

İSTANBUL CAMİLERİ - I

İbrahim Hilmi TANIŞIK

Üsküdar Belediyesi Adına Yayın Sahibi
Hilmi Türkmen
Belediye Başkanı

Genel Koordinatör
Zekeriya Şanlier
Başkan Yardımcısı

Proje Yönetimi
Gülsüm Hasbal İsmailoğlu
Kültür Sanat Danışmanı

Mesut Meyveci
Kültür İşleri Müdürü
Hüseyin Hilmi Erdem
Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürü

Hazırlayan
Fatih Dalgacı

Emeği Geçenler
Metin Dizgi: İbrahim Akın Kurtoğlu & Arzu Kurtoğlu
Osmanlıca Çeviri: H. Halit Atlı & Fatih Dalgacı
Dizin: Fatih Dalgacı

Grafik Tasarım ve Uygulama
Bartu Selim Doğan

Üsküdar Belediyesi Kültür Yayınları - 2023
Yayın No: 170

ISBN: 978-625-6732-01-8
978-625-6732-00-1 (Tk)

Baskı ve Cilt
Matsis Matbaa Hizmetleri Tic.ve San.ve Tic.Ltd. Şti.
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51 Sefaköy-Küçükçekmece / İstanbul
Tel : 0 212 624 21 11 Fax : 0 212 624 21 17

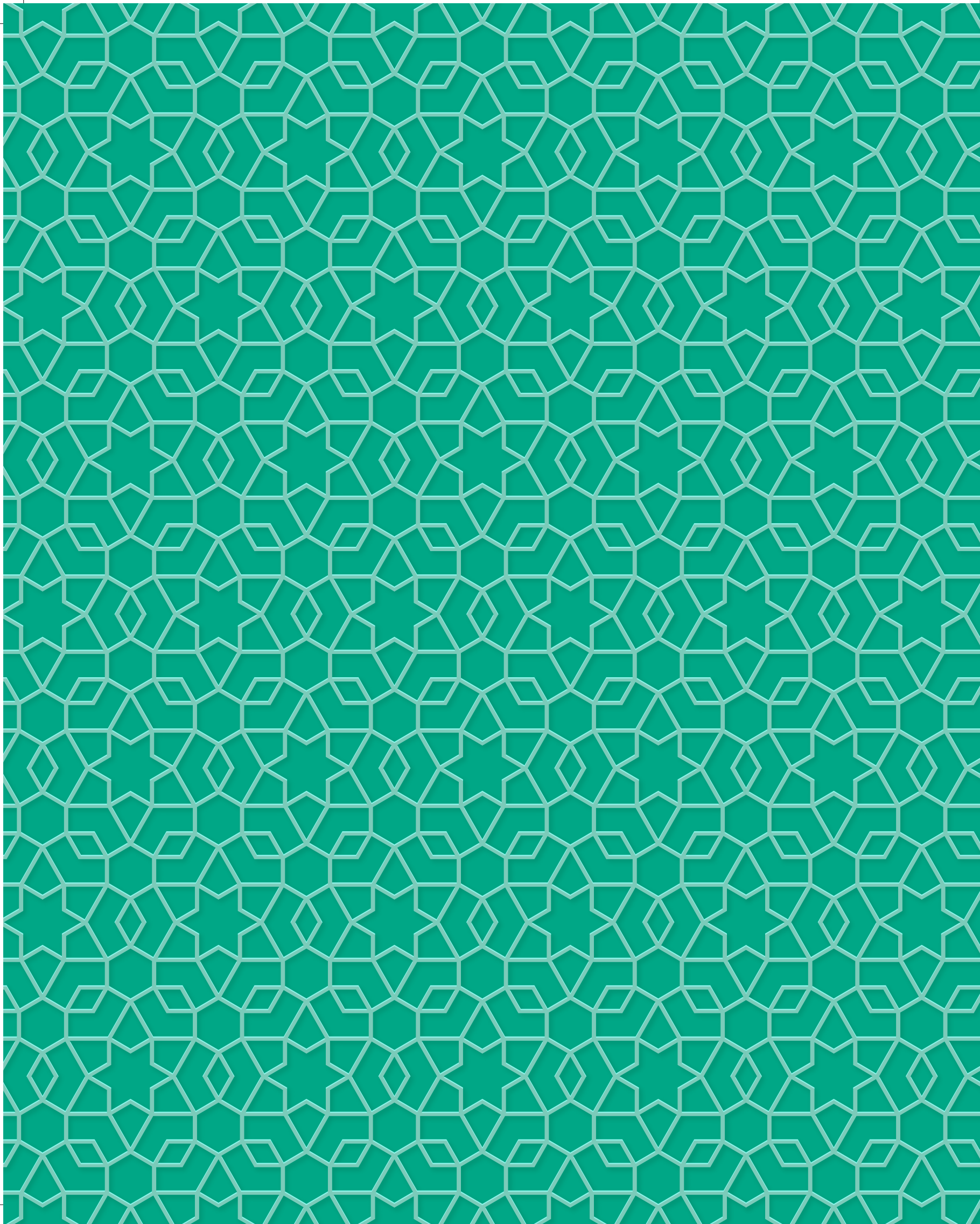
Matbaa Sertifika No: 40421
Yayınevi Sertifika No: 42240

Bu yayının bütün hakları saklıdır. Görsel ve yazılı hiçbir bölümü Üsküdar Belediyesi'nin yazılı izni olmadan elektronik, mekanik, fotokopi ve benzeri yollarla çoğaltılamaz, aktarılamaz, yayımlanamaz. 2023.

İstanbul Camileri

1.
CİLT

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	13	CÂNBÂZİYE MESCİDİ - ESKİ CAMİ	148
ÖNSÖZ	15	AKARCA MESCİDİ - ÖKSÜZCE HATİB CAMİİ	149
BİR İSTANBUL ÂŞİĞİ İBRAHİM HİLMİ TANIŞIK	19	BÂZİRGÂN MESCİDİ - RAMAZAN EFENDİ CAMİİ	150
İSTANBUL CAMİLERİ HAKKINDA İSTATİSTİKİ BİR İNCELEME	53	HEKİMOĞLU ALİ PAŞA CAMİİ	151
YEDİKULE-SAMATYA-AKSARAY		EBUBEKİR PAŞA CAMİİ	156
KÜRKCÜBAŞI HÂCİ HÜSEYİN AĞA CAMİİ	119	DAVUT PAŞA CAMİİ	157
İMRAHOR CAMİİ	120	HAYDAR KETHÜDÂ CAMİİ	159
MALCI CAMİİ	121	YAVUZ MEHMED AĞA CAMİİ	160
HÂCİ HÜSEYİN CAMİİ - ARAB KUYUSU CAMİİ	122	CERRAH PAŞA CAMİİ	161
HÂCİ KADIN CAMİİ	122	HASEKİ CAMİİ	163
CİHÂNNÜMÂ CAMİİ - ÇİLİNGİRLER CAMİİ	123	KEÇİ HATUN	165
ŞAH SULTAN CAMİİ	125	AHMED KETHÜDÂ CAMİİ	166
BAYEZİD-İ CEDİD CAMİİ	126	HÂCİ BAYRAM HAFTÂNÎ CAMİİ	167
ÇİVİZÂDE CAMİİ-ÇAVUŞZÂDE CAMİİ	127	SİNEKLİ MESCİD - KÂTİB MUSLİHİDDİN CAMİİ	168
KASAP İLYAS CAMİİ	128	MEVLEVİHANEKAPI-TOPKAPI-ÇAPA-AKSARAY	
ŞÂH U GEDÂ CAMİİ	130	EVLYÂ CAMİİ	171
ÇAKIR AĞA CAMİİ	131	MELEK HATUN MESCİDİ - KARAAĞAÇ MESCİDİ	172
VELED-İ KARABAŞ CAMİİ	133	TARSUSLU CAMİİ	173
KARAGÖZ TEKKESİ MESCİDİ	134	MİMAR ACEM CAMİİ	174
ZEHGİRCİ TEKKESİ MESCİDİ - ALYANAK TEKKESİ MESCİDİ	134	YAYLA KURŞUNLU CAMİİ	176
BALÂ TEKKESİ CAMİİ	135	ODABAŞI CAMİİ	176
İBRAHİM PAŞA CAMİİ	137	MUSTAFA ÇELEBİ MESCİDİ - MANASTIR MESCİDİ	177
MEŞELİ MESCİD	138	HÜDAİYE TEKKESİ CAMİİ	178
HÂCİ HAMZA CAMİİ	138	TOPKAPI KARA AHMED PAŞA CAMİİ	179
FEYZİYE VE KÜÇÜK EFENDİ TEKKESİ CAMİİ	139	KÜRKCÜBAŞI AHMED ŞEMSEDDİN EFENDİ CAMİİ	180
ALİ FAKİH CAMİİ	140	ŞEHREMİNİ CAMİİ	181
AĞAÇKAKAN CAMİİ	141	DENİZ ABDAL CAMİİ	182
AĞA ÇAYIRI MESCİDİ	141	YENİBAHÇE CAMİİ	183
KOCA MUSTAFA PAŞA - SÜNBÜL EFENDİ CAMİİ	142	TATLI KUYU CAMİİ	183
DUHÂNİYE MESCİDİ	148		

BEZMÎÂLEM CAMİİ	184
EĞRİ MİNARE MESCİDİ - SOFTA SİNAN MESCİDİ	185
ABBAS AĞA CAMİİ - SELÇUK HATUN CAMİİ	186
ŞİRMERD ÇAVUŞ CAMİİ	186
EBE KADIN CAMİİ - HAMAL HAYREDDİN CAMİİ	187
SOFULAR CAMİİ	188
KIZIL MİNARE CAMİİ	189
MURAD PAŞA CAMİİ	190

YENİKAPI-AKSARAY-BEYAZIT

KÂTİP KASIM MESCİDİ	193
CAMCILAR CAMİİ	194
PERTEVNİYAL VALİDE CAMİİ	195
ORUÇ GAZİ CAMİİ - İSMAİL AĞA CAMİİ	199
BABA HASAN ALEMİ MESCİDİ	200
HOŞKADEM CAMİİ	201
SEYMENLER CAMİİ	202
KEMAL PAŞA CAMİİ	203
LALELİ CAMİ-İ ŞERİFİ	204
KIZILTAŞ MESCİDİ	206
SEKBANBAŞI CAMİİ - YAKUB AĞA CAMİİ	207
DALTABAN CAMİİ - KÂTİP SİNAN CAMİİ	208
SOĞAN AĞA CAMİİ	210
EMİN BEY CAMİİ - DİBEKLİ CAMİİ	210
BAYEZİD CAMİ-İ ŞERİFİ	211

EDİRNEKAPI-FATİH-BEYAZIT

EDİRNEKAPI CAMİİ	215
KARIYE CAMİİ	217
NESLİŞAH CAMİİ	220
KEFELİ CAMİİ - KADIZÂDE CAMİİ	221
DRAMAN CAMİİ	222
DERVİŞ ALİ MESCİDİ	223
CANFEDA KÂHYA KADIN CAMİİ	224
SARMAŞIK CAMİİ	225
ÖKSÜZ MEHMED PAŞA CAMİİ	226
KARABAŞ CAMİİ	227
HÜRREM ÇAVUŞ CAMİİ	228
KABAKULAK CAMİİ	229
KARAGÜMRÜK CAMİİ	229
ATİK ALİ PAŞA CAMİİ - ZİNCİRLİKUYU CAMİİ	230
ALTAY CAMİİ	230

CEDİD NİŞANCI MEHMED PAŞA CAMİİ	231
MEHMED AĞA CAMİİ	233
BEYCEĞİZ CAMİİ	235
KUMRULU MESCİD CAMİİ	235
MESİH PAŞA CAMİİ - ESKİ ALİ PAŞA CAMİİ	236
HIRKA-İ ŞERİF CAMİİ	238
AKŞEMSEDDİN CAMİİ	240
TÛTÎ ABDÛLLATİF MESCİDİ	241
ORTA CAMİ - AHMEDİYE CAMİİ	241
BALİ PAŞA MESCİDİ - HÛMA SULTAN MESCİDİ	242
FATİH CAMİ-İ ŞERİFİ	244
ESKİ İMARET CAMİİ	250
HÂCİ HASANZÂDE CAMİİ	251
TERKİM MESCİDİ - İSKENDER PAŞA MESCİDİ	252
DÛLGEROĞLU CAMİİ	253
MİMAR AYAS CAMİİ	254
ZEYREK KİLİSE CAMİİ	255
ŞEYH SÛLEYMAN MESCİDİ	256
HÛSAM BEY CAMİİ	257
MOLLA ŞEMSEDDİN CAMİİ	258
MOLLA HÛSREV CAMİİ	259
ŞEHZÂDE CAMİİ	260
DAMAT İBRAHİM PAŞA DÂRÛLHADİSİ CAMİİ	268
KALENDERHANE CAMİİ	273
CAMCI ALİ CAMİİ	275
KIRAZLI MESCİD CAMİİ	276

EĞRİKAPI-SÛLEYMANİYE-BEYAZIT

İVAZ EFENDİ CAMİİ	279
HOCA ALİ CAMİİ	280
YATAĞAN CAMİİ	280
MOLLA AŞKİ CAMİİ	281
MEYDANCIK CAMİİ - HASAN HÛSEYİN CAMİİ -	
KASIM GÛNANİ CAMİİ	282
KESMEKAYA CAMİİ	283
KÛRKÇÛ CAMİİ	283
HIZIR ÇAVUŞ CAMİİ	284
FETHİYE CAMİİ	285
MOLLA MURAD MESNEVİHANE CAMİİ	287
KUBURBELİ CAMİİ - ABDİ SUBAŞI CAMİİ -	
MAHMUD AĞA CAMİİ	288

CAFER SUBAŞI MESCİDİ - CAMCI MESCİDİ	289
DEBBAĞ YUNUS CAMİİ	289
SULTAN SELİM CAMİ-İ ŞERİFİ	290
KÜÇÜK MUSTAFA PAŞA CAMİİ	291
ÂŞIK PAŞA CAMİİ	292
HÂCI FERHAD CAMİİ	293
CİBALİ CAMİİ - SİVRİKOZ CAMİİ	293
ÜSKÜPLÜ CAMİİ	294
İBN-İ MEDDAS CAMİİ - SALİH PAŞA CAMİİ	294
AZAPLAR CAMİİ - ELVANZÂDE CAMİİ	295
BIÇAKÇI ALAEDDİN CAMİİ	295
KAPTAN PAŞA CAMİİ	296
SOĞUK KUYU CAMİİ -	
PIRİ MEHMED PAŞA CAMİİ	298
ZEYREK ŞEB-SAFA CAMİİ	299
VOYNUK ŞUCÂ CAMİİ	300
HÂCI KADIN CAMİİ - HIZIR BEY CAMİİ	301
ARABACILAR CAMİİ	302
BODRUM CAMİİ	302
KASAP DEMİRHAN CAMİİ	303
MEHMED PAŞA CAMİİ	303
SARI BAYEZİD CAMİİ	304
HOCA HAMZA CAMİİ - (DEVOĞLU ÇEŞMESİ)	305
KEPENEKÇİ CAMİİ	306
SÜLEYMANİYE CAMİ-İ ŞERİFİ	307

AHIRKAPI-KADIRGA-BEYAZIT

İSHAK PAŞA CAMİİ	315
AKBIYIK CAMİİ	316
AĞA CAMİİ	317
KÜÇÜK AYASOFYA CAMİİ	318
SOKULLU ŞEHİD MEHMED PAŞA CAMİİ	320
DİZDARIYE CAMİİ	321
EMİN SİNAN CAMİİ	321
GEDİK PAŞA CAMİİ	322
KADIRGA BOSTAN CAMİİ	322
BEHRAM ÇAVUŞ CAMİİ	323
ÇADIRCI AHMED ÇELEBİ MESCİDİ	324
FINDIKKIRAN CAMİİ - TAVAŞI CAMİİ	324
İBRAHİM PAŞA CAMİİ	325
NİŞANCI MEHMED PAŞA CAMİİ	326
SARRAC İSHAK CAMİİ	326

SİRKECİ-BABIALİ-BEYAZIT

SARAY-I CEDİD ORTA KEBİR CAMİİ	329
EMİRLER CAMİİ	330
HOCA PAŞA CAMİİ	331
KARAKİ HÜSEYİN ÇELEBİ CAMİİ	332
BEŞİR AĞA CAMİİ	333
ZEYNEP SULTAN CAMİİ	335
AYASOFYA CAMİİ	336
ÜSKÜBİYE CAMİİ	341
SULTAN AHMED CAMİİ	342
FİRUZ AĞA CAMİİ	354
ÇATALÇEŞME CAMİİ - MOLLA FENARİ CAMİİ	355
FATMA SULTAN CAMİİ	356
NALLI MESCİD CAMİİ	358
HUBYAR CAMİİ	359
BOYAHANE CAMİİ - FAZLI PAŞA CAMİİ -	
FUAD PAŞA CAMİİ	360
CEZERİ CAMİİ	361
KÖPRÜLÜ MEHMED PAŞA CAMİİ	362
ATİK ALİ PAŞA CAMİİ - SEDEFÇİLER CAMİİ	363
MİMAR HAYREDDİN CAMİİ	364
HÜSEYİN AĞA CAMİİ	365
ÇORLULU ALİ PAŞA MEDRESESİ CAMİİ	366
HALICI HASAN AĞA CAMİİ	368

EMİNÖNÜ-MAHMUTPAŞA-BEYAZIT

KÖPRÜALTI MESCİDİ	371
VALİDE SULTAN YENİ CAMİİ	372
BURSA TEKKESİ - ARPACILAR CAMİİ	377
KÜRKCÜLER HANI CAMİİ - HÂCI KÜÇÜK CAMİİ	378
DAYE HATUN CAMİİ	379
TEKKE MESCİDİ - KASIM GÜNNANİ CAMİİ	380
MAHMUD PAŞA CAMİİ	381
NURUOSMANİYE CAMİİ	383
BEDESTEN MESCİDİ	385
KİLİMCİLER MESCİDİ	385
ÇAKIR AĞA CAMİİ - HÂCI EVLİYA CAMİİ	386
BODRUM HANI MESCİDİ	386
MERCAN AĞA CAMİİ	387
VALİDE HANI CAMİİ	387
ALACA MESCİD CAMİİ	388

SAKA ÇEŞMESİ CAMİİ	388
SAMAN-I VİRAN CAMİİ	389
ATİK İBRAHİM PAŞA CAMİİ	390

BALIKPAZARI-BALAT-DEFTERDAR

BALIKPAZARI İSKELE CAMİİ	395
RÜSTEM PAŞA CAMİİ	396
YOĞURTÇULAR CAMİİ - AHİ ÇELEBİ CAMİİ	397
KANTARCILAR CAMİİ	398
KAZANCILAR CAMİİ - ÜÇ MİHRABLI CAMİİ	399
TUĞLACILAR CAMİİ	399
SOĞANCILAR CAMİİ - YAVUZ ER SİNAN CAMİİ	400
UNKAPANI CAMİİ	400
GÜL CAMİİ	401
YAZICI ALİ CAMİİ - FENER İSKELESİ CAMİİ	402
TAHTA MİNARE CAMİİ	403
BALAT CAMİİ	404
HAZRETİ CABİR CAMİİ -	
ATİK KOCA MUSTAFA PAŞA CAMİİ-İ KEBİRİ	405
KORUCU CAMİİ - AYVANSARAY CAMİİ	406
SULTAN CAMİİ - ABDÜLVEDÜD CAMİİ	407
DEFTERDAR CAMİİ	408

EĞRİKAPI-EYÜP-SADABAD

SAVAKLAR CAMİİ	411
YENİMAHALLE CAMİİ - HÂCI HÜSREV CAMİİ	412
KAPIAĞASI DAVUD AĞA CAMİİ	413
OTAKÇILAR CAMİİ	414
TOPÇULAR CAMİİ	415
MÜNZEVİ CAMİİ - SÜLEYMAN SUBAŞI CAMİİ	415
NİŞANCILAR CAMİİ	416
TAKİYYE CAMİİ	418
ARPAÇI MESCİDİ	418
CEZERİ KASIM PAŞA CAMİİ	419
ZAL MAHMUD PAŞA CAMİİ	420
KIZIL MESCİD CAMİİ	421
SOFULAR CAMİİ	422
BABA HAYDAR CAMİİ	422
ALİ PAŞA MESCİDİ	423
DÜĞMECİLER CAMİİ	424
ABDÜLKADİR EFENDİ CAMİİ	425
BÜYÜK EYÜP İSKELESİ CAMİİ	426

EYYÜB CAMİİ-İ ŞERİFİ	427
MURTAZA EFENDİ CAMİİ -	
KAŞGARİ DERGÂHI CAMİİ	431
ZEYNEP HATUN CAMİİ -	
GÜMÜŞSUYU CAMİİ	433
EVLİCE BABA MESCİDİ - BÜLBÜLDERE MESCİDİ	435
KASIM ÇAVUŞ CAMİİ	436
İSLAM BEY MESCİDİ	437
TANTAVİZÂDE CAMİİ	437
MABEYNCİ ALİ BEY CAMİİ	438
ŞAH SULTAN CAMİİ	439
ALİBEYKÖYÜ CAMİİ	440
KÂĞITHANE KÖYÜ CAMİİ	441
SADABAD CAMİİ	442

MERKEZEFENDİ-VİDOS-YEŞİLKÖY

HÂCI MAHMUD MESCİDİ	445
MERKEZ EFENDİ TEKKESİ CAMİİ	446
İLYASZÂDE MESCİDİ	447
TAKİYYECİ CAMİİ	448
YEDİKULE CAMİİ - FATİH CAMİİ	450
OSMANİYE KARYESİ CAMİİ	451
KARTALTEPE CAMİİ	452
BAKIRKÖY CAMİİ - ŞABAN AĞA CAMİİ	453
YEŞİLKÖY CAMİİ	454

SÜTLÜCE-KASIMPAŞA-KARAKÖY

SÜTLÜCE CAMİİ	457
HUMBARAHANE CAMİİ	459
ABDÜSSELAM CAMİİ	460
TURŞUCU CAMİİ	460
KİREMİTÇİ CAMİİ - KIZIL MİNARE CAMİİ	461
KEÇECİ CAMİİ - EYYÜB AĞA CAMİİ	462
KUŞKONMAZ CAMİİ - HANDAN AĞA CAMİİ	462
ÇORLULU ALİ PAŞA CAMİİ	463
ZİNDAN ARDI CAMİİ - SİVRİKOZ CAMİİ	464
İBADULLAH CAMİİ	465
HAŞİMİ DERGÂHI -	
SAÇLI EMİR EFENDİ TEKKESİ CAMİİ	466
YEL DEĞİRMENİ CAMİİ	467
KURT ÇELEBİ CAMİİ	468
SİRKECİ MUSLİHİDDİN CAMİİ	469

PİŞMANIYE CAMİİ	469	HENDEK CAMİİ - HOCA ALİ CAMİİ	501
GEDİK ABDİ CAMİİ	470	BOZACI SOKAĞI CAMİİ	502
KÜÇÜK PİYALE PAŞA CAMİİ	470	ŞEHSUVAR CAMİİ	503
BÜYÜK PİYALE PAŞA CAMİİ	471	OKÇU MUSA MESCİDİ	503
SAKIZAĞACI CAMİİ - MUSLİHİDDİN CAMİİ	472	BAĞKAPANI CAMİİ -	
HÂCİ HÜSREV CAMİİ	473	MERZİFONLU KARA MUSTAFA PAŞA CAMİİ	504
KARA İMAM CAMİİ -		HÂCİ BEKTAŞ EFENDİ CAMİİ	505
SAHAF MUHYİDDİN CAMİİ	473	KEMANKEŞ MUSTAFA PAŞA CAMİİ	506
EMİN BEY CAMİİ	474	KURŞUNLU MAHZEN CAMİİ -	
TAHTA KADI CAMİİ	474	YERALTI CAMİİ	507
YAHYA KÂHYA CAMİİ	475	SULTAN BAYEZİD CAMİİ	508
KASIM PAŞA CAMİİ	476		
KAPTAN PAŞA CAMİİ	477		
GAZİ HASAN PAŞA MESCİDİ	477		
KALYONCULAR KIŞLASI CAMİİ	478		
HAVUZLAR CAMİİ	479		
ÇATMALI MESCİD CAMİİ	479		
BEDREDDİN MESCİDİ	480		
YELKENCİ HANI MESCİDİ	480		
ESKİ YAĞ KAPANI CAMİİ -			
İBRAHİM PAŞA CAMİİ	481		
ALACA MESCİD CAMİİ	481		
ARAB CAMİİ	482		
VALİDE CAMİİ - YENİ CAMİİ (GALATA)	484		

ŞİŞLİ-DEREÜSTÜ-KARAKÖY

MECİDİYEKÖYÜ CAMİİ	489	TOPHANE CAMİİ	511
DARÜLACEZE MESCİDİ	489	KARABAŞ TEKKESİ CAMİİ	512
FERİKÖY CAMİİ	490	BOSTANIÇI CAMİİ	513
MEŞRUTİYET CAMİİ - HAMİDİYE CAMİİ	490	TOMTOM CAMİİ	514
DİKİLİTAŞ CAMİİ	491	ÇUKUR CUMA CAMİİ	515
TEŞVİKİYE CAMİİ	492	TOPHANE OCAĞI CAMİİ	516
MURADİYE MAHALLESİ CAMİİ	493	NUSRETİYE CAMİİ	517
İCLALİYE CAMİİ	494	ÇÖPÇÜ LİMANI CAMİİ - ÇAVUŞBAŞI CAMİİ	519
AYAS PAŞA CAMİİ - KADI CAMİİ	495	AKARCA CAMİİ	520
FİRUZ AĞA CAMİİ	496	SÜHEYL BEY CAMİİ	521
SİRKECİBAŞI CAMİİ	497	CİHANGİR CAMİİ	522
AĞA CAMİİ	498	HATUNİYE CAMİİ	523
KAMER HATUN CAMİİ	499	FINDIKLI CAMİİ	526
ŞAHKULU CAMİİ	500	KAZANCI CAMİİ	527
		BAĞ ODALARI CAMİİ	528
		KABATAŞ CAMİİ	529
		DOLMABAĞÇE CAMİİ	530
		VİŞNEZÂDE CAMİİ	532
		MAÇKA CAMİİ - ŞENLİK DEDE	533
		EKMEKÇİBAŞI CAMİİ - DİBEK CAMİİ	533
		SORMAĞIR ODALARI -	
		KAPTAN İBRAHİM AĞA CAMİİ	534
		BEŞİKTAŞ CAMİİ	535
		UZUNCAOVA CAMİİ - TUZBABA CAMİİ	536
		TOPAL HOCA CAMİİ	536
		HAZİNEDAR AĞA ANBER AĞA CAMİİ -	
		CİHÂNNÜMÂ CAMİİ	537

ABBAS AĞA CAMİİ	538	MERYEMZÂDE MESCİDİ	582
ERTUĞRUL CAMİİ	538	İNCİRKÖY CAMİİ	582
YILDIZ CAMİİ	539	TEPEKÖY CAMİİ	583
ORHANİYE KIŞLASI CAMİİ	540	PAŞABAĞÇE CAMİİ	583

BOĞAZIÇI: RUMELİ YAKASI

ÂSÂRİYE CAMİİ	543	ÇUBUKLU CAMİİ	586
KÜÇÜK MECİDİYE CAMİİ	544	KANLICA CAMİİ	587
YAHYA EFENDİ DERGÂHI CAMİİ	545	ANADOLU HİSARI CAMİİ	588
ORTAKÖY CAMİİ	546	DEĞİRMEN MESCİDİ - GÖKSU CAMİİ	588
HÂCI MAHMUD EFENDİ CAMİİ	549	HİSAR MESCİDİ	589
CAVİD AĞA CAMİİ	550	KÜÇÜKSU CAMİİ	590
İHMAL PAŞA CAMİİ	551	VANIKÖY CAMİİ	592
TEZKİRECİ CAMİİ	552	KULELİBAĞÇE CAMİİ	593
TEVFİKİYE CAMİİ	553	ÇINARLI MESCİDİ	594
BEBEK CAMİİ	556	ÇENGELKÖY CAMİİ	595
İSKELE CAMİİ - HÂCI KEMALİDİN CAMİİ	557	KERİME HATUN CAMİİ	596
BALTALİMANI CAMİİ	559	BEYLERBEYİ CAMİİ	597
EMİRGAN CAMİİ	560	KÜPLÜCE CAMİİ	599
REŞİD PAŞA MAHALLESİ CAMİİ	564	BURHANİYE CAMİİ	599
NESLİŞAH CAMİİ	565	FISTIKLI MESCİD	600
KÜRKÇÜBAŞI CAMİİ - ORTA MESCİD CAMİİ	566	ABDULLAH AĞA CAMİİ	601
OSMAN REİS CAMİİ	566	NAKKAŞ CAMİİ	602
MOLLA ÇELEBİ CAMİİ	567		
HÂCI OSMAN CAMİİ	568		
KİREÇBURNU CAMİİ	568		
CERRAH MAHMUD EFENDİ CAMİİ - GAZİ HASAN PAŞA CAMİİ	569		
MEHMED KARA KETHÜDÂ CAMİİ	570		
ALİ KETHÜDÂ CAMİİ	571		
VALİDE CAMİİ	572		

BOĞAZIÇI: ANADOLU YAKASI

ALİ REİS CAMİİ	575		
YUŞA CAMİİ	576		
DERESEKİ MESCİDİ	577		
ÇAYIR YENİ CAMİİ	577		
AKBABA KARYESİ CAMİİ	580		
YALIKÖY CAMİİ	580		
BEYKOZ CAMİİ	581		

ÜSKÜDAR: PAŞALİMANI-KAVAK İSKELESİ

ŞEMŞİ PAŞA CAMİİ	605
PAŞALİMANI CAMİİ	606
İSKELE CAMİİ - MİHRİMAH CAMİİ	607
SÜLEYMAN AĞA CAMİİ - BÂBÜSSAÂDE AĞASI CAMİİ	609
ŞEYH CAMİİ	610
ODALAR İÇİ MESCİDİ	611
FEYZİYE MESCİDİ	611
ŞEYHÜLİSLÂM CAMİİ - MİRZAZÂDE CAMİİ	612
ABDÜLBAKİ EFENDİ CAMİİ	613
HATİCE HÜSNA HATUN MESCİDİ	617
CEDİD VALİDE CAMİİ	618
GÜLFEM HATUN CAMİİ	620
ÇİNGENE FIRINI CAMİİ - KARAKADI CAMİİ	621
TOYGAR HAMZA CAMİİ	621
SOLAK SİNAN CAMİİ	622
FATİMA HATUN CAMİİ	622

ÇİNİLİ CAMİ	623	SELİMİYE CAMİİ	666
PAZARBAŞI MESCİDİ	624	ŞEREFABAD CAMİİ -	
MURAD REİS MESCİDİ	625	HÜRREM İSKELESİ CAMİİ	667
FENÂYÎ TEKKESİ CAMİİ	627	KAVAK İSKELESİ CAMİİ	668
VALİDE-İ ATİK CAMİİ	630		
HAYREDDİN MESCİDİ	631	ACIBADEM-HAYDARPAŞA- KADIKÖY	
DEBBAĞLAR CAMİİ - TABAKLAR MESCİDİ	631	FAİK PAŞA CAMİİ	671
İNADİYE CAMİİ - TAVAŞI CAMİİ	632	İKBALİYE CAMİİ	671
AĞA CAMİİ	632	FERİDİYE CAMİİ	672
AHMEDİYE CAMİİ	633	REŞADİYE CAMİİ - YELDEĞİRMENİ CAMİİ	672
BULGURLU MESCİDİ	635	ÇAYIR CAMİİ	673
KARA DAVUD PAŞA CAMİİ	636	KAPTAN HASAN PAŞA CAMİİ	674
HÜDÂYÎ AZİZ MAHMUD EFENDİ CAMİİ	637	OSMAN AĞA CAMİİ	675
KAPTAN PAŞA CAMİİ	640	ÇAKIR AĞA CAMİİ -	
RUM MEHMED PAŞA CAMİİ	641	BAYEZİD KETHÜDÂ MESCİDİ	676
HÜSREV AĞA CAMİİ	641	CAFER AĞA MESCİDİ	676
AYAZMA CAMİİ	642	KADIKÖY CAMİİ	677
İMRAHOR CAMİİ	643		
SALACAK CAMİİ - FATİH CAMİİ	646	KIZILTOPRAK-BOSTANCI- ADALAR	
ÇAKIRCIBAŞI CAMİİ	647	ZÜHDÜ PAŞA CAMİİ	681
NASUHİ TEKKESİ CAMİİ	648	TUĞLACI CAMİİ	682
AHMED ÇELEBİ MESCİDİ	649	GÖZTEPE CAMİİ	683
SÜLEYMAN PAŞA CAMİİ	650	GALİB PAŞA CAMİİ	684
BÜYÜK İHSANİYE CAMİİ	651	MERDİVENKÖY CAMİİ	684
KÜÇÜK İHSANİYE CAMİİ	652	ŞADIRVAN CAMİİ -	
TUNUSBAĞI MESCİDİ	653	SAHRA-YI CEDİD CAMİİ	685
ARAKİYECİ CAMİİ - TAKKECİ CAMİİ	653	BÖCEKLİK CAMİİ	686
BEZCİZÂDE TEKKESİ CAMİİ	654	KOZYATAĞI CAMİİ	687
HAZİNEDAR USTA CAMİİ - YENİ CAMİİ	655	KAZASKER CAMİİ	688
ALTUNİZÂDE CAMİİ	656	ERENKÖY CAMİİ	689
RODOS CAMİİ - FETHİ PAŞA CAMİİ	657	SUADİYE CAMİİ	690
AŞÇIBAŞI CAMİİ	658	İÇERENKÖY CAMİİ	690
BULGURLU KARYESİ CAMİİ	659	KULOĞLU CAMİİ	691
ABDULLAH AĞA CAMİİ	660	YENİ MAHALLE CAMİİ	691
NAMAZGÂH KÖYÜ MESCİDİ	661	BÜYÜKADA CAMİİ	692
ÜMRANİYE KÖYÜ CAMİİ	662	HEYBELİADA CAMİİ	693
DUDULLU KÖYÜ CAMİİ	663	HEYBELİADA YENİ CAMİİ	694
SARI KADI KARYESİ CAMİİ	664		
BEHCET EFENDİ CAMİİ -		DİZİN	695
KÜÇÜK SELİMİYE TEKKESİ CAMİİ	665		

SUNUŞ

Osmanlının son yıllarında doğmuş ve hem Osmanlı hem Cumhuriyetin eğitim kurumlarında yetişmiş veya hocalık yapmış büyük bir nesil vardır. Bu nesil tarihimizin iki merhalesini kopmaktan kurtarmış, birer köprü olmuşlardır. Edebiyatta, kültürde, sanatta, mimaride, eğitimde, bürokraside velhasıl kelam hayatın her şubesinde bu neslin parmak izlerini görürüz.

Şiirleri, mimari eserleri, romanları ve kitaplarıyla bizi biz yapan değerleri inşa eden bu büyük isimlerden biri de İbrahim Hilmi Tanışık'tır. Tanışık 20. yüzyılın gizli kahramanlarından biridir. Bazen kasten yok edilmek istenen bazen de zamanın yıpratıcı gücüne dayanamayan nice camiyi, çeşmeyi kayıt altına almış, fotoğraflamış, tasnif etmiş ve kitaplaştırmıştır.

Bugün tarihçiler, sanatçılar, bakanlıklar ve yerel yönetimler olarak bizler millî mirasımıza sahip çıkmak için bazı kaynaklara, belgelere başvuruyoruz. Merhum Tanışık'ın çalışmaları bu anlamda büyük bir boşluğu doldurmuştur. İstanbul'un sokaklarında yaşayan tarihi, gelecek nesiller için anlamlı kılacak işlere imza atmıştır.

İki ciltlik İstanbul Çeşmeleri adlı eseri sanat tarihçileri ve İstanbul'un sevenleri için eşsiz bir kaynaktır. Bugüne kadar okurla buluşmamış, yazarın arşivinde saklı kalmış "*İstanbul Camileri*" kitabı ise Tanışık'ın bizlere bıraktığı bir başka eşsiz kaynaktır. Bu vesileyle, okurlarıyla buluşacak olan bu eser için İbrahim Hilmi Tanışık'ın torunu ve varisi Sayın İbrahim Akın Kurtoğlu'na ve kitabın hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür etmek isterim.

487 caminin yer aldığı ilk cildi 1930'lu yıllarda, 291 caminin yer aldığı ikinci cildi ise 1960'lı yıllarda yazan İbrahim Hilmi Tanışık, camilerin fotoğraflarını da bizzat çekmiştir ve eserleri yerinde inceleyerek tarihî kaynak olan çalışmasını ortaya çıkarmıştır.

Camiler ve çeşmeler şehri Üsküdar'da belediyemiz ve eserleri korumakla yükümlü kurumlar için başucu kaynağı olacak bu çalışmanın müellifini daima rahmetle ve saygıyla anıyor, Tanışık'ın yayımlanmamış diğer eserlerinin de yayımlanmasına, tartışılmasına vesile olan bu eseri büyük bir mutlulukla yayınlıyoruz.

Hilmi Türkmen
Üsküdar Belediye Başkanı

İbrahim Hilmi Tanışık'ın İstanbul camileri notları.

ÖNSÖZ

Toplumun bir arada yaşaması ve yaşadığı mekânı şekillendirmesi her dönem çeşitli sorunları ortaya çıkarmıştır. Sorunların en az seviyeye çekilmesine çalışılmış ancak nüfusun ve kültürel farklılıkların artması şehir bilincinin oluşmasını engellemiştir. Bu bilincin oluşmasının ana unsuru olan kültür ve medeniyet kavramları, günümüzde cümle içinde kullanılmaktan öteye geçmemiştir maalesef...

İstanbul, bilindiği üzere kültürün ve medeniyetin harmanlandığı, kendine has güzellikleri ve yaşam tarzıyla her dönem adından söz ettirmektedir. Tarihin her devrinde değerini kaybetmeyen bu kutlu şehir, büyüüne kapılmış insanların ortaya koyduğu eserler sayesinde günümüze ulaşmış en büyük açık hava müzelerinden biridir. İstanbul, insanımızın aklına, kalbine ve ruhuna seslenen, çok uluslu ve çok kültürlü medeniyetimizin simge şehridir. Tarihî ve kültürel mirasıyla dünyanın sayılı şehirlerinden olan İstanbul'un sakinleri şehre aidiyetlerini birbirinden güzel eserler ortaya koyarak göstermiştir. Böylece ortak bir medeniyete sahip nadir şehirlerden biri vücuda gelmiştir. Türk-İslam sanatının nadide eserleri ve başyapıtları da bu şehirdedir. Ancak bilindiği üzere, çok sayıda tarihî yapı tahrip ya da yok edilmiştir.

İstanbul başta olmak üzere, Anadolu'nun birçok yerinde yerel araştırmacılar ve yöreye gönül vermiş tarih âşıkları tarafından tutulmuş notlar, çekilmiş fotoğraflar ve koleksiyonlar bulunduğu gibi, gün yüzüne çıkmamış kaynaklar da mevcuttur. Bu kaynaklar kimi zaman saklandığı yerde unutulmuş, sahip çıkılmamış, pervasızca dağıtılmış, kimi zaman da satılmış ya da çalınmıştır.

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte bilgiye ulaşımın kolaylaşması ve dijital ortama açılmasıyla çeşitli kütüphane ve arşivlerde bulunan kaynakların araştırmacılar tarafından incelenmesine olanak sağlamış, birçok arşiv gün yüzüne çıkmıştır. Reşad Ekrem Koçu'nun notları¹, Fazıl Ayanoglu'nun dosyaları², Sultan II. Abdülhamid dönemi fotoğrafları³, Osmanlı arşivleri⁴, kataloglar, koleksiyonlar, gazeteler gibi çok sayıda kaynak, araştırmacıların vazgeçilmezleri arasına girmiştir.

Açığa çıkan arşivlerin haricinde, ailelerin koruması altında olan terekelerin çokluğu da tahmin edilebilir. Bu çalışmanın kaynağı olan belge ve notlar da torunu tarafından koruma altındadır. İstanbul tarihi hakkında araştırma ve okuma yapanlar tarafından tanınan, İstanbul çeşmeleri hakkında muazzam bir eser yazan İbrahim Hilmi Tanışık'ın, dönemin kıt imkânlarında yapmış olduğu çalışmalar

1 Salt Araştırma tarafından korunmaktadır.

2 Milli Kütüphane'nin internet sitesinden Ayanoglu'nun dosyalarına ulaşabilirsiniz.

3 İstanbul Üniversitesi tarafından dijital ortamda paylaşılmaktadır.

4 Devlet Arşivleri Başkanlığı internet sitesinden ücretsiz olarak tarama yapabilirsiniz.

hayret uyandıracak seviyededir. Tanışık'ın, "Kitâbeli İstanbul Çeşmeleri" kitabındaki titizliği, diğer çalışmalarında da görülmektedir. İbrahim Hilmi Bey'in hayat hikâyesini ve ilk defa yayınlanacak belgeleri, torunu İbrahim Akın Kurtoğlu'nun anlatımıyla sonraki sayfalarda göreceksiniz. Bu biyografi, bugüne kadar yazılanlardan daha fazla ayrıntı ve yayınlanmamış belge/fotoğraf içermektedir.

İbrahim Hilmi Bey'in İstanbul Camileri çalışması iki dosya halindedir. Bu çalışmanın ilk bölümü 1931 yılı başında başlamış ve eski harflidir. İkinci dosya ise 1960-1966 yılları arasını kapsamakta ve daktilo ile yazılmış, sonrasında İbrahim Hilmi Bey tarafından üzerine tashih ve eklemeler yapılmıştır.

İstanbul Camileri çalışmasının ilk cildi teksir kâğıdına, siyah mürekkep ve bazı sayfaları kurşun kalemle yazılmıştır. 19 bölümden oluşan ilk dosyada toplam 487 cami hakkında bilgi verilmiştir. Bu dosya içerisinde Yedikule, Samatya, Aksaray, Mevlevihanekapı, Topkapı, Çapa, Yenikapı, Beyazıt, Edirnekapı, Fatih, Eğrikapı, Süleymaniye, Ahırkapı, Kadırga, Babiali, Eminönü, Mahmutpaşa, Balıkpazarı, Balat, Merkezefendi, Vidos, Yeşilköy, Sütluce, Kasımpaşa, Karaköy, Şişli, Dereüstü, Tophane, Beşiktaş, Yıldız, Acıbadem, Haydarpaşa, Kadıköy, Kızıltoprak, Bostancı, Rumeli Yakası boğaz hattı, Anadolu Yakası boğaz hattı ve Adalar muhitleri bulunmaktadır. İlk dosyanın sistematığına bakıldığında 1931-1935 yılları arasında peyderpey yazıldığı görülmektedir. Bu bölümde İbrahim Hilmi Bey, caminin kim tarafından yapıldığı, yaptıranın kabri ve varsa diğer eserleri hakkında kısa bilgiler vermektedir. Çalışmanın yapıldığı tarih aralığı dönem itibarıyla son derece önemlidir. Siyasi çalkantıların ve ekonomik sıkıntıların olduğu bir ortamda yapılmış çalışmada verilen bilgiler, tarihî kayıtlar arasında yerini alacaktır. İbrahim Hilmi Bey, camilere ve bazı kabir taşlarına ait kitabeleri de kopya etmiştir. Ancak bazı kitabelerde eksik ya da değişik bölümler bulunmaktadır. Çalışmada merhumun kayıtlarına bağlı kalınmış, herhangi bir ekleme ya da düzeltme yapılmamıştır. Kimi kitabeler, merhumun el yazısıyla kaydettiği haliyle eklenmiştir. İlgilisi karşılaştırma yapabilir. Birinci cildin içinde kullanılan görseller İbrahim Hilmi Bey'in şahsi koleksiyonuna ait kartpostal ya da foto kartlardır. Merhumun arşivi dışında bir ekleme yapılmamıştır⁵.

Çalışmanın diğer cildi ise 1960-1966 yılları arasını kapsamaktadır. Bu dönem de siyasi ve ekonomik olarak ilk cildin hazırlandığı döneme benzemektedir. "Be-yoğlu Ciheti" ve "Üsküdar Ciheti" (Çalışmanın sonunda, bölüm olarak belirtilmeyen "Adalar" kısmı da mevcuttur.) olmak üzere iki bölümden oluşan çalışmada 291 cami hakkında bilgi verilmiştir. Bu cilt de teksir kâğıdına, bu kez daktilo ile yazılmıştır. Mimari ve sanat tarihi için son derece önemli bir anlatıma sahip olan

5 Ayrıntılı bilgi için bk. sayfa 49. "36 Yıllık Emek Hebâ mı Oluyor?"

notlarda, caminin tüm mimari unsurlarından bahsedilmektedir. Merdiven basamak sayısından, pencere adedine, duvar kalınlıklarından ayakkabılıklara, bölümlerinden minarenin yapısına, abdesthanesinden çevre birimlerine ve caminin alabileceği cemaat sayısına kadar her husus sırasıyla belirtilmiştir. Uzun ve meşakkatli bir emeğin ürünü olan bu çalışma, ilgili araştırmacıların da dikkatini çekeceği üzere son derece değerli bilgiler barındırmaktadır. Birinci cildin yazım metodu ile ikinci cildin metodu birbirinden farklıdır. İbrahim Hilmi Bey, ikinci ciltte verdiği ayrıntılı mimari bilgileri birinci ciltte geniş anlamda vermemektedir. Buna bağlı olarak, muhtemelen bu düşünceyle, birinci ciltte bahsettiği bazı yapıları ikinci ciltte, 30 yıl sonra tekrar yazmış, bu sefer ayrıntılı olarak anlatmıştır. Boğaz hattı üzerinde bulunan bazı camiler her iki ciltte de yer almaktadır. İkinci ciltte karşılaşacağınız bazı camiler yakın dönem olarak nitelendirilen yapılardır. Bu yapılar da günümüzde ya tamir görmüş ya da yıkılarak yeniden yapılmıştır. Bundan ötürü bahsedilen mahalle camilerinin hangi tarihte temelini atıldığı, imamı, derneği hakkındaki bilgiler son derece önemlidir. İkinci cilt içinde kullanılan görseller merhumun çekmiş olduğu fotoğraflardır. Bazı fotoğraflar görüleceği üzere net değildir. Zamanın imkânlarına göre çekilmiş bu fotoğraflar, tarihi bir vesika olduğundan dolayı eleme yapılmaksızın kullanılması uygun görülmüştür.

İlk cildin başına İbrahim Hilmi Bey tarafından eklenen, İstanbul camileri hakkında bugüne kadar yapılmış en kapsamlı istatistikî çalışma da “*İstanbul Camileri Hakkında İstatistikî Bir İnceleme*” başlığı altında verilmiştir. İbrahim Hilmi Bey bu bölümde İstanbul camilerinin genel yapıları, yapım tarihleri, yaptıranı, bulunduğu muhit ve minare basamak sayılarını vermektedir. Ayrı ayrı tablolarda incelenmiş bu bilgiler, İstanbul camileri hakkında yapılmış en kapsamlı verilerdir.

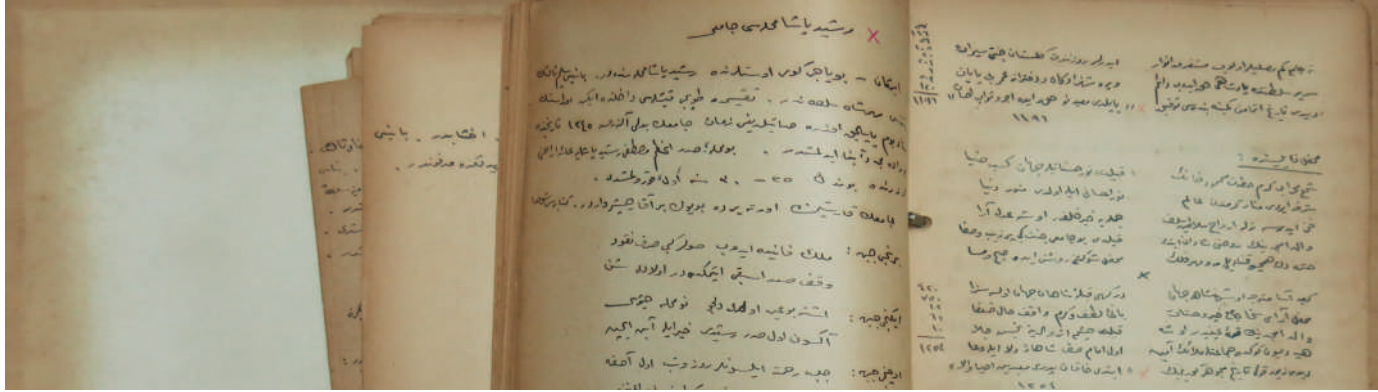
Aradan geçen yıllar boyunca beyhûde bekleyen bu lâtif eserin artık gün yüzüne çıkarılarak İstanbul muhibleriyle buluşmasını sağlamak üzere yaptığımız bu çalışma, merhum İbrahim Hilmi Bey’in son arzularından biriydi. Torunu İbrahim Akın Kurtoğlu vesilesiyle ortaya çıkan bu arşiv, uzun soluklu bir çalışma neticesinde kitaplaştırıldı. Elbette bu çalışma bitmiş değildir. İbrahim Hilmi Bey’in tutmuş olduğu notlar tasnif edildikçe yeni çalışmaların da önü açılmaktadır. Tasnifi devam eden notlar arasında İstanbul’un camileri, çeşmeleri, kitabeleri konularının yanı sıra mektuplaşmaları da çıkmaktadır. Bu notlar üzerindeki çalışmamız büyük bir heyecanla devam ederek, tamamlandıkça yayına hazırlanacak ve araştırmacıların hizmetine sunulacaktır.

Merhum İbrahim Hilmi Bey’in İstanbul Camileri çalışması yayına hazırlanırken, üslubuna ve verdiği bilgilere sadık kalınmıştır. Kendisinin yapmış olduğu tasnif yöntemine göre çalışma ilerlemiş ve sadece onun arşivinde bulunan ve kendisinin çektiği fotoğraflar eleme yapılmaksızın eklenmiştir.

Bizlere bu değerli eseri bırakan İbrahim Hilmi Tanışık'a Allah'tan rahmet diler, kitabın gün yüzüne çıkmasına vesile olan, her zaman yardımlarını gördüğüm değerli büyüğüm, İbrahim Hilmi Bey'in torunu İbrahim Akın Kurtoğlu'na sonsuz teşekkürlerimi belirtir ayrıca kitabın yayınlanmasını sağlayan Üsküdar Belediye Başkanı Sayın Hilmi Türkmen'e ve mesai arkadaşlarına teşekkür ederim.

Fatih DALGALI

Kasım 2023

BİR İSTANBUL ÂŞIĞI İBRAHİM HİLMİ TANIŞIK

“İstanbul Darümuallimi (Öğretmen Okulu) Riyâziye (Matematik) hocamız rahmetli Eyüplü Hâfız Kemal Sun’un âcize ihda etmiş oldukları, Hicrî 1281 (Milâdî) yılında, yani bundan 102 sene evvel “Matbaa-i Âmire”de basılmış olan iki ciltlik “Hadikatü’l-Cevâmi” adlı eserin Fehmi Edhem Bey tarafından tertiplenmiş fihristini ele alarak 36 yıl önce giriştiğim bu incelemeyi -o tarihte Devlet Matbaası, sonra Maarif ve bilâhare Milli Eğitim Basımevi unvanını almış olan- Resmi Matbaa’nın 18 yıl süren Nakit İşleri Muhasipliğim sırasında -senelik izinlerim ve resmi tatil günlerimde- İstanbul’un her semtini karış karış gezip dolaşarak tamamlamaya muvaffak olabildiğimden, bu uzun çalışmaların meyvelerini olmuş görmekten benim de büyük bir haz duyduğum şüphesiz ve tabii idi”

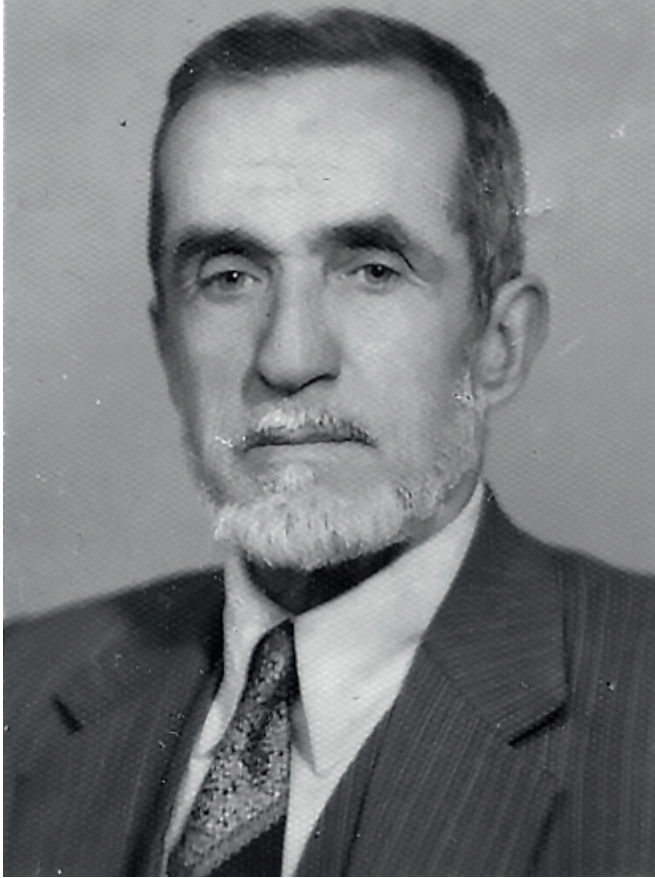
“Mâmur, yâni namaz kılınan 870 cami ve mescidin ibadete açık olanlarının 1930 yılından itibaren herbirinde birer vakit veya Cum’a namazı kılmak vesilesiyle, kitâbesi mevcut olanları istinsâh etmek, olmayanların yapılış veya onarım tarihlerini almak ve hepsinin yaptıranın, imâr ve ihyâ edenlerinin adlarını, biliniyor ise hâl tercümelerini öğrenerek, uyanık komşularından toplayabildiğim malûmatı notlarım eklemek suretiyle, bu ecdât yâdigârlarından halen harap veya arsa durumunda bulunanları da ayrıca işaretleyerek aşağıda görüleceği üzere cetvellerini tertipledim”

* Bu eser, Ayvansaraylı Hacı İsmail Efendi’nin oğlu Hâfız Hüseyin tarafından Müstakimzâde Sâdeddin Efendi yardımıyla telif edilmiş olup, 14x28 ebadlıdır.

Otuzaltı yıl boyunca, büyük bir emek ve özveriyle adetailmek ilmek dokuduğu “İbadete Açık İstanbul Camileri” adlı kitabının girizgâhına yukarıdaki ifadelerle başlıyor, İbrahim Hilmi Tanışık... Yetmişaltı yıllık ömrünün son kırk senesini İstanbul’un kıymetlerini araştırmaya adanmış Hilmi Bey, çeşmeler konusunda yazdığı kitapla günümüz araştırmacılarına kıymetli bir kaynak eser bıraktıktan sonra; bu kez kadim kentin cami ve mescidleri hususunda detaylı bir araştırmaya girişerek ömrünün nihayetine kadar bu çalışmayla meşgul olur.

İbrahim Hilmi Bey’in Gençlik Yılları

19. yüzyılın ikinci yarısında Kırım’dan Bursa’ya göç eden Kırım Tatarı bir aileye mensup Bursalı hattat ve hakkâk Ahmet Hamdi Bey ile Ayşe Hanım’ın ilk evladı olarak 1891 (1308) yılında Bursa’da doğan ve çok küçük yaşlarda annesini kaybeden İbrahim Hilmi Bey’in çocukluk ve ilk gençlik yılları babası, üvey annesi ve tek kardeşi Talât Bey’le birlikte kısmen İstanbul Fatih’te, kısmen de Bursa’nın Çakırhamam ve Tophane semtlerinde geçer. Babası Ahmet Hamdi Bey o yıllarda Bursa’da tanınan ve işinin ehli bir hattat ve hakkâk olup, Ulucami’ye hediye ettiği birkaç eseri bu güzide mabedin duvarlarını günümüzde de halen süslemektedir.

İbrahim Hilmi Tanışık.

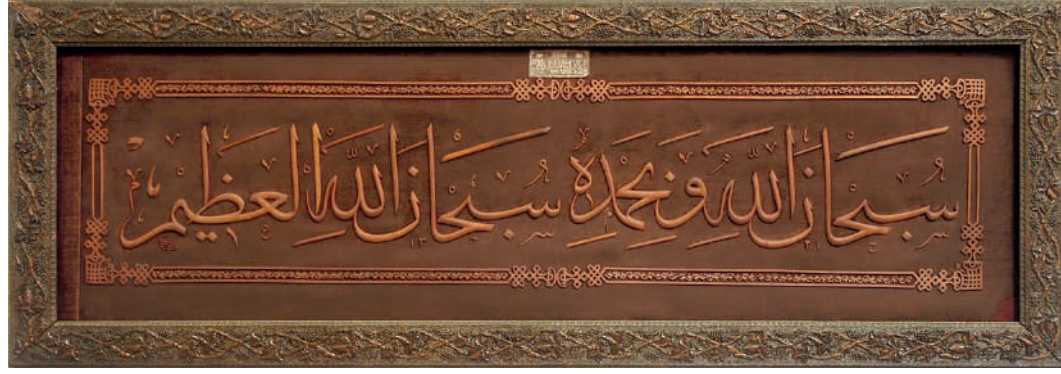
Babası Bursalı Hattat-Hakkâk Ahmed Hamdi Bey’in yekpâre ahşap hattı.

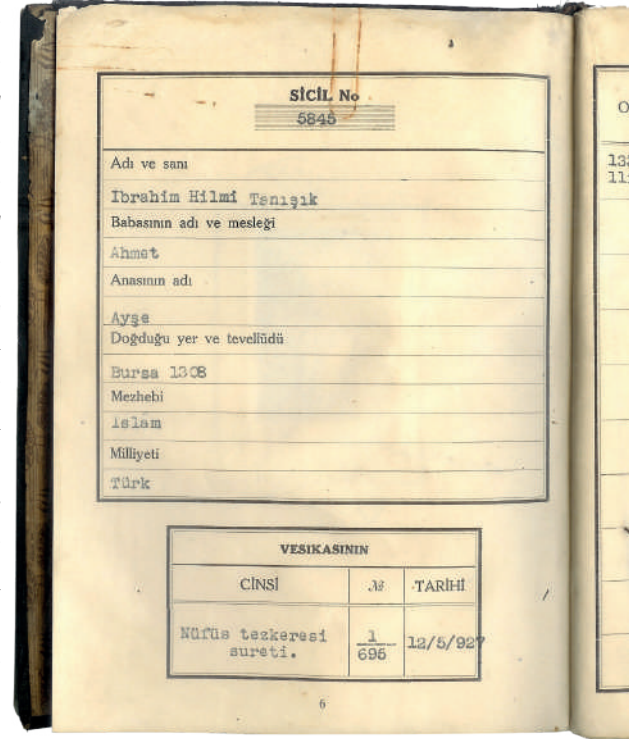
İbrahim Hilmi Bey (solda) Babası Hattat ve Hakkâk Ahmed Hamdi Bey ve kardeşi Talât Bey.

Bursalı Hattat
Hakkâk Ahmed Hamdi
Bey'in Ulucami'deki hattı.

İbrahim Hilmi Bey ilköğrenimini Bursa'da ve orta öğrenimini İstanbul'da yatılı olarak tamamladıktan sonra 1914 (1332) senesinde İstanbul Darülmuallimin İptidaisi'nden âlâ dereceyle mezun olur. Aynı sene sonunda ataması gerçekleşir ve 1914-1915 yılları arasında Balıkesir Darülmuallimin Tatbikat Mektebi Başmuallimliği ile Bursa Müdafaa-i Milliye Hoca İlyas Vakıf Mektebi Muallimliği görevlerini ifa ettikten sonra, yurdun içinde bulunduğu yıpratıcı harp sürecinde memleketin müdafaası için 1916 nihayetinde askere alınır ve 3. Ordu emrinde Erzurum'a nakledilir. Ancak Şubat 1916'da bölgeyi işgal eden Kafkas-Rus kuvvetlerinin yıpratıcı taarruzu neticesinde kendisinin de görevli olduğu Pasinler'deki tabya düşünce Ruslar tarafından esir edilen İbrahim Hilmi Bey ve silâh arkadaşları, düşman güçlerinin gözetimindeki kabileyle aynı yıl Kırım'a gönderilir.

Kırım'da yalnız Müslüman Türklerin kapatıldığı ve mahkûmlara katı ve sistemli bir Bolşevik propagandasının yürütüldüğü hapisanede bir yıldan fazla mahpus hayatı sürdürdükten sonra, 1917 Ekim'inde gerçekleşen Rus Devrimi'ni takip eden günlerde, bölgedeki okullarda öğretmenlik yapması koşuluyla darbeciler tarafından salıverilir. İbrahim Hilmi, aradan geçen birkaç ay sonunda Kırım'da ihtilâlle artan kargaşa ortamından faydalanarak yakın arkadaşlarıyla birlikte ahşap bir yük gemisinin güvertesine yığılı branda malzemelerinin arasına gizlenip, oldukça meşakkatli bir Karadeniz yolculuğunun ardından önce Kastamonu'ya, oradan da karayoluyla İstanbul'a geri döner. Ancak bu tehlikeli avdet serüveni esnâsında Karadeniz'in sert ve soğuk hava koşulları yüzünden ayakları ağır derecede rahatsızlanır. 1918'de İstanbul'da tedavisini sürdüren ekalliyet hekimlerinin bir bacağıнын kesilmesi gerektiği yönündeki ciddi uyarılarını ısrarla reddeden İbrahim Hilmi Bey'in bu kat'i tavrı, neyse ki ona hasta ayağını geri kazandırır ve kısa bir nekahet döneminin ardından uzuvlarını kaybetmeden hastalığını tamamıyla yener.

İbrahim Hilmi Tanışık'ın nüfus tezkeresi.

İstanbul'a döndükten sonra öğretmenlik hayatına kısa bir süre ara vererek, okuldan eski bir yakın arkadaşıyla birlikte Sultanhamam'da iki masadan ibaret küçük bir köfteci dükkânı işletmeye başlayan İbrahim Hilmi Bey'in ticaretle meşguliyetiye pek uzun sürmez. Ahbabıyla olan ortaklığını kısa sürede bitirerek esnaflık teşebbüsüne son noktayı koyar. Aynı yılın nihayetinde İstanbul'dan ayrılarak Bursa'ya gider ve Çakırhamam'daki dede ocağına yerleşir. Bir yıl sonra, 1919'da Bursa'nın tanınmış ailelerinden Şahbazların (Şaybazlar) en büyük kızları olan onsekiz yaşındaki Ayşe İsmet Hanım'la evlenir ve eşiyle birlikte yaşamını Maksem'de sürdürmeye başlar. 1920'de Setbaşı'ndaki bir mürettiphane geçici müddetle işe alınır. Görevinden artakalan vakitlerde de Bursa'yı yayan dolaşarak, şehrin cami ve çeşmeleriyle ilgili bilgileri kayıt altına almaya koyulur.

Millî Mücadele dönemi ve sonrasında Bursa'da altı yıl boyunca mahallî bir gazete çıkaran İbrahim Hilmi Bey, çalkantılı günlerle örülü sekiz zor seneden sonra 1927'de eşiyle birlikte İstanbul'a döner. Fatih'te Ayşe İsmet Hanım'ın 93 Harbi'nde Bulgaristan'ın Lofça şehrinde İstanbul'a göç eden aile büyüklerinden bir kısmının ikamet etmekte olduğu Hırka-i Şerif semtinde, caminin üst taç kapısının hemen karşı çaprazındaki üç katlı ahşap konağa hanımıyla birlikte yerleşir. Fakat aynı bina içinde dört kuşak aile efrâdının hatırı sayılır kalabalık nüfusuyla bir arada hareketli bir yaşam sürdürmenin beraberinde getirdiği zorluklar onları bir müddet sonra yıpratmaya başladığı için Hırka-i Şerif semtinin biraz daha güneyine denk düşen, Yenibahçe Yolgeçenbostanı mevkiinde satın aldıkları, arka cephesi Bayrampaşa Deresi'ne bakan, iki katlı kârgir müstakil eve taşınırlar. Söz konusu mahallenin adı, o yıllarda Mimarbaşı/Mimarsinan olarak da bilinmektedir.

TAHSİLİ			
OKUDUĞU MEKTEPLER	VESİKASININ		
	CINSİ	NO	TARİHİ
1331 senesinde ala derecede İstanbul Darülmüslimîni iptidaisinden mezun olmuştur.			
MAARİF VEKÂLETİ Sıhhi kâğıda vâkâfıdır.	Darülmüslimînin şahadetnamesi sureti.	67 6	23/4/332

Bursa Vilayet Matbaası.
(1920'de çalıştığı gazetenin matbaası)

Bursa'da gazeteci
arkadaşlarıyla birlikte.
(Solda İbrahim Hilmi Bey)

Hırka-i Şerif semtinde bulunan ahşap konak.

Hırka-i Şerif semtinde bulunan ahşap konak.

Hırka-i Şerif semtinde bulunan ahşap konak.

İbrahim Hilmi Bey ve ailenin
küçük fertleri.

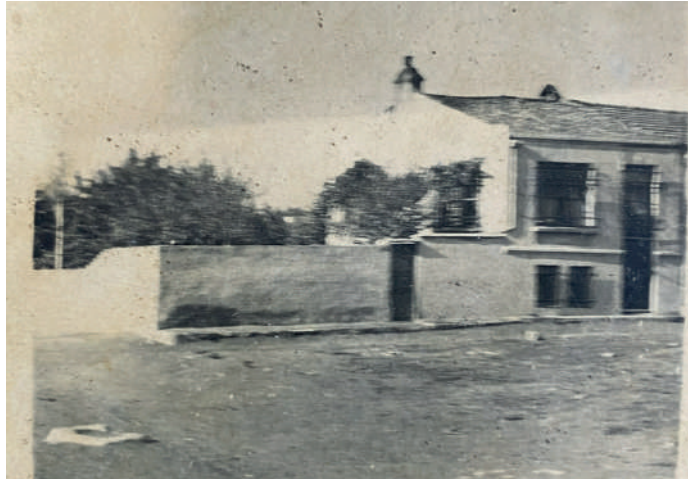

İbrahim Hilmi Bey,
kayınbiraderleri Ali ve
Nuri beylerle,
baldızı Mesrure Hanım.

Fatih Yenibahçe'de,
Zembilci Sokak'ta
bulunan evi.
(1943)

Zembilci Sokak'taki ev.

Hırka-i Şerif Camii.

Hırka-i Şerif Camii

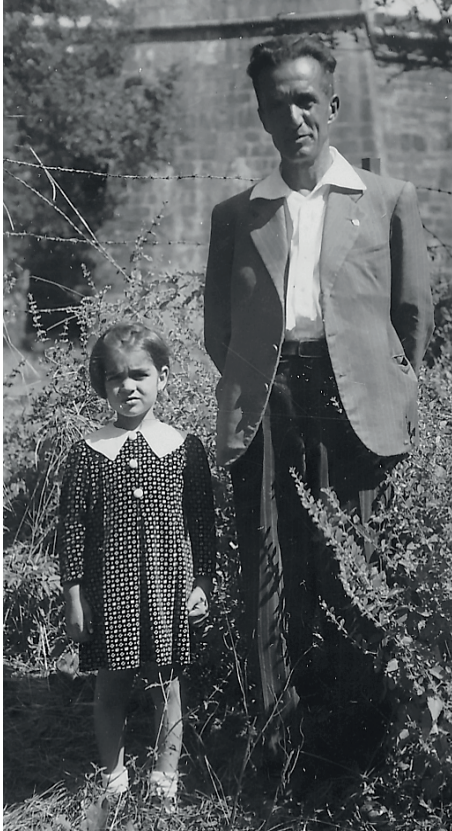

İbrahim Hilmi Bey ve büyük kızı Türkân Hanım.

Bursa'da yaşadığı sekiz yıl zarfında üç evlâdını da doğum aşamasında yahut henüz daha birkaç aylıkken kaybeden İbrahim Hilmi'ye Fatih semti uğurlu gelir ve aynı yıl ilk kızı Türkân dünyaya gözlerini açar. Bu mesut hadiseyi yedi yıl sonra 1934'te ikinci kızları Hatice Ülker'in doğumu takip eder.

Araştırmacı Kişiliği

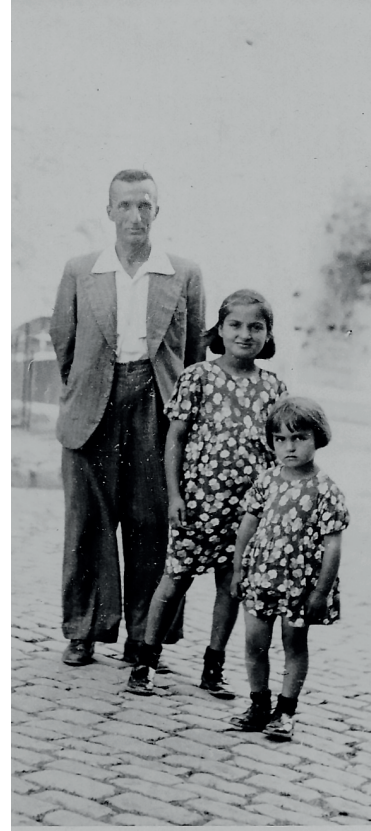
İstanbul'a artık kesin olarak yerleştikten sonra gazeteci karakterinin ve araştırmacı ruhunun getirdiği merakla kentin her türden tarihi kıymetini kayıt altına almaya başlayan Hilmi Bey, bu kapsamlı çalışmaları esnâsında daha çok kitâbesi olan eserleri, yapıları ön plana çıkarır. Öncelikli ilgi alanları toplam 21 türdeş alt başlık halinde grupladığı kitâbeli yapılar içinde yer alan camiler, mescidler, namazgâhlar, türbeler, muvakkithâneler, medreseler, dikilitaşlar, toplar, hazireler, şifahâneler, imarethâneler, bedestenler, tekkeler, bentler, çeşmeler ve sebillerdir.

İbrahim Hilmi Bey evinin bahçesinde kızı Ülker Hanım ile.

İbrahim Hilmi Bey ile kızları Ülker ve Türkân hanımlar.

İbrahim Hilmi Bey iki kızıyla birlikte.

Bir yandan üzerinde çalıştığı kıymetlerin her birinin kitâbesini not aldıktan sonra fotoğrafını çekerek eserle alâkalı ayrıntılı bilgilerle örülü kataloglama sürecini devam ettirirken, diğer yandan da maddi anlamda gelir temin ederek ailesinin geçimini sağlamak mecburiyetiyle Temmuz 1930'da Sultanahmed'deki Devlet Matbaası'nda Nakit İşleri Muhasibi olarak, 2.500 kuruş aylıkla göreve başlar.

Otuzlu yılların ikinci yarısına gelindiğinde İbrahim Hilmi Bey'in cami kitâbeleri toplamak hevesiyle başlayan araştırmaları giderek büyür ve bilhassa son on seneden beri ulaştığı İstanbul'un -mezartaşları haricindeki- birçok tarihi eseriyle ilgili bilgi ve belgeler, mütevazı kütüphanesinde artık hatırı sayılır bir yer kaplar. Sabırla, meşakkatle ve adeta ilmek ilmek dokunarak vücut bulan bu katalogda yer alan kıymetli yapıtların her biri, İstanbul'a hak ettiği o manevî ayrıcalığı bahşeden, şehrin ruhuna nakşolan emsalsiz detaylar manzûmesidir, merhûmun gönlünde...

BULUNDUĞU			MEMURİYETLER				
MEMURİYETİ	AYLIĞI	BAŞLADIĞI TARİH	AYRILDIĞI TARİH	SEBEPLER	VESİKASININ		
					CINSİ	Nº	TARİHİ
Balıkesir Darülmuallimini tetbikat baş muallimliği	500	1/9/331	7/3/332	Maaşına zam	Balıkesir Meclisi idare mazbatası suretiyle	917	3/10/332
" " " "	600	8/3/332	21/9/332	Naklen	" " " "	"	"
Bursa Müdafesi Milliye Hoca İlyas Vakıf mektebi muallimliği	700	29/9/332	17/10/333	Mektebe devamı hesabıyla	Mektepten aldığı vesikası	30/8/330	30/8/330
Devlet Matbaası hesap Memurluğu	2500	31/7/330	28/10/333	Naklen	Zatıgleri mücipli müzekkeresi	5772	22/7/330
" " nakit işleri muhasipliği	3000	28/10/333	30/8/333	31800 K. İle maaşı 40 L. ile	Maliye V. tezkeresi	15680	11/10/333
MAARİF VEKÂLETİ Sicil kaydına muvafaktır.							
Devlet basın evi Nakit işleri muhasipliği	4000	1/7/338	31/5/944	4598 sayılı	Kararname	783	14/6/936
MAARİF VEKÂLETİ Sicil kaydına muvafaktır.							

BULUNDUĞU			MEMURİYETLER				
MEMURİYETİ	AYLIĞI	BAŞLADIĞI TARİH	AYRILDIĞI TARİH	SEBEPLERİ	VESİKASININ		
					CINSİ	Nº	TARİHİ
Maarif Matbaası Nakit İşleri Muhasipliği	5000 Maaş	31/5/944			Nevriyet Md. 8731		28/7/944
MAARİF VEKÂLETİ Sicil kaydına muvafaktır.							

İbrahim Hilmi Bey'in nüfus tezkeresi.

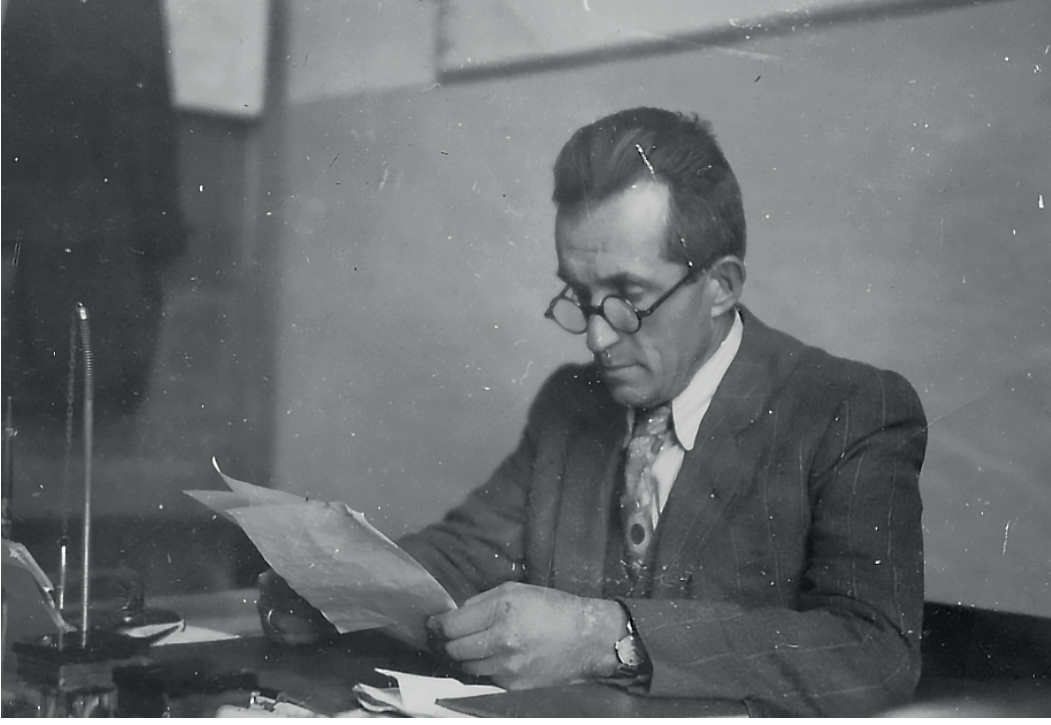
Hilmi Bey, hafta içi mesai bitiminden sonra ve hafta sonları da gün boyu semt semt dolaşarak, neredeyse bütün vaktini camilerin, mescidlerin, çeşme ve sebillerin kitâbelerini toplamaya vakfetmiştir artık... İstanbul'da ulaşım olanakları şimdiki gibi rahat, konforlu, hızlı ve çeşitli olmadığı için kenti gezmek o dönemde aslında pek zordur. Araştırmalarını sürdürürken genellikle yayan gitmekte; tramvay, vapur ve banliyö trenlerini ise ancak mecbur kaldığı hallerde kullanmaktadır.

Gerçi uzun soluklu bu yürüyüşler onun sağlığı açısından külfet değil; aksine bir nimettir. Çünkü esaretten kurtulduktan sonra Kırım'dan İstanbul'a yük gemisiyle geri dönerken göğüslemeye çalıştığı o şiddetli ve keskin soğukta ayaklarının ağır şekilde rahatsızlanması ve kangrene çevirmeye ramak kalması sonrasında girdiği nekahet döneminde doktorların ona tavsiyesi, vakit buldukça bol bol yürüyüş yapması yönündedir. O da sağlığı açısından büyük önem taşıyan bu uyarıyı fazlasıyla yerine getirmeye gayret eder. Kent içindeki saha çalışmaları kısıtlı memur maaşına ekonomik anlamda ciddi bir yük bindirdiği için yakın mıntikalarda takati kesilene dek asla vasıtaya binmeyen İbrahim Bey, Anadolu ve Beyoğlu yakalarındaki uzak semtlere ve köylere ulaşmak içinse gidebildiği yere kadar toplu taşıma aracı kullandıktan sonra, yolun buradan sonraki kısmını gücünün elverdiğince yayan devam eder.

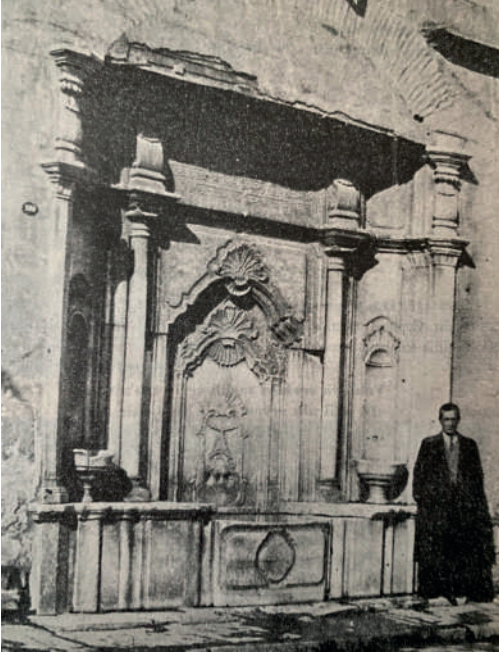
Gezileri sırasında dâimi şekilde yanında taşıdığı malzemeler de pek çeşitli ve ilginçtir: İçinde notlarının, dosyalarının, kâğıtlarının, toz bezlerinin, fırçalarının, kalemlerinin ve 1934 İstanbul şehir rehberinin yer aldığı kallavi siyah deri bir çanta, Belçika mamulü bir büyüteç, silik kitâbeleri daha rahat okunur hale getirmek için üzerlerine incecik bir tül tabakası şeklinde yaymakta kullanacağı tebeşir tozu torbası, mevcut eserin zamanla yıkılması, yok olması yahut taşınması ihtimaline karşı siyah-beyaz görsel kaydını aldığı Leica (Layka) fotoğraf makinası ve bir de omzuna astığı 4-5 basamaktan ibaret portatif ahşap bir merdiven...

Rahmetli, göz hizasının daha üzerinde kalan yüzeylere de bir şekilde ulaşmak üzere tahta merdivenini yanından hemen hiç ayırmaz. Çünkü her gittiği yerde tedarik etmek zorunda kalacağı bir merdiven aramak ve bu hususta sürekli başkalarına ricacı olmak yerine; her türden faydalı malzemeyi imkânları dâhilinde yanında taşıyarak, kendi işini mümkün merteye kendi gören bir karaktere sahiptir.

Sağ elinde körüklü deri çantası ve tebeşir torbası, sol omzunda katlanır merdiveni ve boynunda da fotoğraf makinası asılı olduğu halde tek kişiden mürekkep bir ekip donanımıyla İstanbul'u karış karış dolaşan yazar, taşımakta olduğu yükün hacminden ötürü kimi zaman vapura, tramvaya, banliyö trenine binerken türlü çeşit sıkıntıyla karşılaşır; biletçiler tarafından bu halde ya vasıtaya alınmak istenmez yahut ilâve bilet kesilerek aracın bir köşesinde ayakta seyahat etmek mecburiyetinde bırakılır. O da bu durum karşısında gücünün elverdiği yere kadar yayan yürür, takati kesilmedikçe toplu taşıma araçlarını kullanmaz.

İbrahim Hilmi Bey, Devlet Matbaası'nda görevi başında.

İbrahim Hilmi Bey,
Haznedar Usta Çeşmesi önünde.

İbrahim Hilmi Bey
çeşme konusunda çalışma yaparken.

İbrahim Hilmi Bey, cami ve çeşme kitâbelerini okuma aşamasında da türlü çeşit zorlukla karşılaşır: Göz hizasından daha yüksekte kaldığından rahat okunamayan kitâbelere ulaşmak için yanında taşıdığı portatif merdivenini kurarak üzerine çıktıktan sonra, yüzeyini tebeşir tozuyla kaplayarak okunur hale getirdiği beyti kâğıda aktarması esnasında geri plandaki evlerin sâkinlerinin, hanelerinin gözetlendiği gerekçesiyle başvurdukları karakol şikâyetlerinde, kendini polisler ve şikâyet sahiplerine aklamakla uğraşır. Neyse ki bu yersiz ithamlar nihayetinde işin aslı anlaşılır, karşılıklı özürler dilenir ve mesele büyümeden çözülür. Yine de bu tarz menfi hadiseler onu hiçbir surette İstanbul araştırmalarından alıkoymaya yetmez ve çalışmalarına sebatla devam eder.

Okunamayacak ölçüde deforme olan ya da silinen, kirlenen beyitlerin üzerine sıvıdığı tebeşir tozunun kabasını elindeki fırçayla aldıktan sonra, oyuklara dolaarak veya kabartma harflerin üzerini kaplayarak metni belirginleştiren kalsiyum karbonat yardımıyla okumaya muvaffak olduğu bu edebî levhalarda yazılan beyitler ebced hesabıyla değerlendirildiğinde, cümlelerin içinde saklı olan hicri yapılaş tarihleri ortaya çıkmaktadır. Hilmi Bey yazıları sabırla analiz ederken önce manzumenin ihtiva ettiği dört haneli hicri değeri hesaplayarak o caminin, mescidin, çeşmenin veya sebilin inşa tarihini bulup kayıt altına alır. Ardından da, ilerleyen yıllarda çevresinin değişeceği veya yapının herhangi bir şekilde yok olabileceği ihtimaline karşı, elindeki makinasıyla siyah-beyaz birer fotoğrafını çekerek bu görselleri muntazaman arşivler.

1934 yılında Belediye'nin yayınladığı “*İstanbul Şehir Rehberi*”, onun vazgeçilmez başvuru kaynaklarından biridir. Bu rehber eşliğinde kendine bir yol haritası çizer. Kaydettiği kitâbeli cami, mescid, çeşme, sebil vesairenin bulunduğu noktaları, rehberde yer alan semt haritalarında ilgili oldukları yerlere her gezi sonrasında kırmızı kalemle tek tek işaretler.

Büyük bir sabırla ilmek ilmek dokuyarak ilerlettiği çalışmalarında O'nu bu hususta ilk heveslendiren, gayrete getiren kişi, aslında İstanbul Darülmuallemi'ndeki (Öğretmen Okulu'ndaki) Riyâziye (Matematik) Hocası Eyüplü Hâfız Kemal Sun'dur. İbrahim Hilmi'nin geçen on yıl zarfında önceleri cami kitâbelerini toplamak suretiyle başlayan ve zaman içinde çeşmeler ve diğer nevî eserlerle genişleyen detaylı ve kıymetli birikiminin, ileride ne şekilde değerlendirilerek kent muhible-riyle buluşması gerektiği hususunda Hâfız Kemal Bey'in kıymetli tavsiyelerinden faydalanan İbrahim Hilmi Bey, artık İstanbul'da mezar taşları dışında toplanacak hiçbir kitâbe kalmadığına kanaat getirince önüne yığılan kitâbe kopyalarını olduğu gibi bastırmak arzusunu duysa da, buna hemen imkân olmayacağını fark eder. Çünkü İstanbul, Beyoğlu ve Üsküdar olmak üzere üç bölüme ayırdığı kitâbelerin

yekûnu 1610'dur ve ikibin daktilo sayfasını aşkındır. Hâfız Kemal Bey'in, eldeki birikimin konularına göre ayrıştırılarak zaman içinde farklı çalışmalar halinde basıtırılmasının ekonomik anlamda çok daha doğru olacağı tavsiyesinden yola çıkan İbrahim Bey, öncelikle çeşmeleri hazırlamayı, onun ardından da İstanbul camilerine yoğunlaşmayı planlar.

Çeşmeler Kitabının Hazırlığı ve Basımı

1938 yılında, Topkapı Sarayı Müdür Yardımcısı (Yardirektörü) İzzet Kumbaracılar'ın (d.1873-ö.1937) "İstanbul Sebilleri" adlı kitabının basılmakta olduğu günlerde Maarif Vekilliği eski Neşriyat Müdürü Talim ve Terbiye Heyeti âzâsı Faik Reşit Unat'tan, kentin su kültürüne ilişkin detaylı bir kaynak teşkil etmesi amacıyla "İstanbul Çeşmeleri"ni yazması teşvik ve direktifini alır.

İbrahim Hilmi Bey'in 1929 ilâ 1937 yıllarını kapsayan süre zarfında hazırladığı listede mevcut bulunan ve birbirinden farklı hizmet yapılarına ait olan toplam 1610 kitâbe kopyasının içinde yer alan akan ve akmayan çeşmelerle suyolları, sebiller, kuyular, sarnıçlar, tulumbalar, su depoları, yalaklar, musluklar, havuzlar ve şadırvanlar nevînden suyla alâkalı mevcut eserlerin sayısı 679 olup, 1938 senesinde çalışmaya ilâve edilen 48 çeşme kitâbesiyle birlikte genel toplam 727'ye ulaşmaktadır.

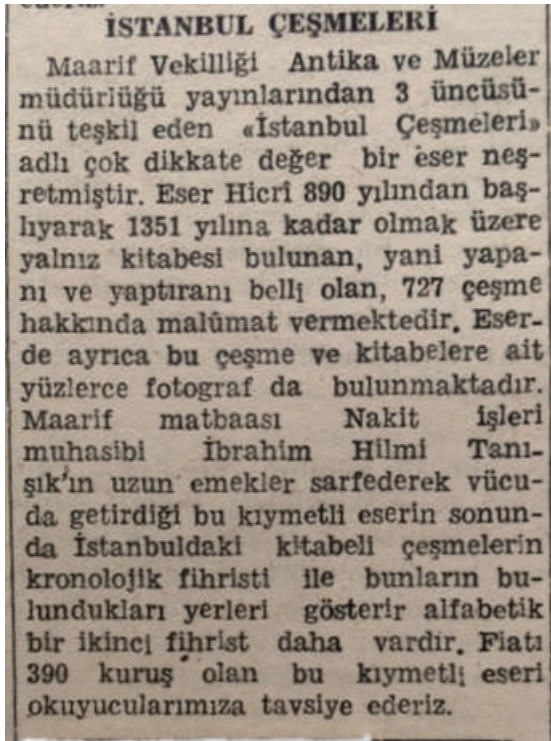

İbrahim Hilmi Bey
Keban Barajı'nda.

İbrahim Hilmi Tanışık, 1942 yılında tamamladığı kitabının önsözünde, İstanbul'un muhtelif semtlerine yayılmış halde bulunan çeşmelerin meydan çeşmeleri, köşebaşı çeşmeleri, sokak çeşmeleri, sebilli çeşmeler ve âbidevi çeşmeler olmak üzere beş farklı türde olduklarının, Terkos, Kırkçeşme, Halkalı, Elmalı ve Hamidiye olmak üzere beş ayrı kaynaktan beslendiklerinin altını çizer. Çalışmaya dâhil

ettiği 727 çeşme haricinde İstanbul'da tarihsiz ve kitâbesiz yüzlerce çeşme daha var olduğunu, fakat bunları kitaba almadığını, ilk aşamada yalnızca tarihi belli olanlar üzerinde bir tasnif yaptığını da ilâve eder.

İki kitaptan oluşan toplam 1006 sayfalık setin sonlarına dörder ayrı fihrist ilâve eder ve eserde yer alan maddeleri; 1. "İstanbul Çeşmeleri"nin kronolojik fihristi, 2. Kitâbeli çeşmelerin buldukları yere göre fihristi, 3. Çeşmenin bânisine göre fihristi, 4. Has isimler fihristi şeklinde ayrı gruplandırmalara tâbi tutar.

İbrahim Hilmi Bey'in İstanbul Çeşmeleri kitabı hakkında çıkan gazete haberi.

İlk indeks 890-1351 Hicri yılları arasındaki inşa tarihlerine göre en eskiden yeniye doğru sıralanan çeşmeleri ihtiva etmekteyken, ikincisi alfabetik şekilde ismine göre sıralanan çeşmelerin buldukları mahalli semt ve sokak detayıyla birlikte içermekte, ardından gelen üçüncü fihrist çeşmeleri bânisine (yaptırana) göre sıralı şekilde tasnif etmekte, nihayet dördüncü ve son fihrist de cildin içinde geçen tüm özel adları yine alfabetik bir sıra takibiyle has (özel) isimler etiketi altında sıralamaktadır.

Tertip edilen bu ayrıntılı fihristler sayesinde, bilgisine ulaşılmak istenen çeşmenin kimin yaptırdığına yahut nerede olduğuna vâkıf olmak o eserin yerini bulmakta kâfi olup, bu indekslerin en altında çalışmaya sonradan bulunup eklenen çeşmelerin yer aldığı birer de lâhika (ek) sütunu bulunmaktadır.

Kitabı hazırlama aşamasında Ata Tarihi, Sicill-i Osmanî, Mir'at-ı İstanbul, Hadikatü'l-Cevami', İstanbul Şehremaneti'ne Evkaf'tan Devrolunan Sular Hakkında Rapor (Nazım 1341), Tuhfe-i Hattâtin ve yıllardır kendi tutmakta olduğu İstanbul Kitâbeleri adlı eserleri kaynak gösteren İbrahim Bey,

eserin basımı öncesinde Neşriyat Müdürü Adnan Ötüken ile birlikte gerçekleştirdiği yoğun çalışma temposuyla eldeki formları detayıyla gözden geçirerek kusurları en aza indirmeye gayret eder.

Çalışmanın Suriçi (Şehrî) ve Eyüp (Eyyûbi) bölgelerini içeren ilk cildi "İstanbul Çeşmeleri-I, İstanbul Ciheti" ismiyle Maarif Vekilliği Neşriyat Müdürlüğü'nün 1942 yılındaki izniyle 1943 yılında Antikite ve Müzeler Müdürlüğü yayınları kapsamında II. seri ve 3. sayı numarasıyla 2.000 nüsha şeklinde yayınlanır.

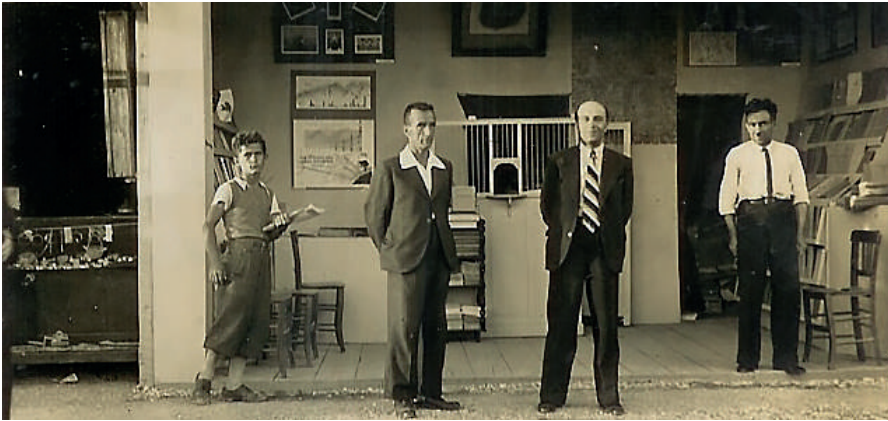
Beyoğlu (Galata), Üsküdar-Kadıköy ve Boğaziçi'nin her iki yakasını kapsayan diğer cildi ise 1945 yılında yine Müzeler Müdürlüğü tarafından "İstanbul Çeşmeleri-II, Beyoğlu ve Üsküdar Ciheti" adıyla, yine ilki gibi 2.000 adet basılır.

Artık Sıra Camilere Geldi...

Sabırla vücûda getirdiği “Çeşmeler” çalışmasını İstanbul kent literatürüne kazandırdıktan sonra, bilâhare ikinci projesi olan “İstanbul Camileri” üzerine yoğunlaşmaya başlar. İbrahim Hilmi Bey saha çalışmaları esnâsında rastladığı farklı türdeki eserleri tek defada kayıt altına alarak elindeki farklı listelere üleştirip eklemesine rağmen, aradan geçen 15-16 yıllık süre zarfında mevcut bazı cami ve mescidin mevcudiyeti hususundaki tereddütlerini gidermek ve tüm ibadethaneleri yeniden gözden geçirerek var olanların sağlamasını yapmak maksadıyla, bu alandaki saha çalışmalarını tekrarlamayı uygun görür. 1945-1966 arasındaki 21 seneyi öncelikle bu çalışmasına ayırır. Yukarılarda zikrettiğimiz malzemeleri yine omzunda ve 1934/1955 İstanbul Şehir Rehberleri de elinde olduğu halde, İstanbul’u tekrar karış karış gezmeye başlar.

Yeni çalışmasında izlediği yöntem ilkinde göre biraz daha farklıdır. Bu kez cami ziyaretlerini Cuma günlerine denk getirecek şekilde planlayarak, her hafta farklı bir camide Cuma namazını kılar. Yapıyla alâkalı gerekli bilgileri not eder, camiye fotoğraflar ve elindeki eski kayıtlarla karşılaştırarak çalışmasını günceller. Bu arada vazifeli olduğu kurumun tüm şehir dışı görevleri de İbrahim Hilmi Bey’e verilir. Bu sayede Türkiye’nin tamamına yakın vilâyetlerini görme ve kayıt altına alma şansını yakalar. Hem seyahatlerini gün gün kâğıda aktarır, hem de gittiği illerin kıymetli eserlerini fotoğraflar ve şehir kartpostallarından oluşan geniş bir siyah-beyaz koleksiyon meydana getirir.

İbrahim Hilmi Bey, İzmir Enternasyonal Fuarı’nda görevliyken.

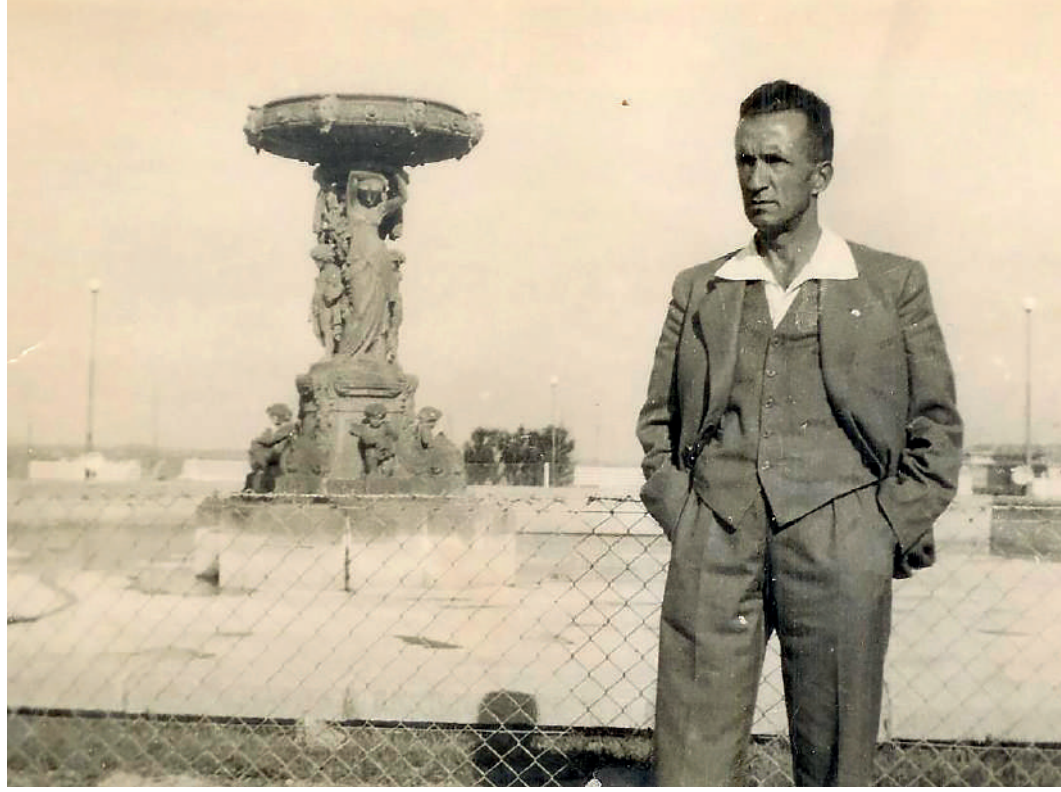
Yenibahçe’deki evlerinin dere yönüne bakan odalarından birini çalışma odası olarak düzenleyen İbrahim Hilmi Bey, mütevazı kütüphanesine zaman zaman İstanbul araştırmacısı dostlarını davet ederek,

İbrahim Hilmi Bey’in İstanbul Çeşmeleri kitabının I. ve II. ciltleri.

şehrin tarihine ilişkin lâtif sohbetlere, fikir alışverişlerine vesile olur. Yine bu dönem zarfında, biri denizyoluyla diğeri de karayoluyla olmak üzere iki defa Hacc'a gider.

İbrahim Hilmi Bey
bir gezi esnasında.

Reşad Ekrem'in İstanbul Ansikopedisi'ne Katkısı

1947 senesinin Mayıs ayında Kent Tarihçisi Reşad Ekrem Koçu'nun hazırlamakta olduğu "İstanbul Ansiklopedisi'ne bilgi desteği vermesi ricasını kabul eder ve İstanbul'la ilgili çeşitli konularda belirli aralıklarla ansiklopediye maddeler gönderir. Yazdığı bilgilerde ağırlıkta olan konularsa şehrin cami, mescid ve semt çeşmeleridir.

1951'de Harbiye Askeri Müzesi'nden gönderilen bir mektupta, İbrahim Hilmi Bey'e ellerindeki tarihi silâhların kitâbelerini okuması teklif edilir. Topkapı Sarayı Müze Müdürü Tahsin Öz'ün tavsiyesiyle ona ulaştırılan bu mektuba olumlu cevap veren İbrahim Bey, Maçka Silâhhanesi'nin depolarında kayıtlı bulunan tüfek, top ve benzeri silâhlara ait Osmanlıca kitâbeleri okuyup çözer ve mevcut araç-gereçlerin gerçek tarihlendirmelerini yaparak müze envanterine kültürel anlamda ciddi bir katkıda bulunur. Söz konusu proje kapsamındaki çabaları sonunda elde ettiği birikime atfen, camiler çalışmasından sonra "Askerî Toplar ve Silâhlar" konusunda ileriye yönelik müstakbel kitabını üçüncü öncelik sırasına almaya karar verir.

Çok muhterem İbrahim Hilmi Beyefendi'ye İstanbul Ansiklopedisi'ne karşı göstermiş olduğunuz alaka, bendenizi fevkalade mütehasis etti. Zat-ı âlinizi yazı arkadaşlarım arasında görmek, nice bir bahtiyarlıktır.

Pazartesi günleri müstesna, hemen her akşam beşten sonra ansiklopedide bulunuyorum. Bir acı kahvemizi içmek üzere teşrifinizi bekler, gıyabi hürmetlerimin kabulünü rica ederim.

7 Mayıs 1947
R. Ekrem Koçu

Reşad Ekrem Koçu'nun İbrahim Hilmi Bey'e yazmış olduğu mektup.

Reşad Ekrem Koçu'nun davet mektubu zarfı.

İst. Ansiklopedisi

Sayın Saygı
İbrahim Hilmi Tanınak

Devlet kitapları müessesesi
sermayesi tahsis mecmuru.

Milli Eğitim Devlet Basım Evi

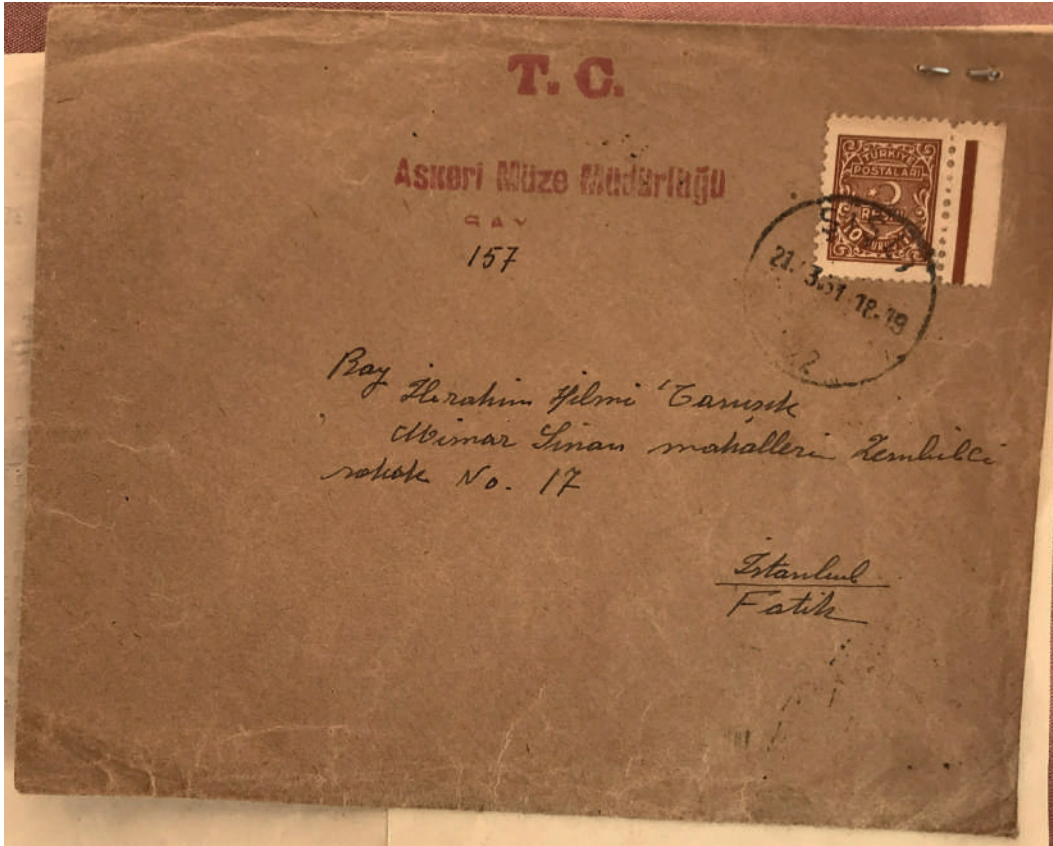
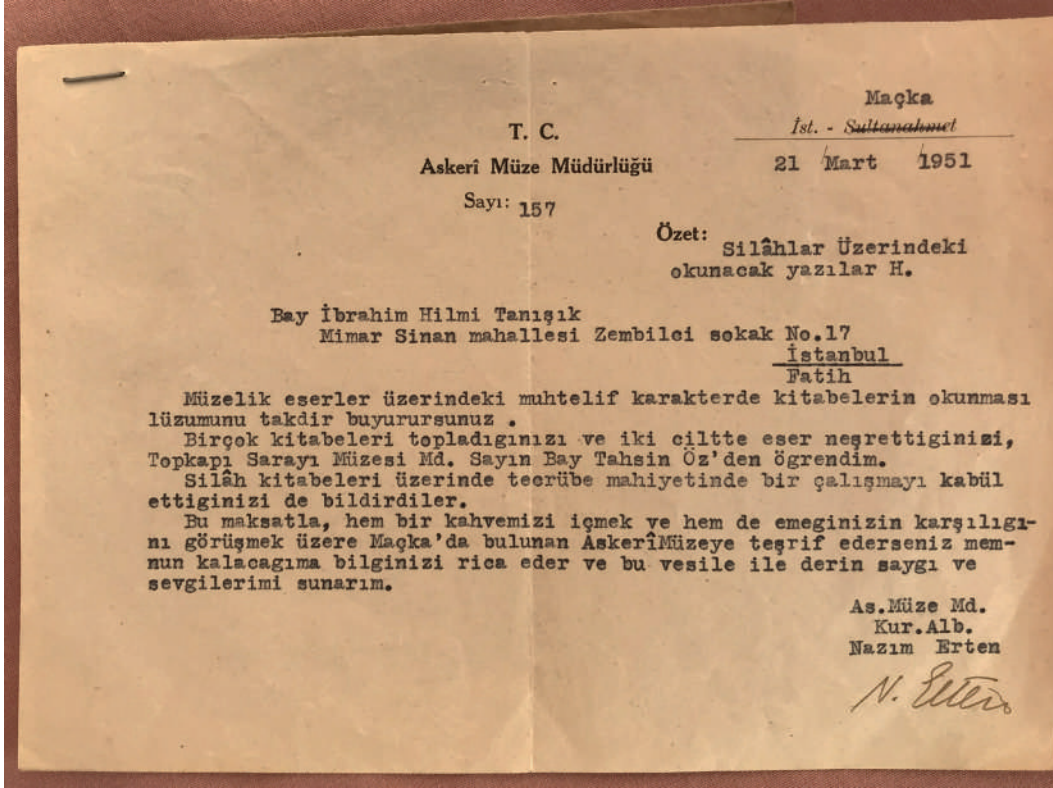
Şehir

Handwritten notes on the left margin, including the word 'İst.' and other illegible characters.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, including the name 'Şehir' and various lines of text.

Reşad Ekrem Koçu'nun yazmış olduğu davet mektubu.

1951 yılında, Askeri Müze'den İbrahim Hilmi Bey'e gelen davet mektubu.

Ellili yılların ortalarında yaşamakta olduğu semte dâir faydalı işlere imza atmak için de büyük çaba gösteren Hilmi Bey, bir yandan Cibali-Altımermer arasını perişan eden 1918 büyük Fatih yangınından sonra Yenibahçe civarındaki muattal vaziyetteki harik yerlerinin ızgara dilimi geometrisi kapsamında yeniden düzenlenmesiyle tevsi edilen toprak ara yolların mozaik parke döşenmesine, taşla kaplı olanlarınsa asfalta tahviline ilişkin başvuru silsilesinde mahalle sâkinlerine önyak olurken; diğer yandan da gazetecilik rûhunun tekrar ivmelenmesiyle Yenibahçe, Akbilek, Yamak, Tut-i Abdüllâtif, Akşemseddin, Keçeciler, Hırka-i Şerif ve Hüsrevpaşa muhitlerinin su tesisatı olmayan kesimlerine bu hizmetin ulaştırılabilmesi için Belediye'nin ilgili birimleriyle yoğun irtibat trafiği gerçekleştirerek konuya ilişkin bilgilendirici ve yönlendirici mektuplar kaleme alır, dilekçeler sunar, fotoğraflar çeker. Söz konusu çabalar sonunda nihayet muvaffak olunur ve semtin hatırı sayılır bir hanesi artık kuyulardan temin etmek yerine, o döneme göre oldukça konforlu bir tesisat şebekesi sayesinde evlerinin musluklarında tertemiz Terkos suyu kullanmaya başlar.

Mimarbaşı Mescidi'ni İhyâ Girişimi

İbrahim Bey yöre halkının rahatını temin için çabalarını sürdürürken, ilgi alanı içinde olan bir diğer hususu da büyük bir hevesle gündeme taşır; Mimarbaşı, Yenibahçe, Bâlipaşa, Parmakkapı, Keçeciler, Sarıgüzel mıntıklarında yıkık ve harabe halindeki mescidlerin onarılarak tekrar ibadete açılması için Vakıflar nezdinde birtakım girişimlerde bulunur. Ancak harap camiler arasında özellikle üzerinde durduğu bir tanesi vardır ki, o da içinde bulunduğu Mimarbaşı mahallesine adını veren ve Yolgeçenbostanı sokağının başını tutan dört yol ağzının hemen kenarındaki muattal Mimarsinan Mescidi'dir.

Mimar Sinan Mescidi'nin ayakta kalan minaresi. (1969)

Bakırköy taşıyla örülü ve üzeri külâh yerine minik bir kubbeye sonlanan sekiz köşeli şerefesiz minaresiyle hazneli çeşmesinden başka geriye artık hiçbir uzvu kalmamış olan bu mescid, Mimar Sinan'ın İstanbul'da bizzat şahsî bütçesiyle inşa ettiği tek ibadethane olup, 1918 Fatih yangınında büyük zarar görür. Mescid binası ve mektebi söz konusu yangında yıkılarak, geriye hazin bir taş yığını kalır. 1950'lerin sonunda arsanın etrafı gecekonduyla dolarken, yıkık binasının kalıntıları da kuşbazların meskeni haline gelir.

MIMAR SINAN
SENİDEN AF DİYORUZ...
AĞIRLIK ÖMRÜN BOYUNCA:
73 CAMİ, 50 MEDRESE,
49 MESCİT, 27 SARAY,
31 HAMA, 13 K. SARAY,
18 TÜRBE, 17 İMARET,
7 KÖPRÜ, 6 HASTANE,
7 SUKEMERİ, 7 KÜTÜPHANE,
İNŞA ETTİN.
FAKAT KENDİ PARANLA
YAPTIĞIN VE İSMİNİ VERDİĞİN
MESCİT İLE ÇEŞMEYİ BİZ,
AHİR HALİNE SOKTUK.
AFFET KOCA SINAN

Mimar Sinan Mahallesi halkı, Koca Sinan'dan özür dilemek amacı ile sessiz bir yürüyüş yaptı.

“Mimar Sinan bizi affet Mescidini ahır yaptık,,

BAŞ YAZI

C.H.P.'NİN VATAN BORCU

BU PARTİNİN MEDENİYET TÂKİNİ OMUZLAMAKTAN GERİ DURARAK ÜSTELİK YIKICILAR ARASINA KATILMASI VE UZANAN ELLERİ GERİ İTMESİ, KENDİSİNE ANCAK BİR MEZAR KAZICI ŞÖHRETİ SAĞLAYABİLİR

SON günlerde, iktidar partisi sözcüleri rejim konusunda, ana muhalefet partisine pek dostane ve ölçülü şekilde el uzatmış bulunuyorlar. İnsan haysiyetini koruyan DEMOKRASİ re-

Mimar Sinan Mahallesi halkı, yürüyüş yapıp Koca Sinan'dan özür diledi

DOĞAN PÜRSÜN

«Mimar Sinan, senden özür diliyoruz. Asırlık ömrün boyunca, 73 cami, 50 medrese, 49 mescit, 27 saray, 31 hamam, 13 kervansaray, 18 türbe, 17 imaret, 7 köprü, 6 hastahane, 7 su kemeri, 7 kütüphane inşa ettin. Fakat kendi paranla yaptığın ve ismini verdiğin mescit ile çeşmeyi biz ahır seklene soktuk. AFFET KOCA SINAN.»

Mimar Sinan mahallesi sakinleri, dün aralarında toplanarak, yukarıda sözleri yarı döviz, meşhur Mimarın mescidine brakmuşlardır. Yıllar yılı, dünyada bir eşi olmayan minareli mescidin onarılmaması karşısında çaresiz kalan mahalleliler, böy-

(Devamı Sa: 150; 3 de)

İbrahim Hilmi Bey'nin, Mimar Sinan Mescidi'ni ihyâ amacıyla tertiplenen toplantıda mahalleliye açık konuşmasının gazete haberi.

Mimar Sinan, bizi affet

(Baştarafı 1 nci sayfada)
lece «Mimar Sinan» dan özür dilemişlerdir.

Ayrıca «Mimar Sinan Mescidi ni Koruma Derneği Başkanı İbrahim Tanışık, mescidin başında bir konuşma yaparak, vakıfların ilgisizliğinden dert yanmış şunları söylemiştir:

«Dünya mimarisine adını almanın harflerle yazdıran Türk bü yükü Mimar Sinanın bu eseri harap oluyor. 15 yıldır uğraşmalarımız sonuç vermedi. Devlet makamları, ünlü mimarımızın bu eşsiz minaresi ve çeşmesinden haberdar değildir.

Mimar Sinanın 99 yaşına kadar yaptığı eserlerin bir listesini mescidin önüne koyuyoruz.. Türk adını bütün dünyaya tanıtan 350 ye yakın eser veren Mimar Sinandan af diliyoruz.»

Genci ve yaşlısı ile bütün Mimar Sinanlılar dünkü af dileme töreninde üzgünlerdi. Bu arada zaman zaman turistlerin gelip gecekonda ile çevrili, tabii oparlörlü minareyi tetkik ettiklerini

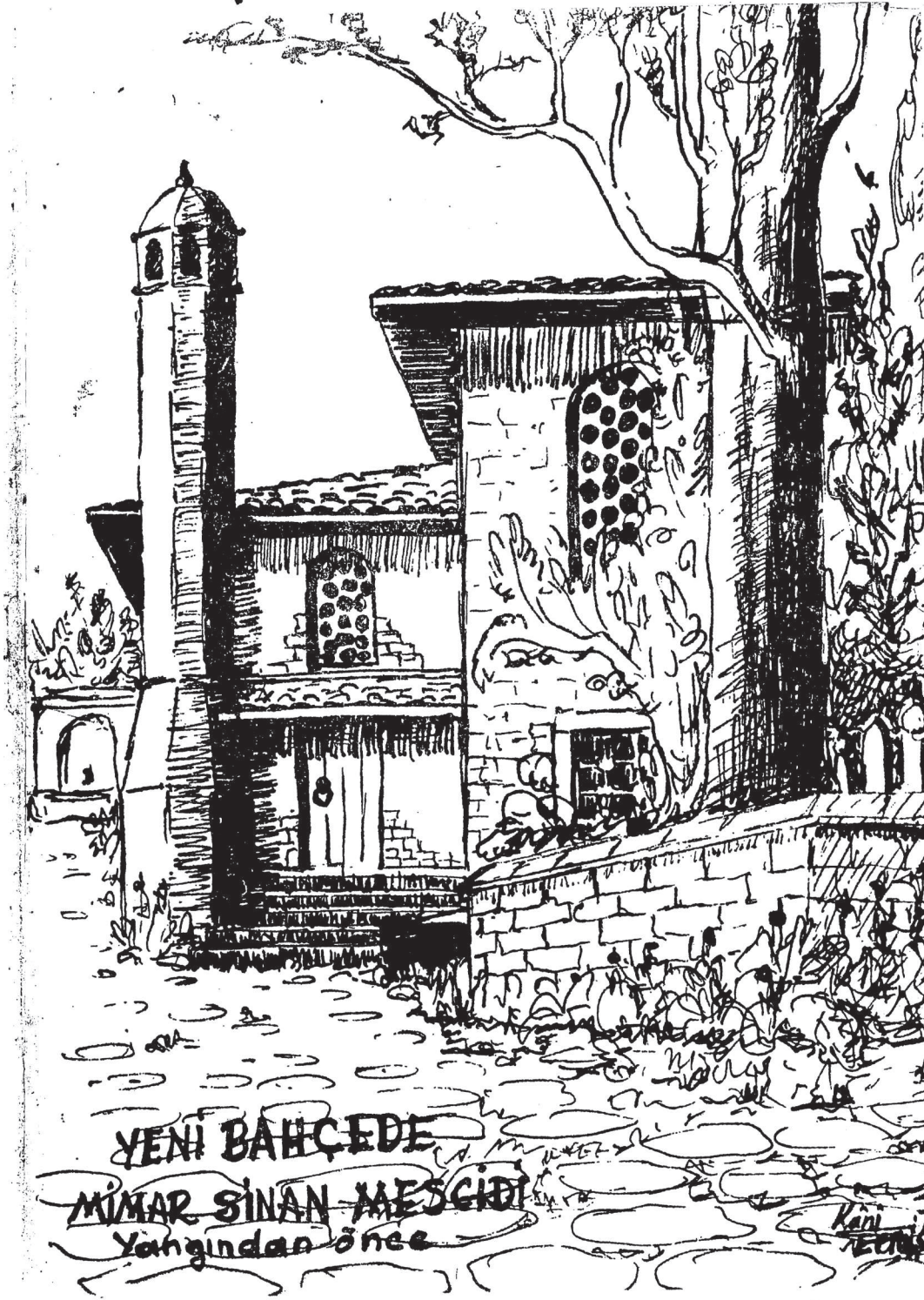
söylemişlerdir. Mimar Sinan mahallesi muhtarı Abdullah Taşdemir: «Mimar Sinanın ismini ve hatırasını yaşatmak için bu eserin korunmasını istiyoruz. Bu mescit ihya edilmelidir. Gecekondular temizlense, halk elbirliği ile bu eseri tamir edecektir.»

Dernek Başkanı İbrahim Tanışık da mescidin etrafındaki arsaların satıldığını söyleyerek: «Bu eseri kurtarmak için Hacca gitmekten vazgeçip para vermek isteyenler var. İlgili makamların bize yardım etmesini istiyoruz. Eşi olmayan bu eser halka açıkmalıdır...» demiştir.

Çanakkale'de araba vapuru karaya ot

ÇAN
Kaptan Hav
Çanakkale
lısan 6
raba
n

İbrahim Hilmi Bey'nin, Mimar Sinan Mescidi'ni ihyâ amacıyla tertiplenen toplantıda mahalleliye açık konuşmasının gazete haberinin devamı.

Ibrahim Hilmi Bey'in hazırladığı Mimar Sinan Mescidi broşürünün kapağı.

İbrahim Hilmi Bey altmışlı yılların başında civardaki hayırseverlerle ve konuya hassasiyet gösterenlerle birlikte, merkezi Çemberlitaş'ta bulunan Türkiye Anıtlar Derneği'nin bir teşekkülü olmak kaydıyla “Yenibahçe Mimar Sinan Mescidi'ni İhyâ Cemiyeti” adıyla bir dernek kurar ve dostlarıyla beraber çalışmalara başlar. Amaç, Sinan'ın nevi-i şahsına münhasır bu güzel eserini aslına uygun surette inşa etmek ve İstanbul'a kazandırmaktır. Belirlenen hedefe göre; geriye artık sadece baca tipi anıtsal minaresi kalan mescid, halktan toplanan teberrularla yeniden vücut bulacak, orijinal halindeyken mekteb olarak kullanılan yanı başındaki tek katlı yapı da eldeki çizimlere sâdik kalınarak tekrar inşa edilecektir. Lâkin okul binası bu kez semte hitabeden bir mahalle kütüphanesi olarak hizmet verecek, gerekli olan kitaplar da çevredeki hayırseverlerin bağışlarıyla temin edilecektir. Cami ile Yolgeçenbostanı-Akşemseddin Caddesi arasında kalan boş arsa da mamur hale getirilecek ve üzerine bir çocuk bahçesi kondurulacaktır.

Hilmi Bey, minarenin onarımı ve caminin ihyası için tanıtım broşürleri hazırlayarak bunları mahalle halkına dağıtır ve bir bankada yardım hesabı açılır. Kısa bir süre sonra Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün de çabalarıyla arazide kaba hafriyat işine başlanır. Fakat inşa için lâzım gelen yekûna bir türlü ulaşılamadığı için, çalışmalar zamanla yavaşlar ve durma noktasına gelir. Tamirat işleri bir türlü fiilyata geçirilemez. Bu mescid İbrahim Hilmi'nin vefatından ancak dokuz yıl sonra, nihayet 1976'da tekrar inşa olunarak ibadete açılır. İlk projede zikredilen okul/kütüphane binası maalesef gerçekleştirilemese de, yazlık ve kışlık olmak üzere iki ayrı bölümden müteşekkil kırma çatılı ibadethane binası eksiksiz şekilde tamamlanır. Abidevî minaresiyle şık çeşmesi kapsamlı bir tadilâttan geçirilir ve caddeyle arasındaki alana da güzel bir çocuk parkı ilâve edilir. Cami günümüzde halen aktif olarak Yenibahçe ahâlisine hizmet vermektedir.

Minarelerin Basamak Sayılarında Gösterdiği Hassasiyet

Yukarıdaki anekdotu tamamladıktan sonra İbrahim Hilmi'nin camiler hususundaki asıl çalışmasına tekrar geri dönecek olursak merhum, araştırmaları sırasında bir caminin karakteristiğiyle ilgili tüm bilgileri defterine kaydettikten sonra, ibadethane görevlisinden izin alarak muhakkak minaresine de çıkar. İlginçtir, kendince geliştirdiği hesaplama göre bir minareye “iki defa” tırmanır ve her çıkış-inişte basamaklarını tek tek sayarak not alır. Şayet ikişerden dört hesap birbirini tutarsa bu rakamı o minarenin basamak sayısı olarak defterine kaydeder. Eğer biri diğerinden farklı çıkarsa, bu defa “üçüncü bir kez” daha tırmanır ve nihayetinde altı tek sayımın ortalamasında ağır basan rakamı, o minarenin basamak yekûnu olarak kabul eder.

İstanbul Camileri

Hakkında ihşa-î bir inceleme

İbrahim Hilmi Tanışık

1930 yılından başlayarak, İstanbul Camileri nin sayısına dair bugüne kadar elde edebildiğim ihşai bilgilerimi, icmalen olsun meraklılara arz etmemi tavsiye edegelmekte olan bazı muhiple-
rimin arzularına uyarak, bu konuda karaladığım şu yazımı muhterem Sebilürreşat mecmua-
mıza sunuyorum.

İstanbul Darülmuallimini Riyaziye Hocamı z Merhum Eyipli Kemal Sun'un ihda eyledik-
leri 2 ciltten müteşekkil (Hadikatül Cevami') (1) adlı kitabın Fehmi Edhem bey tarafından
tertiple edilmiş olan fihristini ele alarak 29 yıl önce giriştiğim bu incelemeyi - o tarihte «Devlet
Matbaası», sonra «Maarif» ve bilâhare «Millî Eğitim» Basımevi unvanını almış olan matbaa-
nın Nakit İşleri Muhasipliği sırasında resmi tatil ve senelik mezuniyet günlerimde - İstan-
bulu karış karış dolaşarak ikmale, tam 20 sene lik emek karşılığı muvaffak olabildiğimden
bu uzun mesainin semeresini neşredilmiş görmekten, benim de büyük bir haz duyacağım
tabii ve şüphesizdir.

Çalışmalarına, şehrimizin İstanbul cihetini (12), Beyoğlu ve Üsküdar cihetlerini (4) der
bölgeye ayırarak ve bu 20 bölgeden her birine genişlik ve ihtiva ettiği ma'betlerimizin sayı-
larını göz önüne alarak tahsis eylediğim hafta lar ve günlerde, başka işle meşgul olmamak
suretiyle, başladım.

(Hadika) nın mehtevi bulunduğu (870) ma'mur cami ve mescidin 1930 dan itibaren,
ibadete açık olanlarında birer cum'a veya vakit namazı kılmak vesilesiyle kitabesi mevcut
olanlarını istinsah etmek, olmiyanlarının da inşa ve ihya tarihlerini tesbit eylemek ve hep-
sinin yaptıran ve imar edenlerinin adlarını ve hal tercemelerini tahkik ederek komşularım-
dan ve uyanık vatandaşlardan bugüne kadar toplıyabildiğim icmalı malûmatı defterime
kaydetmek suretiyle bunlardan kapalı, harap veya arsa halinde bulunanları da ayrı ayrı işa-
retliyerek aşağıda arz edeceğim cetvelleri ter tipleddim.

İstanbul camilerinin bugünkü hakiki durumalarını bilmek merakında olan sayın dost-
larımdan bu hususta görecekle ri noksanlarımı tamamlamak üzere lütfen bildirmelerini bil-
hassa rica ederim.

A. İstanbul ciheti	Harap veya arsa halinde	Kapalı	Açık	Yekûn
1. Yedikule - Samatya - Aksaray	12	1	11	24
2. Silivri Kapı - Davutpaşa - Aksaray	15	2	27	44
3. Mevlâne Kapı - Topkapı - Aksaray	51	6	17	74
4. Yeni Kapı - Lâleli - Beyazıt	24	3	11	38
5. Edirne Kapı - Fatih - Beyazıt	39	6	41	86
6. Eğri Kapı - Fener - Süleymaniye	19	3	32	54
7. Ahır Kapı - Kadırga - Beyazıt	13	3	16	32
8. Sirkeci - Sultanahmet - Beyazıt	19	14	18	51
9. Eminönü - Mahmutpaşa - Beyazıt	4	5	21	30
10. Bahkazarı - Balat - Deftardar	12	3	13	28
11. Eğri Kapı - Eyüp - Sa'dâbat	16	2	32	50
12. Merkez Efendi - Vidos - Yeşilköy	3	2	31	38
	Y e k û n			
	227	50	270	547
B. Beyoğlu ciheti	Harap veya arsa halinde	Kapalı	Açık	Yekûn
1. Sötlüce - Kasımpaşa - Karaköy	13	1	41	55

Mütevazı mahalle mescidlerinde ve küçük ölçekli camilerin minarelerinde bu durum pek sorun teşkil etmeksizin sayım sonuçları birbiriyle aynı çıksa da, yüksek ve birden fazla sayıda minaresi bulunan Selâtin camileri O'nu ziyâdesiyle yorar. Her biri yüz küsur basamaklı ve çok minareli Sultanahmed, Süleymaniye, Fatih, Yavuz Sultan Selim, Bayazıd, Lâleli, Aksaray Valde, Şehzade, Yenicami, Nusratiye, Dolmabahçe, çifte Mihrümâh, Beylerbeyi, Yeni Valide ve diğerleri, elli yaşını fazlasıyla aşmış bir araştırmacı için yorucu çalışma sahaları olmakla birlikte; o nârin minarelerin her biri heyecan duyularak kayıt altına alınan ecdad yadigârları, İstanbul'un emsalsiz süsleri, baha biçilemez kıymetleridir. Biteviye tekrarlayan basamak sayımlarınıysa kendi için asla külfet değil, ancak birer lütûf addeder.

Şehir geneline yayılı haldeki bu lâtif eserlere ulaşmak için gereken kondisyonu her zaman belli bir çizgide tutmak için spora, bilhassa yüzmeye çok zaman ayırır. Sultanahmed'deki Devlet Matbaası'nda çalışırken yaz öğlenleri Akbıyık üzerinden Cankurtaran'a iner, Ahırkapı sahili boyunca Kadırga'ya kadar yüzer, vakti bol olduğunda da kıyıya paralel ilerleyerek Yenikapı açıklarına kadar deniz üzerinde gider-gelir. İstanbul'un sâkin yıllarının cömertçe sunduğu (lâkin günümüzde artık hayal olan) bu nimetlerinden olabildiğince faydalanır ve zindeliğini korumaya çalışır.

İbrahim Hilmi Bey çalışmaları esnâsında ulaştığı kıymetlerin kitâbesini not alıp fotoğrafını çektikten sonra inşa tarihi, bânisi, yeri, ulaşım olanakları, kapladığı saha ebadı, cemaat kapasitesi, malzemesi, kubbe yahut çatı kaplaması, mihrâbı, minberi, mahfeli, kürsüsü, cümle kapısı ve ebadıyla toplam sayıları dâhil olmak üzere pencereleri, maksuresi, son cemaat yeri, iç duvar kaplamaları ve yazı-ları, ışıklandırma tesisatı, basamak sayısı ile birlikte minaresi, ayakkabılığı, zemin kaplama türü, avlusu, ağaç sayısı ve türü, müştemilâtı, şadırvanı, oturacak yerleri ve abdest alma mahalline kadar mezkûr caminin (mescidin) her türlü ayrıntısını sayfalara aktarır.

Sebilürreşâd Dergisi'nde Yayınlanan İncelemesi

Altmışlı yıllarda çeşitli gazete ve dergilerde İbrahim Hilmi Bey'in bilhassa camilerle ilgili makaleleri de yayınlanır. Bunlardan biri de "*Sebilürreşâd Mecmuası*"-dır. 1960'da derginin 304. (Şubat), 305. (Mart) ve 307. (Nisan-II) sayılarında yazının 1960-66 seneleri arasında ibâdete açık İstanbul camilerini konu alan "*İstanbul Camileri Hakkında İhsa-î Bir İnceleme*" adlı makalesi üç bölüm halinde neşredilir

Camilerle alâkalı araştırmalarının son günlerinde, Üsküdar'da bindiği tramvayda Leica fotoğraf makinasını yankesicilere çaldırırsa da, bundan fazla beis duymaz. Çünkü, kitabı için lâzım gelen bütün pozlar artık elinde mevcuttur. Emektar makinası, yıllar boyu üzerine düşen görevi fazlasıyla yerine getirmiştir.

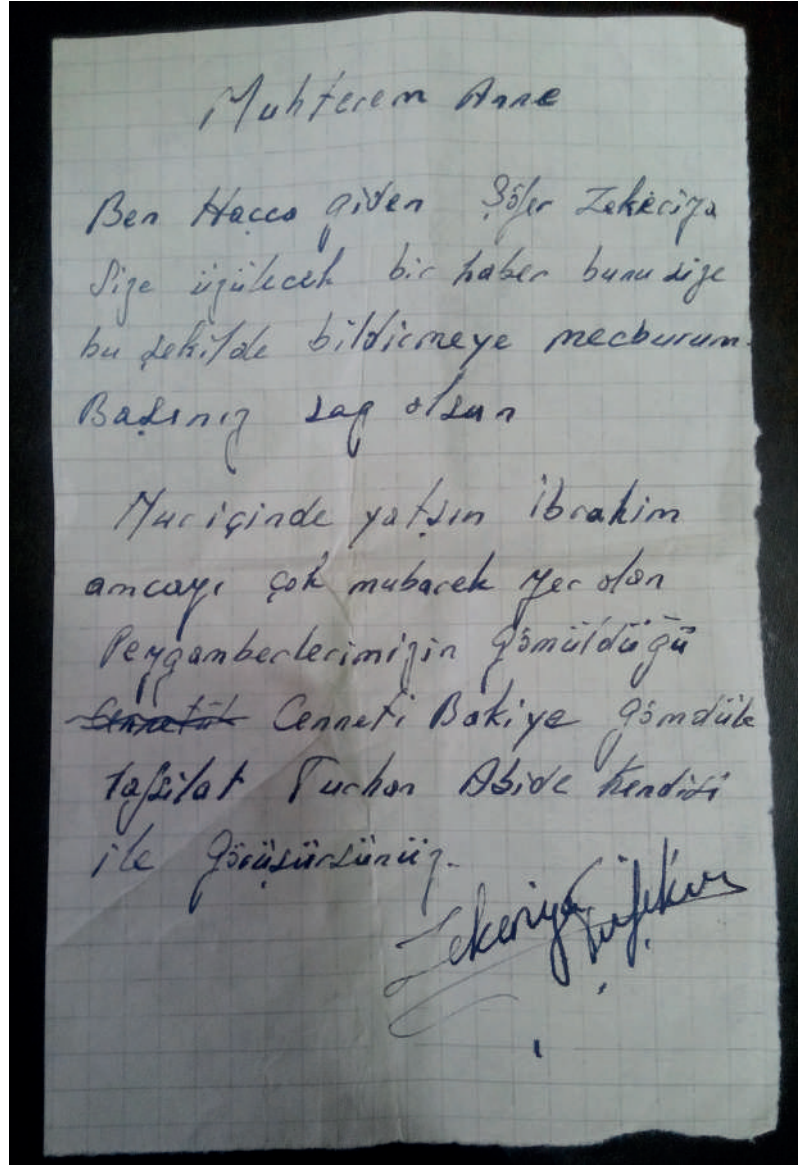

İbrahim Hilmi Tanışık, çalışmasını kızlarının da yardımıyla emektar Remington’unda daktilo ederek bütünüyle tasnifledikten sonra nihayet baskıya hazır hale getirir. İki ayrı cilt halinde tasarlanan çalışmanın ilk bölümü Suriçi (Şehrî) ve Eyüp (Eyyûbi) bölgelerini içerirken, ikinci cildi ise Beyoğlu (Galata), Beşiktaş, Üsküdar-Kadıköy ve Boğaziçi’nin karşılıklı iki yakasını kapsar. Her bir cilt kısa bir sunuş yazısıyla başladıktan sonra, yapıların “isimlerine göre” ve “buldukları semte göre” ayrıştırıldığı fihristler ile minarelerin basamak sayılarının küçükten büyüğe doğru listelendiği bir de tablo yer alır. Çalışmanın giriş bölümünden sonra, alfabetik şekilde sıralanan cami maddelerine geçilir. Eserin son bölümüyse “kelime indeksi”yle nihayetlenir.

36 Yıllık Emek Hebâ mı Oluyor?

1967 senesinin başında yaptıkları anlaşma mücibince; geri döndüğünde basılarak çoğaltılmış vaziyette olması şartıyla eserini yayınevine teslim eder ve üçüncü defa Hac farızasını yerine getirmek üzere otobüs kafilesiyle birlikte 76 yaşında İstanbul’dan Hicaz’a doğru yola çıkar. Fakat 11 Mart 1967’de Medine’ye 3 kilometre kala seyahat esnâsında vefat ederek Cennetü’l-Bâki yakınlarında defnedilir. (Merhumun kabri belli değildir).

Bu üzücü gelişmenin akabinde söz konusu kitap, o günlerde yaşanan ekonomik zorluklar bahane edilerek anlaşmalı yayınevi tarafından bastırılmaz. İbrahim Bey’in yakın akrabalarının mesele bir müddet takip edilerek kitabın neşredilmesi için birtakım teşebbüslerde bulunulsa da, maalesef müsbet bir sonuç alınmaz. İlk cildi içeren negatif/pozitif fotoğraflar ile daktilo nüshalarının birer kopyaları 1967 senesinde Çağaloğlu’ndaki yayınevinin arşivinde kalır ve müessesenin sahibi olan yetkililerce bunlar Tanışık ailesine iade edilmez. Neticede, 20 yıl zarfında basılması mecburiyeti serh olarak düşülen kaynak eserin süresi 1987’de dolarak, otuzbeş sene evvel anlaşma zamanaşımına uğrar.

İbrahim Hilmi Bey’in ailesine Hicaz’dan gelen vefat haberi pusulası. (1967)

Gaziantep

Şubat 1967 Salı

Hakikatli evlatlarım Yunus Ülker Kurtoğlu.

İki gün evvel gönderdiğim mektupta pazartesi sabahı hemen Kilis'e hareket edeceğimizi zan ve temenni ettiğimden yanıldığım anlaşıldı. Durum benim gördüğüm gibi çıkmadı. Burası Türkiye'nin her tarafından bir sel gibi akan vasıtalarla doldu taşı.

Bereket versin bu kadar kalabalık karşısında ertesi sabah değil ertesi haftayı bile beklemek geç sayılamazdı. Şimdi öğrendiğimize göre bizim vasıtamızın 2 Mart Perşembe günü akşamı hududu geçebileceğini otobüs sahibi Turan Bey müjdeledi. Dua edin de vaktinde Medine-i Münevvere ve Kabe-i Muazzama'da bulunalım. Sizler nasılsınız? Cuma günü bizden çok siz üzüldünüz ve yoruldu-
nuz. Allah hepinizin hayırlı muratlarını ihşan bu-
yursun. Kayınvalidenizle Türkan'ıma, anne ve ba-
banıza, hısımlarımız ve bizi soranlara selamlarımı
ve hayır dualarımı bildiriniz.

Ülker'imın gözlerinden öper, sizin sevgi ile ellerini sıkarken işlerinizde yüksek başarılar sağ-
lamanızı ve cümlemize afiyetler bağışlamasını
yüce Tanrı'mızdan niyaz ederim.

Babanız.

۲۸ شباط ۱۹۶۷ : صلی .
نمازی عینتاب

حقیقتاً اولادیم یونس - اولکر قورن ارغلو ؟
ایک گون اول گوندردییم مکتوبده بازار سر صاهه (کلیس) -
حرکت ایده گامزنی فله و تمنی ایندیگنده یا کلدیغیم آکلا شیلدی .
دوروم بنیم گوردییم گبی حیقا دی . بوراسی تورکیه نیک لهر
طرفندن برسیل گبی آقان واسطه لاله دولدی طاشدی -

برکت و برسیبه بو قارار قال بالوه قارسیبندزه ایرتسی صاچ
دگلره ایرتسی لطفه یی بیله بکله مک گیلج صا بیلاماز دی . سیردی
اوکره ندیگیزه گوره بزیم واسطه منک حارت برسیبه گونی آقشای
هدودده گیه بیله گئی اولوبورس صاهه (توران) یک مرده له دی . دعا
ایدک ره وقتنده مدینه منوره ک کعبه معظمه ده بولونالم .
سزلر ناهیل سیکز ؟ حجه گونی بزدن حومه سز اوزرلدیکز
ویورولدیکز . ائله لیکزک خیرلی مراد اینی امانه بویوروس .
قائمه والده کزله تورکانه ، آنته و بابا کزله ، خصلر سز و نیزی
صورانلره سلاملریمی و نصیر دعالریمی بیلدیریکز .

اوکریمیک گوزلر ندره اویر ، سزک سوک ایله آلدریک
صیغارکده ایشلر یکرده یوکک باشاریلر صا غلاما کزلی
و جمله کزله عاقبتلر باغیلامانی یوجیه تا کز بزدنه نیماز
ایدهم .

بیا کز
A. Lamp

Ibrahim Hilmi Bey'in hac yolculuğunda Gaziantep'ten evine postaladığı son mektubu. (28 Şubat 1967)

Nihayet...

Aradan geçen 55 yıl boyunca beyhûde bekleyen bu lâtif eserin artık gün yüzüne çıkarılarak İstanbul muhibleriyle buluşmasını sağlamak üzere elimizdeki mevcut daktilo sayfaları, indeksler, tablolar ve siyah-beyaz fotoğraflar elden geçirilerek üç yıllık bir emek sonunda bilgisayar ortamına aktarıldı. Cami ve mescidlerin arşivin tasnif edilen kısmında ulaşılabilen orijinal görselleri, 2 ciltten oluşan set halinde düzenlendi.

İlk cildin fotoğraflarının kopyaları tarafımızda olmadığı için, çalışmanın Suriçi bölümünü içeren bölümündeki bu boşluk yine o döneme ait, İbrahim Hilmi Bey'in sandığından çıkan görsellerle kapatıldı. 1967'deki anlaşmaya dâhil olmadığı için yayınevine teslim edilmeyen ikinci cilde ait fotoğraflar ise, mevcut baskıda eksiksiz olarak yer aldı.

Günümüzde, konusunda kıymetli başvuru kaynaklarından biri olan “*Kitâbeli İstanbul Çeşmeleri*” ve şimdilerde buna ilâve olan “*İstanbul Camileri*” adlı eserler, hazırlandıkları dönemin şartlarına göre oldukça zor koşullarda vücûda getirilmiş çalışmalardır. Harp yıllarının ekonomik imkânsızlıkları, ulaşım problemleri, kaynak sıkıntısı ve teknolojik yetersizliklerin her biri, kitapların hazırlanması aşamasında İbrahim Hilmi Bey'in önünü kesmeye çalışan, hatta zaman zaman çalışmasını sekteye uğratan zorluklar silsilesinin mütemmim cüzleridir. Bu mânialara rağmen faaliyetini yürütmek azmini hiç kaybetmeyen Tanışık, kitaplarında yer alan birtakım eksiklikleri tamamıyla kabul ettiğini, alçakgönüllü bir özür cümlesiyle sunuş yazılarında şöyle dile getirmektedir:

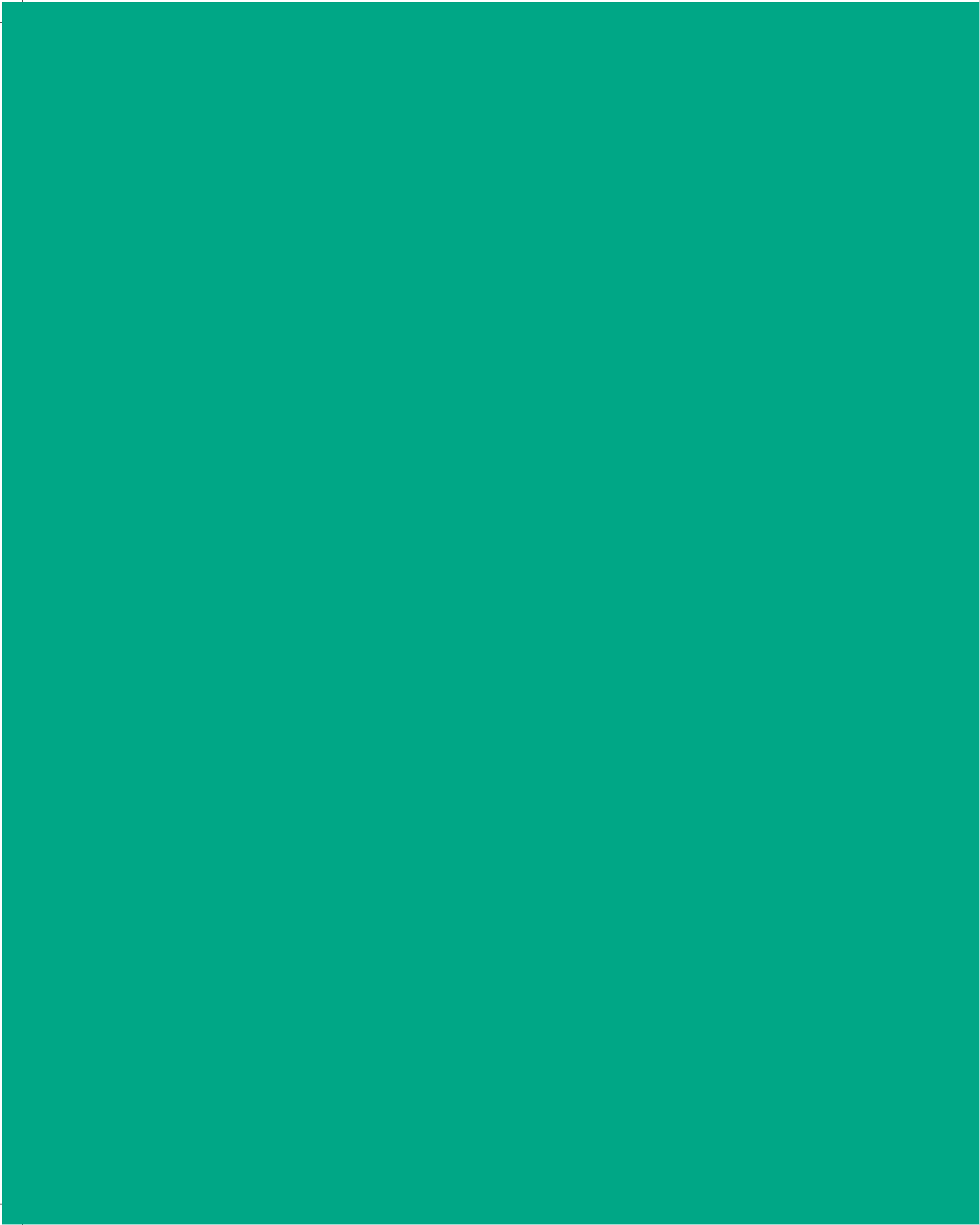
“Hata ve noksanların tamamen benim bidaasızlığıma verilmesi lâzım geleceğini itiraf ve ilâve etmeliyim. Yapılacak tenkid ve ihtarların beni bahtiyar ve minnettar kılacağını ve Türk tarihine hizmet bakımından bunun şükranlara lâyük bir himmet olacağını da, ayrıca kayda lüzum görüyorum”.

Hayat çizgilerimizin birbirine çok yaklaşmasına rağmen teğet geçerek maalesef hiç kesişemediği, vefatından tam beş ay sonra dünyaya gelmem üzerine göbek adıyla şerefendirildiğim “*dedem*” İbrahim Hilmi Tanışık'ın İstanbul'a ilişkin kapsamlı çalışmalarından ötürü, tek torunu sıfatıyla O'nu hayırla yâd etmeyi bir görev, bir vefa borcu addediyorum. İstanbul hususunda geride kıymetli eserler bırakabilmeyi başaran tüm kent muhiblerinin mekânı cennet olsun...

Torunu

İbrahim Akın KURTOĞLU

Ağustos, 2023

İSTANBUL CAMİLERİ HAKKINDA İSTATİSTİKİ BİR İNCELEME

İBRAHİM HİLMİ TANIŞIK

1930 yılından başlayarak, İstanbul camilerinin sayısına dâir otuz altı yılda elde edebildiğim ihşaî bilgilerimi, özet olarak meraklılarına duyurmamı salık veren zatların isteklerine uyarak karaladığım bir yazıyı 1960 senesinde muhterem “*Sebilürreşad*” mecmuasına sunmuş idim. 304, 305 ve 306 sayılı nüshalarında çıkan o yazımın üzerinden altı yıl daha geçti. Bu geçen yıllarda, İstanbul’da bir taraftan yeni yeni mabedler yükselirken, öbür taraftan da birçok kapalı ve harap mescitler ortadan kaldırılıp tarihe karıştılar. Makalemizdeki rakamlardan bir tarafı yükselirken, diğerleri azaldı veya silindiler. Bu itibarla konuyu bu sefer yeni baştan düzenleyip meraklılarına sunuyorum.

İstanbul Darülmuallemi (Öğretmen Okulu) Riyâziye (Matematik) Hocamız rahmetli Eyüplü Hâfız Kemal Sun’un âcize ihda etmiş oldukları, Hicrî 1281 yılında, yani bundan 102 sene evvel “*Matbaa-i Âmire*”de basılmış olan iki ciltlik “*Hadikatü’l-Cevâmi*”¹ adlı eserin Fehmi Edhem Bey tarafından tertiplenmiş fihristini ele alarak 36 yıl önce giriştiğim bu incelemeyi -o tarihte Devlet Matbaası, sonra Maarif ve bilahare Milli Eğitim Basımevi unvanını almış olan Resmi Matbaa’nın 18 yıl süren Nakit İşleri Muhasipliğim sırasında senelik izinlerim ve resmi tatil günlerimde- İstanbul’un her semtini karış karış gezip dolaşarak tamamlamaya muvaffak olabildiğimden, bu uzun çalışmaların meyvelerini olmuş görmekten benim de büyük bir haz duyduğum şüphesiz ve tabii idi.

Eser Nasıl Hazırlandı?

Çalışmalarına şehrimizin İstanbul cihetini 12, Beyoğlu (yâni Rumeli) ve Üsküdar (yâni Anadolu) yakalarını da dörderden 8 bölgeye ayırarak, her birine genişlik ve mabedlerinin miktarlarına göre ayırdığım günler ve haftalarda başka hiçbir şeyle meşgul olmamak prensibiyle başladım.

¹ Bu eser, Ayvansaraylı Hacı İsmail Efendi’nin oğlu Hâfız Hüseyin tarafından Müstakimzâde Sâdeddin Efendi yardımıyla telif edilmiş olup, 14x28 ebadlıdır.

Hadika'da görülen mâmur, yani namaz kılınan 870 cami ve mescidin ibadete açık olanlarının 1930 yılından itibaren her birinde birer vakit veya Cum'a namazı kılmak vesilesiyle, kitabesi mevcut olanları istinsâh etmek, olmayanların yapılış veya onarım tarihlerini almak ve hepsinin yaptıranın, imar ve ihyâ edenlerinin adlarını, biliniyor ise hâl tercümelerini öğrenerek, uyanık komşularından toplayabildiğim malûmatı notlarıma eklemek suretiyle, bu ecdat yadigârlarından halen harap veya arsa durumunda bulunanları da ayrıca işaretleyerek aşağıda görüleceği üzere cetvellerini tertitledim. Şehrimiz camilerinin bugünkü durumlarını bilmek merakında olan muhterem dost ve hemşehrilerimden bu konuda görecekları noksan ve kusurlarımın tamamlanması için lütfen bildirmelerini temenni ve rica ederim.

1960 YILINDA

İstanbul Yakası Bölgeleri İbadete Açık, Kapalı Mabedlerimizle Harap veya Arsalar

No	İstanbul Yakası Bölgeleri	İbadete Açık	Kapalı	Harap veya Arsalar	YEKÛN
1	Yedikule-Samatya-Aksaray	11	1	12	24
2	Silivrikapı-Davutpaşa-Aksaray	27	2	15	44
3	Mevlanakapı-Topkapı-Aksaray	17	6	51	74
4	Yenikapı-Lâleli-Beyazıt	11	3	24	38
5	Edirnekapı-Fatih-Beyazıt	41	6	39	86
6	İğrikapı-Fener-Süleymaniye	32	3	19	54
7	Ahırkapı-Kadırga-Beyazıt	16	3	13	32
8	Sirkeci-Sultanahmed-Beyazıt	18	14	19	51
9	Eminönü-Mahmutpaşa-Beyazıt	21	5	4	30
10	Balıkpazarı-Balat-Defterdar	13	3	12	28
11	İğrikapı-Eyüp-Sâdâbat	32	2	16	50
12	Merkezefendi-Vidos-Halkalı	31	2	3	36
TOPLAM		270	50	227	547

Rumeli Yakası Bölgeleri

No	İstanbul Yakası Bölgeleri	İbadete Açık	Kapalı	Harap veya Arsalar	YEKÛN
1	Sütlüce-Kasımpaşa-Karaköy	41	1	13	55
2	Şişli-Beyoğlu-Karaköy	26	3	12	41
3	Tophane-Besiktas-Yıldız	26	1	11	38
4	Boğaziçi-Rumelikavağı	32	3	3	38
TOPLAM		125	8	39	172

Anadolu Yakası Bölgeleri

No	İstanbul Yakası Bölgeleri	İbadete Açık	Kapalı	Harap veya Arsalar	YEKÛN
1	Boğaziçi-Anadolukavağı	34	1	2	37
2	Üsküdar-Ümraniye-Alemdağı	50	2	25	77
3	Adalar-Kadıköy-Haydarpaşa	12	0	0	12
4	Kızıltoprak-Maltepe-Tuzla	24	1	0	25
TOPLAM		120	4	27	151

ÖZET

Yakalar	Açık	Kapalı	Harap veya Arsa	GENEL YEKÛN
İstanbul Yakası	270	50	227	547
Rumeli Yakası	125	8	39	172
Anadolu Yakası	120	4	27	151
YEKÛN	515	62	293	870

Yukarıdaki açıklamalar 1960 yılındaki durumla ilgilidir.

Geçmiş otuzaltı yıl içinde yeni yapılan veya onarılanlarla, bunlardan kapatılan dört cami ve sonradan hiç izleri kalmayanlar ve arsalar çıktıktan sonra bugün mevcut ve ibadete açık durumda olan cami ve mescitler son altı yıl içerisinde 515'ten 630'a ulaşmış olup; bunlardan İstanbul yakasındakilerin sayısı 270'ten 338'e, Rumeli yakasındakilerin 125'ten 144'e ve Anadolu yakasındakilerin de 120'den 148 rakamına bâliğ olmuşsa da, öbür yandan İstanbul ve Rumeli yakalarında bu müddette kapatılan dört cami de eksilmiş olduğundan, hâlen İstanbul cihetinde 336, Rumeli yakasında 142 ve Anadolu yakasında da 148 açık cami kalmış bulunmaktadır.

İbadete açık camilerimizin bugünkü durumları bir cetvelle özetlenebilir:

	İstanbul Yakasında	Rumeli Yakasında	Anadolu Yakasında	YEKÛN
6 yıl önceki (1960'daki) yekûn	270	125	120	515
6 yıl içinde yapılanlar	+68	+19	+28	+115
Şubat 1966 başındaki mevcut	338	144	148	630
Bunların içinden kapatılanlar	-2	-2	0	-4
6 yılda artan miktar	+66	+17	+28	+111
Genel Toplam	336	142	148	626

Hülâsa; “Sebilürreşad” mecmuasında 6 sene evvel neşredilmiş olan makalemizde belirtilen malûmatın bugüne göre ulaştığı safhayı, yâni yeni yapılan, onarılan, evvelki makalede bulunmayan cami ve mescitleri gösteren ve kapatılan dört camie ait listeleri de görelim:

İstanbul Yakası'nda Son 6 Yılda Yeniden Yapılan Cami ve Mescitler

	Cami veya Mescidin Adı	Bulunduğu Semt		Cami veya Mescidin Adı	Bulunduğu Semt
1	Abdüsselâm Camii	Küçükçekmece	23	İskender Ağa Camii	Şehremini
2	Ateşalanı Yolu Camii	Esenler Köyü civarı	24	Kanarya Camii	Soğuksu
3	Ayvalıdere Camii	Çiftelavuzlar	25	Karadolap Camii	Alibeyköy
4	Bahçelievler Camii	Bakırköy	26	Karlitepe Camii	Yıldıztabya
5	Bekirağa Camii	Yıldırım Mahallesi	27	Karşımahalle Camii	Yıldırım Mahallesi
6	Beşüzevler Camii	Hürriyet Mahallesi	28	Kartaltepe Mahallesi Camii	Murat Mahallesi altında
7	Bülbüldere Camii	Taşlıtarla-Sayalar Mah.	29	Kule (Selçuk Ha.) Camii	Şirinevler
8	Çınarlı Camii	Sağmalcılar	30	Kumrulumescid Camii	Fatih Nişancı
9	Emniyettepe Camii	Alibeyköy	31	Konyalılar (Yeni) Camii	Bakırköy Zuhuratbaba
10	Esenlerköy Camii	Topkapı Dışı	32	Merkez Camii	Alibeyköy
11	Fabrika Camii	Silâhtarağa	33	Murat Mahallesi Camii	Sağmalcılar
12	Gümüşsuyu Camii	Dört Yol	34	Tahta Barakalı Camii	Kazlıçeşme
13	Güzeltepe Camii	Alibeyköy	35	Tepeüstü Camii	Küçükçekmece
14	Hacı Hüseyin Camii	Gaziosmanpaşa	36	Ulucami Camii	Zeytinburnu
15	Hamdi Ballı Camii	Rami	37	Üçşehitler Camii	Eyüp
16	Hamdibey Camii	Gaziosmanpaşa	38	Üçyüzlüçeşme Camii	Çiftelavuzlar
17	Haraççı Camii	Unkapanı	39	Yalı Mahallesi Camii	Yenikapı
18	Hayırseverler Camii	Zeytinburnu	40	Yayla Camii	Bakırköy
19	Hayırseverler Camii	Sağmalcılar	41	Yenimahalle Camii	Sağmalcılar
20	Hocaali Camii	Balatüstü	42	Yeşil Camii	Murat Mahallesi altında
21	Hürriyet Mahallesi Camii	Küçükköy berisinde	43	Yeşil Camii	Sağmalcılar üstünde
22	İbrahim Turhan Camii	Topkapı Maltepesi	44	Yeşiltulumba Camii	Zeytinburnu

İstanbul Yakası'nda Onarılan Camiler

	Cami veya Mescidin Adı	Bulunduğu Semt		Cami veya Mescidin Adı	Bulunduğu Semt
1	Abdülkadir Efendi Camii	Eyüp	13	Mollafenâri Camii	Çatalçeşme
2	Ağaçayırı Camii	Kocamustafapaşa	14	Nakilbend Camii	Sultanahmed
3	Ahmet Kethudâ Camii	Cerrahpaşa	15	Pirinççi Camii	Fatih
4	Bey Mescidi	Eyüp	16	Sağrıclar Camii	Küçükpazar
5	Bezzâziye Camii	Uzunçarşı	17	Salihpaşa Camii	Unkapanı
6	Bodrumhanı Mescidi	Kapalıçarşı	18	Saraç İshak Camii	Beyazıt altında
7	Çadırcı Camii	Kumkapı	19	Saray-ı Cedid Camii	Gülhâne altında
8	Dervişali Camii	Karagümrük	20	Sarıbeyazıt Camii	Vefa altında
9	Esirpazarı Camii	Çarşıkapı	21	Savaklar Camii	İğrikapı
10	İbrahimpaşa Camii	Uzunçarşı	22	Selçukhâtun Camii	Taşkasap
11	İsmetefendi Camii	Fener üstünde	23	Sultan Camii	Ayvansaray
12	Kul (Manisalı) Camii	Fatih-Atpazarı			

O Vakit Mevcut Olduğu Halde, Neşredilen Makaleye Girmemiş Olan

1	Kocasınan Köyü Camii	Bakırköy-Kocasınan
---	----------------------	--------------------

Özet	
Yeni Yapılan Cami ve Mescitler	44
Onarılanlar	23
Makaleye Girmeyenler	1
YEKÛN	68

Rumeli Yakası'nda Son 6 Yılda Yeniden Yapılan Cami ve Mescitler

Cami veya Mescidin Adı	Bulunduğu Semt	Cami veya Mescidin Adı	Bulunduğu Semt
1 Ağaoğlu	Şişli-Mecidiyeköy	8 Gültepe	Şişli-Levent altında
2 Anbarlıdere	Ortaköyüstü	9 Harmantepe	Şişli-Levent altında
3 Birlikevler	Okmeydanı	10 Kurtuluş	Feriköy ilerisinde
4 Çağlıyan	Şişli-Kâhtâne arasında	11 Kulaksız	Kasımpaşa
5 Çeliktepe	Şişli-Levent ilerisinde	12 Kuştepe	Mecidiyeköy berisinde
6 Çıksalın	Haliç-Sütlüceüstü	13 Mimiçelebi	Tophaneüstü
7 Filiz	Mecidiyeköy altında	14 Yeniçeşme	Kasımpaşa

Rumeli Yakası'nda Onarılan Camiler

Cami veya Mescidin Adı	Bulunduğu Semt
1 Cerrah Mahmud Efendi Camii	Boğaziçi-Çayırbaşı
2 Kadirîhâne Camii	Tophane
3 Karabaş Camii	Tophâne

Mevcut Olduğu Halde, Neşredilen Makaleye Girmemiş Olanlar

1 Dolmabahçe Camii	Boğaziçi Sahili-Dolmabahçe
2 Ortaköy Camii	Boğaziçi Sahili-Ortaköy

Özet

Yeni Yapılan Cami ve Mescitler	14
Onarılanlar	3
Makaleye Girmeyenler	2
YEKÛN	19

Anadolu Yakası'nda Son 6 Yılda Yeniden Yapılan Cami ve Mescitler

Cami veya Mescidin Adı	Bulunduğu Semt	Cami veya Mescidin Adı	Bulunduğu Semt
1 Cevizli Camii	Kartal	12 Kınalıada Camii	Kınalıada (Yapılmakta)
2 Çamlıtepe Camii	Beykoz	13 Küçükbakkalköy Camii	İçerenköy
3 Çavuşoğlu Camii	Kartal	14 Malatyalı Camii	Üsküdar
4 Çukurçayır Camii	Paşabahçe	15 Osmanağa Camii	Kadıköy (Yapılmakta)
5 Esenevler Camii	Ümraniye	16 Peksimetçi Camii	Göksu
6 Gülbahçe Camii	Kadıköy	17 Söğütlüçeşme Camii	Kadıköy
7 Gümüşsuyu Camii	Beykoz	18 Tâlimhâne Camii	Çengelköy
8 İcadiye Camii	Bağlarbaşı	19 Tokatköy Camii	Beykoz
9 İstiklâl Mahallesi Camii	Ümraniye	20 Üsküplüler Camii	Ümraniye
10 Kara Davut Camii	Üsküdar	21 Yeni Cami	Pendik
11 Karagözsırtı Camii	Paşabahçe	22 Yenimahalle Camii	Kartal-Soğanlıköy

Anadolu Yakası'nda Onarılan Camiler

Cami veya Mescidin Adı	Bulunduğu Semt
1 Bulgurlu Mescid	Üsküdar
2 Kaptan Paşa Camii	Kurbağalidere
3 Sultan Mustafa Camii	Paşabahçe
4 Süleyman Paşa Camii	Doğanclar

Mevcut Olduğu Halde, Neşredilen Makaleye Girmemiş Olanlar

1 Ahmediyvel Camii	Tuzla
2 Alemdağköyü Camii	Şile yolunda

“İbadete Açık İstanbul Camileri”nden bu birinci cilde girmiş olanların “minare basamakları sayıları”na göre birbirleriyle kıyaslanabilmeleri için, 12 ila 240 basamak arasında bulunan minareli camiler sıra numaraları ve adlarıyla semtleri aşağıda gösterilmiştir.

MİNARE BASAMAK SAYILARI

Minaresinin Basamak Sayısı	Caminin Adı
12 basamak	Sankiyedim (Fatih)
13 basamak	Dudu (Tuti-i) Abdüllâtif
14 basamak	Büyükiskele
15 basamak	Zengirci (Yayla) Şeyh Süleyman (Zeyrek)
16 basamak	-
17 basamak	-
18 basamak	-
19 basamak	Hacı Bayram Haftanî (Haseki Caddesi)
20 basamak	İslâmbey (Eyüp)
21 basamak	-
22 basamak	Mehmed Paşa (Süleymaniye) Zeynep Hâtun (Eyüp)
23 basamak	Gürânî Molla Şemsüddin (Vefa) Kurukavak (Eyüp) Lâ'li (Edirnekapı) Derviş Ali (Karagümrük) Kasaplar (Kazlıçeşme) Hızırbey (Zeyrek)
24 basamak	Köprülü Ahmed Paşa (Çemberlitaş) Saraç İshak (Beyazıt Civarı)
25 basamak	Sinekli Mescid (Aksaray)
26 basamak	Bâlihoca (Eyüp)
27 basamak	Fener İskelesi (Haliç)
28 basamak	Karaki Hüseyin Çelebi (Salkımsöğüt) Molla Hüsrev (Cibâli)
29 basamak	Cambaziye (Kocamustafapaşa)

Minaresinin Basamak Sayısı	Caminin Adı
30 basamak	Camilihan (Taşlıtarla)
	Çivizâde (Zeyrek)
	Kasap Demirhun (Zeyrek)
	Münzevi (Eyüp)
	Sitti Hâtun (Silivrikapı)
	Tavaşi Süleyman (Kumkapı)
	Ucbaş (Karagümrük)
31 basamak	Mimar Mehmed Ağa (Vefa)
	Hızır Çavuş (Balat)
	Makasçılar (Çarşıkapı)
	Sultan (Ayvansaray)
32 basamak	Hacı Küçük (Mahmutpaşa)
	Ali Fakıyh (Kocamustafapaşa)
	Kemalpaşa (Şehzade)
	Mabeyinci (Rami)
33 basamak	Davut Ağa (Eyüp)
	Hacı Ferhat (Âşıkpaşa)
	Kasım Gönâni (Cağaloğlu)
34 basamak	Sarbeyazıt (Vefa)
	Hoşkadem (Şehzade)
	Soğanlı? (Beyazıt)
	Sekbanbaşı (Simkeşhâne)
35 basamak	Hacı Beşir Ağa (Bâbîâlî)
	Akşemsüddin (Hırka-i Şerif)
	Münzevi (Eyüp)
36 basamak	Kiçi Hâtun (Haseki)
	Taşlıtarla (Merkez)
	Mesnevihâne (Fener)
	Üçmihraplı (Unkaparı)
	Bıçakçı (Hayder)

Minaresinin Basamak Sayısı	Caminin Adı
37 basamak	Kaşgâri Tekke (Eyüp)
	Emin Sinan (Gedikpaşa)
	Haydar Kethüda (Davutpaşa)
	Molla Fenâri (Çatalçeşme)
38 basamak	Kâtip Kasım (Yenikapı)
	Kürkçü (Balat)
	Yayla (Mevlanakapı)
	Esenlerköyü (Bakırköy)
39 basamak	Neslişah (Edirnekapı)
	Savaklar (Eyüp)
40 basamak	Evlice Baba (Eyüp)
	Kefevî (Salmatomruk)
	Kirazlı Mescid (Süleymaniye)
	Melek Hatun (Mevlanakapı)
41 basamak	Hoca Hamza (Süleymaniye)
	Debbağ Yunus (Sultanselim)
42 basamak	Esirci Kemalüddin (Gedikpaşa)
	Nallı Mescid (Bâbîâli)
	Şehitlik Mescidi (Edirnekapı)
43 basamak	Seferikoz (Cibâli)
	Osmaniyeköyü (Bakırköy)
44 basamak	Nakilbend (Sultanahmed)
	Bodrum (Süleymaniye)
	Seyitömer (Şehremini)
	Çamaşırıcı (Şehzade)
45 basamak	İsmail Efendi (Çarşamba)
	Molla Aşkî (Balat Üstü)
	Yavaşca Şahinpaşa (Tahtakale)
	Daya Hâtun (Mahmutpaşa)
	Evliya (Mevlanakapı)
	Veledikarabaş (Mevlanakapı)
Yerebatan (Ayasofya)	

Minaresinin Basamak Sayısı	Caminin Adı
46 basamak	Mecidiye (Yeşilköy)
	Defterdar Mahmud (Eyüp)
	Kaptanpaşa-Divittar (Haydar)
	Yazıcı (Fethiye)
47 basamak	Babahayder (Eyüp)
	Üsküplü (Cibâli)
48 basamak	Kantarcılar (Tahtakale)
	Daltaban-Kâtipsinan (Beyazıt)
49 basamak	Çilingirler (Samatya)
50 basamak	Âhi Çelebi (Yemiş)
	Mimar Acem (Mevlanakapı)
	Karabaş (Keçeciler)
	Sarıgöl (Taşlıtarla)
	Hüsam Bey (Tezgâhçılar)
51 basamak	-
52 basamak	Düğmeciler (Eyüp)
	Sarıgöl (Taşlıtarla)
	Merkez Efendi (Topkapı dışı)
	Müftüali (Sultanselim altı)
53 basamak	Meşeli Mescid (Silivrikapı)
	Alaca Mescid (Marpuççular)
54 basamak	Saka Çeşmesi (Çakmakçılar)
	Fethi Çelebi (Otakçılar)
	Yeşil Cami (Sağmalcılar)
	Canfedâ Hâtun (Karagümrük)
55 basamak	Balâ Tekke (Silivrikapı)
56 basamak	Güngörenköy (Topkapı dışı)
	Altıntepsi (Sağmalcılar)
	Molla Hüsrev (Vefa)
57 basamak	Tantâvizâde (Rami)
58 basamak	Hobyar Bey (Hocapaşa)
	Alî Paşa (Beyazıt-Bakırcılar)
59 basamak	-

Minaresinin Basamak Sayısı	Caminin Adı
60 basamak	Cafer Sübaşı (Sultanselim) İshakpaşa (Ayasofya)
61 basamak	İbrahim Turhan (Topkapı Maltepesi) Çorlulu Ali Paşa (Çarşıkapı) Sağmalcılar (Maltepe İlerisi)
62 basamak	Fethiye (Drağman) Takkeci (Eyüp)
63 basamak	Hocapaşa (Sirkeci) Takkeci (Topkapı dışı) Sağmalcılar Köyü (Bakırköy)
64 basamak	Yarhisar (Fatih)
65 basamak	Sağrıcalar (Unkapanı) Dört Yol (Taşlıtarla) Pirinççi (Fatih)
66 basamak	-
67 basamak	-
68 basamak	Âşıkpaşa (Cibâli)
69 basamak	İsmet Efendi (Mesnevîhâne)
70 basamak	Cezeri Kasım (Eyüp)
71 basamak	-
72 basamak	Silâhtar Ağa (Alibeyköy Yolu) Şerefiye (Yıldıztabya) Karadolap (Alibeyköyü)
73 basamak	Yayla (Bahçelievler)
74 basamak	Hayırseverler-Sümer (Zeytinburnu) Şahsultan (Davutpaşa) Şebsafâ Hâtun (Zeyrek)
75 basamak	Ramazan Efendi (Kocamustafapaşa) Hürrem Çavuş (Keçeciler)
76 basamak	Bahçelievler (Bakırköy) (Birinci şerefeli?)
77 basamak	Mehmed Ağa (Çarşamba)
78 basamak	Mesih Paşa (Karagümrük)
79 basamak	-

Minaresinin Basamak Sayısı	Caminin Adı
80 basamak	Hacı Evhad (Yedikule) Odabaşı (Çapa)
81 basamak	Selçuk Hâtun (Taşkasap) Kasap İlyas (Etyemez)
82 basamak	İvaz Efendi (İğrikapı) Hacı Evhad (Yedikule) Küçükköy (Taşlıtarlaaltı)
83 basamak	Mahmud Paşa (Nuruosmânî) Karlitepe (Yıldıztabya)/Karlitepe (Yıldıztabya)? Mercan Ağa (Uzunçarşı)
84 basamak	Bâli Paşa (Sarigüzel)
85 basamak	Bahçelievler (Bakırköy) [İkinci şerefe]
86 basamak	Zeyrek Kilise (Zeyrek)
87 basamak	Sabri Bey (Maltepe) Küçük Ayasofya (Sultanahmed)
88 basamak	Ferruh Kethüdâ (Balat)
89 basamak	Hekimoğlu Ali Paşa (Davutpaşa)
90 basamak	-
91 basamak	-
92 basamak	Rüstem Paşa (Tahtakale)
93 basamak	-
94 basamak	-
95 basamak	-
96 basamak	-
97 basamak	-
98 basamak	Gül (Cibâli) Hırka-i Şerif (Eskiali)
99 basamak	Hekimoğlu (Davutpaşa)
100 basamak	Zal Mahmud Paşa (Eyüp)
101 basamak	-
102 basamak	Sümbül Efendi (Kocamustafapaşa) Sultan Ahmed [Çift şerefelilerin ilki]
103 basamak	-

Minaresinin Basamak Sayısı	Caminin Adı
104 basamak	Lâleli (Aksaray Üstü)
105 basamak	Cerrah Paşa (Haseki) Sultan Ahmed [Üç şerefelilerin ilki]
106 basamak	-
107 basamak	Şehzâde (Belediye Sarayı Karşısı) [İlk şerefeler]
108 basamak	İbrahim Paşa (Silivrikapı)
109 basamak	-
110 basamak	-
111 basamak	Eyüp Sultan (Eyüp) [İkinci şerefeler]
112 basamak	Sokollu Mehmed Paşa (Sultanahmed)
113 basamak	-
114 basamak	Pertevniyal Valide (Aksaray)
115 basamak	-
116 basamak	-
117 basamak	-
118 basamak	-
119 basamak	-
120 basamak	-
121 basamak	Nişancı Mehmed Paşa (Fatih)
122 basamak	-
123 basamak	Sultan Selim (Fatih) [Sol minare]
124 basamak	-
125 basamak	-
126 basamak	Şehzâde (Belediye Sarayı Karşısı) [İkinci şerefeler]
127 basamak	-
128 basamak	-
129 basamak	Nuruosmânî (Çemberlitaş) [İlk şerefeler]
130 basamak	-
131 basamak	-
132 basamak	Sultan Selim (Fatih) [Sağ minare]
133 basamak	-
134 basamak	-

Minaresinin Basamak Sayısı	Caminin Adı
135 basamak	-
136 basamak	-
137 basamak	Fatih (Merkez) [İlk şerefeler]
138 basamak	Sultan Ahmed (Atmeydanı) [Çift şerefelilerin ikincisi]
139 basamak	Sultan Ahmed (Atmeydanı) [Üç şerefelilerin ikincisi]
140 basamak	Bayezid II. (Çarşıkapı) Fatih (Merkez) [Birinciler]
141 basamak	-
142 basamak	-
143 basamak	-
144 basamak	-
145 basamak	-
146 basamak	-
147 basamak	-
148 basamak	-
149 basamak	-
150 basamak	Süleymaniye [İki şerefeliler (119+31=150)]
151 basamak	-
152 basamak	-
153 basamak	-
154 basamak	-
155 basamak	-
156 basamak	-
157 basamak	-
158 basamak	-
159 basamak	Nuruosmânî (Çemberlitaş) [İkinci şerefeler]
160 basamak	-
161 basamak	-
162 basamak	-
163 basamak	-
164 basamak	-
165 basamak	-

Minaresinin Basamak Sayısı	Caminin Adı
166 basamak	-
167 basamak	-
168 basamak	-
169 basamak	-
170 basamak	-
171 basamak	Sultan Ahmet (Atmeydanı) [Üç şerefelilerin üçüncüsü]
172 basamak	-
173 basamak	-
174 basamak	-
175 basamak	-
176 basamak	-
177 basamak	-
178 basamak	-
179 basamak	-
180 basamak	-
181 basamak	Fatih (Merkez) [İkinci şerefeler]
182-239 basamak arası	-
240 basamak	Süleymaniye [Üç şerefeliler (179+210=240)]

RUMELİ YAKASI'NDA İBADETE AÇIK "İSTANBUL CAMİLERİ"NİN İSİMLERİNE GÖRE ALFABETİK FİHRİSTİ

Cami ve Mescidin		Onaran ve	Yapılış veya	Tecdid/
Adı	Semti	Yaptıran	Onarım Tarihi	Tamir
Abbas Ağa Camii	Beşiktaş	Darüssaâde Ağası	1076 (1666)	
Abdüsselâm Camii	Halıcıoğlu	Defterdar	969 (1562)	
Ağa Camii	Beyoğlu	G.S. Ağası	1005 (1597)	
Ali Kethüda Camii	Sarıyer	Kethüda	1133 (1721)	Tamir
Amber Ağa Camii	Beşiktaş	Haznedar Süleyman Bey	1116 (1705)	
Arap Camii	Galata	Mesleme (Emevi)	97 (716)	
Âsâriye Camii	Beşiktaş	S. Mahmud II.	1255 (1840)	

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Bademlik Camii	Haliç-Sütlüce	Halk	1375 (1956)	
Baltalimanı Camii	Boğaziçi	P. Şücaaddin	1242 (1827)	Tamir
Beyazıt Cedid Camii	Tophâne	Sultan Bayezid II.	918 (1513)	Ö.
Bebek Camii	Boğaziçi	Sultan Ahmed III.	1128 (1619)	
Bedrüddin Camii	Kasımpaşa	Derya Beyi	915 (1510)	
Birlik Evler Camii	Okmeydanı	Halk	1380 (1961)	
Bostaniçi Camii	Tophâne	Sefer Kethüda	1212 (1798)	Tecdid
Cami-i Kebir	Kasımpaşa	Güzelce K. Paşa-Feyzullah B.	940 (1534)	Tecdid
Cavid Ağa Camii	Boğaziçi-Ortaköy	Musâhip	1320 (1903)	
Cerrah Mahmud Efendi Camii	Boğaziçi-Çayırbaşı	K. Ali Paşa	998 (1590)	Ö.
Cihangir Camii	Tophâne üstü	Kanunî Sultan Süleyman	967 (1560)	
Çatmalı (Çatma) Mescid	Kasımpaşa	Nefise Belkis Hanım	931 (1525)	Ö.
Çıksalın Camii	Haliç-Sütlüce	Halk	1381 (1962)	
Çukur Cuma Camii	Tophâne	Ş.İ. Molla Fenari	954 (1548)	Ö.
Dârül'aceze Camii	Okmeydanı	S. Abdülhamid II.	1312 (1895)	
Daye Hatun Camii	Kâhtâne Köyü	-	951 (1545)	
Dibek Camii	Beşiktaş	Ek.Başı Aliağa	886 (1482)	Ö.
Dikilitaş Camii	Yıldız-Ihlamur	Hoca Hayri Efendi-Halk	1326 (1910)	
Emekyemez Camii	Galata	Hüsâmüddin Efendi	999 (1591)	Ö.
Emin Bey Camii	Galatasaray-Kasımpaşa	Baş Hasan Efendi	984 (1577)	
Emirgân Camii	Boğaziçi	S. Abdülhamid I.	1196 (1782)	
Ertuğrul Camii	Beşiktaş	S. Abdülhamid II.	1303 (1887)	
Fatma Hatun Camii	Kabataş-Dolmabahçe	Tersane Em. Kızı	1171 (1758)	
Feriköy Camii	Şişli-Kurtuluş	Abdülhamid II.	1317 (1900)	
Fetih Camii	Haliç-Hasköy	Halk	1376 (1957)	
Firuz Ağa Camii	Beyoğlu	Sultan Mahmud II.	1239 (1824)	

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Gazi Hasan Paşa Mescidi	Kasımpaşa	Cezayirli Hasan Paşa	998 (1590)	Ö.
Gedik Abdi Camii	Kasımpaşa	Kaptan Abdullah	1023 (1615)	
Hacı Ahmed Camii	Kasımpaşa	Hasırcıbaşı	942 (1535)	
Hacı Hüsrev Camii	Kasımpaşa	Aydın'da Medfun	1314 (1897)	Tecdid
Hacı Mahmud Efendi Camii	Ortaköy	Gidiş Müdürü	1320 (1903)	
Hacı Şaban Camii	Haliç-Hasköy	Halk	1375 (1956)	Tecdid
Hamidiye Camii	Beşiktaş-Yıldız	S. Abdülhamid II.	1303 (1886)	
Handan Ağa Camii	Haliç-Hasköy	Kiblelizâde	1201 (1787)	Tecdid
Hendek Camii	Galata	Hoca Ali Kaptan	1121 (1710)	Ö.
Hoca Hayri Efendi Camii	Yıldız-Balmumcu	Nevşehirli	1350 (1931)	
İbâdullah Camii	Kasımpaşa	Seyyid Ali Reis	997 (1589)	
İbrahim Paşa Camii	Galata	Makbul İbrahim Paşa	942 (1536)	Ö.
İclâliye Camii	Teşvikiye	S. Abdülhamid II.	1293 (1876)	
İhmalpaşa Camii	Boğaziçi-Ortaköy	Defterdar İbrahim Paşa	1074 (1664)	Ö.
İlk Namazgâh	Okmeydanı	Fatih Sultan Mehmed	857 (1453)	
İlyas Çelebi Camii	Cihangir-Akarçeşme	Kalyoncular Defterdarı?	?	
İskele Camii	Boğaziçi-Rumelihisarı	Sultan Mahmud II.	1159 (1746)	Tecdid
İtfaiye Camii	Boğaziçi-İstinye	İtfaiyeciler	1377 (1958)	
Kabataş Camii	Fındıklı-Dolmabahçe	Ömer Avni Efendi	1062 (1652)	
Kadirîhâne Hacı Piri Camii	Tophâne-Hacıpiri-Cihangir	İsmail Rumî	1041 (1632)	
Kalyoncular Kışlası Camii	Kasımpaşa	Cezayirli Hasan Paşa	1197 (1783)	
Kamer Hatun Camii	Galatasaray	Yavuz'un Dâyesi	1027 (1618)	Ö.
Kaptan İbrahim Ağa Camii	Beşiktaş-Akaretler	Hâmid Hamza Paşa	1176 (1763)	Tecdid
Kaptan Paşa Camii	Kasımpaşa	Bozcaadalı	1319 (1902)	

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Karabaş Camii	Tophâne	Mustafa Ağa	937 (1531)	Ö.
Kara Kethüda Camii	Boğaziçi-Büyükdere	Mehmed Ağa	1115 (1704)	Ö.
Kara İmam Camii	Kasımpaşa	Sahaf Muhyiddin	1024 (1615)	
Karanfilköy Camii	Levent-Etiler	Halk	1379 (1959)	
Karanlık Mescid (Hacimimi) C.	Galata-Tophâne	Mimi Çelebi	1379 (1959)	Tamir
Kazancı Camii	Taksim	Hacı Ali Ağa	1068 (1758)	
Keçeci Piri Camii	Haliç-Hasköy	Mehmed Ağa	1127 (1715)	Ö.
Kemankeş Camii	Galata-Yeraltı	K. Mustafa Paşa	1053 (1644)	
Kılıç Ali Paşa Camii	Tophâne	Kaptan Paşa	988 (1581)	
Kırmızı Minare Camii	Haliç-Hasköy	Ahmed Ağa	1000 (1592)	
Kireçburnu Camii	Boğaziçi-Kireçburnu	Halk	1361 (1942)	
Kumbarahane Camii	Haliç-Halıcıoğlu	Mihrişah Vâlide	1208 (1794)	
Kumköy (Kilyos) Camii	Sarıyer-Kilyos	Halk / Fatih	1369 (1950)	İhyâ
Kuruçeşme Camii	Boğaziçi-Ortaköy	Osman Efendi	?	
Kurt Çelebi Camii	Kasımpaşa	Kaptan	1020 (1612)	Ö.
Kuştepe Camii	Şişli-Mecidiyeköy	Halk	1379 (1960)	
Küçük Mecidiye Camii	Ortaköy-Yıldız Parkı	S. Abdülmecid	1265 (1849)	
Küçükpiyale Camii	Kasımpaşa	Vezir, Kaptan	972 (1565)	
Levent Camii	Şişli	İbrahim Yolal'ın Kızı Afet Yolal Rûhuna	1373 (1954)	
Maden Mahallesi Camii	Boğaziçi-Sarıyer	Uzun Ahmet	1328 (1912)	
Mahmut Ağa Camii	Haliç-Sütlüce	Babüssâde	945 (1539)	
Mecidiyeköy Camii	Şişli	Perestev Kadın	1306 (1890)	
Meşrutiyet Mahallesi Camii	Nişantaşı	S. Abdülhamid II.	1313 (1895)	
Molla Çelebi Camii	Fındıklı	Mehmed (Molla) Vusuli Ef.	998 (1590)	
Muradiye Mahallesi Camii	Teşvikiye-Ihlamur	Halk	1316 (1899)	
Neslişah Camii	Boğaziçi-İstinye	Mehmed Bey Kızı	947 (1541)	

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Neşet Ağa Camii	Ortaköy	Halk	1374 (1955)	Tecdid
Nusratiye Camii	Tophâne	Sultan Mahmud II.	1238 (1823)	
Okçu Musa Camii	Galata	Okçubaşı	970 (1563)	
Orhaniye Kışla Camii	Yıldız-Ortaköy	S. Abdülhamid II.	1302 (1885)	
Ortabayır Camii	Levent-Gültepe	Halk	1379 (1960)	
Orta Camii	Boğaziçi-İstinye	Kürkçübaşı A. B.	1181 (1768)	
Ortaköy (Mecidiye) Camii	Boğaziçi-Ortaköy	Mah.Ağ.-Meh.Ket. (İlk yap.) S. Abdülmecid (Tec).	1134 (1722) 1271 (1855)	
Osman Reis Camii	Boğaziçi-İstinye	Derya Reisi	1055 (1646)	Ö.
Pişmaniye Camii	Kasımpaşa-Piyalepaşa	Yorgancı Mehmed Çelebi	1323 (1906)	Tecdid
Piyale Paşa Camii	Kasımpaşa	Kaptan	981 (1574)	
Reşitpaşa Mahallesi Camii	Boğaziçi-Emirgân	Mihrişah Vâlide	1274 (1853) 1353 (1934))	Öm. Tecdid
Sağlı Emir Efendi Camii	Kasımpaşa-Kulaksız	Sivaslı Osman Hâşimi Ef.	1003 (1595)	Ö.
Sahaf Muslihiddin Camii	Sakızağacı	Sah. Muslihiddin	?	
Selime Hâtun Camii	Ayaspaşa-Taksim	K. Alipaşa Eşi	1078 (1668)	Ö.
Sinan Paşa Camii	Beşiktaş Merkez	Kaptan	959 (1552)	
Sinan Paşa Camii	Okmeydanı	Sadrâzam	987 (1580)	
Sirkeci Muslihiddin Camii	Kasımpaşa	Sirkeciabaşı	1370 (1951)	Tecdid
Sokollu Mehmed Paşa Camii	Azempkapı-Galata	Sadrâzam	985 (1578)	
Sürmeneli Camii	Boğaziçi-Rumelikavağı	Resul ve Kardeşi	1355 (1936)	
Şahkulu Camii	Galata-Yüksekkaldırım	Şeyh Ataullah	1291 (1875)	Tecdid
Şehsüvar Bey Camii	Galata-Kuledibi	Fatih Erleri	886 (1482)	Ö.
Şenlikdede Camii	Beşiktaş-Maçka	Hayırsever	?	
Şişli Camii	Şişli Merkez	Halk	1368 (1949)	
Tahtakadı Camii	Kasımpaşa	Fatih Etbâından	873 (1469)	Ö.
Tersâne Camii	Kasımpaşa	Çorlulu Ali Paşa	1119 (1708)	

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Teşvikiye Camii	Maçka	Sultan Abdülmecid	1270 (1854)	
Tevfikkiye Camii	Boğaziçi- Arnavutköy	Sultan Mahmud II.	1248 (1833)	
Tomtom Kaptan Camii	Tophâne-Boğazkesen	Kaptan Mehmed	1000 (1592)	
Turşucu Camii	Haliç-Hasköy	Hüseyin Ağa	?	
Uskumru Köy Camii	Sarıyer-Kilyos	Halk	1371 (1952)	
Uzuncaova (Tuzbaba) Camii	Beşiktaş	Rum Aliğa	1347 (1928)	
Vişnezâde Camii	Dolmabahçe	Mehmed Efendi	1075 (1665)	
Yahya Efendi Camii	Ortaköy-Yıldız Parkı	Sultan Selim III.	1221 (1807)	
Yahya Kemal Mahallesi Camii	Levent-Gültepe	Halk	1381 (1962)	
Yahya Kethüda Camii	Kasimpaşa	Sokollu'nun kâhyası	987 (1580)	
Yeldeğirmeni Camii	Kasimpaşa-Deniz Hast.	Abdülkerim Efendi	1000 (1592)	
Yenimahalle Camii	Boğaziçi-Sarıyer	Halk	1374 (1958)	
Yeraltı (Kurşunlu Mahzen) C.	Karaköy-Galata	Sadrâzam Mustafa Paşa	1166 (1753)	
Yolcuzâde Camii	Azepakı-Galata	Hacı Ömer Efendi	999 (1591)	Ö.
Yusuf Ağa Camii	Boğaziçi-Rumelikavağı	Turhan Vâlide	1297 (1880)	
Zekeriyaköy Camii	Sarıyer-Kilyos	Ş.İ. Mehmed Efendi	1300 (1883)	Tecdid
Zindanardı Camii	Kasimpaşa	Sivrikoz Mehmed Efendi	1352 (1934)	Tamir
Ağaoğlu Camii	Mecidiyeköy	Hacı Tevfik	1384 (1964)	
Anbarlıdere Camii	Ortaköy üstü	Halk	1382 (1963)	
Bahçeköy Camii	Sarıyer-Bahçeköy	.....	.....	.....
Bahçeköy Camii	Kemerburgaz	Halk	?	
Çağlıyan Camii	Kâhtâne üstü	Halk	1381 (1961)	
Çeliktepe Camii	Şişli-Levent	Halk	1384 (1964)	
Dolmabahçe Camii	Saray karşısı	Sultan Abdülmecid	1270 (1853)	

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Gültepe Camii	Şişli-Levent	Halk	1385 (1965)	
Harmantepe Camii	Şişli-Levent	Halk	1385 (1965)	
Kulaksız Camii	Kasımpaşa	Halk	1386 (1966)	
Kurtuluş Camii	Kasımpaşa-Feriköy	Halk	1383 (1963)	
Makrizâde Mescidi	Yüksekkaldırım	H. Hüseyin	1121 (1709)	
Müeyyitzâde Camii	Yüksekkaldırım	H. Hüseyin	1387 (1967)	
Nimet Abla Camii	Şişli-Esentepe	Hacı Nimet Hanım	1384 (1965)	
Sirkeci başı Camii	Firuzâğa-Sıraserviler	Mustafa Ağa	1384 (1965)	Tecdid
Filiz Sokağı Camii	Mecidiyeköy altı	-	?	
Süruri Camii	Kasımpaşa	Muslihiddin Efendi	969 (1562)	Tecdid
Yahya Kemal Camii	Şişli-Levent	Halk	1385 (1965)	
Yeniçeşme Camii	Kasımpaşa	Halk	?	
Yenimahalle Camii	Okmeydanı	H. F. Paksüt	1385 (1965)	
Bahçeköy Camii	Sarıyer-Kilyos	Halk	?	
Çağlıyan Camii	Şişli-Kâhtâne	Halk	1381 (1962)	
Kurtuluş Camii	Feriköy	Halk	1382 (1963)	
Sürûrî Camii	Galatasaray	Halk	1382 (1963)	Tecdid

EK-FİHRİST

“İbadete Açık İstanbul Camileri”nin birinci cildinin yukarıdaki fihristi tanzim edilirken, 1964’ün sonuna kadar bulunan 281 cami ve mescitten başkaca, o tarihten sonra yeni yapılanlarla birlikte eski tarihliyelerden de atlanmış olan birkaç mabede rastlanarak, bulunan 54 yeni isim bu ikinci kısma eklenmek suretiyle eserin birinci cildine giren mabetler toplamı 335 rakamına yükselmiştir:

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Abdülkadir Efendi	Eyüp	Şeyhülislâm	944 (1538)	
Abdüsselâm	Küçükçekmece	Defterdar	969 (1562)	
Ağaçayırı	Kocamustafapaşa	Kasım Çavuş	?	
Ahmet Kethüda	-	Murat Paşa kâhyası	876 (1472)	
Ayvalidere	Sağmalcılar	-	1386 (1966)	
Bağcılar Köyü	Bakırköy	Hayırseverler	1377 (1958)	
Bahçelievler	Bakırköy	Mehmet Ülker	1383 (1963)	
Bali Hoca	Eyüp	Abdullah Bali Efendi	1000 (1592)	
Beşyüzevler	Hürriyet Mahallesi	-	1386 (1966)	
Bey Mescidi	Eyüp	Mehmed Bey	?	
Bezzâziye	Mercan	Cedit Ali Paşa	?	
Bodrum Hanı	Kapalıçarşı	Sultan Bayezid II.	918 (1513)	Ö.
Burmali Mescid	Şehzadebaşı	Emin Nurettin Efendi	961 (1554)	Ö.
Darüşşafaka Mescidi	Fatih-Sultanselim	(Müessisler) Hayırseverler	1289 (1873)	
(Esentepe)-[Geçici satır]	Fatih		xxx	
Emir Buhârî	Fatih	Sultan Bayezid II.	922 (1516)	Ö.
Emniyettepe	Alibey Köyü	Hayırseverler	1384 (1965)	
Esentepe	Küçükköy	Üveys Tûran	1384 (1965)	
Esirpazarı	Beyazıt-Çarşıkapı	Hüseyin Ağa	918 (1513)	Ö.
Esenlerköyü	Bakırköy	Hayırseverler	1359 (1940)	
Gümüşsuyu	Taşlıtarla-Dörtöl	Hayırseverler	1384 (1964)	
Hacnine	Sağmalcılar-Murat Mah.	Melek Hanım	1385 (1965)	
Halkalıköyü	Küçükçekmece	Hayırseverler	1386 (1966)	
Hacı Hüseyinağa	Rami-Taşlıtarla	Oğlu Nazif	1383 (1963)	
Hacıkadın	Zeyrek	Hızır Bey	863 (1459)	
Haraççı	Unkapanı	Kara Mehmed	?	

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Hayırseverler	Sağmalcılar	Halk ve Hacı Nusret	1384 (1965)	
Hoca Ali	Balat	Tüccar	?	
Hürriyet Mahallesi	Küçükköy	Hayırseverler	1384 (1965)	
İbrahim Paşa	Mercan	Çandarlı	900 (1495)	
İbrahim Turhan	Topkapı-Maltepe	Hayırsever	1383 (1963)	
İskender Ağa	Şehremini	Yayabaşı	?	
Karagöz	Silivrikapı	Sa'dullah Çavuş	?	
Kartalpe Mahallesi (Yeşilcami?)	Bakırköy-Kartalpe	Hayırseverler	1386 (1966)	
Kocasınan Köyü	Bakırköy-Site	Hayırseverler	1377 (1958)	
Koruk Mahmud	Şehremini	Korucu	1385 (1965)	
Manisalı (Kul)	Fatih-Atpazarı	Mehmed Paşa	900 (1495)	
Yeni Cami	Bakırköy Zuhuratbaba	Konyalılar	1386 (1966)	
Merkez	Alibeyköyü	Hayırseverler	1385 (1965)	
Meydancık	Balat	Hoca Kasım	?	
Murat Mahallesi	Sağmalcılar	Hayırseverler	1384 (1964)	
Nakilbend	Sultanahmed	Hacı Hüseyin	?	
Pirinççi	Fatih	Sinan Ağa	910 (1505)	
Sarayıcedit	Gülhâne	Sultan Mahmud II.	1254 (1838)	
Soğanlı Çeşme	Bakırköy	Hayırseverler	1386 (1966)	
Sultan	Ayvansaray	Ş.Abdülvedût (Abdülvedâd?)	?	
Şirinevler	Bakırköy	Hayırseverler	1386 (1966)	
Timurtaş	Kantarlılar	Fatih etbândan	?	
Yalı	Aksaray-Yenikapı	Beşe'erler	1384 (1964)	
Yayla	Bakırköy	Hayırseverler	1383 (1963)	
Yeşil Cami	Murat Mahallesi	Hayırseverler	1386 (1966)	
Yeşil Cami	Sağmalcılar	Hüseyin Bey	1383 (1963)	
Aşağı Camii (Bekirağa)	Yıldırım Mahallesi	Bekir Ağa (?)	1380 (1961)	

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Karşimahalle	?	-	-	
Karşimahalle	Beşyüzevler	Hayırseverler	1386 (1966)	
Karşimahalle	Hürriyet Mahallesi	Hayırseverler	1386 (1966)	

FİHRİST-II

Not: 1948 yılı başından 1962 yılı ortalarına kadar yazabildiğimiz 281 İstanbul, 122 Anadolu ve 125 Rumeli yakalarındaki “İbadete Açık” 528 cami ve mescide ait müsveddelerin tape edilmesini müteakip, 1966 Ağustos’u bidâyetinde İstanbul cihetinde 61, Anadolu yakasında 24 ve Rumeli tarafında da 19 -ki, cem’an 104 cami ve mescit tespit edilerek, yekûn 633’e balığ olmuş bulunmaktadır.

Muhterem camiseverlerimizden, Fihrist’in birinci kısmında bulamadıkları mabedlerimizin adlarını bu ikinci kısımda aramalarını rica ederim.

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	İhyâ
Adı	Semti			
Abdülkadir Efendi Camii	Eyüp-Zalpaşa	Şeyh İslâm	944 (1538)	1386 (1966)
Abdüsselâm Camii	Küçükçekmece	Hayırsever	1237 (1821)	1385 (1965)
Ağaçayırı Camii	Kocamustafapaşa	Kasım Çavuş	1386 (1966)	
Ahmetkethüda Camii	Cerrahpaşa	Kâhya	876 (1472)	1385 (1965)
Ateşalan Yolu Camii	Esenler Köyü	Halk	1385 (1965)	
Ayvalıdere Camii	Çiftehavuzlar	Halk	1386 (1966)	
Bağcılarköy Camii	Bakırköy	Halk	1377 (1958)	
Bahçelievler Camii	Bakırköy	Mehmet Ülker	1383 (1963)	
Bâlîhoca Camii	Eyüp	Abdullah Bâli	1000 (1592)	1383 (1963)
Beşyüzevler Camii	Küçükköy	Halk	1386 (1966)	
Bey Mescidi	Eyüp-Zalpaşa	Silâhşor Mehmed	1386 (1966)	1386 (1966)
Bezzâziye Camii	Uzunçarşı	Cedit Ali Paşa	1385 (1965)	
Bodrumhanı Mescidi	Kapalıçarşı	Sultan Bayezid II.	918 (1513)	
Burmalimescid Camii	Şehzadebaşı	Emin Nurettin	961 (1554)	1385 (1965)

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	İhyâ
Adı	Semti			
Darüşşafaka Mescidi	Sultanselim	Müessisler	1289 (1873)	
Emir Buhâri Camii	Fatih	Sultan Bayezid II.	922 (1516)	1387 (1967)
Emniyettepe Camii	Alibeyköyü	Halk	1384 (1965)	
Esentepeler Camii	Küçükköy	Üveys Turan	1384 (1964)	
Esenler Köyü	Sağmalcılar	Halk	1359 (1940)	
Esenşehir	Esenler altı	Halk	1387 (1967)	
Esirpazarı	Çarşıkapı	Hüseyin Ağa	918 (1612)	
Gümüşsuyu	Taşlıtarla	Halk	1384 (1964)	
Hacı hüseyin	Taşlıtarla	Oğlu Nazif	1383 (1963)	
Hacıcadın	Zeyrek	Hızır Bey	863 (1459)	
Hacinine	Murat Mahallesi	Melek Hanım	1385 (1965)	
Halkalı Köyü	Küçükçekmece	Halk	1386 (1966)	
Haraççı	Unkapanı	Kara Mehmed	1386 (1966)	
Hayırseverler	Sağmalcılar	Halk	1384 (1965)	
Haznedar	Bakırköy	Halk	1387 (1967)	
Hocaali	Balat üstü	Tüccar	1384 (1965)	
Hürriyet Mahallesi	Küçükköy	Halk	1384 (1965)	
İbrahimpaşa	Uzunçarşı	-	900 (1495)	1385 (1965)
İbrahim Turhan	Topkapı Maltepesi	Münire Camer	1383 (1963)	
İskenderağa	Şehremini	-	1384 (1964)	1384 (1964)
Karagöz Çeşme	Lâlezar	-	1387 (1967)	1387 (1967)
Kartaltepe	Sağmalcılar	Halk	1384 (1964)	1384 (1964)
Kocasinanköyü	Bakırköy	Halk	1377 (1958)	
Konyalılar	Zuhuratbaba	Üç Konyalı	1386 (1966)	
Koruk Mahmud	Şehremini	-	1385 (1965)	1385 (1965)
Kul (Manisalı)	Fatih-Atpazarı	-	900 (1495)	1383 (1964)

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	İhyâ
Adı	Semti			
Kuleli (Selçuk H.)	Şirinevler	Selçuk Hâtun	1383 (1963)	
Merkez	Alibey Köyü	Halk	1386 (1966)	
Meydancık	Balat üstü	Sultan Mahmud II.	1251 (1835)	
Murat Mahalle	Sağmalcılar	Halk	1384 (1964)	
Nakilbend	Sultanahmed	Hacı Hüseyin	1383 (1963)	
Pirinççi Sinan	Fatih	-	910 (1505)	1384 (1964)
Sarây-ı Cedid	Gülhane altı	Sultan Mahmud II.	1254 (1838)	
Soğanlıçeşme	Bakırköy	Halk	1387 (1967)	
Suterazisi [1]	Esenler Köyü	Halk	1387 (1967)	
Sultan	Ayvansaray	Şeyh Abdülvedût	1384 (1964)	
Şirinevler	Bakırköy	Halk	1386 (1966)	
Timurtaş	Kantarcılar	Fatih etbâından	?	1385 (1965)
Uzuncaova [1]	Sultançiftliği	Halk	1386 (1966)	
Üçyüzlüçeşme	Esenler Köyü	Halk	1387 (1967)	
Yalımahalle	Yenikapı	Beşerler H. Ahmet	1384 (1964)	
Yayla	Bakırköy	Halk	1383 (1963)	
Yeşilcami	Sağmalcılar	Halk	1386 (1966)	
Yeşilcami	Murat Mahallesi	Halk	1383 (1963)	
Yıldırım mahallesi	Murat Mahallesi	Bekir Ağa	1380 (1961)	
Karşıtepe	Yıldırım Mahallesi	Yusuf Ersoy	1386 (1966)	
Yayla	Şehremini	Halk (Aydinkethuda?)	1382 (1962)	
Uzuncaova (mükerrer)	Sultançiftliği	Halk	1385 (1965)	
Suterazisi (mükerrer)	Esenler Köyaltı	Halk	1386 (1966)	

BİR ÖZETLEME

Camiler konusunda “Ana Kitap” denilebilecek “Hadikatü'l-Cevâmi” adlı eserin basıldığı 1281-82 (1864-65) yıllarında, İstanbul’un ibadete açık cami ve mescitleri 876 olarak görülmektedir. Ayrıca bu kitabın neşri tarihinde mevcut oldukları halde mezkûr esere her nasılsa girememiş bulunan 31 cami ve mescidin ilâvesiyle

toplam 906'ya baliğ olacağına göre, bugün bizim bulduklarımızın yekûnu; 317'si İstanbul cihetinde 142'si Anadolu ve 141 tanesi de Rumeli cihetinde olmak üzere 600'den ibarettir (Bu yekûna, o tarihten bu yıla kadar yeni yapılmış olan 174 cami ve mescid de dâhildir).

Yüzyıl önceki 906 mevcuttan bugün hayatta olan 600'ünü düşecek olursak, aradaki fark 306 rakamını gösterir ki; yeni yapılmışların ilâvesiyle toplamı olan 480 ma'bedin aynı sürede yanan, yıkılan yollara giden veya değişik durumlara geçen; bu suretle azalan miktarını gösterir.

Bir asırda yapılabilen 174 ma'bede daha 320 tane ilâve edilecek olursa, ancak bundan yüzyıl önceki miktar ulaşılabileceği görülmektedir. Fakat, o zamanki İstanbul'un mahdut alanı ile nüfusuna mukabil bugünkü geniş sâha ve kesif vatan-daş sayısı karşısındaki büyük fark... Ne hazin sonuç, değil mi?

“İbadete Açık İstanbul Camileri”nden bu birinci cilde girmiş olanların Hicrî ve Milâdî yüzyıllara göre ilk yapılış, onarım veya yenileme tarihleri ile, ikinci cilde gireceklerle birlikte düzenlenen Genel Fihrist'teki sıra numaralarını ve adlarını gösterir FİHRİST:

XV. Yüzyıl / 1453-1500 (857-905) Arası [47 adet]

Genel Sıra	857-905 Hicrî	••	1453-1500 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XV. Yüzyıl)
1	905		1500	1	Ahi Çelebi
2	886	Önce	1482	4	Akbıyık
3	886	Önce	1482	5	Akşemsüddin
4	886	Önce	1482	8	Ali Fakıyh
5	886	Önce	1482	15	Arpacı
6	857		1453	19	Atik İmaret
7	886	Önce	1482	23	Balâ Tekke
8	886	Önce	1482	25	Beyziağa
9	874		1470	35	Bodrum
10	890		1485	40	Cambâziye
11	890		1485	56	Davutpaşa
12	887		1483	66	Dülgerzâde
13	886	Önce	1482	69	Emin Sinan
14	886	Önce	1482	73	Evlice Baba

Genel Sıra	857-905 Hicrî	••	1453-1500 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XV. Yüzyıl)
15	896		1491	82	Firuzğa
16	893		1488	87	Gürâni Şemsüddin
17	886	Önce	1482	98	Hacı Küçük
18	888	Önce	1483	117	İshak Paşa
19	888	Önce	1482	125	Kalenderhâne
20	888	Önce	1482	127	Kantarçılar
21	888	Önce	1482	135	Kasap Demirhun
22	888	Önce	1482	136	Kasap İlyas
23	888	Önce	1482	138	Kasım Çavuş
24	888	Önce	1482	141	Kâtip Kasım
25	888	Önce	1482	143	Kazlıçeşme (Fatih)
26	888	Önce	1482	150	Kızıl Minare
27	876	Önce	1472	155	Kumrulu Mescid
28	886	Önce	1482	167	Küçük Ayasofya
29	868		1464	168	Mahmud Paşa
30	886	Önce	1482	183	Mehmed Ağa
31	885	Önce	1481	186	Molla Hüsrev
32	885	Önce	1481	187	Molla Hüsrev
33	876	Önce	1472	189	Murad Paşa
34	880		1476	195	Nişanca Karamâni M.Paşa
35	886	Önce	1482	207	Sağrıcılar
36	860		1456	209	Salih Paşa
37	857		1453	210	Samanveren Sâni
38	886	Önce	1482	213	Sarı Beyazıt
39	866	Önce	1462	218	Seğbanbaşı Yâkup
40	885	Önce	1481	225	Sofular (Aksaray)
41	874	Önce	1470	259	Üç Mihraplı
42	886	Önce	1482	261	Üsküplü
43	886	Önce	1482	265	Yatağan
44	890	Önce	1485	267	Yayla
45	886	Önce	1482	273	Yerebatan

Genel Sıra	857-905 Hicrî	1453-1500 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XV. Yüzyıl)
46	857	1453	280	Zeyrek (Kilise)
47	863	1459	281	Hacıkadın (Hızır B.)

XVI. Yüzyıl / 1501-1600 (906-1009) Arası [91 adet]

Genel Sıra	906-1009 Hicrî	1501-1600 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XVI. Yüzyıl)
48	919	1514	2	Ahi Durmuş
49	979	1572	3	Ahmed Paşa
50	964	1557	17	Âşıkpaşa
51	917	1512	18	Atik Ali Paşa
52	918	1513	20	Atik Koca M.
53	958	1551	21	Baba Haydar
54	910	1505	24	Balipaşa
55	918	1513	26	Bayezid Cedid
56	911	1506	27	Bayezid Veli II.
57	987	1580	29	Behram Çavuş
58	910	1505	34	Bıçakçı Alâüddin
59	966	1559	36	Bostânî Ali
60	993	1585	42	Canfedâ Hâtun
61	1002	1594	43	Cerrahpaşa
62	921	1516	44	Cezeri Kâsım
63	962	1555	46	Çamaşırıcı
64	940	1534	48	Çilingirler
65	926	1520	49	Çivizâde
66	962	1555	55	Davud Ağa
67	974	1567	57	Dayahâtun
68	947	1541	58	Defterdar Mahmud
69	911	1506	60	Dizdâriye
70	948	1542	62	Drağman
71	926	1520	64	Duhâniye
72	998	1590	65	Düğmeciler
73	919	1514	68	Eminbey
74	994	1586	71	Eskiali

Genel Sıra	906-1009 Hicrî	1501-1600 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XVI. Yüzyıl)
75	970	1563	79	Ferruh Kethüdâ
76	1008	1599	80	Fethi Çelebi
77	1000	1592	81	Fethiye
78	951	1545	90	H. Bayram Haftan
79	983	1576	92	Hacı Evhad
80	941	1539	93	Hacı Ferhad
81	987	1580	94	Hacı Hamza
82	911	1506	95	Hacı Hasanzâde
83	947	1541	97	Hacı Kadın
84	946	1540	102	Haseki Hurrem Sultan
85	945	1539	103	Haydar Kethüdâ
86	999	1591	109	Hobyar Bey
87	969	1562	110	Hoca Hamza
88	999	1591	111	Hoca Paşa
89	970	1563	113	Hurrem Çavuş
90	939	1533	115	İbrahim Paşa
91	958	1551	116	İbrahim Paşa
92	911	1506	119	İskender Paşa
93	974	1567	120	İslâm Bey
94	994	1586	123	İvaz Efendi
95	961	1554	129	Kapiağası
96	940	1534	130	Karabaş
97	946	1540	139	Kasım Gönâni
98	920	1515	146	Kefevî
99	941	1535	147	Kemal Paşa
100	974	1567	148	Kesmekaya
101	938	1532	149	Kızıl Mescid
102	972	1565	156	Kurukavak
103	974	1567	161	Kürkçü
104	931	1525	166	Lütûf Paşa
105	993	1585	172	Mehmed Ağa
106	927	1521	173	Mehmed Paşa

Genel Sıra	906-1009 Hicrî	1501-1600 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XVI. Yüzyıl)
107	959	1552	177	Merkezefendi
108	994	1586	178	Mesih Paşa
109	984	1577	181	Mimar Acem
110	918	1513	182	Mimar Hayrüddin
111	965	1558	184	Mihrimah Sultan
112	946	1540	188	Molla Fenârî
113	932	1526	190	Müftü Ali
114	957	1550	193	Neslişah Sultan
115	997	1589	194	Nişanca Mehmed Paşa
116	970	1563	197	Odabaşı
117	994	1586	201	Ramazan Efendi
118	968	1561	202	Rüstem Paşa
119	902	1497	205	Sedefçiler
120	932	1526	224	Sitti Hâtun
121	911	1506	227	Soğan Ağa
122	980	1573	228	Sokollu Mehmed Paşa
123	933	1527	231	Sultan Selim
124	964	1557	232	Süleymaniye
125	918	1513	233	Sümbül Efendi
126	963	1556	234	Şahsultan (D.P.)
127	971	1564	236	Şâhügeda
128	955	1549	239	Şehzade
129	1002	1594	247	Takkeci İbrahim
130	984	1577	251	Tatlıkuyu
131	96?	1539	255	Topçular
132	96?	1533	256	Ucbaş
133	940	1534	263	Veledi Karabaş
134	906	1501	264	Yarhisar
135	974	1567	276	Zal Mahmud Paşa
136	944	1538	282	Abdülkâdir Efendi
137	1000	1592	284	Bali Hoca
138	961	1554	286	Burmali Mescid

XVII. Yüzyıl / 1601-1700 (1010-1112) Arası [13 adet]

Genel Sıra	1010-1112 Hicrî	1601-1700 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XVII. Yüzyıl)
139	1041	1632	6	Alaca Mescid
140	1024	1615 - Ö.	30	Bekir Paşa
141	1099	1688	38	Büyük İskele
142	1081	1671 - Ö.	63	Dudu Abdüllâtif
143	1038	1629	74	Evlıya
144	1027	1618	86	Güngörenköy
145	1095	1684	137	Kasaplar
146	1072	1662	154	Köprülü Mehmed Paşa
147	1022	1614	163	Kürkçübaşı
148	1091	1680	191	Münzevî
149	1026	1617	230	Sultan Ahmed
150	1062	1652	262	Valide Hanı
151	1012-1074	1604-1664(?)	269	Yeni Cami (Eminönü)

XVIII. Yüzyıl / 1701-1800 (1113-1215) Arası [32 adet]

Genel Sıra	1113-1215 Hicrî	1701-1800 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XVIII. Yüzyıl)
152	1180	1767	11	Anbârî Yusuf
153	1119	1708	51	Çorlulu Ali Paşa
154	1150 Tecdid	1738	53	Daltaban
155	1132	1720	54	Darü'l-Hadis
156	1215	1801	75	Eyüp Sultan
157	1182	1769	77	Fatih Sultan Mehmed
158	1203	1789	85	Gül Cami
159	1158	1745	91	Hacı Beşir Ağa
160	1165	1752	99	Halıcı Hasan
161	1147	1735	105	Hekimoğlu Ali Paşa
162	1183	1770	112	Hoşkadem
163	1136	1724	121	İsmail Efendi

Genel Sıra	1113-1215 Hicrî	1701-1800 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XVIII. Yüzyıl)
164	1142	1730	124	Kabakulak
165	1158	1745	140	Kâşgârî Tekke
166	1180	1767	162	Kürkcübaşı
167	1177	1764	164	Lâleli
168	1148	1736	165	La'î Mescidi
169	1183	1770	169	Makascılar
170	1181	1768	170	Malcı
171	1114	1703	176	Mercan Ağa
172	1180	1767	194	Nişanca Mehmed Paşa
173	1169	1756	196	Nuruosmanî
174	1135	1723	204	Sâdâbad
175	1177	1764	208	Sakaçeşme
176	1151	1739	216	Sebilli Namazgâh
177	1133	1721	223	Sinekli Mescid
178	1206	1792	226	Sofular (Eyüp)
179	1202	1788	237	Şebsafâ Hâtun
180	1187	1774	242	Şeyh Süleyman Mescidi
181	1182	1769	244	Tahta Minare
182	1196	1782	245	Tahir Ağa Mescidi
183	1183	1770	279	Zeynep Sultan

XIX. Yüzyıl / 1801-1900 (1216-1317) Arası [27 adet]

Genel Sıra	1216-1317 Hicrî	1801-1900 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XIX. Yüzyıl)
184	1315	1899	7	Alibeyköyü
185	1285	1869	9	Âli Paşa
186	1262	1846	33	Bezmâlem Vâlîde
187	1292	1875	47	Çarşı Camii
188	1317	1900	67	Ebü'l-Hüdâ
189	1288	1872	78	Fener İskelesi
190	1288	1872	83	Fuâd Paşa
191	1285	1869	84	Gedik Paşa

Genel Sıra	1216-1317 Hicrî	1801-1900 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XIX. Yüzyıl)
192	1229	1814	106	Hidâyet
193	1267	1851	107	Hırka-i Şerîf
194	1311	1894	108	Hızır Çavuş
195	1300	1883	128	Kaptan Paşa
196	1317	1900	144	Keçecipiri
197	1272	1856	158	Küçük Efendi
198	1304	1888	167	Mâbeyinci
199	1260	1844	179	Mesnevihâne
200	1248	1833	185	Molla Aşkî
201	1283	1867	192	Nallı Mescid
202	1288	1872	200	Pertevniyâl Vâlîde
203	1270	1854	217	Seferikoz
204	1311	1894	248	Tantâvizâde
205	1297	1880	252	Tavâşi Süleyman
206	1313	1896	271	Yenimahalle (İğrikapı)
207	1224	1810	275	Yusuf Ziya Paşa
208	1258	1843	278	Zeynep Hâtun
209	1289	1873	287	Dârüşşafaka Mescidi
210	1251	1836	293	Meydancık

Yapılış, Onarım veya Yenileme Yılları Bilinmeyenler [17 adet]

Genel Sıra	Sıra	Camiin Adı	Bulunduğu Semt
211	12	Arabacılar	Unkaparı
212	13	Arapkuyusu	Samatya
213	14	Arakiyeci	Mevlanakapı
214	16	Arpacılar	Bahçekapı
215	32	Çarşamba	Beyceğiz
216	59	Karagümrük	Dervişali
217	72	Esirci Kemaleddin	Gedikpaşa
218	132	Karakî Hüseyin Çelebi	Salkımsöğüt
219	142	Kazancı (Nalbant)	Kumkapı

Genel Sıra	Sıra	Camiin Adı	Bulunduğu Semt
220	151	Kiçi Hatun	Haseki
221	152	Kirazlı Mescid	Süleymaniye
222	174	Melek Hâtun	Mevlanakapı
223	175	Kapalıçarşı	Merdivenli
224	180	Meşeli Mescid	Silivrikapı
225	246	Tekkeci	Otakçılar
226	268	Yazıcı	Drağman
227	277	Zehgirci Kemalüddin	Lâlezar

XX. Yüzyıl / 1901-1964 (1318-1384) Arası [78 adet]

Genel Sıra	1318-1384 Hicrî	1901-1964 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XX. Yüzyıl)
228	1378	1959	10	Altıntepsi
229	1374	1955	22	Bağlarbaşı
230	1376	1956	28	Bedesten
231	1378	1959	31	Beş Telsizler
232	1379	1960	37	Bülbüldere (Sayalar)
233	1374	1955	39	Cafer Subaşı
234	1378	1959	41	Camili Han
235	1375	1956	45	Çadircı
236	1380	1961	50	Çınarlı
237	1377	1958	52	Debbağ Yunus
238	1374	1955	61	Dört Yol
239	1378	1959	70	Esentepe
240	1380	1961	76	Fabrika Camii
241	1375	1956	88	Gürün Hanı
242	1381	1962	89	Güzeltepe
243	1372	1953	96	Hacı Hâtun
244	1380	1961	100	Hamdi Ballı
245	1380	1961	101	Hamdi Bey
246	1381	1962	104	Hayırseverler
247	1329	1911	114	Hüsambey
248	1374	1955	118	İskender Çelebi

Genel Sıra	1318-1384 Hicrî	1901-1964 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XX. Yüzyıl)
249	1378	1959	122	İsmet Efendi
250	1381	1962	126	Kanarya Mahallesi
251	1380	1961	131	Karadolap
252	1379	1960	133	Karlitepe
253	1331	1913	134	Kartaltepe
254	1379	1960	145	Keçesuyu
255	1372	1953	153	Konyalı
256	1369	1950	159	Küçükköy
257	1371	1952	160	Küçük Valide
258	1327	1909	171	Mecidiye (Yeşilköy)
259	1331	1913	198	Orta Cami
260	1323	1906	199	Osmaniye Köyü
261	1380	1961	203	Sabri Bey
262	1372	1953	206	Sağmalcılar
263	1379	1960	211	Sankiyedim
264	1375	1956	212	Saraç İshak
265	1374	1955	214	Sarıgöl
266	1381	1962	215	Savaklar
267	1381	1962	219	Selçuk Hatun
268	1375	1956	220	Seyit Nizam
269	1372	1953	221	Seyit Ömer
270	1377	1958	222	Silâhtar Ağa
271	1376	1957	229	Son Durak
272	1375	1956	235	Şah Sultan (Eyüp)
273	1341	1923	238	Şehitlik Mescidi
274	1372	1953	240	Şenlik Mahallesi
275	1377	1958	241	Şerefiye
276	1380	1961	243	Tahtabarakalı
277	1370	1951	249	Taş Cami
278	1368	1949	250	Taşlıtarla
279	1371	1952	253	Telsiz Mahallesi
280	1381	1962	254	Tepeüstü

Genel Sıra	1318-1384 Hicrî	1901-1964 Milâdî	Sıra	Camiin Adı (XX. Yüzyıl)
281	1381	1962	257	Ulucami
282	1371	1952	258	Uşakî Tekke
283	1380	1961	260	Üçşehitler
284	1370	1951	266	Yavaşca Şahin
285	1375	1956	270	Yenidoğan
286	1381	1962	272	Yenimahalle
287	1379	1960	274	Yeşiltulumba
288	1382	1963	281	Zuhuratbaba
289	1377	1958	283	Bağcılarköyü
290	1381	1962	285	Bodrumhanı Mescidi
291	1359	1940	288	Esenler Köyü
292	1382	1963	289	Gümüşsuyu
293	1382	1963	290	Hüseyinağa
294	1382	1963	292	İbrahim Turhan
295	1382	1963	294	Nakilbend
296	1383	1964	295	Bahçelievler
297	1383	1964	296	Esentepe
298	1383	1964	297	Pirinççi Sinan
299	1383	1964	298	Yeşilcami
300	1383	1964	299	Yayla
301	1359	1940	300	Esenlerköyü
302	1383	1964	304	Sultan Camii
303	1384	1964	301	Murat Mahallesi
304	1384	1964	295	Hayırseverler
305	1384	1964	296	Hürriyet Mahallesi

İbadete Açık İstanbul Camileri (Rumeli Yakası)

Yüzyıl Aralığı	Dönemi	Liste Adedi	Gerçek Sayım Adedi	Yüzyıl Sonu Toplamı (Liste)
1453-1500	15. yüzyıl cami ve mescitleri	48	47	48
1501-1600	16. yüzyıl cami ve mescitleri	92	91	140
1601-1700	17. yüzyıl cami ve mescitleri	13	13	153

1701-1800	18. yüzyıl cami ve mescitleri	32	32	185
1801-1900	19. yüzyıl cami ve mescitleri	27	27	212
1901-1964	20. yüzyıl cami ve mescitleri	77	78	289
?	Dönemi Bilinmeyenler	17	17	306
TOPLAM		306	305	

ÜSKÜDAR CİHETİNDEKİ İBADETE AÇIK "İSTANBUL CAMİLERİ" NİN İSİMLERİNE GÖRE ALFABETİK FİHRİSTİ

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Abdülbâkıy Efendi Camii	Sultantepe	Hayırsever	1054 (1645)	
Abdülhamid II. Camii	Büyükada	?	1313 (1896)	
Abdullah Ağa Camii	Beylerbeyi	Bostancıbaşı	1000 (1592)	O.
Ahmed Çelebi Camii	Üsküdar	Hayırsever	975 (1568)	
Ahmediye Camii	Üsküdar	Tersane Emini	1134 (1722)	
Akbaba Köyü Camii	Beykoz	Canfedâ Hatun	1288 (1872)	Tecdid
Ali Çakmak Camii	Ümraniye	Halk	1376 (1957)	
Ali Reis Camii	Anadolukavağı	Midillili	1000 (1593)	
Arakıyeci Camii	Divitçiler	Ca'fer Ağa	944 (1538)	O.
Altunîzâde Camii	Tophânelioğlu	İsmail Paşa	1282 (1866)	
Atiyk Valide Camii	Toptaşı	Nûrbânu Sultan	991 (1583)	
Ayazma Camii	İmrahor	S. Mustafa III.	1174 (1761)	
Aziz Mahmud Efendi Camii	Açıktürbe	Hüdâyi Şeyh	1007 (1599)	
Beylerbeyi Camii	Boğaziçi	S. Abdülhamid I.	1192 (1778)	
Bodrumî Mescidi	Küçük Çamlıca	Şeyhislâm	1309 (1892)	
Bostancıbaşı Camii	Beykoz	Mustafa Ağa	1224 (1810)	
Bulgurlu Köyü Camii	Çamlıca	Hacı Ahmet Bey	1246 (1831)	Tecdid
Bulgurlu Mescidi	Ahmediye	Ragıp Mehmed Paşa	1268 (1852)	
Burgaz Camii	Adalar	Halk	1371 (1952)	
Bürhaniye Camii	Beylerbeyi	Abdülhamid II.	1320 (1903)	
Cafer Ağa Camii	Kadıköy	Bâbüssâde	?	

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Çakırağa Camii	Kadıköy	Beyazıt Kethüda	?	
Çalık Ahmed Ağa Camii	Kartal	S. Mahmud II.	1234 (1819)	
Çilehâne Camii	Küçük Çamlıca	Aziz Mahmud Efendi	1000 (1592)	
Çinili Camii	Toptaşı	Mâhpeyker Sultan	1050 (1641)	
Çınarlı Camii	Çengelköy	Abdullah Paşa	1234 (1819)	
Çukurçayır Camii	Paşabahçe	Halk	1380 (1961)	
Debağlar Camii	Çavuşdere	H. Ferhad- Mehmed	995 (1587)	
Doğancılar Camii	Park karşısı	Hasan Paşa	966 (1559)	
Dudullu Köy Camii	Ümraniye	Halk	1379 (1960)	Tamir
Dudullu Aşağı Mahalle Camii	Ümraniye	Halk	1379 (1960)	
Elmalı-Çiftlik Camii	Beykoz	Halk	1378 (1959)	
Faikpaşa Camii	Acıbâdem	Bahriye ferikı	1320 (1903)	
Fatih Camii	Anadoluhisarı	Fatih	886 (1482)	O.
Fatma Hatun Camii	Tekkekapsı	Sırmabıyık H. Mustafa	?	
Fenâi Ali Efendi Camii	Nuhkuyusu	Kütahyalı Şeyh	1158 (1745)	
Feneryolu Camii	Recaî, Yahya	Feneryolu	1366 (1947)	
Feridiye Camii	Haydarpaşa	Nevcivan Feridun	1328 (1910)	
Fethi Paşa Camii	Karacaahmed	Hacı Hâfız Ahmed	1272 (1856)	
Feyziye Camii	Üsküdar	Halk	1300 (xxxxx)	
Feyzullah Efendi Camii	Maltepe	Halk	1376 (1957)	
Fıstıklı Camii	Beylerbeyi	Hâfız Emin Efendi	?	
Galip Paşa Camii	Caddebostan	S. Abdülhamid II.	1316 (1899)	
Gülbahçe Camii	Kadıköy-Moda	Halk	1381 (1962)	
Gülfem Hatun Camii	Üsküdar	Harem câriyesi	969 (1562)	
Gümüşsuyu Camii	Beykoz	Halk	1369 (1950)	

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Hacı Ali Bey Camii	Beykoz	Beykozlu	1334 (1916)	
Hacı Hasna Hatun Camii	Sultantepe	Kul cinsinden	1318 (1901)	
Hacı Ömer Efendi Camii	Çengelköy	Hayırsever	1296 (1879)	O.
Halil Ağa Camii	Çıbıklı	Bostancıbaşı	?	
Hâlis Bey Camii	Göztepe	Hayırsever	1317 (1900)	
Haznedar Usta Camii	Nuhkuyusu	Nakşifelek	1301 (1884)	
Hüsrev Ağa Camii	Şemsipaşa	Bâbüssâde	1320 (1903)	Tamir
İbrahim Ağa Camii	Haydarpaşa	Bâbüssâde	888 (1483)	
İhsaniye Camii	Doğancılar	S. Osman III.	1169 (1756)	
İkbâliye Camii	Acıbadem	İkbal Hanım	1326 (1908)	
İmrahor Camii	Ayazma	Hacı Mehmed Ağa	1013 (1605)	O.
İncirköy Camii	Boğaziçi	Sinanağa	1179 (1766)	
İskele Camii	Kadıköy	S. Mustafa III.	1174 (1761)	
Kandilli Camii	Boğaziçi	S. Mahmud I.	1349 (1930)	Tecdid
Kanlıca Camii	Boğaziçi	İskender Paşa	978 (1571)	
Kaptanpaşa Camii	Kurbağalı	Bozcaadalı	1317 (1900)	
Kaymak Mustafa Paşa Camii	Şemsipaşa	Hamza Fakıyh	905 (1500)	O.
Kara Davut Camii	Üsküdar	Nişancı	911 (1506)	O.
Karagözsırtı Camii	Paşabahçe	Halk	1380 (1961)	
Kazasker Camii	Erenköy	Süleyman Sırrı	1320 (1903)	
Kazdal Yakup Camii	Bağlarbaşı	Rizeli	1372 (1953)	
Kerime Hatun Camii	Çengelköy	Hayırsever	1068 (1658)	
Kısıklı Camii	Çamlıca	Abdullah Ağa	1000 (1592)	O.
Kozyatağı Camii	Erenköy	Abdülhalim Efendi	1317 (1900)	Tamir
Kuleli Camii	Çengelköy	S. Mahmud II.	1253 (1838)	Tecdid
Kuloğlu Camii	Bostancı	Çamaş. Mustafa Bey	1011 (1603)	

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Kuzguncuk Camii	Boğaziçi	Halk	1371 (1952)	
Küçük Selimiye Camii	Haydarpaşa	S. Mahmud II.	1251 (1836)	
Küçükyalı Camii	Bostancı	Şevki Çavuş	1366 (1947)	
Küplüce Camii	Beylerbeyi	Halk	1327 (1909)	
Malatyalı Camii	Ahmediye	Şevket Paşa	1045 (1320)	Tecdid
Mecidiye Mahalle Camii	Acıbadem	Hacı Faikbey	1308 (1891)	
Meryemzâde Camii	Beykoz	Mehmed Efendi	?	
Mihrimah Sultan Camii	Merdivenköy	?	?	
Mihrimah Sultan Camii	Üsküdar İskele	Kanunî'nin kızı	954 (1548)	
Nakkaş Camii	Kuzguncuk	Uryânizâde Esad	1306 (1889)	O.
Namazgâh Camii	Akbabaköyü	Halk	1377 (1958)	
Namazgâh Köy Camii	Kısıklı	Halk	1316 (1899)	
Nasuhi Tekke Camii	Doğancılar	Rüstem Paşa	1280 (1864)	Tecdid
Ortaçeşme Camii	Beykoz	Emetullah Ha.	1350 (1931)	
Osman Ağa Camii	Kadıköy	Babüssâde	1021 (1613)	
Paşalimanı Camii	Üsküdar	Abdürrahman Ağa	1180 (1767)	
Peksimetçi Camii	Göксу	Salih Ağa	1382 (1963)	Tecdid
Rasimağa Camii	Kadıköy	Hayırsever	1337 (1919)	
Ru. Mehmedpaşa Camii	Şemsipaşa	Fatih veziri	876 (1472)	
Salacak Camii	Üsküdar	S. Mehmed II.	886 (1453)	O.
Sarıkadı Camii	Dudullu	Nûrbânu Sultan	991 (1583)	O.
Selimiye Camii	Haydarpaşa	S. Selim III.	1220 (1806)	
Sinanüddin Camii	Anadoluhisarı	Yusuf	986 (1579)	O.
Solak Sinan Camii	Toygar-tepe	Hayırsever	955 (1549)	
Suâdiye Camii	Bostancı	Reşat Paşa kızı	1325 (1908)	
S. Mustafa III. Camii	Paşabahçe	S. Mustafa III.	1187 (1774)	O.
Süleymanpaşa Camii	Doğancılar	Vezer	1098 (1687)	
Şadırvan Camii	Yenisahra	S. Abdülaziz	1292 (1875)	

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Şelüstü Camii	Beykoz	Halk	1379 (1960)	
Şemsi Paşa Camii	Üsküdar	Kanunî nedimi	988 (1581)	
Şerefâbad Camii	Harem iskelesi	Defterdar Tâhir	1242 (1827)	
Şeyh Camii	Üsküdar	S. Abdülhamid II.	1304 (1887)	Tecdid
Şeyhislâm Camii	Sultantepe	Mirzazâde	1143 (1731)	
Şifa Camii	Kadıköy	Halk	1370 (1951)	
Tavâşi Hasan Camii	İnadiye	Hayırsever	995 (1587)	
Tepeköy Camii	Paşabahçe	Hacı Ali Bey	1335 (1917)	
Tershâne Kethüda. Camii	İçerenköy	Mustafa Ağa	1084 (1674)	
Toygar Hamza Camii	Selâmsız	Hamza Çelebi	857 (1453)	
Tuğlacı Camii	Feneryolu	Mustafa Ağa	1285 (1869)	
Tüccarbaşı Camii	Erenköy	Fatma Hanım	1335 (1917)	
Ümraniye Camii	Kısıklı	Cevher Ağa	1315 Musâhip (1898)	
Vaniköy Camii	Boğaziçi	Mehmet Vâni Efendi	1096 (1685)	
Yakacak Camii	Kartal	Halk	1316 (1899)	
Yalıköy Camii	Beykoz	Mustafa Ağa	1154 (1472)	O.
Yamanevler Camii	Ümraniye	Halk	1375 (1956)	
Yeni Camii	Heybeliada	Halk	1355 (1935)	
Yenkarye Camii	Bostancı	Halk	1382 (1963)	
Yenitaşocağı Camii	Beykoz	Halk	1375 (1956)	
Yeni Valide Camii	Üsküdar	Gülsüm Emetullah	1122 (1711)	
Yûşa Tepe Camii	Beykoz	Mehmet Sait Paşa	1169 (1756)	
Zihni Paşa Camii	Erenköy	Ticaret Nâzırı	1320 (1903)	
Zühtü Paşa Camii	Kızıltoprak	Maarif Nâzırı	1301 (1884)	
Alemdağ Köy Camii	Üsküdar-Şile	Kiliseden Çevirme	?	

Cami ve Mescidin		Onaran ve Yaptıran	Yapılış veya Onarım Tarihi	Tecdid/ Tamir
Adı	Semti			
Cevizli Camii	Kartal	Hayırseverler	1383 (1963)	
Deredeki Camii	Beykoz	Ş.İ. Molla Fenâri	954 (1548)	
Çavuşoğlu Camii	Kartal	Hayırseverler	1383 (1963)	
Dudullu Mescidi	Ümraniye	Musahip Lütfi	?	
Elmalı Çiftliği Camii	Beykoz	Hayırseverler	1378 (1953)	
Esenevler Camii	Ümraniye	Hayırseverler	1384 (1964)	
İranlılar Mescidi	Karacaahmed	Hacı Hüseyin Ali	1274 (1858)	
İstiklâl Mahallesi Camii	Ümraniye	Ömer Yıldız	1384 (1964)	
İcadiye Camii	Bağlarbaşı	Hayırseverler	1386 (1966)	
Kınalıada Camii	Adalar	Hayırseverler	1384 (1964)	
Küçükbakkalköy Camii	Bostancı-İçerenköy	Hayırseverler	1376 (1957)	
Maltepe Camii	K.O. Ahmet Ata	-	1384 (1964)	
Muhlis Bey Camii	Pendik	Hayırsever	1336 (1917)	
Soğanlıköy Camii	Kartal-Yakacık	S. Abdülmecid	1271 (1855)	
Soğanlıköy (Yenimahalle) C.	Zihni Bağdatlı	Hayırseverler	1383 (1963)	
Söğütlü Çeşme Camii	Kadıköy	Hayırseverler	1384 (1964)	
Tâlimhâne Camii	Çengelköy	Hayırseverler	1385 (1965)	
Tepemahalle Camii	Bostancı	Varnalı Galip Bey	1381 (1962)	
Tokatköy Camii	Beykoz	Hayırseverler	1378 (1959)	
Üsküplüler Camii	Ümraniye	Hayırseverler	1383 (1963)	
.....	.....	.....	.....	
Tuzla Köy Camii	İçmeler	S. Ahmed I.?	1009 (1600)	
Sabanbağları Camii	Pedik	Hayırseverler	1374 (1955)	
Çarşı Camii	Pendik	Hayırseverler	1386 (1966)	
Koşuyolu Camii	Kadıköy	Hayırseverler	1386 (1966)	
Selman Ağa Camii	Üsküdar	Hayırseverler	?	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtin Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/Tamir
Adalar	Burgazada Camii	1371	1952	
Adalar-Heybeli	Yeni Camii	1252	1837	
Adalar-Büyükkada	Abdülhamid II. Camii	1313	1896	
Boğaziçi-Anadoluhisarı	Fatih Camii	886	1482	Ö.
Boğaziçi-Anadoluhisarı	Muhaşşi Sinan Camii	986	1579	
Boğaziçi-Göksu	Peksimetçi Camii	986	1579	
Boğaziçi-Anadolukavağı	Ali Reis Camii	1001	1593	
Boğaziçi-Beykoz	Akbaba Köyü Camii	992	1584	
Boğaziçi-Akbaba	Namazgâh Camii	1377	1958	
Boğaziçi-Beykoz	Bostancıbaşı Camii	1224	1810	Tecdid
Boğaziçi-Beykoz	Dereşeki Camii	954	1548	
Boğaziçi-Beykoz	Elmalı Çiftliği Camii	1378	1959	
Boğaziçi-Beykoz	Gümüşsuyu Camii	1369	1950	
Boğaziçi-Beykoz	Hacı Ali Bey Camii	1334	1916	
Boğaziçi-Beykoz	İncirköy Camii	1179	1766	
Boğaziçi-Beykoz	Meryemzâde Camii	?	?	
Boğaziçi-Beykoz	Ortaçeşme Camii	1350	1931	
Boğaziçi-Beykoz	Şelüstü Camii	1379	1960	
Boğaziçi-Beykoz	Yalıköy Camii	1154	1742	Ö
Boğaziçi-Beykoz	Yeni Taşocağı Camii	1375	1956	
Boğaziçi-Beykoz	Yûşâ' Tepe Camii	1169	1756	
Boğaziçi-Beylerbeyi	Beylerbeyi Camii	1192	1778	
Boğaziçi-Beylerbeyi	Abdullahâğa Camii	1000	1592	
Boğaziçi-Beylerbeyi	Burhâniye Camii	1320	1903	
Boğaziçi-Beylerbeyi	Fıstıklı Camii	1254	1839	
Boğaziçi-Beylerbeyi	Küplüce Camii	1327	1909	
Boğaziçi-Çengelköy	Çınarlı Camii	1234	1819	
Boğaziçi-Çengelköy	Hacı Ömer Efendi Camii	1296	1879	
Boğaziçi-Çengelköy	Kerime Hâtun Camii	1068	1658	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtin Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/Tamir
Boğaziçi-Çengelköy	Kuleli Camii	1143	1731	
Boğaziçi-Çıbıklı	Halılağa Camii	?	?	
Boğaziçi-Kandilli	Kandilli Camii	1349	1930	
Boğaziçi-Kanlıca	Kanlıca Camii	967	1560	
Boğaziçi-Kuzguncuk	Kuzguncuk Camii	1371	1952	
Boğaziçi-Kuzguncuk	Nakkaş Camii	1306	1889	
Boğaziçi-Paşabahçe	Karagöz Sırtı Camii	1380	1961	
Boğaziçi-Paşabahçe	Çukurçayır Camii	1380	1961	
Boğaziçi-Paşabahçe	Tepeköy Camii	1335	1917	
Boğaziçi-Paşabahçe	Sultan Mustafa Camii	1187	1774	
Boğaziçi-Vaniköy	Vaniköy Camii	1096	1685	
Bostancı	Kuloğlu Camii	1331	1913	İstibdal
Bostancı	Tepemahalle Camii	1320	1903	
Bostancı-Altıntepe	Yenikarye Camii	1384	1964	
Caddebostan	Erenköy Galip Paşa Camii	1316	1899	
Erenköy-Göztepe	Halis Bey Camii	1317	1900	
Erenköy-Kozyatağı	Kadıasker Camii	1320	1903	
Erenköy-Kozyatağı	Kozyatağı Camii	1317	1900	
Erenköy-Merdivenköy	Mihrimah Sultan Camii	?	?	
Erenköy-Tüccarbaşı	Böcekli Camii	1335	1917	
Erenköy	Zihnipaşa Camii	1320	1903	
Erenköy-Yenisahra	Şadırvan Camii	1292	1875	İstibdal
Haydarpaşa-Bostancı	Suadiye Camii	1325	1908	
Haydarpaşa Çayırı	İbrahim Ağa Camii	888	1483	
Haydarpaşa	Feridiye Camii	1328	1910	
Haydarpaşa-İçerenköy	Küçükbakkalköy Camii	1376	1957	
Haydarpaşa-İçerenköy	Tersâne Kethüdası Camii	1084	1674	
Haydarpaşa-Maltepe(?)	Fezullah Efendi Camii	1378	1959	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		Tecdid/Tamir
Semtın Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	
Haydarpaşa	Selimiye Camii	1220	1806	
Kadıköy-Acıbadem	Faik Paşa Camii	1320	1903	
Kadıköy-Acıbadem	İkbâliye Camii	1326	1908	
Kadıköy-Acıbadem	Mecidiye Mahallesi Camii	1308	1892	
Kadıköy	Ca'fer Ağa Camii	?	?	
Kadıköy-Çayırağa	Beyazıt Kethüda Camii	?	?	
Kadıköy-Çarşı	Osman Ağa Camii	1021	1613	
Kadıköy-Feneryolu	Tuğlacı Camii	1285	1869	
Kadıköy	İskele Camii	1174	1761	
Kadıköy-Kızıltoprak	Feneryolu Camii	1366	1947	
Kadıköy-Kızıltoprak	Zühtü Paşa Camii	1301	1884	
Kadıköy-Kurbağalı	Kaptan Paşa Camii	1317	1900	
Kadıköy-Maltepe	İstasyon Camii	1384	1964	
Kadıköy-Moda	Gülbahçe Camii	1381	1962	
Kadıköy	Söğütlüçeşme Camii	1384	1964	
Kadıköy-Yeldeğirmeni	Rasim Paşa Camii	1337	1919	
Kadıköy-Yoğurtçu	Şifa Camii	1370	1951	
Kartal	Cevizli Camii	1383	1963	
Kartal	Çalık Ahmet Ağa Camii	1234	1819	
Kartal	Çavuşoğlu Camii	1383	1963	
Kartal-Soğanlıköy	Soğanlıköy Camii	1271	1855	
Kartal-Soğanlıköy	Yenimahalle Camii	1383	1963	
Kartal-Yakacık	Yakacık Camii	1316	1899	
Pendik	Muhlis Bey Camii	1336	1918	
Pendik	Saban Bağları Camii	1374	1955	
Üsküdar-Açıktürbe	Ahmed Çelebi Camii	975	1568	
Üsküdar-Açıktürbe	Aziz Mahmud Efendi Camii	1007	1599	
Üsküdar-Ahmediye	Bulgurlu Mescid	1268	1852	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtin Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/Tamir
Üsküdar-Ahmediye	Malatyalı Camii	1045	1636	
Üsküdar-Alemdağı	Dudulluköy Camii	1379	1960	Tamir
Üsküdar-Alemdağı	Dudulluköy Mescidi	1375	1956	
Üsküdar-Alemdağı	Sarıgazi Köyü Camii	991	1583	Ö
Üsküdar-Ayazma	İmrahor Camii	1013	1605	
Üsküdar-Azizmahmud	Kara Davut Camii	911	1535	
Üsküdar-Bağlarbaşı	Kazdal Yâkup Camii	1372	1953	
Üsküdar-Bülbüldere	Feyziyye Camii	1300	1883	
Üsküdar-Bülbüldere	Şeyh Camii	1061	1651	
Üsküdar-Çamlıca	Bulgurluköy Camii	1246	1831	
Üsküdar-Çamlıca	Çilehâne Camii	1000	1592	
Üsküdar-Çarşı	Gülfem Hâtun Camii	969	1562	
Üsküdar-Çavuşdere	Debbağlar Camii	995	1587	
Üsküdar-Doğancılar	Ahmediyye Camii	1134	1722	
Üsküdar-Doğancılar	Doğancılar Camii	966	1559	
Üsküdar-Doğancılar	İhsaniye Camii	1169	1756	
Üsküdar-Doğancılar	Nasûhi Tekke Camii	1125	1713	
Üsküdar-Doğancılar	Süleyman Paşa Camii	1098	1687	
Üsküdar-Divitçiler	Arakiyeci Camii	944	1538	
Üsküdar-Eskihamam	Hüsrev Ağa Camii	1320	1903	Tamir
Üsküdar-Harem İskelesi	Şeref Âbâd Camii	1242	1827	
Üsküdar-Haydarpaşa	Küçük Selimiye Camii	1251	1836	
Üsküdar-İmrahor	Ayazma Camii	1174	1761	
Üsküdar-İnâdiye	Tavâşî Hasan Camii	995	1587	
Üsküdar-İskele	Mihrimâh Sultan Camii	954	1548	
Üsküdar-İskele	Yeni Vâlîde Camii	1122	1711	
Üsküdar-Karacaahmed	Fethi Paşa Camii	1272	1856	Tecdid
Üsküdar-Karadavut	Gülfem Hâtun Camii	969	1562	Ö
Üsküdar-Kısıklı	Abdullah Ağa Camii	1000	1592	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtın Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/Tamir
Üsküdar-Kısıklı	Namazgâh Köyü Camii	1316	1899	
Üsküdar-Kısıklı	Ümraniye Camii	1315	1898	
Üsküdar-Kuzguncuk	Paşalimanı Camii	1180	1767	
Üsküdar-Küçükçamlıca	Bodrûmî Mescidi	1309	1892	
Üsküdar-Nuhkuyusu	Fenâî Ali Efendi Camii	1158	1745	Ö.
Üsküdar-Nuhkuyusu	Haznedar Usta Camii	1301	1884	
Üsküdar-Salacak	Salacak (Fatih) Camii	888	1483	Ö.
Üsküdar-Selâmsız	Toygar Hamza Camii	857	1453	
Üsküdar-S.Ahmed D.	İranlılar Mescidi	1274	1858	
Üsküdar-Sultantepe	Abdülbâki Efendi Camii	1054	1645	
Üsküdar-Sultantepe	Hâce Hasnâ Hâtun Camii	1318	1901	
Üsküdar-Sultantepe	Şeyhislâm Camii	1143	1731	
Üsküdar-Şemsipaşa	Şemsi Paşa Camii	988	1581	
Üsküdar-Şemsipaşa	Kaymak Mustafa Paşa Camii	905	1500	
Üsküdar-Şemsipaşa	Rumî Mehmed Paşa Camii	876	1472	
Üsküdar-Tekkekapi	Fatma Hâtun Camii	?	?	
Üsküdar-Tophanelioğlu	Altunizâde Camii	1282	1866	
Üsküdar-Toptaşı	Atik Vâlide Camii	991	1583	
Üsküdar-Toptaşı	Çinili Camii	1050	1641	
Üsküdar-Toygartepe	Solak Sinan Camii	955	1549	
Üsküdar-Ümraniye	Ali Çakmak Camii	1376	1957	
Üsküdar-Ümraniye	Esenevler Camii	1384	1964	
Üsküdar-Ümraniye	İstiklâl Mahallesi Camii	1384	1964	
Üsküdar-Ümraniye	Üsküplüler Mahallesi Camii	1383	1963	
Üsküdar-Ümraniye	Yamanevler Camii	1375	1956	

**RUMELİ YAKASI'NDA İBADETE AÇIK "İSTANBUL CAMİLERİ" NİN
BULUNDUKLARI SEMTLERE GÖRE ALFABETİK FİHRİSTİ**

Semtin Adı	Cami/Mescid Caminin Adı	İnşa Tarihi		Tecdid/ Tamir
		Hicrî	Milâdî	
Ağaçkakan	İskender Çelebi Camii	1374	1955	Tecdid
Akbıyık	Akbıyık Camii	961	1554	
Aksaray	Pertevniyal Valde Camii	1288	1872	
Aksaray (Horhor)	Kızıl Minare Camii	886	1482	Önce
Aksaray	Murad Paşa Camii	876	1472	
Aksaray (Koska)	Lâleli Camii	1177	1764	
Aksaray	Hacı Bayram Kaftani Camii	951	1545	Ö.
Aksaray	Sinekli Mescid	1133	1721	
Aksaray	Sofular Camii	885	1481	
Aksaray (Lânga)	Şâh-ü Gedâ Camii	971	1564	
Alibey Köyü	Güzeltepe Camii	1381	1962	
Alibey Köyü	Karadolap Camii	1380	1961	
Alibey Köyü	Silâhtarağa Camii	1377	1958	
Âşıkpaşa	Tahir Ağa Mescidi	1196	1782	
Âşıkpaşa	Hacı Ferhat Camii	?	?	
Atmeydanı	Sultan Ahmed Camii	1026	1617	
Ayasofya	İshakpaşa Camii	888	1483	Ö.
Ayasofya	Yerebatan Camii	?	?	
Ayvensaray	Atik Koca Mustafa Paşa Camii	918	1513	Ö.
Ayvensaray	Sultan Camii	1383	1964	Tecdid
Bâbiâfî	Hacı Beşir Ağa Camii	1158	1745	
Bâbiâfî	Nallı Mescid	1283	1867	
Bahçekapı	Arpacılar Camii	1246	1831	
Bahçekapı	Hidâyet Camii	1229	1814	
Bakırköy	Bahçelievler Camii	1382	1963	
Bakırköy	Çarşı Camii	1292	1875	
Bakırköy	Yayla Camii	1382	1963	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtin Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
Bakırköy	Kartaltepe Camii	1331	1913	
Bakırköy	Osmaniye Köyü Camii	1323	1906	
Bakırköy	Bağcılar Köyü Camii	1377	1958	
Bakırköy	Esenler Köyü Camii	1359	1940	
Bakırköy	Zuhuratbaba Camii	1382	1963	
Balat	Ferruh Kethuda Camii	970	1563	
Balat	Anbâri Yusuf Camii	1180	1767	
Balat	Hızır Çavuş Camii	1311	1894	
Balat	Kesmekaya Camii	1142	1633	
Balat	Kürkçü Camii	974	1567	
Balatüstü	Molla Aşkî Camii	1248	1833	
Balat	Meydancık Camii	1251	1836	Tecdid
Balat	Tahta Minare Camii	1182	1769	Ö.
Belediye Sarayı	Şehzade Camii	955	1549	
Beyazıt	Eminbey Camii	919	1514	
Beyazıt	Daltaban Camii	1150	1738	Tecdid
Beyazıtaltı	Saraç İshak Camii	1375	1956	Tecdid
Beyazıt	Soğanağa Camii	911	1506	Ö.
Beyazıt	Segbanbaşı Yakup Camii	866	1462	
Beyazıt	Süleymaniye Camii	964	1557	
Cağaloğlu	Kasım Gönânî Camii	946	1540	
Cerrahpaşa	Haseki Camii	946	1540	
Cibali	Âşıkpaşa Camii	864	1460	
Cibaliüstü	Hacı Ferhat Camii	941 ?	1506	
Cibali	Müftü Ali (Zembilli) Camii	932 ?	1526	Ön.
Cibali	Sivrikoz Camii	1270	1854	Ö.
Cibali	Üsküplü Camii	888	1482	Ö.
Cibali	Gül Camii	1203	1789	
Çadırcılar	Âhî Durmuş Camii	919	1514	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtin Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
Çakmakçılar	Saka Çeşme Camii	1177	1764	
Çakmakçılar	Valide Hanı Camii	1062	1652	
Çapa	Odabaşı Camii	970	1563	
Çapa	Lûtufl Paşa Camii	931	1525	
Çapa (Taşkasap)	Selçuk Hâtun Camii	963	1556	
Çarşamba	Beyceğiz Camii	?	?	
Çarşamba	İsmail Efendi Camii	1036 ?	1627	
Çarşamba (Fatih)	Mehmet Ağa Camii	993	1585	Ö.
Çarşıkapı	Beyazıt Camii	911	1506	
Çarşıkapı	Çorlulu Ali Paşa Camii	1119	1708	
Çarşıkapı	Gedik Paşa Camii	1285	1869	
Çarşıkapı	Halıcı Hasan Camii	1165	1752	
Çarşıkapı	Makasçılar Camii	1183	1770	Ö.
Çarşıkapı	Mimar Hayrüddin Camii	918	1513	
Çemberlitaş	Sadeğçiler Camii	902	1497	
Çemberlitaş	Köprülü Mehmed Paşa Camii	1072	1662	
Çemberlitaş	Nuruosmanî Camii	1169	1659	
Davutpaşa	Hekimoğlu Ali Paşa Camii	1147	1735	
Davutpaşa	Haydar Kethuda Camii	945	1539	
Çırpıcı	Çınarlı Camii	1380	1961	
Davutpaşa	Cerrrah Paşa Camii	1002	1594	
Drağman	Fethiyye Camii	1000	1491	
Edirnekapı	Mihrimah Sultan Camii	965	1558	Ö.
Edirnekapıdışı	Lâ'î Mescidi	1148	1736	
Edirnekapı	Keçeci Piri Camii	1317	1900	Tecdid
Edirnekapı	Kefevî Camii	926	1520	Ö.
Edirnekapıdışı	Şehitlik Mescidi	1341	1923	
Edirnekapıdışı	Topçular Camii	966	1559	Ö.
Davutpaşa	Şah Sultan Camii	963	1556	

Semtin Adı	Cami/Mescid Caminin Adı	İnşa Tarihi		Tecdid/ Tamir
		Hicrî	Milâdî	
Fatih	Manısalı Mehmed Paşa Camii	900	1495	Ö.
Fatih	Sankiyedim Camii	1379	1960	Tecdid
Fatih (Çarşamba)	Sultan Selim Camii	933	1527	
Fatih (Yedimirliler)	Pirinççi Sinan Camii	910	1505	Ö.
Fatih	Yarhisar Camii	906	1501	Ö.
Eminönü	Yeni Cami	1074	1663	
Etyemez	Beyazıt Cedid Camii	918	1513	
Eskialipaşa	Hırka-i Şerif Camii	1267	1851	
Etyemez	Kasap İlyas Camii	900	1495	Ö.
Eyüp	Alibey Köyü Camii	1316	1899	
Eyüp	Arpacı Camii	886	1482	Ö.
Eyüp	Baba Haydar Camii	958	1551	
Eyüp	Bülbüldere Sayalar Camii	1379	1960	
Eyüp	Büyük İskele Camii	1099	1688	
Eyüp	Cezerî Kasım Paşa Camii	921	1516	
Eyüp	Davut Ağa Camii	962	1555	
Eyüp	Defterdar İskelesi Camii	947	1541	
Eyüp	Düğmeciler Camii	998	1590	
Eyüp	Evlice Baba Camii	886	1482	Ö.
Eyüp-Otakçılar	Fethi Çelebi Camii	1008	1600	
Eyüp	Cami-i Kebir	1215	1801	
Eyüp	İslâmbey Camii	974	1567	
Eyüp	Kaşgârî Tekke Camii	1158	1745	
Eyüp	Kasım Çavuş Camii	886	1482	Ö.
Eyüp	Kızıl Mescid	938	1532	
Eyüp	Kurukavak Camii	972	1565	
Eyüp	Münzevi Camii	1091	1680	
Eyüp	Abdülkadir Efendi Camii	944	1538	
Eyüp (Bahariye)	Şahsultan Camii	1375	1956	Tecdid
Eyüp	Bâli Hoca Camii	1000	1592	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtın Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
Eyüp	Bey Mescidi	1384	1964	Tamir
Eyüp	Sofular Camii	1206	1792	Tamir
Eyüp	Takkeci Camii	?	?	
Eyüp	Üç Şehitler Camii	1380	1961	
Eyüp	Zal Mahmud Paşa Camii	974	1567	
Eyüp	Zeynep Hâtun Camii	1203	1789	
Fatih	Atik İmaret Camii	857	1453	
Fatih	Beyceğiz Camii	?	?	
Fatih	Hacı Hasanzâde Camii	912	1506	
Fatih	Fatih Camii	1182	1769	Tecdid
Fatih	Dülgerzâde Camii	887	1483	
Fatih	İsmail Efendi Camii	1136	1724	
Fatih	Kumrulu Mescid	876	1472	
Fatih	Nişancı Mehmed Paşa Camii	997	1589	
Fatih	Kaptan Paşa Camii	1300	1883	
Fatih	İskender Paşa Camii	911	1506	
Fethiyye	Yazıcı Muslihiddin Camii	?	?	
Fethiyye	Drağman Camii	948	1542	
Fenerüstü	Mesnevihâne Camii	1260	1844	
Gedikpaşa	Emin Sinan Camii	886	1482	Ö
Gedikpaşa	Esirci Kemal Camii	?	?	
Haliç	Fener İskelesi Camii	1288	1872	
Haseki	Kıçı Hâtun Camii	?	?	
Haydar	Bıçakçı Alaüddin Camii	910	1505	
Hekimoğlu	Bekir Paşa Camii	1024	1615	
Hekimoğlu	Davut Paşa Camii	890	1485	
Hırka-i Şerif	Akşemsüddin Camii	863	1459	
Hırka-i Şerif	Eski Ali Paşa Camii	994	1576	
Hocapaşa	Hobyar Bey Camii	878	1474	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtın Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
İğrikapı	İvaz Efendi Camii	?	?	
İğrikapıdışı	Savaklar Camii	1381	1962	Tecdid
İğrikapı	Yatağan Camii	886	1482	Ö
İğrikapıdışı	Yenimahalle Camii	1313	1896	
Kadırga	Bostanî Âlî Camii	966	1559	
Kadırga	Sokollu Mehmed Paşa Camii	980	1573	
Kâhtane	Sâdâbad Camii	1135	1723	
Kapalıçarşı	Bedesten Camii	1376	1956	
Kapalıçarşı	Bodrum Hanı Mescidi	1381	1962	Tamir
Kapalıçarşı	Merdivenli Camii	?	?	
Kapalıçarşı	Sebilli Namazgâh	1151	1739	
Karagümrük	Atik Alipaşa Camii	917	1512	Ö
Karagümrük	Canfedâ Hâtun Camii	993	1585	
Karagümrük	Derviş Ali Camii	?	?	
Karagümrük	Kabakulak Camii	1142	1730	Tecdid
Karagümrük	Ucbaş Mescidi	939	1533	
Kazancılar	Üç Mihraplı Camii	874	1470	
Kazlıçeşme	Beş Telsizler Camii	1378	1959	
Kazlıçeşme	Kasaplar Camii	1095	1684	
Kazlıçeşme	Küçük Valide Camii	1371	1952	
Kazlıçeşme	Tahta Barakalı Camii	1380	1961	
Kazlıçeşme	Telsiz Mahallesi Camii	1371	1952	
İskenderpaşa	Orta Camii	1331	1913	Tecdid
Keçeciler	Hürrem Çavuş	970	1563	
Keçeciler	Karabaş	940	1534	Ö
Keçesuyu	Küçükköy	1369	1950	
Keçesuyu	Hamdi Bey	1380	1960	
Kocamustafapaşa	Cambaziye	890	1485	Ö
Kocamustafapaşa	Ali Fakih	886	1482	Ö
Kocamustafapaşa	Duhâniye	926	1520	Ö

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtın Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
Kocamustafapaşa	Hacı Hamza	987	1580	
Kocamustafapaşa	Küçük Efendi	1272	1856	Ö
Kocamustafapaşa	Malcı	1181	1768	
Kocamustafapaşa	Ramazan Efendi	994	1586	
Kocamustafapaşa	Sümbül Efendi	918	1513	
Kumkapı	Behram Çavuş	987	1580	Ö
Kumkapı	Çadırcı	1375	1956	Tamir
Kumkapı	İbrahim Paşa	939	1533	
Kumkapı	Kazancı (Nalbant)	1068	1658	
Kumkapı	Nişancı Mehmet Paşa	880	1476	
Kumkapı	Tavâşî Süleyman	1297	1880	Tecdid
Küçük Çekmece	Kanarya	1381	1962	
Küçük Çekmece	Şenlik Mahallesi	1372	1953	Tamir
Küçük Çekmece	Tepeüstü	1381	1962	
Küçük Çekmece	Fatih, Yusufziya P.	1224	1810	Tecdid
Küçükköy	Keçesuyu	1379	1960	
Küçükköy	Hürriyet Mahallesi	1384	1964	
Küçükköy	Esentepe	1378	1959	
Küçükmustafapaşa	Molla Hüsrev	885	1481	Ö
Lâlezar	Zehgirci	?	?	
Mahmutpaşa	Daya Hâtun	937	1531	
Mahmutpaşa	Hacı Küçük	1289	1873	Ö
Marpuççular	Alaca Mescid	1141	1729	Ö
Mercan	Âlipaşa	1285	1869	Tecdid
Mesnevîhâne	İsmet Efendi	1378	1959	Tamir
Mevlanakapı	Arakiyeci	886	1482	Ö
Mevlanakapı	Evliyâ	1038	1629	Ö
Mevlanakapı	Melek Hâtun	?	?	
Mevlanakapı	Mîmar Acem	984	1577	Ö
Mevlanakapı	Yayla	890	1485	Ö

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtin Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
Mimarsinan	Dudu Abdüllâtif	1081	1671	Ö
Nûruosmânî	Mahmut Paşa	1169	1756	Ö
Rami	Hamdi Ballı	1380	1961	
Rami	Mabeyinci Alibey	1304	1887	
Rami	Tantâvizâde	1311	1894	
Sağmalcılar	Altıntepsi	1378	1959	
Sağmalcılar	Yenimahalle (Dumlupınar)	1381	1962	
Sağmalcılar	Hayirseverler	1384	1964	
Sağmalcılar	Yeşil	1383	1963	
Sağmalcılar	Murat Mahallesi	1384	1964	
Salkımsöğüt	Zeynep Sultan	1183	1770	
Samatya	Arapkuyusu	?	?	
Samatya	Çilingirler	940	1534	
Samatya	Hacı Kadın	947	1541	Ö
Sarıgözel	Bâli Paşa	910	1505	
Sultanahmed	Akbıyık	886	1482	Ö
Sultanahmed	Dizdâriye	911	1506	
Sultanahmed	Firûzağa	896	1491	
Sultanahmed	Fuad Paşa	1288	1872	Tecdid
Sultanahmed	Nakilbend	1383	1963	Tecdid
Sultanahmed	Molla Fenâri	846	1443	
Sultanahmed	Küçük Ayasofya	918	1513	Ö
Sultanselim	Cafer Subaşı	1374	1955	Tecdid
Sultanselim	Debbağ Yunus	1377	1958	Tamir
Sultanselim	Darüşşafaka	1289	1873	
Süleymaniye	Bodrum	874	1480	Ö.
Süleymaniye	Mehmet Paşa	927	1521	Ö.
Süleymaniye	Hoca Hamza	969	1562	
Süleymaniye	Kirazlı Mescid	1331	1913	Tamir
Silâhtarağa	Elektrik Fabrikası	1377	1958	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtın Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
Silivrikapı	Balâ Tekke	1279	1863	
Silivrikapı	İbrahim Paşa	958	1551	
Silivrikapı	Meşeli Mescid	?	?	
Silivrikapıdışı	Seyyit Nizam	1375	1956	Tamir
Silivrikapı	Sitti Hâtun	932	1526	Ö.
Silivrikapı	Veledi Karabaş	940	1534	Ö.
Sirkeci	Hoca Paşa	999	1591	Ö.
Sirkeci	Karakî Hüseyin Çelebi	1288	1872	Tecdid
Sulukule	Neslişah Sultan	957	1550	
Şehremini	Ebu'l-Hüdâ (Caferağa)	1317	1900	
Şehremini	Tatlıkuyu	984	1577	Ö.
Şehzadebaşı	Burmali Mescid	961	1554	Ö.
Şehzadebaşı	Çamaşırçı	1169	1756	
Şehzadebaşı	Dârülhadis	1132	1720	
Şehzadebaşı	Hoşkadem	1183	1770	Ö.
Şehzadebaşı	Kalenderhâne	1271	1855	
Şehzadebaşı	Kemalpaşa	941	1535	Ö.
Tahtakale	Kantarçılar	1265	1849	Tamir
Tahtakale	Rüstem Paşa	968	1561	
Tahtakale	Yavaşca Şahin Paşa	1370	1951	tamir
Taşlıtarla	Bağlarbaşı	1374	1955	
Taşlıtarla	Camili Han Camii	1378	1959	
Taşlıtarla	Dört Yol	1374	1955	
Taşlı-Yıldıztabya	Esentepe	1378	1959	
Taşlı-Dört Yol	Gümüşsuyu	1382	1963	
Taşlıtarla	Hacı Hüseyin Ağa	1382	1963	
Taşlı-Yıldıztabya	Karlıtepe	1379	1960	
Taşlıtarla	Sarıgöl	1374	1955	
Taşlı-Yıldıztabya	Son Durak	1376	1957	
Taşlı-Merkez	Taşlıtarla	1368	1950	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtin Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
Taşlıtarla	Yenidoğan	1375	1956	
Tezgâhçılar	Hüsam Bey	1329	1911	
Topkapı	Ahmet Paşa	979	1572	
Topkapı	Bayazıt Ağa	886	1482	Ö.
Topkapıdışı	Güngörenköy	1027	1618	Ö.
Topkapı-Maltepe	İbrahim Turhan	1382	1963	
Topkapı	Kürkçübaşı	1180	1767	
Topkapıdışı	Merkezefendi	959	1552	Ö.
Topkapı-Maltepe	Sabri Ülker	1380	1961	
Topkapıdışı	Sağmalcılar	1372	1953	
Topkapıdışı	Takkeci İbrahim	1002	1594	
Unkapanı	Arabacılar	?	?	
Unkapanı	Sağrıcılar	886	1482	Ö.
Unkapanı	Salih Paşa	860	1456	Ö.
Uzunçarşı	İbrahim Paşa (Çandarlı)	900	1495	
Uzunçarşı	Mercan Ağa	1114	1703	
Uzunçarşı	Samanveren	857	1453	
Vefa	Gürânî Molla Şemsüddin	893	1488	Ö.
Vefa	Molla Hüsvrev	885	1481	Ö.
Vefa	Sarı Bayazıt	886	1482	Ö.
Yayla, Odabaşı	Seyyit Ömer	896	1491	
Yedikule	Hacı Evhat	983	1576	
Yedikuledışı	Kazlıçeşme, Fatih	886	1482	Ö.
Yedikule	Kürkçübaşı	1022	1614	
Yedikule	Uşâkî Tekke	1375	1956	Tamir
Yenibahçe	Bezmiâlem Valide	1261	1845	
Yenikapı	Kâtip Kasım	?	?	
Yeni-postâne	Gürün Hanı	1375	1956	
Yemiş İskelesi	Âhî Çelebi	905	1500	
Yeşilköy	Mecidiye	1327	1909	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtin Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
Zeyrek	Çivizâde	926	1520	
Zeyrek	Hacı Kadın	863	1459	Ö
Zeyrek	Kasap Demirhun	?	?	
Zeyrek	Kilise	857	1453	
Zeyrek	Şebsafâ Hâtun	1202	1788	
Zeyrek	Şeyh Süleyman Mescidi	1187	1774	Ö
Zeytinburnu	Hacı Hâtun	1372	1953	
Zeytinburnu	Hayırseverler	1381	1962	
Zeytinburnu	Konyalı	1372	1953	
Zeytinburnu	Taş Cami	1370	1951	
Zeytinburnu	Ulucami	1381	1962	
Zeytinburnu	Yeşil Tulumba	1379	1960	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtin Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
Beşiktaş	Abbas Ağa Camii	1076	1666	
Beşiktaş	Anber Ağa Camii	1116	1705	
Beşiktaş	Âsâriye Camii	1255	1840	
Beşiktaş	Dibek (Ekmekçibaşı) Camii	890	1485	Ö.
Beşiktaş	Dolmabahçe Camii	1270	1854	
Beşiktaş	Ertuğrul Camii	1303	1886	
Beşiktaş	Kaptan İbrahim Ağa Camii	1055	1646	
Beşiktaş	Sinan Paşa Camii	959	1552	
Beşiktaş	Şenlikdede Camii	?	?	
Beşiktaş	Uzuncaova (Tuzbaba) Camii	1347	1927	Tecdid
Beyoğlu	Ağa Camii	1005	1597	
Beyoğlu-Aynalıçeşme	Sürûri Camii	1383	1963	
Beyoğlu	Firuz Ağa Camii	1239	1824	
Boğaziçi-Arnavutköy	Tevfikıyye Camii	1248	1833	

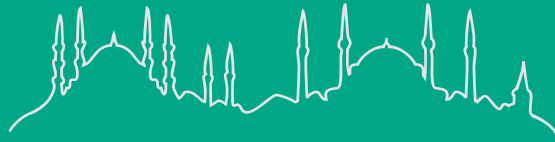
Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtin Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
Boğaziçi-Baltalimanı	Baltalimanı Camii	1242	1827	
Boğaziçi-Bebek	Bebek Camii	1128	1716	
Boğaziçi-Büyükdere	Karakethuda Camii	1115	1704	
Boğaziçi-Çayırbaşı	Cerrah Mahmud Efendi Camii	998	1590	
Boğaziçi-Emirgân	Emirgân Camii	1254	1839	
Boğaziçi-Emirgân	Reşitpaşa Mahalle Camii	1353	1934	İstibdal
Boğaziçi-İstinye	İtfaiye Camii	1376	1957	
Boğaziçi-İstinye	Neslişah Camii	947	1541	
Boğaziçi-İstinye	Orta Camii	1181	1768	
Boğaziçi-İstinye	Osman Reis Camii	1055	1646	
Boğaziçi-Kireçburnu	Kireçburnu Camii	1322	1905	
Boğaziçi-Ortaköy	Cavit Ağa Camii	1320	1903	
Boğaziçi-Ortaköy	Hacı Mahmud Efendi Camii	1320	1903	
Boğaziçi-Ortaköy	İhmal Paşa Camii	1074	1248	
Boğaziçi-Ortaköy	Küçük Mecidiye Camii	1265	1849	
Boğaziçi-Ortaköy	Kuruçeşme Camii	?	?	
Boğaziçi-Ortaköy	Mecidiye Camii	1134	1271	
Boğaziçi-Ortaköy	Neşet Ağa Camii	1377	1958	
Boğaziçi-Yıldız Parkı	Yahya Efendi Camii	1287	1871	Tecdid
Boğaziçi-Rumelihisarı	İskele Camii	1159	1746	
Boğaziçi-Rumelikavağı	Sürmeneli Camii	1355	1936	
Boğaziçi-Rumelikavağı	Yusuf Ağa Camii	1297	1880	
Boğaziçi-Sarıyer	Ali Kethüdâ Camii	1133	1721	
Boğaziçi-Sarıyer	Bahçeköy Camii	?	?	
Boğaziçi-Sarıyer	Kumköy Camii	1369	1950	
Boğaziçi-Sarıyer	Ma'den Mahallesi Camii	1328	1910	
Boğaziçi-Sarıyer	Uskumruköy Camii	1371	1952	Tecdid
Boğaziçi-Sarıyer	Yenimahalle Camii	1374	1955	
Boğaziçi-Sarıyer	Zekeriyaköy Camii	1300	1883	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtin Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
Cihangir	İlyas Çelebi Camii	?	?	
Dolmabahçe	Fatma Hâtun Camii	1171	1758	
Dolmabahçe	Vişnezâde Camii	1075	1665	
Feriköy-Kasımpaşa	Kurtuluş Camii	1383	1963	
Fındıklı-Kabataş	Ö. Avni Camii	1062	1652	
Fındıklı	Molla Çelebi Camii	998	1590	Ö
Halıç-Halicioğlu	Abdüsselâm Camii	969	1562	Ö
Halıç-Hasköy	Hacı Şaban Camii	1375	1956	Tecdid
Halıç-Hasköy	Handan Ağa Camii	1201	1787	Tecdid
Halıç-Hasköy	Fetih Camii	1376	1957	
Halıç-Hasköy	Keçecipiri Camii	1127	1715	Ö
Halıç-Hasköy	Kırmızı Minare Camii	1000	1592	
Halıç-Hasköy	Turşucu Camii	?	?	
Halıç-Halicioğlu	Kumbarahâne Camii	1208	1794	
Halıç-Sütlüce	Bademlik Camii	1375	1956	
Halıç-Sütlüce	Çıksalın Camii	1381	1962	
Halıç-Sütlüce	Mahmud Ağa Camii	945	1539	
Galata	Arap Camii	857	1453	
Galata-Azepkapı	Tavil Mehmed Paşa Camii	985	1578	
Galata-Azepkapı	Yolcuzâde Camii	999	1591	
Galata	Emekyemez Camii	999	1591	
Galata	Hendek Camii	?	?	
Galata-Karaköy	Yeraltı Camii	1166	1753	
Galata	İbrahim Paşa Camii	942	1536	
Galatasaray	Kamer Hâtun Camii	1027	1618	Ö
Galata	Kemankeş Camii	1053	1644	
Galata	Okçu Musa Camii	1368	1949	Tecdid
Galata	Şahkulu Camii	1291	1875	Tecdid
Galata-Kuledibi	Şehsuvar Bey Camii	886	1482	Ö
Kâhtâne Köyü	Dâye Hâtun Camii	951	1545	

Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtin Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
Kasımpaşa	Bedrüddin Camii	915	1510	
Kasımpaşa	Cami-i Kebir	940	1284	Tecdid
Kasımpaşa	Çatmalı Mescid	931	1525	Ö
Kasımpaşa	Emin Camii	984	1577	
Kasımpaşa	Gazi Hasanpaşa Mescidi	998	1590	
Kasımpaşa	Gedik Abdi Camii	1027	1618	
Kasımpaşa	Hacı Ahmed Camii	1374	1955	Tecdid
Kasımpaşa	Hacı Hüsrev Camii	1314	1897	Tecdid
Kasımpaşa	İbâdullah Camii	997	1589	
Kasımpaşa	Kalyoncu Kışla Camii	1197	1783	
Kaptanpaşa	Kasımpaşa Camii	1319	1902	
Kasımpaşa	Karaimam Camii	1024	1615	Ö
Kasımpaşa	Kurt Çelebi Camii	1020	1612	
Kasımpaşa	Küçük Piyâle Camii	972	1565	
Kasımpaşa	Pışmâniye Camii	1323	1906	Tecdid
Kasımpaşa	Piyâle Paşa Camii	981	1574	
Kasımpaşa	Saçlı Emir Camii	1003	1326	
Sakızağacı	Sahhaf Muslihiddin Camii	?	?	
Kasımpaşa	Sirkeci başı Camii	1370	1951	Tamir
Kasımpaşa	Tahtakadı Camii	873	1469	Ö
Kasımpaşa	Tersâne (Camialtı) Camii	1119	1708	
Kasımpaşa	Yahya Kethudâ Camii	1381	1962	Tamir
Kasımpaşa	Yeldeğirmeni Camii	1000	1592	
Kasımpaşa	Zindanardı Camii	1352	1933	Tamir
Kurtuluş	Feriköy Camii	1317	1900	
Levent	Âfet Yolal Camii	1373	1954	
Levent-Etiler	Karanfilköy Camii	1377	1958	
Levent	Ortabayır Camii	1379	1960	
Levent-Gültepe	Yahyakemal Mahallesi Camii	1381	1962	
Maçka	Teşvikiyye Camii	1270	1854	

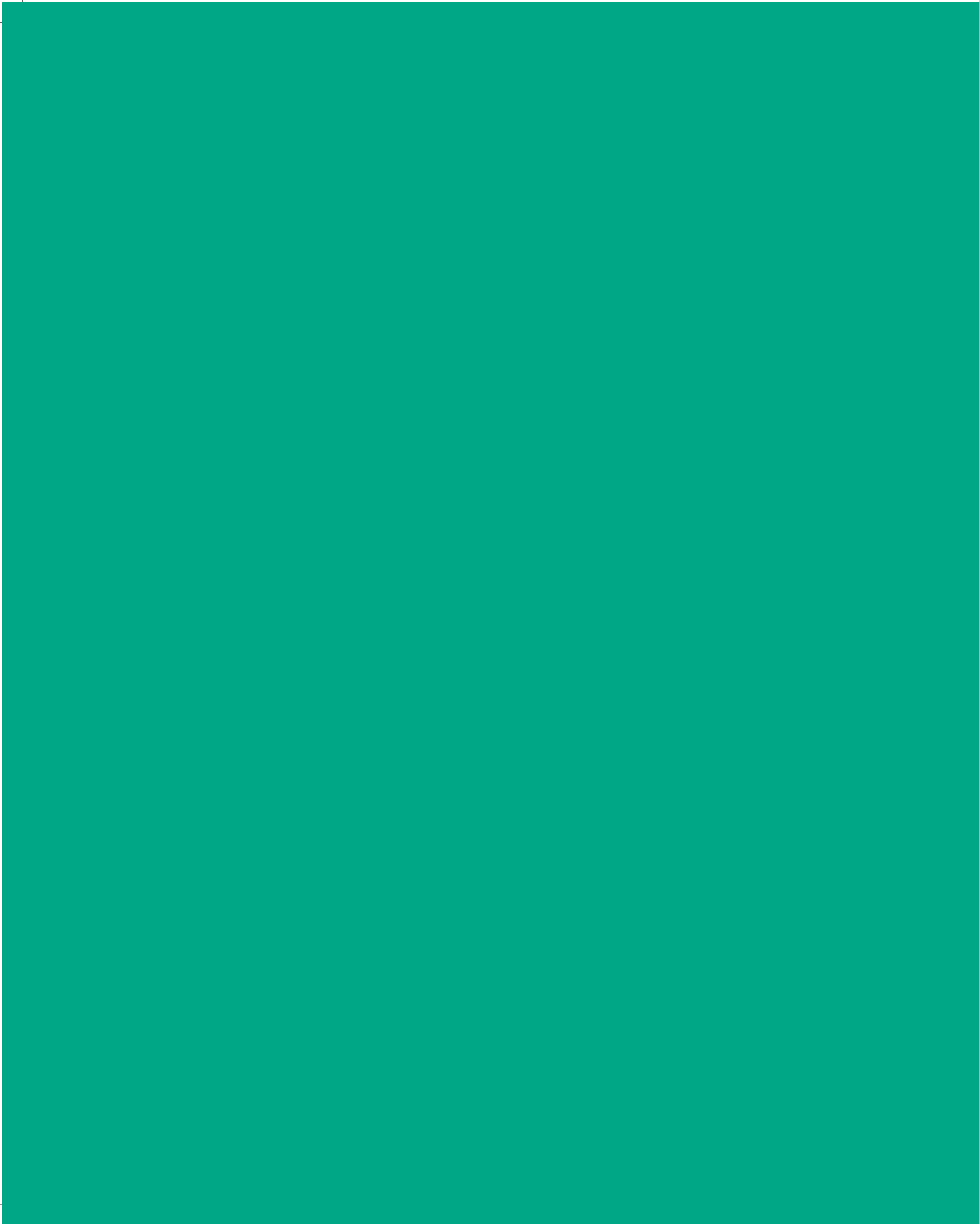

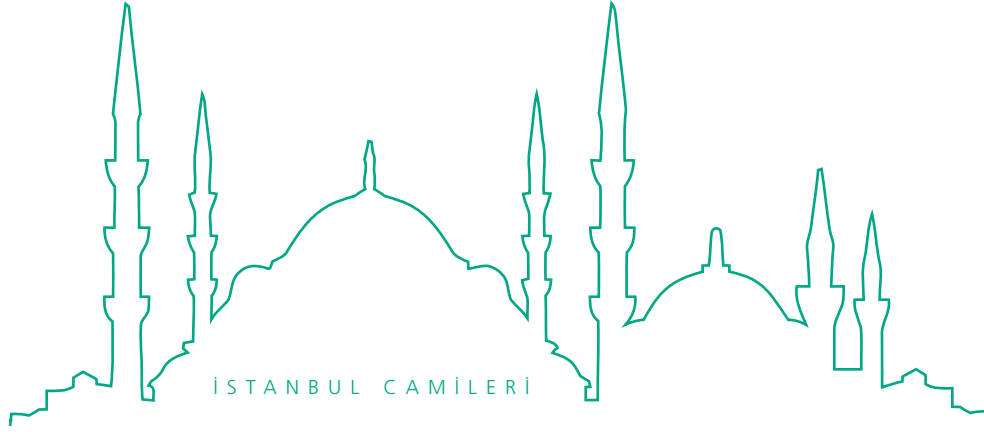
Cami/Mescid		İnşa Tarihi		
Semtın Adı	Caminin Adı	Hicrî	Milâdî	Tecdid/ Tamir
Maçka-Nişantaşı	Meşrutiyet Mahallesi Camii	1313	1896	
Okmeydanı	Birlikevler Camii	1380	1961	
Okmeydanı	Dârülaceze Camii	1312	1895	
Okmeydanı	İlk Namazgâh	857	1453	
Okmeydanı	Sinanpaşa Camii	1376	1957	Tecdid
Şişli	Çağlayan Mahallesi Camii	1382	1962	
Şişli-Gültepe	Harmantepe Camii	1385	1965	
Şişli	Kuştepe Camii	1379	1960	
Şişli	Mecidiyeköy Camii	1306	1889	
Şişli-Mecidiyeköy	Ağaoğlu Hacı Tefvik Camii	1384	1964	
Şişli	Nimet Abla Camii	1385	1965	
Şişli	Şişli Camii	1368	1949	
Taksim-Ayaspaşa	Selime Hâtun Camii	1078	1668	
Taksim	Kazancı Camii	1068	1658	
Teşvikiyye	İclâliye Camii	1293	1876	
Teşvikiyye	Murâdiye Camii	1316	1899	
Tophâne	Beyazıtedid Camii	1292	1875	
Tophâne	Bostaniçi Camii	1212	1798	Tecdid
Tophâne	Cihangir Camii	967	1560	
Tophâne	Çukurcuma Camii	954	1548	Ö
Tophâne	Kadirîhâne Camii	1041	1632	
Tophâne	Karabaş Camii	937	1531	Ö
Tophâne	Karanlık Mescid	1379	1960	Tecdid
Tophâne	Kılıç Ali Paşa Camii	988	1581	
Tophâne	Nusretiye Camii	1241	1826	
Tophâne	Tomtom Kaptan Camii	1000	1592	
Yıldız-Balmumcu	Hoca Hayri Efendi Camii	1350	1931	
Yıldız-Dikilitaş	Dikilitaş Camii	1326	1908	
Yıldız	Hamidiye Camii	1303	1886	
Yıldız-Ortaköy	Orhâniye Kışla Camii	1302	1885	

İSTANBUL CAMİLERİ

YEDİKULE-SAMATYA-
AKSARAY

KÜRKÇÜBAŞI HÂCI HÜSEYİN AĞA CAMİİ

Yedikule'dedir. Kırkçübaşı el-Hâc Hüseyin Ağa'nın mezarı malûm değildir. Tarihi şu imiş.

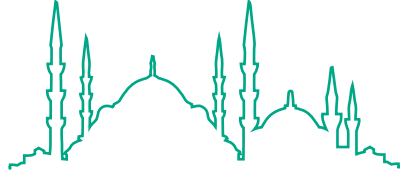
Dediler bin yirmi altıda tarihi yâd olsun. *“yapıldı mescidi Hâcî Hüseyin'in ruhû şâd olsun”*

Bu cami 1251 senesinde mükemmelen tamir edilmiştir. Avlu kapısındaki tarihten, 1288'de imar edildiği anlaşılıyor. Minberini Fatma Hatun koymuş ve Çukadâr Yusuf Ağa para vakfederek tayin eylemiştir.

Caminin duvarına bitişik akar çeşme üzerinde şu satırlar vardır.

*İş bu çeşme-i dârâyî inşâ eyledi ra'nâ
İç suyu bâni-i sahibesine eyle duâ*

1927

İSTANBUL CAMİLERİ

İMRAHOR CAMİİ

Yedikule kurbundadır. Kiliseden çevrilmiştir. Vâkfi Mirâhor İlyâs Bey'dir ki Sultan Bayezid-i Veli'nin imrahorudur. Kendisi Arnavutluk'ta mevlidi olan Görice'de gömüldür. Orada imaret ve cami ve medrese ve mekteb vesaire hayırları vardır. Sonradan bu mescid Tatar mîrzâlarından Devlet Giray Han tarafından zâviyeye tebdil edilmiştir. Mumaileyhe de Silivrikapı'da gömülüdür. Bu cami bilahare zelzeleden yıkılmış ve zâviyenin yemek odası cami haline konulmuştur ki el-yevm burada namaz kılınmaktadır.

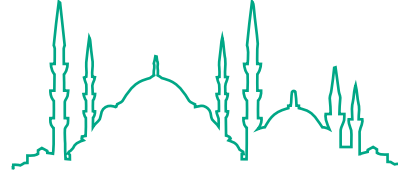

MALCI CAMİİ

Kocamustafapaşa civarında Yedikule İmrahoru kurbundadır. Banisi Şamdancı Hasan Çelebi, caminin karşısında oğlu Osman Çelebi'nin yaptırdığı mekteb bahçesinde gömülüdür. Bu cami Muhsinzâde Mehmed Paşa tarafından 1182 tarihinde yenilenmiş ve minarenin duvarına da şu kitabe konulmuştur:

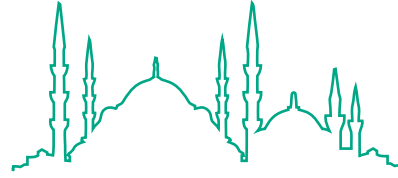
*Câmi'i ilm u âlem hâmi-i şer'-i allâm
Şem'-i mihrab hem Ya'ni Mehmed Paşa
Niyet-i hayır ile tahsîl-i rızâ-yı hak için
Kıldı bu ma'bedi müstahkemü'l-erkân binâ
Kubbe-i âlemi pür ede sadâ-yışânî
Ta ki her cahamenâr üzre okudukça salâ
Eyleyüp tarhını kilpâre tamâşâ Lütfi
Kıldım evsafına şâyeste dûtârîh edâ
“Hüsn-ü ihlâsla bu câmi'i Muhsin-zâde-1182
Yapıldı bir beyt-i cinân gibi Mehmed Paşa-1182”
Ketebe Mehmed Emin 'ayn-1181-hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûn*

İSTANBUL CAMİLERİ

HÂCI HÜSEYİN CAMİİ - ARAB KUYUSU CAMİİ

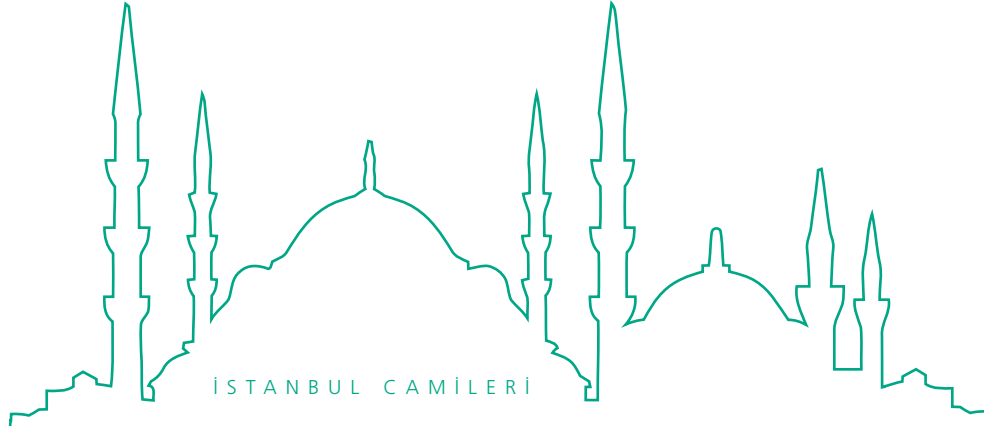
Samatya ve Yedikule arasında, İmrahor ve Narlıkapı kurbundadır. Banisi Ahmed Dede ve vâkıfı Hâcı Hüseyin'in merkadı malum değildir. Bu cami vaktiyle Sünbül Efendi'nin çilehanesi imiş. Mumaileyhin ölümü 940 tarihinde olduğuna göre binası bu tarihten öncedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

HÂCI KADIN CAMİİ

Kocamustafapaşa ve Samatya arasındadır. Banisi Vezir İskender Paşa'nın kızı Mihrişâh Hatun'dur. Cami civarında gömülüdür. Mezar taşında 947 tarihi vardır. Zeyrek'de Hızır Bey'e ait bu namdaki diğer caminin yanında çifte hamamı vardır.

CİHÂNNÜMÂ CAMİİ - ÇİLİNGİRLER CAMİİ

Samatya kurbunda Mülev Manastır mevkiinde ve set üzerindedir. Banisi Çelebi Abdullah'ın merkadı malûm değildir.

Tarih-i inşası: “müceddedenhâlisen li-vechillâh”dır. Kubbesi göçmüş ve cami çerçevesi dökülmüş harab bir halde iken sulh hâkimlerinden Mahir Bey'in teyzesi Seda Hatun 1352 senesi içinde mükemmelen imar etmiştir. Bu cami evvelce merhum Serasker Rıza Paşa tarafından da yenilenmişti. İhyasına tarafımdan şu üç tarzda yazılmış tarihler vesile-i yâd olarak aşağıya konulmuştur:

Arapça

Kadam merba'de harâb haze'l mescide'l-şerîfü'l müsemmi Çilingir ve Cihânnümâ ellezibinâh Çelebi Abdullah fî târîhi “mesciden hâlisen li-vechillâh” sâhibü'l hayrât ve'l-hasenât Seda Hatun ve Hakimü'l sulh Abdülkadir Mahir Bey recâi'ş-şefâati seyyidü's-sakaleyn ve kâle ibnü'limâm Hilmi el-Bursevîyü'l-târîh-i ta'mîre bâsita'ânetü'l asa “ve mâ erselnâke illa rahmetellil-âlemîn” 1351.

Osmanlıca

Bu zîbâ câmi'i yapmış idi devr-i Süleyman'da o “Abdi Çelebi” unvan ve sâhib-i hayır ve ger-muazzama “Çilingirler” diye yâd olunurdu nâmı dillerde mesrur dehr ile göçmüş harâb olmuştu. Ser-tâ-pâ olundu yeniden i'mâr “Cihânnümâ” konuldu adı. Nice yıllar sevâb aldı bu hayrından Rıza Paşa geçüp bir hayli dem-encâm- yine oldu harâb eyvah bu büküldü boynu İslâmın sevindi yeniden a'dâ kılub mü'minîn her an diler bekler iken.. bir el uzandı...

emr-i ta'mîribi-hak eyledi icrâ.

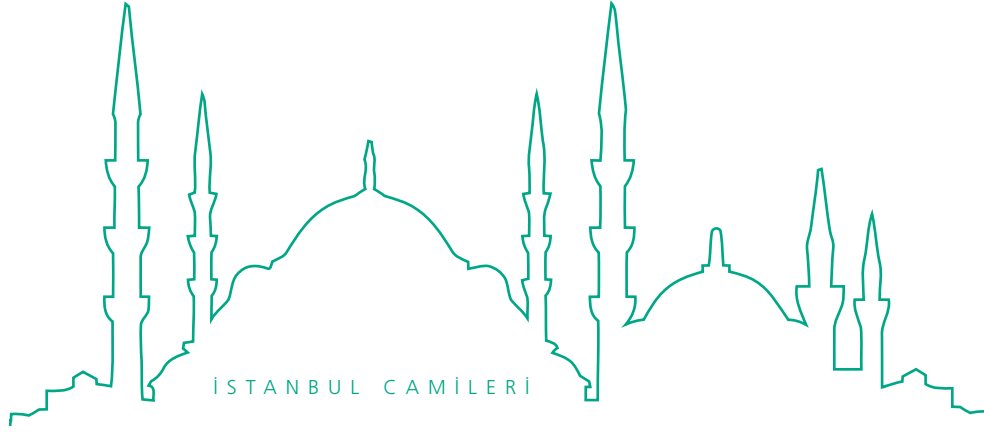
*Hüdâ iki cihân içre mu'azzez ve bahtiyâr etsin
Seda Hanım'ı ki etti bu beyti şu dem ihyâ
Hem ol hâkim, o mîr-i 'iydi kâdir mâhiriyyâ rab
Müşerrefkıl cemâlinle bi-hakkı sûre-i Taha
Dedim bir mısra'nâciz ile târîhine "Hilmi"
"bu ta'mîr verdi islâma ümîd ve incilâ hakkâ"*

1351

Türkçe

*(Çilingirler) ey adı buranın, (Abdi Çelebi) hem yaptıranın.
(Dokuz yüz kırkta) Koca Sinan'a, Yaptırtmış idi "rahmet cânına".
Geçince yıllar düştü avare, onardı baştan (serasker Paşa).
Gönüller, gözler yaşardı, coştı, kulluğa bunda karın, er koştı.
Bir zamân sonra şu tanrı evi, yine göçtü ah..damı, her yeri.
Kaldı hayli yıl ıssız böylece, geceler zindân..gündüzler gece!
Bahtiyâr etmiş çâlâb-ne iyi?- (Seda Hatun)'u (Mahir Bey)'i.
Yeniden yaptı eskisinden pek ve verdiler göçmüş yapıya destek!
Bursalı "Hilmi" gördü sevindi, yazayım ben de bir târîh dedi.
Açıldı bu târîh Receb sonunda, "bin üç yüz elli iki yılında" (1352]
Mübârek Receb'te açıldı bu bağım "bin üç yüz elli iki idi canım"*

Serasker merhûm Ali Rıza Paşa. 28 Recep sene 1352 ve 17 Teşrîn-i sâni sene 1349/1933

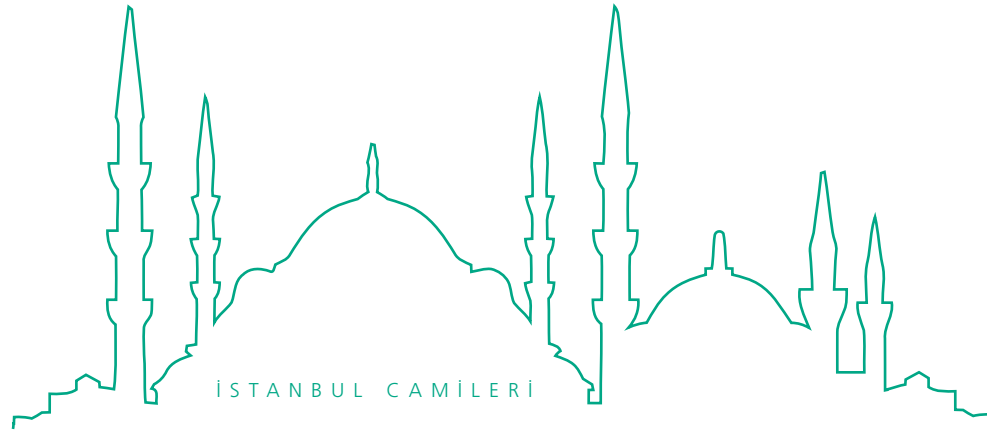

ŞAH SULTAN CAMİİ

Etyemez-Davutpaşa arasındadır. Banisi Selim-i Evvel'in kızı ve Sadrazam Lütfi Paşa'nın karısıdır. Eyüp'te yaptırdığı cami-i şerifi civarında gömülüdür. Burasını etrafına yaptırdığı odalarla Şeyh Yakub'a zâviye idüp sonradan mumaileyh Merkez-zâde yerine Kocamustafapaşa dergâhına nakil olundukda Sultan-ı müşarünileyha dahi zâviyeyi medreseye çevirmiştir. Silivrikapısı dâhilinde Arabacı Bayezid Mahallesi'nde de bir mektebi vardır. Merkez Efendi Tekkesi de müşarünileyhânın hayrıdır. Bu cami civarındaki Sultan Çeşmesi onundur.

[Lütfi Paşa sadareten tekâüd olub Dimetoka'da oturmakta iken ölmüş-tür. 950] Şah Sultan Camii'nin bahçesinde meşâyıhtan Lâ-mekâni Hüseyin Efendi gömülüdür ki vefatı 1034 tarihindedir.

BAYEZİD-İ CEDİD CAMİİ

Etyemez'de sed üzerindedir. Bani-si Bayezid-i Veli'dir. 1341'de yenilenmiştir. Yakınında Kadem Tekkesi vardır ki avlusu içinde duvara mevzû şu kitabe görülmektedir:

*Tâc-ı bahşende-i şâhâncihân /
yani Sultan Hamid Cem câ /
görmeye devleti bünyâtı halel*

*Edememişim kim esâsın mevlâ /
sadr-ı âlisi Halil Paşa kim /
o şehâ etmek için celb-i duâ*

*Nice âsâra muvaffik oldu /
O Cemşidü's-şiye mısgâra /
yaptı bu mesken-i devr u nişânı*

*Niyetiyle ola makbul hüdâ /
bunda evrâd edeler şâm u seher /
Çeke gülyânın duâsın fukâra*

*Tâb-ı mahşer bu çerâğ-ı hayra /
nûr-ı tevhîd vere ferr u ziyâ /
bahis-i târîh-i ashâb kılup.*

*Dedi kim nokta konulmaz asla / der
ki hazret-i Sadeddîn bu /
beyt-i ebrâr matâf-ı Sa'dullah.*

Bu tekke, Kasap İlyas Camii cihetinde biraz ilerideki büyük akmağ çeşmenin kitabesi şudur:

*Sâbıkan ser-çavuşan derki arş-ı âsitân /
Nâmdâş-ı Fâtih hayır ağa-yı
kâm-bîn*

*Bânûr-ı ismet-sarâ-yı o uluvv-ı
himmetin /*

*Menbü'l-hayrât-ı Nefise Hanım ol
ıffet karîn*

*Nakd-ı cûd u himmetin hep berru
hayra sarf idüp /*

*Mevki'nde yapıt böyle çeşme-i zîbâ
metin.*

*Dense vasfında size aynı tesemmî-i
selsebîl /*

*Câh-ı zezem havz-ı kevsermenbi'-i
mâ-ı muîn.*

*Hayrin zeynü'n-nisânın eyleyüb
makbûl ide /*

*Ömrün efzûnsa'yini meşkûr rabbül
Alemîn.*

*Dedi bir câmin necâtınış idüp târî-
hini / Gel al iç bu çeşme-i sâr nur-
dan mâ'-i muîn.*

1199

ÇİVİZÂDE CAMİİ - ÇAVUŞZÂDE CAMİİ

Cerrahpaşa Hastahanesi altında Kasap İlyas-Bayezid-i Cedîd camileri arasındadır. Banisi Şeyhülislâm Çivizâde Mehmed Efendi'nin kızı Ümmü Gülsüm Hatun'dur. Merkadı akrabasından Şerife Hatun'un Bitlice unvanlı mescidindedir. Minberini sipâh ocağı ricalinden Çavuşzâde Mustafa Ağa koymuştur. Bu sebepten bu camiye Çavuşzâde de denilmektedir. Avlu kapısı bitişiğindeki metruk muvakkithanenin kitabesi şudur:

*Şehinşâh-ı cihân baş mesâcîd-i Besim Ağa /
Eder celb-i duâ ol pâdişâha hayır edüp ihyâ.*

*Bu mevki'de muvakkithane bünyâd edecek oldu /
Mahalle halkına vakt anlamakta mekremetbahşâ.*

*Bu hayr-ı mahzî hak hüsn-ü kabûl eyleye ma'rûf /
Beher sâ'at ana ecr-i cüz'iyile etsün hüdâi'tâ.*

*Mechûr harfle târîhi oldu ayn-i kât-ı zîver. /
"Besim Ağa muvakkithane inşâ eyledi vâlâ"*

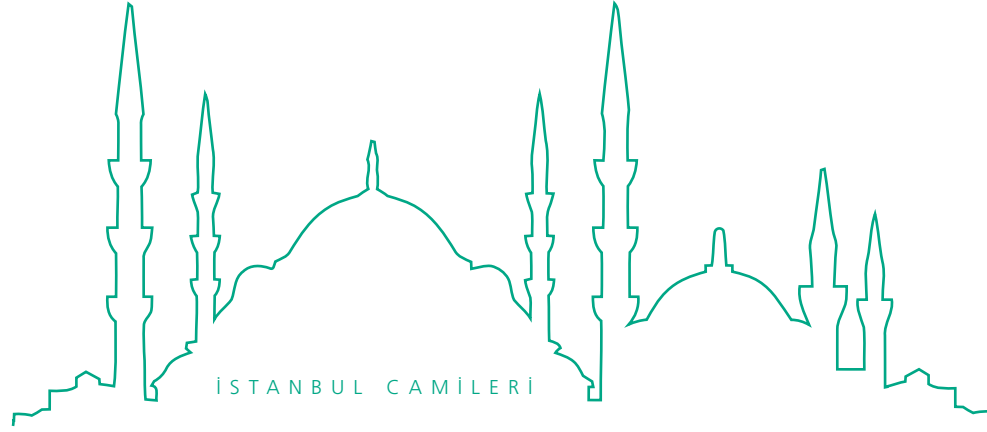
1266

Bu caminin karşısındaki büyük akar çeşmenin kitabesi de budur:

*O dur Abdülmecit Han-ı musâhib /
Yapup çeşme bu semti eyledi şâd.*

*Akup âb oldu târîhi mücevher /
"Besim Ağa bu aynî kıldı bünyâd"*

1263

KASAP İLYAS CAMİİ

Davutpaşa İskelesi kurbundadır. Banisi Fatih'le gelen askerlerdendir. Kendisi mihrab önünde gömülüdür. Mezar taşındaki tarihi 900'dür. Bu caminin Aksaray cihetine doğru biraz ilerisinde güzel bir taş mekteb ve altında halen akmaz bir çeşme vardır ki, kitabeleri şunlardır:

Mekteb

Hazreti Sultan Selim Han kim sigâr ü kibâr / Hep sebak-hân senâdır ol şâh-ı devrân için.

Nâz Perver usta kim şimdi hazinedardır / Bir zamân dâdı imiş dâd-aver-i devrân için.

Şükredip vakt-i hidîv-i âleme irdiğine / Hayra sarf etmekte nakdîn îzid-i mennân için.

Merhametle dest-gîr-i âcizândır bâ husus / Şefkât-ı maderden efzûn züm-re-i tıflâne için.

Bir mu'allim hane bünyâd etti kim hayrâtını / Hak kabûl eyler içinde okunan kur'ân için.

Ey serveri hoca Dursun tıfl-i ebced-hân bilür / Bu iki târîhe söz olmaz nev bünyân için.

"Bu el-'aceb mektebdir oldu mükessî becr-i cezîl." / "Nâz Perverdâdı yaptı mektebi sübyân için. 1207"

Çeşme

Menbi'-i cûy-bâr-ı ihsandır / Meşreb-i şâh-ı Selim mülk-i ârâ / Böyle İskender-i zamâna delil.

Hızır'ı eyler her âbınamevlâ / Cârî oldukça bu çeşme-i sâr-ı hayât / Zâtı nûş eylesün zelâl bekâ.

Nâzperver Afîfe kim ol der / Sâbıkân dâdı-i vâlâ / Kıldı kasaplar yolunu tathîr.

İdüp âb-ı i'nâyet icrâ / Ey server-i dîdem anı târîh / Katre efşân olunca feyz-i hüdü.

“Aynî lütuf hazinedâr usta”

“oldu dıl-teşneye neşâtefzâ”

Kasap İlyas Camii'nin berisinden Cerrahpaşa Caddesi'ne varan yokuş, çeşme sokağının üzerindeki harâb Abacı Şeyh Süleyman Camii karşılardaki diğerk taş mektebin kitabesi de budur:

Devvâr-ı dâd-meniş hazreti Sultan Mahmud / Ve rıfk-ı saltanat arasın dîn u dünyâ.

Eyledi hazreti hak ol şâh-ı âli bahta / Böyle bir sadr-ı hayr-hâh-ı kerem kâr-ı i'tâ.

Sadr-ı âli hem ol fâzl-ı 'allemeyem / Mazhar-ı feyz-i ezel mâhasillutf-i hüdü.

Kasem eylerim eğer mushafa hânes / Gelmedi sadra anın gibi vezir-i dâná.

Muktezâ-yı eser-i sıdk ve hulûs-ı kalbi / Mazhar oldu nice âsârâbî-tevfîk-i hüdü.

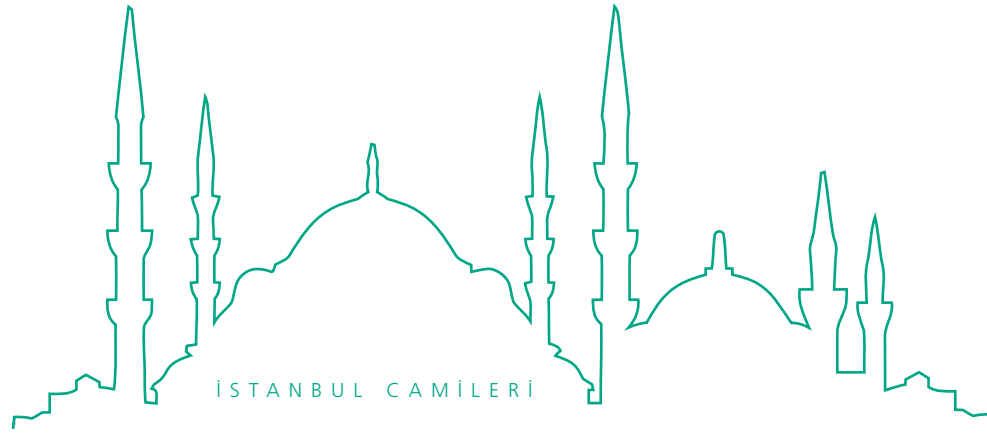
İşte ezcümle yüzü bende mu'allimhane / Dâldır ayet-i ihlâsına bî-rayb-ı deryâ.

Dâr-ı ilim oldu hemen eyledi ihyâ-i ulûm / Ki sebak-hân sezâ olsa fuhûl-i ulemâ.

Hak meyârın ide bu hayr-ı icâbet eseri / Nice âsâra dahi ide muvaffık mevlâ.

Ni'metâ sen dahi gül eyle duâya âğâz / Pâdişâh ile ma'mer ede ol sadr-ı hüdü.

Eyleye tulâyâ bu târîh ile bâ müjde salâ / ilme kân oldu bu nev-mekteb-i Ahmed Paşa.

ŞÂH U GEDÂ CAMİİ

Aksaray-Langa kurbundadır. Banisi Mehmed Şâh, Silivrikapısı dışında, köşede medfûndur. Mezar taşında Mustafa Çelebi'nin şu tarihi yazılıdır:

“Şâh Bey eyledi ukbâya sefer vâh meded”

[Bu Şâh u Gedâ unvanıyla şöhret bulan Arnavud Yahya Bey'dir. Gençliğinde yeniçeri kâtibi olan Şahabeddîn Bey sayesinde tahsîl-i kemâl idüp Kanunî devrindeki fuzalâ ve şuarâ ile ülfet ve ünsiyet ederek iştihâr ve vaktinin muteber şairi Hayâlî Bey ile müşâarede bulunarak Şark Seferi esnasında Rüstem Paşa'ya bir kaside takdim etmiş denilerek Hayâlî'ye rağmen kaside-i rikâb-ı şâhâneye arz olunmuş, bu sûretle ibtidâ Eyüb tevliyeti ihsân ve seferden avdetinde Kapluca tevliyeti ve akabinde Orhan tevliyeti ve ba'de Bulayır tevliyeti ile taltif edilüp, sonra Bayezid Vakfı mütevellisi yapılmıştır. Kasîdesinin matla'ı budur:

*Çekelim gün gibi Ak sancak ile şerefe çeri
Karalım kara yere kahır edelim sorh seri!*

Ba'de'l azl Temeşvar kaleminden 20 bin akçalık bir zeâmet ihsân olundu. Adem isminde bir mahdûmu vardır. Yahya Bey hünkâr kapıcılarından Şâh ismiyle şöhret şi'âr bir mahbube taaşşuk ettiğinde anın aşkıyla inşâd eylediği (Şah u Gedâ) unvanlı nazmı herkesçe beğenilmiştir. Âsârından küncine-i zâr unvanlı manzum risâlesi, Gülşen-i Enverî ve mevzûn Yusuf ve Züleyha'sı, usûlnâmesi ve Şâh-ı Acem birâderi Elkas-Mîrzâ'nın devlet-i âliyyeye tab'iyet ederek İstanbul'a vusulünde söylediği kasîde-i vâlâsı ve eş'âr-ı şâiresi vardır. Kendisine irâde-i farize-i hac da müyesser olmuştur. Bu münasebetle Şam ve Haleb şehirlerinde de oturmuştur.

ÇAKIR AĞA CAMİİ

Aksaray'dadır. Banisi Çakır Ağa, Çakırcı Paşa olmuştur. Merkadı Babaeski'deki zâviyesindedir. Mumaileyhin daha altı tane mescidi vardır:

Kapalıçarşı'daki merdivenli=Hâcı Evliya Mescidi.

Mercimek Mescidi (Laleli kurbunda=arsa halindedir).

Edirnekapı kurbunda (Arsa halindedir).

Kadıköy'ünde Bayezid Kethüdâ Mescidi.

Cibali'de Üsküblü Camii.

Babaeski'deki zâviyesi mescidi.

Aksaray'daki camisini Cevad Paşa hemşiresi Sare Hanım 1320 tarihinde yenilemiştir. Avlu kapısına bitişik büyük akar çeşme üzerinde:

Ve ce'alnâ mine'l mâ'.....hayy ketebe Hasan.

Ayet-i kerimesi ile altında şu kitabe vardır.

Merhûm İbrahim Hakkı Paşa ve halilesi Tiryâk Hanım'ın hayratıdır. 1324 ketebe Hasan.

Karîbindeki Oğlanlar-yahut-Evlâtlar Tekkesi kapısına bitişik sebîl kitabesi de şudur:

Fazl-ı hakla etti Mehoş Hanım ihyâ bir sebîl
Yaptı bu dergâh için ra'nâ ve a'lâ bir sebîl
Zevcidir ol Mehoş'un Abbas Paşa-yı şehîd
Hem iskâ-i seylâsâ etti icrâibni sebîl

Küllîşey'in hayy buyurmuş mâ' ile hallâk-ı küll
 Eylemez mi teşne-gânı şâdu irâde bir sebîl
 Hem ve inne enzelnâ buyurmuş mâ' için rebbis-semâ
 Yaptı ol hayrû'n-nisâda böyle zîbâ bir sebîl
 Çün sakitihim rabbihim tanzim celîlinden idüb
 İktibâs-ı feyz-i hakla vaz' ve inşâ bir sebîl
 İçdi suyu söyledi tâcı dahi târîh-i tam
 "mâdrü'l hâmî paşa yaptı â'la bir sebîl"

1277

Çakır Ağa Camii'nin tramvay yolu cephesi karşısındaki mekteb ve çeşme-
 nin kitabeleri:

Mekteb

Mu'în-i derd mendân semmi hazret-i haydar / ser serheng-i dîvân-i mu'al-
 lâ zât-ı âli-câh

Muvaffık oldu hak-ı ra'nâ eserdir kim binâ etti / sebîl u merkad u mekteble
 tahsîl-i rızâullâh

Mukîm-i dergehi hem kâtibi hem garka-i lutf / en ednâ çâkeri râkım duâ-
 gü-i bendesi nâ-gâh

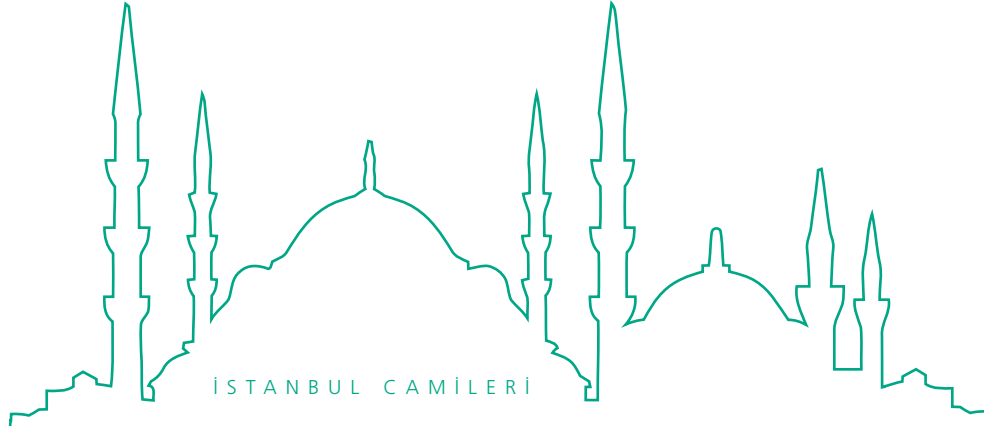
Ederken fikir târîhin semâ'a bir nidâ geldi / Ebubekir'in sebîl ve mektebin
 maktûl ede Allah

Çeşme (Akar)

Cenâb-ı Ebubekir ser serheng-i dîvânî / Hüdâ hafız ede zâtın inkilâb
 rüzgârından

Yapub bu çeşme sâr-ı dil-güşâyı hasbiyallâh / nemûn eyledi âsâr u hayr-i
 bî-şümârından

Dedim bir musarra'-ı dil-cevîle rahmı ana târîh / Ebubekir'in için mâ-âb-ı
 zemzem çeşme-i sârından

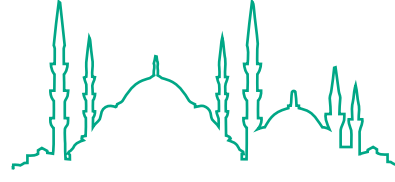
VELED-İ KARABAŞ CAMİİ

Silivrikapı'da, Balâ Tekkesi yukarısındadır. Banisi el-Hâc Mahmud Efendi, Yenibahçe-Keçeciler kurbundaki mescidin banisi olan Şeyh Abdurrahman Efendi'nin oğludur. Kabri belirsizdir. Minberini A'rac Âişe Hatun koymuştur. Bu cami yıkılmış, nişasta taciri Sadık Efendi tarafından yenilenmiştir. 1320 senesinde de Emin Baba isminde bir zatın hayır sahibi mahdûmu tarafından tekrar tecdîd etmiştir. Kitabesi şudur:

*Karabaş Veli'nin oğlu (Mahmud) kerem haslet
Bu nûrânî mukaddes câmi'i kılmış idi inşâ
Ahirân (Âişe) nâmında bir mebrûre-i ismet
Bu rahmet-hâneye vaz' eyledi bir minber-i zîbâ
Yıkılmıştı anı tecdîde himmet eyledi sonra
Nişasta taciri (Sadık) Efendi-i kerem pîrâ
Livecillâhi bu hayr-i şöhriyeti? Yadiğâr etti
Şu asr-ı dil-pezîre, sa'iti meşkûr ede mevlâ
Ezân-ı Ahmedî zîb-minâr-ı âlem oldukça
Ola Abdulhamid Han taht-i iclâle şeref-bahşâ
Esâsından bu akdes câmi'i oğlu binâ etti
İlahî mazhar-ı gufrân ola merhûm (Emin Baba)
Gelüb beri ehl-i hak târîh atma men dedi fehmi
"yapıldı tarz-ı ra'nâda bu rûşen câmi'-i vâlâ"*

Mihrabında bir çini üzerinde:

Lâ ilâhe İllâllah Muhammed Rasûlâllah salâllahü âleyhi vesselem 1134 ta-rihi yazılıdır.

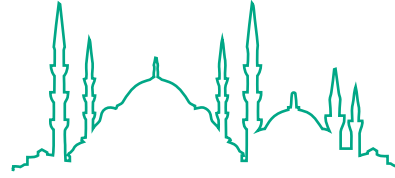
İSTANBUL CAMİLERİ

KARAGÖZ TEKKESİ MESCİDİ

Yayla'da Lâlezâr kurbundadır. Banisi Sadullâh Çavuş'un merkadı malûm değildir. Karîbinde Karagöz Mehmed Paşa bir çeşme yaptırdığından bu mescid onun ismiyle şöhret bulmuştur. Çeşmenin tarihi:

“Çeşme-i âb-ı hayât-ı rûhfezâ”

[Bu Mehmed Paşa, Zurnazen Mustafa Paşa'nın vezâretinde defterdarlıktan üç tonu ile çerâğ olmuştur.]

İSTANBUL CAMİLERİ

ZEHGÎRCİ TEKKESİ MESCİDİ - ALYANAK TEKKESİ MESCİDİ

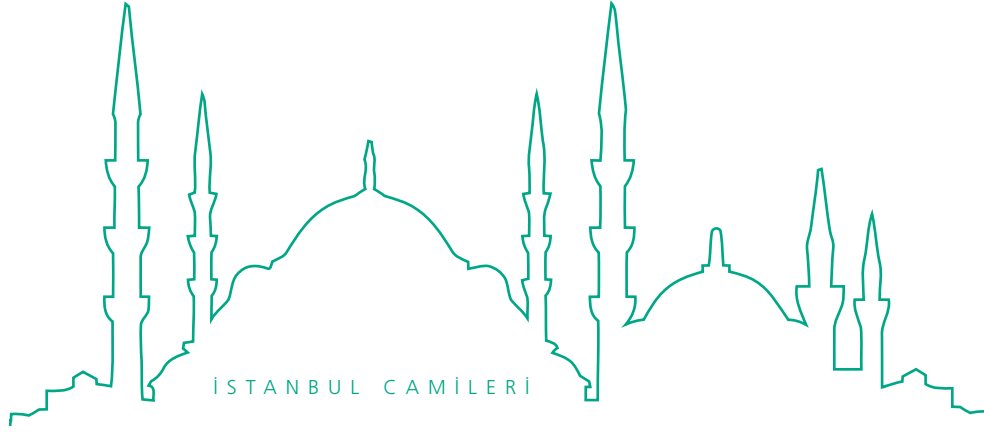
Yayla'da Lâlezâr civarında Karagöz Tekkesi kurbundadır. Avlu kapısında 1250 tarihi görülüyor. Banisi Alyanak Şeyh Ali Efendi, 1287 tarihinde ölmüş dergâh-ı hazîresine gömülmüştür.

Karîbindeki büyük akar çeşme Fatma Sultan'ındır. Kitabesi şudur:

*Duhter-i Osmanîyân fahrü'l benât
binti hem-nâm resûl-i kâinât*

*Fatma Sultan rûhiçün revân
oldu bu çeşme binâ ba'de'l vefat*

*Dedi târihin nihâd nûş edüp
pak u sâfi çeşme-i âb-ı hayât*

BALÂ TEKKESİ CAMİİ

Silivrikapı kurbundadır. Banisi Balâ yahud Bali Süleyman Ağa Hüseyin Fethi'dir. Topçubaşı bulunub "bölükât-ı erba'a"dan birine ağa olmuştur. Kendisi de burada gömülüdür. Cami 1279'da tecdîd edilmiştir. Kitabesi şudur:

*Menbi'-i feyz ve hakikat hânkâh-ı pür meşâm /
ve hezârân şükr-i hakla oldu mes'ûdü'l hitâm*

*Ve bir nazar-ı dâr-ı saâdet hazret-i Abdülaziz /
asr-ı hakanında buldu i'zzet u şân u ihtişâm*

*Şân-ı teşebbu'u dâden? Feyz-i âsitân gelsün bana /
eylesün ezkâr-ı dervişlik sâdik-ı cem Şâm*

*Elf-i sâni-i mücedded hazret-i rabbânîye /
arş-ı âlâda melâ'ik ruhuna dedi peyâm*

*Cânı şâd olsun Mehmed cânın elbet rûz u şeb /
kuvve-i kudsiyesinden eyler istimdâd-ı enâm*

*Fatih'in topçu başısı Bali Ağa mescidlerin /
kıldı muvaffık Allâhı zikre dergâh-ı bâ selâm*

*Sâz-kâr kalfa dirîgâ ibtidâ etmiş idi /
eyledi uzlet fenâdan kıldı Firdevs makâm*

*Hüsn-ü himmet eyleyün tetimmine ta'at ile /
Şeyh Aliyyü'l şemnevî agâh-ı dil verdi nizâm*

*Verdi Zenika şâhına târîhine cevher ile /
"Hamdillahi hânkâh-ı zeyd kad? Oldu tamam"*

1279

Caminin son imarı 1309 tarihindedir. Karşısındaki sebîl saçağında yazılı kitabe ve tarih budur:

*Gel oku besmele iç çeşmeden bir âb-ı rûh-ı fezâ /
dahi Elhamdülillah söyle eyle san'atı icrâ*

*Mükemmel oluyor hamd u senâ bu veçhe-i hâs üzere /
ede hak 'illet ataşa şifâ ender şifâ i'tâ*

*Çârem kadını Abdülmecit Han'ın Perestu nâm /
kim anı bâ's etti böyle hayra hazret-i mevlâ*

*Bu hayrın maksadı feyz almadır rûh-ı azizinden /
yapup bu çeşmeyi ayn-ı mürüvvet eyledi icrâ*

*Sebîl ile muvakkithane zeyn etmiş cenâhîniş /
bu himmet eylemez mi zül-cenâheyn olduğun îmâ*

*Okunsun fatiha rûh-ı mukaddeslerine pîrin /
cenâb-ı Hâcî Şeyh Seyyid Ali mürşîd-i dil-i deryâ*

*Bu hayrâtın delîli Şeyh Mehmed Sa'deddîn oldu /
kim oldur post-nişîndir ki balâ-yı dil ârâ*

*Şehid-i Kerbelâ aşıkanda cârî sebîl âbı /
kim içe bu duâyı eylesün bâ'sına ifâ*

*Revâh-ı Şeyh-i merhumu idüp müstağrak-ı rahmet /
ma'mer eylesün eylesün bâ'islerinde râb-ı bî-hemtâ*

*Kalender kala yirüp yed-i su'-i hakka yaz bu târîhi /
su iç mâ'-i hayâtın ayındır bu çeşme-i bal*

Silivrikapı'dadır. Banisi Hadım İbrahim Paşa ve tarihi 958 senesidir. Kapısında şu kitabe vardır:

Sağda

Lâilâhe illallah

Solda

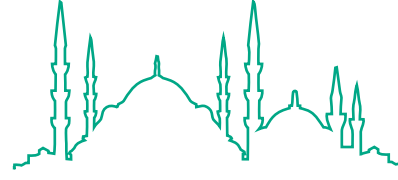
Muhammed Resûlallâh

Ortada

*Asaf-ı pâk-ı din-i İbrahim
Ki anındır binâ-yı hayır şî'âr
Hamdullahi tamam olub buldu
Câmi'le şeref bu rah-güzâr
Dedi kandı bu câmi'e târîh
"beyt-i hâdi ve ma'bed-i ebrâr"*

Yan avlu kapısındaki kitabede şudur:

*Hadulillâh buldu bu câmi' mahalinde vukû'
Hüs-n-ü hayrıyla olur ma'mûr çün dünya evi
Eyledi sâhib-i düstûr-ı mu'adelet ikbâlına
Bu mu'alâcâmi'i 'avn eyleyüb hayy-ı kavî
Azze ve ta'zîmiyle kandı dedi târîhini
Kıldı İbrahim Paşa câmi'e zîbâ-i kavi*

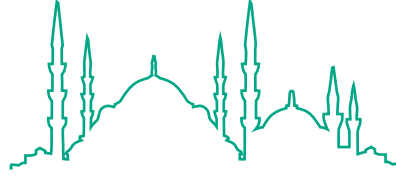

İSTANBUL CAMİLERİ

İBRAHİM PAŞA CAMİİ

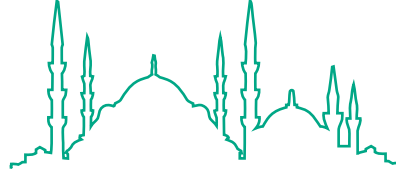
MEŞELİ MESCİD

İSTANBUL CAMİLERİ

MEŞELİ MESCİD

Silivrikapı kurbundadır. Banisi Arakiyeci el-Hâc Ahmed Ağa burada gömülüdür.

İSTANBUL CAMİLERİ

HÂCİ HAMZA CAMİİ

Kocamustafapaşa civarındadır. Banisi debbağdır. Merkez Efendi Tekkesi taraflarında gömülüdür. Mezar taşındaki vefat tarihi 987'dir. Cami kurbunda meşâyıhtan Hamza Efendi medfûndur.

Caminin karbinde Belgratkapısı'na giden sokak içindeki büyük akar çeşme 978 tarihlidir. Ayna taşı üzerinde şu yazı vardır:

*Hazret-i Ağa-yı kâid Mustafa ibni Şücâ'
"bu mahalde eyledi kevser sebîl 978"*

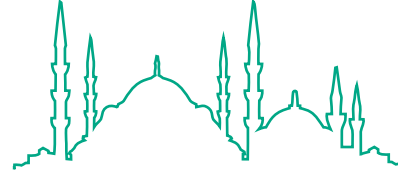
Cami kurbundaki diğer çukur, akar çeşme 1115'te yapılmıştır. Kitabesi şudur:

*Fayiz dedi bu çeşmenin itmâmına târîh
"su iç Hüseyin aşkına bu ayn-ı Ali'den"*

Civarındaki 1292 tarihli büyük akar çeşmenin kitabesi budur:

*Sâhibü'l hayrât ve'l-hesenât Veli Efendi-zâde'nin
Vâkf-ı sâni merhûm Kassab el-Hâc İbrahim Ağa-zâdeleri
Merhûm Mehmed Efendinin eser-i hayriyyesidir. 17 ve 1292.*

Kocamustafapaşa civarında, Hâcî Hamza Camii kurbundadır. Avlu duvarındaki büyük akmaz mermer çeşme Mahmud-ı Sâni (...). Caminin banisi Küçük Efendi namıyla bilinen Abdurreşid Efendi'dir ki, bu tekkede meşihatı vardır. Kabri buradadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

FEYZİYE VE KÜÇÜK EFENDİ TEKKESİ CAMİİ

*Bahil Feyzullah Efendi Şeyh Mehmed Sünbül'ün/
merkad-ı pâkın ziyâret iylesin mürur-ı sa'îd*

*İşbu meşhed-i Sünbül bağ-ı hakikattir himmet/
bûy-ı hades şemm edersin kalbini eyle ferîd*

*Bir küçük Şeyh dinmekle bulmuş iken şöhreti/
kemâl u ekber mükemmel şânına denmek bedîd*

*Mazhar-ı nûr-ı siyâdet hâfız-ı kur'ân-ı hak/
menbi'-i ilm-i hakikat vâkf-ı sırrı vahîd*

*Bendesî hüsnü bana ehille leşkem döküb/
rûh-ı pâk es'adından eylem rahm-ı ümîd*

*İki dârın kâmın aldı cevher-i târîhin/
"hâyhûy-ı hûya verdi ah Şeyh Abdurreşid"
Çeşmenin kitabesi de budur:*

*Bahr-ı zehhâr-ı kerem-i şâhin-şâh-ı deryâ nevvâl/
menbi'-i feyz-i mehâmd hazret-i Mahmud Han*

*Çeşme yaptı bîşigâh câmi'-i Feyziyedir/
eyledi güyâ mutâf kâ'beye zemzem revân*

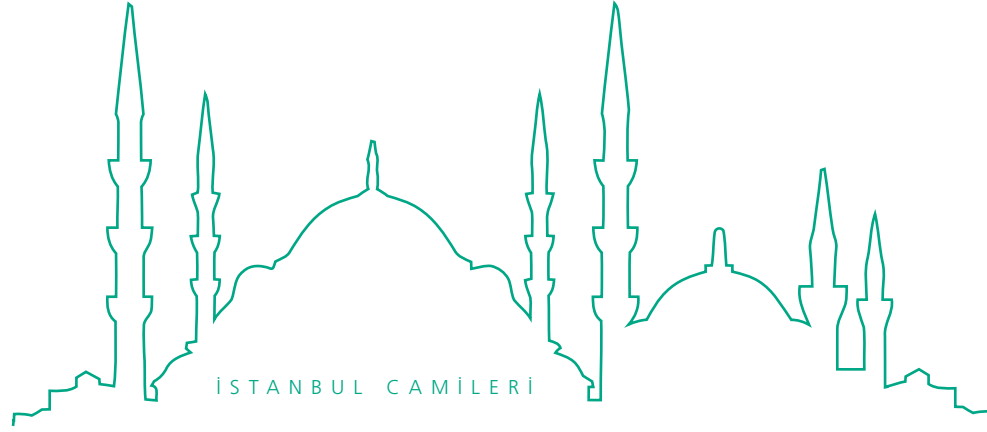
*Eyleye dünyâyı reyyân zelâl u cûd/
ömr u ikbâlin idüp efzûn-ı rabb-ı müste'ân*

*Gelen ter verdi iki târîh-i cevher tâbe âb/
bendesî pertev olup bu beyit ile ratbü'l-lisân*

*"çeşme yaptırdı civâr-ı câmi'-i Feyziyede-1241"
"kulzüm-i berr u sehâb âtıfet Mahmud Han-1241"*

Avludaki çukur akar çeşmenin kitabesi de şudur:

*Feyz-i bârî etti cârî âb-ı sâf
Teşne dille içe âbın hamd ile idüp tavâf
Diyeler rahmet ola inşâsına tevfik bulan
Duhter-i mîr Ali Hadice Hanım yaptı bunu " hayr-ı tam" 1251*

ALİ FAKİH CAMİİ

Kocamustafapaşa civarındadır. Banisi Fatih'in çobanbaşısıdır. Kendisi de camisinde medfûndur. Cami-i mezkûr 1328 tarihinde ahali i'ânesiyle yenilenmiştir. Karşısındaki çeşme Dârülsaâde Ağası Hâcî Beşir'indir. Kitabesi şudur:

*Pâdişâh-ı bahr u berr hakan gerdeyyi müyesser/
Hazreti Sultan Mahmud mekârım, ittisâf*

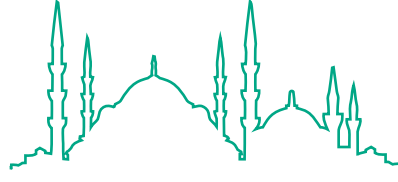
*Sâye-i hıfzında ol şâh-ı adâlet güsterin/
kişver-i âlemden oldu mün'adim-i ehl-i hilâf*

*Ol şâhın dârülsaâde ağasın hak eylemiş/
mâ'il-i âsâr-ı hayr ve tâlib-i zehr u afâf*

*Hazreti Hâcî Beşir Ağa-yı ekrem kim anın/
bahr-ı cûdundan eder hem-vâre âlem-i iğtirâf*

*Sa'yini meşkûr ede mevlâ ki himmet eyleyüb/
etti bu nev çeşmeye bir mekteb-i âli muzâf*

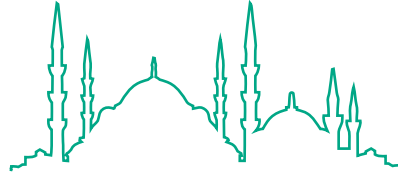
*Tarhını seyir eylese kendü kusûrun söyler/
eyleridi bâni-i kasr-ı havernak i'tirâf*

İSTANBUL CAMİLERİ

AĞAÇKAKAN CAMİİ

Kocamustafapaşa civarındadır. Banisi Debbag İskender elebi mihrab önünde gömülüdür. Halk bu camiye İskender Paşa Camii de demektedir.

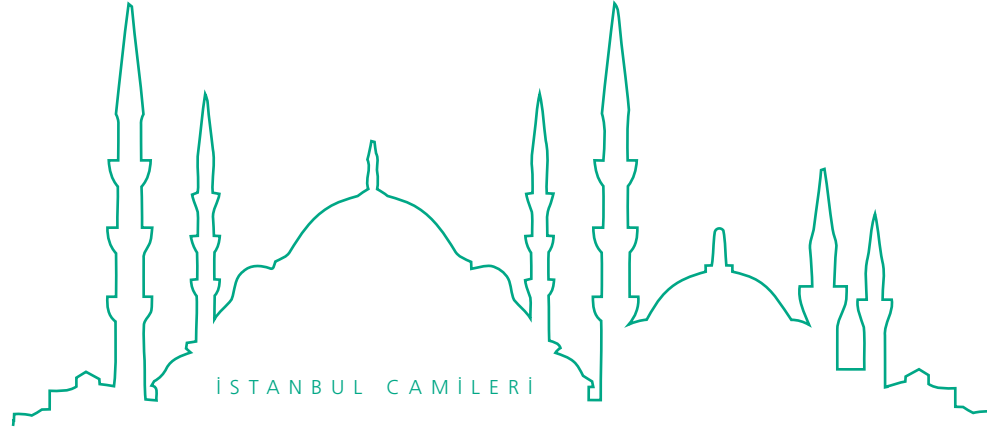

İSTANBUL CAMİLERİ

AĞA ÇAYIRI MESCİDİ

Yedikule kurbunda ve arsa halindedir. Banisi Kasım avuş mihrab önünde gömülüdür.

KOCA MUSTAFA PAŞA - SÜNBÜL EFENDİ CAMİİ

Banisi Sadrazam Mustafa Paşa, Burusevî'de şehîden vefat etmiştir (1031). Bursa Mevlevihanesi karşısında gömülüdür. Tarihi binası: “mescidi eşses âle't-takva”dır. Kiliseden çevrilmiştir. Caminin sol tarafındaki kapısı üzerinde bu kitabe vardır.(895):

*Dervişe Bayezid Han'da/
Hakkatü'l-arş min asâkire*

*Yaptı bendesi bu câmi'i kim/
sar fî'd-dehri min nevâdre*

*Alahhume'l-lahhüm fîha târîhan/
“yesürü'l hak emre âmre”*

Sonradan Ekmekçizâde Ahmed Paşa, caminin sağ tarafına [896] cami-i şerîfe kadar bir mahal zımm idüp ikinci bir kapı ile bir mahfil binâ etmiştir. Bu sûretle caminin minaresi ortada kalmıştı. Cami dışında Şeyhülislâm Veliyüddin Efendi, âli bir mahfil ile avlu kapası üzerine bir muvakkat odası yaptırmıştır. Müşârünileyhin caminin sol tarafında kendisi için yaptırdığı türbede kızı Safiye Hanım gömülüdür. Caminin ittisâlında bir medresesi ve kırk hücreli zâviyesi, şadırvanı ve mektebi vardır. Bu zâviyenin ilk şeyhi Aksaraylı Çelebi Halife Şeyh Mehmed Cemâlî, hac yolunda ölmüştür. Yerine halifesi Şeyh Yusuf Sünbül Sinaneddîn, şeyh olmuştur. Borluludur. Vefatına Mustakîm-zâdenin:

“Cânine Sünbül Sinan'ın fatiha” mısri tarihidir.

Bunun yerine halifesi Muslihiddîn Efendi şeyh olmuştur ki Merkez Efendi nâmıyla şehirdir. Vefatı:

“Dâiresin merkezin nûr ede Allah” tarihindedir.

Caminin ittisâlinde Hekimbaşı Nuh Efendi'nin kendi evi, bunun bitişiğinde de kendi evlâdından bazısı ve ebnâ'ı gömülüdür. Karşısındaki medrese Nuh Efendi'nindir. Cami 1179 senesi Kurban Bayramı'nın üçüncü günü vukû'a gelen büyük zelzelede kubbesi ve bazı mahalleri harâb olmuş, tamirinde bu beyit ile aynı tarih söylenmiştir:

*Bu emced kâ'be-i uşâk Sünbül oldu hep ma'mûr [1181]/
bulur sofi sefâü'l-hak makâm-ı evliyadır bu[1181]*

[Koca Mustafa Paşa aslen Frenk olup Bayezid devrinde saray gulâmlarından imiş. Birbirinden mahâreti olduğundan padişahın kardeşi olup saltanat davası gören Cem Sultan'ın idamını taahhüd ederek kapıcıbaşı olduktan sonra yüzünü kıldan ârî idüp Frenk kıyafetinde Drama'ya vâsıl ve şehzâdenin hıdmetine dâhil olmuş ve Frenkçe bildiğinden berberbaşılığa nâil olarak şehzâdeyi zehirli ustura ile traş ve İstanbul'a firar ettiğinde keyfiyeti padişaha arz etmiş ve akabinde Cem'in vefatı haberi de İstanbul'a gelmişti. Sultan Cem Bursa'da Muradiye Türbesi'nde gömülüdür (887). Bunun üzerine Mustafa Paşa'ya Rumeli Eyaleti ihsan olunmuş ve 917 tarihinde yeniçerilerin ayaklanmasıyla Hersekzâde Ahmed Paşa'nın azli icab ederek vüzerât verilmiştir. Bir sene sonra Sultan Selim padişah olmuş ve Mustafa Paşa yeni padişahın büyük biraderi Sultan Ahmed'in cülûsunu istediğinden kabahat-ı sâbıkası da inzimâm ederek katl olunmuştur. Vezâreti bir sene kadardır.]

Bu caminin dışında son cemaat yeri mihrabı karşısında dikili iki kitabe taşının birincisi:

*Şehinşâh-ı mu'azzam hazret-i Sultan Mahmud Han/
kerâmet pişe hayir endişe kutb-ı devlet ve dünyâ*

*Hilâfet tahtına zîver-i hakikat mülküne sürûr/
tarîkat sırrına mazhar cihân sâye-i mevlâ*

*Tekâyâ ve zevâyâ sâyesinde olmada ma'mûr/
inâyâtı kılup ehl-i zikri kılmada ihyâ*

*Biri bu hânkâh-ı Mustafa Paşa ki çoktandır/
harâb idi yapıldı himmetiyle oldu pek âlâ*

*Tarîk-i Sünbülüdür şâh-ı râh-ı Gülşen tevhîd/
harîm-i ser pâk-ı hazret-i Sünbül budur ama*

*Hevâ-yı Sünbülüsü feyz-i rahmettir bu gülzârın/
vezzândır su-be-sû enfes-i kudsiyye nesîm âsâ*

*Durur bu bağ-ı aşkın servisi zincir ile yeste/
eder bir şemesi böyle hezâr âzâdeyi şeydâ*

*Bu dergâh-ı şerîf oldukça yâ rab muîd-i islâm/
cihana kiblegâh hâcet olsun şâh-ı adl-ârâ*

*Buyurdu hıdmet inşaya Hüsrev bendesin me'mûr/
odur serasker-i mensûre düstûr hem pîrâ*

*İki târîh çektim bende pür tevessülün emlâya/
olub gevher şümâr sübha-i manzûme-i ma'nâ*

*“Makâm-ı ârifândır eyledi Mahmud Han inşâ”/
“sezâ bu zîb u fürre hânkâh-ı Mustafa Paşa”*

İkinci kitabe:

*Zehr-i kutb-ı zamân Abdulmecid Han ibni Mahmud Han/
eder deverânda feyz-i hû ile ikbâlini â'lâ*

*Sezâ-i bî'at ederse dest-i iclâlin tutup şâhân/
kerâmetle olur bak şevket u şânicihân-ârâ*

*İdüp kabr-ı cenâb Sünbüle hürmet o şâhin-şâh/
yapup bu hânkâhı kıldı Sünbül-i zâr-ı bî-hemtâ*

*Budur ki Bayezid Han-ı veli asrında yapıldı/
Cemâl-ı halvetiye oldu akdem mesken me'vâ*

*Olunca hacca azm Mısır'dan celb etti damadın/
azizim Yusuf Sünbül Sinan'dır mürşid-i i'lâ*

*Olup pîr-i tarîkat nice dem irşâd idüp nâsı/
vefatında makâmın eyledi Merkez Efendi ihyâ*

*O da devrânını tekmilde Yakub Efendi'dir/
bu câyı eylesin Yusuf gibi zîb-âverma'nâ*

*Sinan Efendi kim bu hânkâha şeyh oldukda/
anı Sultan Süleyman eyledi şeyhü'l-muharrem-i vâlâ*

*Hasan nâmında bir zât-ı reşâdet el virüp ahir/
gubâr-ı mukaddemi oldu nice dem kahl-ı nûr-ı efzâ*

*Alâ'addîn kerâmeddîn ve Adlî nâmmürşidler/
meşihatle bu yerde kıldı uçlar gibi isti'lâ*

*Gelince Şeyh Eyyubî Mehmed nâm bir âgâh/
sülük erbâbına gösterdi seyr-i âlem balâ*

*Cenâb-ı kutb-ı Nureddîn Efendi bin Alâ'addîn/
olub altmış dokuz yıl bu mahalde şeyh-i müstesnâ*

Vefatında gelüp necl-i kerimi Şeyh Kutbeddîn/
reşâdetle füyûz-ı zikri kıldı ma'nîde icrâ

Bu câdde Muğrâ Haşim ibni Haşem'dir/
eden vefk-i müselles ve sen meşihat nüshasın imlâ

Oluna şeyh yıldız nûr-ı bahşâcây-ı irşâda/
bu Sünbülzâde zînet verdi yıldız çiçeği âsâ

Şehin-şâh-ı cihânın sâyesinde şeyh rahidir/
olan budur ki feyz-i intimâdacânişîn hâlâ

Bu dergâhı ol hakan-ı zamân-âbâd idüp kıldı/
gelen bunca zevât evliyâ ervâhını ihyâ

Bu câye Şeyh olan bunca zevât ervâhını yâ rab/
muîn kıl şâh-ı devrâna bî-câh-ı hâlet esmâ

Dû târîh-i mücevher söyle zîverbeyt-i vâhidde/
versün zâhir ve bâtında nazma şöret ma'nâ

“gel gülşen-sarây-ı saltanat Abdülmecid Han'dır/
kılan bu hângâh-ı sünbülüzîbde ve ihyâ”

1264

Avlunun ortasındaki müstakil türbe kitabesi:

İzzet Ekrem Şeyh Nûreddîn Efendi kutb-i asr/
ârif-i hakikat vâkf-ı esrâr-ı dîn

Nûr-ı tevhîd ve seyyaretle şânibehterîn/
lâmi' idi rûz u şebrûnîde enver-i yakîn

1269

Mustafa Paşa'da sıdk-ı bâl ile münkâd-ı sâl/
olmuş idi buk'a-ı irşâdda halvet güzîn

Rihletinde bir mahale cem' idüp ashâbını/
kıldı dünyadan gezer tevhîd ile ol pâk-ı dîn

Âli oldu zî-niyâ kendüye târîh-i vefat/
“geçti tevhîd ile Nureddîn kutb-ı vâsılîn” [1160]

Orta avlu kapısı yanındaki türbe:

Kâle âleyhisselâm el-mu'minûn lâ-yemûtun bil-yentekilûnmin dâr-ı ile-dâr

İş bu rahmethaneyi kıldı tecelligâh-ı feyz/
pust-pîrâ-yı vilâyet altı merd-i bahtiyâr

Şeyh Hâşem'in birincisi bu erbâb-ı dilin/
 Hâşem-i sâni ile sâni buldu iştihâr
 Hâşem-i sâlis üçüncüsüdür oldu râbi'i/
 hazret-i Yıldız Efendi şöhretiyle tâb-dâr
 Hâmsidi rârif-i esrâr-ı tevhîd-i hüdâ/
 Şeyh Rızaeddîn Efendi mürşid-i âli tebâr
 Kıldı bin üç yüz dokuzda evvel hedâpeymâ-yı aşk/
 azm-ı âliyyin-sarây rahmet perverdigâr
 Geçme ey zâir oku Allah için bir fâtiha/
 feyz-i rûhânileri olsun sana himmet nesâr
 Ömr u iclâlin füzûnetsün Hamid Han'ın hüdâ/
 bunlar oldukça şeref enrûzkurb-ı kirdgâr
 1309
 El-ba'de'l-müznib? Rif'atü's-sünbülü gaferallah

Sünbül Sinan Türbesi

Pîşivâ-yısâhib-i aha edeb/
 muktedâ-yıtâleb-i Rûm Arab
 Rehber-iehl-i tarîk-i halveti/
 bu el-vefâ kim Şeyh Sünbül'dür lâkab
 Mülk-i fâniden bekâ iklimine/
 gitti tevhîd ede ol şirîn leb
 Eyledi şehr-i muharremde sefer/
 leylete'lisneynde ol zevâl-neseb
 Ağladı ol gün bulub yaşın yaşın/
 döktü gözler yaşını her ibn-i âb
 Münkirin dökse gözyaşını/
 senin hâralardan çıkar mı su aceb
 Pîr gönüllerde kamu ins u melek/
 cem'olub kıldı namâzın bî-taab
 Hâtif-i gaybi dedi târîhini/
 "nûr ola Sünbül Sinan'ın kabri hep"

Caminin mekteb cihetindeki avlu kapısı kitabesi:

*Kerâmet pîşeder vişân-nüvâz ve dâd-ı endîş/
şehinşâh-ı cihân-bân-ı zamân Abdülmecid Han'dır*

*Yapup bu hânkâh-ı evliyâyı aldı himmetler/
ma'nî-i ol şâhın gavs ile aktâb u imânındır*

*Bu târîh-i Güher-hâl hayır olsun ebed zîver/
"bu ra'nâ hânkâh-ı el-ânbinâ-yı şâh-ı devrândır"
Gebşe yesâri-zâde Mustafa İzzet gafermehmâ*

Orta avlu kapısının yazıları kısmen eriyip dökülmüş kitabesi:

*Bâni-i bünyân-ı kerem şâh-ı cihân-bânın hüdâ/
.....cihânârâbbinâ*

*Akdem-i dil-i âşk gibi yanmış idi bir zamân/
ederdi .....ve alâbinâ*

*Bâ feyz-i merdân hüdâ zîver dedi târîhin/
"Abdülmecid Han eyledi bu dergah-i âlâ binâ*

Avlunun ortasındaki susuz sütunvari çeşme:

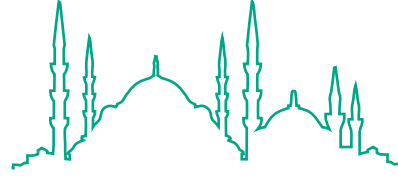
*Menbi'-i cûd u müklemzâyir? Beyt-i kerîm/
çehre sây-ı südde-i dergâh-ı fahrül mürselîn*

*Ya'bi kim Dârülsaâde Ağası Hâcî Beşir/
bu hayırlı çeşmeyi yaptırdı evel zât-ı güzîn
Dedi hâtif-i mevki'n-i? Tahsîn idüp Yahya.../
nûş kıl bu çeşme-i zîbâya gel mâ'-i mu'în*

Koca Mustafa Paşa Camii karîbindeki mezaristanda gömülü Hekimbaşı
Nuh Efendi'nin kabir taşı:

*Ol re'is-i ehl-i tıb-ı dârev-i dil-haste-gân
Nuh Efendi kim sened eylerdi görse Calinûs
Rihlet ettikde bâkâya ol şeh-i iklim cûd
Döktü ihsân dedi kâni sinesin mânen-kûs
İki mısrada iki târîhin şâd eyledim
Ve hebayâ olmuşken endûh firâkıyla abus
"Nuh cismi rûz-keşşaldı adem deryasına-1119
Hikmet-i Allâhın re'is-i ehl-i tıb göçdü füsûs-1121*

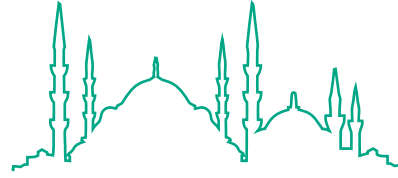

İSTANBUL CAMİLERİ

DUHÂNİYE MESCİDİ

Kocamustafapaşa kurbundadır. Banisi Mısır fethinde Sultan Selim ile bulunanlardan Duhâni Mustafa Efendi'dir. İstanbul'a gelince Mısır'ın tahririne memûr edilmiş. Hudûd dâhilindeki tarlalar, köyler, evkâf ve mahalleler, cami ve evleri kâmilen yazıp dönmüştür. Merkadı belirsizdir.

Caminin minaresinin saçaktan yukarısı yıkıktır. Minberi yoktur.

İSTANBUL CAMİLERİ

CÂNBÂZİYE MESCİDİ - ESKİ CAMİ

Kocamustafapaşa kurbundadır. Banisi Mustafa Bey burada gömülüdür. Bu zatın diğer mescidi de Cerrahpaşa kurbundaki mesciddir. Mezarının yazısı ve tarihi şudur:

Merhûm Câmbâz

Mustafa Bey

Ruhûna el-fatiha

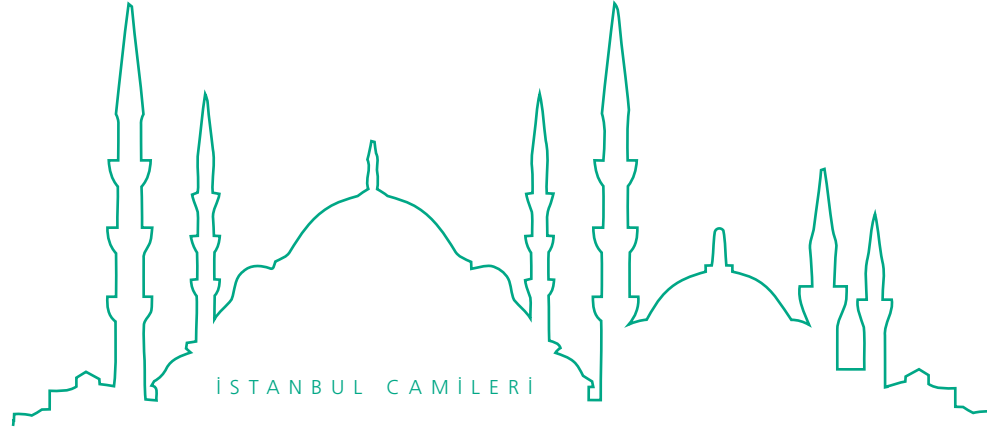
Sene 890

Bu mescidin minberi yoktur.

AKARCA MESCİDİ - ÖKSÜZCE HATİB CAMİİ

Kocamustafapaşa kurbundadır. Vakfı ki malûm değil iken Âsitâne Gümrüğü Başkâtibi Mehmed Efendi yenilemiştir. İki mihrablıdır. Eski mihrabındaki kelimesi dâhil levhası 1209 tarihlidir ki bu, caminin tecdîd tarihi olsa gerektir.

BÂZİRGÂN MESCİDİ - RAMAZAN EFENDİ CAMİİ

Kocamustafapaşa kurbundadır. Banisi Hâcî Hüsrev Çelebi, inşası: “kâ’betü’l-uşşâk 994” tarihindedir. Kendisinin kabri de buradadır. Bu dergâhın ilk şeyhi Ramazan Efendi “Eş-Şeyhü’l mücâhid=1025” tarihinde vefat etmiştir. Ve cami onun ismiyle şöhrat bulmuştur. Kapısındaki kitabe budur:

*Hamdillâh Murad Han-ı zamân /
Abdullah oldu şehre-i âfâk*

*..... kim Şam olunca hem çünücûm /
bu binâcâmi’ içre nice çerâğ*

*Hâcî Hüsrev ve gulâm Hoca Kemâl /
bunca hayrâtı buldu istihkâk*

*Yaptı bu câmi’i ki ehl-i safâ /
oldular hep ibâdete müştâk*

*Tekkiye-gâh ve mesâkin-i fukarâ /
kıldı bünyâd nice tâk u revâk*

*Çün tamam oldu sâ’i-i dâ’i /
dedi târîh “kâ’betü’l-uşşâk” 994*

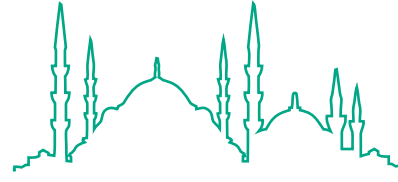
Caminin avlu kapısına bitişik büyük akar çeşmenin kitabesi şudur:

*Sâhibü’l hayrât ve hasenât
Sâbıkâ Edirne kâdısı merhûm ve mağfur
Çavuş-zâde Ahmed Efendi*

Sene 1106

Davut Paşa Camii ilerisindedir. Banisi üç defa sadrazam olan Kütahya valisi iken vefat eden Hekimbaşı Nuh Efendizâde Ali Paşa'dır. Şadırvanının bulunduğu yerde Abdal Yakub Zâviyesi namıyla marûf fevkânî bir tekke var imiş. Paşayı müşarünileyh bu cami yaptırıp mukâbilinde yeni bir zâviye bina ettirmiştir. Caminin inşasına söylenen tarihler Mintancı Abdurrahim Rahmi Efendi'nindir:

“vezir-i kıt'a bir mecmû'adır bu câmi'-i vâlâ”

İSTANBUL CAMİLERİ

HEKİMOĞLU ALI PAŞA CAMİİ

Caminin kapısı kemerindeki tarih o vaktin şeyhülislâmı İshak Efendi'nindir:

*Tırâz-ı sadr-ı devlet zîb-bahş-ı mesnedref'et/
yegâne âsaf-ı kudsi tabi'at neyyir-i enver*

*Ali Paşa-yı âli-câh kim oldur sa'âdetle/
vezîr-i a'zam-ı Sultan Mahmud-ı cihân devvâr*

*O mu'cizâyet-ı kübrâ-yı hüsn-ü halk dâniş kim/
sınuf-ı mükerremen tab'-ı pâki câmi'-i ezher*

*O mihrab emel-i cûyâ-yı âfâkın der-lutfu/
misâl-i kibledir çün-kim recâ-mendân ser-tâ-ser*

*Bu lütfun şükrünü ifâ için hemvâre olmuştur/
rızzâ-ı ilâhî tahsîl etmeğe hakkâ ki hâhiş-ger*

*Menâr-ı âli-i tevîk hakka vâsf-ı zer-kandîl/
mu'allâ kürsî-i hayrâta tab'-ı sâkî zîbâver*

*Tırâz-ı minber-i sıdk taviyettir zamiri kim/
hatîb-i tab' ezber eylemiş ihlâsı peşin ter*

*Nola te'zîn evsâfi nikâmet-sâz ise âlem/
ki han lütfuna kalmakda halkü's-salâ yerîr
Değil ser mahfil-i zikr-i cemîl münferid zirâ/
cemâ'atle mü'eddâdır duâ-yı devlet-i yek-ser*

*Umurunda hem işe muktedâsı şer'-i enverdir/
tarîkatçe odur erkân-ı dîn u devlete yâver*

*Anın çün böyle zîbâ câmi' pâki li-vechillâh/
binaya sarf-ı himmetle kodu âlemde zikr-i ter*

*Hûşârû şen binâ nev câmi'-i pâki zem ebnâ kim/
sezadır oldu dense mescid aks ile hem-ser*

*Bu hayr-ı bî-bedel makbul olub dergâh-ı izzette/
misâl-ı beytma'mûr oldu bu nûr isme mazhar*

*Ne zîbâ câmi'-i pâkize kim kim hüsn-ü hitamıyla/
gelince rû-yı arza nev nümâyîş hetrîn zîver*

*Dedim İshak tahsin eyleyüp târîh-i itmâmın/
"zehin evcâmi' sadr-ı âliyyü'l-kadrdâd-ı âver"
Ketebe esnafü'l kitâb Mustafa el-ma'rûfbi-cihângîri*

Sene 1147

(...) re'isü'l kitâbı Sadrazam Ragıb Mehmed Paşa'nın inşâd eylediği tarih de avlunun büyük kapısı üzerindedir:

*Îmâm-ı ehl-i sünnet hazret-i Sultan Mahmud'un
Vezîr-i a'azamıya'ni Ali Paşa-yı âsaf ârâ
Gelmeden sadra mevkûf eyledi hayrât-ı evkâtın
Nice mescid nice tekkeye nice çeşme idüp ihyâ
O hayrâtın berîde işte bu pâkize câmi'dir
Ki oldu kubbesi gerdûne şeref endâz isti'lâ
Mukarnes tâk mihrabı sabâhü'l hayr-ı peş-yâni*

*Menâr nâzik endâmı amûd-ı hacdır güyâ
Hemîşe kible-i hâcât idüp dergâh-ı bâninin
Bunun gibi nice hayrâta tevîk eyleye mevlâ
Eder ismiyle târîhin bu mısra-ı raînâ tefehhüm
Yapıldı mevki'indecâmi'ü'n-nûr Ali Paşa*

Cami bir asır sonra 1247 tarihinde Mahmud-ı Sâni tarafından imar edilmiştir.
Küçük avlu kapısında şu kitabe vardır:

*Hazret-i Sultan Mahmud ibni Han Abdülmecid/
emr idüp ta'mîrine ihsân buyurdu bu zamân*

*Maşrık mehd şecâ'at mâh-ı tam Abdullah dâd/
bahr-i iklim kerâmet şâh hakan-ı cihân*

*Şâh-ı adil eyledin haşefer-i? Fahr-ı âlemi/
lütf idüp rûh-ı Ali Paşa'yı kıldın şâdimân*

*Hâk-pâye böyle tam târîhle şükür ile rızâ/
câmi'ül enverî ihyâ eyledin Mahmud Han (1247)*

Koca Mustafa Paşa Caddesi üzerindeki diğer avlu kapısındaki kitabe de şudur:

*Sadr-ı âli-i Ali Paşa-yı hüceste âsâr/
etti hayrât ve meberrâtı cihân malı*

*Kondu bir vakit-ı mübârekte o şeyhü'l enverâ/
hane-i kıtını gördükde bu vevkı hâlî*

*Yaptı bu beyt-i hakkı çünkü bi-rabbü'l kâ'be/
kible-i hâcet ola bârına iclâh*

*Şân verir ismi bu târîh-i latife servet/
"câmi'ü'l ma'a'l envâr âliyyü'l âli" (1147)*

Paşa-yı müşarünileyh Kütahya'da arefe günü vefat idüp gömüldükten sonra bâemr-i hümâyûn cami karîbine nakl ve türbesine defn edildikde -âşûre günü-Müstakîm-zâde:

"Sâhibü'l câmi' Ali Paşa'ya lâ-hût oldu câ" tarihi söylemiştir. (1172)

Vezîr-i müşarünileyhin pederi Nuh Efendi Efrenciü'l asıl idi. Fenn-i tıbda mahâreti olmağla İstanbul'a gelerek şeref-i İslâm ile müşerref olduktan sonra 1086 tarihinde yapılan sûr-ı hümâyûnda şehzâdelerin sünneti ile şöhret kazanıp 1105'te cerrahbaşılık ihsân ve mîrimirân-ı eyâlet-i Karaman pâyesiyle mîr-i Hazal? Mukâta'ası hâssı tayin olundu. 1106'da II. Mustafa'nın cülûsunda sertıbbâ ve Rûmeli kâdıaskerliği pâyesiyle Tekfurdağı Murtazâbad ve Keşan kazaları arpalık verildi. Ba'de Ahmed-i Sâlis devrinde 1119 tarihinde rıhlet idüp Kocamustafapaşa'da evlerinin civarında gömüldü.

Vefatına: *"Nuh cesimi zorkan saldı adem deryasına"* tarihidir.

Ali Paşa'nın ilk sadareti 1144'de 40 aydır. Azl ve Midilli'ye nef edildi.

Ali Paşa ikinci sadareti 1155'de 18 aydır. Unvanı şeyhü'l vüzerâ idi.

Ali Paşa üçüncü sadareti 1168'de 3 aydır. Unvanı nizâmü'l mülk idi. Azl edildi. Türbesinde, sokak cihetine şu kitabe konulmuştur:

*Haydar-ı rezm-i gazâ hâtem-bezm-i vüzerâ/
şem'a-idevlet-i garrâ bu âli şîr-i benâm*

*Geçti dîvâr-ı fenâdan nice fermâ ne-fermâ/
var mı böyle anılır hayır ile tâ rûz-ı kıyâm*

*Hafziyen bir bulunur böyle güzîde târîh/
sadr-ı âli-i Ali Paşa'ya cinân oldu makâm*

Türbenin avlu cihetindeki kitabesi de budur:

*Türbe-i gâzi Ali Paşa'ya eyler yadigâr/
Rûh-ı pâkın şâd idüp eyle küşâdü'l fâtîha*

*Türbe-i abdâl Yakub ile Şeyh İbrahim'e/
gel rızâ eyle duâ ile oku bir fâtîha*

Caminin avlu kapısı bitişiğindeki sebîl, türbe duvarı dışındaki akar çeşme ve avlu cephesindeki ufacık akmaz çeşmenin sıra ile kitabeleri şunlardır:

Sebîl

*Hazret-i Sultan Mahmud'un vekil-i mutlaka
Nâmdâş-ı Fatih-i hayr vezîr-i bî adil
Eyledi bu kâ'betü'l uşâkı ihyâ yaptı hem
Çâh-ı zemzem gibi bir aynî tesemmü sel-sebîl
Geldi sadra çok semmi sâkî-i kevser veli
Etmedi böyle birinin berri ervâ-yı sebîl
Lüleden su gibi hâmden tereşşüh eyledi
Ve saffin eşrâb için ey Vehbi dû târîh-i celil
"bu Ali Paşa sebilinden gel aliç mâ'i şifâ" 1146
"âb-ı pâk-ı kevser oldu vakf-ı ebnâ-i sebîl" 1146*

Çeşme

*Sîrâb-ı mağfiret eylesün Ali Paşa'yı hak
Kim binâ etmiş idi bu çeşme-i dil-cû teri
Muharrek olmuş iken ihrâkta tecdîd idüp
Lutf-ı sultan-ı cihân Abdülhamid verdi ferî
Düştü câyında refî'â mısra' târîh ana
"gel elinden iç Ali'nin âb-ı nâb-ı kevseri" 1197*

Çeşmecik

Mine'l mâ'i ..... Hayy

*Suyu etti Ali Paşa binâ/
fî sebîlillâh 'ayni câriye*

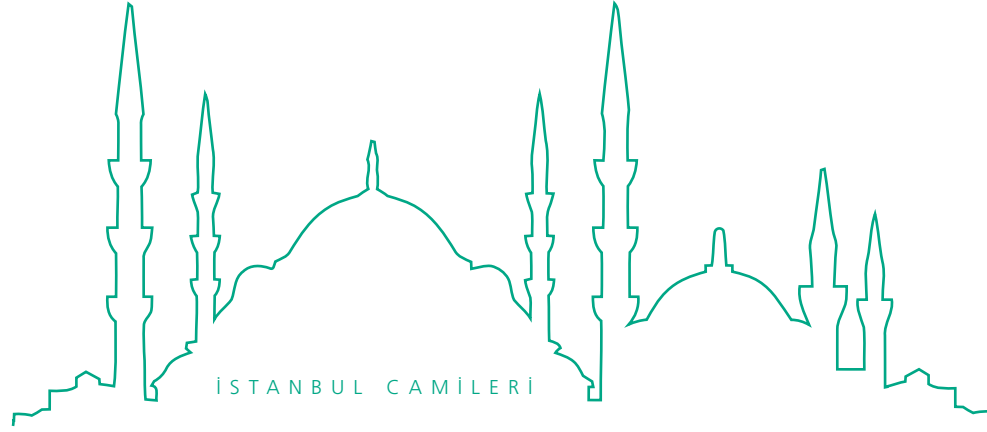
*Bu musaffi çeşme târîhin münîf/
dediler "aynü'l hayât-ı sâniye" 1146*

Hekimoğlu Ali Paşa Camii'nin Koca Mustafa Paşa Caddesi'ndeki avlu kapısına bitişik akar çeşmenin kitabesi:

*Fî sebîlillâh binâ etti bu ayni hürremi
Hazret-i Sultan Mahmud'un vezîr-i a'azamı
Nev resâ târîhini atşân işrâb eyledim
"Çeşme-i sâf Ali Paşa'dan iç mâ'-i zemzemi" (1147)*

Caminin minaresi üzerindeki basitenin tarihi şudur:

Ressime İsmail eş-şehir Bahliga-zâde (1175)

EBUBEKİR PAŞA CAMİİ

Davutpaşa kurbundadır. Banisi Topkapı dışında Takyeci Camii'nin karşında yalnız servi dibinde gömülü Ebubekir Paşa'dır. Vefatı tarihi:

*“uzlet-i nâsût”*dır. 1024

Banisi Sadrazam Davut Paşa'dır. Tarih-i inşasını Hattat Şeyh Hamdullah Efendi'nin yazısıyla Şeyhülislâm Kemâl Paşazâde Ahmed Efendi söylemiştir:

*Allah yakıd beni Derviş Davud /
vezîr-i ebherü'l istikâme*

*Sultan Bayezîd ibni Mehmed /
feridü'l dehr fî akdü'l imâme*

*Benâ'e'l hayr merfû'ü'l mebâni/
hâmdüllâhi mâ nâhte hemâme*

*Te'emmül fiha ve enzar-ı hüsn-ü târîh/
"lisâhibekü'l âdet vesselâme"*

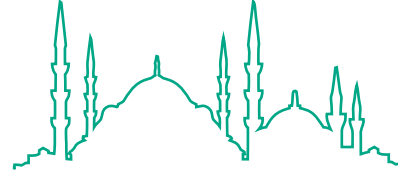
890

Müşârunileyh caminin ittimâmından iki sene sonra mazûl olub iki sene daha geçtikten sonra irtihâl etmişlerdir. Mihrab önündeki müstakil türbesinde gömülüdürler. Türbe kapısında şu kitabe vardır:

*Atâkullah ayâ Derviş Davut /
bâ nevâ' er-recâ mahâl diye*

*Felemmâ mât anı killet târîh /
"kemâhi rahmetüllâhi aleyhe"*

905

İSTANBUL CAMİLERİ

DAVUT PAŞA CAMİİ

Davut Paşa, Fatih'in cülûsunda Anadolu Beylerbeyisi bulunub vezirlik ihsân olunmuş ve 888'de ve Bayezid derûnunda, sadrazam olarak 15 sene Bosna'da kalmış ba'de Dimetoka'da mütékâ'iden uzleti ihtiyâr etmişdi. 904 hilâlinde vefat ettiği zaman para ve eşyanın kısmet-i resmi olarak Kadıasker Hâcî Hasan Efendi'ye 8 yük akçe isabet etmiştir. Ulemaya mu'în, fukarâyı sever, âbid ve zâhid bir vezirdi. Rahmetüllâhi aleyh.

Caminin avlusundaki şâdırvân üzerinde tami-
rine aid yazı görülüyor:

*Gâzi Davut Paşa / merhûmun şâdırvânı tecdîd
ta'mîrine / muvaffık olan mütevellî Seyyid Musta-
fa / Ağa S/1213 /*

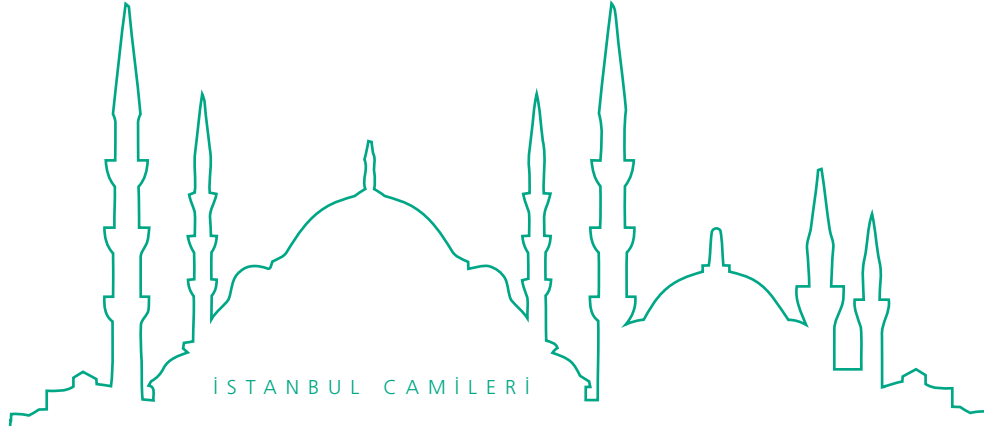
Avlunun orta kapısı dışındaki büyük hazineli
akar çeşmede bu kitabe vardır:

Sâhibü'l hayrât / merhûm Davut Paşa [890]

Karîbindeki Davut Paşa Medresesi'nin avlu-
sundaki şâdırvâncığın kitabesi de şudur:

*Sâhibü'l hayrât ve'l hasenât küçük Pazar
Sâkinlerinden El-Hâc Mustafa Ağa ve sâhibü'l
hayrât Uzun Mustafa Ağa'nın hayrâtı*

1192 Şabân

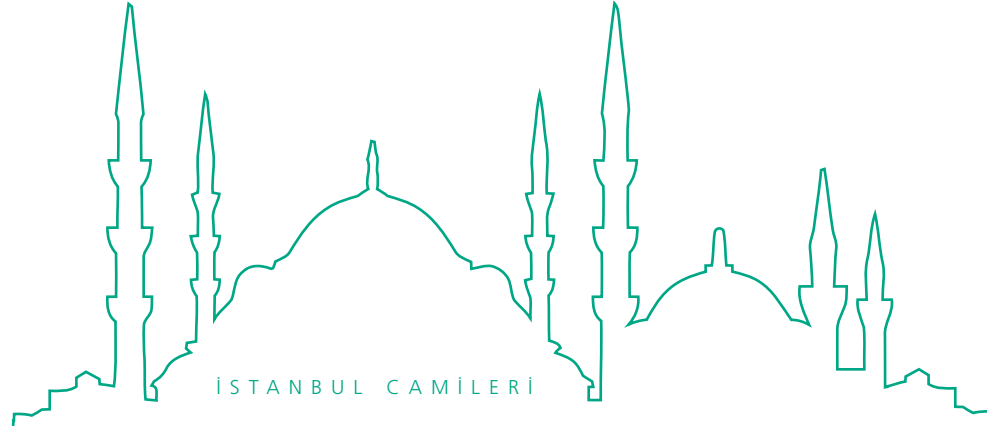
HAYDAR KETHÜDÂ CAMİİ

Davut Paşa Camii kurbundadır. Banisi yeniçeri ocağında kethüdâ olmuştur. Kocamustafapaşa kabristânında gömülüdür. Tarihi malûm değildir. Caminin tarih-i tamiri kapısının üzerinde görülmektedir. (1254)

Avlusundaki metrûk abdest musluğu teknesinin yazısı da şudur:

*Tunus kapu kethüdâsı sa'âdetlü Ömer Efendi'nin haremi
Sıddıka Hanım'ın vakfidir. 8 Ramazân sene 1311*

YAVUZ MEHMED AĞA CAMİİ

Davutpaşa kurbundadır. Banisi sekbanbaşdır. Kabri malûm değildir. Fatih devrinde yaptırıldığı mahalle ihtiyarlarının rivayetinden anlaşılıyor. Minaresi yıkılmıştır. İttisalindeki büyük hazineli akar çeşme 1153 tarihlidir. 1234'te de tamir edildiği ikinci bir kitabede görülmektedir. Her iki kitabe şunlardır:

*Kethüdâ kadın bu ayni sâfî icrâ eyleyüp/
mevki'inde kıldı irvâ-yı itâş-ı kâ'inât*

*Hak bu kim sükkânı bu semtin suya muhtâc idi/
edecek ahvâline sarf-ı nikâh iltifât*

*Niyet-i hayır ile bu çeşmeyi bünyâd idüp/
su yerine eyledi icrâ-yı gül-kand-ı nebât*

*Lüle gördüm rûhiyâ târîhini işrâb eder/
“çeşme-i gülbeviden aktı aceb mâ'û'l hayât*

1153

Hazine duvarında

*Sâhibü'l hayrât ve rağibü'l cennet ve'l derecât
Hâcegân-ı dîvân-ı hümâyûndan Mehmed Emin
Efendinin pederleri Yusuf Çavuş Ağa'nın
Vâlideleri Ümmü Gülsüm Hatun'un ervahları şâd ola*

1234

Banisi Mehmed Paşa, tarihi 1002'dedir.

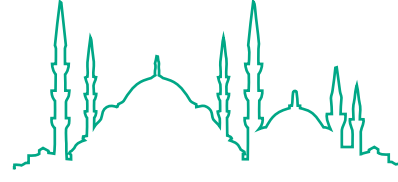
[Müşarünileyh Hadım Hasan Paşa yerine 1006 tarihinde sadrazam olub, 1007'de azl edilmiş ve 5 sene sonra ölmüştür.]

Caminin karşısındaki medrese Sarı Sultan Selim'in kızı ve Piyale Paşa'nın karısı Gevher Han Sultan'ındır.

Caminin avlu kapısı kitabesi şudur:

*Rabbenâ'l a'lâ Teâlâ şânühü / celle an fehümü'l veri? Sultan
Amme min âsâr ef'anâl lehü? / câmi'-i müstahkem bünyâte
Nûre min külli veçhe lâ ma' / lil-me'âli câmi'-i ümrana
Min buyûtellâhi beyt-i âmen / feliken müsteşirân cirâne
Kad binâh ma'beden lil-mü'mînin / sâhib-i müstekmil imâne
Âsafü'r-rey-i sadr-ı â'kil / müstmüsteşâr-ı nâdir akrâna
İsmühü's-sâmi Mehmed dâme fî / hüsn-ü zikr-i âliyâ ünvâna
Hayrül ezel hayran bâkiyâ / fî kemâl-i lâ yezi noksane
Sümme fî yemin ve hüsn-ü fî isneteyn / ba'de elf âliyâ eyvâne
Kâle rûhül kuddus fî târîha / "mescid-i müstahsen erkâne"*

1002

İSTANBUL CAMİLERİ

CERRAH PAŞA CAMİİ

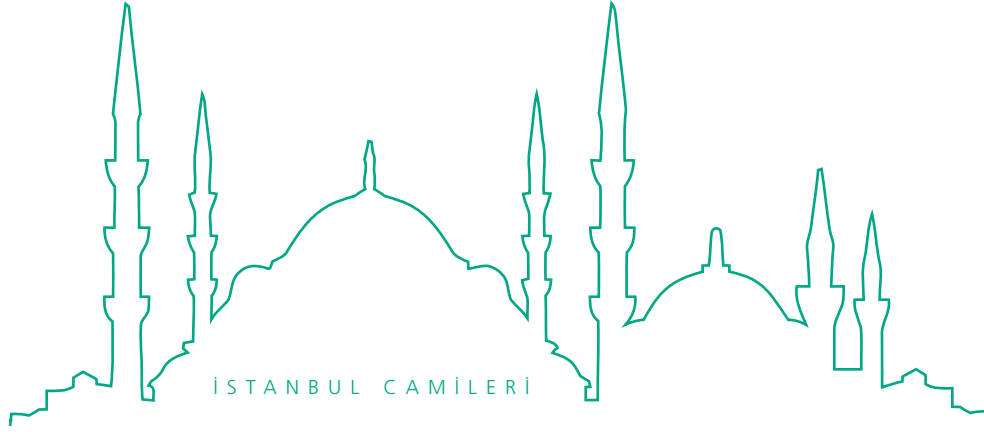
İç kapısındaki kitabe de budur:

*Câmi'-i câ-i latîf ve bedî'ül inşâ / âliyü's-semek meni'â ve vasi'ül ahşâ
[fî buyût-i iznillâhi behâ an şerefi'] / ve'l i'bâdât behâ külli zamân tegaşşî
Dâm-ı ahiye? Salavât vâcîbet d'avât / büthâr-ı? Müteccel ve belîl-i yağşî?
Yâ' merân-nâs be'n yakter fevâ ma'rûfâ / ve ani'l minker yenhi vâzi'ül fehşâ
Killet ez tehhüm bi'l hayırleh târîhân / "ömrül câmi' bi'l hüsn-ü Mehmed Paşa"*

1002

Vezîr-i müşarünileyh sarâyda hâs odabaşı rütbesine vâsıl ve cerrahlık hizmetiyle şöhreti Murad-ı Sâlis'in sem'ine mütevâsıl olarak Şehzâde Mehmed'in hitânı hıdmetiyle kaderi âlî, yeniçeri ağalığıyla çerâğ ve vezirlik rütbesiyle taltif edildikten sonra 1004 tarihinde zahire ekmeğe memûren Belgrad'a azîmet etmiş ve bu hıdmeti edâdan sonra İstanbul kaymakamı olarak 1012 tarihinde ölmüştür.

HASEKİ CAMİİ

Aksaray-Davutpaşa arasındadır. Banisi Kanunî'nin karısı Hürrem Sultan'dır. Şehzâde Camii Hâcî Mehmed'in annesidir. Mekteb, imâreti darüşşifâ, şâdirvân ve sâiresi mükemmeldir. Medresesi 946, dârüşşifâsı 957 ve cami 1021 tarihlidir. Bu tarih, caminin tevsî ve imarına aiddir. Binası 945'tedir. Cami evvela bir kubbeli yapılmıştır. Cemaatin çokluğuna ve vakfının müsaadesine binâen Ahmed-i Evvel devrinde bir kubbe daha ilâve edilmiştir. Kitabesi şudur:

*Yapup bu câmi'i merhume Sultan /
kodu âlemde hayrât u hoş âsâr*

*Dokuz yüz kırk beşinci hicretin sâl /
binâ oldu bu beyt-i dîn u ahyâr*

*Siğışmazdı cemâ'at kesretinden /
ederlerdi hemîşe acz-ı izhâr*

*Mütevellisi bevâb-ı evvel Hasan Bey /
ana bir kubbe zamîn etti tekrâr*

*Dedi âsârı itmâmına târîh /
"zehî âlî ve beytullâh ebrâr"*

1021

Baniye-i müşarünileyhâ Kanunî türbesi karşısındaki diğer türbede gömülüdür. Caminin diğer kapısında şu kitabe vardır:

*Lâ alsa..... /
Mehmed.....¹*

¹ (HN) Noktali yerler orijinal belgede de bu şekilde gösterilmiştir.

*Hazret-i Sultan Ahmed Han asrında bütün /
âleme verdi şeref câmi'le ol zıllı hüdâ /
dar idi bu cem'iyete sığmazdı cemâ'at câmi'e*

*Vü'at çün Hâlife bu kubbe-i manzam agâh /
Mustafa Ağa kapuağası merhûm sa'id /
arz idüp bu hayrı fermân etti o şâh i'tâ*

*Tevliyetle câmi'-i âly ma'mûr eylesin /
i'nâ ol bevvâb-ı sultanî Hasan bey-i süreyyâ /
rûh-ı pâkın haseki sultanın ihyâ eyledi*

*Kâ'be-veş sa'yle bir câmi' dahi kıldı binâ /
zîr-râs-i ahdes-âsâr-ı kâv her yandan? /
dediler târîh "bu makbûl dergâh-ı hüdâ"*

1021

İmaretin kapısı üzerindeki kitabe de budur:

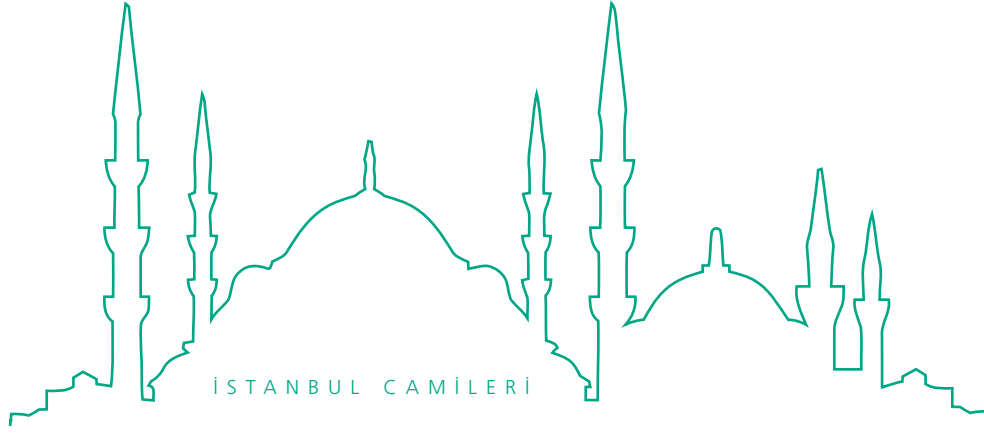
*Mâh-ı zilhiccenin hem yedisinde /
ki sultan bu binâyı kıldı bünyâd*

*Rebi'ü'l-ahir ayı ahirinde /
tamam eyledi bu lübb-i hayrıyla hoş der?*

*Görüp fazıl ehli anı dedi târîh /
"evvela dilim ni'mele maybah âbâd"*

947

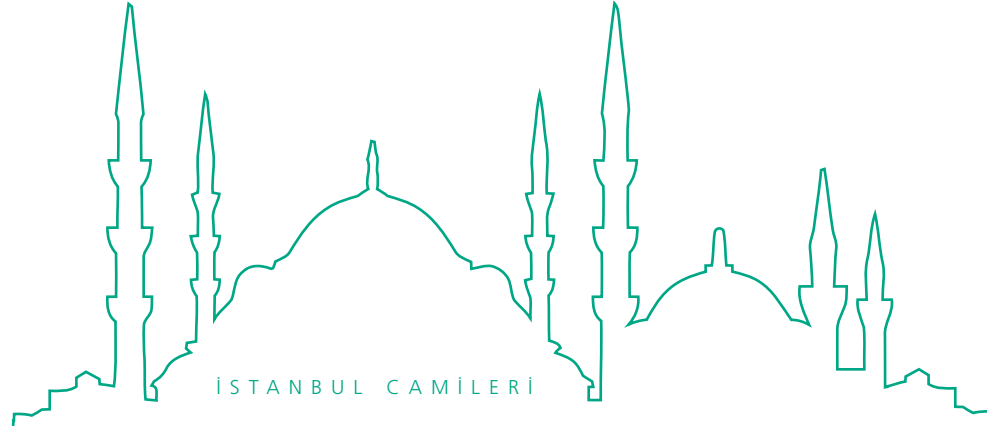
*İftena ebvâb inni at?
Allahü müftahü'l ebvâb*

KEÇİ HATUN

Haseki Hastahanesi karşısındadır. Banisi Keçi Hatun mihrab önünde gömülüdür.

AHMED KETHÜDÂ CAMİİ

Aksaray-Cerrahpaşa Caddesi'ndedir. Banisi Ahmed Ağa, cami sâhibi Murad Paşa'nın kethüdâsıdır. Kabri mescidi dairesindedir. Binası 957 tarihindedir. Cami mürûr zamanda harâb olmuş, 1304 tarihinde Âişe Hanım tarafında yenilenmiştir. İçeride aslı iki tarih levhası şunlardır:

*Dokuz yüz elli yedide idüp Ahmed Ağa bünyâd
Bu câmi' zümre-i islâma olmuşken ibâdetgâh
Mürûr-ı dehr-i nâ-hemvâr idüp tahrîb kılmış idi
Dirîgâ münderis evkâfını tevliyetin gümrâh
Bu kere câmi'ü'l hayrât Revnak Âişe Hanım
İdüp keyfiyet tahrîbini tahkîk u istiknâh
Yine bir böyle tarz-ı dil-nişîn üzere kılub inşâ
İmâm kible-i islâmdan oldu şefâ'at-hâh
Mü'ezzin aldı bir tekbîr tal'at yazdı târîhin
"yapıldı müslimîne hisbetüllâhi beytullah"*

1304

*Etti bu mescidi i'mâr harâb olmuşiken
Zevce-i âliyye-i hazret-i Şem'i Mollâ
Fart-i şâdî ve meserretle mücevher âsâ
"Es'ad u eymen ola Âişe Revnak Hanım
Kıldı bu ma'bed-i memdûhu mükemmel ihyâ"*

1204

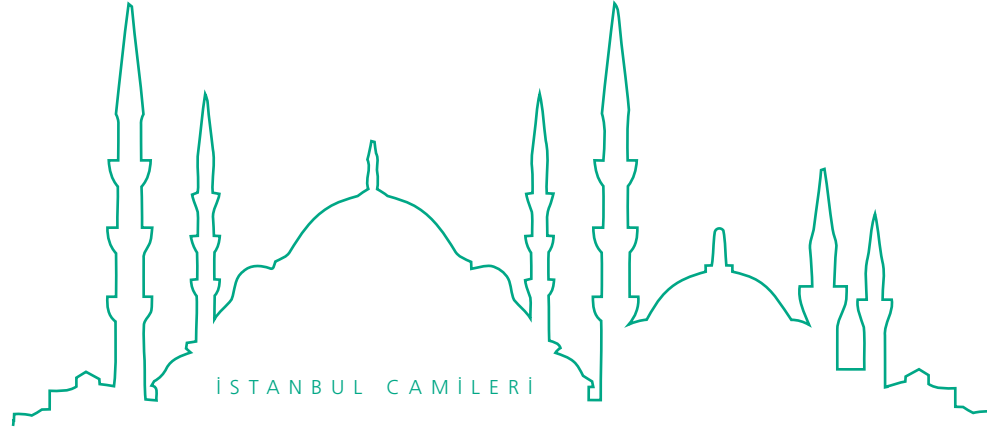

HÂCI BAYRAM HAFTÂNÎ CAMİİ

Aksaray-Murad Paşa Camii, Yusufpaşa kurbundadır. Banisi Fatih'in kaftâncıbaşısıdır. Mescidi civarında gömülüdür.(951)

Avlu duvarının köşesindeki şu kitabeye nazaran 1314 tarihinde dîvân-ı hümâyûn beylikçi mu'âvini Nasır Bey Efendi tarafından yenilenmiştir:

Bani-i evveli Hâcı Bayram Haftânî olub minberini Bayram Paşa vaz' etmiştir. Hareket içinden kâmilen münhedim olmuş iken dîvân-ı hümâyûn beylikçi mu'âvini Nasır Bey Efendi merhûmun haremi Fatma Hanım tarafından tarhı tecdîd ve inşâ olunmuştur.(1314)

SİNEKLİ MESCİD - KÂTİB MUSLİHİDDİN CAMİİ

Aksaray-Sineklibakkal kurbundadır. Banisi Kâtib Muslihiddîn Efendi Altımermer'de Uzuncaova'da yaptırdığı diğer mescidinde gömüldür. Mumaileyh Kara Mustafa Paşa Camii'nin binâemîni idi. Uzuncaova'daki mescidinin kapısında şu kitabe vardır:

Hafiyü'l-eltâf necinnâ mimmâ nehâfe

951

Bu caminin avlu duvarına bitişik büyük akar çeşmenin kitabesi şudur:

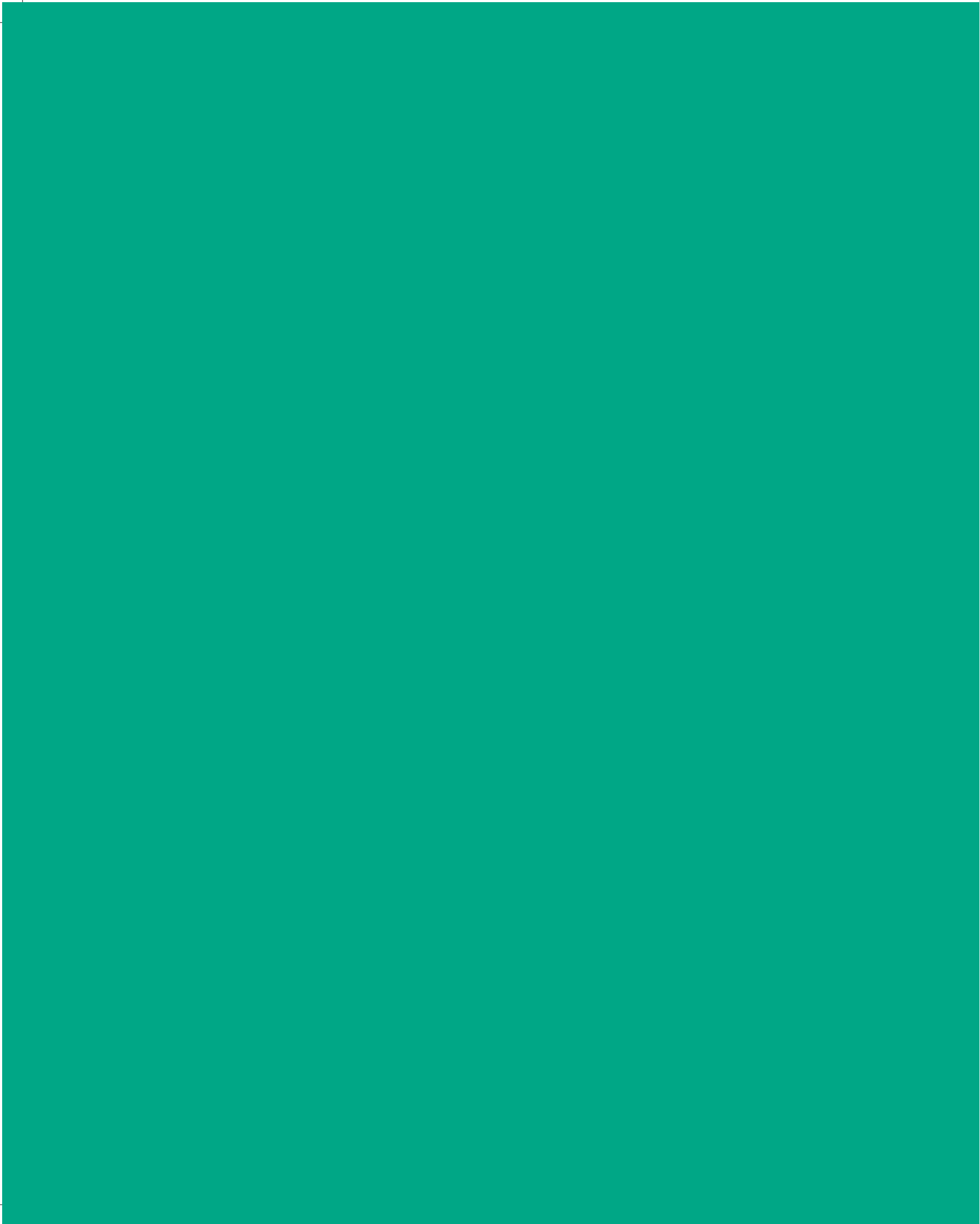
*Ben ehl-i berr u ihsân sâhibü'l hayra
Her hâl ede bârî bana yârî
Kâtib Muslihiddîn mescidi
Yakup yandırdı çün ihrâk-ı nârı
Hal kiyâm idüp ta'mîre hayt
Ana sarf etti nakd-i bî-şumârı
Husûsân kurb-ı mescidde bu câdde
Yapub bu çeşme-i bâ-feyz-i bârî
Dedim târîhin atşâne vahîdâ
"için sıhha çû kevser oldu cârî"*

1133

İSTANBUL CAMİLERİ

MEVLEVİ HANEKAPI-
TOPKAPI-ÇAPA-AKSARAY

Mevlevihanekapı'dadır. Banisi Şeyhül-kurrâ ve İmâm-ı Sultan Evliyâ Mehmed Efendi'dir. Dâire-i hümâyûn ile Revân Seferi'ne giderken Konya'da rahatsızlanarak Ayasofya şeyhi Kadızâde Mehmed Efendi ile birlikte İstanbul'a dönmüşler ve ikisi bir günde rıhlet ederek Topkapı dışına gömülmüştür.

İkisinin de vefatları tarihi şudur:

“Evliyâ u Kadı-zâde oldu ah”

1038

Bu caminin ikinci banisi Hâcî Mehmed Tevfik Efendi'dir. 1297 tarihinde yenilemiştir. Minaresinde şu kitabe vardır:

Câmi'-i Evliyâ bâni-i sâni el-Hâc Mehmed Tevfik Efendi rahmetüllahi 'aleyh (1297)

Kendisi de caminin kabristânında gömülüdür. Mezar taşı şudur:

El-Hâc Evliyâ cami-i şerîfi bâni-i sâni hâliya vâridât mümeyyizânından mütekâ'id merhûm ve mağfûrleh el-Hâc Mehmed Tevfik Efendi ibni el-Hâc Hüseyin Efendi rûhi-çün rızâen lillahi el-fâtiha. (1298)

Bu caminin civarındaki (Yeni Çeşme) nâm büyük akar çeşmenin banisi Çorlulu Ali Paşa'dır. El-Hâc Mehmed Tevfik Efendi'nin karısı Hanife Hatun bu çeşmeyi yenilemiştir. Kitabeleri şunlardır:

Sâhibü'l hayrât sadr-ı a'zam-ı esbak merhûm ve mağfur

Çorlulu Ali Paşa hazretleri. 1132

Sadr-ı a'zam Çorlulu merhûm Ali Paşa idi

Evvela bu çeşmeyi ihyâ eden merd-i bihîn

Evliyâ nâmiyla ma'rûf câmi'i inşâ eden

Hazreti Tevfik Efendi sâkin-i haldirin

İşte ol zât-ı şerîfin zevce-i pâkizesi

Menbi'-i himmet Hanife Hatun-i güzîn

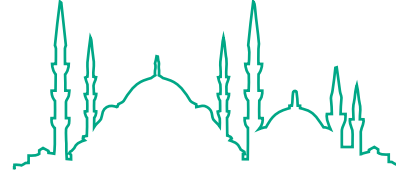
Sonra iş bu çeşmeyi tecdîd ve ihyâ eyledi

Mazhar-ı ecr-i a'zîm etsün anı rab-ı muîn

Bir su içtim fehmi âmîn-hân olub târîhini

“nâ'il-i kevser ola ervâh-ı pâk-ı müslimîn”

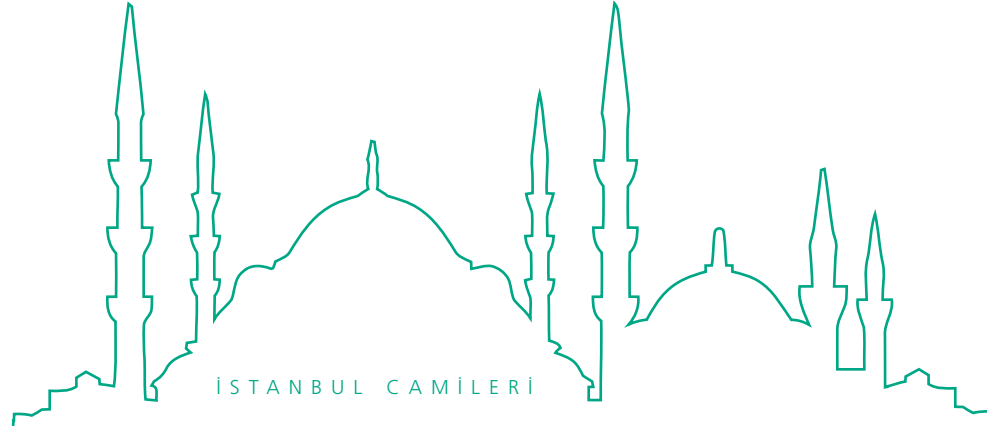
1320

İSTANBUL CAMİLERİ

EVLIYÂ CAMİİ

MELEK HATUN MESCİDİ - KARAAĞAÇ MESCİDİ

Mevlevihanekapı'dadır. Banisi Melek Hatun'un merkadı belirsizdir. Mescidin avlu kapısındaki kitabecik ihtimâl bani-i sâni veya sâlisinindir:

Merhûm ve mağfur

Ebu-Elcevad Mehmed Efendi

Rûhi-çün el-fâtiha

TARSUSLU CAMİİ

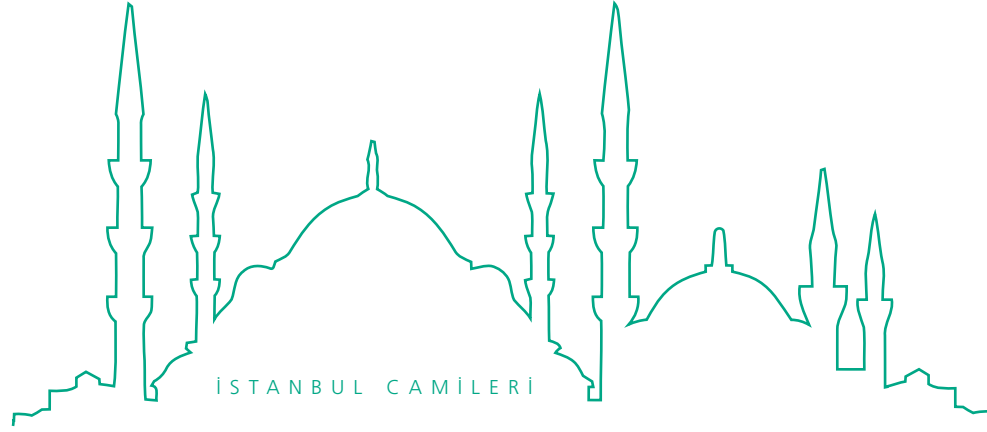
Mevlevihanekapı'dadır. Banisi Ali Fakih, Fatih hüddâmındandır, çoban da olmuştur. Merkadı malûm değildir. Bu mecside imam olanlardan biri Tarsuslu olduğuna sebep iştihârı olmuştur.

Mevlevihanekapısı'nın iç tarafındaki büyük akar çeşmenin biri inşâsına, diğeri tamirine aid şu kitabeleri mevcûddur.

*Mehmed Kethüdâ sâlik-i râh tarikattır
Derûn-ı pâk-ı evlâ-yı müstefiz lutf-i mevlânâ
İdüp bir hayr-ı cârî kılmağa ihlâsla niyet
Fütüvvet resmini kıldı kemâl-ı sıdkla icrâ
Yolunda hânkâh-ı mevlevinin bezl idüp mâln
Bu zîbâ çeşme-i pâki yerinde eyledi hakka
Bu çeşme tâ olub cârî içe dil-i teşneler suyun
Vire bânîsine ecr-i cezili hazret-i mevlâ
Dedi hızır hod? Ey Mevlevi gördükde târîhin
“revân oldu bu ayni pâkdan âb-ı hayât efzâ”*

1034

*Bu çeşmeyi ta'mîr ve ihyâ
Eden Kavâf Ahmed Rüşdi
Efendinin ruhuna fâtiha
[1 teşrîn-i evvel sene 929]*

MİMAR ACEM CAMİİ

Yayla civarındadır. Banisi Mimar Acem Ağa mihrab önünde gömüldür. Bu cami 1329'da yenilenmiştir. Kitabesi şudur:

Zihî şu devr-i Meşrûtiyet-i Sultan Mehemedde
Yapıldı câmi'-i Mi'mâr sallû eyâ ulü'l-ebşâr
Yanub çokdan beri mahv ü harâb olmuşdu ser-tâ-pâ
Dil-i âşık gibi bu câmi'-i müstecmi'ü'l-envâr
Kulûb-ı mü'minîn buldukça fer nûr-ı ibâdetle
Ola bânîsinin rûh-ı latîfi şâdmân her bâr
Dahi tecdîdine ibzâl-i himmet eyleyen zâtın
Hudâ meşkûr ide sa'yini bi-hakk-ı Ahmed-i Muhtâr
Bahâî bir düşer ancak bu târih-i safâ-bahşâ
“Zihî pek dil-nişîn oldu şu zîbâ Câmî'-i Mi'mâr”

1329

Bu caminin avlusunda üstü çardaklı mükemmel, susuz bir şadırvan mevcut ve kabristanında Emine Sultan ile birçok zevat gömülüdür. Emine Sultan'ın taşındaki tarihi şudur:

Diyelim cennet ola kabr-i Emine Sultan (1152)
Karşısındaki tekkenin kapısında da bu kitabe vardır:
Dilâ şu devr-i Meşrûtiyet-i Sultan Mehemed'de
Yapıldı ma'rifet-cûyân-ı Mevlâ'ya tecellîgâh
Bu himmet rûh-ı pîr-i a'zamı şâd itdi bî-şübhe

Ki olmuşdu nice yıl cilvezâr-ı mürşidân-ı râh
 İdüb takdîr sa'y-i Mustafa İzzet Efendi'yi
 Olur şâdân kulûb-ı Sünbülî her gâh
 Bahâî dürretü't-tâc eylesün târîhini pîrân
 “Yapıldı dil-nişîn bu dergeh-i dil-cû bi-fazlillâh”

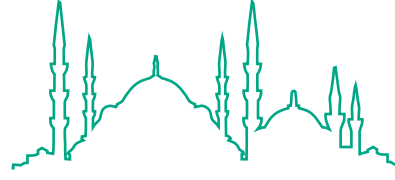
1329

Avlunun dış tarafındaki kuru çeşmenin kitabesi şudur:

Zihî aynü'l-hayât ü Kevser-i cennet ki cârîdir
 Sarây-ı Amine Sultan binti Gâzî Mustafâ Hân'dan
 Kesîrü'l-hayr ü zü'l-lutf u atâ sultan-ı zî-şân
 Müsellemdir ger medh-i dûdmân-ı Âl-i Osmân'dan
 Ola pür-sebz ü hurrem ravza-i hayrât ü âsârı
 Akıtdı âleme mîzâb-ı lutfun delv-i mîzândan
 Husûsâ Kethüdâ Hâcı Hüseyin Ağa çü sa'y itdi
 İder ümmîd-i afv ü mağfiret pes Rabb ü Rahmân'dan
 İder bir reşha-i temrîz yâ Rab âlemi sîr-âb
 N'ola bir katre berceste olursa bahr-i gufrandan
 Didim itmâmına Remzî gelüb bir mısra'-ı târîh
 “Şifâ-yı sadr ola mâ' iç zülâl-i Amine Sultan'dan”

1151

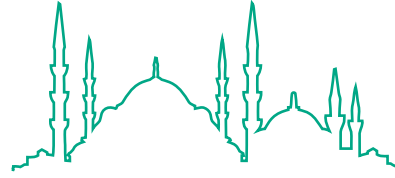
Kible yönündeki kabristanın solunda üstü açık ayrı, etrafı demir parmak-
 lıklı ayrı bir merkadde Sultan II. Mustafa'nın kızı Emine Sultan gömülüdür.
 Tarihi: *Emine Sultan'a becâ hayr du'â* (1151)

İSTANBUL CAMİLERİ

YAYLA KURŞUNLU CAMİİ

Banisi Aydın Kethüdâ, Davud Paşa Türbesi dışında gömülüdür. Minberini Çelebi Ulak namıyla maruf Mehmed Sadık Ağa koymuştur. Akşehir’de Nasreddin Hoca yanında medfundur. Hayatında 400 mushaf-ı şerif yazan ve vefatına ismi tarih olan “Ramazan=1091” Efendi bu mescidin imamı idi. Bu zâviyede Gavsî Şeyh Mustafa Efendi de medfundur. Bu zatın ismi olan “eş-Şeyh Mustafa=1170” de vefatı tarihini göstermektedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

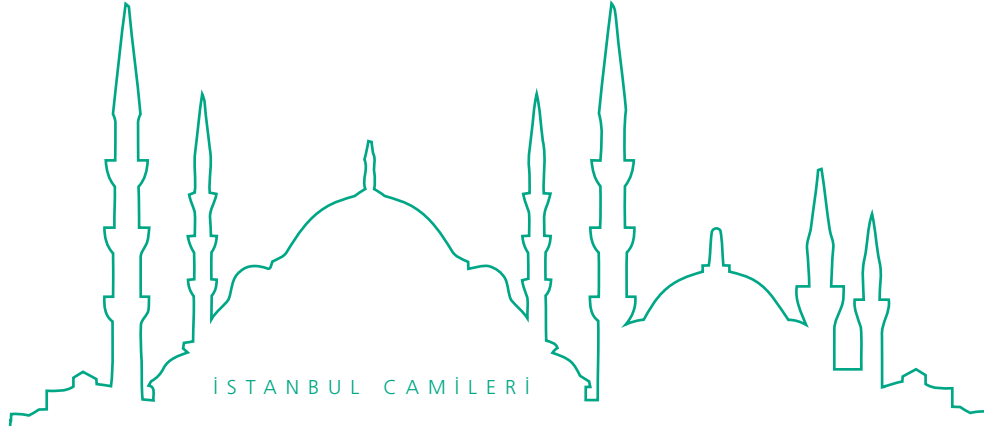
ODABAŞI CAMİİ

Macuncu kurbundadır. Banisi Hasodabaşı Behruz Ağa’dır. “Minnet-i tâ’at (970)” tarihinde yaptırılmıştır. Minaresi sol taraftadır. Banisinin merke-di malum değildir. Cami 1031 ve 1197 tarihlerinde imar edilmiştir.

Civarında ve Koruk Mahmud Mescidi orta yerde yapılı büyük hazneli kuru çeşme:

*Sadr-ı a’zam-ı dâver-i ekrem Ali Paşa yine
Râh-ı Hak’da kıldı icrâ çeşme-i kevser nişân
Hızır-ı Ferruh-dem temâşâ eyleyüb târîhini
Didi “dîlcû çeşme-i âb-ı hayât oldu revân”*

[1131 (1122)]

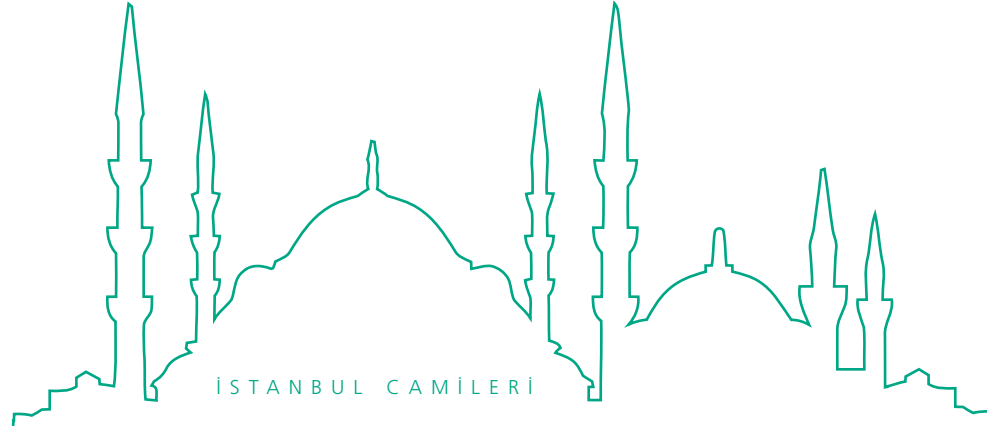

MUSTAFA ÇELEBİ MESCİDİ - MANASTIR MESCİDİ

Topkapı kurbunda kiliseden çevrilidir. Vâkıfı Mustafa Çavuş, Fatih hazretlerinin hüddamından bulunmakla vazifesi müşârunileyhin vakfından alınır. Fî'l-asıl minaresi yokken sonradan tamir edilirken ahşap bir minare yapılmıştı. Hâlen gene minaresinden vakfına imamları mütevelidir. Kurbundaki çeşme ile fevkindeki bugün mevcut olmayan mekteb, Ali Ağa nam hayır sahibinindir. Bu çeşmenin kitabesi şudur:

Sâhibü'l-hayrât Ali Bey pâk-i zât
Hüsn-i hulk üssü derûnu ber-kemal
Kara Kethüdâ vezîr-i sâbıkın
Yeğenydi ol gül-i bağ-ı kemal
Nûra gark ide ten-i nâzik-terin
Fahr-i âlem hürmetine bi-zevâl
Bu mu'allimhane ile çeşmeyi
İki hayrât eyledi kim bî-misâl
Vâhibü'l-âmâl kabul eylerse ger
Adn-ı Firdevs'e yeterler onu dâl
Çıkdı üçler Nihâyâ târîh için
"Kasr-ı Firdevs-i berrîn mâ'-i zülâl"

HÜDAİYE TEKKESİ CAMİİ

Topkapı semtindedir. Küçüksaray Meydanı yakınındadır. Banisi Mehmed Ebulhüda Efendi'dir. 1317'de yaptırmıştır. Avlu kapısında şu kitabe vardır.

Silsile-i şerîfe-i Sayyâdiye ve tarîkat-ı aliyye-i Rıfâ'îye'ye mensûb tekye-i Hüdâiye'dir. / Telsîm-i dest-i kerîm-i hazret-i Sultan-ı Enbiyâ ile mümtâz-ı evliyâ necl-i celîl-i cenâb-ı İmâm Hüseyin-i / müctebâ gavs-ı ekber Seyyid Ahmed er-Rıfâ'î radiye anhü'l-Bârî efendimiz hazretlerinin sülâle-i tâhiresinde / ve asdikâ-yı dâ'iyân-ı cenâb-ı pâdişâhîden meşâhir-i sudûr-ı izâm-dan semâhatlü / siyâdetlü Seyyid Mehmed Ebu'l-Hüdâ Efendi hazretleri tarafından birader-i merhûm ve mükerrerleri / Seyyid Mehmed Nureddin Beyefendi'nin nâm-ı âlîlerine tecdîd buyurulmuştur.

1317

TOPKAPI KARA AHMED PAŞA CAMİİ

Topkapı'dadır. Banisi Sadrazam Kara Ahmed Paşa, Rüstem Paşa'nın kardeşidir. Civarında hususi türbesinde gömülüdür. Bu türbenin kapısında şu kitabe vardır:

*Bu sâhib-i hayr vâsıl-ı sadr-ı şehâdetdir
Oku bir Fâtiha'yla sâlini "paşa-yı rahmet"tir*

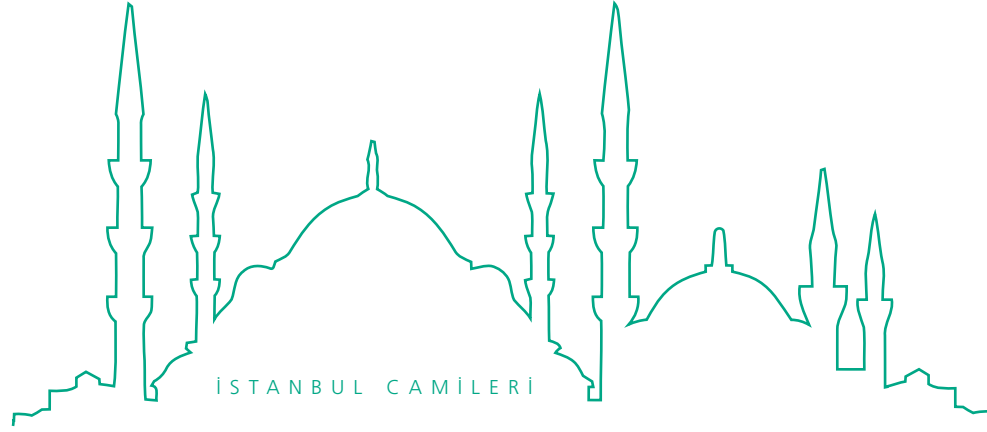
962

Medrese, mekteb, çeşme, şadırvan vesair hayratı vardır. Hayratının tek-milinden önce bazı nedimler gamzı ile Kanunî Sultan Süleyman, müşârunileyhi sadarete iken şehid ettirmiştir. Bu sebepten binası terk olunmuş, sonradan Rüstem Paşa sadarete geçince 972'de ikmaline başlanıp yedi sene sonra bitirilmiştir. Ahmed Paşa'nın karısı Fatıma Sultan da türbenin dışında gömülüdür. Karibinde bunun da bir mescidi vardır.

Kara Ahmed Paşa aslen Arnavut'tur. Acem sefirlerinde ve Tamişvar fet-hinde dilirane hizmetleri ve Gürcü tuğyanında fevkalade şecaatleri görü-lerek 960'ta Rüstem Paşa'ya halef olmuş iken iki sene sonra katledilmiş ve yerine selefi Rüstem Paşa geçirilmiştir. Sahib-i şuur, diyanet ve adalet ile meşhur, cesur ve vakur bir müşir idi. Rahmetullahi aleyh.

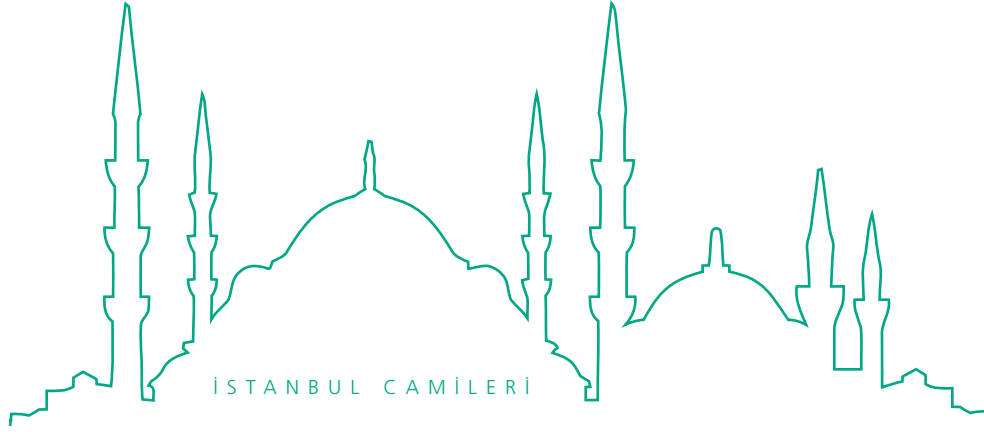
Bu cami ile "Emin-i Cev" Arpa Emine Mescidi arasındaki yol üzerinde ya-pılı büyük hazineli akmaz çeşme:

*Fatıma Sultan binti Ahmed Han Çeşmesin
Sarâyı Şîrîn Kadın ta'mîr terfî' eyledi,
İhsân ide Allah anlara kevser cennette
Bu du'âya ehl-i tevhîd cümleten âmîn didi
Ketebehü'l-fakîr İbrâhîm Destârî el-Fâtiha sene*

KÜRKÇÜBAŞI AHMED ŞEMSEDDİN EFENDİ CAMİİ

Topkapı kurbunda, Pazar Nazmi Tekkesi ittisalindedir. Banisi Kürkçübaşı Ahmed Şemseddin Bey Şam'da medfundur. Hâcî Paşa Camii altında ve üstüne de birer mescidi, sağında medrese solunda sokak aşırı bir mekteb de vardır. İttisalindeki Nazmi Mehmed Efendi Tekkesi'nin Cuma vaizesi şeyh olanlara meşruta idi.

ŞEHREMİNİ CAMİİ

Banisi Fatih Sultan Mehmed Han'dır. Mahallesi "Ereğli" namıyla maruftur. Sebebi de bu mahallede oturan Ereğlili bir zat tarafından caminin imar edilmesidir. Kendisi cami kurbunda gömülüdür. Şadırvanı kapısındaki çeşme Şeyhülislâm Ebussuud Efendi'nindir.

Şehreminlerinden biri çarşının ortasında bir kuyu kazdırıp vazife ile su çekici bir adam tayin ve caminin musluklarına su icra etmiş idi. Sonradan Ebussuud Efendi'nin verdiği su üzerine o kuyudan vazgeçilmiştir. Bu semte "Şehremîni" denilmesinin sebebi budur. Mevzubahis şehremini, caminin bahçesinde gömülüdür.

Bu cami-i şerif son defa Sultan Mahmud'un sadrazamı Mehmed Paşa tarafından yenilenmiştir. Yerde yatan yarısı kırık kitabesi şudur:

Menba'-ı cûd ü kerem hazret-i Han Mahmûd'un

...

Sadr-ı âli ve kerem-pîşe Mehmed Paşa

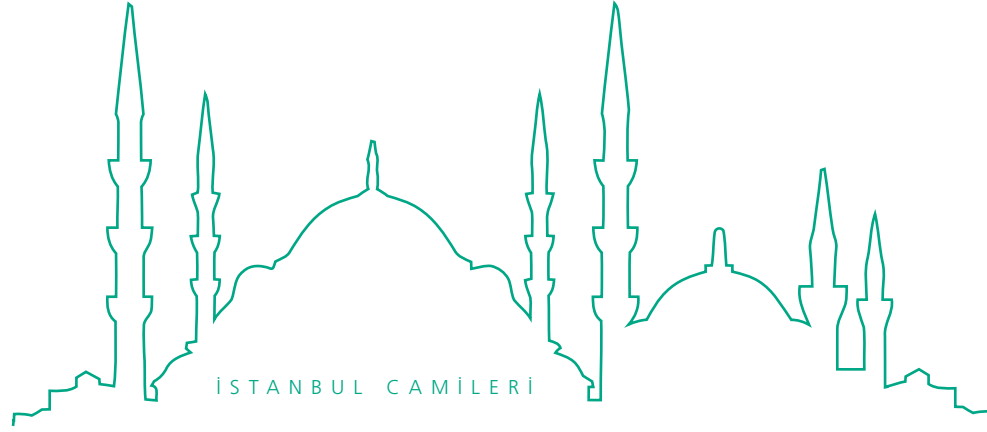
...

Yapdırub câmi' Ebu'l-feth Mehmed Han'ı

...

Nice âsâra dahi eyleye tevfi'k-i Hudâ

...

DENİZ ABDAL CAMİİ

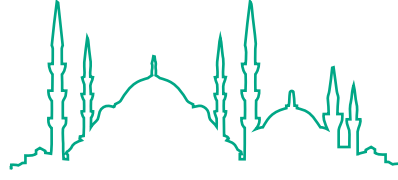
Çapa kurbundadır. Banisi Mimar İlyas Şecaaddin bin Abdullah burada medfundur. Mezar taşındaki vefat tarihi 958'dir. Deniz Abdal denilen zatın merkadi de cami kapısındaki evin arkasında, harem bahçesindedir. Fatih hazretleriyle gelenlerdendir. Bu camiyle alakası yoktur. Karibinde ve caddenin diğer kıyısındaki Deniz Abdal Tekkesi'nin kitabesi şudur:

*Tîğ-i aşka sîne açmak sâlikânın kârıdır.
Ser-i Hakk'a mahrem olmak ârifin irfânıdır.
Gir bu meydân içre yâ Hû zikr-i Hakk'ı kıl müdâm
Cümle eşyâda görünen Hâlık'ın esrârıdır.
Bu ibâdethanede tesbihimizdir zikr-i Hakk*

*"Küllü şey'in hâlikün" Yezdân bekâdır dembedem
Bâ'is-i ihyasıdır burhân ile Kemâleddîn
Zümre-i nâcî-i uşşâka bu bir tecelli-i hidâyetdir*

*Yol Muhammed Ali'nin el-fakîr remzen kıl kabul
Tekye-i uşşâka gel kim evliyâ erkânıdır*

Kânûn-ı evvel 1340

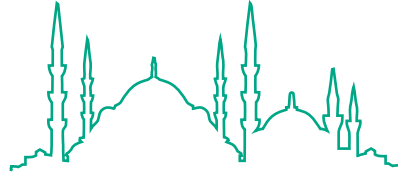
İSTANBUL CAMİLERİ

YENİBAHÇE CAMİİ

Banisi Attar Halil Ağa'dır. Bu mescid aslen Rüstem Paşa Camii'nin yerinde iken paşa-yı müşârunileyh oraya kendi camilerini yaptırmak murad ettiğinde hedm ve enkazını bu mahalle nakil ile yenilemiştir.

Bu Halil Ağa'nın Unkapanı kurbunda "Arabacılar" denmekle maruf mahalde de bir camisi vardır. Mûmâileyhin kabri belli değildir.

Yenibahçe Camii ittisalindeki çeşme Edirnekapısı Camii'nin temel suyu olup binasında başkalfa olan zimminin niyazına binaen olunan müsaade üzerine buradan akıtılmıştır.

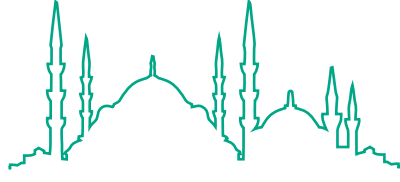

İSTANBUL CAMİLERİ

TATLI KUYU CAMİİ

Yenibahçe-Şehremini arasındadır. Banisi Kâtip Muslihiddîn Efendi'dir. Önündeki tatlı kuyu Sultan Süleyman'ın suyudur. Cami yapılırken görmüşler ve teberrüken bu suyu buraya vermişlerdir. Lakin çeşme halinde akıtılmak kabil olamadığından kuyu yaptırmışlardır.

İSTANBUL CAMİLERİ

BEZMÎÂLEM CAMİİ

Vâlide Sultan-ı zî-şânın tabîb-i himmeti
Yapdı câmi' kıldı merzâya bu yüzden de devâ
Secde-i şükr eylesünler ol Hakîm-i Mutlaka
Kim bu hastahannede buldukça bîmârân şifâ
Bulsun ol sultanla şâh-ı cihân ömr-i ebed
Tâ menâr üzre müezzinler dedikçe "es-salâ"
Eylesün Zîver cemâat tâm târîhim pesend
"Mâder-i şâh-ı zamân bu ma'bedi itdi binâ"

1261

Caminin karşısında yalnız kapısı mevcut mektebin kitabesi¹ de budur:

Şehinşâh-ı zamânın mâder-i zî-şânıdır el-hakk
Cihâna Bezm-i Âlem nâm-ı pâkiyle şeref-bahşâ
Kitâb ü sünnete tatbîk ider bi'l-cümle ef'âlin
O sultana olaldan de'b ü âdet ismet ü takvâ
Du'â aldirmek için şâh-ı devrâna hulûs üzere
İder hayrâta nakd-i vakti bezle himmet-i evfâ
Sezâ ezber iderse vafânı sıbyân Kur'ân-veş
Keremverlikde olmuş dehre zâtı âyet-i kübrâ
Ta'allümgâh-ı emr-i dîne revnak virdi âlemde
Yapub bu mektebin bünyânını evvelkiden a'lâ
Denildikçe İlâhî "Rabbi yessir" şâh-ı devrâna
Be-câh-ı sûre-i "Feth" it müyesser nusret-i uzmâ
Ser-i etfâle târîhim güher-pirâyedir Zîver
"Ne zîbâ mekteb itdi şâh-ı devrân mâderi ihyâ"

1261

1 Bu kapı da ahiren yıkılarak, kitabe cami avlusuna kaldırılmıştır.

Fatih Orta Camii ile Selçuk Hatun Camii arasında Sülüklü nam mahal kurbundadır. Dış kapısında şu kitabe vardır:

*Ebu'l-Feth Hazret-i Sultan Mehemed Han-ı Gâzî
Mu'allim Suhte Yakub Sinan mazhar-ı tevhîd
Bi-rabbi'l-Ka'be itmişdi bu enver ma'bedi inşâ
Derûnun cennet ve tâkın kamer kandilini nâhîd
Harâb olduğuna mü'minlerin kalbi olub vîrân
Yeniden sarf-ı gayretle esâsın itdiler te'yîd
İder târîhini inşâ ile ismet dahi hizmet
"İ'âne ile ahâlî itdi hakkâ câmi'i tecdîd"*

1298

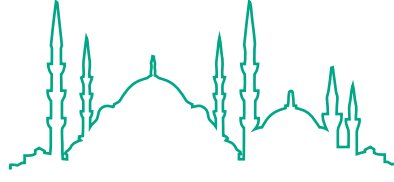
Avlu duvarına bitişik akarçeşme ile civarındaki büyük akarçeşmenin kitabesi şunlardır:

Büyük çeşme

*Ve mine'l-mâi külle şey'in hayy
Bu çeşme (kırılmıştır) müteveffâ İsmâil Paşa'nın
Halîle-i merhumesi Âyetullah Yıldız Hanımefendi
Nâmına hayrât olmak üzere inşâ edilmiştir.
Mükedder-ı umûmî vakfeyledim te'sîs hayrâta
Seninçün vâlidem ey yâr-ı cân ey munis-i hâtır
Bu dilber çeşme ez-cümle yapıldı lutf-ı Yezdân'la
Bilir kalbim nasıl elbet o kalb-ı âleme nâzır
Du'â kıl sıdk ile Kâmil Bey çok böyle âsârın
Seni (beni?) ihyasına itsün muvaffak Hazret-i Fatır
Yazıldı kıt'a-i târîhî seylâb-ı tahassürle
Elim de titremekte iken zavallı hâme-i kâsır
Gelirse böyle bir târîh yüzde bir gelir ancak
Bu çeşme vâlidem (kırılmışdır) nâmınçün yapılmıştır.*

Duvara bitişik çeşme

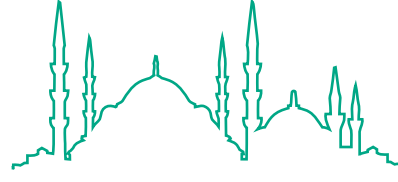
*Bu çeşme-i ra'bâ Salih Zeki Bey'in mâder-i şefîki
Ve Tepedelenli Kâmil'in vâlide-i sâniyesi merhume
Ferruhnihal Hanım nâmına hayrât
Olmak üzere inşâ edilmiştir.
İstedim yazmayı târîhini Kâmil şu metin
Dilrûba çeşmecik inşâ edilince şurada
Düşdü on dürlü fakat en hoş olan bence budur:
"Avn-i Hakk'la ne güze çeşme yapılmış burada"*

İSTANBUL CAMİLERİ

EĞRİ MİNARE MESCİDİ- SOFTA SİNAN MESCİDİ

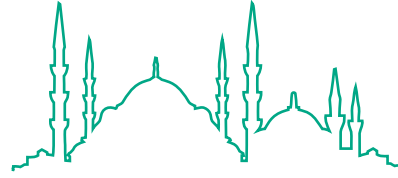
1326

İSTANBUL CAMİLERİ

ABBAS AĞA CAMİİ - SELÇUK HATUN CAMİİ

Aksaray-Çapa arasında Molla Gürani kurbundadır. Banisi Bursalı Selçuk Hatun, Fatih zamanında yaşamıştır. İrtihali Bursa'dadır. Cami sonradan harap olmuş ve yanmış, Dârüssaâde Abbas Ağa tarafından yenilenmiştir. Abbas Ağa'nın Beşiktaş'ta da bir camisi vardır (1074). Mûmâileyh yoluyla Haremeyn-i Şerifeyn nazırı olmuştur.

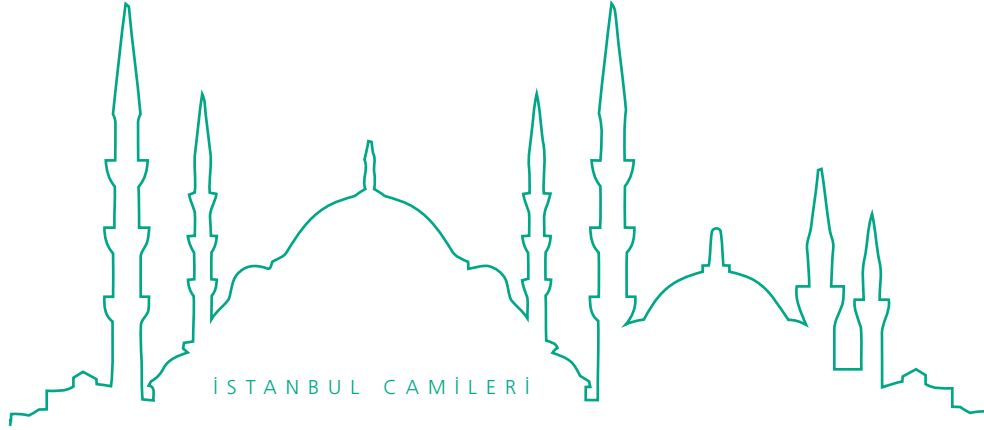

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞİRMERD ÇAVUŞ CAMİİ

Aksaray civarında Tevekkül Hamamı yukarısında, tramvay yolu üzerinde-
dir. Banisi Sipah Ocağı'ndan Şirmird Çavuş burada gömülüdür (920). Ya-
nında kendisinden bir sene önce ölen kızı Kamer Şah Kadın yatar. Minberini Sarı
Mustafa Paşa koymuştur. Bu zat vâkıfın damadıdır. Aslen Zal Mahmud Paşa'nın
kethüdâsı iken efendisinin vefatında çerağ olup irtihalinde Zal Paşa Türbesi dışı-
na gömülmüştür.

Cami son defa 1328'de tamir edilmiştir. Minaresizdir.

EBE KADIN CAMİİ - HAMAL HAYREDDİN CAMİİ

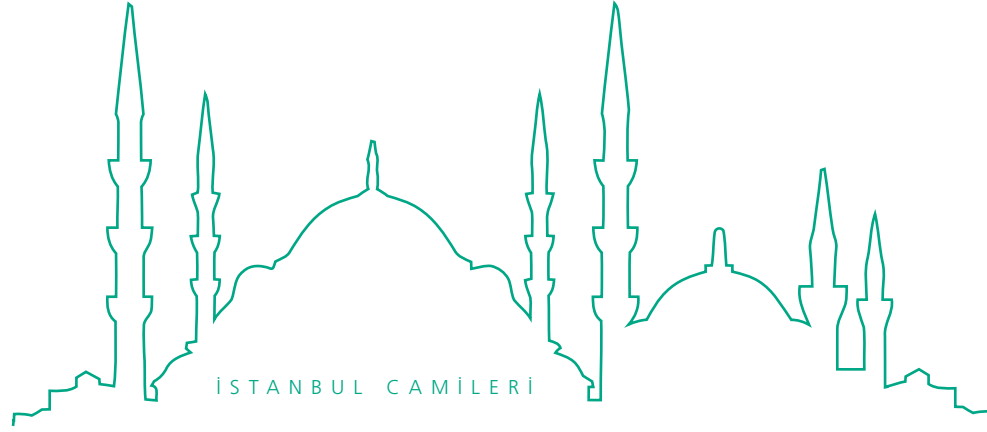
Aksaray-Yusufpaşa kurbundadır. Banisi Hamal Hayreddin Çelebi bu cami yakınında ve karşı köşe başında gömülüdür. Mezar taşı yangınlar sebebiyle harap olduğundan tarihi belirsizdir. Sonradan Ebe Âişe Hanım, Bender'den İstanbul'a nakil ve bu civarda iskân ederek mescidi yenilemiş ve minber koymuştur. Avlu kapısı üzerinde şu kitabe vardır:

Hamâl Hayreddin inşâsı ve Ebe Hatice Hanım minber ile tecdîd etmiş idi. Ve hareket-i arzdan hâk ile yeksan olmuş iken Beylikçi Muavini merhûm Nasır Beyefendi'nin halîlesi Çerkesiyyü'l-asıl Fatıma Hanım tarhını tecdîd ve inşâ ettirmiştir (1313). Nemakahû Tevfîk

Caminin karşı tarafı berisinde büyük hazineli bir akarçeşme vardır ki kitabesi budur:

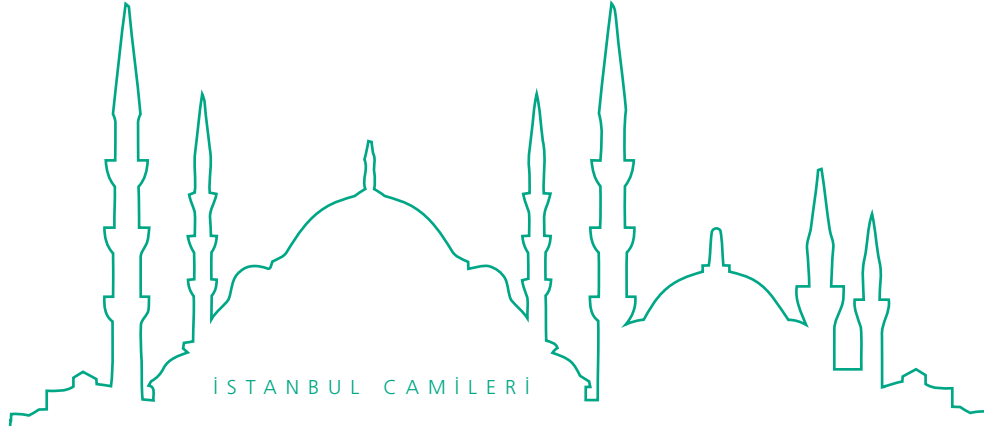
*Hazret-i aĝa-yı dergâh-ı mu'allâ kim anın
Ayn-ı cûdu halkı sîrâb eyledi deryâ-misâl
Cümleden bu çeşme-i dîlcûyu itdi kim sebîl
Nûş idenler selsebîlin aynını eyler hayâl
Neyyir-i ikbâli rûz-ı efzûn ola iclâlle
Nûr-bahş ola cihana görmeye rûy-ı zevâl
Harf-ı cevherdâr ile Meylî didi târîhini
"Hâcî Seyyid Ahmed Aĝa kıldı icrâ-yı zülâl"*

1163

SOFULAR CAMİİ

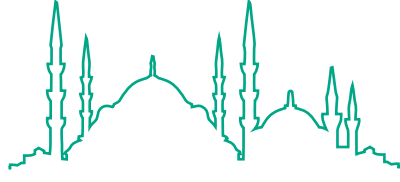
Aksaray civarında Etmeydanı kurbundadır. Banisi Şeyhülislâm Molla Hüsrev Efendi'dir. Minberini Girit valisi iken Mehmed-i Râbî saltanatı sonlarında vefat eden Ahmed Paşa'nın oğlu Mehmed Bey koymuştur. Karşısındaki mezarlık içinde Ekmel Tekkesi denmekle maruf bir zâviye vardır. Alt tarafta köşedeki büyük akarçeşme Kanunî Sultan Süleyman'ın Kırkçeşmelerinden biridir.

KIZIL MİNARE CAMİİ

Aksaray-Saraçhanebaşı arasında, Laleli Çeşme kurbundadır. Banisi Fatih zamanında kiremitçibaşı bulunan Mehmed Efendi'dir. Caminin mezarlığında oğlu medfundur. Kendi kabri Bursa'dadır. 1130 tarihinde Unkapanı yangınında yanmış olduğundan Halil Ağa nam hayır sahibi yenilemiş ve minber koymuştur. Caminin kurbunda ve yolun diğer kıyısında Kanunî'in Kırkçeşmelerinden bir tanesi vardır.

İSTANBUL CAMİLERİ

MURAD PAŞA CAMİİ

Aksaray'dadır. Fatih vüzerasından Murad Paşa 876 tarihinde yaptırmıştır. Avlusunda medresesi, kurbunda çifte hamamı vardır. Caminin kitabesi şudur:

*Rabbenâ âtinâ fi'd-dünyâ ... ve kınâ
azâbe'n-nâr*

Dâru hayrin li-rida'l-Hakkı

Tâlibu'l-afvi bihî ammara ceniiyen

Kemulet vettefeka't-târîha

Fetekabbelehâ kabûlen hasenen

876

Medresesinin kitabesi de budur:

Ve li-mebâni's-sâhibi'l-a'zam mesîhi'z-zamân

Murâdiye Bedet nahve cennâti lebkad

Surife lehâ himmeten i'tidâdiye

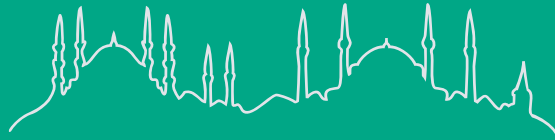
Ve kad elheme'r-rûhu târîhahâ

"fe-ahyâ Mesîhu Murâdiye"

888

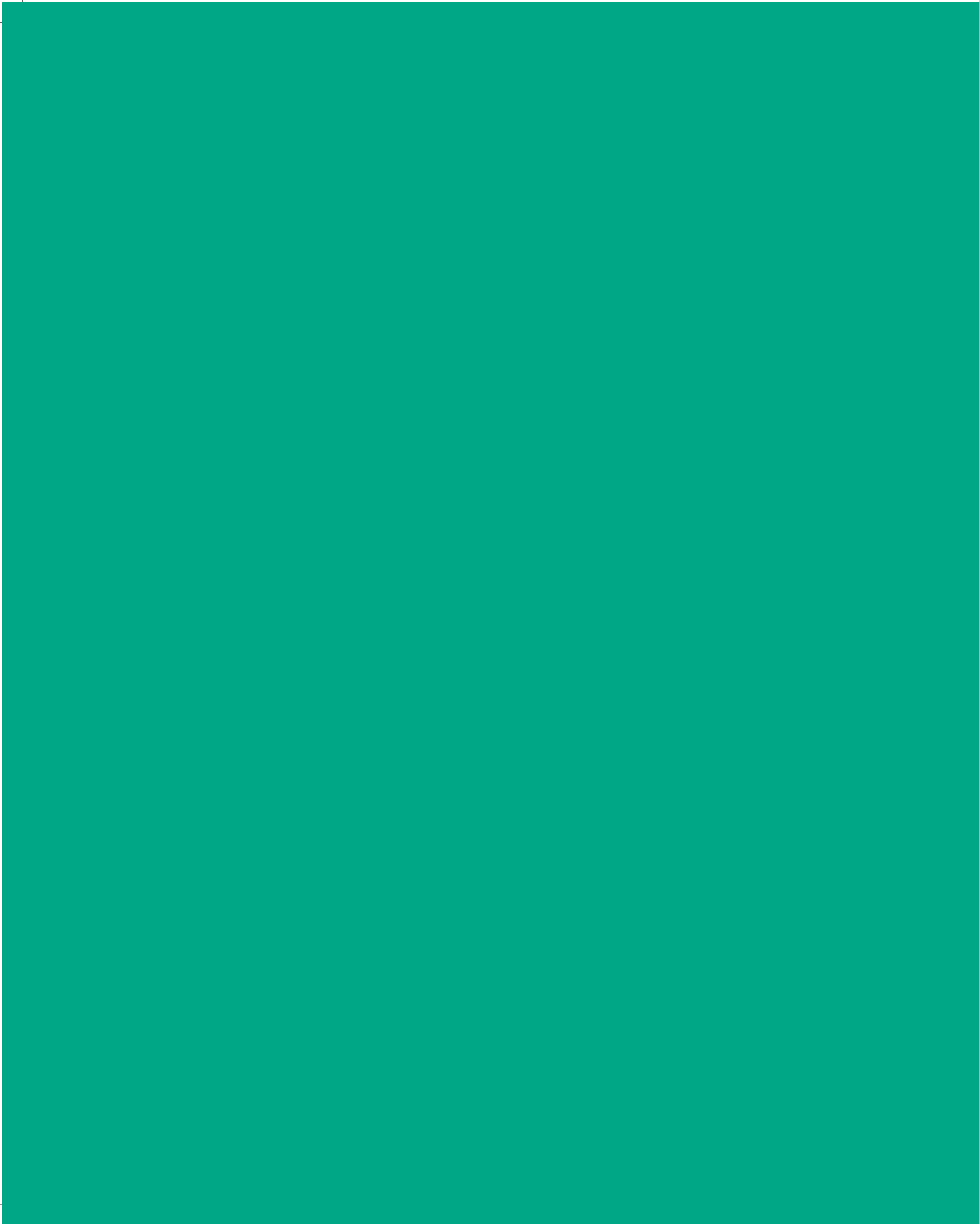
Murad Paşa, memuren Akkoyunlu Uzun Hasan ile Diyarbekir meydanında mukatele ve muharebe edip "Sûretü'l-Vâkı'a (879)" tarihinde şehiden irtihal eylemiştir.

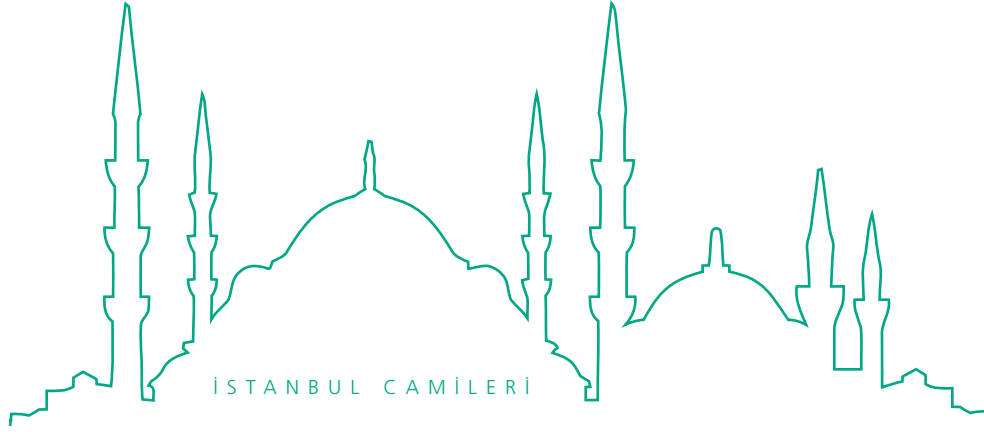
Cami avlusundaki şadırvan Sadrazam Kara Davud Paşa'nındır ki kendisi de orada gömülüdür. Sadrazam Mesih Ali Paşa-yı Evvel de mihrab önünde medfundur. Yanında Şeyhülişlâm Pirizâde Osman Sahib Efendi yatar. Mezkûr Kara Davud Paşa, Genç Osman'ın şehadetine Yeniçerilerle birlikte ikdam ile yeniden bu zulmü töhmeti ile 1032'de katlolunmuştu.

İSTANBUL CAMİLERİ

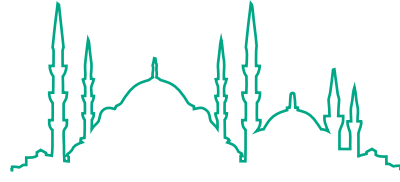
YENİKAPI-AKSARAY-
BEYAZIT

KÂTİP KASIM MESCİDİ

Aksaray'da Yenikapı kurbunda, Langa semtindedir. Banisi Anîme'l-ceyşten Kâtip Kasım Efendi'dir.

İSTANBUL CAMİLERİ

CAMCILAR CAMİİ

Aksaray'da Çakır Ağa ve Valide camileri arasında, fevkanidir. Banisi Dörtbüyük ağalarından Gureba-i Yemen (veya kitabesine nazaran Gureba-i Yesar) ağası Hüseyin Ağa'dır. Kabri malum değildir. Cami yanmış, mütevellisi İsmail Efendi 1197'de yenilemiştir. Sokak içindeki avlu kapısı üzerinde şu kitabe vardır:

Hüseyin Ağa-yı kerem-pîşe câmi'-i hasenât
Ki reşk-i cûdu ile dil-hırâî idi ma'den
Ricâl-i devlet-i Fâtih'den ol melek-sîret

O asırda gurebâ-yı yesâr ağası iken
Bu cây-ı izzete bir ma'ded itmişdi binâ
Anınla beyt-i dil-i mü'minîn olurdu şen
Bu def'a oldu harîk-i kebirde sûzân
Tutuşdu âşık-ı billâh idi muhabbetden
Şükrüne müteveli-i vakf İsmâ'îl
Efendi kim odur insâfa pek temessük iden
İdüb bu ma'bed-i nev-tarh ve dil-keşi bünyâd
Binâya virdi letâfet bu tarz-ı müstahsen
Hitâm buldu şerefle bu nev ibâdetgâh
Misâl-i arş-ı berrîn itdi kudsiyân-ı mesken
Zihî sa'âdet-i dâreyn böyle hizmetde
Bulundu o kerîmü'ş-şiyem o dürr-i Aden
Îlâhî vir müteveli-i vakf ve vâkıfına hem
Hezâr kasr-ı mu'allâ-yı Adn ve sad gülşen
Bu gûne mısra'-ı târîh bir düşer ihyâ
“Latîf câmi'-i nûr-ı mücessem rûşen”

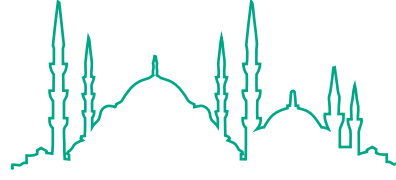
1197

Bu cami son defa 1315'te imar edilmiştir. Sokak cihetindeki avlu kapısına bitişik akar ve tramvay yolu cihetindeki köşede yapılı akmaz çeşmeler üzerinde şu kitabe vardır:

Sâhibü'l-hayrât sadr-ı esbak
Merhûm el-Hâc Ahmed Paşa
Esâsı 1101 / Ta'mîri 1315

Aksaray'dadır. Banisi Sultan Abdülaziz'in annesi Pertevniyal Sultan'dır. Kocası ve Abdülaziz'in babası Mahmud-ı Sâni'nin ruhunu şad etmek için yaptırmıştır. Tarihi 1288 senesidir. Büyük avlu kapısında şu kitabe vardır:

*Hazret-i Abdülazîz Han-ı diyânet-perverin
Görmedi vaz-ı meberrât itmede mislin cihân
Vâli cennet-mekân Mahmûd Han'ın rûhunu
Vâlîde Sultan bu yüzden dahi kıldı şâdümân
Bârekallâh nev-zemîn bir câmi' inşâ eyledi
Tarh-ı dil-ârâsına hayretde kaldı âsumân
Su akıtdıysa Zübeyde Mekke'ye Bağdad'dan
Bunda ol sultan-ı zî-şân Ka'be'den virdi nişân
Yazdı Nüzhet bendesi itmâmına bir beyt kim
Mısra'aynından sekiz târîh-i tâm oldu ayân
"Mâder-i Abdülazîz Han yapdı vâlâ ma'bedi" (1288)
"Olsa lâyıkdır bu beytullâh metâf-ı Kudsiyân" (1288)*

İSTANBUL CAMİLERİ

PERTEVİNİYAL VALİDE CAMİİ

Abdülfettah / 1288

Küçük avlu kapısındaki kitabe de budur:

*Hazret-i Abdülazîz Han'ın zamân-ı devleti
Ahsen-i âsâr ile mağbût-ı âsârdır*

İşte böyle an-be-an tahkîm-i dîn i'mâr-ı mülk
 Ol serîr-ârâ-yı adle nuhbe-i âmâldir
 Mâder-i zî-şânın âmâli de kendi gibi
 Dâimâ tervîc-i şer'-i Ahmed el-Muhtâr'dır
 Öyle inşâ kıldı kim bu câmi'-i zîbendeyi
 Tarh-ı hayret-bahşî reşk-i künbed-i devvârdır
 Vâlid-i şâhâne Mahmûd Han-ı cennet-meskenin
 Rûhunu ihyâ için bir hayr-ı pür-envârdır
 Söyledi Nüzhet kulu itmâmına târîh-i tâm
 "Mehd-i ulyâya bu câmi' pek güzel âsârdır" (1288)
 Nemakahû el-fakîr Arif ğufira zünûbehû

Büyük avlu kapısının iki tarafında çeşmeler:

Sağdaki:

Muharremde tamâm oldu bu dil-cû çeşme-i ihsân
 Hüseyin-i Kerbelâ'nın rûhunu şâd eyledi Yezdân
 İçüb bir sû didim târîhini Safvet safâlarla
 Müferrih çeşme yaptı Aksaray'da Vâlide Sultan

*

Fî-sebîlillâh bu vâlâ menba'î bünyâd idüb
 Eyledi celb-i du'â Sultan-ı kevne Vâlide
 İç suyun Safvet şifâ olsun yazub târîhini
 Yapdı pür-sâfî sebîl atşân-ı kevne Vâlide

Soldaki:

*Hakk ider bir kat dahi cennetde Han Mahmûd'u şâd
Eyledi rûhiçün inşâ hem-ser-i pâki sebîl
Nakş olunsa taşına târîhi ey Safvet değer
Yapdı Han Abdülazîz'in mâder-i pâki sebîl*

*

*Teşnegâna Vâlide Sultan idüb işrâb-ı âb
Efdalü'l-a'mâli sakyü'l-mâ'a itdi imtisâl
Abd-i ihsân-cây Safvet söyledi târîhini
"Yapdı a'lâ çeşme-i nev Vâlide Pertevniyâl"*

Bu çeşmelerin Çakırağa cihetinde, çukurda kalan iki akmaç çeşmenin kitabeleri de şunlardır:

*Göreydi âb-ı sâf-ı Vâlide Sultanı İskender
Düşüb mâ'ü'l-hayâtı bulmağa düşmezdi sevdâya
Selâsetle didim Safvet bu cârî hayra nev târîh
"Durur cümle akan sular bu ayn-ı mehd-i ulyâya"
Nemakahû Abdülfettah ser-sikke-kenân*

1279

Caminin içinde vaaz kürsüsü arkasında asılı diğer bir tarih levhası:

*Câmi'-i envâ'-ı hayrât ve imâmü'l-müslimîn
Hazret-i Abdülazîz Han-ı meberrât-ihativâ
Mehd-i ulyâsı o şâhenşâh-ı âlî-himmetin
Eyledi bünyâd bu nev ma'bedi hakkâ becâ
Çeşme-i dil-cû ile yapmışdı akdemce sebîl
Şimdi bir de câmi'-i balâ binâ itdi sezâ
Her cihetden oldu zâtı cümle hayrı câmi'e
İşte çeşme işte câmi' ehl-i îmâna salâ
Aksaray olmuşdu evvel sanki bir köhne-serâ
Döndü el-hak beyt-i ma'mûra dinürse pek revâ
Vâlide Sultan bünyâd eyledi bu câmi'i
Ehl-i îmân eylemez mi beş vakitte çok du'â
Mazhar itsün dâimâ böyle berâta hemân
Sâye-i şâhânede ol zât-ı ulyâyı Hudâ
Secdegâh-ı mü'minîn oldukça bu âlî makâm
Hakk sarây-ı âfiyetde virsün ol zâta bekâ*

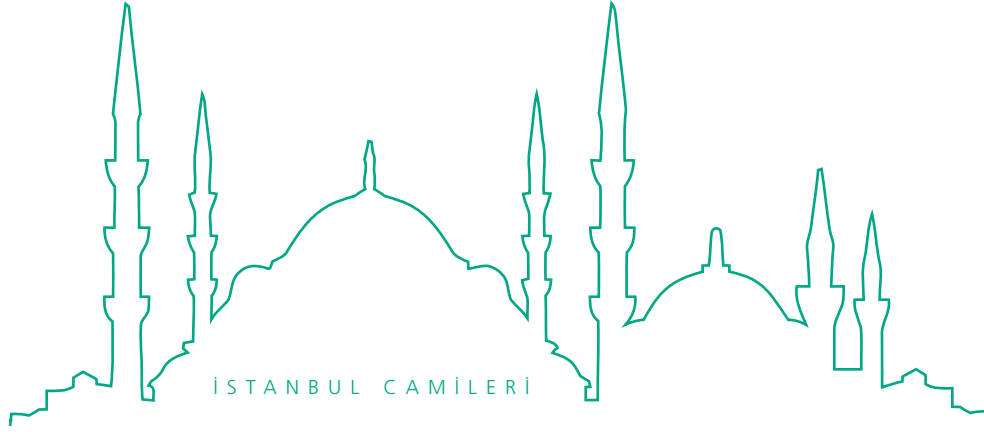
*Biri bed' ve biri itmâmına bir beyt ile
İki târîh-i tamâm inşâd itdim Lutfiyâ
"Kıldı mehd-i saltanat inşâ bu zîbâ ma'bedin" (1288)
"Aksaray'a kıldı mehd-i saltanat câmi' binâ" (1286)*

(Çerâğ-ı mahsûs-ı hazret-i pâdişâhî vakanüvîs Ahmed Lutfî kullarının min-gayr-ı hadd takdim eylediği tarihidir.)

Bu caminin yerinde vaktiyle Hâcî Mustafa Efendi Mescidi bulunuyormuş. Bugün kabristan kapısı üzerinde şu kitabe görülüyor:

Kad benâ hâze'l-câmi'i'ş-şerif ve'l-ma'bedü'l-münîf
ve'l-mektebü'l-zarîf ve's-sebilü'n-nazîf bi-inâyeti'l-azîz
/ es-Seyyid-i şerîf el-Hâc Mustafa Efendi hâlisân li-vec-
hill'hi'l-kerîm ve râciyen şefaâti nebiyyihi'l-azîm / âme-
le'llâhu te'âlâ bi-cûdihî'l-hafiyyi ve keremihî'l-vefiyyi
kâne hıtâm benâha el-fâhireti fî şehri Cemâziye'l-âhire
/ li-seneti isnâ ve semânîn ve mieti ve elf ve benâ sâniyen
li-sebebi'l-ihrâk fî-şehri Rebî'i'l-evvel sene 1198.

Mûmâileyh Koca Mustafa Paşa Vakfı'nın kâtibi idi. Vefatına *"Mustafa Ferik fî'l-cenneti (1192)"* tarih düşmüştür.

ORUÇ GAZİ CAMİİ - İSMAİL AĞA CAMİİ

Aksaray'da Valide Camii arkasında Baba Hasan Alemi berisindedir.
Banisi Oruç Gazi Bursa'da gömülüdür.

Bu camiyi 1026 tarihinde ölen sınır ağalarından İsmail Ağa yenilemiş ve minber koyup evkafını ihya etmiştir. Caminin karşısındaki 1125 tarihli harap çeşme Serbevab Hâcî Yusuf Ağa'nındır. Kitabesi şudur:

*Ser-bevvâb-ı dergeh-i âlî
Hâcî Yusuf Ağa-yı âlî-şân
Ciğeri pâresi Mehmed Ağa
İdicek azm-i gülistân-ı cinân
Yapdırub râh-ı Hakk'da bu eseri
Eyledi rûh-ı pâkini şâdân
Ola şâyân bârigâh-ı kabul
Habbezâ hayr-ı dâimü'l-cereyân
Bir düşer böyle bî-bedel târîh
"İçelim âb-ı kevser oldu revân"*

1125

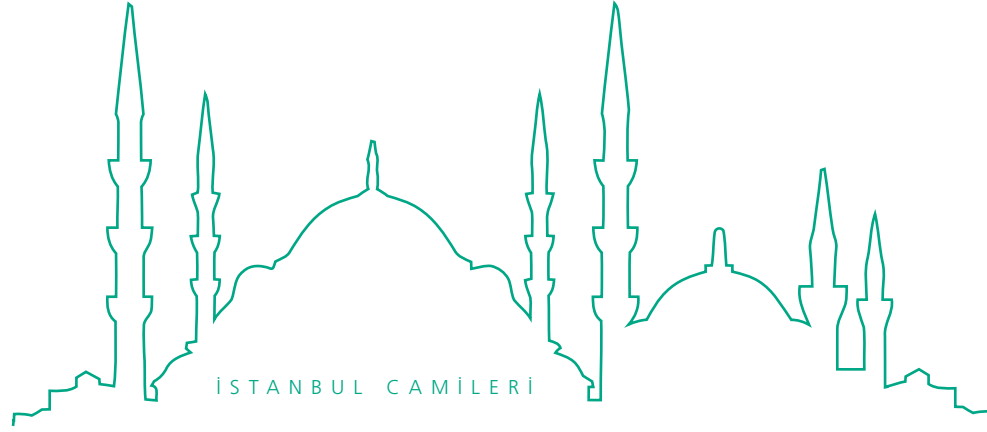
Oruç Gazi-Kemal Paşa camileri arasındaki yol üzerinde harap hazineli akmaz çeşme:

*Cennet-mekân merhum Seyyid Mustafa Efendi'nin rûhiçün rızâen
lillâhi'l-Fâtiha
sene 1223*

Oruç Gazi'den yukarıya doğru giden yokuş başındaki akar çeşme:

*Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Sun'ullah Efendi ve Dikicibaşı es-Seyyid
el-Hâc Osman Ağa*

1331

BABA HASAN ALEMİ MESCİDİ

Hoşkadem ve Oruç Gazi camileri kurbundadır. Banisi Alemdar Baba Hasan Ağa'dır. Bir yokuş üzerinde yapıldığından kapılarından biri merdivenlidir. Mûmâileyhin kabri mescidinden biraz ayrı bir ev bahçesinde olup ziyaret olunur. Minberini zimmet vekili Kâtip Mustafa Efendi koymuştur. İttisalinde Ahi Çelebi'nin mektebi vardır. Baba Hasan'ın mezarlığı duvarında şu kitabe vardır:

*Yedimde tîğ-i ateştâb dilimde nazm-ı Settârî
Ben oldum Fâtih'in ol günde mergûb alemdârî
Gazâ-yı ekber itdim Rüstemâne hasmına belâ-keş
Olub gark-ı hûn-âlûd işte şehîd-i serdârî
Yaturdum kimse bilmez hâl-i ahvâlimi hergiz cân
Meğer ma'nâda irşâd eylemişler böyle düşvârî
Çerâğım şu'ledâr iden ana cennet durağ' olsun
Hudâ her bir umurunda ola anın mededkârî
Di gil² Sıdkı bunun ta'mîrine menkût-ı târîh
Zeh³ devlet Hasan Baba ki himmetdir alemdârî*

1 Durağ: durak
2 Di gil: söyle
3 Zehî

Şehzâde Camii ve Altunizâde kurbundadır. Şbanisi Sekbanbaşı Mehmed Ağa burada gömülüdür. Minberini Tuğcuzâde el-Hâc Ahmed Ağa koymuştur. Mûmâileyh 1183'te ölmüş ve bu mescid yakınına gömülmüştür. Civarında Şeyhülislâm Ankaralı Mehmed Efendi Medresesi, Kasım Ağa Medresesi ve Defterdar Sebili vardır.

Ankaralı'nın medresesinin kapısındaki kitabe şudur:

*Hâzihî dârü'l-ulûmi'l-âliye
Ve bânihâ alellâhi'l-Celîli
Ni'me kavlun kîle fî târîhihâ
Tike dârun câruhâilmu'l-cemîli*

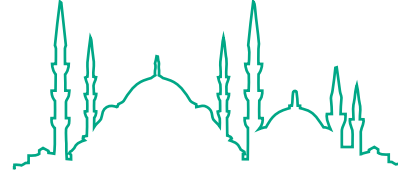
1119

Caminin alt tarafında tanzifat arabalarının deposu kapısındaki büyük akar çeşme kitabesi şudur:

*Şeh-i Cem kevkebe Sultan Mahmûd
Dâver-i dâd-ger bî-hemtâ
Devr-i adlinde cihân âsûde
İstirâhatde bütün bâ y u gedâ
Şevket ü ömrün idüb rûz-ı eفزûn
Zâtını ide hatâsız Mevlâ
Bi't-tab'-ı mâil-i hayr olmağla
Ol Hudâvend-i semâhat-pîrâ
İktizâ eyledi bâ-sıdk-ı derûn
Eser-i hayrâtına sadrû'l-vüzerâ
Ya'nî hem-nâm-ı nebiyy-i muhtâr
Âsaf-ı zü'l-himem Ahmed Paşa
Sadr-ı vâlâyı idelden teşrif
Hasenâtıyla pür oldu dünyâ
Sû-be-sû eyledi vaz' âsâr
Her biri pâk ü müsellemm ammâ
Hane-i devleti etrâfında
Nice hayr eyledi kim müstesnâ
Birisi işte anın ez-cümle*

*Bu sovak çeşme-i ferhunde binâ
Bânî-i evvelinin nâmı gibi
Vakfı külliyyen olub nâ-peydâ
Bozulub yolları az kalmışidi
Suyu başdan çıka çün ehl-i hevâ
Kasd-ı ecr ile idince tecdîd
Kanavât kühnün ser-tâ-pâ
Akdı evvelkiden a'lâ suyu
Çeşme-i Hızır'a ider şimdi salâ
Kıldı ol Âsaf-hâtem-meşreb
Doğrusu Hakk civârı icrâ
Hakk Te'âlâ ide şâyân-ı kabul
Habbezâ hayr-ı cezîl ü ra'nâ
Fikr-i târîhin iderken Behcet
Hâtıra geldi bu beyt-i garrâ
"Pek güzel eyledi bunda ihya
Bu sovak çeşmeyi Ahmed Paşa"*

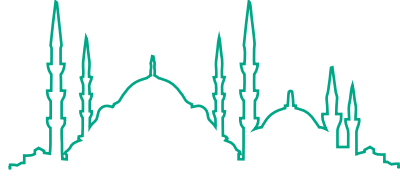
1156

İSTANBUL CAMİLERİ

HOŞKADEM
CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

SEYMENLER CAMİİ (ALTUNİZÂDE= ÇAMAŞIRCI)

Şehzâdebaşı kurbunda Karakol arkasında Hoşkadem ve Kemal Paşa camileri arasındadır. Kanunî zamanında kuzattan Hüsameddin Hasan Efendi tarafından yaptırılmıştı. Mûmâileyhin Sultan Selim Hamamı ittisalinde de bir medresesi olup “Hamamiye” namıyla meşhurdur. Kendi kabri de oradadır. Rihleti “iz-zetü’l-cinân (962)” tarihindedir.

Bade zaman 1169 tarihindeki büyük yangında yanmış iken Çamaşırcı el-Hâc Mustafa nam hayır sahibi yenilemiş ve minber vaz’ıyla ihya etmiştir. [Bu yangın Cibali’den Kumkapı’ya ve Beyazıt’tan Yeni Nişanca’ya (Fatih) uzanmıştı.]

Sonradan bu bina harap olmuş ve ittisalindeki konak, sahibi Altunizâde İsmail Efendi tarafından 1282 tarihinde yenilenmiştir.

İttisalindeki mezarlıkta 18 Sekban kabri bulunduğundan dolayı bu camiye Sekbanlar=Seymenler namı da verilmektedir. Mezarlık duvarında şu kitabe görülüyor:

Ebu’l-feth Sultan Mehmed Han aleyhi’r-rahmeti ve’l-gufrân hazretlerinin ma’iyetinde bulunan ve leni’me’l-ceyşi / zâlîke’l-ceyş medîha-i nebevîsine mazhar olan zevâtdan olup bu mahalde nûş-ı şehdâbe-i / şehâdet On Sekiz Sekbânların ervâh-ı şerîfesiçün el-Fâtiha. Sene 857

Bu kabristandaki mezarlardan birinin taşı:

Hüve’l-Hallâku’l-Bâkî

Kethüdâ-yı şühedâ-yı Sekbân Hamza bin Hızır hazretlerinin ruhuna Fâtiha. Sene 857

Bu camiyle Şehzâde Karakolu arasındaki büyük hazineli akar çeşmenin kitabesi:

*Han Mahmûd-ı cihândâra mevki’-i hâlâ
Âb-ı rûy-ı vüzerâ Hazret-i Ahmed Paşa
Devletinde o şehinşâh-ı felek-dergâhın
Kasd-ı ecr ile bu nev çeşmeyi kıldı inşâ
Hayr-ı cârî ki civârında olan atşânı
Eyledi âb-ı hayât keremiyle ihyâ
Kemterîn bendesi Şâkir didi târîhin anın
“Nâil-i ecr ola nev çeşmeden Ahmed Paşa”*

KEMAL PAŞA CAMİİ

Laleli kurbundadır. Banisi Kemal Paşa ve oğlu Süleyman Bey burada gömülüdürler. Meşhur Kemal Paşazâde Şemseddin Ahmed Efendi işbu Süleyman Bey'in oğludur. "İbn Kemal" namıyla şöhret bulmuştur. Bu mescidin imamı Halvetiyyeden sarhoş Bali Efendi karibinde bir zâviye yaptırıp bade zaman Altıncızâde namında biri o zâviyeye şeyh olduğundan namı "Altunizâde Zâviyesi" diye söylenilmeye başlanmış ve öyle kalmıştır.

Bali Efendi'nin vefatına şu tarihi söylemişler:

"Fenâ câmı ile Bali Efendi mest itdi geçdi" (981)

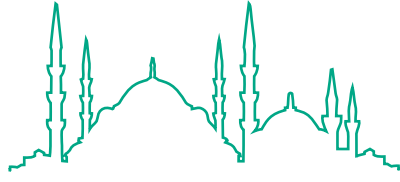
Ahmed Şemseddin Efendi hazretleri Bayezid-i Veli'nin lalazâdesi olup saltanatları ortalarında kazaskerlerden Müeyyedzâde sevkiyle otuz bin akçe ih-san olunarak Türkçe Osmanlı Devleti vekayiine dair bir tarih kaleme almaya memur edilmişti. Dupniçe'de ve bazen Sofya'da oturmakta iken maaş olarak Edirne ve Üsküp medreseleri kendilerine verilmiş, badehu Sahn-ı Semân'dan biriyle ve sonra Anadolu sadrı ile terfi ve bir sene mürurunda Mısır fethine iştirak edip "feth-i memâlikî'l-Arab (922)" tarihini müşârunileyh söylemiştir.

Kanunî devrinde Zenbilli Ali Efendi'nin vefatında makam-ı fetvaya suud ve sekiz sene bu mesnedde mukim olup 941 tarihinde vefat etmekle Edirne-kapısı dışında Mahmud Çelebi Zâviyesi haziresine gömülmüştür. Vefatına şu tarih söylenilmiştir:

"Âh vâh gitdi Kemâli bu asrın" (941)

Telifatı kütüb ve risale olarak üç yüze vardığı mervidir. Eş'ar ve inşası makbul-ı âlem idi. Rahmetullahi aleyh. Bu cami yanmış, 1320 tarihinde yenilenmiştir. İç kapısında şu kitabe vardır:

İşbu câmi'-i şerîf ba'de'l-harîk devletlü Hasan Fehmi Paşa hazretlerinin / halilesi Zeyneb Ferîde Hanımefendi tarafından müceddeden inşâ olunmuştur. (1320)

İSTANBUL CAMİLERİ

LALELİ CAMİ-İ ŞERİFİ

hane, imam ve müezzin hücreleri vardır. Büyük türbede Hibetullah, Mihrimah, Mihrişâh ve Fatıma Sultanlarla Şehzâde Mehmed gömülüdür. Cümlesi sahib-i hayrın çocuklarıdır. Padişah-ı müşârunileyh dahi;

“İz câe rabbehû bi-kalbin selîm” (1187)

tarihinde irtihal ederek buraya gömülmüşlerdir.

Banisi Mustafa-yı Sâlis'tir. Caminin it-
mamına Müftü Esad Efendi kızı Fit-
nat Hanım-ki asıl ismi Emetullah'tır- şu tarihi
söylemiştir:

*“Mu'allâ câmi'-i ra'nâ-yı sultan Mustafa'dır
bu”* (1177)

Sağ minaresi camiyle birlikte yapıp solmi-
naresi 6 sene sonra ihdas edilmiştir. Birer şerefe-
lidir. İmaret, türbe, sebil ve çeşmeler, muvakkit-

İkinci türbe hasekilerine mahsustur. Şehiden azm-i Firdevs eden Selim-i Sâlis
hazretleri de babası Mustafa Sâlis'in yanındadır.

Caminin kapısında şu kitabe vardır:

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât ve râğibü'l-cenneti ve'd-derecât el-merhûm

L A L E L İ C A M İ - İ Ş E R İ F İ

el-mağfûr ed-derrâc ilâ medâric-i / rahmeti rabbihi'l-gafûr es-Sultan Mustafa Han-ı Sâlis ibnü's-Sultan Ahmed Han ibnü's-Sultan Mehmed Han eskenehumul-lâhu / te'âlâ Ferâdîsi'l-cinân kad vaka'a ta'mîri hâze'l-câmi'i's-şerîf fî sitte seb'a ve tis'in ve mieti ve elf. (1197)

Caminin türbe ittisalindeki avlu kapısında büyük bir sebili vardır ki her cephesinde şu yazılar görülür:

Bismillâh... ve izâ mariztu fe hüve yeşfîn (Sûre-i Şuarâ'dan)

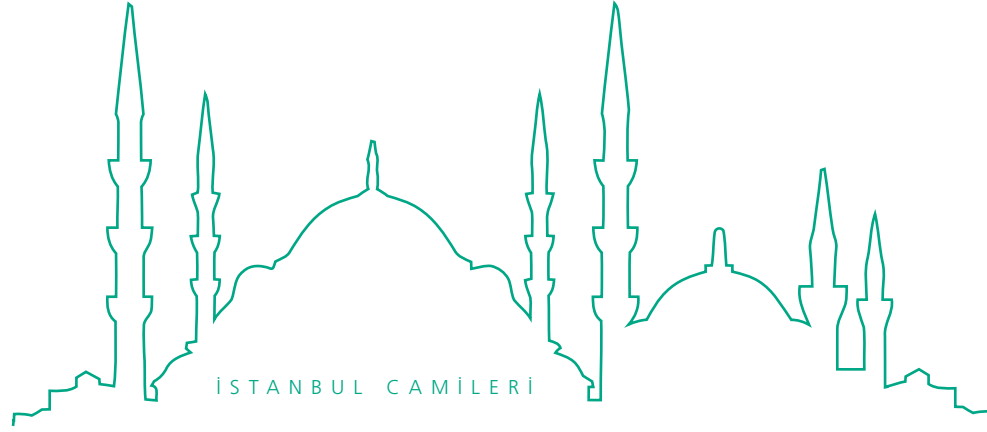
Kul hüve lillezîne âmenû hüden ve şifâ - Ve yeşfi sudûra kavmin mü'minîn (Tevbe)

Yâ eyyühennâsü kad câetküm mev'izatün min rabbiküm ve şifâün li-mâ fi's-sudûr ve hüden ve rahmetün lil-mü'minîn (Yûnus)

Fîhi şifâün linnâsi inne fî zâlike le-âyeten li-kavmin yetefekkerûn (Nahl)

Ve nünezzilü mine'l-Kur'âni mâ hüve şifâün ve rahmetün lil-mü'minîn (İsrâ) (Sadakallâhü'l-azîm)

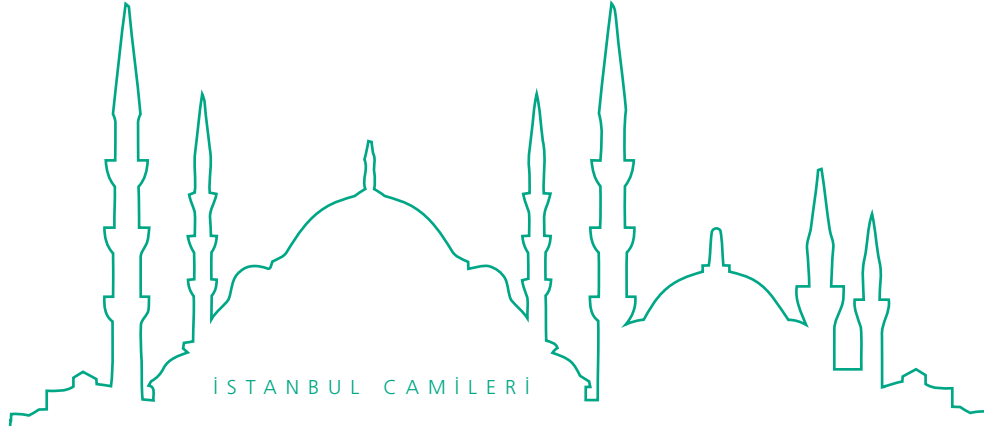

KIZILTAŞ MESCİDİ

Laleli karşısında minaresizdir. Banisi Kâtip Bali Mehmed Efendi'dir. Mihrab önünde gömülüdür. Saray-ı Hümâyûn'da serkâtibi olduktan sonra taşraya çırak ve Sultan Bayezid Han'ın biraderi Şehzâde Sultan Korkut'un kızı Ferahşâd Sultan kendisine nikâhlandığından rical-i devlet sırasına girmiştir.

Bu mescid ittisalinde müşârunileyhâ Ferahşâd Sultan dahi bir mekteb ve bir türbe yaptırıp irtihâlinde oraya gömülmüştü. Bugün türbe ve mektepten eser yoktur.

Mescidin binasından önce arka hamallarının dinlenmesi için burada bir seki taşı varmış ki kırmızı somakidenmiş. Bazı yangınlar tesiriyle harab olmuş. Sonradan o taşın ismi bu mescide alem olmuştur.

SEKBANBAŞI CAMİİ - YAKUB AĞA CAMİİ

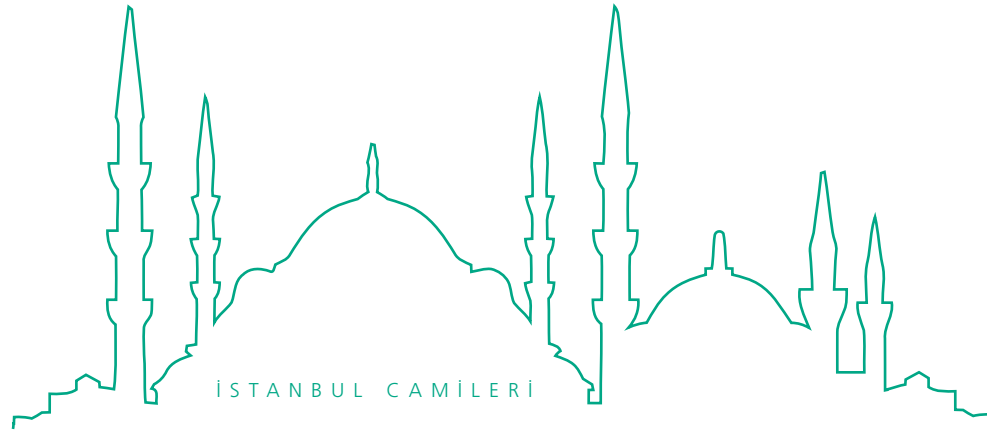
Koska'da Hasan Paşa Hanı arkasındadır. Fevkanidir. Banisi Yakub Ağa Aksaray'daki zâviyesinde gömülüdür. Caminin içinde asılı bir levhada tarihi görülüyor:

*Sâhibü'l-hayrât in câmi' kim
Hazret-i Ya'kûb Ağa tab'-ı kerîm
Ya'nî ser-sekbân-ı asr-ı Ebu'l-Feth
Sâlik-i râh-ı hüdâ-yı müstakîm
Yapdı zikrullâh için bu câmi'i
İde Mevlâ nâil-i ecr-i azîm
Kudsiyân Na'tî didi târihini
Oldu Ya'kûb vâsıl-ı Mısr-ı na'îm*

866

Minberini Hamamî Halil Ağa koymuştur.

DALTABAN CAMİİ - KÂTİP SİNAN CAMİİ

Koska kurbunda Papazoğlu Medresesi arkasında Tavşantaşı civarındadır. Banisi Kâtip Sinan Efendi'nin kabri caminin haziresinde ve 916 tarihlidir. İttisalinde çeşme yaptıran sadr-ı esbak Daltaban Mustafa Paşa'nın sarayı karşısında bulunduğundan cami de bu nam ile iştihar etmiştir.

Daltaban Mustafa Paşa, Manastırlı olup sadr-ı esbak Kara İbrahim Paşa'nın iç mehteri iken 1095 tarihinde koçular kâhyası, 1103'te cebecibaşı ve yeniçeri ağası olup badehu iki tuğ ile Babadağı muhafazası veya vezaret-i Anadolu eyaleti verilip 1108'de Diyarbekir askeriyle sefere memur olmuş, orduya ulaştığında şikâyetçisi askerine galip olduğundan gazaba uğramış iken Müftü Feyzullah Efendi şefaatiyle Bosna kurbunda bir kaleye nefy ve vezareti ref' edilmişti. 1109'da affolunarak Bosna eyaletine sezavar görülmüş, ertesi sene uhdesine Rakka eyaleti ve bir sene mürurunda Bağdat hükümeti tevcih olunmuştur. Bir sene sonra da serasker olarak Basra istihlası sırasında Diyala Nehri'nin mecra-yı kadimine akıtılması hususunda pesendide hizmetleri görülerek 1113 tarihinde Anadolu'ya vali ve 1114'te:

Daltaban oldu geldi dîvâna

Geçdi sadr-ı sudûr-ı zî-şâna

mefhumunca sadrazam nasb kılınmıştır. Lakin devlet umuruna vakıf olmadığından kadınların feracelerini tevsi, kefer ve Yehud libasını taşıyır gibi birtakım umur-ı cüziye ile uğraşmış ve halka ekşi surat ve şiddet ile muamele gösterip hatta Rami Paşa merhum, mûmâileyhin kullandığı garip ıstılahlar ile galiz şütumu bir şerh yapıp “İstilahat-ı Daltabaniye” tesmiye etmiş idi. Müftüyü azletmek için tatarı tahrik ederek bir fitne ve fesad îkâ edeceği

mesmû olduğundan Edirnekapı arasına hapis ve malı miri tarafından zabt ile kendisi katlolundu. Yerine Rami Mehmed Paşa vezir olmuştur. Sadareti dört aydır.

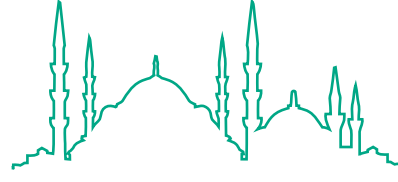
Bu cami vakit geçerek harap olmuş ve 1150 tarihinde tamir ve tecdid edilmiştir.

Kitabesi şudur:

*Bi-hamdillâ ki ma'mûr oldu bu ra'nâ ibâdetgâh
Mürûr-ı vakt ile olmuş iken her cânibi berbâd*

*Olub âlî-himem Râkım Efendi vâkıf-ı sâî
Mu'ammer ola kim Kâtib Sinân'ın ruhun itdi şâd
Salâta cem' olan huzzârdan budur temennâmız
Bu sâhib-i hayrı da hayr ile bir kez eylesünler yâd
Bu câmi' hasbeten lillâh bünyâd olduğu demde
Dü târihe muvaffak oldu fetâ hâme-i üstâd
"Kabûl eyle mesrur eyle yâ Rabb iki âlemde"
"Bu vâlâ ma'bedi Râkım Efendi itdi çün âbâd"*

1150

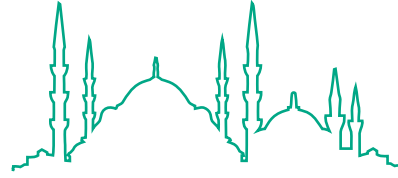

İSTANBUL CAMİLERİ

SOĞAN AĞA CAMİİ

Beyazıt civarında Simkeşhane arkasındadır. Banisi Sultan Bayezid'in soğancıbaşısı Sinan Ağa'dır. Civarında medfundur. Ragıb Mehmed Paşa sadaretinde kethüdâbey iken Derviş Mustafa Efendi minber koymuştur. 1329 tarihinde cami yanmış, 1334 tarihinde de yenilenmiştir. Kitabesi budur:

1329 sene-i hicriyesinde ilk def'a muhterik ve 1334 senesinde inşâ edilmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

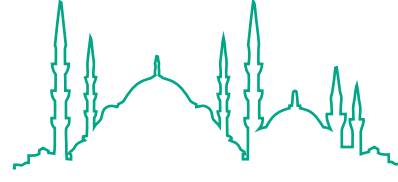
EMİN BEY CAMİİ - DİBEKLİ CAMİİ

Beyazıt yakınındadır. Banisi mûmâileyh Sultan Bayezid-i Veli Camii şerifinin bina emini idi. Vefatı 919'dadır. Mescidi dairesinde gömülüdür.

Ahmed-i Sâlis'in başkadını Gülnûş Emetullah Hatun Simkeşhane'yi eski Darphane yerine yaptırdığı zaman ittisalinde sebil, çeşme ve mekteb bina etmiş ve bu mescide minber koymuştur.

Banisi Bayezid-i Veli'dir. Birer şerefeli iki minaresi, imaret, tabhane, mekteb ve bilahare bir medrese de yaptırmıştır. Medreseye ibtida müderris olan Zenbilli Ali Efendi'dir. Padişah-ı müşârunileyhin oğulları Mısır Fatihî Yavuz Sultan Selim, babasının üzerine müstakil türbe yaptırmıştır. Yakınındaki küçük türbede Bayezid'in kızı Selçuk Sultan yatar.

Caminin binasına başlanış 906'da, bitimi 911 yılındadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

BAYEZİD CAMİ-İ ŞERİFİ

Kitabesi şudur:

Benâ hâze'l-câmi'i'l-celîli's-şân ve'l-imâreti'r-rafi'ati'l-bünyân min fevâdılı sadakâti's-sultani' / l-a'zam es-Sultan Bayezid ibn es-Sultan Muhammed ibn es-Sultan Murâd Han halledallâhu mülkehû ve sultanehû ve kad vaka'a'l-ibtidâi / bi'l-binâi fî evâhiri Zi'l-hicce li-seneti sitte ve tis'a mieti ve ittefiku'l-itmâm fî seneti ihdâ aşer ve tis'a mieti hicriyyeti

906-911

Bayezid Han-ı merhumun vefatına Müstakimzâde'nin tarihi:

*"Geçdi Sultan Bayezid Han-ı Velî (918)"*dir.

İttisalindeki kitapخانه Şeyhülislâm Veliyyüddîn Efendi'nin binasıdır. Tarihi:

*"Kitâbhane-i a'lâ (1182)"*dır.

Bu kitaphanenin kapısı caminin içindedir.

BAYEZİD CAMİ-İ ŞERİFİ

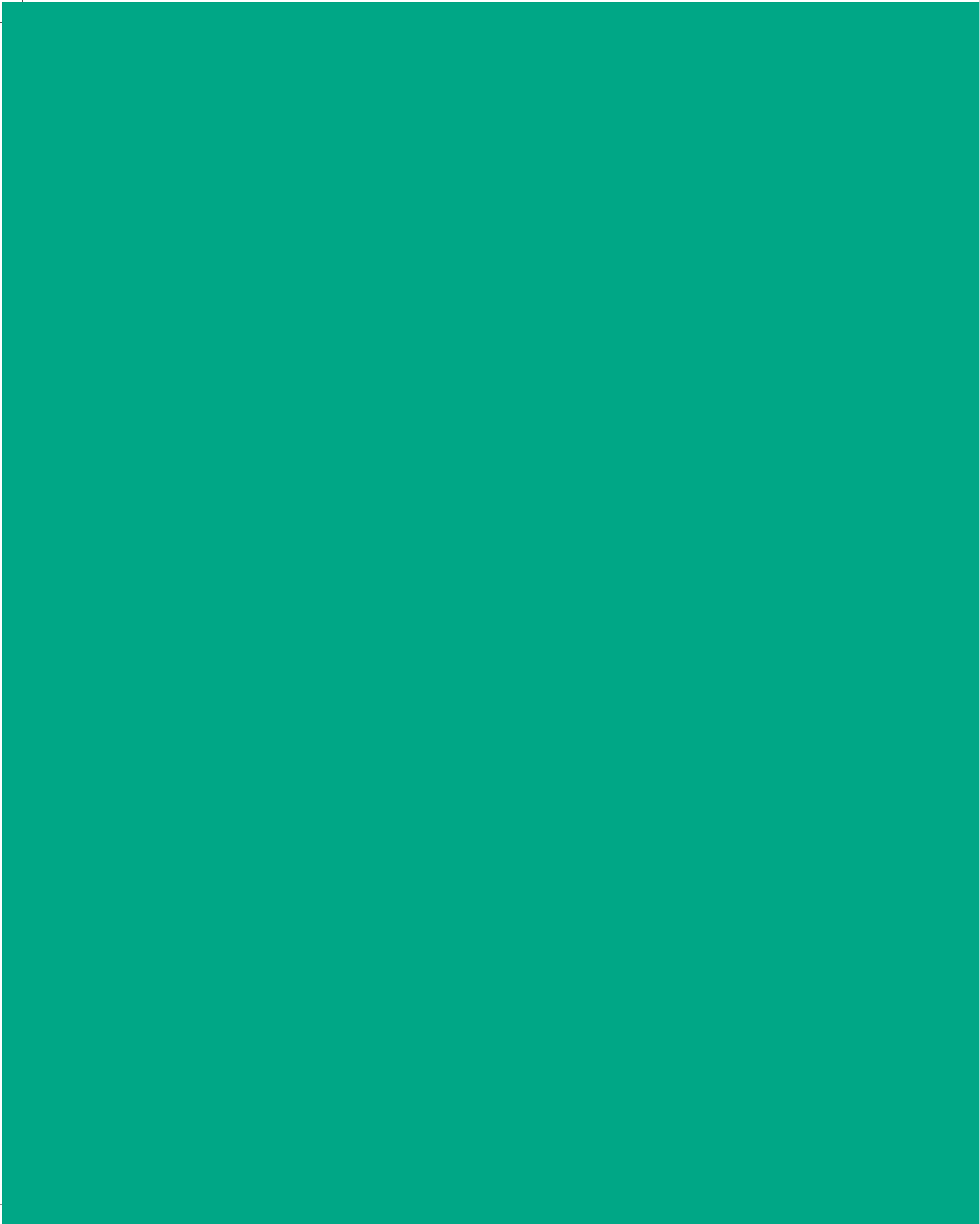

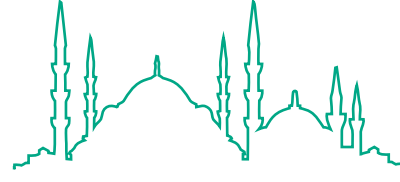
İSTANBUL CAMİLERİ

EDİRNEKAPI-FATİH-
BEYAZIT

Banisi Kanunî Sultan Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan'dır. Bir camisi Üsküdar iskelesinde, diğeri Merdivenköyü'ndedir. Bu caminin medresesi ve mektebi, mahfil-i hümayûnu ve çifte hamamı vardır. [Hamam hâlen depo olarak kullanılıyor.] Mekteb ittisalindeki âli türbede bazı etbai ile Rüstem Paşa'nın damadı sahib-i mühür Ahmed Paşa gömülüdür: 988. Mihrimah Sultan, Rüstem Paşa'nın halilesidir (Hadise-i mevt:) 965 tarihinde ölmüş, babasının türbesine gömülmüştür. Mektebin penceresi önünde açıkta hilye sahibi (Hakanî) Mehmed Bey medfundur ki Güzelce Rüstem Paşa'nın kerimezâdesi ve Sadrazam Ayas Paşa'nın da akrabasıdır. İrtihali 1015 senesindedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

EDİRNEKAPI CAMİİ

Stamboul... Rangée des Tours et la Mosquée de la Porte d'Andrinople.

Hamama bitişik büyük akar çeşme de Mihrimah Sultan'ındır. Kitabesi şudur:

Duhter-i Sultân Süleymân Mihrimâh Sultân kim
Menzilin evc-i gülistân-ı cinân ide Hudâ
Eyleyüb ihyâ hayâtında bu zîbâ çeşmeyi
Eylesün makbûl-i dergâhı Cenâb-ı Kibriyâ
Muhterik olub bu def'a hâk ile yeksân iken
Oldu hüsn-i himmet-i evlâd-ı vâkıfla binâ
Ya'nî İbrâhîm Bey ibn Cağalîzâde kim

Eyledi hakk-ı veliyyü'n-ni'meti el-hak edâ
 Minnet Allâh'a suyun buldu yine bu semt-i pâk
 Sû-be-sû ma'mûr u âbâd olmada subh u mesâ
 Habbezâ aynü'l-hayât-ı dil-küşâ kim lûlesi
 Kevseri işrâb ider dil-teşnegâna dâimâ
 Zât-ı pâkin âfiyetde ide Hayrû'l-hâfizîn
 Âfiyet-bahş-ı atâş oldukça bu ayn-ı şifâ
 Hazret-i Hakk rûhunu merhûmenin de şâd idüb
 Cilve-gâhın cennetü'l-Me'vâ ide Mevlâ ana
 Şehdî-i dil-teşne târîhin didi itmâmının
 "Mâ-i Zemzem'dir bu dil-cû çeşme-sâr-ı cân-fezâ"

1142

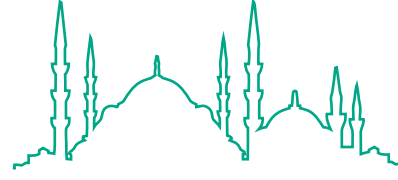
Edirnekapi Tekfur Sarayı kurbundadır. Kiliseden çevrilmedir. Atik Ali Paşa'nın hayrıdır. İttisalinde medresesi vardır. Bunun kapısında ashabdan Ebû Saîd el-Hudrî (r.a.) gömülüdür. Kurbundaki imaret ile mekteb Dârüssaâde Ağası el-Hâc Beşir Ağa'nındır. Ağa-yı müşarunileyh Eyyüb Ensari Türbesi ittisalinde medfundur. İrtihali;

“Beşîr'e zîr-i livâ-i Resûl ola me'vâ” (1159) tarihindedir.

Kariye Camii'nin karşısındaki büyük hazineli akmaz çeşmede birinci mısranın başı mevcut, alt tarafı kırık, diğer mısraları tamam. Şu tarih kıtası vardır:

*Mustafa Ağa
İde Hakk ecr-i cezîl ihsân
Defterinden ola mahv-i seyyiât
“Âb-ı dilkeş can-fezâ aynü'l-hayât”*

1079

İSTANBUL CAMİLERİ

KARIYE CAMİİ

KARIYE CAMII

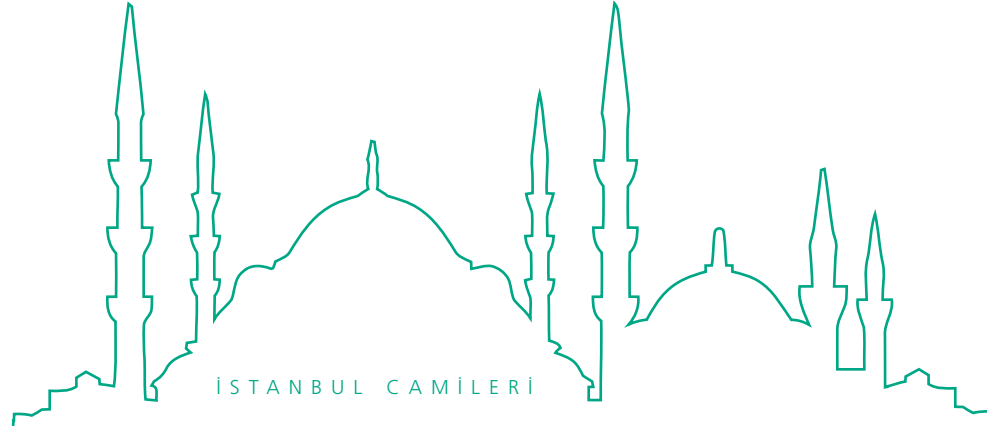

KARIYE CAMII

NESLİŞAH CAMİİ

Edirnekapısı kurbundadır. Banisi Neslişah binti Mehmed Bey, Dukakinoğlu Mehmed Paşa'dır ki validesi Gevher Mülûk Sultan binti Bayezid Han'dır. Zevci İskender Bey'in Zal Paşa kurbunda bina eylediği mekteb pişgâhında üçü de medfundur. Bu camideki musluk taşında şu tarih yazılıdır:

*Gördü çün kim Cemâlî bu resmi
Didi târîh: Çeşme-i hûb*

957

İttisalinde fevkani bir mekteb de vardır. Mumaileyhin validesi mekteb-i mezburda medfundur. Mezar taşı:

*Hayf Gevher Mülûk'a ey dil hayf
Hâke düşdü o gevher-i idrâk
Nesl-i Sultân Bâyezîd idi ol
Cümle âlem revâkıyla yaka çâk
Didi Ankâ vefatına târîh
Daldı deryâ-yı rahmete ol pâk*

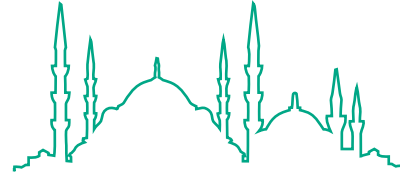
987

Bu ikisinin vakıfları ayrı olup lâkin hîn-i iktizâda biri diğerine imdad eylemek üzere şart koşmuşlardır. Vakfiye sureti İstinye'deki caminin sofasında sağ taraf duvarına kaydolunmuştur. Tarihi 947'dir. Sultan Süleyman suyundan bu cami civarında bir çeşme vardır ki Sultan Çeşmesi denmekle maruftur. Lâkin çeşmenin banisi Mesih Paşa-yı Evvel Kethüdâsıdır.

Bu cami-i şerîf mesdûd ve kadro harici iken imar ve ihya edilerek 1354 Receb-i Şerîf başlarında yeniden açılmıştır.

Draman kurbunda kiliseden çevrilmedir. Kefeli bir zatın inhasıyla vazifesi Fatih-i Mısır Yavuz Sultan Selim Vakfı'ndan verilir. Minberini Hekimoğlu Ali Paşa koymuş, Süleymaniye'den de vazife tayin olunmuştur. İttisalindeki medrese harabesi Gazi Mahmud'undur.

Kurbundaki fevkani Tatlı Kuyu Mektebi, Mustafa Çavuş nam hayır sahibinindir. Bu zat Kariye Camii'nin karşısındaki büyük akmaç çeşmenin de sahibi olsa gerektir. Mezkûr çeşme 1079 tarihlidir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KEFELİ CAMİİ

- KADIZÂDE

CAMİİ

DRAMAN CAMİİ

*Kıluben avn ü lutfu ona Hudâ
Rûh-ı Kudsî didi o dem târîh
“Dâr-ı tâ’at ü menzil-i sulehâ”*

Fethiye Camii kurbundadır. Banisi Tercüman Yunus Ağa evvela mekteb yaptırıp sonra bu camiye başlanmış ve bitmezden evvel irtihal edip mihrab önüne gömülmüştür. Cami biraderi Mustafa Ağa itmama muvaffak olmuştur. Tarihi kapısındadır:

*İzz ü câh ile ki oldu Yûnus Bey
Tercümân-ı şeh-i cihân-ârâ
Yapdı bu mescid-i şerîfi ol*

948

Cami avlusunda üç kapı olup biri merdivenlidir. Bu kapının dışında bu iki beyit yazılıdır ki Şeyhülislâm Ebussuud Efendi’nindir:

*Ya Rabb çî münâsib in ki û râ
Hurşîd buved becâ-yı gül-mîh
Rıdvân çû dîd in binâ râst
“Yek der behîşt goft târîh”*

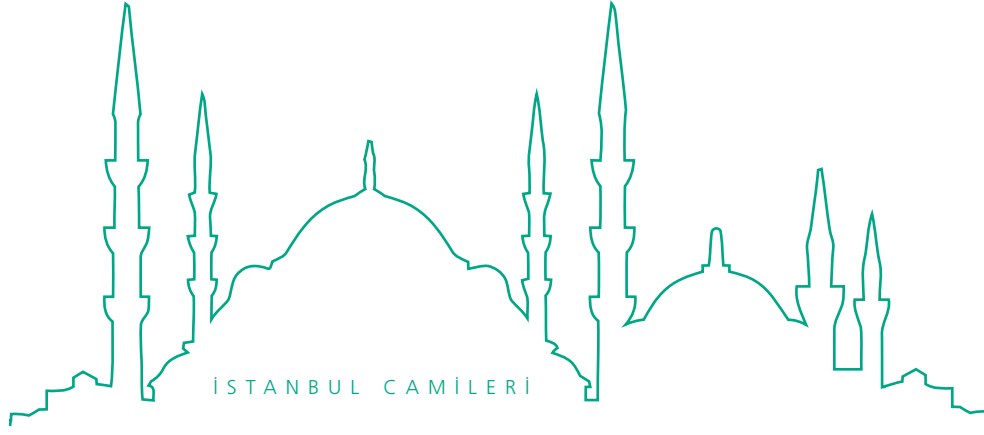
948

Bu kapının iç tarafında Ahmed-i Sâlis tarafından tecdidinin kitabesi vardır:

*Şehinşâh-ı cihân Sultân Ahmed Han-ı Sâlis kim
Hatâlardan emîn ide vücûdun hazret-i Rahmân
Vücûh-ı hayra mâil Hakk’a kâil husrev-i kâmil*

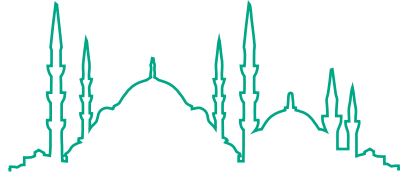
*Cihâna lutfu şâmil pâdişâh-ı merhamet-unvân
Görünce muhterik bu câmi’i ol dâver-i âlem
İdüb teşyîdine himmet binâsın eyledi fermân
Aceb hayr-ı cezîle eyledi tevfiik onu Allâh
Ola makbûl-ı dergâh-ı cenâb-ı İzid ü Mennân
Tamâm oldukda târîhin didi sâhib-i du’â-gûy
“Bu ra’nâ ma’bedi Sultân Ahmed itdi âbâdân”*

1142

DERVİŞ ALİ MESCİDİ

Karagömrük kurbundadır. Banisi de mescidi kurbunda gömülüdür.

İSTANBUL CAMİLERİ

CANFEDA KÂHYA KADIN CAMİİ

*Pertev-i dergeh-i Nûreddîn
Hüsn-i i'mâr ile itdi tevkîr
Hakk ziyâ-küster ide saltanatın
Çeşm-i âlem ola adlile kadîr
Evliyâ menzilin itdi ihyâ
Ola sultân-ı rusûl ona zahîr
Söyledi Sâmi kulu târîhin
"Pîr Dergâhı olundu ta'mîr" (1274)
Rakamehû el-müznib ed-dâ'î Râkım*

Nureddin Tekke'nin türbesinin kitabesi:

Kutbü'l-ârifîn Hazret-i Şeyh Nûreddîn el-Cerrâhî kuddise sırruhû

Canfeda Camii yoluyla Edirnekapı Caddesi'nin telaki noktası köşesindeki büyük hazineli akar çeşmenin kitabesi de budur. [Bu kitabenin beleşten ikişer mısralı iki satırını havi ilk kısmının taşı düşmüştür.]:

3

Üst satır: *Şehre şatır gibi revân oldu sular her sûdan*
Alt satır: *İşidüb ağzı suyun akıdır oldu Bağdâd*

4

Üst satır: *Sâkî-i kevser olur çünkü Ali cennetde*
Alt satır: *İtdi emriyle bu çeşme-i Ali Bey bünyâd*

5

Üst satır: *Ta içenler ideler rûh-ı revânına du'â*
Alt satır: *Haşre dek nâm-ı şerifin ideler hayırla yâd*

6

Üst satır: *Gördü Âşık dahi bu ayn-ı Ali kevserdir*
Alt satır: *Didi târîh "Revân-ı ayn-ı Ali kevser bâd" (1230)*

Edirnekapı-Karagümrük kurbundadır. Banisi Canfeda Saliha Hatun, Ahmed-i Evvel'in harem-i hümayûnunda kethüdâ olmuştur. Camisinin binası tarihi 992'dir. Saraçhane kurbunda bir sebili, ittisalinde de bir çeşmesi vardır (1002). Beykoz civarında Akbaba karyesinde de bir cami ve bir hamamı vardır. Merkadi Eyüp Türbesi civarında sadr-ı esbak Ali Paşa'nın kabri yanındadır. Bu cami kurbunda Nureddin el-Cerrahi Tekkesi vardır ki kitabesi şudur:

*Şâh-ı şâhân-ı cihân Abd-i Mecîd
Neyyir-i burc-ı kerem mihr-i münîr*

Edirnekapı-Karagümrük arasındadır. Banisi Keçeci Piri Ağa'nın merkadi malum değildir. Minberini Uşşâkîzâde kâhyası Mısır kuzâtından Ebû Eyyüb Receb Efendi'nin vasiyeti üzerine oğlu Ebû Tevfik Eyyüb Efendi koymuştur (1152). Mûmâileyima Eyyüb ve Receb Efendiler Keskin Dede Mezarlığı'nda gömülüdürler. Eyyüb Efendi'nin mezar taşında oğlu tarafından söylenen şu tarih kazılıdır:

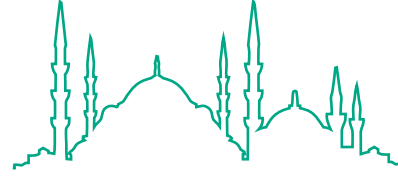
“Tarîki tayy idüb Eyyüb Efendi gitdi ukbâya” (1157)

Caminin tamirine ait kapısındaki kitabe şudur:

*Olmuşiken münhedim câmi'-i Keçeci Pîr
Lutf-i şehinşeh ile buldu imâret güzel
Nice hamiyet-güzîn bezl-i himem eyledi
Hayra muvaffak ide onları hep Lem-Yezel
Yâd idüb beş azîz düşdü bu târîh-i tâm
“Hakka perestiş için câmi' âbâd değil” (1317)*

Karibindeki İsmail Efendi yahut Nakşibendi Tekkesi'nin kitabesi de budur:

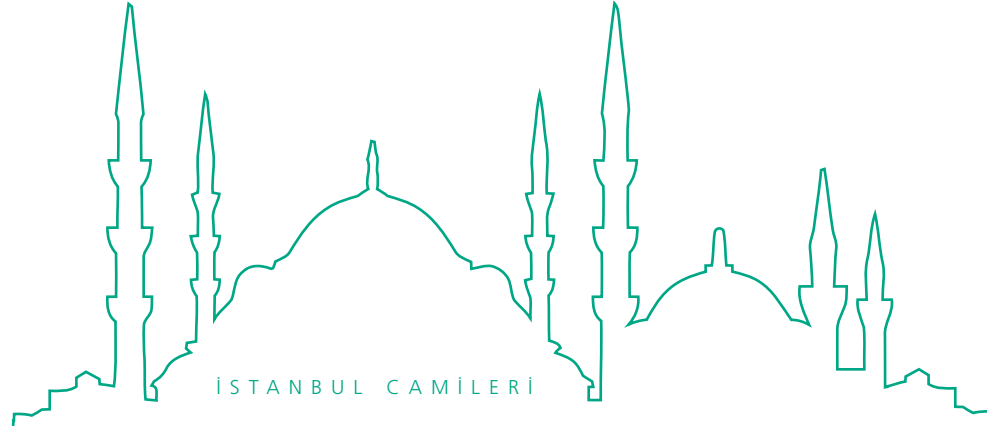
*Hakkın imdâdı şâh-ı Nakşibend'in feyz-i lütfuyla
Binâ oldu bu âlî tekye-i Hakkî-i bî-hemtâ
Gel ey zevk-i muhabbet isteyen tâlib bu dergâha
Safâ-yı zikr ile lâ'dan geçüb ol mazhar-ı illâ
Bu dergâh-ı mu'allâ pâye-i Hakkî-i sâhib-dil
Sezâdır ka'betü'l-uşşâk dense ey dil-i şeydâ
Kapusundan girüb gamdan halâs olsun muhibbler kim
Bu dergâh ehl-i derdin melce'-i dermânıdır hakkâ
Mücevher bâb-ı lütfu üzere Hâmî yazdı târîhi
“Yapıldı tekyegâh-ı Nakşibendî dilkeş ü ra'nâ” (1294)
Harrerehû el-fakîr Abdülazîz*

İSTANBUL CAMİLERİ

SARMAŞIK CAMİİ

ÖKSÜZ MEHMED PAŞA CAMİİ

Karagümrük civarındadır. Banisi Mehmed Paşa sadrazam olmuştur. Mazulen Halep'te vefat edip Şeyh Bekir Zaviyesi'ne gömülmüştür. Ulukışla'da da bir camisi vardır. Duvarındaki büyük akar çeşmenin kitabesi budur:

*Hazret-i Paşa ki nâmıdır Mehemed kâm-bîn
Sadr-ı a'zam ya'nî ol mu'ti'l-berâyâ el-kâmilîn
Cümle-i eşyâyı Bârî mâdan ihyâ itmeğîn
Kıldı icrâ işbu aynı lezzeten li'-şâribîn
Rûz-ı mahşerde şefî'i ola beyne'l-mü'minîn
Şâh-ı mâh-ı enbiyâ mahbûb-ı Rabbi'l-âlemîn
Zümre-i atşân nûş itdikçe bundan hamd ile
İzz ü rif'at vire Hakk kıla belâyâdan emîn
Nâzır oldukça ihsân bu cemîlin hüsnüne
Didi târîhin hatîbi: "Hayruhû mâ-i ma'în" (1027)*

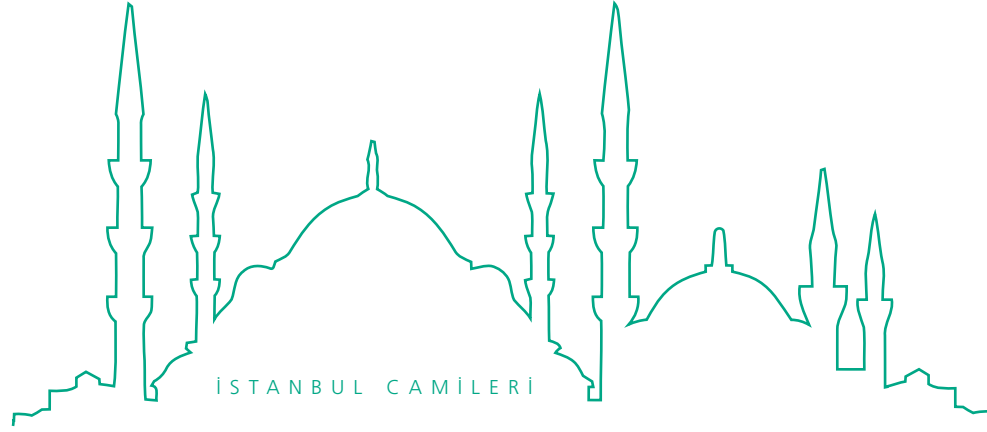

KARABAŞ CAMİİ

Keçeciler ve Öksüz Mehmed Paşa camileri arasındadır. Banisi Şeyh Abdurrahman Efendi, Karabaş Efendi denmekle maruftur ki Osman-ı Sâni'nin hocası Ayasofya Şeyhi Ömer Efendi'nin biraderlerindedir. Mezarında 940 tarihi görülür. Mihrab önünde gömülüdür. Türbesi 1303'te tamir olunmuş, şu kitabe konulmuştur:

*Ne a'lâ yapıdı Binbaşı Bekir Bey sarf-ı himmetle
Harâb olmuş iken işte bu cây-ı bâ'is-i tevkîr
Kıyâm-ı haşre dek rûh-ı şerifin şâd ide Mevlâ
Vücûhdan ilm-i tecvîdi bu zâtdır eyleyen tahrîr
Dü engüşt işâretle Nebîlâ söyledim târîh
Karabaş Velî'nin türbesi oldu zihî ta'mîr (1303)*

Meşhur Tecvid müellifidir. İttisalindeki mekteb Edirnekapı Camii vakıfının hayrısıdır. Hoca Ömer Efendi'nin diğer kardeşi Sarı Ali Efendi 1028'de Mekke kadısı olmuş ve 1038'de vefat edip Eyüp'e gömülmüştür. Müşârunileyh Hoca Ömer Efendi, Sultan Osman-ı Sâni zaman-ı saltanatında devlet atabeyi mertebesine varıp padişah-ı mağdurun şehadetinde gizlenerek ölümden kurtulmuş ve Mekke-i Mükerreme Şeyhülharemlîği ile İstanbul'dan uzaklaştırılmıştır. Bu mescide, 1352 senesi bidayetlerinde Ganime Hanım tarafından bir ahşap minare yapılmış ve minber konularak cami edilmiştir.

HÜRREM ÇAVUŞ CAMİİ

Hırka-i Şerif ilerisinde, Keçeciler'dedir. Banisi Divan çavuşlarından Hürrem Çavuş'tur. Tarihi budur:

*Himmet-i tâm ile Hürrem Çavuş
Bu du'â mevzi'in itdi isbât
Rahmetullâha olub müstağrak
Ola mesken ona a'le'd-derecât
Sâl-i itmâma Hatîbî sâmi'
Didi târîhini "Beytü's-salât"*

970

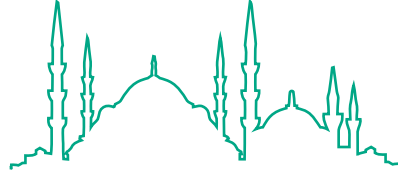
Cami avlusundaki mekteb ile çeşme de bunundur. Kabri de buradadır. Mezar taşında şu tarih yazılıdır:

*İşidüb Hürrem Çavuş fevtin didim târîhini
"Rûhunu şâd eylesin bunun Alîm"*

968

[Yanında Sultan Ahmed şeyhi iken vefat eden Çelebi Şeyh Mehmed Efendi ve onun yanında oğlu Ayasofya şeyhi iken vefat eden Abdurrahman Efendi ve onun oğlu Hekim Çelebi Tekkesi şeyhi iken vefat eden Mehmed Emin Efendi ve Çelebi şeyhin piri Hasan Dede medfundurlar.]

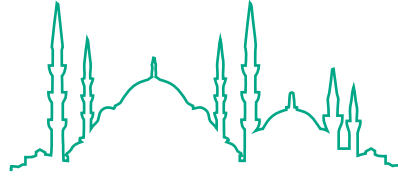
Bu caminin kapısındaki tarihlere nazaran 1260 ve 1319 senelerinde imar edildiği anlaşılmakta ise de kitabe konulmamıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

KABAKULAK CAMİİ

Hırka-i Şerif kurbundadır. Banisi Fatih'in ihtisab ağası İskender Ağa'dır. Kendisi de burada medfundur. Kabir taşında bir hattı resmolunmuştur. Mescid kapısında Kabakulak Ağa bir çeşme yaptırdığından sebab-i şöhreti olmuştur. 1142 senesinde Balat kapısında çıkan büyük yangında muhterik olan cami ve mescitlerden her birinin ricalden biri tarafından yapılmasına irade olunmakla bu camiyi de o vaktin kethüdâsı kâtibi Halil Efendi yaptırmış ve minber koymuştur.

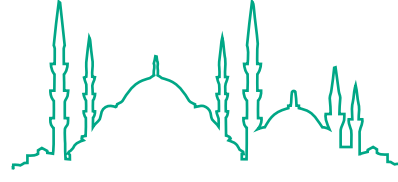

İSTANBUL CAMİLERİ

KARAGÜMRÜK CAMİİ

Banisi Hadım Mesih Mehmed Paşa'dır. Fi'l-asıl Hırka-i Şerif kurbundaki caminin yerinde bulunan Hasan Paşa Mescidi'nin yerine bunu burada yaptırmıştır. Bu Hasan Paşa, Mesih Paşa Camii'nin mihrabı önünde medfundur.

Mesih Mehmed Paşa Murad-ı Sâlis vezirlerindendir. Mesih Ali Paşa da Bavezid-i Veli vüzerasındandır. Bunlardan başka sadra gelmiş Mesih isminde bir vezir yoktur. Hadım Mesih Mehmed Paşa, Sultan Selim-i Sâni hengâm-ı saltanatında Enderun-ı Hümayûnda kiler ağası iken Murad-ı Sâlis saltanatı evâlinde Mısır eyaleti tevcih olunup beş seneden fazla mutasarrıf olduktan sonra İstanbul'a gelerek vezirlik rütbesini ihraz ve Özdemiroğlu Osman Paşa'nın İran seraskerliğinde rikab kaymakamı, fevtinde veziriazam olmuştur.

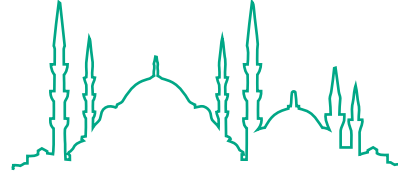
İSTANBUL CAMİLERİ

ATİK ALİ PAŞA CAMİİ - ZİNCİRLİKUYU CAMİİ

Banisi Sadrazam Hadım Ali Paşa'dır. İki defa sahib-i mühür olmuş ve 917 tarihinde Celali Şah Kulu marekesinde Anadolu'da şehit düşmüştür. Caminin mukabilinde abdest muslukları ve helaları vardır. Medrese sudûr-ı izamdan Eyüp'te medfun Semiz Ali Paşa'nındır; cami sahibinin değildir. Zincirlikuyu önünde meydandaki çeşmenin kitabesi budur:

*Sâhibü'l-hayrât ağa-yı sarây-ı Edirne
Mustafâ Ağa'ya rahmet ide Rabb-i kâinât
Nûş iden dir bu eser itmâmının târîhini
“Çeşme-i pâk-i musaffâ bî-bedel mâ-i hayât”*

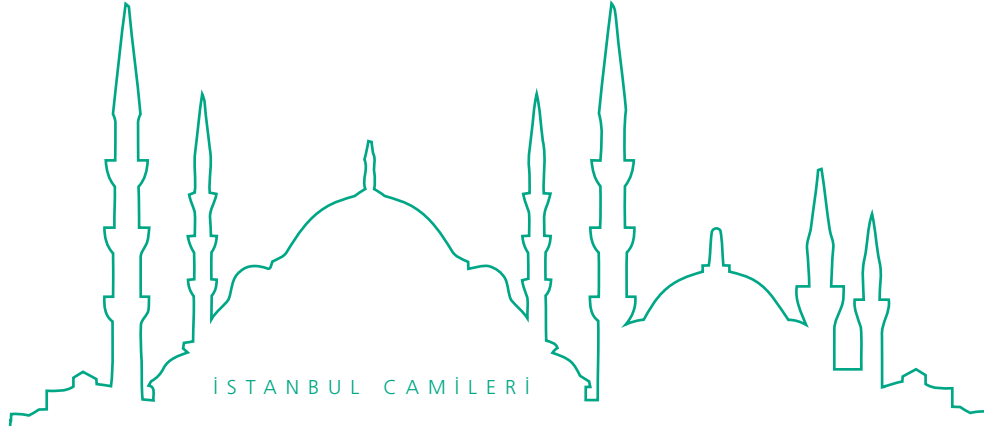
1092

İSTANBUL CAMİLERİ

ALTAY CAMİİ

Fatih ve Mesih Paşa camileri arasındadır. Banisi Şeyhülislâm Debbagzâde Mehmed Efendi'dir. Şam'dan mazul iken 1080 tarihinde bu camiyi yaptıırıp sonra iki defa şeyhülislâm olmuştu. Vefatına; “Rebî'ül-âhir (1114)” tarih düşmüştür. Sultan Selim civarındaki medresesinde gömülüdür.

CEDİD NİŞANCI MEHMED PAŞA CAMİİ

Fatih-Atik Ali Paşa arasındadır. Banisi Boyalı Mehmed Paşa Halep kadısı iken 950 tarihlerinde vefat eden Pir Ahmed Efendi'nin oğludur. Evvela tarik-i ilme salık, sonra üstadı Celalizâde'nin sevki ile Divan-ı Hümâyûn kâtipleri zümresine dâhil olmuştur. Bazı vüzeraya tezkirecilik, sonra yoluyla reisülküttab, nişancı, Halep emirü'l-ümerası, tuğrakeşlik yapmış, kubbenişin dördüncü vezirliğe irtifa etmiştir. 986'da üçüncü defa nişancı olup 1001'de kubbenişin altıncı vezir iken irtihal eylemiş. Cami hariminde ayrı türbesinde gömülüdür. Uzun boylu yüksek burunlu, geniş alınlı idi. Türbesinin kitabesi şudur:

1

*İntikâl eyledi merhûm Mehmed Paşa
Gün gibi hâke nüzûl itdi vücûd-ı pâki
Nâm-ı nâmîsi ile oldu müşerref dünyâ
Şimdiden sonra yeridir çekilüb ellerden
Karalar giyse bu gussa ile bükülse tuğrâ
Sihhatinde yapuben câmi'ini türbesini
Ehl-i îmândan ider ruhu temennâ-yı du'â
Rûz-ı şenbih idi öşr-i ahîr-i Ramazân
İrtihâl itdi cihândan o azîz şühedâ
Kudsiyân fevtini sâ'î işidüb târîhin
Didiler "Vâsıl-ı Hakk oldu Nişânî Paşa" (1001)*

2. Dış kapıda:

(Sağda) Merhûm ve mağfûr sâhibü'l-hayrâtın nazm-ı şerîfleridir

(Solda) *Rûhiçün Fâtiha okuyanların âkıbeti hayr ola teveffâ - sene 1001*
 (Ortada) *Mezârı üstüne geldikçe ihvân*
Göricek nâmını hâk ile yeksân
İdüb şefkat açub dest-i du'âyı
Diyeler ona rahmet ide Rahmân
Soranlar nâmının hâlin eğer dirlerse kim neyler
Yatub hâk-i mezelletde temennâ-yı du'â eyler

Caminin kapısı kemerindeki Arabî kitabe budur:

Büniyet hâze'l-câmi'i's-şerîf ve enşetü'l-mecma'u'l-münîf taleben li-merzâti'llâhi'l-Latîf ve sa'yet bi-imârethî bâtinen ve zâhiren tahkîkan li-kavli'l-kâili sadaka'l-Kadîr “innemâ ya'muru mesâcida'llâhi...” ve ene'l-fakîr ilâ Rabbihi'l-Ganiyyi's-Samed Mehmed ibn Pîr ahmed el-vâkıf li-hazreti es-sultân ibnü's-sultân es-sultân Murâd Han ibn Selîm Han halledâllâhu eyyâme hilâfete hû ilâ âhiri'z-zamân ibtidâi bi-inâyeti'l-Meliki'l-Mennân li-seneti isnâ ve tis'in ve tis'a-mieti ve hateme bi-isti'âneti'l-Meliki'l-Müste'ân fî seneti seb'a ve tis'in ve tis'a-mieti (997)

Kapının iki tarafında tamirine ait şu kitabe mevcuttur:

Sağda:

Cenâb-ı Hazret-i Sultân-ı âdil Mustafâ Han kim
Cihânı mazhar itdi lutf-ı bî-pâyân ü mevfûra
Muvaffak oldu bâ-avn-i Hudâ ehl-i emânâta
Husûsâ câmi'-i ilm ü amel müftî-i pür-nûra
Sebkhân olsaldı mekteb-i irfân ü fazlında
Medâr-ı fahr olurdu fahr ü Sa'deddîn-i meşhûrâ

Solda:

Bu vâlâ câmi'in kıldı işâret emr-i ta'mîrin
Anın mi'mâr-ı eltâfi veliyy-i vakf-ı mebrûra
İde Hakk sa'yini meşkûr Şükrullah Efendi'nin
Hulûs ile ne a'lâ hizmet itdi cedd-i mağfûra
Görüb tahsîn idüb Ârif didim târih-i ta'mîrin
“Bi-hamdillâh adîl oldu bu câmi' Beyt-i Ma'mûra” (1180)
Ketebehû Osmân el-Üveysî Hâdim-i Hırka-i Şerîf

MEHMED AĞA CAMİİ

Çarşamba'dadır. Banisi ibtida Dârüssaâde kapısının küşadına ve çarşamba günleri Divan tayinine ve Haremeyn-i Muhteremeyn Nezareti ile Bâbüssaâde ağalarına takaddüm edecek nice esbaba vesile olan el-Hâc Mehmed Ağa'dır. Kendisi camisi dairesinde âli bir türbede gömülüdür. Tarihi:

"Mehmed'in ide pür-nûr kabrin ol Hâdî" (999)

Avlu kapısı ittisâlinde bir çeşmesi vardır. Cami mukabilinde bir Halvetiyye tekkesi ile yanında âli bir çifte hamamı da o yaptırmıştır. Tarihi şudur:

"Rûşenâ menzil ü tâhir hamâm" (994)

Caminin kitabesi de şudur:

*Abd-i dâ'i-i Han Murâd-ı cihân
Ol Mehmed Ağa-yı hoş-haslet
A'nî Dârüssaâde ağası
Bunca hayrâta sarf idüb himmet
Kıldı bu câmi'-i şerîfi binâ
Oldu mecmû'a-i câmi'-i rahmet
Sâhibine bu hayrı Hazret-i Hakk
İde yarın vesîle-i cennet
Gâfiri Hakk anın şefî'i Resûl
Kıla bunda ferâiz ü sünnet
Müstecâb olsa n'ola bunda du'â
Ehl-i İslâma kible-i hâcet*

*Oldu mi'mârı Kâmil Dâvûd
Yapdı cân ile derc idüb himmet
Didi âsârı târîhin hâtif
"Beyt-i Hâdî vü câmi'-i ümmet"*

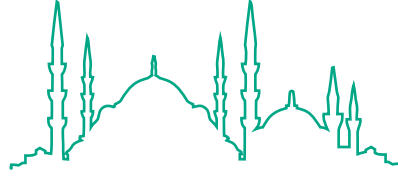
993

Bu caminin mimarı su-i itikad töhmeti ile Vefa Meydanı'nda katlolunmuş. Tarihi:

"Allah'ım cennet ide câyın o Dâvûd mi'mârın" (1028)

Karibindeki hamamın kitabesi şudur:

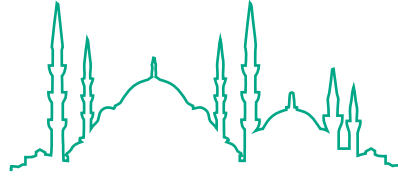
*Han Murâd'ın ki zamânında tamâm
Oldu ma'mûr cihân buldu nizâm
Pes anın Dârüssa'âde ağası
Ol Mehemed Ağa ferhunde-makâm
Vakf idüb câmi'ine kıldı binâ
Âlî hamâm-ı latîf oldu be-nâm
Âbı cârî ve havâsı dil-keş
Pür-ziyâ sâf-derûn âyîne-fâm
Cây-ı hazz-ı beden ü rahât-ı cân
Ferah-efzâ ve meserret-encâm
Medh idüb didi Nihâdî târîh
"Rûşenâ menzîl ü tâhir hamâm" (sene 994)*

İSTANBUL CAMİLERİ

BEYCEĞİZ CAMİİ

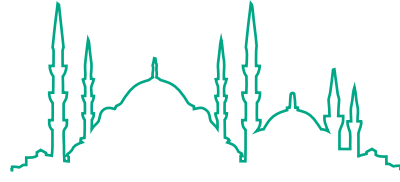
Çarşamba'da Mehmed Ağa Camii ile Fatih Nişancıları arasındadır. Banisi Mehmed Bey'in kabri malum değildir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KUMRULU MESCİD CAMİİ

Fatih kurbundadır. Banisi Fatih'in türbesi civarındaki caminin mimarı olan Mimar Sinan'dır. Mescidi civarında medfundur. Kabrinin penceresi ittisalindeki musluk üzerinde "iki kumru" resmi bulunduğundan camiye bu isim verilmişti.

İSTANBUL CAMİLERİ

MESİH PAŞA CAMİİ - ESKİ ALİ PAŞA CAMİİ

Hırka-i Şerif kurbundadır. Bir tarafından fevkanidir. Banisi Sadrazam Mesih Mehmed Paşa'dır. Bu camiye Mesih Ali Paşa da derler. Zira karibindeki hamam Zincirlikuyu'daki caminin sahibi olan Hadım Ali Paşa'nın vakfi olduğundan bu isimle sebep-i şöhreti olmuştur. Bu caminin yerinde Hasan Paşa nam bir vezirin mescidi bulunurken sadr-ı müşârunileyh bunu yaptırmak murad ettiğinde sahibinin rızasıyla o mescid Karagümrük kurbuna naklolunmuştur. İttisalindeki mekteb de Hasan Paşa'nındır. Cami-i şerif sadr-ı müşârunileyhin azlinden evvelce itmam edilmiştir. Tarihi şudur:

*Hamdü lillâh Âsaf-ı âdil muvahhid-i pâk-i dîn
Eyledi bu caminin bünyâdını bî-kâl ü kîl
İtdi ihyâ vahiy hakkıyla çün ol Îsâ nefes
Vuslat-ı Hakk'a tarîk cennete oldu delil
Hâtif-i Kudsî didi itmâmının târîhini
"Bu makâm oldu ibâdetgâh-ı Celîl"*

Kendisi şadırvan önünde tavansız türbede medfundur (1000).

Naklolunan mescidin sahibi Hasan Paşa da mihrab önünde gömülüdür. Mesih Paşa Camii'nin Hırka-i Şerif cephesi avlu duvarı köşesindeki büyük akar çeşmede şu kitabeler vardır:

1. Çeşme:

*Hazret-i Paşa ki nâmıdır Mesîh
Kıldı çün ihyâ-i dîne iltifât
Eyledi icrâ-yı ayn-ı selsebîl
Nûş idenler dir ana "azbün firât"
Hâtif-i kudsî didi târîhini
"Mâ-i sâfî çeşme-i âb-ı hayât" (994)*

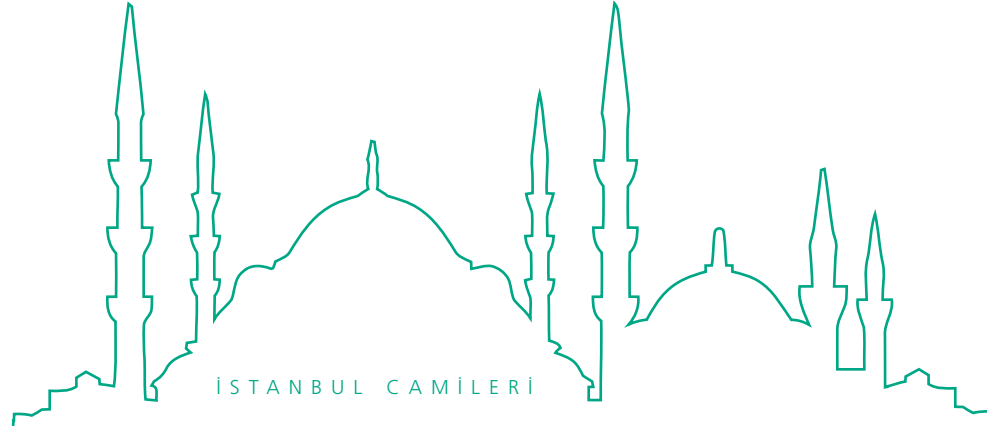
2. Çeşme:

*O ... nûr-ı Beyhân İsmet Hazret-i Sultân kim
Mezîd-i ömr ide zâtın cihânda Hazret-i Mevlâ
Ki bu nev çeşme-i dil-cû harâbe müşrif olmuşken
Kemâl-i himmetin sarfıyla el-hak kıldı nev ihyâ*

3. Çeşme:

*Pesendîde yapub bu aynı cûduyla li-vechillâh
İmâmeyn aşkına bu âb-ı pâkî eyledi icrâ
Anın Kâlâyî târîhin didi âb-ı hayât-âsâ
"Zihî bu aynı Beyhân Sultân kıldı ihyâ nev zîbâ" (1233)*

HIRKA-İ ŞERİF CAMİİ

Hazreti Üveys radiyallahu anh tarafına Fahr-i Âlem efendimiz hazretlerinin emirleriyle irsal buyurulan hırka-i şerifin muhafazası için Çorlulu Ali Paşa kârgir bir hücre yaptırmış ve ittisalinde imaret ve çeşme bina etmişti. Mahmud-ı Adlî, hırka-i saadet mahallini ve şeyh efendilerin oturdukları konağı birkaç sene akdem esaslı tamir ettirmiş iken 1246 senesinde tekrar imar ve tecdid edilmiştir.

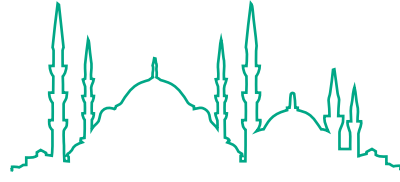
Cami-i şerif 1267 senesinde Sultan Abdülmecid tarafından yaptırılmıştır. Kitabesi dış kapısı üzerindedir:

*Tâ ebed Sultân Mecîd Han ola bâ-feyz-i İlâh
Nûr-ı mihrab-ı hilâfet câmi'-i âdâb-ı dîn
Kalb-i pâkin eylemiş Hakk Hazret-i Peygambere
Dâimâ ihlâs-ı arzıyla mübâhî ve yakîn
Düş-ı iclâli şeref-bahş-ı siyâb-ı saltanat
Olahı düşmez elinden dâmen-i şer'-i mübîn
Hırka-yı sündüs-tıraz-ı şâh-ı vâlâ-yı rusül
Câ-nişîn olmuşdu bunda izz ile nice sinîn
Eyleyüb ta'zîm ve hürmet işbu cây-ı ekreme
Câmi'i hem hücre-i pâkîzesin yapıdı metîn
İki târih-i güher-pirâyeyi Zîver kulu
Çektd zer-târ-ı nizâm-ı nazma çün dürr-i semîn
"Hırka-i pâk-i risâlet mesnedin bu câmi'in" (1267)
"Şâh-ı dîn Abdülmecid Han kıldı bünyad ü rasîn" (1267)
Hâk-i pîr-i Evliyâ Seyyid İzzet Mustafa*

Hırka-i Saâdet daire-i fâhiresinin kitabesi şudur:

Şehriyâr-ı âlem-ârâ şâh-ı mansûrül-livâ
 Sâye-i Mevlâ vekîl-i Hazret-i mahbûb-ı Hak
 Ya'nî Han Mahmûd-ı Adlî-şân kim olmaz şebîh
 Ana ihsân ü inâyetde mülûk-ı mâ-sebâk
 Gerçi ihsân ü kerem nâsa mülûkun şânıdır
 Halka cûd ü himmeti ammâ o şâhın yeknesak
 Kilk-i himmet dest-i cûd-efşânına sîmîn kalem
 Mihr-i nusret nâme-i unvânına altun kürek (?)
 Nûr-ı irfân cebhe-i insâfına mir'ât-ı sâf
 Neyyir-i şân lihye-i iclâline cevher-i turuk
 Sandal-i ikbâlinin fânûsu hûrşîd-felek
 Feleke-i unvânının pûşîdesidir âl-i şafak
 Gelmedi rûy-ı cihâna böyle ârif pâdişâh
 Bu kelâmımda tevârîh-i âşinâyân müttefik
 Akl-ı Eflâtûn ve fikr-i Bu Alî şâkird olub
 Gelsin alsın hâce-i re'yinden ol şâhın sebak
 Vakf-ı gûş cân ü sarf nazra-i em'ân idüb
 Dâimâ olmaktadır hâl-i cihâna göz kulak
 Var mı ma'mûr olmadık me'vâ deyü leyl ü nehâr
 Cüst-cû itmekde sa'y ü himmeti kûşe bucak
 Bir gün esnâ-yı ziyâretde o şâh-ı melek-şân

Bakdı bu dergâh-ı feyzin pîşgâhı muhtenik
 Kesret-i züvvâr ile her sâl mâh-ı rûzede
 Rûz-ı mahşer gibi bir câya basardı bin ayak
 Fikr iderken sûret-i tevsî' ü tecdîdin o şâh
 İttisâlinde düşüb bir arsa keyfe mettefak
 Alub ilhâk-ı harem kıldı o câ-yı hürremi
 Eyledi bir nev eser bünyâd bâ-şevk ü ufuk
 Tarhı rûşen öyle kim aks-i cemal-i feyzle
 Benziyor billûr-ı câm-revzeni mir'âta bak
 Her ne denlü revnak ü fer bulsa nakş eyler sezâ
 Her ne rütbe virseler zînet bu câya müstehak
 Bürde-i peygamber-i zîşâna ta'zîmen o şâh
 Kıldı dîvânânesin kâh cinâna mâ-sadak
 Ol mübârek kisve-i şâh-ı rusül kim dâmeni
 Rûz u şeb kerrûbiyâna bûse-gâh olsa ehak
 Hizmet ü sa'yin kabûl idüb o şâh-ı âlemi
 Kam-yâb-ı devlet-i dâreyn ide Rabbül-felak
 Vâsîfâ şâyestedir târîh-i a'lâ söylesem
 "Oldu balâ cilvegâh-ı Hırka-i mahbûb-ı Hakk"
 (1227)
 el-abdü'd-dâî hâdim-i Hırka-i Nebî Muhammed
 Şehâbeddîn gufîra ileyhi ve sûtira uyûbehû

İSTANBUL CAMİLERİ

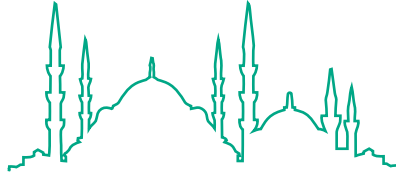
AKŞEMSEDDİN CAMİİ

Camii olduğunu öğrenerek minber koydurmuş, hatib, müezzin ve kayyım vazife zammeylemiştir.

Mustafa-yı Sâni'nin cülusunda Tavaşi Mustafa Beşe bu mescid civarında altı bab mülk ev satın alıp mihrabına Berat Gecesi tecdid olunmak üzere iki büyük balmumu dikilmek için vakıf şart etmiştir. Bu zat Üsküdar'da medfundur.

Cami-i şerif 1322'de yeniden tamir ve ihya edilmiştir. Tarih levhası kapısında asılıdır:

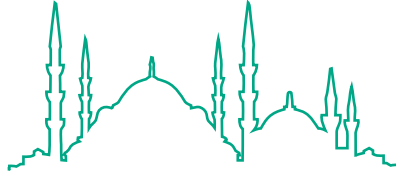
*Bu mukaddes eser-i Hazret-i Akşemseddîn
Bozulub olmuş idi hâl-i harâbîye karîn
Bağtaten bâniye-i sâniyesi itdi zuhûr
Oldu bânîsinin ihlâsı o sûretle mu'în
Bosna'nın mu'teberi Hâce Emîne Hanım
Atlı Beyzâde'dir ol râhile-i huld-i berîn
Vakf idüb meblağ-ı mevfüru vücûh-ı berre
Emr-i tecdîdi o meblağla olundu te'mîn
İtdi mahdûmları Hakkı Beyefendi himmet
Hüsn-i inşâsına sarf eyledi nakd-i temkîn
Ma'nevî zînetine zînet-i zâhir virdi
Zevk-i rûhânî ile kıldı kulûbü tezyîn
İtdiler rûhunu hoşnûd ol veliyullâhın
Oldu memnûn müteşekkir bu kadar uhve-i dîn
“Cennetü'l-huld” didim nâmına” târîh Fevzî (1322)
Bitdi bu ma'bed-i ma'rûf gelin ey ehl-i yakîn
Bânî ve bâniyeye okuyalım Fâtihalar
İde Hakk cümlesini dâr-ı na'îminde mekîn*

İSTANBUL CAMİLERİ

TÛTÎ ABDÛLLATİF MESCİDİ

Hırka-i Şerif ilerisinde, Keçeciler (Hürrem Çavuş Camii) kurbundadır. Banisi Abdülatif Efendi, İfraziye yokuşunda kendi medresesinde gömülüdür, Bursalıdır, hâce oğludur. Mevali hizmetinde ve Kemalpaşazâde terbiyesinde büyüyerek kazaskerlikten mütekaid, sonra tarık-i kazaya âzim olmuş, gençliğinde şiire mail ve hüsn-i sadaya malik olduğundan “Tûtî” tesmiye olunmuştur. Kazada topladığı mal ile Yenibahçe kurbunda bir medrese bina ve ihtiyar-ı tekaüdle medresesinde uzlet etmiş ve tasavvufla iştilig eylemiş idi.

İSTANBUL CAMİLERİ

ORTA CAMİ - AHMEDİYE CAMİİ

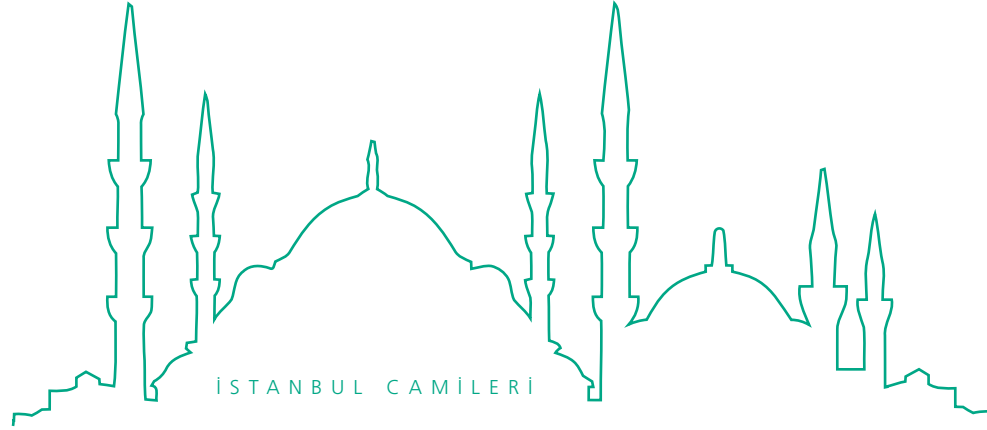
Fatih-Halıcılar arasında Yeniodalar ortasındadır. Kanunî Sultan Süleyman binasıdır diye maruf ise de Makbul İbrahim Paşa'nındır. Ahmed-i Sâlis'in veziri olan Damat İbrahim Paşa da müceddeden çeşme yaptırmıştır.

Cami dahi Ahmed-i Sâlis tarafından tecdid edilmiş ve bilahare yanarak 1331'de vakfından yenilenmiştir.

Çeşmenin kitabesi şudur:

*Cenâb-ı Zill-ı Hakk Sultân Ahmed Han Gâzî kim
Odur şimdi serîr-i saltanatda hüsrev-i yektâ
O hâkân-ı kerîmü-ş-şânın ecdâd-ı izâmından
Azîmü'l-menkıbe Sultân Süleymân Han-ı adl-ârâ
Guzât-ı dîni reyyân-ı zülâl-i lutf idüb gerçi
Binâ kılmışdı bunda çeşme-sâr-ı bî-bedel râ
Velîkin zîb ü zîverden olub ârî ve âzâde
Nazarda sâde-rû bir hûb-ı sengîn-dil idi gûyâ
Süleymân-ı zamânın âsaf ü dâmâd-ı zî-şânı
Vezîr-i a'zam İbrâhîm Paşa-yı kerem-pîrâ
Görünce fırka-i Bektâşiyânın cümle ebvâbın
Müzeyyen olduğun envâ'-ı ârâyîşle ser-tâ-pâ*

[Bu kitabenin alt tarafı olsa gerek; fakat çeşme üzerinde bu kadar mevcut.]

BALİ PAŞA MESCİDİ - HÜMA SULTAN MESCİDİ

Fatih'te, Hüsrev Paşa Çarşısı kurbundadır. Banisi Bali Paşa, Bayezid-i Veli vüzerasındandır. İtmamı müyesser olmayıp halilesi ve padişah hazretlerinin kerimesi Hüma Sultan ikmal etmiş, minber de vaz eylemiştir. Kitabesi budur:

*Yapdı bu câmi'i Hümâ Hatun
Bint-i Sikender-i zamân ol mâh
Hakk kabûl ide gösterüb dîdâr
Kıla mahşerde şefkat ana İlâh
Didi anın Hüdâyî târîhin
"Mescid-i ümmet-i Resûlullah" (910)*

Sultan-ı müşârunileyhânın kendi malından on beş bin altın sarf eylediği meşhurdur. İkisi bir türbede medfundur. Tarih sahibi "Hüdâyî" Kenan Bey, Sultan Bayezid'in Harem-i Hümayûnu ulemasındandır. Padişah-ı müşârunileyhin evladının evladı Sultan Süleyman'ın veladetinde lala tayin olunan zattır.

Bali Paşa'nın mevlidi Antalya'da da bir camisi vardır. Bali Bey Camii derler ki Mimar Sinan'ın ilk asarındandır. Hüsrev Paşa Çarşısı'nın sebep-i tesmiyesi de müşârunileyhin burada mekteb, türbe ve çeşmesi bulunmasındandır. Merhum sadrazam iken katlolunup başı türbesine gömülmüş, cesedi Tokat'ta kalmıştır. Türbesinin kitabesi şudur:

*Hakk kıyâmetde inâyet eylesün
Mustafâ ana şefâ'at eylesün*

*İşidenler didiler târîhini
Dâim Allâh ana rahmet eylesün*

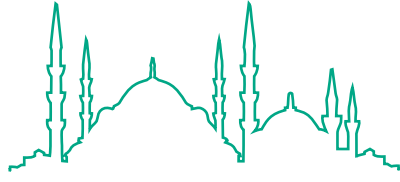
952

Bu mescid yanmış, harab duvarları kalmıştır.

[Not: Hüsrev Paşa Murad-ı Râbî' zaman-ı saltanatında yeniçeri ağalığından Halil Paşa'nın ikinci azlinde veziriazam olmuş, ilk yılında Abaza Paşa'yı Erzurum'da gayet ızdıraba düşürüp emanla İstanbul'a getirmiş ve ertesi sene diyar-ı Acem'i pâyimâl etmişti. Lakin hûnrîz olduğu ve zorbalara muîn bulunduğu görülerek 1041'de azil ve Tokat'ta katlolunmuştur. Üç buçuk sene kadar sadareti olup ekser zamanı taşrada geçmiştir.]

Son büyük yangında harab olan bu cami evkafça 1935 yılı içinde mükemelen imar edilmiş, yalnız kubbesine 201 araba harç kullanılmıştır. Galata'da Valide Yeni Camii'nin mermer minberi bu camiye nakledilerek 30 Ağustos 1935 Cuma günü küşad olunmuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

FATİH CAMİ-İ ŞERİFİ

Bu caminin yerinde aslen bir kilise var iken harab olduktan sonra yapılamayıp kalmış idi. Fatih hazretleri birer şerefeli iki minare ile bir cami yaptırıldılar. Bu caminin tarih-i binası 867-875'tir. Buna Sultan Bayezid-i Veli ahşap bir mahfil-i hümâyûn ilave etmişlerdir. Şadırvan cami-i şerifle birlikte yapılmıştır. Etrafındaki kârgir sekiz medrese "*Sahn-ı Semân*" denilmekle maruftur. Tabhane, imaret ve mukabilinde darüşşifası da vardır. Fatih hazretleri "*Du'â-i hayr* (886)" tarihinde irithal buyurarak mihrab önüne gömülmüşlerdir. Karşısındaki türbede haremleri Gülbahar Sultan gömülüdür ki Bayezid-i

Veli'nin annesidir. Caminin musallaya inen merdivenli kapısı Ahmed-i Sâlis'in eseridir. Buharihâne ve kitaphane Mahmud-ı Evvel'indir.

Bu cami-i şerif 1179 Kurban Bayramı'nın üçüncü günü vukua gelen büyük zelede kubbesi tamamen yıkılarak harab olmuş idi. Binanın kalan kısmı da yere kadar yıktırılıp yeniden bina ve ihyasına 1181'de başlanmış, 1183'te Bina Emini Sarim Efendi vezaretle ordu-yı hümâyûna, sadrazam maiyetine memur edildiğinden yerine Darphane-i Amire Emine İzzet Mehmed Beyefendi emin olup kendisine hil'at giydirilmiştir. Bu sefer mahfil-i hümâyûn kâmilten mermerden yapılmış ve dışında Karadeniz'e bakar iki kârgir oda vücuda getirilmiştir.

Caminin içinde Akdeniz kapısı tarafında su kuyusu yapılmış, iki tarafta üst katlı birer mahfil, dışında da avlulara nazır iki mahfil ile her birinin altında on beşer abdest musluğu vücuda getirilmiştir. Caminin ilk binasındaki iki fil ayağı ve iki somaki direk yerine, inhidamdan sonra dört ayaklı kubbe kurulmuş, somaki direkler cami dışında yere gömülmüştür.

Bu inşaata Mustafa-yı Sâlis ibn Ahmed ibn Mehmed Han muvaffak olmuşlardır. 46 ay 10 gün tamamında “1185” Muharrem’inin onuncu Aşura günü, Cuma namazıyla açılmıştır.

O gün selamlık bu cami-i şerifte yapılmıştır.

Fatih Camii’ndeki teberrükâttan Akşemseddin Mehmed el-Bayramî ibn Hamzatü’ş-Şâmî’nin bir asası ve üzerindeki tac-ı tarikatleri, mihrabın minber canibinde iken Mahmud-ı Evvel’in cülusunda mahfil-i hümayûn tarafına naklolunmuştur.

Cami-i şerifin kapısındaki Arabî kitabe şudur:

Sağda:

*İttefeka’l-ferâğu bi-hamdillâhi’l-Kadîri’l-Habîri ‘alâ a’mâli ‘ibâdihî
ve’l-Basîr min binâi hâze’l-mescidi’l-cami’i li’l-fadâyili ‘alâ
el-vechi’l-etemmi’llezî üssie ‘ale’t-takvâ min evveli yevmin
bi-emri men melee’l-arda bi-ma’deletin uhyiye bihâ rumemî ‘ilmin ve ‘irfânin
li-ecli en yuzhira’l-hayrâtü fî mülkihî ihtârahullâhü min âli Osmân
ve hüve es-sultânü’l-a’zam ve’l-hâkânü’l-efham el-fâtihu fî seyfihi
hâzihî’l-beldete’lletî
lem yuhlak mislühâ fi’l-bilâdi ve lem yusna’ nazîruhâ bi-eydi’l ‘ibâdi*

Cephede:

Ve lem teyesser fethuhâ li-ba'di'l-hulefâi fadlen 'ani's-selâtîni ve'l-ümerâi
ma'a bezlihimü'l-mechûdi fî neyli hâze'l-maksûd es-sultân

*Muhammed Hân ibnü's-sultân Murâd ibnü's-sultân Muhammed ibnü's
sultân Bâyezîd ibnü's-sultân Murâd ibn Orhan ibn Osmân*

Solda:

*Lâ zâlet sürâdikâtü hilâlihî mashûbeten bi-eltâfi'r-Rahmân
ve lâ halâ süddâtühü's-seniyyeti fî külli hînin ve evânin mine'l-evlâdi*

ve'l-ensâri ve'l-a'vân ve efâdallâhü te'âlâ 'alâ eslâfihî
 sicâle'l-gufrân ve eskenehüm 'alâ gufari'l-cinân
 hâzâ du'âi li'l-beriyyeti nâfi'un fe-yerhamüllâhü 'abden kale âminen
 fi'ş-şehri'l-mübâreki receb li-seneti hamsin ve seb'îne ve semâne mie ve kad
 kâne

el-bidâyetü fî cümâde'l-uhrâ li-seneti hamsin ve seb'în ve sittîne ve semâne
 mie ketebehû Ali bin Sûfî.

Ketebehû Alî bin Sûfî

Orta avlu kapısının solundaki su hazinesinin kitabesi şudur:

Şehinşâh-ı mu'azzam Hazret-i Sultân Mahmûd Han
 Penâh-ı mülk ü millet melce-i nev'-i benî Âdem
 Mecârî-i vücûh-ı hayra mâil meşreb-i pâki
 Yenâbi'-i füyûzâta dil-âgâhıdır maksem
 Hudâ Hâfız harîk oldukça derhâl itmeğe itfâ
 Bu havzı yapıdırub sükkân-ı etrâf oldular hürrem
 Sönüb zâtü'd-dırâm şûr u şerler âb-ı tığından
 Cihânı sâye-i adlinde kılsın cennete tev'em
 Kalem mecrâ-yı âb-ı gevher-i târîhdir Pertev
 "Bu havzı mevki'-i elzemde yapırdı şeh-i âlem"

1241

Türbe avlusunun kütüphane cihetindeki kapısı solunda yapılı akmaz çeşme:

*Bahr-i mevvâc-ı kerem Hazret-i Sultân Mahmûd
Lutfuna nisbet ile katre değildir deryâ
Eyledi Hazret-i Hakk ol şeh-i âlî-bahta
Böyle bir dürr-i girân-mâyê vezîri i'tâ
Kân-ı feyz-i güher ol âsaf-ı vâlâ-himemin
Ahd-i adlinde suyun buldu umûr-ı dünyâ
Fâtih'in türbe-i pür-nûruna ol kân-ı kerem
Tarafeyninde iki çeşme-i nev kıldı binâ
Rûh-ı mağfûr-ı Ebu'l-fethe çü murg-ı kudsi
Bu iki çeşme cenâheyn ola uçmağa sezâ
Hak bu kim mevki'ini buldu bu hayr-ı câri
Nâil-i ecr ide bânîsini Hayy ü Dâna
Evvel âbın içüb andan didi Ni'met târih
"Maksem-i ayn-ı atâ çeşme-i Ahmed Paşa"
1154*

Türbe avlusunun Karadeniz cihetindeki kapısı solunda yapılı akmaz çeşme:

*Menba'-ı cûd ü atâ Hazret-i Sultân Mahmûd
Cûy-bâr-ı keremi itdi cihânı irvâ
İşte ez-cümle bu zîbende eser kim evvel
Gelmedi hâtır-ı eslâf-ı kirâma aslâ*

*Böyle bir şâh-ı cihan-bân-ı inâyet-kârın
Eylemiş vakt-i hümayûnuna merhûn Mevlâ
Türbe-i pâk-i Ebu'l-fethe iki çeşme-i nev
Şâd idüb rûhunu çün kıldı bu bâbda ihyâ
Ni'metâ bânî-i hayr ile şehinşâha hemân
Bu iki mısra'-ı târihi yazub eyle du'â
"Yâd idüb eyledi şâd eb-i Mehemmed Hanı" (1154)
"Çeşme-i âb-ı hayât-ı Hâcî Ahmed Paşa" (1154)*

Fatih Türbesi'nin karşısındaki türbe kitabesi:

Cennet-mekân Firdevs-âşiyân merhûm ve mağfûrun-leh Fâtih Sultâ Mehemmed Han tâbe serâhu hazretlerinin zevce-i muhteremeleri vâlide-i mâcide-i merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Bâyezîd-i Velî Han merhum ve mağfûrun-lehâ Gülbahâr Hatun türbe-i şerîfesidir (Sene 1196).

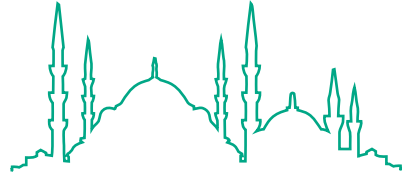

FATİH CAMİ-İ ŞERİFİ

Fatih Sultan Mehmed'in türbesi.

İSTANBUL CAMİLERİ

ESKİ İMARET CAMİİ

Fatih-Yenihamam civarındadır. Banisi Fatih hazretleridir. Kiliseden çevirmişlerdir. Vakfı Ayasofya'ya mülhaktır. Fatih'in sekiz medresesinin binasından imaret yapıncaya kadar bu bina imaret olmakla o namla şöhret bulmuştur. Minberini Şeyhülislâm İshak Efendizâde Ahmed Efendi koymuştur ki mûmâileyh Selanik kadısı iken Belgrad'ın fethi tarihlerinde vefat etmiştir.

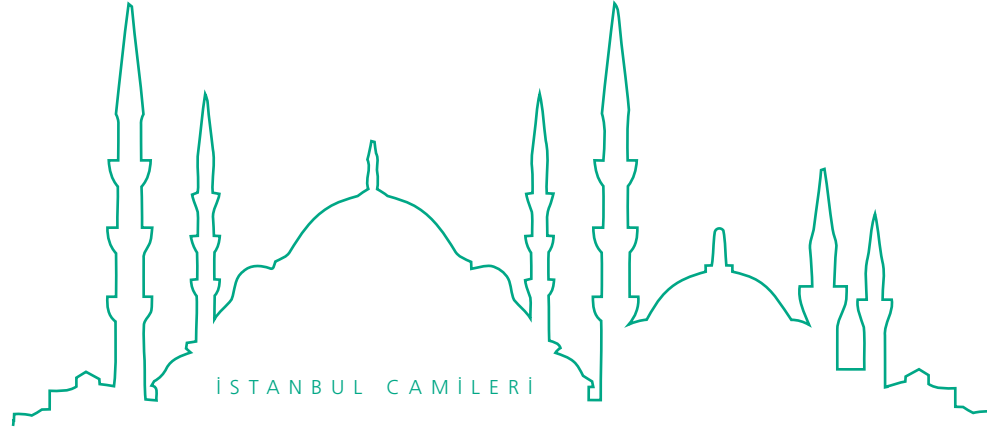

HÂCI HASANZÂDE CAMİİ

Fatih civarında Haydar kurbundadır. Banisi Mehmed ibn Mustafa ibn Hâcî Hasan'dır. Rumeli kazaskeri iken 911'de ölmüştür. Camisi civarında gömülüdür. Medresesi de vardır. Minberini Şeyhülislâm Kara İsmail Efendi koymuştu. Cami yanmış, 1264'te Hâcî İsmail Ağa nam hayır sahibi tarafından yenilenmiştir. Kitabe-i tarihiyesi cami içine asılı şu levhada yazılıdır:

*Eylemiş bu câmi'i Hâcî Hasan Ağa binâ
Rahmet-i Hakk'la münevver ola ruhu dâimâ
Olmuş ihrâk-ı kebîr-i pür-kederde muhterik
Arz kaldı nice dem bu mescid-i revnak-fezâ
Şimdi bir ashâb-ı hayrât-ı mekârimperverin
Cûd u ihsânıyla ma'mûr oldu bî-rayb ü riyâ
Öyle câmi' ki melâz ve mültecâ-yı mü'minân
Eylesünler Hazret-i Hakk'a niyâz ü ilticâ
Bu mahalde her namâzı eyledikçe te'diye
Sâhibü'l-hayrâta itsünler cemâ'at çok du'â
Ne sa'âdet böyle hayrâta muvaffak eyledi
Bânî-i sâni olan zâtı Hudâ-yı Kibriyâ
Hazret-i Hakk sa'yini meşkûr ide me'cûr ide
Eyledi sarf-ı diremle bu makâmı rûşenâ
Hazret-i Bârî te'âlâ ömrün efzûn eyleye
Kâim oldukça benî Âdem'le bu arz ü semâ
İzzet-i dâ'î didi târîh-i cevher-i dâreyni
"Bu makâmı kıldı zîbâ Hâcî İsmâil Ağa"*

1264

TERKİM MESCİDİ - İSKENDER PAŞA MESCİDİ

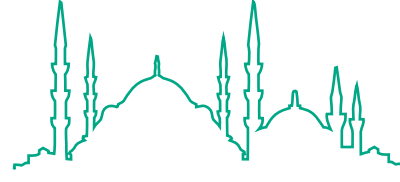
Fatih'te Yeniodalar nam mahal kurbundadır. Banisi İskender Paşa, Vize'de bina eylediği camisinde medfundur. Minberini Kemankeş Mustafa Paşa vaz etmiştir. İskender Paşa, Sultan Süleyman vüzerasından olup Kanlıca'da medfun Çerkes İskender Paşa'dan başkadır. Bostancıbaşı-
lıktan, Anadolu Beylerbeyisi olmuş ve Çerkes İskender Paşa'dan on, on iki sene evvel Mısır valiliği verilmiştir. Kemal-i irtişaya mail ve tamahkâr bir adam olduğu mervidir.

Camisi yanmış ve harab bir hale gelmişti. 1354 senesi Ramazan'ında küşadı yapılan bu cami bir sahib-i hayır tarafından tecdid denecek surette imar ve ihya edilmiş ve avlusuna Eyüp civarındaki Mustafa Paşa Tekkesi avlusunda sökülen mermer şadırvan yeni bir revnak vermiştir.

Saraçhanebaşı kurbundadır. Banisi Şemseddin Habib Efendi'dir. Kabri mihrab önündedir. Mescidin altında merdivenle inilir bir medrese vardı. İttisalinde Kul Kethüdâsı Süleyman Paşa'nın türbesi vardır. Tarihi şudur:

“Türbe-i nâzik Süleyman zihî vâlâ makâm”
(1118)

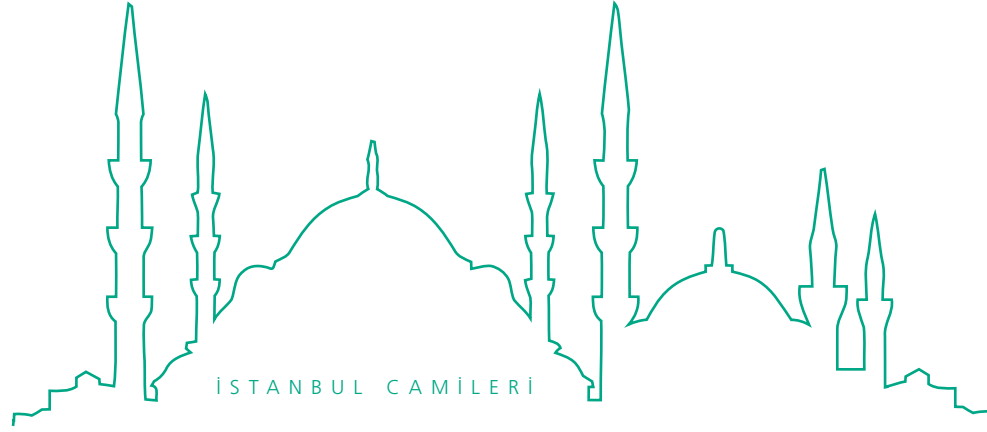
Bu türbenin yerinde Sarraciye Mahkemesi bulunurken Davud Paşa Camii semtinde lüzumu olmakla buradan nakledildiğinde paşa-yı mûmâileyh bu türbeyi yaptırmıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

DÜLGEROĞLU CAMİİ

MİMAR AYAS CAMİİ

Saraçhanebaşı'ndadır. Banisi bu caminin mezarlığında gömülüdür (892). Caminin sokak tarafı köşesinde Nuruosmaniye Camii'nin su terazisi, karşı köşesinde sebil ve çeşme vardı. Bunların banisi Canfeda Saliha nam Kethüdâ Kadın'dır ki Karagümrük semtindeki caminin sahibidir.

1. Bu caminin mezarlığının sokak cephesindeki kitabesi:

*Ebu'l-feth Sultan Mehemed Han Gâzî hazretlerinin mi'mârı üstâz
Ayas fî gurre-i Receb sene 892*

2. Tramvay yolu cephesindeki kitabesi:

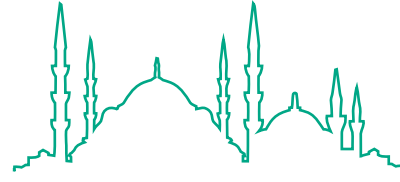
Cennet-mekân Firdevs-âşiyân ve ce'ale'l-cennete mesvâhu Ebu'l-feth Sultân Mehemed Han hazretlerinin mi'mârı sâhibü'l-hayrât ve üstâz mi'mâr Ayas merhumun rûhiçün ve cemî'-i ehl-i îmân rûhiçün rızâen lillâhi te'âlâ el-Fâtiha sene 872.

Pantokrator Kilisesi'nden çevrilmedir. Vâkîfi Fatih hazretleridir. Mahfil-i hümâyûnu vardır. İttisalindeki zaviyeye ibtida Molla Zeyrek Mehmed Efendi müderris olmakla cami-i şerifin bu namla iştiharına sebep olmuştur. Mûmâileyh İstanbul fethinden yirmi yıl sonra ölmüştür. Cami avlusundaki çukur çeşme kırk çeşmelerdendir. Civarında yokuş başında Şeyhülislâm Zenbilli Ali Efendi kendi eser-i hayrı olan mektebi sahasında gömülüdür. Bu mekteb 1251'de nazır-ı vakfı bulunan Şeyhülislâm Mekkî Efendi himmetiyle yenilenmişti.

Zenbilli'nin mezar kitabesi şudur:

Sultân Bâyezîd Han ve Sultân Selîm Han ve Sultân Süleymân asırlarında merhum ve mağfurun-leh Müftî Zenbilli Ali Efendi rûhiçün Fâtiha sene 932

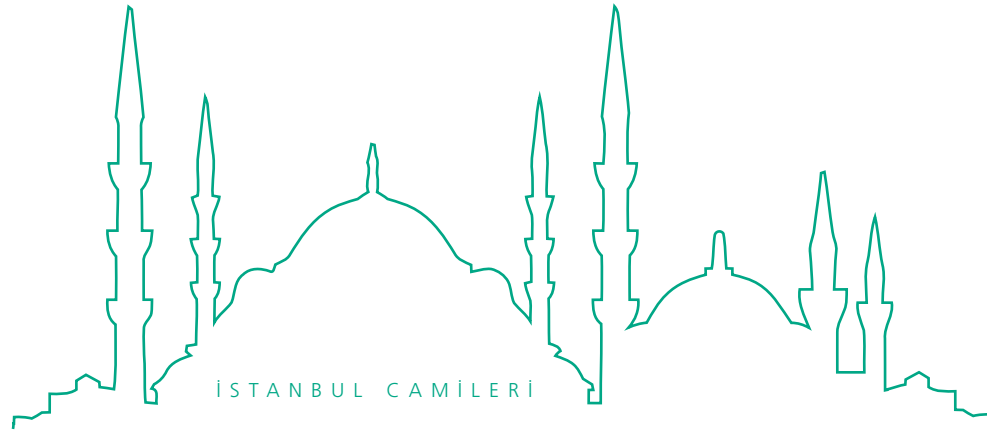

İSTANBUL CAMİLERİ

ZEYREK KİLİSE CAMİİ

ŞEYH SÜLEYMAN MESCİDİ

Zeyrek üstünde Haydar kurbundadır. Banisi mûmâileyh Fatihî devri meşayihindendir. Tarik-i Zeyniye'den idi. Kendisi de burada medfundur.

Bu mescid Cibali harikinde yanmış, Âişe Sultan Kethüdâsı Kazganî Hasan Ağa'nın himmetiyle Mustafa-yı Sâlis yenilemiş ve minber koydurmuştu. Hâlen minberi yoktur. Karşısındaki Haliliye Medresesi sonrada yaptırılmıştır.

[Şeyh Süleyman Efendi, Taceddin Karamanî denmekle arîf Şeyh İbrahim ibn Yahşî'nin halifesi olup Şeyh Taceddin dahi Piri Halife'nin halifesidir. Abdüllatif Kudsî'nin hizmetlerinde bulunmuşlardır. Mûmâileyhimânın medfenleri Bursada olup Şeyh Taceddin'in vefatı tarihi 872'dir.

Şeyh Süleyman Efendi müddet-i ömürlerinde evlenmemiş, kimseye hilafet vermesi de nasip olmamıştır. Kendisinden soruldukta: “Azizim, vasiyetim budur ki talib-i Hakk olmayınca kimseye hilafet vermeyesin” diye buyurdıkları için, bir talib-i Hakk bulamadım ki hilafet vereyim” cevabını vermişlerdir.]

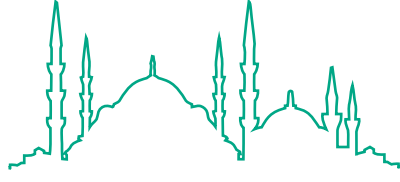
HÜSAM BEY CAMİİ

Kırkçeşme kurbundadır. Banisi Hüsameddin Hasan Bey'dir ki 1073 Muharrem'inde kapudan paşa iken Akdeniz'de vefat eden Ali Paşa'nın oğludur; Mısır'da ölmüştür. Minberini dört defa şeyhülislâm olan Sun'ullah Efendi koymuştu. Bu cami yanmış, 1329'da yenilenmiştir. Duvarında şu kitabe vardır:

*Câmi'-i Mîr Hüsâm oldu geçende sûzân
Kıldı ihyâ yine ol beyt-i ziyâdârı Halîl
Bu iki bânî-i dîndâr-ı cemîlü's-siyeri
Mazhar-i ecr-i cezîl eyleye Hallâk-ı Celîl*

1329

Hüsam Bey, cami ittisalindeki türbesinde medfundur.

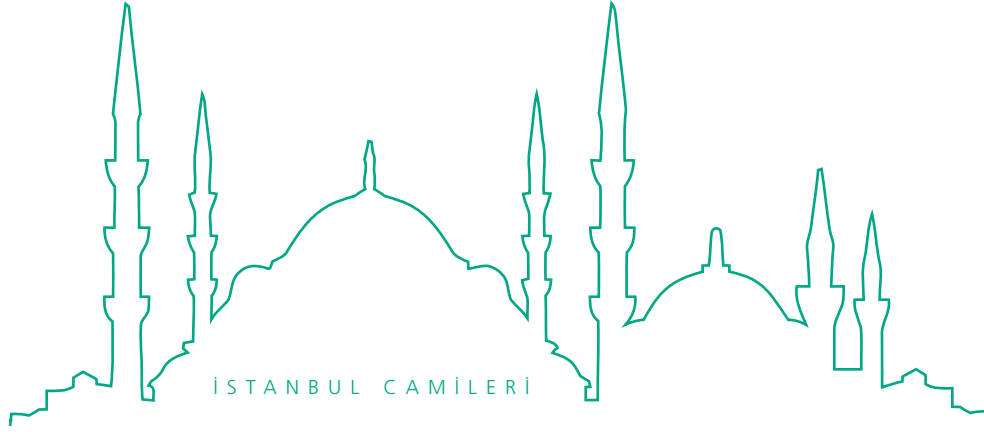
İSTANBUL CAMİLERİ

MOLLA ŞEMSEDDİN CAMİİ

Vefa kurbunda, kiliseden çevrilmedir. Vâkıfı Şeyhülislâm Şemseddin Ahmed Efendi'dir ki "Molla Gürani" diye şehîrdir. Minberini Mehmed Eminzâde Hüseyin Ağa'nın oğlu müderrisinden Abdurrahman Efendi koymuştur. Karşısında Kazasker Dahkî Mustafa Efendi medfundur. Bursa'da mazul Kız Mustafa Efendi'nin ve Hünkâr Delisi'nin kabirleri de buradadır. Şeyhülislâm Molla Gürani Efendi'nin vefatı 893'tedir. Topkapı Caddesi'ndeki muhterik camisinin mihrabı önünde gömülüdür. [Sicill-i Osmanî Bursa'da medfun olduğunu yazar.]

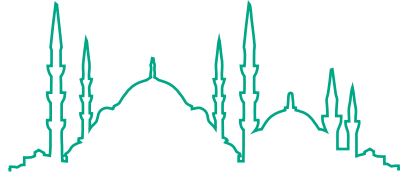

Stamboul.—le Kilsse-Djami. (Eglise Saint-Theodore de Tyrol, X^e siecle)

MOLLA HÜSREV CAMİİ

Şehzâde-Vefa arasında fevkanidir. Banisi Molla Hüsrev Mehmed ibn Feramuz ibn Ali'dir. Kendisi şeyhülislâm iken 885'te rihlet edip Bursa'da Emir Sultan kabrine defnolunmuştur. İttisalinde Hüsrev Kâhya nam bir sahib-i hayır tarafından dârülkurra ve sebil yaptırılmıştır. Medrese, Ekmekçizâde Ahmed Paşa hayrıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞEHZÂDE CAMİİ

Beyazıt-Fatih arasında Vefa kurbundadır. Vefat eden şehzâdesi Sultan Mehmed için Kanunî Sultan Süleyman tarafından 955 tarihinde bina edilmiştir. İkişer şerefeli iki minaresi, imaret, tabhane, medrese ve mektebi vardır. Müşârunileyh şehzâdeye müstakil türbe de yaptırılmış ve sandukası üstüne bir taht konulmuştur. Vefatına Seydî bu mısrayı söylemiştir:

*Şehzâdeler güzîdesi Sultân Mehmed'im
(949-950)*

Caminin tarihi; ma'bed-i ümmet=resul-i mübîn=955'tir.

Şehzâde merhumun sağ tarafında biraderi Cihangir ve sol tarafında Hümâşah Sultan gömülüdür. Cihangir, Halep'te vefat edip bu türbeye naklolunmuştu (960).

Bir türbede de validesiyle Şehzâde Mahmud ve sahib-i caminin kızı Hümâşah'ın kerimesi Fatıma Hanım medfundur (996). Müşârunileyhânın zevci de yanındadır (994).

ŞEHZÂDE CAMİİ

آرامخانه و شہزادہ جامعہ

- Revani Çelebi ve arkada Şehzâde Camii

قوت میری - دانی علی
۰۸

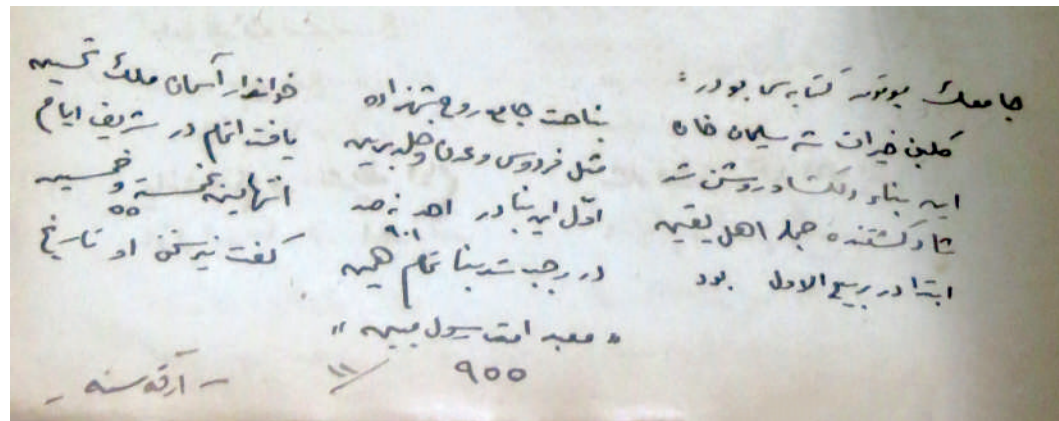
ŞEHZÂDE CAMİİ

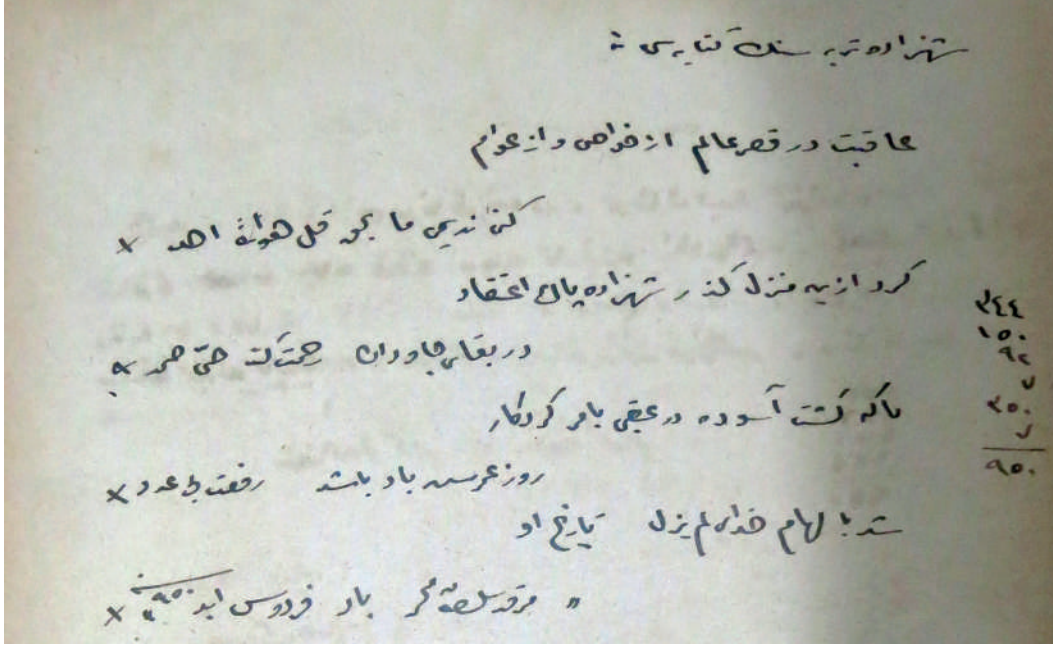
Caminin harem kapılarından Vefa Meydanı'na giden kapının dışında Süleymaniye su kemerleri ittisalinde sadr-ı esbak Damat Şehid Ali Paşa'nın kitabesi vardır. Müşârunileyh Varadin Seferi'nde şehid düşmüştü (1128). Kütüphanenin tarihi şudur:

“Dârü'l-kütüb-i zîbâ ihyâ-yı Alî Paşa” (1122)

Caminin bütün kitabesi budur:

Şehzâde Türbesi'nin kitabesi:

Şehzâde Türbesi karibindeki Rüstem Paşa Türbesi:

Sağda:

Lâ ilâhe ...

Solda:

Muhammedün... (sene 968)

*

İlâhî çünkü kıldın ehl-i takvâ

Kıl ana cennet-i Firdevs'i me'vâ

Bu dem hâtifden ilhâm oldu târîh

"Ana olsun cinânda Adn mesvâ"

*

Avlusundaki medrese kitabesi:

“Dâr-ı tahsîl-i ulûm-ı câdivân” (954)

*

Medrese karibindeki Şehid Ali Paşa Kütüphanesi:

Bu kitâbhâneyi yaptırdı rızâen lillâh
Asr-ı Hân Ahmed-i Sâlis’de o sadru’l-vüzerâ
Sinnin târîhini ihrâk-şikest itdikde
İtdi Âsım ana bir beyt-i mücevher inşâ
“Tâlib ol gel bu binâyı Ali Paşa yapmış
Yüce bir dâr-ı kütübdür ki aliyyü’l-a’lâ” (1127)

Şehzâde Camii kabristanında hususi türbesine gömülü Murad-ı Sâlis’in damadı İbrahim Paşa merkadinin Tramvay Caddesi’ne bakan avlu duvarı pençelerindeki kitabe:

1.

Sadr-ı a’zam server-i gâzî ve serdâr-ı güzîn
Ya’nî İbrahim Paşa âsaf-ı kuds-âşiyân

2.

Eyleyüb mülk-i bekâ teshîrine azm-i sefer
Eyledi Allâh için râh-ı gazâda bezl-i cân

3.

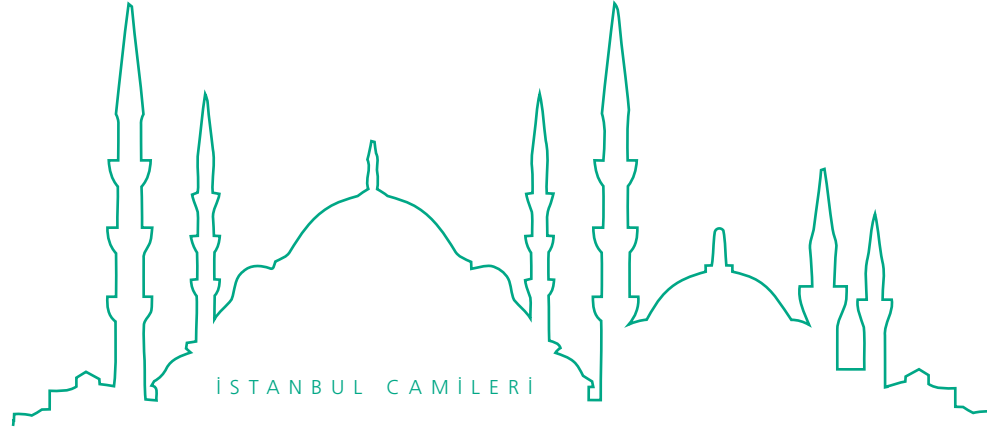
Murg-ı ruhu âlem-i ulvîde pervâz eyleyüb
Merkad oldu cismine bu türbe-i cennet-nişân

4.

Hâtif-i gaybî didi târîh-i itmâmını anın
“Oldu sahn-ı Adn İbrahim Paşa’ya mekân” (1012)
Paşa-yı müşârun-ileyhin türbesinin avlu kapısı kitabesi:
Kıldı İbrahim Paşa mülk-i fânîden güzer
Âlem-i bekâda olsun menzili Dârüs’s-selâm
Geçdi onuncu gününde çün Muharrem ayının
Ana yâr olsun Şehîd-i Kerbelâ rûz-ı kıyâm
Türbeyi yaptı Sefer Çavuş idüb bezl-i himem
Eyledi Mi’mârbaşı Ahmed Ağa ihtimâm
Rihletine Hâşimî dâ’î didi târîh anın
“İde İbrahim Paşa Adn-ı a’lâyı makâm” (1012)

[Mûmâileyh Belgrad’da “1010” tarihinde irtihal etmiş, buraya naklolunmuş ve türbesi iki sene sonra yapılmıştır.]

DAMAT İBRAHİM PAŞA DÂRÜLHADİSİ CAMİİ

Şehzâde Camii kurbundadır. Banisi Ahmed-i Sâlis'in sadrazamı Nevşehirli İbrahim Paşa'dır. Bu cami dârülhadisin dershanesidir. Sebili ve çeşmesi vardır. Sebilin tarihi:

*Reşîdâ müjde idüb teşnegâna söyle târîhin
"Sebîl-i ayn-ı İbrahim Paşa'dır için sıhhâ" (1132)*

Çeşmenin kitabesinin son mısraları da budur:

*Zebân-ı lülesi dir teşneye târîh için Râşid
"Su iç bu çeşme-i Dâmâd İbrahim Paşa'dan" (1134)*

Kitaphanesinin tarihi:

*Makâm-ı li-İbrahim ihyâhu ceyyidâ
"Vezîrû's-sultânü'l-memâlik Ahmed" (1132)*

Bani-i müşârunileyhin Nevşehir'de birçok hayratı, Üsküdar'da çeşmeleri, Kâğıthane'de camisi ve sair yerlerde diğer hayratı vardır. Bu mescid ve sebili kurbunda kendisi de medfundur. Mezar taşındaki:

*Bir kazâdır geldi yaz târîhini Vehbî anın
"Ka'be-i kurb ola İbrahim Paşa menzili" (1143)*

ve

Fevtine Âsım didim târîh anın

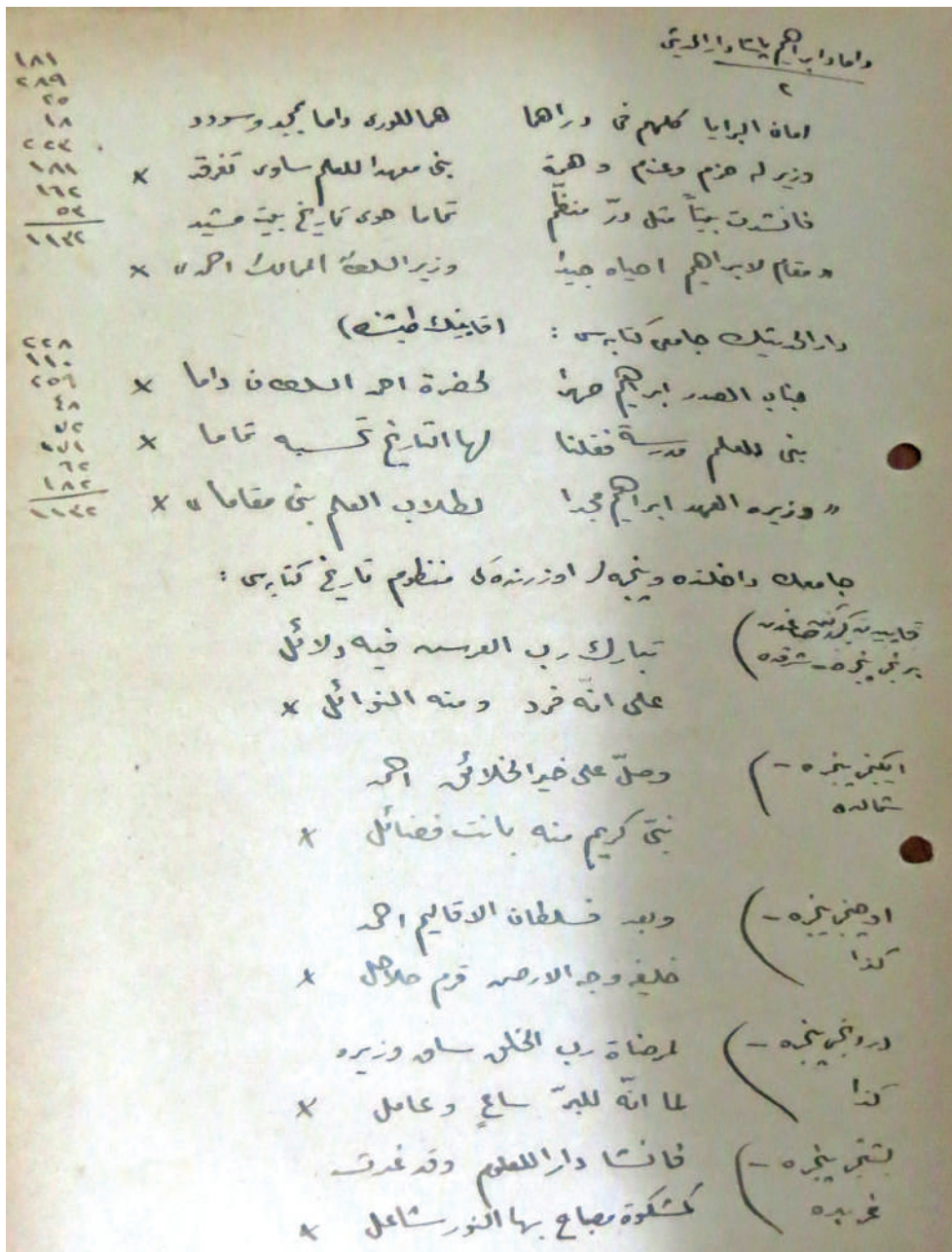
"Rûhun İbrahim Paşa ola şâd" (1143) beyitleri tarihtir. Oğlu Damat Mehmed

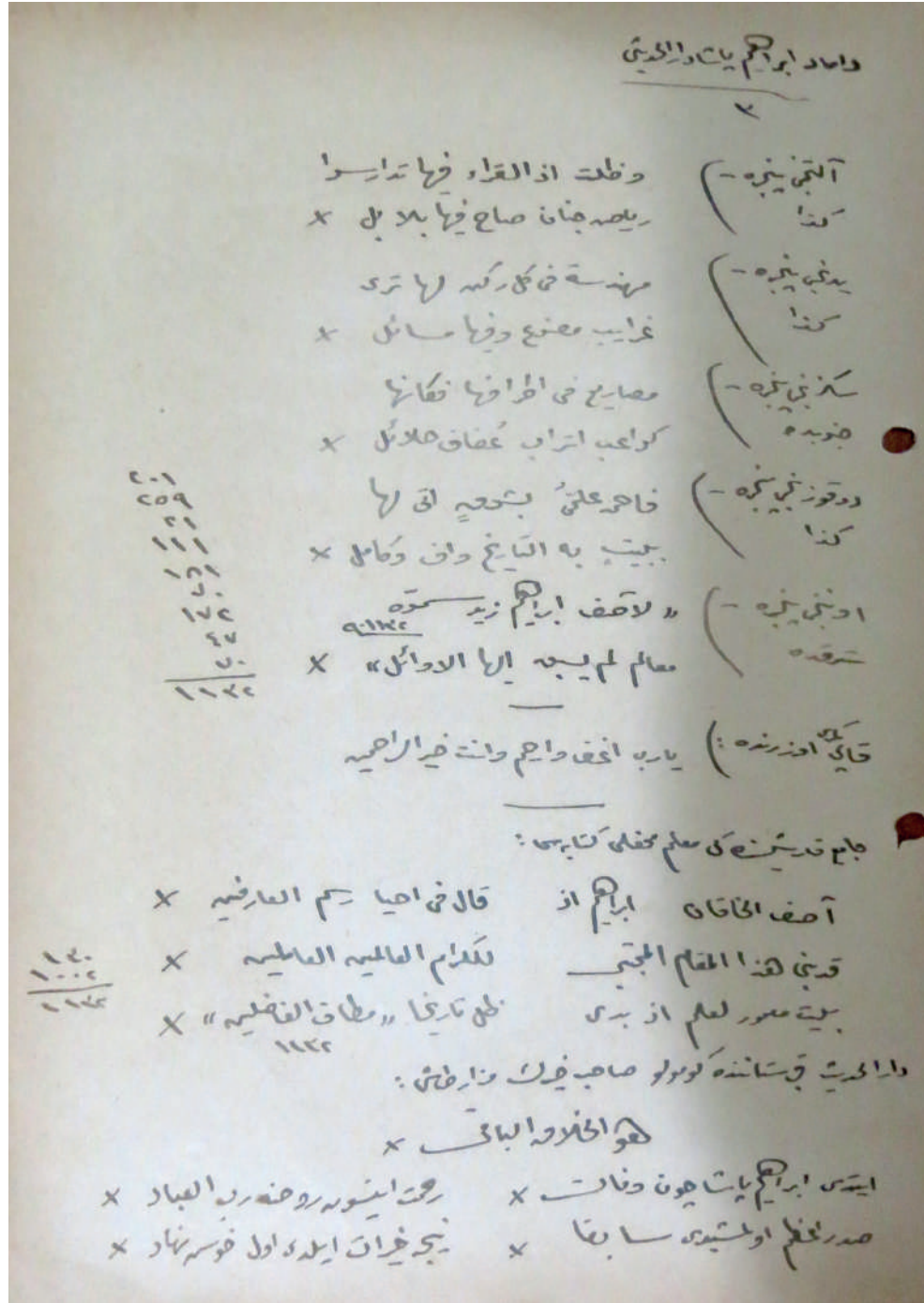
Paşa da yanındadır (1183). Yeğeni Sinek lakabıyla maruf Damat Mustafa Paşa dahi burada gömülüdür. Rihletine “Mâte’z-zübâb” tarih düşmüştür (1177).

Bu dârülhadisin avlu kapısındaki kitabe şudur:

Halîfetü halkullâh tâle bekâhu
 Bihî şerefü’s-sadru’r-rezîn el-müşedded
 Hüve’l-Âsafü’l-memdûh ... ..
 ... .. sultânü’z-zaman el-müeyyed

Dârülhadisin camisi kitabeleri

Oldu çün hayra muvaffak doğrusu
 Lâzım itmek ruhunu hayrile yâd
 İtmeğe hâcet ne tatvîl-i Sühan
 Vasıfđan ârîdir ol âlî-nejâd
 Fevtine Âsım didim târîh anın
 Rûhun İbrahim Paşa ola şâd (sene 1143)

Dârülhadisin köşesindeki sebilin ve çeşmenin kitabeleri:

1. Sebîl:

*Hazret-i Sultân Ahmed Han Gâzî kim anın
Âb-ı rûy-ı saltanatdır zât-ı pâk-i ekremi
Bâ-husûs oldu muvaffak böyle bir düstûra kim
Hem emînü'l-mülkü hem dâmâdıdır hem mahremi
İşte târîh-i selef var ise görmüş söylesin
Böyle şâhenşâh-ı efham böyle sadr-ı a'zamı
Hüsn-i niyet gör ne âsâra muvaffak eyledi
Dinle Vehbî bu iki târîh bî-bîş ü yılı (?)
"Kıldı reyyân cûd-ı İbrahim Paşa âlemi" (1132)
"Fî sebîlillâh akıtdı dehre mâ-i zemzemi" (1132)*

2. Kezâ:

*Vezîr-i a'zam-ı Han Ahmed-i Gâzî ki devrinde
Musaffâdır küdüretten gönüller âb-ı nâb-âsâ
Ne öyle pâdişeh geldi selefde taht-ı şâhîye
Ne bir şâh-ı cihân buldu o gûne âsaf-ı dâna
Du'â-yı halkı isticlâb için ol şâh-ı devrâna
Geleden sadra itdi âlemi hayrât ile ihyâ
Cihâmı itdiler adliyle âbâd eylesün memdûd
Şeh-i devrân ile sadr-ı güzînin devletin Mevlâ
Reşîdâ müjde idüb teşnegâna söyle târîhin
"Sebîl-i ayn-ı İbrâhim Paşa'dır için sıhhâ" (1132)*

3. Çeşme:

*Hidîv-i heft-kışver ya'nî Ahmed Han-ı Gâzî kim
Müeyyedir umûr-ı saltanatda savb-ı Mevlâ'dan
Husûsâ sadr-ı a'zam ideli dâmâd-ı zî-şânın
Bulub râhat-ı cihân aldı du'â a'la ve ednâdan
O düstûr-ı güzîni vasfa hâcet yok hüveydâdır
Halâs u sıdkı bu mevki'de işbu aynı icrâdan
Zebân-ı lûlesi dir teşneye târîh için Râşid
"Su iç bu çeşme-i Dâmâd İbrahim Paşa'dan" (1132)
Fî sene 1132
Ketebehû Veliyyüddîn gufire lehû*

4. Kezâ:

Şehenşâh-ı mekârim-pîşe Ahmed Han-ı Gâzî'nin
 Vezîr-i a'zamı dâmâd-ı âli-kadr ü zî-şânı
 Ebu'l-hayr-ı nizâm-ı âlem İbrahim Paşa'nın
 Reh-i Hakk'da revân oldu zülâl-i feyz-i ihsânı
 Güzel buldu suyun mecrâ-yı ayn-ı mekremet hakkâ
 Olunca böyle olsun âdeme tevîk-i Rabbânî
 Kuru bir nâmı kaldı dilde ancak çeşme-i Hızır'ın
 Ki icrâ eyledi bu çeşme hükm-i âb-ı hayvânî
 Sebîli hod bakılsa bir içim sudur letâfetde
 Safâda selsebîl-i bâğ-ı cennet dinse erzânî
 Hemîşe zât-ı pâki mevrîd-i hayr-ı hisân olsun
 Ola peyveste yâri lutf-ı Bârî avn-i Yezdânî
 Du'âsın su gibi ezberleyüb bu beyt ile herkes
 Disinler Tâibâ târîhini gördükçe atşânı
 Zülâl-i birr ü ihsânından İbrahim Paşa'nın (1132)
 "İçüb şâd eylen ervâh-ı attâş-ı ehl-i imânı" (1132)

KALENDERHANE CAMİİ

Sehzâdebaşı'nda Letafet Apartmanı kurbundadır. Kiliseden çevrilme-
dir. Fatih hazretleri ihya etmişlerdir. Ba'de zaman Dârüssaâde Nazırı
Maktul Beşir Ağa esaslı tamir ve tevsi ve vakfedip mahfil-i hümâyûn ihdas
eylemiştir. Medrese ve sair hayratı vardır. Büyük kapısındaki mekteb Arpa
Emini Mustafa Efendi'nin hayrıdır ki ba'de zaman defterdar olduğundan
Rumeli Hisarı'nda da bir cami yapmıştı; mektebinde gömülüdür. Kızı Üm-
mügülsüm azatlısı İsmail Efendi nikâhlayıp vakfının tevliyetine onun nesli-
ni şart eylemiştir. İsmail Efendi ba'de zaman reis olmuştur. Nesli Kadızâde
denmekle maruftur. Şeyhülslâm Mirzazâde Mustafa Efendi ve oğlu Kazas-
ker Mehmed Salim Efendi de bu mektebde gömülüdürler.

Bu caminin minaresine 5 Haziran 1931 Cuma günü saika isabet etmiş ve
saçaktan yukarı kısmını yıkmıştır. Caminin iç kapısında şu kitabe vardır:

*Hazret-i Sultân Mahmûd-ı mekârim-pervere
Hakk Beşir Ağa gibi bir bende i'tâ eyledi
Ya'nî kim Dârüssa'âde mesned-i vâlâsını
İdeli teşrîflutfu çok dil ihyâ eyledi
İşte ez-cümle harâba meylini bu câmi'in
Gûş idüb evvelkiden pâkîze inşâ eyledi
Oldu el-hak öyle âbâdân ki hayrânı değil
Anda bir secde Kalender hayr-ı vâlâ eyledi
Cevherin sarf eyleyüb Ni'met-i du'â-gûy dahi
Böyle beyt-i pâk ile târîhin imlâ eyledi*

“Nâzır-ı Beytü'l-harem Beşîr Ağa ihlâs ile”

“Bu mu'allâ ma'bedi tecdîd ü ihyâ eyledi” (1160)

İçeride duvara yerleştirilmiş diğer bir kitabe: [manasızlık numunesi]

Hamdülillah sâye-yi şehinşâh-ı cihânda eyledi Hazret-i Mevlâ

Harâb-âbâd olmuş idi el-ân isâbet eyleyüb anı ihrâk

Salât-ı hamseden mahrûm kalmış mürûr-ı eyyâm bu mâ'bed-i zîbâ

Bu kişver feth olunmazdan mukaddem var imiş bu cây-ı dil-küşâ

Muahhar eylemiş mü'mine nasîb bu mescid-i a'lâ vü vâlâ

Haberde gelmiş idi “Hayrül-mâl men enfekahû fî sebîlillâh”a

Ashâb-ı hayrâtdan Hâcî Kadri eyledi sa'yile himmet

Her kula müyesser eylemez Mevlâ şimdi olduk sâni-i bî-hemtâ

Hayra sa'y itdiğün eylesün Hudâ âhiretin ma'mûr

Bâniyânın murâdı ancak du'â-i hayr ile yâd olsun içün dâimâ

Lutfile imdâd eyleyüb Mevlâ didi târîhin Kadriyâ

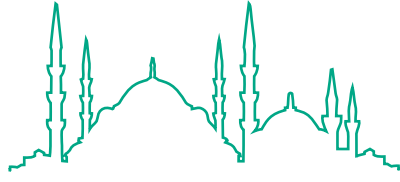
“Gelüb bu bânisi eyledi gâye bu câmi'-i Kalender'i ihyâ”

1271

CAMCI ALİ CAMİİ

Vezneciler'de Kuyucu Murad Paşa Türbesi kurbundadır. Banisinin ismi Ali Çelebi, kabri na-malumdur. Minberini Şeyhülislâm Pirizâde Sahib Mehmed Efendi koymuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

KIRAZLI MESCİD CAMİİ

ri vardır ki kerimesi hanımefendinin bahçesine defneylemiştir. Sonradan damadı Aşçıbaşı Mehmed Paşazâde, Divitdar Mehmed Emin Paşa sadrazam olduğu zaman, kabirlerini izhar ve pencere vaz ettirmiştir.

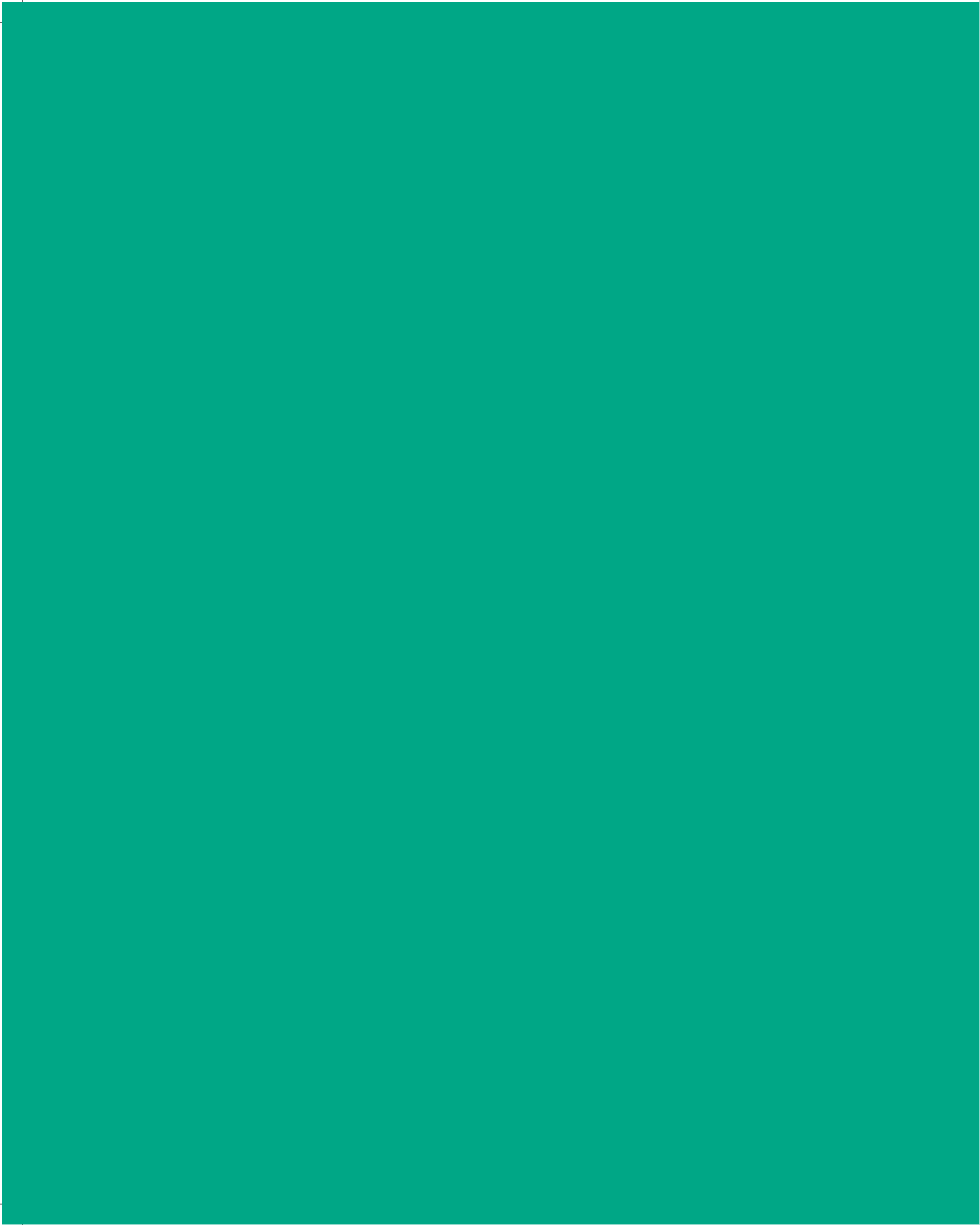
Süleymaniye Bozdoğan Kemerleri kurbundadır. Banisi Süleyman Subaşı'dır. Karcıbaşı dahi olmuştur. Kabri malum değildir. Caminin avlusunda medrese de vardır. Minberini Mollacıkzâde Ali Paşa koymuştur ki iki tuğ ile Rumeli'nde bazı mansıblarda müstahdem iken 1181'de vefat eylemiştir. Çeşmesi ittisalinde Nevruz Kadın Mektebi vardır. Maktul İbrahim Paşa ve efendisi ile birlikte şehid olan müşârunileyhin damadı ve kâhyası Mehmed Ağa'nın kabirleri

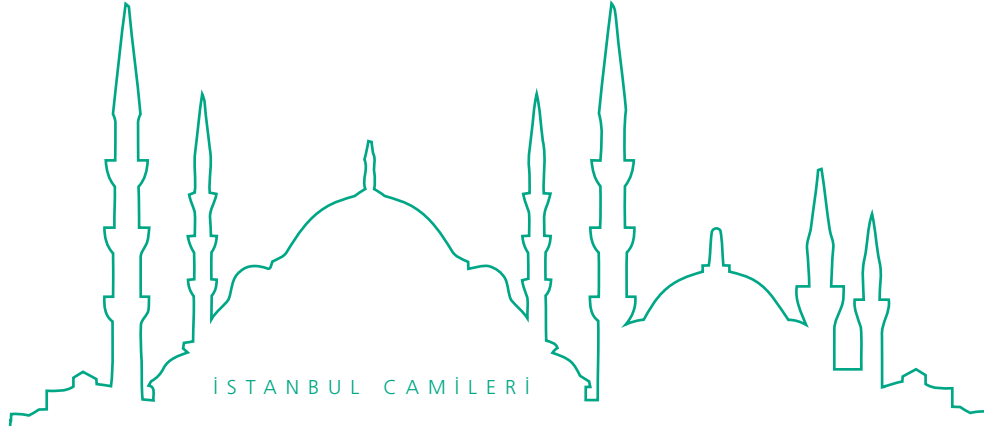

İSTANBUL CAMİLERİ

EĞRİKAPI-SÜLEYMANİYE-
BEYAZIT

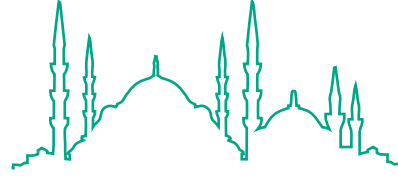
İVAZ EFENDİ CAMİİ

Eğrikapı kurbundadır. Banisi Alaiyeli Manav İvaz Efendi'dir. Tekmil-i Etarık ile İstanbul kadısı ve ba'de'l-azil 989 Şaban'ında Sadr-ı Anadolu ve ba'de'l-azil Rumeli kazaskeri ve 991 Zilhicce'sinde tekaüd ve sâniyen yine Rumeli kazaskeri olarak "Mâtem-i etkıyâ (994)" Zilkade'sinde vefat etmiştir. Mihrab önünde gömülüdür. Medrese, mekteb ve çeşme de yaptırmıştır. Ulemâ ve fuzalâdan olup Hidâye ve Miftâh ve Tefsîr-i Beyzâvî'ye haşiye yazmıştır. Kazaskerlikten azlinde bu tarihi demişlerdir:

Haber-i azli gelince Manav'ın oğluna der
Beni öldürdü bu gam koymadı cismimde hayat
Bize şimden gerü koz kestane satmak görünür
Dedi tarihini oğlu "A baba pestil sat"

990

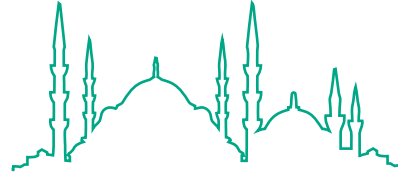

İSTANBUL CAMİLERİ

HOCA ALİ CAMİİ

Eğrikapı-Balat arasındadır. Fevkanidir. Banisi tüccardan Hoca Ali Çelebi'dir ki mescidin merdiveni ittisalinde gömülüdür. Minberini Selim-i Sâni koymuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

YATAĞAN CAMİİ

Eğrikapı kurbundadır. Banisi Fatih'in Hîn-i fethinde topçubası el-Hâc İlyas Ağa'dır. Kazancı Hâcî İlyas Çelebi de 1007 tarihinde oğlu Ömer Efendi mescid civarında gömülüdür.

Yatağan Dede, Kanunî zamanında burada sakin olup karibinde bir âli çeşme binasına sebep olmakla Yatağan Çeşmesi, camiye de Yatağan Camii denilmiştir. Yatağan Dede vefatında buraya gömülmüştür. Civardaki mektebi yaptıran Kanlıca Camii'nin sahibi olan İskender Paşa der ki, kabri de Kanlıca'da cami kurbundadır.

MOLLA AŞKÎ CAMİİ

Balat üstünde, Hoca Kasım Camii kurbundadır. Banisi Aşkî Mehmed Efendi, Fatih asrı ricalinden olup ber-takrîb defter-i şuarâ-yı sultânî-ye dahi dâhil olarak yevmiye yüz akçe vazifeye malik olmuş ise de âsârına bakıldıkta nazım ve şiirde behresi olmadığı görülmektedir. Mihrab önünde medfundur. Minberini İstanbul Kadısı Abdüllatif Razi Efendi'nin hemşiresi Fatıma Hatun koymuştur. Ve Cuma vaizi tayin, yeni bir minare bina, mahfil ve son cemaat yeri inşa ettirmiştir (1148).

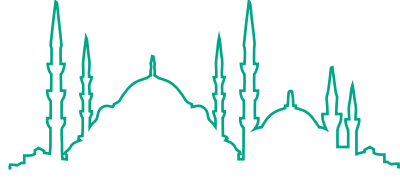
Bu cami 1248 tarihinde tecdid edildiği zaman kapısına şu kitabe konmuştur:

*Vâkıf oldum Molla Aşkî Camii'ne hayr için
Fatıma Hanım da vakfetmiş nukûd-ı bî-adîd
Oldu vakfının nemâsından binâ bu def'a da
İki sâhib-i hayra birden lutfide Rabb-i Mecîd
Der gören cân Vâkıfâ tarih-i dervîşânesin
Oldu âşık Molla Aşkî Câmii zîbâ cedîd*

1248

İttisalindeki mekteb de Bezmiâlem Valide Sultan'ındır. Kitabesi budur:

*Dürr-i yekdâne gencine-i şân ü ismet
Hazret-i Vâlide Sultân-ı aliyetü's-şân
Nâm-ı pâkîzesi şöhret ile Bezm-i Âlem
Bezm-i âlemde anı Hakk kıla her dem şâdân
Bunca hayr ü hasenâtı ile pek çok yaşasın
Mektebinde okudukça heves ile sibyan
Oldu dört beyt ile tarih-i Nazîf işte tamâm
Mekteb-i Vâlide Sultân ola dâr-ı Kur'ân (1260)
Ketebehû Ali Haydar*

İSTANBUL CAMİLERİ

MEYDANCIK
CAMİİ - HASAN
HÜSEYİN
CAMİİ - KASIM
GÜNANİ CAMİİ

Salatomruk-Balat arasındadır. Banisi Hoca Kasım Günani'nin merkadi belirsizdir. Bu mescidin Hasan Hüseyin namıyla şöhret bulması Ebû Eyyûb Ensârî radiye anhü'l-bârî hizmetlerinde bulunan iki zat ki biri Hasan, diğeri Hüseyin ismindedir. Rum kayserinin izni ile İstanbul'a girip beldeyi temaşa ederlerken küfarın nâ-revâ muameleleri sebab-i niza olarak şehid edilmek istenildiklerinde firar ederlerken yetişip birini mescidin olduğu yerde, diğerini de karibinde şehid etmişlerdir. O zaman burası ebniyeden hali olmakla buldukları yerlere defnolunmuşlardır. İşte Hasan nam zat mescidin altında, Hüseyin dahi karşısındaki yokuşta türbesinde medfundurlar.

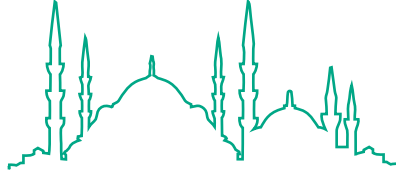
Minberini İvaz Mehmed Paşa sadaretinde tezkire-i evvel iken vefat eden Edib Mustafa Efendi koymuştur. Medfeni Cigalazâde Sarayı kurbunda, Cezerî Kasım Paşa Camii karibindedir.

Sonra vakfi muattal olmuş, muhızrlar kethüdâsı Mustafa Ağa yeniden minber koymuştur. Mûmâileyh Mustafa Ağa 1194'te vefat edip Eğrikapı haricine gömülmüştür.

Bu camiyi 1251 senesinde Mahmud-ı Sâni yenilemiş ve kapısına şu kitabe konulmuştur:

*Hamdülillâh asr-ı Mahmûd Han-ı haydar-şîmede
Buldu istihkâm el-hak câmi'-i dîn-i hanîf
Emr-i hayr izhârı üzere oldu bu ma'bed dahi
Yapılıp envâr-ı zikrullah ile zînet-elîf
Hem de nev-âbâd oldu pîş-i mihrabındaki
Ca'fer-i Ensârî'ye meşhed olan kabr-i münîf
Vâsıl olsun tûl-i ömre ol imâmü'l-müslimîn
Kıblegâh-ı ehl-i îmân ola ta beyt-i şerîf
Ehl-i Sünnet Es'adâ tarihe eyler ser-fürû
Hâce Kâsım Mescidi bünyâd olundu pek latîf*

1251

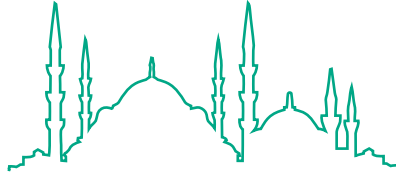

İSTANBUL CAMİLERİ

KESMEKAYA CAMİİ

Balat kurbunda Hoca Kasım - Kadı Sadi camileri arasındadır. Banisi Hammamî Muhyiddin mihrab önünde gömülüdür. 1142 Muharrem'inde vukubulan büyük Balat yangınında muhterik olan camilerin devlet ricali binasına memur olduklarında bu camiye Melek Ahmed Ağa yenilemiştir ve minber vaz'ıyla kendi vakfı olan Üsküdar'daki Ahmediye Camii'nden vazife tayin etmiştir.

Cami ahîren yine tecdid edilmiş ve fakat minaresinin saçaktan ve üst tarafı yıkılmıştır.

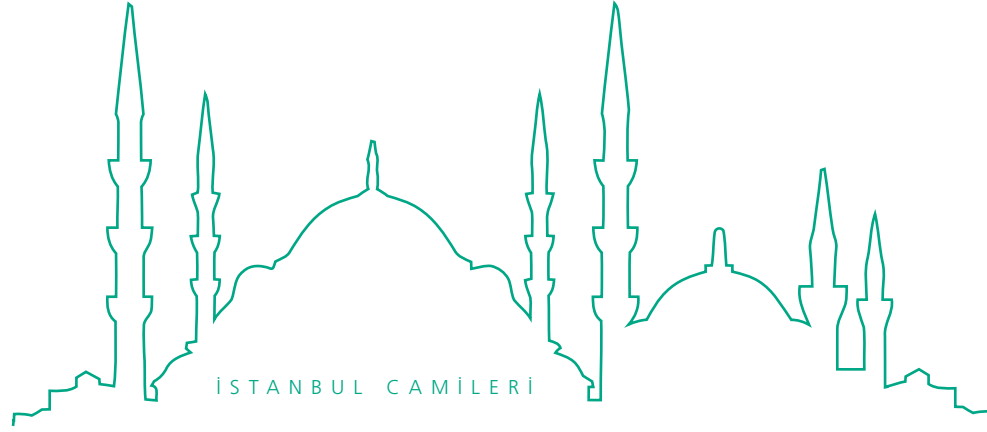
İSTANBUL CAMİLERİ

KÜRKÇÜ CAMİİ

Balat kurbunda Salmatomruk altındadır. Banisi el-Hâc İsa'nın merkadi belli değildir. İttisalindeki âlî çeşme Sultan Süleyman'ındır; fakat Kerkcu Çeşmesi diye şöhret bulmuştur.

Minberini Hekimoğlu Ali Paşa ikinci sadaretinde koymuştur.

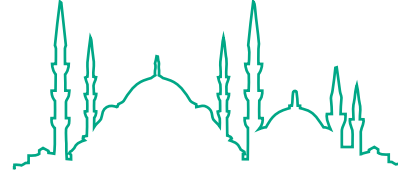
Cami Yorgani el-Hâc Hüseyin tarafından 1269'da tamir ve ihya edilmiştir.

HIZIR ÇAVUŞ CAMİİ

Balat kurbundadır. Banisi Divan çavuşlarından Hızır Ağa'nın medfeni de buradadır. İttisalinde mektebi vardır.

Çarşamba'dadır. Mehmed Ağa Camii ilerisinde Draman yukarısında, beridedir. Kiliseden çevrilmiştir. Hîn-i fetihde ibka olunan 24 büyük kiliseden biri olup 1000 tarihinde vuku bulan bir niza üzerine Murad-ı Sâlis hazretleri cami-i şerife tebdil ettirmiştir. Avlusunda vaktin sadrazamı Sinan Paşa'nın bir medresesi vardır. İç kapısı ittisalindeki çeşme ile dış kapı üstündeki mekteb, Maktul Damat İbrahim Paşa'nın damat ve kethüdâsı Maktul Kethüdâbey Mehmed Ağa'nındır. "... (?) Komnen"ın mezarı mevcuttur.

İSTANBUL CAMİLERİ

FETHİYE CAMİİ

Bu cami 1262'de Sultan Abdülmecid tarafından imar edilmiş ve şu kitabe konmuştur:

*Îmâmü'l-müslimîn ve muktedâ-yı ehl-i îmândır
Hilâfê-menkabet Abdülmecid Han-ı kerem-pîrâ
Menâr-ı câmi'-i ahdi ezân-ı sıyt-i adliyle
Cihâna velvele-bahş-ı salâh olmaktadır hâlâ
O şeh mahfil-nişîn-i saltanat oldukça şevketle
Selâmlık suffesi olsun harîm-i mescid-i dünyâ
İdüb bu Câmi'-i Fethiye'nin ta'mîrine himmet*

FETHİYE CAMİİ

*Binâsına küşâyış viridi bak evvelkiden a'lâ
Menâbirde okunsun nâm-ı pâki haşre dek yâ Rabb
Cemâ'at eylesün huttâb-veş hayır du'â ifâ
Görüldükde bu hayr-âsârı da ol şâh-ı devrânın
Mücevher iki târîh eyledi Zîver kulu imlâ
Ne ra'nâ ma'bed-i Fethiye'yi kıldı nefâsetle (1262)
Şeh-i fâtihi-nişân sultânımız Abdülmecid ihyâ (1262)*

MOLLA MURAD MESNEVİHANE CAMİİ

Fener üstünde Tevkii Cafer Mahallesi'nde, eski Patrikhane arkasındadır. Banisi Said Murad Efendi, avlu kapısı ittisalinde medfundur. Penceresindeki kitabe:

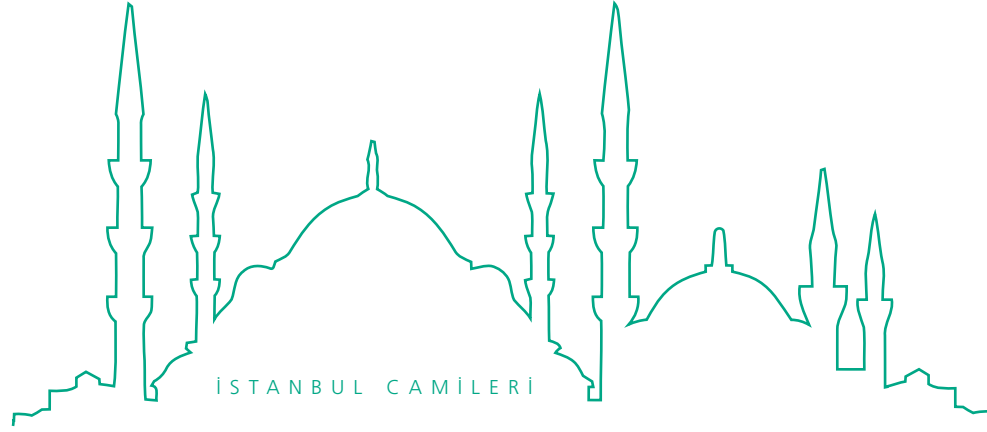
*Yâ hazret-i şârih-i Mesnevî
Şeyh Muhammed Murad el-Nakşibendî (1264)'dir.*

Caminin avlu kapısında şu yazı vardır:

*Hâzâ dâr-ı tedrîsi'l-Mesnevî li-hazret-i Mevlânâ
Celâleddîn er-Rumî kuddise sırrahü's-sâmî (1260)*

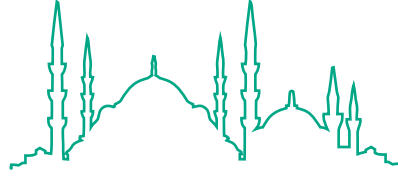
Caminin kapısındaki kitabe de budur:

*Mâlik-i ilm-i ledünnî kâşif-i esrâr-ı Hakk
Zü'l-kerem Seyyid Murad ol çâker-i âl-i abâ
Hazret-i molla-yı Rûm'un Mesnevî'sin şerh idüb
İlm ü feyz-i ma'nevîsin kıldı uşşâka atâ
Rûh-ı pâkiçün okunsun Mesnevî bunda deyü
İşte mescidle mu'allâ hücreler kıldı binâ
Böyle zât-ı pâk [ü] pür-lutf u uluvv-i himmetin
Sa'yini meşkûr idüb ömrün efzûn itsün Hudâ
Bendesi Hakkı da târîhin mücevher söyledi
Yapdı Dârü'l-Mesnevî'yi hâce-i devrân becâ (1260)
Nemakahû Ali Haydar*

KUBURBELİ CAMİİ - ABDİ SUBAŞI CAMİİ - MAHMUD AĞA CAMİİ

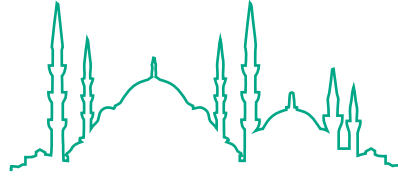
Fenerkapısı kurbunda sırttadır. Banisi, Sultan Süleyman'ın sularına hîn-i binasında emin tayin olunan Mahmud Ağa'dır ki Üsküdar'da gömülüdür. Bu caminin ilk banisi Abdi Subaşı idi. Vakfı mukadder olmayıp badehu harap olduğunda ağa-yı mûmâileyh yeniden yaptırmıştır. Fevkani-dir. Bu camiye "Kuburbeli" namı da verilmektedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

CAFER SUBAŞI MESCİDİ - CAMCI MESCİDİ

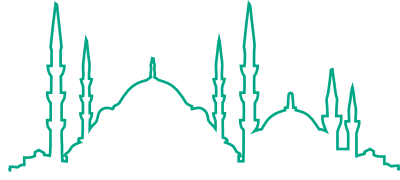
Sultan Selim kurbundadır. Çukur bir mahalledir. Banisi Cafer Subaşı'dır. Karibinde Camcı Çeşmesi bulunduğundan mescid de bu namla iştihar etmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

DEBAĞ YUNUS CAMİİ

Sultan Selim altındadır. Banisi de burada gömülüdür. Minberini Kazabadlı Osman Efendi kerimesi Hayfa Hanım koymuştur ki, Bursa'dan mazulen vefat eden Eyüplü Derviş Molla Mustafa Efendi'nin karısıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

SULTAN SELİM CAMİ-İ ŞERİFİ

Süleyman'ın validesi Hafsa Sultan ve Sultan Süleyman şehzâdelerinden Murad, Mahmud ve Abdullah ve bir kadın vardır.

Çarşamba semtindedir. Banisi Kanunî Sultan Süleyman'dır. İmaret, tabhane ve mekteb de yapılmış, cami ile birlikte müstakil türbe bina olunmuştur. Oğlu, Yavuz için yaptırmıştır. Yavuz'un vefatı;

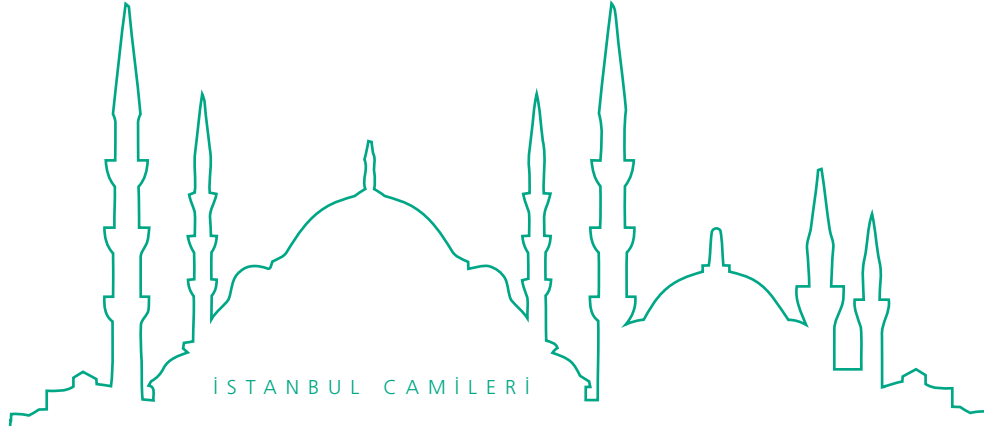
“Ehl-i îmân rûhu için Fâtiha (926)”dadır.

Caminin itmamı 929 senesindedir. Yanındaki türbede kendi kızı Hatice Sultan ve onun kızı Hanım Sultan medfundur. Diğer türbede Sultan

[Sultan Selim Edirne'ye gidecek iken şirpençeye tutulup birkaç gün ârâm edilmiş ve hiçbir çare bulunamayarak irtihal eylemiştir. Veziriazam Piri Paşa derakap ekber şehzâdegân Sultan Süleyman'a ihbar ve Manisa'dan teşriflerine intizaren (?) keyfiyeti ihfâ etmiş ve badehu naaşları Sultan Mehmed Camii'ne götürülüp namazı kılındıktan sonra buraya gömülmüştür.]

Emera bi-inşâi hâze'l-câmi'i'ş-şerîf sultânü'l-a'zami'l-ekrem seyyid-i selâtî-ni'l-Arab ve'l-Acem mâlikü'ş-berreyn ve'l-bahreyn hâdimü'l-Haremeyn eş-şerîfeyn es-sultân ibnü's-sultân Sultân Selim Han ibnü's-sultân Sultan Bayezid Han ibnü's-sultan Ebu'l-Feth Sultân Mehmed Han halledallâhu mülkehû ve sultânehû ve temme zâlike'l-imâreti'l-mübârekehû fî gurreti şehri Muharremi'l-harâm li-seneti tis'a ve işrîn ve tis'a-mieti

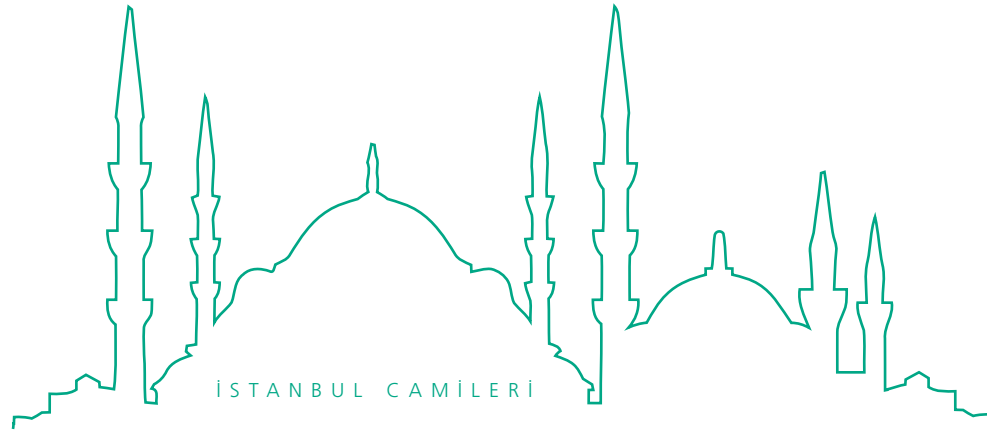
KÜÇÜK MUSTAFA PAŞA CAMİİ

Cibali'de Gül Camii kurbunda fevkanidir. Paşa-yı mûmâileyhin hamamının bulunduğu çarşıda yapıldığından bun[un]la şöhret almıştır. Banisi Molla Hüsrev Mehmed Efendi Şeyhülislâm ibn Kara Mirza ibn Ali'dir. Kü-tüb-i fikhiyyeden "Dürer ve Gurer" onun telifidir. "Mutavvel", "Telvîh", "Tefsîr-i Beyzâvî" üzerlerine haşiyeleri ve ilm-i usulde "Mirkâtü'l-Vusûl Şerh-i Mir'âtü'l-Usûl" de onundur. Sair risaleleri de taşındaki yazının sonu şöyledir:

Sâhibü'd-Dürer ve'l-Gurer
Mevlânâ Molla Hüsrev

Minberini defterdar iken üç tuğ ile çerağ olup, Girit valisi olup Sultan Osman saltanatı evâilinde vefat eden Ahmed Paşazâde Mehmed Bey koymuştur.

ÂŞIK PAŞA CAMİİ

Fatih-Unkapanı arasındaadır. Banisi Âşık Paşa neslinden Şeyh Ahmed Efendi'dir. Paşa-yı müşârunileyhin ruhu için yaptırmıştır. Cümle harç ve masrafını bu cami dairesinde medfun Bâbüssaâde Tavaşi Hüseyin Ağa teberrüken vermiştir. Şeyh-i mûmâileyh 846'da vefat edip mihrab önüne gömülmüş ve üzerine bir türbe yaptırılmıştır.

Cami kapısındaki çeşmenin tarihi Şeyh Ahmed Efendi'nindir:

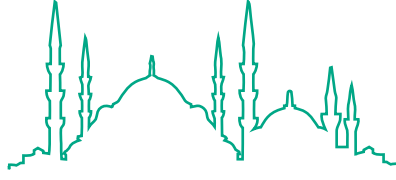
*Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Bede'nâ bi'l-binâi'l-müstedîm
Fe-hâzâ sâre aynen selsebîlâ
Li-Rıdvânin ve cennâti'n-Na'îm
Recevnâe'l-mâe min hayyin latîf
Ve Vehhâbün ve Rezzâkun Kerîm
Ve kâle'ş-şeyhü tarîhan cemîlen
Tevekkelnâ alâllâhir-Rahîm*

Çeşmenin şekil ve heyeti bu beyit ile tavsif edilmiştir:

*Mihr ü meh kavs-ı kuzah encümle târîh taşına
Tâc-ı şâhîdir ki konu çeşme-sârın başına*

Bu caminin minberini Eğri Abdi Efendizâde Mehmed Beyefendi koymuştur ki iki kere nişancı olup 974 tarihinde Zigetvar Seferi'nde Sultan Süleyman'la bulunup irtihallerinde kederlenerek o gam ile vefat etmiş ve Peçuy'da Kasım Paşa Camii'nde gömülmüştür. Kerimezâdesinin Altımermer'de kâin medresesi Eski Nişancı denmekle maruftur.

Caminin karşısında Seyyid Velayet Efendi Türbesi bulunup, kurbundaki zaviye bu zatındır.

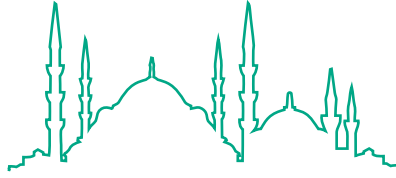
İSTANBUL CAMİLERİ

HÂCI FERHAD CAMİİ

Âşık Paşa kurbundadır. Hadîkatü'l-Cevâmi'e nazaran merkadi malum değildir. Fakat caminin duvarı önündeki müfrez mahalde:

“Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Ferhad ibn Abdullah Attâr”

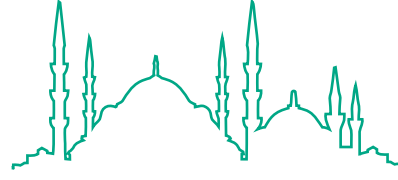
yazılı ve 941 tarihli bir mezar taşı mevcuttur. Cami fevkanidir.

İSTANBUL CAMİLERİ

CİBALİ CAMİİ - SİVRİKOZ CAMİİ

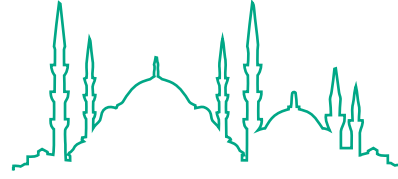
Cibalikapısı'ndadır. Banisi Sivrikoz Mehmed Efendi'nin merkadi Meyyit İskelesi yolunda esbak kapudan Abdülfettah Paşa'nın kabri yanındadır. Minberini sulehâdan İbrahim Efendi koymuştur. Tamiri 1298 tarihindedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÜSKÜPLÜ CAMİİ

Cibali kurbundadır. Banisi Çakır Ağa, çakırcıbaşı olmuştur. Mûmâileyhin bundan başka daha altı tane mescidi olup dördü İstanbul'dadır. Biri Mercimek Mescidi, Laleli'de idi; yandı. Biri Aksaray'da kendi ismiyle maruftur. Biri Kapalıçarşı'da Yağlıkçılar içinde; fevkanidir. Dördüncüsü Edirnekapı kurbunda, arsa halindedir. Merkadi Babaeski'deki zaviyesindedir. Minberini Bayezid devrinde defterdar olan Süleyman Efendi koymuştur ki Eyüp'te mescidi vardı.

İSTANBUL CAMİLERİ

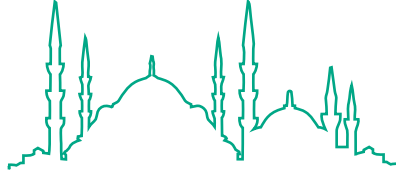
İBN-İ MEDDAS CAMİİ - SALİH PAŞA CAMİİ

Unkapanı kurbundadır. Banisi Paşmakçızâde Tokadi Hüsameddin'dir. Karşısında yaptırdığı mekteb altında gömülüdür (860). Minberini Mehmed Odabaşı koymuştur. Sadr-ı esbak Salih Paşa bu camiye yakın bir çeşme yaptırdığından bu namla da iştihar etmiştir.

[Paşa-yı mûmâileyh sebepsiz olarak Sultan İbrahim tarafından katlettilmiştir (1057). Üsküdar'da medfundur.]

Hüsameddin'in "Avâmil"e şerhi ve "Bezzâziye"ye reddiyesi vardır. Ulemaya mahsus, içi siyah paşmaklı pabuç icat eden bu zattır.

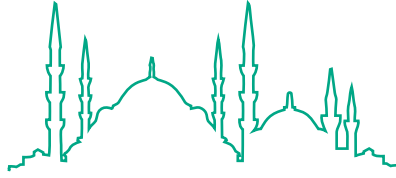
[Salih Paşa aslen Bosnalı olup Defterdar Mustafa Paşa'ya Divan kâtibi olarak vaktin ricali ile ihtilatı sebebiyle bazı menâsıba nail ve rical zümresine dâhil olduktan sonra yeniçeri ağalarından olup 1054 Rebiülevvel'inde kubbenişin-i vezir ve defterdar, 1055 Şevval'inde Sultanzâde Mehmed Paşa yerine sadrazam olmuştu. Sultan İbrahim şuuru muhtel olduğundan nerede ruhani hocası işitirse araba ile oraya gittiğinden kendisine karşı gelinmemek için İstanbul içinde arabaya binmek yasak olmuştu. Bir gün bir otluk arabasına tesadüf edildiğinden zavallı vezir-i mağrur derakap ihzar ve katledildi.]

İSTANBUL CAMİLERİ

AZAPLAR CAMİİ - ELVANZÂDE CAMİİ

Unkapanı kurbundadır. Banisi Elvan Çelebi Sinan Efendi'dir. Fatih ulemasından olup feth-i Mısır senesi vefat etmiştir (922). Kabri belli değildir. Elvan tabirinin doğrusu "ayın" ile "Ulvân"dır, unvan manasına; lâkin elif ile şöhret bulmuştur. Demirkapı'da da bir mescidi vardı, yola gitti.

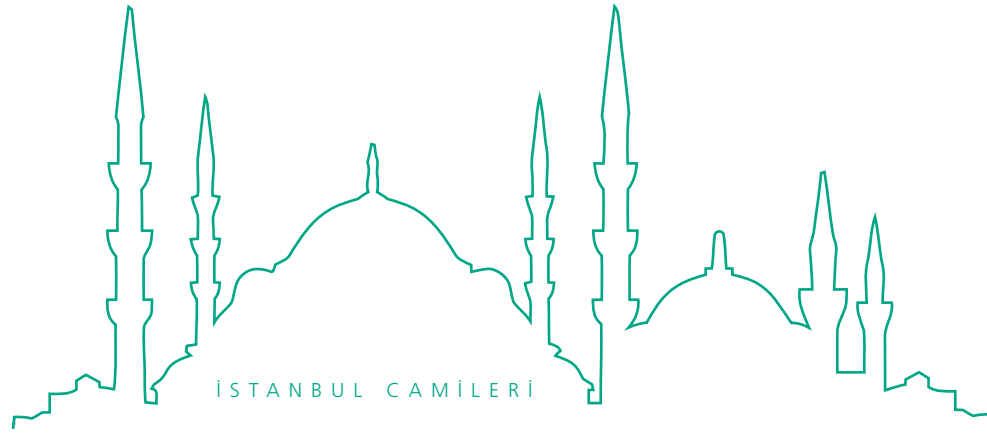
İSTANBUL CAMİLERİ

BIÇAKÇI ALAEDDİN CAMİİ

Haydar civarındadır. Banisi Biçakçı Alaeddin'dir. Ni'me'l-ceyştendir. Kabri de buradadır. Duvarındaki kitabe şudur:

*Alâeddin Bıçakçı Câmî'i yanmışdı evvel
Binâ kılmışdır İsmâ'îl Efendi-i zü'l-âsâr
Çehâr tekbîri ref' itdi müezzîn tâk-ı târîhden
Bu beytullâh-ı İsmâ'îl olundu Hakk için i'mâr*

1285

KAPTAN PAŞA CAMİİ

Haydar Caddesi'ndedir. Bani-i kadimi Divitdar Mehmed Efendi olup yarım asır evvel tecdîden bina ettiren Bozcaadalı Bahriye Nazırı Hasan Hüsnü Paşa'dır ki bu zatın İstanbul'daki camileri sekize balığ olmuştur. Eyüp'te Kasımpaşa'da, Kurbağalı'daki camiler bu meyandadır.

Bu caminin kapıları üzerinde tecdidine ait şu üç levha vardır:

1.

*Zehî nev câmi'-i ra'nâ ve zîbâ kim münâsibdir
Melekler hey'et-i dil-cûsuna olsa sitâyîş-hân
Zemîni ravza-i Firdevs'den bir nokta-i rengîn
Derûnu mehbit-ı envâr-ı feyz-i akdes-i Yezdân
Virir ma'nâda gıpta irtifâ' kubbesi çarha
Olur âvîzesi reşk-âver her ahter-i rahşân
Nukûş-ı dil-rubâsı ... (?) pâş sıfat-ı Bihzâd
Hutût-ı dil-pezîri câlib-i tahsîn her insân
Kazâen muhterik olmuş iken elli sene evvel
Bu gûne oldu işte nâil-i ârâyîş-i umrân
Anı şu hey'et üzre şimdi inşaya iden himmet
Cenâb-ı nâzır-ı bahriye oldu bârikü'l-Mennân
Dirîğ-i nakd-i himmet itmedi yapırdı pek a'lâ
Temevvüc ile bahr-i re'feti mânende-i ummân
Salâh ve ittikâ pîrâye-i nefis-i nefîsidir
Velîsidir kibâr-ı milletin dinse sezâ el-ân
Kılındıkça bu ma'bedde salât-ı hamse kılsun Hakk
Kemâl-i izz ü ömr ü âfiyetle kendüsün şâdân
Didi Hilmi-i kemterde iki târîh-i rengînter*

İkincisi tamâm ammâ birincisi güher-efşân
Rızâ-yı Hakk için bu mescid-i mes'ûdu yaptırmış (1300)
Hasan Paşa ki bâb-ı devletdir sâye-i ihsân (1300)

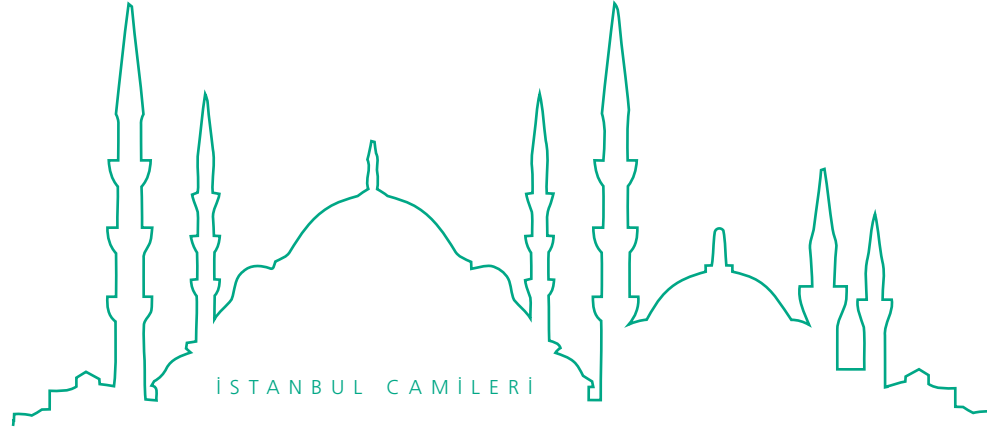
2.

Bahriye Nâzırı Hasan Paşa-yı deryâ-dil
Anın felek dili câmi'-i ferâid-i vera' hakkâ
Derârî-i fezâil-i ibâdetle müreşşahdır
Münevver cebhesi nûr-ı salât-ı hamse ile ra'nâ
Nukûd-ı himmeti ibzâl çerâğ-ı hayrını iş'âl
İdüb Allah için bu mescid-i bâlâsını inşâ
Bunu çün elli sene akdem mine'l-bâb ile'l-mihrab
Hemân bir âteş-i sûzân yakub itmiş idi imhâ
İdince "men benâ" hükm-i celîle ittibâ' elbet
Binâ itmez mi cennetde ana beyt Hâhku'l-eşyâ
Bu târîhle virir şevk u beşâret Tevfîk İslâm'a
Al âbdesti namâz kıl bu mescidi yaptırdı Hasan Paşa

3.

Cenâb-ı Nâzır-ı Bahriye yaptırdı li-vechillâh
Bu cây-ı dil-küşâyâ tarz-ı nev bir câmi'-i ra'nâ
Semiyî-yi bast-ı a'zam-ı mazhar-ı eltâf-ı subhânî
Hudâ cümle umûrunda muvaffak itmede hâlâ
Demâdem zikr ü fikri münhasır merzâ-yı ma'bûda
Vücûd-ı bâhirü'l-cûdu bürünmüş hilkat-i takvâ
O rütbe sâlik-i hayru'l-mâlikdir ki çeşminde
Görünmez misl-i hardal devlet-i dünyâ ve mâ-fîhâ
Bu yerde var imiş bir mescid evvel sonra mahv olmuş
Nasîb itdi yeniden mü'minîne Hazret-i Mevlâ
Harîmi ehl-i da'avât ü salâta mecma' oldukça
Sürûşân olalar âmîn-hân kubbe-i bâlâ
Derûnunda okudukça kelâm-ı Hâlık-ı mutlak
Nazargâh-ı tecelliyât ola mâ-dâmeti'd-dünyâ
Hudâ sırr-ı hadîs-i "men benâ"ya eyleye nâil
Ki hükm-i "innemâ ya'muru"da itdi varını ifnâ
Sürûrî müjdedir târîh-i tâmmı ehl-i îmâna
Ne zibâ câmi'-i pürnûr yaptırdı Hasan Paşa
Rakamehu'l-fakîr Hasan Rif'at (1300)

SOĞUK KUYU CAMİİ - PİRİ MEHMED PAŞA CAMİİ

Zeyrek kurbundadır. Banisi Sadrazam Piri Mehmed Paşa Silivri'deki camisi civarında gömülüdür. Azlinden sonra 940'ta vefat etmiştir. Cemaleddin Aksarayî neslindedir. Sötlüce'de medfun Şeyh İshak Karamanî için bu cami zaviye olarak bina olunmuştur. Bu zatın vefatında zaviye medreseye tahvil edilmiştir. Caminin tahtında âlî bir mermer somaki direkler üzerine kurulmuş büyük bir sarnıçtır. Bir ağzı cami kapısı dışındadır. Buradan su çekerler. Onun için Soğuk Kuyu tabiri bu camiye alem olmuştur. Paşa-yı müşârunileyhin Mercan Çarşısı'nda Terlikçiler namıyla bir mescidi daha vardı. Hasköy'deki tek hamam ile hâlen mevcut olmayan mescid de bu zatın idi. Merhum ibtidâ kuzâttan iken Küttâb-ı Defterî silkine geçip Çaldıran Seferi'nde başdefterdar, 922'de İstanbul kaymakamı, 923'te Yunus Paşa'nın katlinde nail-i mühür olmuş, 923'da Kanunî'nin cülusundan sonra daha üç sene sadarete bulunup 929'da azledilmiş, yerine Has Odabaşı İbrahim Ağa sadarete geçmiştir. Piri Paşa'nın vefatı;

Pîrî Paşa'nın mekânın Adn ide Hayy-ı Vedûd (940)'tadır.

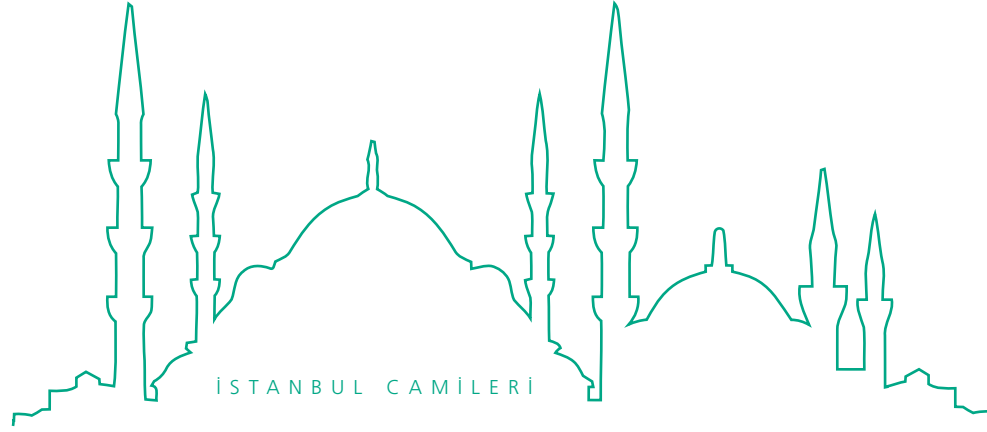
Müşârunileyh mücerrebül-umûr ve sahib-i şuur bir zat idi. Rahmetullahi aleyh.

ZEYREK ŞEB-SAFA CAMİİ

Banisi Abdülhamid-i Evvel'in altıncı kadını Fatıma Şeb-Safa Hatun'dur. 1202'de yapılmıştır. Kitabesi şudur:

*Pâdişâh-ı muttakî Abdülhamîd Han-ı velî
Hâmî-i şer'-i mübîn sultân-ı mansûrû'l-livâ
Ol şehinşâh kim ebu'l-hayrâtdır zevcâtı da
Ümmehât-ı hayr ü ihsân oldu bî-reyb ü riyâ
Şâhzâde Hazret-i Sultân Muhammed mâderi
Fâtıma altıncı kadın Şeb-Safâ fahrü'n-nisâ
Yapdı bir câmi' mahall-i lâyıkında bî-bedel
İtdi zahr-ı âhiret makbûl ola rûz-ı cezâ
Öyle câmi' kim hulûs-ı kalb ile bünyâd ola
Ka'betullâh gibi anda müstecâb olur du'â
Mekteb-i pâkîzesi ta'lîm-i sıbyân itmekde
Bir kafesdir murg-i Hakk Kur'ân ider anda sadâ
Bâb-ı câmi'de iki çeşme zebân-ı lüleden
"Fîhi mâ aynân tecriyân" okur subh u mesâ
Kasdı bu kim hissemend idüb sevâbından tamâm
Rûh-i pâkin şâd ide şehzâde merhûmun Hudâ
Didi kâdi'askeri Tevfik ana bir beyt-i tâm
İtdi her mısra'da târîh-i tekmîlin edâ
"Lâ-yu'ad ecr ü sevâb ide kerem Allâh ana" (1202)
"Kıldı altıncı kadın bir câmi'-i zîbâ binâ" (1202)*

VOYNUK ŞUCÂ CAMİİ

Zeyrek kurbundadır. Banisi Şucâaddin İbrahim Efendi mihrab önünde gömülüdür. Nasreddin Hoca'nın torunu ve İstanbul'un ilk kadısı Hızır Beyefendi burada medfundur. Karşısındaki mektebin altında şair-i meşhur Necati Efendi yatar. Tarih-i vefatı 914'tür.

Zeyrek kurbundadır. Banisi İstanbul'un fethinde ilk kadı olan Hızır Bey'dir. Pederleri meşhur Celaleddin Efendi Akşehir'de medfundur ki Nasreddin Hoca'nın oğludur. Celaleddin Efendi, Seferihisar kadısı iken oğlu Hızır Bey dünyaya gelmiştir. Pederinden ve diğer zevattan ilim tahsil edip mevlidi olan belde müderris olmuştur. Diyar-ı Arap ulemasından Fatih hazretlerine bir zat gelip Edirne'de nice mesâil sual ettikte ulemamız şafi ve kâfi cevap vermekten aciz kaldıklarında kemal ile maruf Hızır Bey davet olunmuş, âlem-i Arap'ın karşısına çıkarılmıştır. Hızır Bey asker kıyafetinde ve henüz sinni kırka ulaşmış ulaşmamış bir hâlde buldukta mûmâileyh Arap âlemi kendilerine hezledip bî-mecal suale başlamış ve mevlânâ müşârunileyh hepsine cevap verdikten sonra on sekiz sual ile Arap'ı iskat ve hayran eylemiştir. Fatih hazretleri kendi kürklerini giydirerek pederleri Murad-ı Sâni'nin Bursa'daki medresesini defaten tevcih ve ikram buyurmuştur.

İstanbul'un fethi nasip oldukça Hızır Bey, Âsitâne'ye davet edilmiş ve kazası kendisine tevcih edilerek altı sene İstanbul hâkimi olmuştur. 863 tarihinde irtihal vukua gelerek bu cami tayininde Voynuk Şucâ Mescidi mihrabının ardına gömülmüştür. Hayli telifatı olup "cerâbü'l-ilm" denmekle lakaplanmıştır. Ezcümle akaiden "Kasîde-i Nûniyye"sini şakirtlerinden Hayali Çelebi şerheylemiştir. Üstatlarından Molla Yegân merhuma damat olmuştur. Evlatlarından Hoca Sinan Paşa, Yakup Paşa, Ahmed Paşa ve onun oğlu Küçük Hızır Bey kibâr-ı ulemadandır. Kasîde-i Nûniyye'nin evveli budur:

*el-Hamdü lillâhi ale'l-vasfi ve's-şân
Münezzehü'l-hükmi an-âsârî'l-butlân*

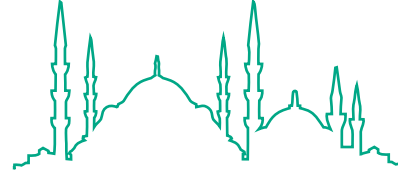
Daha başka eş'ârı olup Şakâyık'ta yazılı müstezadının başı şöyledir:

*Elhamdülillahi ali'l-vasfi ve's-şâhi
Münezzehi'l -hükmi an âsâri butlâni
Yâ men meleke'l-inse bi-lûtfi'l-meleketi
Harrekte cunînî bi-fünûni'l-harekâti yâ cennetizâti*

Müstezat, bu zatın ihtiraıdır. Cami-i mezkûrun minberini Kazasker Abdurrahim Efendi'nin damadı Şeyhîzâde Abdurrahman Efendi Rumeli sadrı iken koymuştur. Efendi-i mûmâileyh Edirnekapısı dışında medfun olup vefatı tarihi şudur:

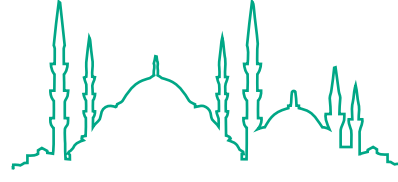
*Bir gedâ çıkdı didi târîhin
Rabbenâ kıl makâmını cennet*

Bu caminin Hâcı Kadın namıyla anılması Kocamustafapaşa semtinde camisi olan mezbure hatunun burada bir çifte hamam yapmış olmasındandır. Bittabi bu kadının camide ve minberinde bir güne alakası yoktur. Cami Hızır Beyefendi'nindir. Ancak cami suyunun fazlası bu hamama verilip mukabilinde vakfa bir miktar senevi icare alınmaktadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

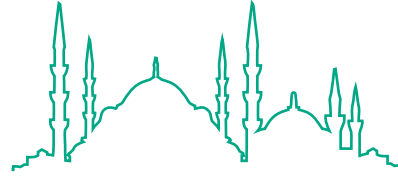
HÂCI KADIN CAMİİ - HIZIR BEY CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

ARABACILAR CAMİİ

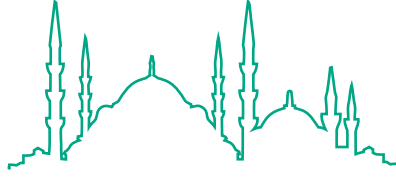
Unkapanı kurbunda Azaplar ve Zeyrek camileri arasındadır. Banisi Attar Hoca Halil Ağa'dır. Merkadi belli değildir. Minberini Sipah Ocağı ricalinden Cemşid Çavuş koymuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

BODRUM CAMİİ

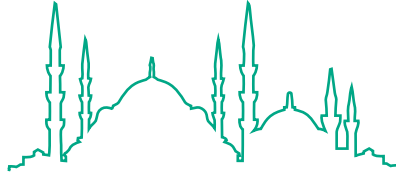
Süleymaniye kurbunda, Küçükpazar Saatçi Yokuşu'ndadır. Banisi Hoca Hayreddin, Fatih ulemasındandır. 874'te ölmüş, Eyüp'e gömülmüştür.

İSTANBUL CAMİLERİ

KASAP DEMİRHAN CAMİİ

Zeyrek civarındadır. Banisi Fatih devrinde kasapbaşı imiş. Kendisi burada gömülüdür. Bir de meşhur çeşmesi vardır.

İSTANBUL CAMİLERİ

MEHMED PAŞA CAMİİ

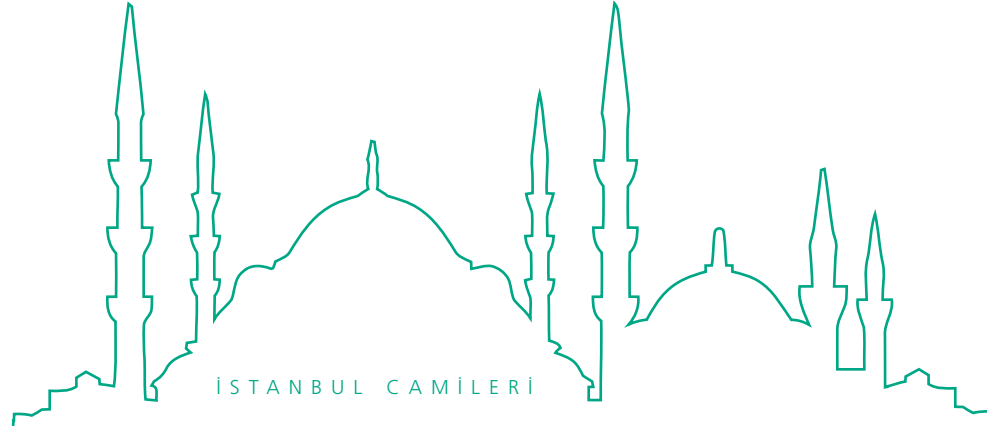
Süleymaniye, Şeyhülislâm Kapısı alt taraflarındadır. Banisi Akşemseddin'in biraderzâdesi Gıyâseddin Mehmed Efendi'dir ki, "Paşa Çelebi" denmekle maruftur. Eyüp müderrisi iken Amasya müftüsü olup badehu tekaüdü ihtiyar eylemiştir. Sonradan Kudüs medresesi tevcih olunup hareketinden evvel vefat etti. Tarih-i irtihalini şöyle ifade etmişlerdir:

Gıyâsüddîn bahr-i ilm-i tahkîk
Civâr-ı Hakk'a çünkü itdi rihlet
Du'â idüb felekde rûh-ı kudsü
Didi târîhini "rûhuna rahmet"

927

Mihrab önünde gömülüdür. Minberini Dârüssaâde Ağası Maktul Beşir Ağa koymuştur.

SARI BAYEZİD CAMİİ

Süleymaniye’de, Mehmed Paşa Camii civarlarındadır. Kapısının üzerinde tecdidine ait şu kitabe vardır:

Sâhibü’l-hayrât Sarı Bâyezîd-i Velî hazretlerinin câmi’-i şerîfi olub bu def’a müteveffâ Mısır Çarşısı’nda Kabakulakzâde el-Hâc Hüseyin Efendi câmi’-i şerifin bânî-i sânîsi 1277.

Bani-i evvel Sarı Bayezid, imam efendinin ifadesine nazaran Fatih’in hazinedarı imiş. Medfeni malum değildir.

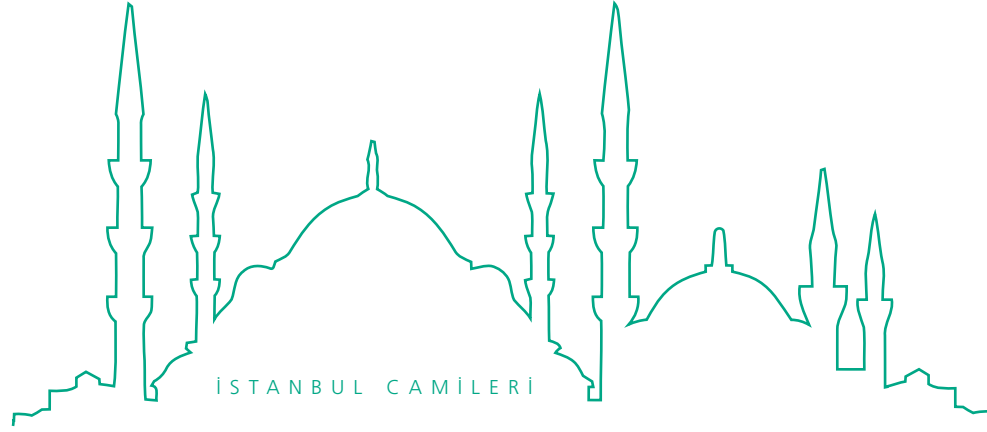

HOCA HAMZA CAMİİ - (DEVOĞLU ÇEŞMESİ)

Süleymaniye altında, Kepenekçi Camii kurbundadır. Banisi Hoca Hamza, caminin mihrabı önünde gömülüdür. Bu cami yanındaki çeşmenin banisi Devoğlu Ali Ağa'nın ismiyle şöhretlenmiştir. Minberini karşısında evi bulunan Sadrazam Maktul Damat İbrahim Paşa'nın kethüdâsının kâtibi Halil Efendi koymuştur. Kabri Okmeydanı'ndadır (1145).

Hoca Hamza'nın merkadi penceresindeki kitabe şudur:

Tarîkat-ı Bayramiyye ricâlinden Hüsâmeddîn Ankaravî hazretlerinin halîfesi ehlullâh-ı kirâmdan Bosnevî eş-Şeyh Hoca Hamza kuddise sırruhû hazretlerinin merkad-i münevvereleridir. Kendüleri müstağrak-ı cezbe-i ilâhî ve mukârin-i sohbeti olanlar dahi bî-ihyâr cezb olurlar idi. Ba'zı hâlât-ı acîbesi istidrâca haml olduğundan bu makâmda rütbe-i şehâdete nâil ve mazhar olmuşlardır. Rahmetullâhi aleyh (969).

KEPENEKÇİ CAMİİ

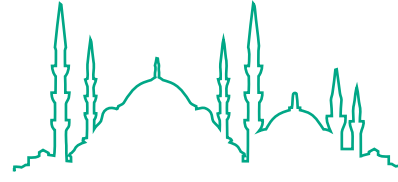
Süleymaniye altındadır. Kantarcılar kurbundadır. Banisi Mühtedi Sınan tarîk-i sûfiyeye sâlik olup bir risalesi vardır. Binası 952'de, banisinin vefatı 970'tedir. Edirnekapısı dışında Emir Buhari Camii karşısında gömülüdür. Kantarcılar'daki mektebi civarında da oğlu Süleyman Efendi ve ailesi medfundur.

Banisi Kanunî Sultan Süleyman'dır. Bir dârülhadis, dört medrese, bir darüşşifa, imaret, tabhane, tıp medresesi, hamam ve mekteb ile cami-i şerif çevrilmiştir. Caminin dâhilî, haricî, altlı, üstlü mahfilleri ve ayrıca bir müezzin mahfili vardır. İkişi ikişer ve ikisi üçer şerefeli dört minaresi, mahfil-i hümâyûnu ve caminin içinde iki abdest çeşmesi ve dışında iki tarafta sıra ile abdest muslukları vardır. Tarihi:

*Kâle abdün âbidün târîhahü
Ma'bedün lillahi vescüd vakterib
(964)*

Yahya Bey'in tarihi:

*Sâhibü'l-cümü'a şeh sünnî Süleymân-ı zaman
Câmi'-i balâ te'alâllah aceb âlî binâ
(964)*

İSTANBUL CAMİLERİ

SÜLEYMANIYE CAMİ-İ ŞERİFİ

Yazılar Karahisarî kulu Hasan Çelebi'nindir ki Sötlüce'de üstadı Karahisarî Ahmed Efendi'nin yanında gömülüdür (1000).

[Kanunî, bu caminin mihrabı önündeki türbesinde medfundur. Vefatına “zül-lü'l-ehad (974)” tarih düşmüştür. Yanında II. Süleyman ve kardeşi II. Ahmed ve

SÜLEYMANİYE CAMİ - İ ŞERİFİ

bunun bir kadını gömülüdür. Kible cihetinde Kanunî'nin kızı Mihrimah ve II. Süleyman'ın annesi Dilâşûb Saliha Sultan ve II. Ahmed'in kızı Asiye Sultan medfundurlar. Diğer bir türbede cami sahibinin hasekisi Hürrem Sultan, yanında II. Selim'in şehzâdesi Mehmed ve II. Ahmed'in bir kızı vardır. Türbenin dışında bahçede Ahmed-i Evvel'in hocası ve imamı Aydınlı Mustafa Efendi medfundur. Mûmâileyhin oğlu ki Mehmed-i Râbî' zamanında şeyhüislâm olup az zamanda azil ve Bursa'ya nefyedilerek orada şehiden irtihal eden Mesud Efendi de buradadır. Ve türbesi haricinde II. Mustafa'nın kızı Safiye Sultan gömülüdür. Tarih-i rihleti: "*Hayf-ı kabr (1192)*"dır.]

Caminin mimarı Koca Sinan Ağa, Ağa Kapısı (Bâb-ı Meşihat) İstanbul Müftülüğü karşısında bina eylediği mekteb ve sebil mezarlığında yatar. Merhum Yeniçeri Ocağı'nda haseki mütekitlerinden idi. Cami dâhilindeki kitaphane, Sultan Mahmud zamanında Mustafa Paşa'nın ilk sadaretinde ihya edilmiştir.

Cami-i şerifin orta kapısı kemerindeki kitabesi şudur:

Sağda:

Tekarrebe ilâ-Rabbi'l-azameti ve'l-ceberûti hallâku âlemi'l-mülki ve'l-mekûti abdühü'l-muktedir bi'l-kudreti'r-rabbâniyye ve halîfetühü'l-azîz bi'l-izzeti's-subhâniyye el-kâimu bi-emri'l-kitâbi'l-meknûn ve icrâi ahkâmihî fî-eknâfi'r-rub'i'l-meskûn fâtihu bilâdi'l-meşârîki ve'l-meğârib bi-nasrullâhi'l-azîz ve cündühü el-ğâlibu mâlikü memâlikü'l-âlem zıllullâhi alâ-kâffeti'l-ümem sultânu selâtîni'l-Arab ve'l-acem.

Cephede:

Nâşirü'l-kavânîn es-sultâniyye âşirü'l-havâkîni'l-Osmâniyye es-sultân ibnü's-sultân es-sultân es-sultân Süleyman Han ibnü's-sultân Selim ibnü's-sultân Bâyezîd ibnü's-sultân Muhammed ibnü's-sultân Murâd ibnü's-sultân Muhammed ibnü's-sultân Bâyezîd ibnü's-sultân Murâd ibnü's-sultân Orhan ibnü's-sultân Osmân.

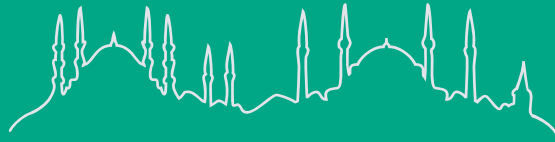

Solda:

Lâ-zâlet silsiletü saltanatihî müteselsileti ilâ-intihâi silsileti'd-deverân ve ervâhu eslâfihî mütenezziheten fî-ravzati'r-Rıdvân bi-enşe'e hâze'l-câmi'i'r-refi'i'l-bün-yân el-bedî'u'l-misâl el-abkariyyü's-şân mesâbeten li'n-nâsi fî-ibâdeti'l-meliki'l-ma'bûd mine'l-âkifîne ve'l-kâimîne ve'r-rukke'i's-sücûd ve kâneti'l-bidâyeti fî-evâhiri Zi'l-hicce'ti'l-harâm li-seneti erba'a ve sittîn ve tis'a mi'e. Ketebehû Hasan ibn Ahmed el-Karahisârî.

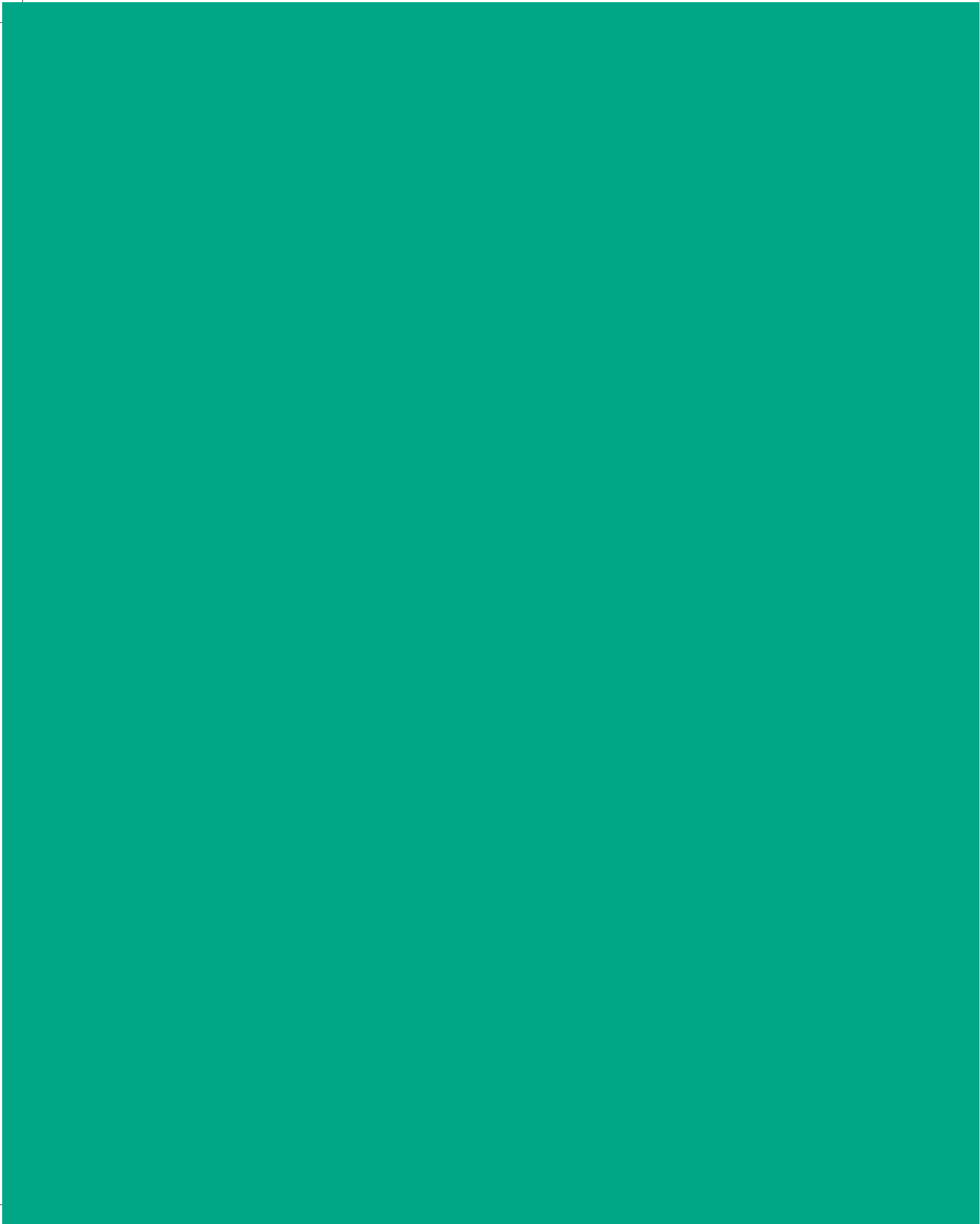

Istanbul, Mosquée Süleymaniye, Intérieur.

İSTANBUL CAMİLERİ

AHIRKAPI-KADIRGA-
BEYAZIT

İSHAK PAŞA CAMİİ

Ayasofya Devlet Matbaası altında, Ahırkapı kurbunda, adliye binası arkasındadır. Banisi sadrazam olmuştur. İkinci sadaretinde 888'de Selanik'te vefat etmiş ve orada gömülmüştür. Yerine Davud Paşa sahib-i minber olmuştur. Sultan Mahmud vüzerasından el-Hâc Tiryaki Mehmed Paşa 1160'ta minber koymuştur.

[Bu İshak aslen Rum olup Paşa Yiğit namıyla şehir bir yeniçerinin kölesi idi. "Zaman geçerek devr-i merâtib etmiş ve bosna beylerbeyisi olmuştu. Bادهu vezirlik rütbesiyle şanı yükseltmiş, 872'de Mahmud Paşa-yı Veli'nin ilk azlinde yerine geçmiş, Anadolu'da bağı ve tuğyana cesaret eden Germiyanoglu ve Karamanoglu gibi azim dahiyelerin fesatlarını def edip Aksaray'dan bazı sanayi ehlini haremle İstanbul'a naklettirip hâlen bu namla anılan mahallede iskân eylemiştir. 877'de azil ve yerine selefi nasb olundukta Bayezid'in cülusunda ikinci defa veziriazam olmuş, 888'de azil ve Selanik'e nefy edilmişti.]

Cami birkaç defa tamir edilmiştir. Kapısındaki kitabesi şunlardır:

Ortada:

Lâ ilâhe... Muhammed...

Cümle ehl-i îmânla ma'an İshâk Paşa'nın rûhiçün el-Fâtîha

Ketebehû es-Seyyid Mehmed Ağa el-mütevellî-i kitâbhâne-i hümayûn

1148

Sağda:

Ta'mîr-i sânisine muvaffak olan Bağdâdî Yahya Ağa'yı dâreynde azîz eyle yâ Rabb

1244

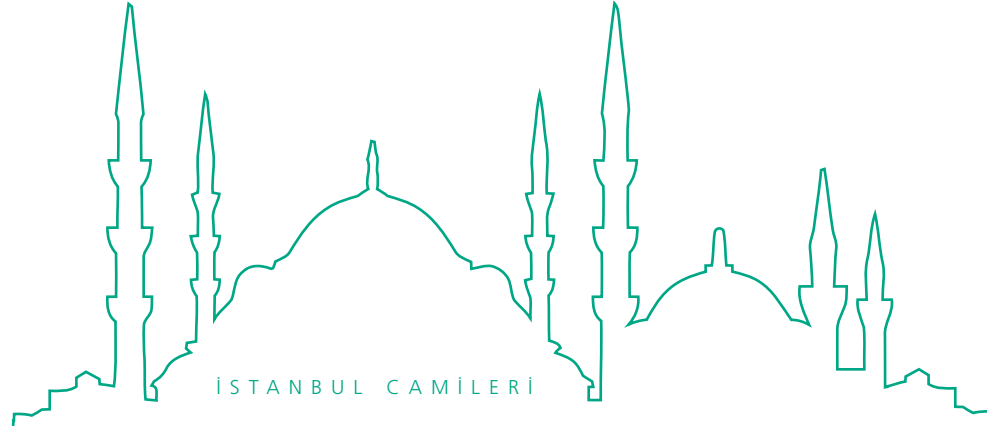
Solda:

Şevketlü Sultân Selîm efendimizin üçüncü kadını vâlidesi merhûme Nezâfet Kadın rûhiçün işbu câmi-i şerîfi ta'mîr eylemiştir.

1220

315

AKBIYIK CAMİİ

Ahırkapı ilerisindedir. Banisi Fatih ricalinden Muhyiddin Efendi'dir. Minberini Eyüp Türbesi civarında sebili dâhilinde medfun Hâcî Mustafa Ağa koymuştur.

Caminin avlusundaki akmaz çeşme Yazıcı Mehmed nam sahib-i hayrındır. Kızı Hâce Hanım 1283 tarihinde imar etmiş ve şu kitabeyi koydurmuştur:

*Menba'u'l-cûd Mehmed Yazıcı bu aynı
Bin iki yüzle sekizde yapub olmuş nâim
Sonra suyu çalnub duhteri Hâce Hanım
Buldurub eyledi cârî yine olsun dâim
Harc-ı sîm ü zer ile hem dahi ta'mîr idüb
Eyledi kendini vâreste-i bend-i lâim
Âbdest ile olub reşha-nisâr-ı da'vât
Vakt-i iftârda Zemzem gibi içsün sâim
İlmiyâ su gibi târîhi kalemden akdı
Def'a-i sâniyede oldu bu çeşme kâim
Rif'at (1283)*

Caminin karşısındaki evlerde müşkil-i diğerk büyük akar çeşme:

*Şu Mahmud Han'ın âsaf-ı ahdi Ali Paşa'nın
İdince mâderi dehri zülâl-i birrine irvâ
Beşiktaşî Rızâ-yı Nakşibendî didi târîhin
"Gel iç âb-ı hayât olsun bu dil-cû çeşmeden cânâ" (1147)*

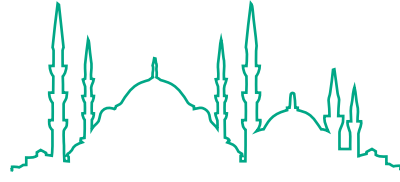

AĞA CAMİİ

Sultanahmet deniz cihetindedir. Banisi Kapı Ağası Mahmud Ağa'nın kabri camisine muttasıldır. Cami fevkani olup altında medrese ve it-tisalinde mektebi ve eşmesi vardır. Binasının Fârisiyyü'l-ibâre tarihi şudur:

Mahmûd Ağa sipihr-i ikbâl ân
Kân-ı sehâ ve menba'-ı cûd
Ez-beher sevâb mescideş
Şüd târîh "*binâ hayr-ı Mahmûd*"

961

İSTANBUL CAMİLERİ

KÜÇÜK AYASOFYA CAMİİ

Mûmâileyhin bir camisi de Esir Pazarı kurbundadır. Bu Küçük Ayasofya Camii'nin pişgâhında otuz altı hücreli bir zaviye vardır. Avlusu üç kapılıdır. Şadırvan ve mektebini sadrazam Ahmed Paşa bina ve ihya etmiştir (1153). Minare, Sadrazam Mustafa Paşa'nın binasıdır. Camiye bitişik değildir. Karibindeki dârülhadisin baniiyesi Amine Hatun'dur. Çardaklı Hamam bu vakfın müsakkafatındadır.

Kadırğa civarındadır. Aya Sergios ve Bakhos Kilisesi'nden çevrilmedir. Vâkıfı Bâbüssaâde Hüseyin Ağa'dır ki Bayezid devrinde maktulen vefat edip buradaki müstakil türbesine gömülmüştür. Duvarında şu beyit varmış:

Sâ'at-ı vâhidedir ömr-i cihân

Sâ'ati tâ'ate sarf eyle hemân

Constantinople, Mosquée Kitchuk Aya Sofia.
(Eglise byz. Sts. Serge et Bacchus) Intérieur.

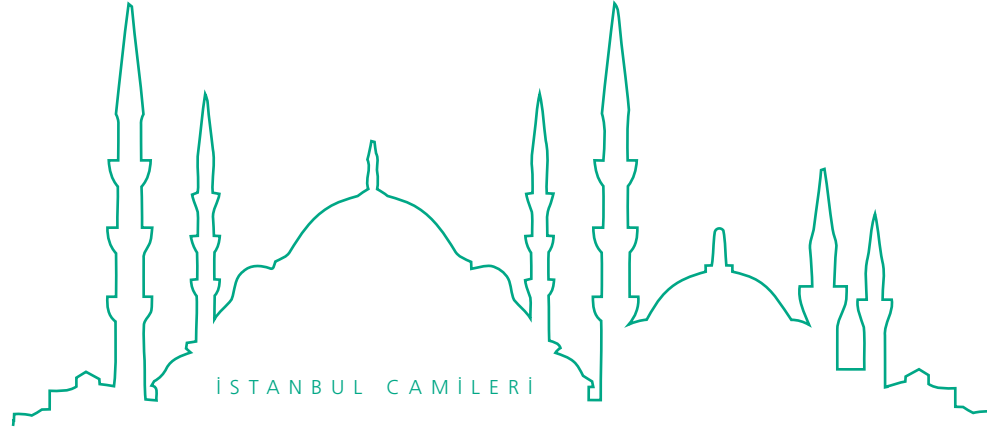
Constantinople, Mosquée Kitchuk Aya Sofia.
(Eglise byz. Sts. Serge et Bacchus) Intérieur.

KÜÇÜK AYASOFYA CAMİİ

Constantinople — La Petite Sainte-Sophie. (Egl. byz. des Saints Serge et Bacchus, 527-536.)

SOKULLU ŞEHİD MEHMED PAŞA CAMİİ

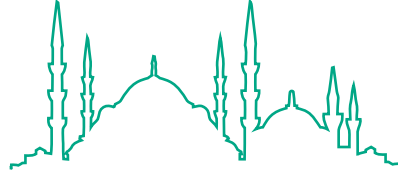
Sultanahmet civarındadır. Kiliseden çevrilmedir. Banisi müşârunileyh Mehmed Paşa'nın sadaretinde halilesi İsmihan Sultan binti Selim-i Sâni'dir. Zevci müşârunileyh dahi pişgâhına bir medrese ve meydanına şadırvan ve hücreyi önüne bir zaviye zam ve ilhak etmiş olduğundan bu cami onun ismiyle iştihar etmiştir. Cami derununda Hacerü'l-esved'in bir kıtası vardır. Avlusunun orta kapısı kemerinde şu tarih yazılıdır:

Hem nâm-ı fahr-i âlem ya'nî vezîr-i a'zam
Kim bahtı la-yezâlî ikbâl-i sermedîdir
Küffâr-ı hâksârın yıkub kenîsesini
Bir ma'bed eyledi kim şehrin ser-âmedidir
Beytül-ibâd oldu ol dâr-ı küfr ü zulmet
Hakkâ bu mu'cizât-ı kübrâ-yı Ahmedî'dir
Târîhi fikr iderken bu fethe hâtif-i gayb
Didi: "Bu câmi'-i-dîn feth-i Muhammedî'dir" 979

Caminin avlu kapıları üçtür. Ortadaki büyük kapı merdivenlidir. Sahibe-i hayratın kabri Ayasofya'da babası II. Süleyman'ın türbesindedir. Vefatına;

Sırâtu'l-müstakîm (981) tarihtir.

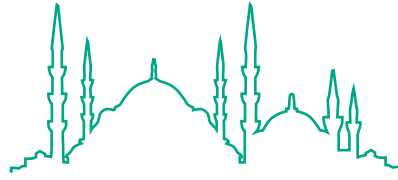
[Sokullu Mehmed Paşa, Bosna'nın Sokul kasabasında dünyaya gelmiştir. Mühtedi olduğu da rivayet ediliyor. Evvela saraya girip kapıcıbaşılıkla çerağ edilmiş, 953'te Hayreddin Paşa'nın vefatında kapudan-ı derya olup sonra Rumeli eyaletiyle kadri yükseltilmiştir. Tamışvar fethinde hüsn-i hizmeti görülerek 969'da İsmihan Sultan'ın akdi ile şereflenmiş, 972'de Semiz Ali Paşa yerine nail-i mühür olup 974'te Zigetvar fethi akabinde Kanunî hazretleri vefat ettikten sonra Selim-i Sâni zamanında da veziriazamları ve badehu Murad-ı Sâlis devrinde altı sene sadarete bulunmuş ve 987 Şaban'ında İkinci Divanı'nda iken bir meczup tarafından şehid edilmiştir. Müddet-i sadareti 15 seneden fazladır. Saraya duhulünden ölümüne kadar 60 sene sürmüştür.] Bu caminin çinileri emsalsiz bir nefasete maliktir. Rahmetullahi aleyh.

İSTANBUL CAMİLERİ

DİZDARIYE CAMİİ

Kadırga-Şehremaneti arasındadır. Banisi Yeniçeri Efendisi Mehmed Said bin İbrahim Efendi'dir. Bayezid-i Veli Camii'nin binasına mutemet olup tamamında onun enkazıyla bu camiyi yaptırmıştır. 910 Zilkade'sinde başlanıp 911 Rebi nihayetinde yani altı ay içinde ikmal edilmiştir. Kabri İstanbul'un Baba Nakkaş köyünde yaptırdığı camisindedir. Civarında imaret, mekteb, hamam ve sair hayratı da vardır ki bu hayratta, Baba Nakkaş Şeyh Mehmed Nakşibendi'nin alakası yoktur. Mûmâileyh Acem vilayetinde Sünnilerden bulunup zamanında zuhur eden fitne sebebiyle terk-i dâr ü diyar ve işbu mahalde karar edip nakkaşlık sanatında maharet-i kâmile olduğundan iştihar etmiş ve Türkiye'de haylice şakirt yetiştirmiştir. Vefatı Kanunî saltanatı evahirindedir. Bu caminin minberini Has Odabaşı Hasan Ağa koymuştur. Bu zat Havuzlu Mescid'e de minber koymuştur. Kabri buradadır.

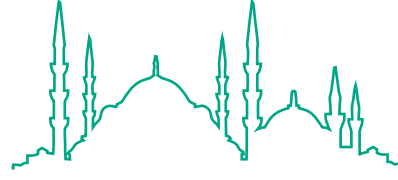

İSTANBUL CAMİLERİ

EMİN SİNAN CAMİİ

Kadırga-Çemberlitaş arasındadır. Banisi Fatih'in matbah emini Sinan'dır. Kabri mihrab semtinde, Mustafa Paşa Bahçesi namıyla maruf daire içindedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

GEDİK PAŞA CAMİİ

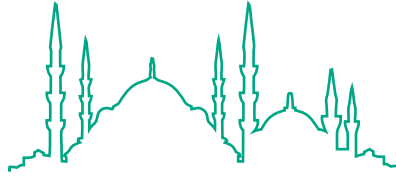
Gedikpaşa'da, Gedik Ahmed Paşa'nın hamamı kurbundadır. Banisi Divanî Ali Bey'dir.

[Gedik Ahmed Paşa, Fatih Sultan Mehmed Gazi vezirlerinden olup Bayezid Han zamanında maktulen vefat etmiştir. Hayli gazası vardır. Ezcümle Fatih'in iradesiyle 300 kadar sefine teçhiz ederek Karadeniz'e çıkmış, Kefe ve Menkup ve sair o havalideki kaleleri düşman elinden kurtarıp Mengli Giray Han'ı Devlet-i Aliyye'ye muti eyleyerek envâ-ı ganâyimle avdet etmişti.]

Bu cami bade zaman yanmış, bedesteni Hâcî Ali Ağa tarafından 1285 tarihinde yenilenmiştir. Avlu kapısı üstünde şu kitabe mevcuttur:

*Bu Dîvânî Ali Bey Câmî'i ma'mûr iken evvel
Muahhar yandı âsâr-ı i'mârı nâ-bed'îd oldu
Bedestânî Hâcî Ali olub bânî-i sâni'si
Bunu i'mâra şimdi sarf ü ikdâmı mezîd oldu
Senîh inşâsına terkîm olundu tâm bir târîh
"Yapıldı ser-te-ser bu ma'bed-i âlî ced'îd oldu"*

1285

İSTANBUL CAMİLERİ

KADIRGA BOSTAN CAMİİ

Banisi bostancıbaşılarından Ali Ağa bin Abdüşşekûr'dur. Vakfiyesi 966'da yazılmış ve Şeyhülislâm Ebussuud Efendi'nin imzasını taşımakta bulunmuştur. Mûmâileyhin merkadi meçhuldür. Şehid olduğu mervîdir. Minberini Reisülküttab Şâmîzâde Efendi koymuştur. Mihrab önünde gömülüdür. Karibindeki mekteb ve hamam Üsküp'te medfun vüzeradan Yahya Paşa'nındır.

BEHRAM ÇAVUŞ CAMİİ

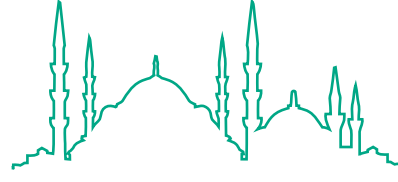
Kadırğa kurbundadır. Banisi Sadrazam Tavil Mehmed Paşa'nın sadaretinde çavuşbaşı olmuştur. Merkadi malum değildir. Bu cami Hoca Paşa yangınında yanmış olduğundan esbak Dördüncü Ordu Müşiri Mustafa Tevfik Paşa tarafından 1289 tarihinde tecdid edilmiştir. İç kapısındaki kitabesi şudur:

Lâ ilâhe ...

Dördüncü Ordu-yı Hümâyûn Müşîri esbak Mehmed ...

*

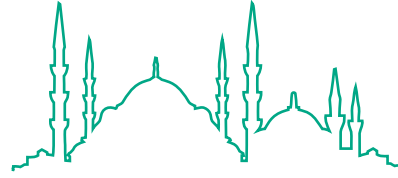
*Cenâb-ı Mustafâ Tevfîk Paşa-yı kerem-pîrâ
Ki hayrâta muvaffak eylemişdir Hazret-i Mevlâ
Rızâ-yı Hakk için mâl-i helâlin bezl ü sarf itdi
Bu bâbda rûhunu Behram Çavuş'un eyledi ihyâ
Bedenle hizmet-i dîn-i mübîni itmede dâim
Binâ-yı ma'bed-i İslâm'la itdi nâmını ibkâ
Dil-i âşık gibi vîrâneye dönmüşdü bünyâdı
Harîk-i Hoca Paşa'nın anı kılmış idi imhâ
İbâdetgâhı bir tarz-ı cedîd-i dil-küşâ üzre
Binâ kıldı tetimmâtıyla aslından daha a'lâ
Biri tâm diğeri cevher gibi tahsîne şâyândır
İki târîh ile bir beyt-i rengîn oldu ferah-bahşâ
Ketebehû Halil Hilmi Konyevî
“Gelüb tevîk-i Mevlâ eyledi bu câmi'i umrân”
“Bu ra'nâ ma'bedi tecdîd itdi Mustafâ Paşa”
1289 Şevvâlül-mükerrem*

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇADIRCI AHMED ÇELEBİ MESCİDİ

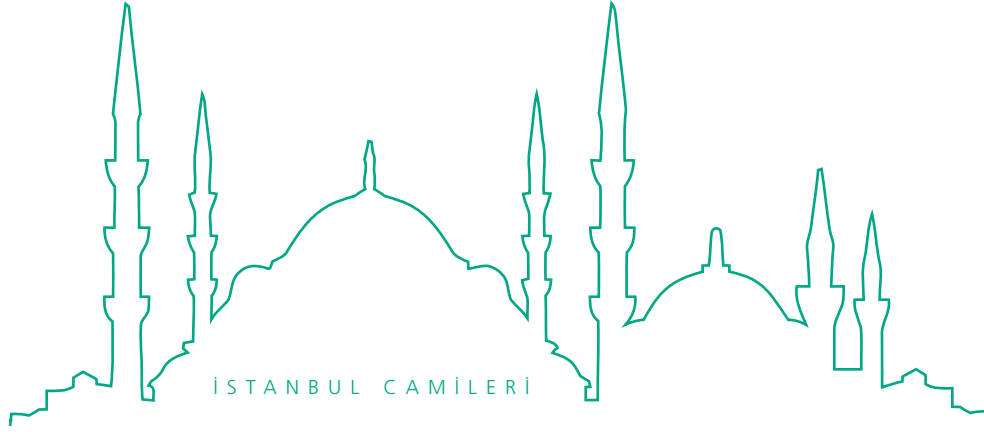
Kumkapı kurbundadır. Banisi Ahmed Ağa'nın merkadi belli değildir. 1936 senesinde kadro harici edilmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

FINDIKKIRAN CAMİİ - TAVAŞI CAMİİ

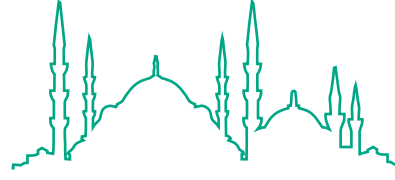
Kumkapı İstasyonu önündedir. Banisi Tavaşı Süleyman Ağa burada gömü-
lüdür. Tecdidî 1297 tarihindedir.

İBRAHİM PAŞA CAMİİ

Kumkapı kurbundadır. Banisi Maktul İbrahim Paşa sadrazam olmuştur. Binası, karısı Muhsine Hatun tarafından mûmâileyhin katlinden üç sene sonra tamamlanmıştır. Tarihi: *Hayr-ı latîf* (939)'dir. İttisalinde zaviye de vardır. Merkadi Okmeydanı ardında Nasuh Paşa ile bir mahaldedir.

Bu İbrahim Paşa aslen Efrecî olup silsile-i nesebi İstanbul'un kadim banisi Yanko veled-i Madyan'a müntehidir. Guzâttan bir zatın esiri iken rikâb-ı hümâyûna takdiminde iltifat-ı padişahiye mazhar olup odabaşılık rütbesini almış ve 929'da Piri Paşa yerine sadrazam olarak Kanunî devrinde 13 sene vezaret etmiş ve birçok pesendîde umûr-ı mühimmede bulunmuştur. Lakin 940'ta Acem Seferi'ne mukaddime-i ceşş olarak kemal-i haşmet sipehsâlârı ile Halep'e girdiğinde maya-i zamirindeki merkûz fesadı zuhura gelmiş, Sultan İbrahim namıyla fermanlar ısdar ettiği duyularak 942'de Galata'daki Canfeda Tekkesi'nde kellesi kesilmiştir. İstanbul'da hayli hayratı vardır. Ashab-ı dirayetten şeci, vakur, hâtemiyyü'l-kerem, bermekiyyü'ş-şiyem bir müşîr-i nâdirü'l-akrân iken şeytanın iğvâsıyla mâderzâd fesadını fiile getirdiğinden cezasını bulmuştur. Etvar-ı acibesinden olarak Divan-ı Âlî'ye çıkarken rikâbında hanende ve sazendesesi icra-yı makâmân eder, keyf-i bâde ile sermest bulunmuş.

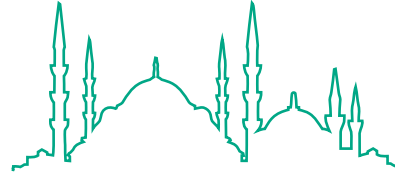
İSTANBUL CAMİLERİ

NİŞANCI MEHMED PAŞA CAMİİ

Kumkapı kurbundadır. Banisi Sadrazam Karamanî Mehmed Paşa'dır ki Mevlana neslindedir. Şehadeti 886 tarihindedir. Cami-i şerif civarında gömülüdür. İtmamı tarihi şudur:

Ahsenallâhu lenâ cennetü Adn bedelen (880)

Kâtip Çelebi ve Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi'nin beyanlarına göre işbu Mehmed Paşa, Sultan Fatih zamanında Gedik Ahmed Paşa'nın yerini sadaretten azlinde nail-i mühür olup dört sene sonra yani 886'da Fatih'in vefatında yeniçeriler yedinde rütbe-i şehadete vasil olmuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

SARRAC İSHAK CAMİİ

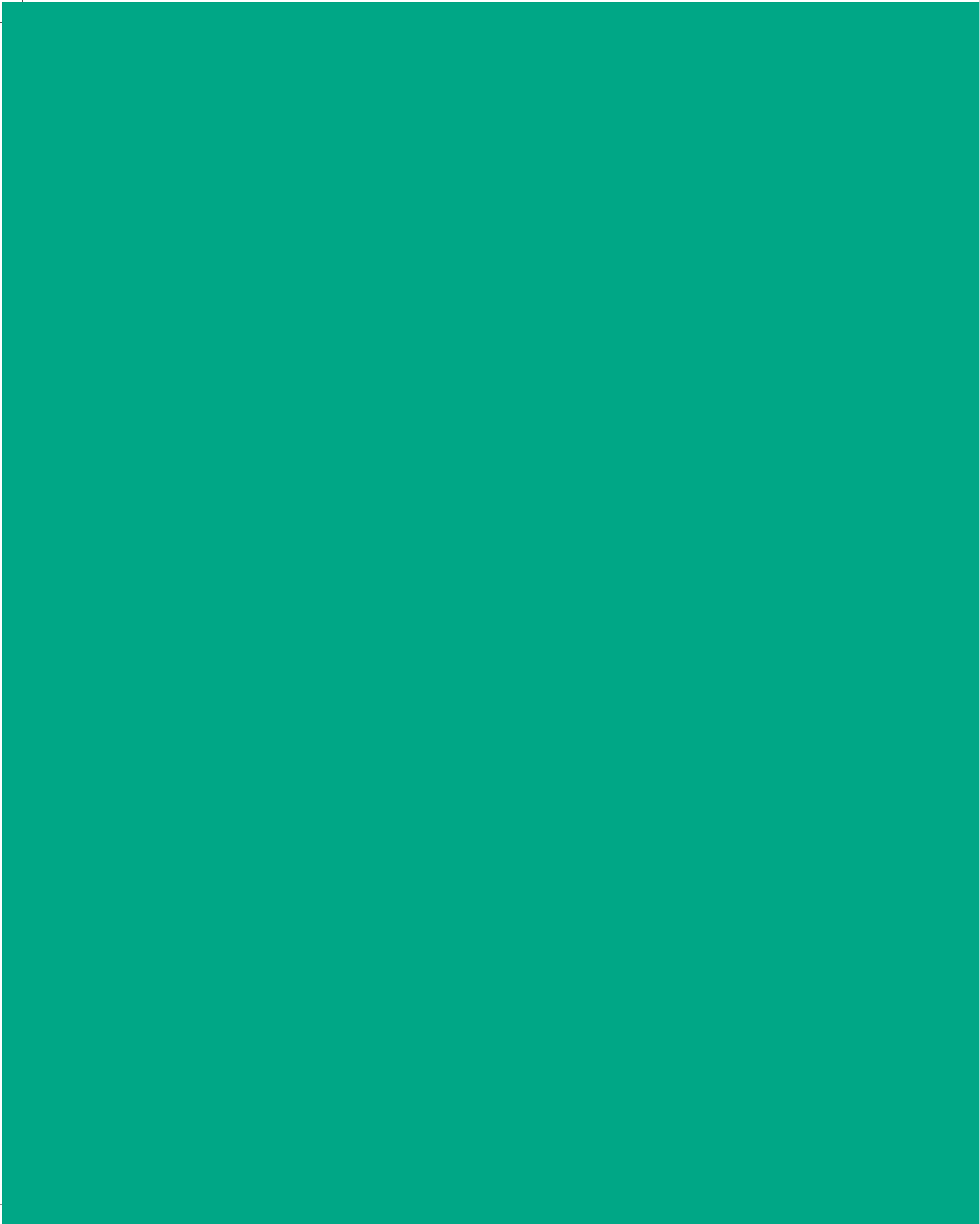
Soğanağa-Kumkapı arasındadır. Banisi de burada gömülüdür.

İSTANBUL CAMİLERİ

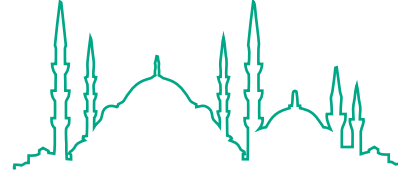
SİRKECİ-BABIALI-
BEYAZIT

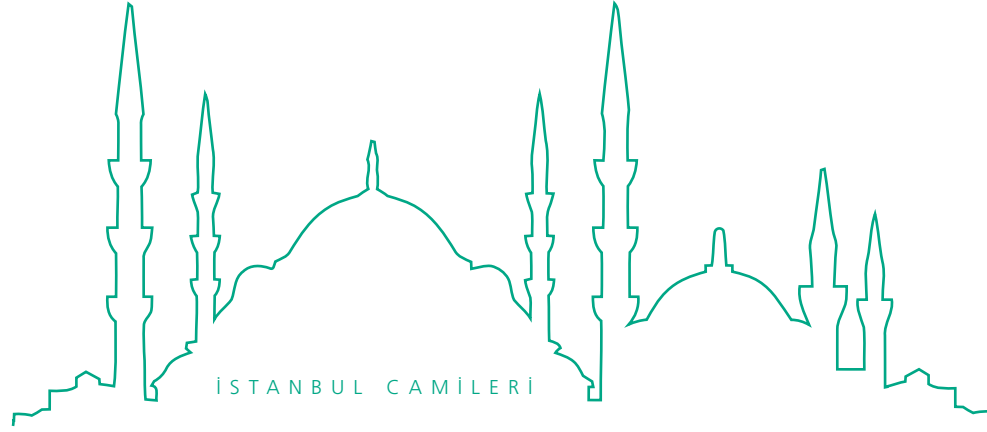
Sirkeci tren yolu kıyısında eski Tıbbiye Mektebi, şimdiki Saraçhane avlusunda, zarif ve harap bir binadır. Banisi Mahmud-ı Sâni'dir. Tıbbiye'nin tarih-i küşadı 1254 olduğuna göre cami de o tarihte yapılmış olsa gerektir. 1261 tarihinde Mekteb-i Fünun Tıbbiye-i Şahane nazırı unvanıyla mezkûr müesseseye tayin buyurulan eâzım-ı rical-i devletten ve rütbe-i balâ ricalinden Ziver Efendi'nin küşad günü tanzim ettiği tarih, müşârunileyhin âsârından iktibas edilmiştir:

*Hazret-i Mahmûd Han-ı saltanat-pîrâyenin
Eylemiş zâtın şifâ-yı sadr-ı millet Kirdgâr
Vaz' idüb dest-i himem nabz-ı nizâm-ı âleme
Âfiyet-bahş oldu cism-i mülküne ol tâcdâr
Ol şehin kânûnudur sâhib-i şifâ-yı ma'delet
İtme kânun ve şifâ-yı bû-alîye i'tibâr
Sâye-i adlinde ol hâkân-ı hikmet-sîretin
Buldu emrâz-ı mezâlimden rehâ ehl-i diyâr
Unsur-ı ahvâl-i dehri eyleyüb teşrîh-i tâm
Rub'-ı meskûn içre illet koymadı ol şehriyâr
Zât-ı pâkidir ilâc bür'-i sâ'a âleme
Hüsn-i tedbîriyle dermân geldi dehre âşikâr
Sarf idüb ol mâh-ı şevket akçeler encüm-i kadr
Kıldı bu Tıbhâneyi mânend-i gerdûn-ı üstüvâr
Öyle bir Tıbhâne kim Bokrat-ı üstâd-ı hekîm
Görse şâkird olmağa eylerdi anda intizâr
Hastagâna ta etıbbâ ide tertîb-i devâ
Ta ki âlemde ola sıhhatle illet pâyidâr
Haşre dek olsun şifâ-bahş-ı cihân ol pâdişeh
Eylesün dünyâ devâ-yı şevketiyle iftihâr
Âleme oldukça terkîb-i müferrih nusreti
Ûd-ı kahr-âsâ adûsu ola meshûk-ı dimâr
İki târîh-i mücevher söyledim itmâmına
Ol sebebden oldu Zîver mısra'ını tâbdar
"Mevki'inde kıldı ihyâ pâdişâh Tıbhâneyi" (1254)
"Fenn-i ebdân sâye-i şâhîde bulsun iştiyhâr" (1254)*

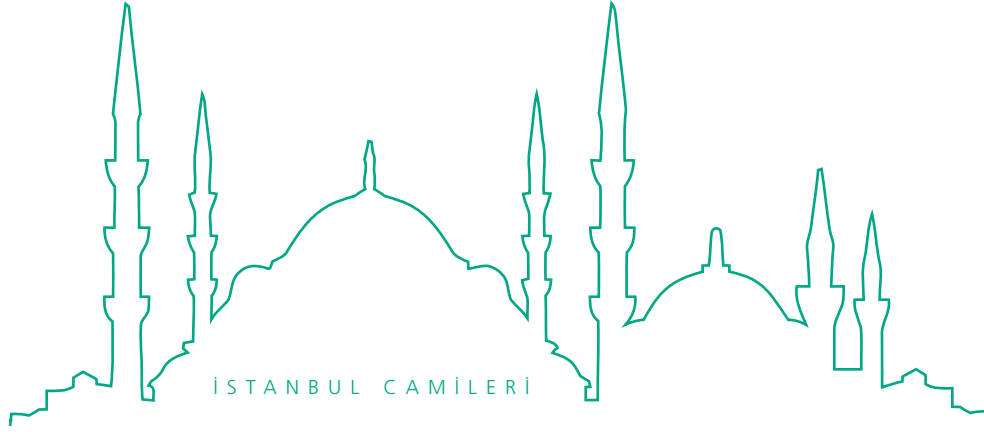
İSTANBUL CAMİLERİ

SARAY-I CEDİD ORTA KEBİR CAMİİ

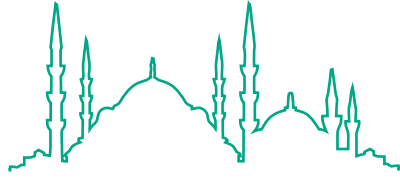
EMİRLER CAMİİ

Sirkeci İstasyonu karşısında Bahçekapı kurbundadır. Banisi Emir Hâce Seyyid Mustafa Efendi'dir. Kabri Şumnu'daki camisi civarındadır. Minberini Defterdar Avni Mehmed Efendi koymuştur ki bu zatın vefatı tarihi 1181'dir.

HOCA PAŞA CAMİİ

Sirkeci kurbundadır. Banisi Hoca Üveys Paşa'dır. Kuzâttan Nazır Mehmed Efendi'nin oğludur. Mısır valisi olup badehu İstanbul'da maktulen vefat etmiştir. Mesihpaşa kurbundaki diğer mescidinde (Hoca Üveys Mescidi) mihrab önünde medfundur. Bu ikinci mescid caddeye kalbedilmiştir. Vefatı 999 tarihindedir. Biraderi Râî Hasan Efendi, Edirne kadısı iken müşârunileyhten altı sene evvel 993'te, diğer biraderi Ramazan Efendi İstanbul kadısı iken Râî Hasan Efendi'den dokuz sene evvel 984'te vefat etmişlerdir.

İSTANBUL CAMİLERİ

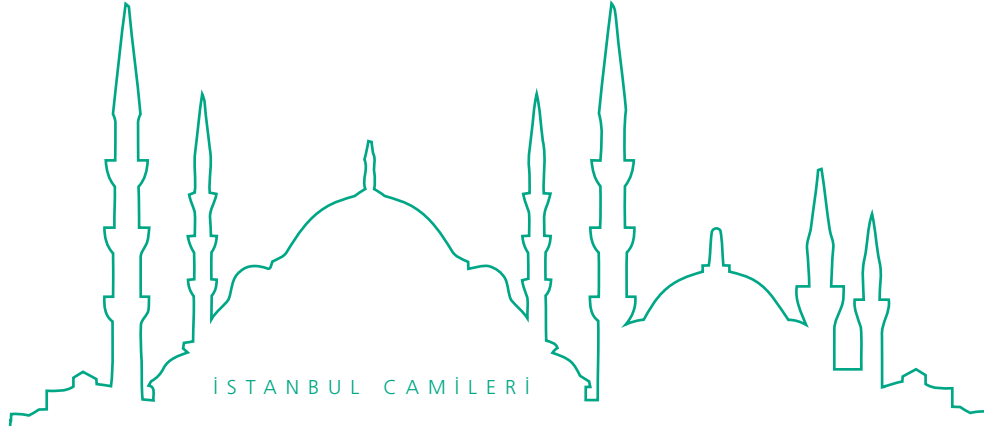
KARAKİ HÜSEYİN ÇELEBİ CAMİİ

Salkımsöğüt'te Aydınoğlu Tekkesi kurbundadır. Banisi Kilerci Hüseyin Çelebi'dir. Cami-i şerif 1288 tarihinde yenilenmiştir. Kitabesi şudur:

Da'âvî nâzırı sâbık Mümtâz Efendi merhûmun vasiyeti üzerine işbu Karaki Hüseyin Çelebi Câmî'-i şerîfi müceddeden binâ ve inşâ olunmuşdur. (1288)

İlk banisinin merkadi meçhuldür. Minberini Tütün Gümrüğü Mukataa Emîni Hasan Ağa koymuştur. Karşısındaki medrese Saray Ağası Mustafa Ağa'nındır ki binası 999'dadır.

BEŞİR AĞA CAMİİ

Babiali karşısında Şengül Hamamı alt tarafında köşededir. Banisi Dârüssaâde Ağası Şeyhülharem el-Hâc Beşir Ağa'dır. Mahfil-i hümayûn, kitaphane, mekteb, medrese ve tekkesi, caminin altında sebili ve yanında çeşmesi vardır. Tak-ı dergâhındaki kitabesi şudur:

*Hatîb-i minber-i adl ü kerâmet câmi'-i şevket
İmâm-ı dîn ü devlet Han Mahmûd-ı kerem-pîrâ
Nice hayr ile kürsî-i cihânı beyt-i ma'mûra
Müşâbih eyledi ol kible-i şâhân-ı mülk-ârâ
Bi-tevfîk-i Hudâ eserine kıldı iktidâ çün kim
Ağa-yı Hâfız-ı Dârü's-sa'âde izz ile hâlâ
Muvaffak olmuşiken bî-aded hayrâta ez-cümle
Yeniden bu ibâdetgâh-ı pâki eyledi ihyâ
Salâdır gel kıyâm it beş vakitte tâ'atullâha
Zehî âlî makâm oldu bu zîbâ ma'bed-i vâlâ
Ezân-ı pençgâneyle böyle ta kim şeref-i âlem
Binâ-yı devlet bânîsi Hakk ide pâ-ber-câ
Çıkub erkân-ı çârım üzre kıldı birbirin tebşîr
Tavâf itdikle Feyzî sâkinân-ı âlem-i balâ
Bu mısra'la didiler gayr-ı ez-menkût târîhin
"Eser bir câmi'ü'l-envâr yapırdı Beşîr Ağa" (1158)*

Vâkıf-ı müşârunileyh Eyüp'te Baba Haydar Mahallesi'nde darülhadis, mekteb, çeşme ve kitaphane yaptırmıştır. Medine-i Münevvere'de de bazı hayratı vardır. Hâcî Beşir Ağa Ahmed-i Sâlis merhûmun efendiliklerinde hizmetinde bulunmuş ve cüluslarında musahipler zümresine vasıl ve 1116 tarihinde Daye Kadın'ı hacca götürmeye memur olarak badehu hazinedarlığa erişmiş

ve 1125'te Dârüssaâde Ağası Süleyman Ağa ile birlikte Kıbrıs'a gitmek üzere azledilmişti. Kıbrıs'tan Mısır'a gönderilip bir müddet sonra Şeyhülharem olarak 1129 sonlarında Anber Ağa'ya hayrülhalef dârüssaâde ağalığıyla mümta-zü'l-akran edilmiş, Ahmed Han zamanında 13 sene hizmete bulunduğu gibi Sultan Mahmud'un cülusunda mansıbı ibka edilmiş ve 1159 senesine kadar ikbal ile hemhal iken hastalanarak Bahariye nam yalısında vefat edip Hazret-i Halid civarına gömülmüştür. Türbesinin kapısındaki tarih şudur:

*Du'â idüb didi bir bendesi ana târîh
"Beşîr'e zîr-i livâ-i Resûl ola me'va" (1159)*

Bu caminin avlu kapısında da şu kitabe vardır:

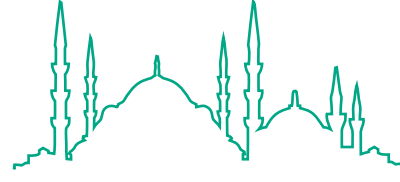
*Şehinşâh-ı cihân Sultân Mahmûd-ı felek-dergâh
Sezâdır dergehinde bende olsa dâver-i dârâ
O sultân-ı kerem-ver bende-perver hüsrev-i dehre
Hayr-hâh sadakât-kârî zât-ı ekmele ü dâna
Yegâne bende-i merğûb havâssu'l-hâs makbûlü
Ağa-yı Hazret-i Dârü's-sa'âde ol kerem-fermâ
Kerîm-i sâf-tıynet dâver-i gayretkeş-i devlet
Esâs-ı ma'delet hikmet-şinas bû-Alî Sînâ
O zât-ı muhterem memdûh-ı âlem dâver-i ekrem
Cihânı lutf u cûd u himmetiyle eyledi ihyâ
O zâtın âyet-i ihlâsına bürhân-ı kâtî'dır
Bu nev tertîb-i zîbâ bu bihîn âsâr nev-peydâ
Mu'allâ medrese dil-cû sebîl ü tekyegâh-ı nev
Münevver mekteb ü dârü'l-kitâb-ı bî-bedel hakkâ
Nümûdâr olmamış emsâli mir'ât-ı cihân içre
Ki eşbâh-ı nezâirden mu'arrâ her biri zîra
Mahallinde hülâsa hayr-ı pâk-i bî-nâzîr oldu
Vire bânîsine Feyyâz-ı Mutlak ecr-i lâ-yuhsâ
Vikâye eyleyüb âfâtdan zât-ı keremkârın
Müeyyed eyleye sadr-ı refî'inde anı Mevlâ
Sühan-senc-i ma'ârif-pîşegânın her biri gerçi
Bu nev hayr-ı bedî'e nice târîh itdiler inşâ
Senâ-hân-ı kadîmî Ni'met-i dâî dahi böyle
Olub evsâf-ı zât-ı midhat âsârı ile gûyâ
Didi itmâmına târîh için bu beyt-i garrâyı
Ki nokta konmasa el-hak olsa tâk-ı bâbına imlâ
"Bu dârü'l-ilm-i balâ-tarhı lillâh eyleyüb bünyâd
Hele bu bâbda ihyâ-i ulûm itdi Beşîr Ağa" (1158)*

Ayasofya altında Gülhane Parkı kapısı karşısındadır. Banisi Ahmed-i Sâlis'in kızı Zeynep Sultan'dır. Kitabesi şudur:

*Sâhibetü'l-hayrât ve'l-hasenât Zeyneb
Sultân bint el-Gâzî Ahmed Han-ı Sâlis
Fî 15 M sene 1183*

Bu cami bilahare imar edildikte müşâruni-leyhânın üzerine bir türbe yapılmak üzere beka-ya-yı izâmı bir torba derununa konularak caminin bodrumuna vaz olunmuş ve fakat her nedense türbe yapılamayarak kemikler orada kalmıştır. Caminin mahfil-i hümâyûnu ve her türlü levazımı mükemmeldir. Bir kubbeli ve tuğla minarelidir. Avlusunda Sadrazam Alemdar Mustafa Paşa ve Defterdar Tahsin efendilerin mezarları mevcuttur. Alemdar'ın taşı şudur:

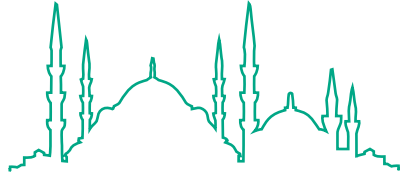
*Sadr-ı esbak Mustafa Paşa-yı erbâb-ı fiten
Tu'me-i seyf eylemişdi dehre virmişken nizâm
İtmedi hürmet o zâlimler sadâret câhına
Nâsa vâcibken vekîl-i pâdişâha ihtirâm
Pâre pâre eyleyüb cismine o bed ef'âller
Atdılar bir çâh-ı battâla bulub birkaç izâm
Eylemişken vak'a-i mevte yigirmi yıl mürur
Olmamışdı hayyiz-i imkânda ta'yîn-i makâm
Şimdi Hakk mansûr idüb Sadr-ı Selîmü'l-hilkati
Eyledi ol zümreden seyfiyle ahz-ı intikâm
Eyleyüb tebyîn o düstûr-ı şehîdin kabrini
Nâmın ibkâ ile kıldı kendisi ibkâ-yı nâm
Dikdi taş menziline merdâneğiye şübhesiz
Hayr ile mezkûr-ı efvâh oldu ta rûz-ı kıyâm
Âsaf-ı devrâna ihsân eyleyüb ömr-i tavîl
Eylesün sâhib-i mezârı mağfîret Rabb-i enâm
İzzet ol demde dimişdim rihlet-i târîhini
"Mustafa Paşa şehîdâ eyledi Adn'i makâm" (1223)*

İSTANBUL CAMİLERİ

ZEYNEP SULTAN CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

AYASOFYA CAMİİ

Aslen kilise idi. Fatih hazretleri İstanbul'u aldıktan sonra temizletip minber koydurarak ibtida Cuma namazını burada eda, sonra bir tuğla minare ile bir medrese bina etmişlerdi. Bu medrese odalarının üst katı Sultan Bayezid'indir. Bâb-ı Hümâyûn köşesindeki minareyi de müşârunileyh yaptırmışlardır. Kanunî Sultan Süleyman 933 tarihinde mihrab önüne iki büyük şamdan koydular ki Engürüs'ten alınan ganimetlerdendi. Selim-i Sâni dahi 981'de iki büyük minare ve caminin etrafına setler yaptırmıştır. İçerideki iki su küpü ve dört mermer mahfil Murad-ı Sâlis'indir. Taş kürsü Murad-ı Râbi'e aittir. Levhaların celi yazıları Teknecizâde Hattat İbrahim Efendi'nindir. 1060 tarihinde bitirdiği ism-i Celâl levhasında yazılıdır. Büyük kubbede asılı top kandil Ahmed-i Sâlis'in saltanatı sonlarında konulmuştur. Aslen bunun yerinde büyük bir altın top varmış. Camilere top kandil asmak ibtidâ o tarihlerde Şehzâde Camii'nden başlamıştır. Fener kandiller Fatih'ten kalmadır. Mahfil-i hümâyûn duvar içerisinde iken Ahmed-i Sâlis'in emriyle şehnişin yapılmıştır. Tarihi şudur:

*Gele beş vakit cemâ'at okuya târihin
Pâdişâh eyledi bu mahfil-i pâki tevsî' (1124)*

Cami içinde yedi tane kuyu vardır. Büyük kubbenin alemini Tavi Mehmed Paşa koymuştur. Damat İbrahim Paşa'nın sadareti esnasında mahyası olmayan çifte minareli camilerde alesseviye mahyalar yapılmak üzere irade sadır olarak her caminin mahya masrafı kendi vakfından, bu camininki Ahmed-i Sâlis vakfından verilmek kabul edilmiştir. Kütüphane Sultan Mahmud'undur. Tarihi:

Görenler tarh-ı matbû'un didiler Zeyniyâ târîh
"Bu nev dârü'l-kütüb îcâd-ı sultân-ı cihân-ârâ" (1152)

Müşârunileyh şadırvan, mekteb ve imaret de yaptırmıştır. Şadırvanın tarihi şudur:

Târîh-i dil-cûsun Emîn su gibi takrîr eyledi
"Sultân Mahmûd'a bu şâdırvân bu suda cûddur" (1153)

İmaretin tarihleri:

1.
Tamâm oldukda târîhin didi sâhib bu mısra'la
"Ayasofya âbâd oldu el-hak bu imâretle" (1155)
2.
Bu ni'met bendesi vech-i cemîl ile didi târîh
"İmâret eyledi Sultan Mahmûdü'n-nevâl ihyâ"
(1155)

Akşemseddin merhumun medrese kapısı ittisalindeki halvethanesi, kütüphane ve müderrislerine mevkıf ve hücre-i mabed kılınmıştır. Mahfil-i hümayûnlar Sultan İbrahim zamanında kafeslenmiştir. Bu caminin mahfil-i hümayûn dış kapısında şu kitabe vardır:

Bu vâlâ câmi'i ta'mîr idüb mahfil-i binâ kıldı
Şeh-i âlî-himem-i sa'y eyleyüb tahkîm-i bünyâna
Duâ-yı hayra târîhim virir bir başka fer zîver
"Hümayûn eyleye Hakk mahfili Abdülmecîd Hân'a"

1265

İç kapıda da şu kitabe mevcuttur:

Nâm-ı zıllullâh ola ta zîb ü menşur-ı senâ
Sâyesiyle zeyn ide dünyâyı Rabbü'l-âlemîn
Sâhibâ yek-mısra' bercestedir târîh ana
"Oldu Ayasofya vâlâ beyt-i ma'mûr-ı güzîn" 1148

Ayasofya Camii.

Constantinople. — Sainte-Irène et Sainte-Sophie.

Bu kitabenin üzerindeki kitabe:

- Ayasofya Camii Şadırvanı

Bismillâh...
 Selâmün aleyküm tıbtüm...
 Hazret-i Sultân Mahmûd Han Gâzî kim anın
 Câmî'-i ikbâline bir kubbedir çarh-ı berrîn
 Kible-i şâhân-ı devrân nuhbe-i Osmâniyân
 Bâ'is-i âsâyîş-i âlem emîrû'l-mü'minîn
 Oldu ashâb-ı kemâlin arkası mihrabda
 Olalı iclâl ile zâtı imâmü'l-müslimîn
 Nice hayrâta muvaffak itdi Allah anı kim
 Olmamış melhûz eslâf-ı selâtîn-i güzîn
 Evvelâ teşyîd idüb âlî mukavves tâklar
 Teşnegâna andan icrâ eyledi mâ'-i mu'în

Şimdi Ayasofya gibi mu'allâ ma'bedi
 Eyleyüb ta'mîr ile maksûre-i huld-i berrîn
 Zâhir ile bâtının ma'mûr idüb sûfî gibi
 Oldu vech-i tesmiye ma'lûm-ı ashâb-ı yakîn
 Sengler izhâr-ı nakşile idüb keşf-i zamîr
 Döndüler ol merd-i murtâza ki ola halvet-güzîn
 Kubbe ve tâk-ı mu'allâsında zerrîn pullar
 Ehl-i küfrün sînesinde oldu dağ-ı âteşin
 Kubbe-i çarh-ı encüm sîmîn ile pür-zeyn ise
 Ahter-i zerrîn ile oldu bu andan dil-nişîn
 Hırka-i beyzâ giyüb her menâr oldu hemân
 Zikr ü tehlîle kıyâm itmiş birer şeyh-i güzîn
 Hâfız-ı Dârü's-sa'âde nâzır-ı vakf-ı şerîf
 Zât-ı âlişân Beşir Ağa idüb re'y-i rezîn
 Gallesin hıfz eyleyüb ref'-i tedâhül eyledi
 Emr-i sultânile sarf itdi bu ta'mîre hemîn
 Ta cemâ'at ide bu câmi'de tâ'ate kıyâm
 Zîb-i taht-ı şevket ola ol imâmü'l-müslimîn

Diğer küçük iç kapıdaki kitabe:

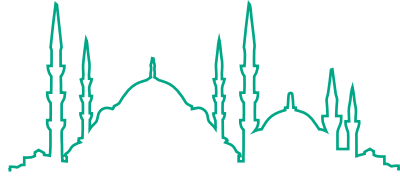
İnnemâ ya'muru...
 Men âmene billâhi'l-Aliyyi'l-Azîzi'l-Vehhâb
 Târîh-i ta'mîr-i fî-zemeni es-Sultân el-Gâzî Mahmûd Han

ÜSKÜBİYE CAMİİ

Ayasofya kurbunda Yerebatan Sarayı karşılındadır. Banisi Fatih'in şâtırbaşısı Mehmed Ağa Mescidi civarında gömülüdür. İttisalindeki sebil "*Dilsiz Tavşan Ağa*" binasıdır. Cami karşısındaki sokak nihayetinde Devlet-i Aliyye nakiblerinden Molla Taşkendî Seyyid Muhterem Efendi Türbesi vardır. Ayasofya şeyhlerine vakfolan hane içindedir. Vefatına; "*eş-Şeyh (941)*" tarihtir.

Caminin köşesinde makberede Cebecibaşı Mustafa Ağa medfundur. Bu zat cami-i mezbûra bir hayli şey vakfetmek suretiyle yardımda bulunmuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

SULTAN AHMED CAMİİ

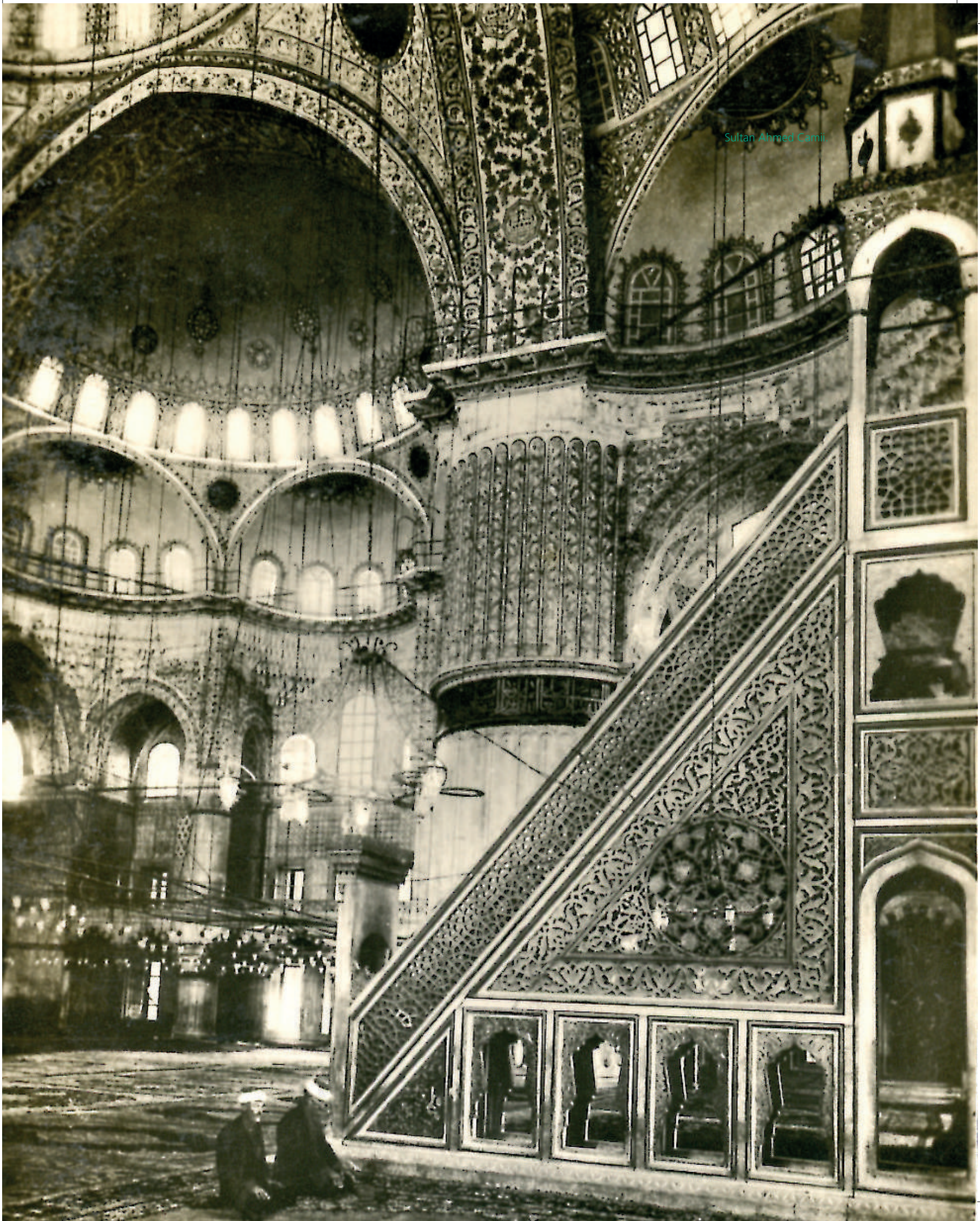
Banisi Ahmed-i Evvel'dir. Dördü üçer, ikisi ikişer şerefeli altı minaresi vardır. Mahfil-i hümâyûn, müezzin mahfili ve iki tarafında altı üstlü, içli ve dışlı cemaat mahfilleri ve caminin içinde iki abdest musluğu vardır. Bir medresesi, imareti, tabhane, darüşşifa, mekteb, türbe, sebilleri ve muvakkithanesi vardır. Tarihi binası; "Ni'am-ı dârü'l-müttakîn (1026)"dir.

Müşârunileyh aynı sene irtihal etmiştir. Türbesi üç sene sonra yapılmıştır. Tarihi şudur:

Türbe-i Sultân Ahmed evc-i illiyyîn ola (1029)

Sultan Ahmed Camii

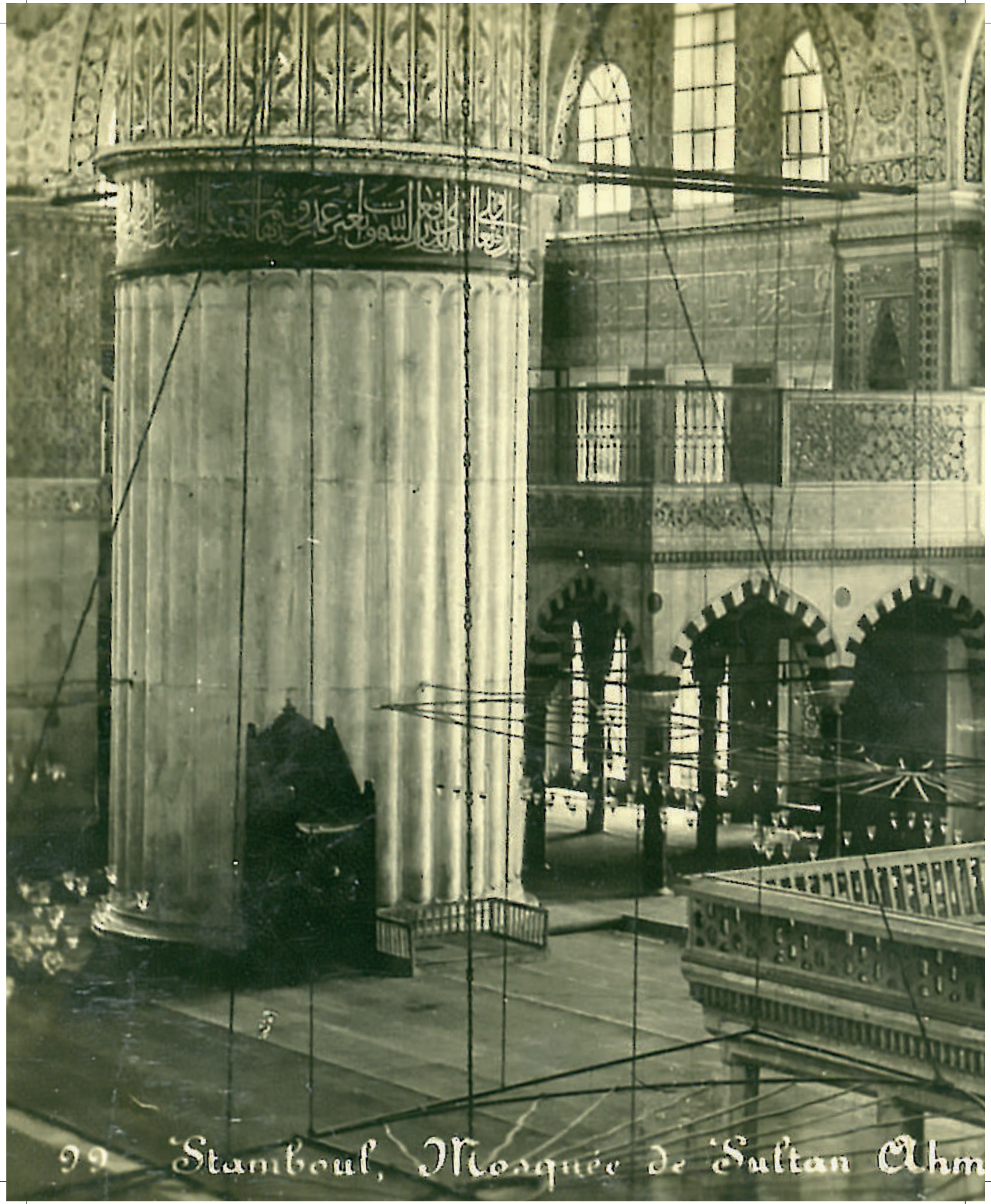

Sultan Ahmed Camii.

Sultan Ahmed.

99 Stamboul, Mosquée de Sultan Ahm

- Sultan Ahmed Camii iç görünüm.

[Yanında oğlu Genç Osman ve diğer oğlu IV. Murad, bunun ve İbrahim'in validesi Mahpeyker Kösem Sultan, Murad-ı Râbi' kızı Safiye Sultan medfundur. Şehzâdelerinden Orhan, Bayezid, Mehmed ve Sultan Osman'ın şehzâdelerinden on beş tane, kızlarından on iki tane ve Ahmed-i Evvel'in dört hasekisi cem'an 34 kişi buraya gömülüdür.]

Caminin celî yazıları nakib-i vakit Seyyid Kasım Gubari Efendi'nindir. Mûmâileyh 1024 tarihinde vefat etmiştir. Eyüp Türbesi civarında medfundur. 1037 senesinde İstanbul'da vefat eden kuzâttan Bursalı Haşimî Mehmed Efendi, Ahmed Han'ın cülusuna 11 vecih üzerine tarih çıkan bir vefk söylemişti (1012).

Caminin mimarı Mehmed Ağa, Türklüğün medar-ı iftiharını bu mabedi yapmakla te'bîd-i nam etmiştir. Büyük kapısı kemerindeki kitabesi şudur:

Sağda:

بانیان

* لفظن احمد جامی

بانی احمد اولہ . دور دی اوچہ ، ایسی ایلیہ شرف کی آئی
 مبارک واد . نفل ہمایونہ ، مؤزہ محفلہ وائے طوفانہ اللہ ارسلہ
 ایلیہ و طیبہ کی جہات محفلہ و جامعہ ایلیہ ایلیہ است مہلک واد ،
 برصہ ، عمادہ ، تاجیہ ، دا الخاء ، مکتب ، تہ ، بیلیہ و قونیا
 واد . تاریخ بناہ : نیر المتیقہ - ۱۰۵۶ د .

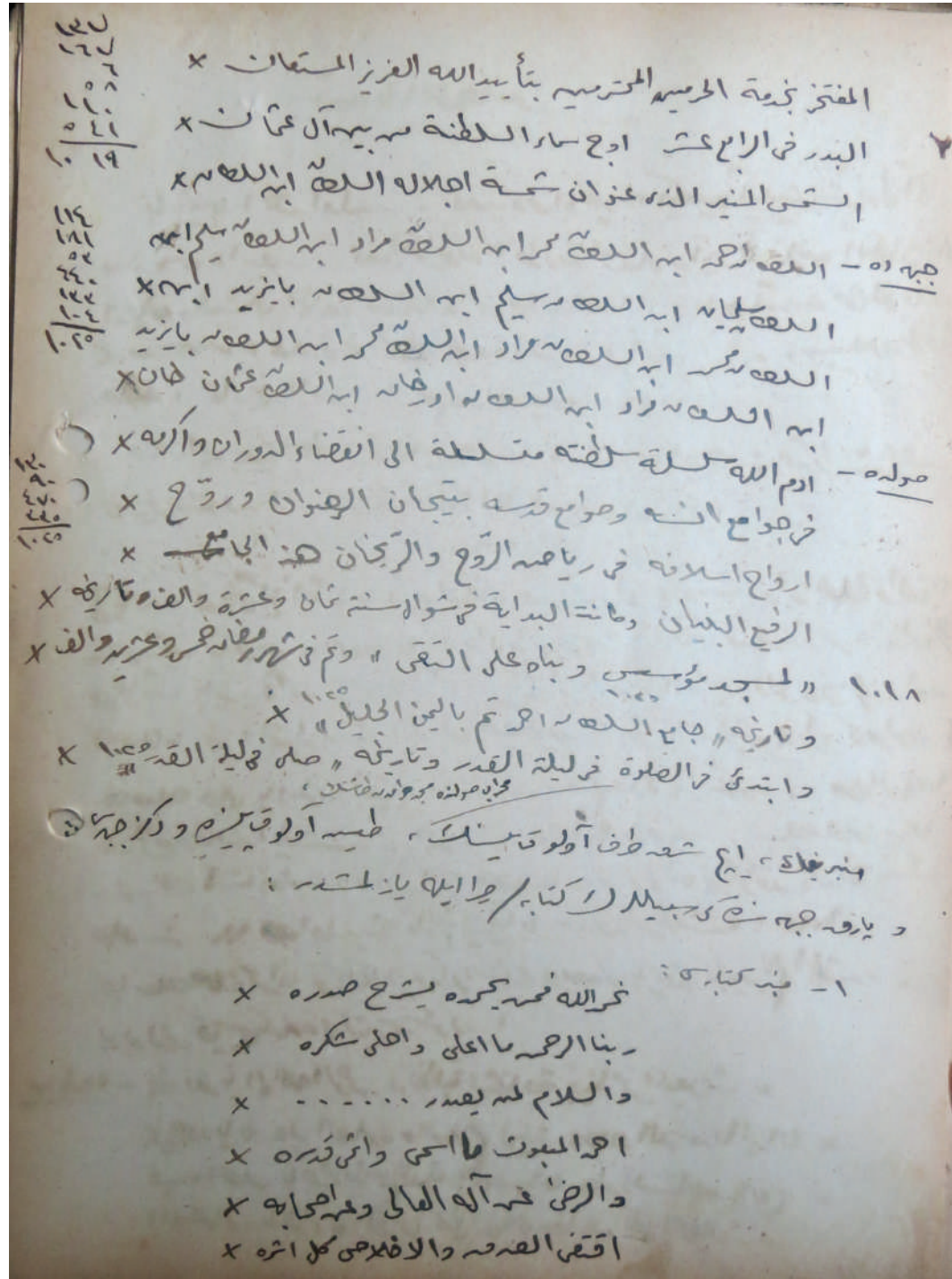
شاہ ابی علیہ نے اجمالیہ . تہ ہی اوج نے عہدہ بیلیہ .
 تاریخ تہ : تاریخ احمد اوج علیہ اولہ
 ۱۰۵۹

[بانیہ اوجی بیلیہ و دیر اوجی و دیر وار ، بونک و اہلک والہ ہی
 ماہ کیہ - کوسم - لفظہ ، دار اوجی قہ صفیہ مدفنہ / شہادہ
 اولیہ ، بانیہ احمد و لفظہ عثمان شہادہ اندہ اودہ سہ دانہ و قہ اندہ اودہ
 ایلیہ و اراوندک ذرت خفکیں جہتہ ۶۶ کیس ہواہ کو مولود
 جامعہ ہر یازیلہ نعیب وقت سید قام بیلیہ افندیگہ . صور ایلیہ ۱۰۵۶
 تاریخ وفات ایلیہ . ایون تہ ہواہ مدفنہ . بیک اوتوزیہ ہی
 نے اکتوبرلہ وفات ایلیہ قضائہ ، روس لہا کی کراقد احمد خانک
 جلوس ۱۱ ہوا ورنہ تاریخ بیلیہ ہر وفہ سویلوسہ : ۱۰۱۵
 نام انہ

Cephede:

es-Sultân ibnü's-Sultân Selîm ibnü's-Sultân Bâyezîd ibnü's-Sultân Muhammed ibnü's-Sultân Bâyezîd ibnü's-Sultân Murâd ibnü's-Sultân Orhan ibnü's-Sultân Osman Han.

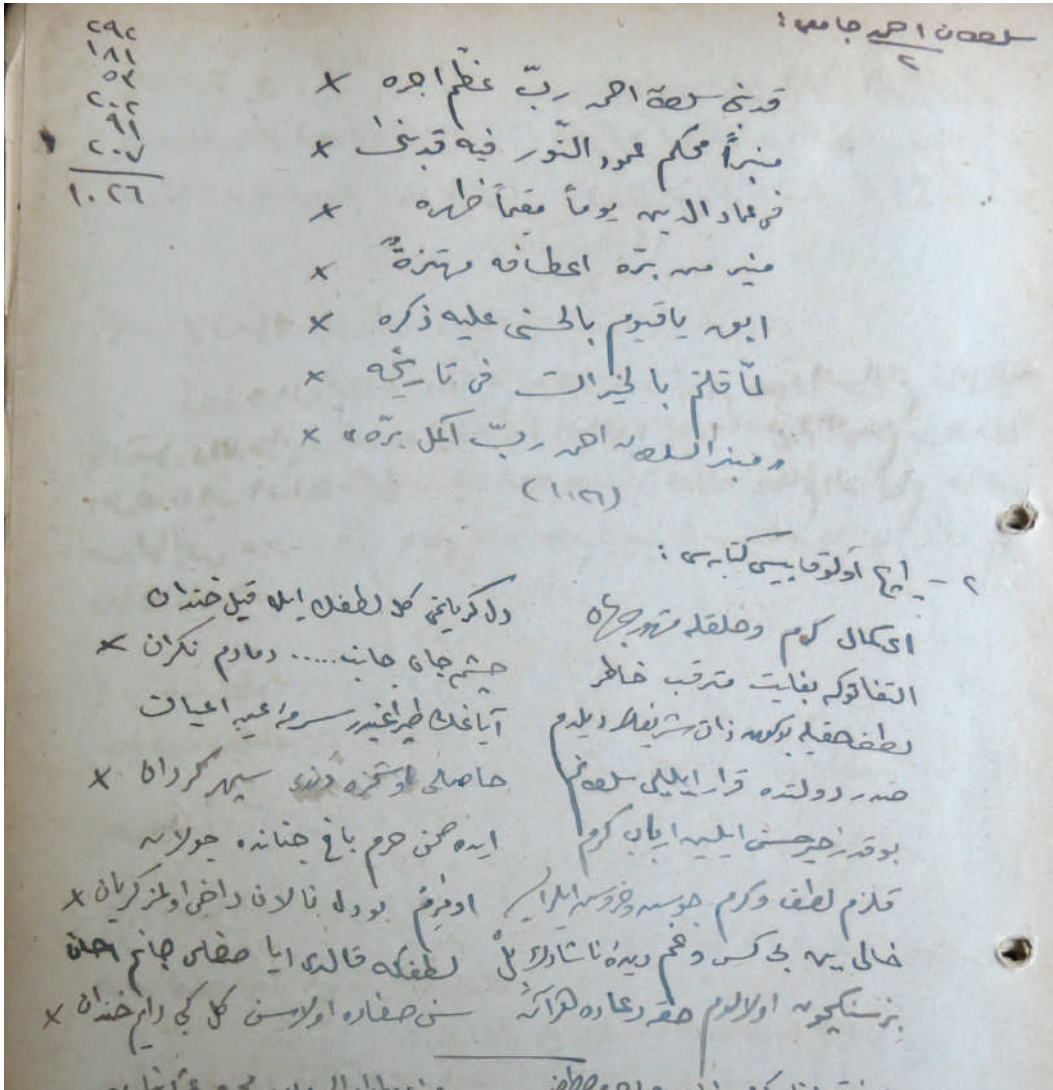

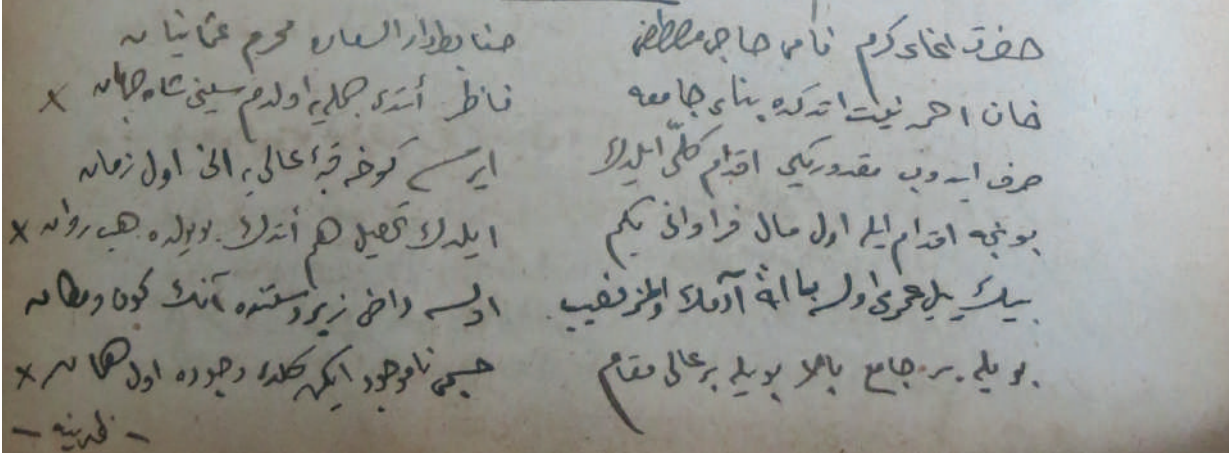

Solda:

Edâmallâhu silsilete saltanatihî müteselsiletan ilâ-inkızâi'd-deverâni ve ekremihî fî-cevâmi' ..... ervâhu eslâfihî fî-riyâzi'r-rûhi ve'r-reyhân hâze'l-câmi' er-refî'u'l-bünyân ve kânetü'l-bidâyeti fî-Şevvâl seneti semân ve aşera ve elf ve târîhuhû (1018) "li-mescidin müessesün ve benâhu ale't-tekâ" ve temme fî-şehri Ramazân hamse ve işrîn ve elf ve târîhuhû "câmi'u's-Sultân Ahmed temme bi'l-yümmi'l-celîl" (1025) ve'btedâ fi's-salâti fi'l-leyleti'l-Kadr ve târîhuhû "sallî fi'l-leyleti'l-Kadr" (1025).

Minberinin iç şark tarafı avlu kapısının mihrab solunda Mescid-i Haram'dan taşının dış avlu kapısında ve deniz cephesi ve park cephesindeki sebillerin kitabesi sıra ile yazılmıştır:

Minber kitabesi:

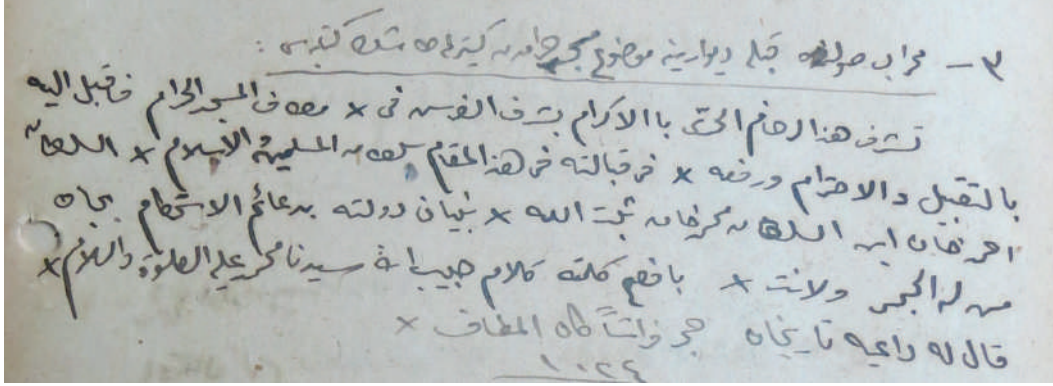

İç avlu kapısı kitabesi:

Ey kemâl [ü] kerem ü hulkile meşhûr-ı cihân
 Dil-i giryânımı gel lutfun ile kıl handân
 İltifâtına be-gâyet müterakkıb-ı hâtır
 Çeşm-i cân cânib-i [mihrine] demâdem nigerân
 Lutf-ı Hakk ile bugün zât-ı şerîfin diledim
 Ayağın toprağıdır sürme-i ayn-ı a'yân
 Sadr-ı devletde karâr eyleyli sultânım
 Hâsılı üstümüze döndü sipihr-i gerdân
 Bu kadar hayr-ı hasen eyleyen erbâb-ı kerem
 İde sahn-ı harem-i bağ-ı cinânda cevelân
 Kulzüm-ı lutf u kerem cûş u hurûş eyler ise
 Umarım bu dil-i nâlân dahi olmaz giryân
 Hâli ben bî-kes ü gam-dîde-i nâ-şâdın bil
 Lutfuna kaldı eyâ safâsı cânım ihsân
 Biz seninçün olalım Hakk'a du'âda her ân
 Sen safâda olasın gül gibi dâim handân
 Hazret-i ağa-yı kerem nâmı Hâcî Mustafâ
 Zâbit-i Dârü's-sa'âde mahrem-i Osmâniyân

Han Ahmed niyet itdikle binâ-yı câmi'e
 Nâzır itdi cümleye ol dem seni şâh-ı cihân
 Sarf idüb maktûrunu ikdâm-ı küllî eyledin
 İrse kûha kubbe-i âliye anı ol zamân
 Bunca ikdâm ile ol mâl-i firâvânı begüm
 Eyledin tahsîl hem itdin bu yolda hep revân
 Bin yıl ömrü olsa billâh âdemin olmaz nasîb
 Ölse dahî zîr-i destinde anın kevn ü mekân
 Böyle bir cami'-i balâ böyle bir âlî makâm
 Cismi nâ-mevcûd iken geldi vücûda ol hemân
 Himmet olunca olurmuş böyle ... (kırılmıştır)
 Devletin efzûn olub hem ömrün olsun câvidân
 Binde bir mümkün değil evsâfını şerh eylemek
 Olsa gûyâ ger dehânımda eğer kim (?) sad
 zebân
 Göricek bu câmi'i didim anun târîhini
 "Eyledün bu dehr içinde Hakk bu kim âlî-nişân"
 (1028?) (1043)

Mihrab solunda kible duvarına mevzu Mescid-i Haram'dan getirilme taşın kitabesi:

Dış avlu kapısı deniz cephesindeki sebil kitabesi:

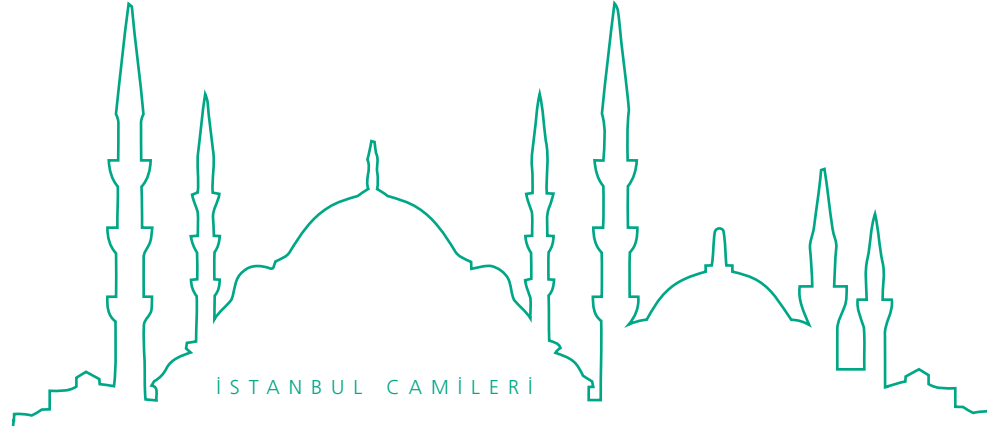
Sâye-i Hakk mazhar-ı lutf-ı Cemîl
 Mazhar-ı ihsân-âsâr-ı cezîl
 Dâimâ nûş eylesün âb-ı hayât
 Âb-ı lutfundan kana ta her alîl
 Hakk sebilinden bu âb Sultân Ahmed Hansebîl
 Lûlesinden eyledi icrâ zülâl-ı selsebîl
 Dâimâ nûş eyleyüb âb-ı hayât câvidân
 Devleti hadden füzûn olub ola ömrü tavîl
 Havz-ı mevrûd-ı Resûlullâh'dan reyyân evvelâ
 Şol zamân kim ola muhtâcî havzın her alîl
 Mâye-i râhatdır ol zıll-ı ilâhın sâyesi
 Sâye-i lutf-ı Hudâ ola ana zıll-ı zalîl

Park cephesi avlu kapısındaki sebil:

Hayr iden dâr-ı Na'îm içre ebed mesrûr ola
 Yazılıub a'mâl-i hüsnü deftere mestûr ola
 Câmi'-i Han Ahmed'in bânî-i âlî-meşrebi
 Hazret-i mi'mârbaşı âhiri ma'mûr ola
 Kim Muhammed'dir anun nâmı ve âlî-himmeti
 İtdi bu ra'nâ binâyı haşre dek meşhûr ola
 Olmamışdır dahi olmaz böyle bir âlî binâ
 Bir eser konmuşdur kim dem-be-dem mezkûr ola (1026)

Sultan Ahmed Camii'nin Kabasakal Camii karşısındaki sebili:

Hoş yapılmış bu makâm-ı bî-adîl
 Sûyudur âb-ı hayât-ı selsebîl
 Yapdı Sultân Ahmed âlî-nejâd
 Âhiretde Hakk vire ecr-i cezîl
 Sahn-ı cûdu dil-küşâ cennet-misâl
 Hoş-güvâr-ı âb-ı lutfu hem-çü Nîl
 Seyr idenler didiler târîhini
 "Ayn-ı Kevser bî-bedel zîbâ sebîl" (1026)

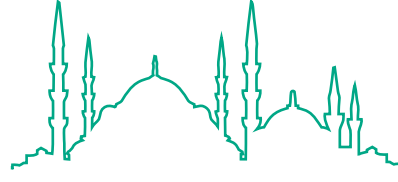
FİRUZ AĞA CAMİİ

Sultanahmet kurbunda, Tramvay Caddesi üzerindedir. Banisi Sultan Bayezid'in hazinedarbaşısı olan Firuz Ağa'dır. 896 tarihinde yapılmıştır. Kapısı kemerinde Şeyh Hamdullah hattıyla şu tarih yazılıdır:

*Hâzinü's-Sultân-ı Sultan Bâyezid
Ve hüve Fîrûzun reîsü'l-hâzinîn
Hasbeten lillâh min-embâlihî
Kad benâ beyten li-kavmi âbidîn
Erda anhü yâ ilâhe'l-âlemîn
Felyekün fî cenneti min-hâlidîn
Kâle Rıdvânü'l-ulyâ târîhahü
“Cennetü'l-me'vâ ve dârü'l-hâmidîn” (896)*

Ayrı türbede medfundur (918). Mektebinin ilk meşk hocası mûmâileyh Şeyh Hamdullah Efendi merhumdur.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇATALÇEŞME CAMİİ - MOLLA FENARİ CAMİİ

Cağaloğlu Hoca Rüstem kurbundadır. Banisi Fenarizâde Yusuf Bali Efendi'dir ki Bursa kadısı iken 846'da irtihal etmiştir. Oğullarından Ahmed Paşa'nın Valide Hamamı (Çemberlitaş) kurbunda fevkani bir mescidi vardı. Diğer oğlu Ali Efendi (İsa Efendi olacak) Halıcılar Köşkü'ndeki Kilise Camii'nin vâkıfıdır. Bu caminin minberini Mehmed Eminzâde Sadık Ağa koymuştur ki Kayalar'da gömülüdür (1171).

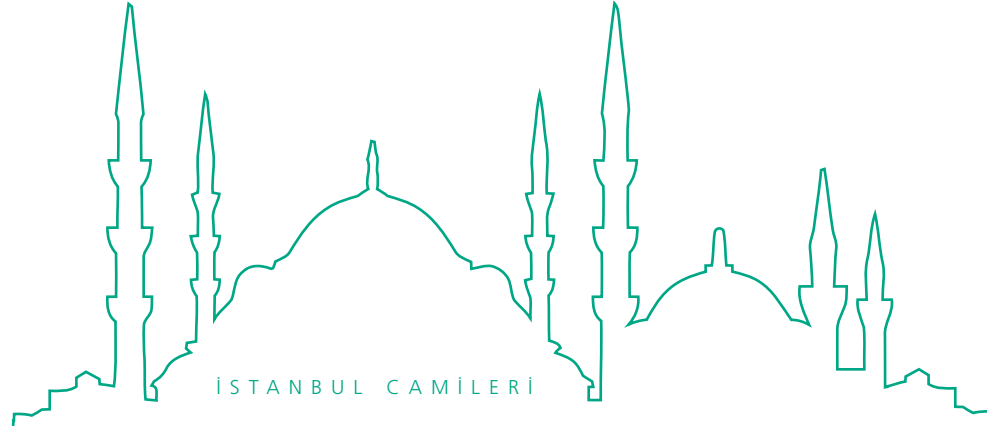
Mihrabındaki bakır şamdanlardan biri üzerinde şöyle yazılıdır:

*Sâhibü'l-hayrât Niş defterdarı
Asma ... (?) Ahmed Ağa
An vudî'a'l-mescid-i Fenârî Ali Efendi
Fî-sebîlillâh vakf (1148)*

[İmam efendinin ifadesine nazaran bu şamdan Niş fethinde alınan ganâimin parasından yaptırılmıştır.]

FATMA SULTAN CAMİİ

Babiali karşısındadır. Aslen terzibaşlarından Piri Ağa'nın mescidi olup badehu Damat Maktul İbrahim Paşa bu mescidin ittisalinde bir saray yaptırmakla mescidi paşanın halilesi Fatma Sultan yenilemiş ve minberini koymuştur. Kapısı kemerinde şu tarih vardır:

*Bu mısra'la söyledi târîh-i itmâmın
Ne a'lâ câmi' ihyâ itdi el-hak Fâtîma Sultân (1140)*

Müşârunileyhâ Fatma Sultan pederleri Ahmed-i Sâlis'in hal'inden sonra vefat ve büyükannesi Valide Sultan Türbesi dışına defnedilmiştir. Vefatına Vehbî'nin tarihi şudur:

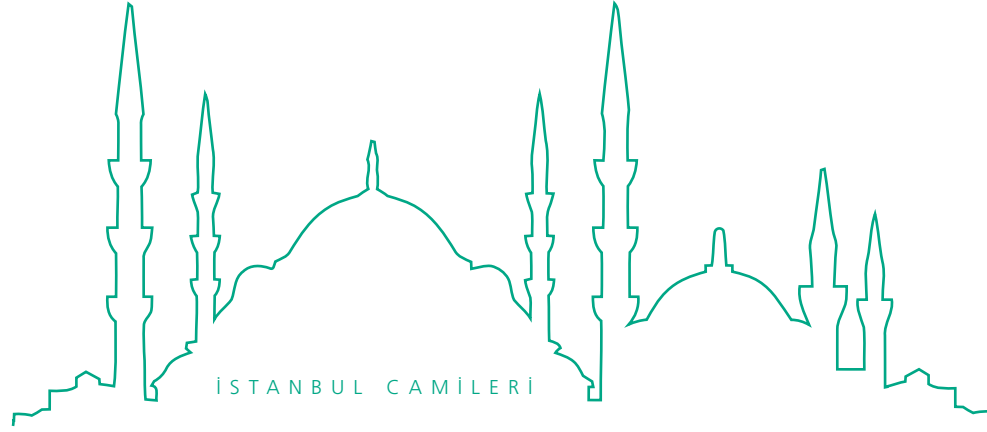
*Ta'miyeyle nâsa târîhin kıl îmâ Vehbîyâ
Fâtîma Sultân'ı Allah haşr ide Zehrâ ile (1145)*

Cami Mahmud-ı Adlî tarafından ihya edildiğinde sokak içindeki büyük avlu kapısına şu kitabe konmuştur:

*Fâtîma Sultân ihyâ itdi ruhun pâdişâh
Buldu eski revnakın bu ma'bed-i zîbâ yine
Harf-i cevherdâr ile İzzet didim târîhini
"İtdi Sultân câmi'in Mahmûd Han ihyâ yine" (1243)*

Bu caminin ilk kitabesi 16 parça olmuş bir hâlde minberin yanına gelişigüzel konulmuş olduğundan tarafımdan yerli yerlerine getirildikten sonra ber-vech-i zîr okunmuştur. Kitabe 28 mısralı olup 26. mısrada iki kelime noksandır. Bu kelimeler kırmızı ile gösterilmiş kelimelerdir:

Şehinşâh-ı hümâyûn baht-ı Sultân Ahmed Gâzî
 Fürûğ-ı şem'-i mihrab-ı hilâfet-sâye-i Yezdân
 İmâm-ı mülket ü millet hatîb-i minber-i şevket
 Mu'în-i dîn ü devlet muktedâ-yı cümle-i şâhân
 Aceb mi mültecâ-yı pâdişâhân-ı cihân olsa
 Nigehdârende-i beyt-i Hudâ'dır himmeti her ân
 Du'â-yı hayrı halka beş vakitte farz-ı zimmetdir
 Ki oldu devletinde şeş cihet ma'mûr u âbâdân
 O Hâkân-ı kerîmin duhter-i pâkîze ahlâkı
 Semiyi-yi Hazret-i Zehrâ cenâb-ı Fâtıma Sultân
 O sultân-ı mu'allâ-şân ki olmuşdur ânın zâtı
 Gül-i evvel zuhûr-ı bâğ-ı sulb-i husrev-i devrân
 Nezâhet-sâha-i ismet-sarây-ı hâssına çârûb
 Sa'âdet haclesinde devlet ü iclâline derbân
 Geçerken devlet ü izzetle bir gün gördü kim olmuş
 Sarâyâ muttasıl mescid mürur-ı dehr ile vîrân
 Karîn-i izdivâcı Âsaf İbrâhîm Paşa'ya
 Buyurdu, "Kasdım itmekdir bunu bir câmi'-i zî-şân"
 Bu sıdk-ı niyetinden Sadr-ı âlîşân olub memnûn
 İdüb terğîb ü teşvîk eyledi gâyetle istihsân
 O sâ'at emr idüb bu ma'bed-i zîbâyı yapırdı
 Ki olur tarh-ı matbû'un temâşâ eyleyen hayrân
 Te'âlallâh zehî vâlâ ibâdetgâh-ı rûşen kim
 İçinde berk urur envâr-ı rahmet-i pertev-i îmân
 İlâhî olalar iclâl ü izz ü câh dâim
 Şehinşâh-ı cihân Sultân Ahmed âsaf-ı devrân
 Bu mısra'la Nedîmâ söyledi târîh-i itmâmın
 "Ne a'lâ câmi' ihyâ itdi el-hak Fâtıma Sultân" (1140)

NALLI MESCİD CAMİİ

Babiali avlusundadır. Banisi ni'me'l-ceyşden Akşemseddin Efendi'nin akrabasından İmam Ali Efendi'dir. Kabri de burada idi. Minaresinin duvarında üç tane nal resmi bulunduğundan bu isim verilmişti. Minberini Hekimoğlu Ali Paşa'nın biraderi hâcegândan Feyzullah Bey koymuştu. Mukabilinde Sofu Mehmed Paşa'nın medresesi vardı. Bunlar mürur-ı zamanla harap olmuş, cami 1283 tarihinde yenilenmiştir. Vazifesi Mahmud Paşa-yı Veli Vakfı'ndan verilir. Mihrabı önündeki iki büyük, iki küçük şamdan üzerinde şu satırlar yazılıdır:

Hâriciye Nâzırı es-Seyyid Mehmed Emin Ali Paşa'nın vakfidır. (1283)

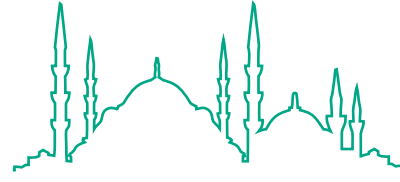
Cami son defa 1320 senesinde tamir edilmiştir.

Babiali kurbunda yeni postahane arkasındadır. Banisi Hoca Hubyâr Bey'dir.

Kitabesi şu imiş:

Sâhib-i hâze'l-mescidi'l-münîr Hoca Hubyâr el-mîr tekabbellâhu minhu'l-aliyyi'l-kebîr el-lezî ya'lemü mâ-fî'z-zamîr kad vaka'a et-târîh min şehri Ramazân fî semân mi'eti ma'a seb'în ve semân (878) bârekallâhu fî-cemâ'atihî ebeden ve'd-du'â-yı li-sâhibihî.

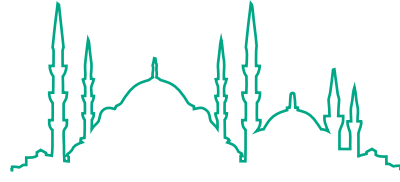
Merkadi meçhuldür. Cerrahpaşa Hastahanesi'ne kalbedilen diğer bir cami de bu zatındır. Minberini Çorlulu Ali Paşa koymuştu. İttisalinde Hazine-i Amire Kâtibi Bosnalı Mustafa Efendi'nin mektebi de vardı. Bunlar Postahane'ye kalbolundu. Cami 1322'de yenilendi.

İSTANBUL CAMİLERİ

HUBYAR CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

BOYAHANE

CAMİİ -

FAZLI PAŞA

CAMİİ -

FUAD PAŞA

CAMİİ

Eğer merhum gazinin kabrini ziyaret murad eden ihvanlar, Fazlı Paşa'da Boyahane Camii mihrabının sağ penceresi önünde medfundur. Nemakahû Bekir Râşid sene 1259.

Bu levha 92 sene evvel yazılmış olan ve müzeye konulmak istenilen aslından istinsah edilmiştir:

Harrerehu'l-fakîr Muhammed Salih an hademe-i Müze-i Hümâyûn min-Mülkiyye sânehallâhu te'âlâ ani'l-âfâti ve'l-beliyye sene 1340.

Fuad Paşa 1286'da ölmüş, cami önündeki müstakil türbesine gömülmüştür. Sandukası başında şu tarih levhası dayalıdır:

*Ey zâir-i sâhib-i nefes
Hubb-ı sivâdan meyli kes
Dünyâda kalmaz hiç kes
Allah bes, bâkî heves
Her ten biter bir derd ile
Geh germ ile geh serd ile
Uğraşmaya bir ferd ile
Değmez bu dünyâ-yı ehas
Ben de Fuâd-ı asr idim
Fass-ı nigîn-i sadr idim
Nakş-ı hümâyûn-ı satr idim
Gösterdi çarh rûy-ı abes
Dil-haste oldum bir zamân
Tedrîc ile bitdi tûvân
Uçdu nihâyet murg-ı cân
Çünkü harâb oldu kafes
Söndü çerâğ-ı âfiyet*

*Zulmetde kaldı şeş cihet
Açıldı subh-ı âhiret
Envâr-ı Hakk'dan muktebes
Buldum o dem Sübhân'ımı
Arz eyledim isyânımı
Matlûb idüb gufrânımı
Rahmetle oldu dâd-res
Yâ Rab! Bu abd-i rû-siyâh
İtdimse de yüz bin günâh
Dergâhını kıldım penâh
Afvındır ancak mültemes
Târîhdir ism-i "Gafûr"
Lâ-büdd ider sırrı zuhûr
Afv olunur her bir kusûr
Allah bes, bâkî heves
1286*

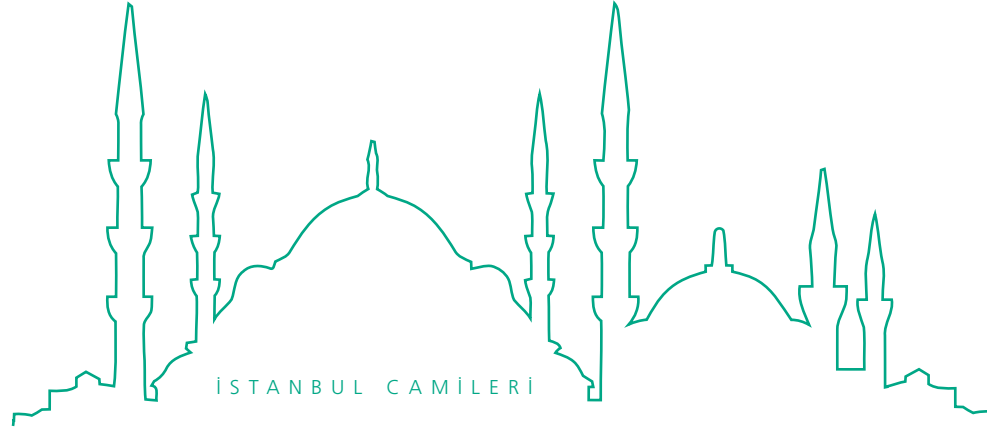

CEZERÎ CAMİİ

Cağaloğlu kurbundadır. Banisi Cezerî Kasım Paşa defterdar, badehu üç tuğ ile çerağ olmuştur. *Mukaddime* sahibi İbn Cezerî, oğlu makamında terbiye eylediği etbâındandır. Bu sebile kendisine de “Cezerî” lakap olmuştur. Sâfî mahlasıyla şiir yazardı. Eyüp’te cami, medrese ve mekteb yaptırmıştır. Selanik’ten mazulen Bursa’ya geldiğinde orada da bir medrese ile bir hamam bina etmiştir. Vakfı Emir Sultan Vakfı’na ilhak etmiş, kendisi de oraya gömülmüştür. Vefatı 950 tarihindedir. Selanik’te de bir cami, bir imareti olduğunu *Tezkire-i Şuarâ* yazıyor. Bu cami mürur-ı zamanla yıkılmış, 1285 tarihinde Abdülaziz iradesiyle yenilenmiştir. Kitabesi şudur:

*Sâlimiz seksen beşde, devrimiz Abdülazîz
Yandı yıkılmış binâsı işbu câmi’-i şerîf
Nice mescidler ve ma’bedleri ma’mûr itdiler
Emr-i inşâsına fermân eyledi Sultân el-Azîz
İmtisâl itdi bu fermân-ı azîze iki pîr
İkisi de mazhar ola lutf-ı Hudâ’ya münîr
Eyledikçe hizmet-i dîn-i mübîne muntazır
Bu ibâdetgâhında kıldıkça namâz ü niyâz
Ömrün efzûn ide Hakk bânîlerini mesrûr be-kâm
Kıldılar Câmi’-i Cezerî Kasım Paşa’yı tenvîr
Rûz u şeb pâdişâh-ı âleme eyle du’â-yı ezkâr
Ola hem rûh-ı latîfi Cezerî de şâdân
Râşidâ hâtif-i râzın sözü târîh oldu
Fî 19 sene 1285 Cemâziye’l-evvel
“Didi bu câmi’-i vîrân ü harâb âbâdan”*

KÖPRÜLÜ MEHMED PAŞA CAMİİ

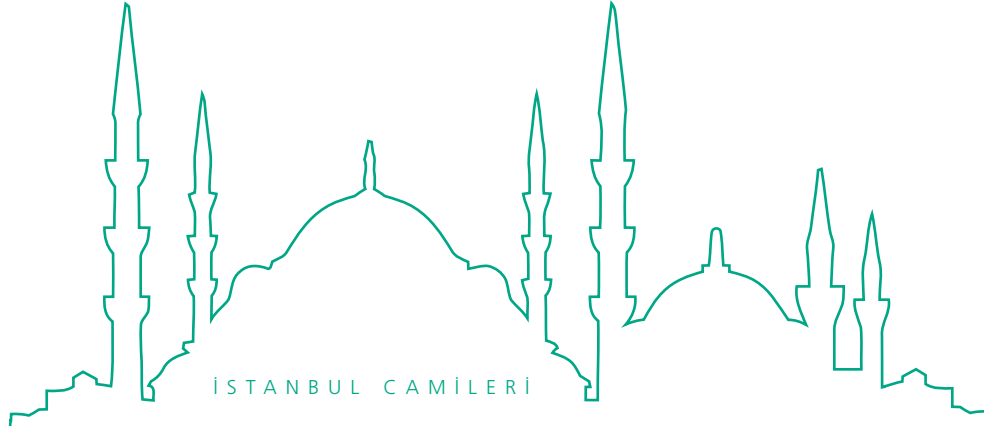
Divanyolu'nda Çemberlitaş karşısındadır. Banisi Sadrazam Köprülü Mehmed Paşa, türbesi ittisalinde yaptırdığı medresenin dershanesidir. Ahşap küçürek bir minareciği vardır. İki kapısı olup biri caddeye, diğeri medrese içindedir. Türbe, sebil, çeşme ve medrese ile kütüphane bir senede tamam olmuştur. Tarihi şudur:

*Didi Tahsîn ile gördükde Nisârî târîh
Türbe-i bî-bedel ve cây Mehmed Paşa (1072)*

Müşârunileyh sadarete iken ölmüş, yerine oğlu Fazıl Ahmed Paşa geçmiştir. Vefatına tarih:

*Köprülü Melek adem köprüsüne basdı kadem (1073)
Yıkdı cısr-i emelin seyl-i fenâ Köprülü'nün (1071)*

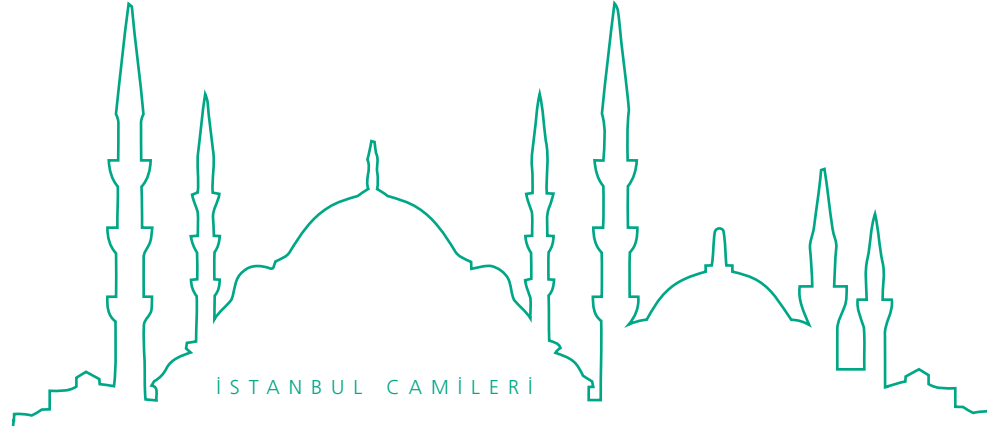
[Evvela sarayda zümre-i tabbahinde olup badehu Murad-ı Râbi' vüzerasından Hüsrev Paşa'ya intisap ile kesb-i şöhret ederek Kara Mustafa Paşa vezaretinde kendisine mirahorluk ihsan olunmuş, sonra mirimiranlık rütbesiyle Şam, Kudüs ve Trablus eyaletleri ile taltif ve 1061 tarihinde kubbenişin iken vaktin sadrazamı Gürcü Mehmed Paşa'nın azliyle vezareti ref' ve Köstendil sancağı ile İstanbul'dan teb'îd olunmuştu. Daha sonra İbşir Paşa acıyarak Trablus sancağını vermiş lakin oraya vasıl olmazdan önce İbşir Paşa'nın devleti zail olduğundan bu dahi azil belasına düşmüş ve şaşkın ikametgâhına dönerek kemal-i fakr ile hayat geçirmeye başlamıştı. Boynueğri Mehmed Paşa sadaretle Şam'dan İstanbul'a geldiği sırada mûmâileyh istikbal ve hâlini arzetmekle tekrar Trablus eyaletiyle sevindirilmiş, harcırah tedariki için İstanbul'da dolaşırken vaktin ricaline Valide Sultan tarafına sevkiyle 1066'da nail-i mühür olmuş ve selefi Malkara'ya nefiy ve badehu ıtlak edilip avına çekilmiştir. Müşârunileyh sadaretini evvellerinde eşkiya güruhunu kahr u tedmir ve ertesi sene berren ve bahren Akdeniz boğazında Bozcaada, Limi cezirelerini fetih ve 1068'de Erdel keferesini perişan ederek ve Yanova Kalesi'ni, iki sene sonra da Varat Kalesi'ni teshir eylemişti.]

ATİK ALİ PAŞA CAMİİ - SEDEFÇİLER CAMİİ

Çemberlitaş kurbundadır. Banisi Sadrazam Hadım Ali Paşa'dır. İki defa sahib-i mühür olup 917'de Celali Şahkulu ma'rikesinde Anadolu'da şehid düşmüştür. Bundan başka Karagümrük'te Zincirlikuyu ve Edirnekapı'da Kariye camileri ve Yassören'de diğer bir camisi vardır. Medrese, imaret, tekke ve sair hayrat da yaptırmıştır. Bu caminin binası 902 tarihindir. Derununda Hızır aleyhisselamın makamı vardır. Kabristanında Şeyhülislâm Çelebizâde İsmail Asım Efendi'nin pederleri Reisülküttab Küçük Çelebi Mehmed Efendi Zaviyesi şeyhlerinden Kasım ve Ramazan Efendiler, sadrazamlardan Lefkeli Mustafa Paşa, Kemankeş Ali Paşa, Derviş Mehmed Paşa-yı Sâni, Siyavuş Paşa, Boynueğri Mehmed Paşa ve Hüseyin Paşa ve Mekke şürefâsından bir zat medfundurlar.

Ali Paşa ibtida Rumeli valisi, sonra vezaret rütbesine nail olup devr-i münasiple o sıralarda Mısır mülûku elinde bulunan Payas, Melvan ve Sis gibi kaleleri fetih ve Mısır ve Şam askerlerini münhezim etmiştir.

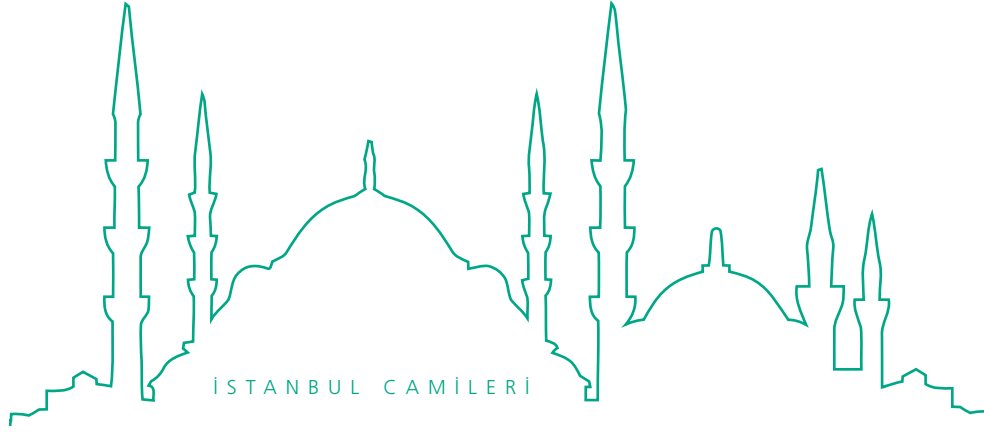

MİMAR HAYREDDİN CAMİİ

Çemberlitaş karşılarında, Sinan Paşa Türbesi kurbunda, Kara Baba Dergâhı ittisalinde, fevkanidir. Banisi Sultan Bayezid'in mimarı Hayreddin'dir. Sinan Paşa Türbesi haricinde medfundur. Cami yanmış ve 1316 tarihinde Abdülhamid-i Sâni tarafından yenilenmiştir. Kitabesi şudur:

İmâmü'l-müslimîn Abdülhamîd ol şâh-ı gâzînin
Nice mebnâ-yı hayrî dest-i cûdu eyledi i'mâr
Yanub bu mescidi evvelce Hayreddin mi'mârın
Mücedded kıldı şimdi himmet-i sultân-ı hayr-âsâr
Buhârî-hân Re'fet dürr gibi nazm itdi târîhin
"Yapıldı ümmet-i beyzâyâ zîbâ câmi'ü'l-envâr"

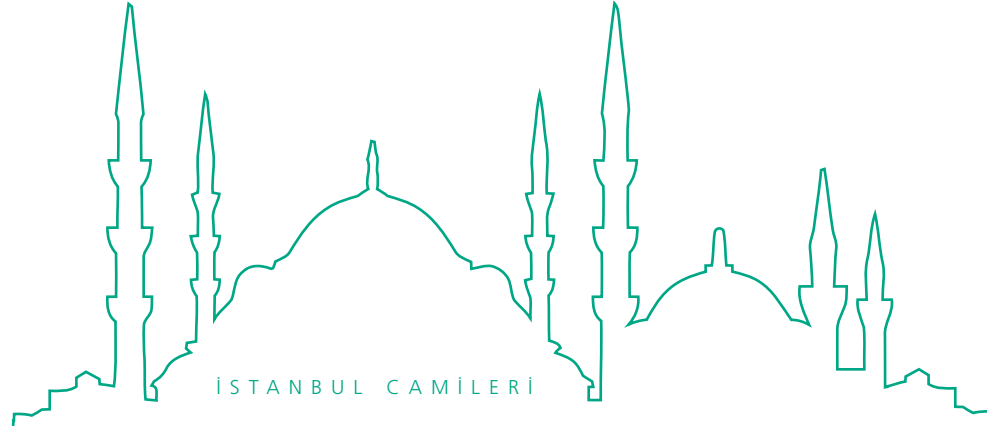
1316

HÜSEYİN AĞA CAMİİ

Nuruosmaniye kurbunda, Çorlulu Ali Paşa Dârülhadisi arkasındaki sokakta, Esir Pazarı nam mahallededir. Banisi Küçük Ayasofya Camii'nin vâkıfı Babüsaade Hüseyin Ağa'dır. Sultan Bayezid zamanında maktulen vefat etmiş ve Küçük Ayasofya'da gömülmüştür. Minaresi yıkıktır.

ÇORLULU ALİ PAŞA MEDRESESİ CAMİİ

Çarşıkapı-Çemberlitaş kurbundadır. Banisi Sadrazam Çorlulu Ali Paşa'dır. Bu caminin yerinde aslen Simkeşhane bulunup, Darphane, Enderun'a nakledildikte, Darphane yerine hâlen mevcut olan Simkeşhane'yi Başkadın, Simkeşhane yerine Paşa-yı mûmâileyh de bu camiye yaptırmışlardır. Medrese kapısında şu kitabe vardır:

*Düstûr-ı kerem-perver sadr-ı nisfet-güster
Serdâr-ı zafer-yâver ya'nî ki Ali Paşa
Ol âsaf-ı deryâ-dil hayrâta olub mâ'il
Koydu bu cihân içre nice eser-i vâlâ
Bu buk'a-i zîbâyı bünyâda kılub himmet
İhlâsla sa'y itdi yapırdı güzel hakkâ
Hengâm-ı hitâmında bir kâmil-i rûşen-dil
Târîhi için görmüş bir vâkı'a-i garrâ
İbn-i amm-i peygamber ya'nî Aliyy-i Haydar
İtmiş ola rü'yâda bu kavli âna inhâ
Kim gâyete yetdikde bu medrese-i âlî
Târîhini itsünler bu mısra' ile inşâ
Zîrâ adedi ânın bu sâle muvâfıkdır
Vâki'de güzel düşdü yek-pâre ve müstesnâ
Gûyâ ki kerâmetdir Dürrî âna bu târîh
"Men allemenî harfen kad seyzeranî abdâ" (1120)*

Kasımpaşa'daki caminin tarihi de şudur:

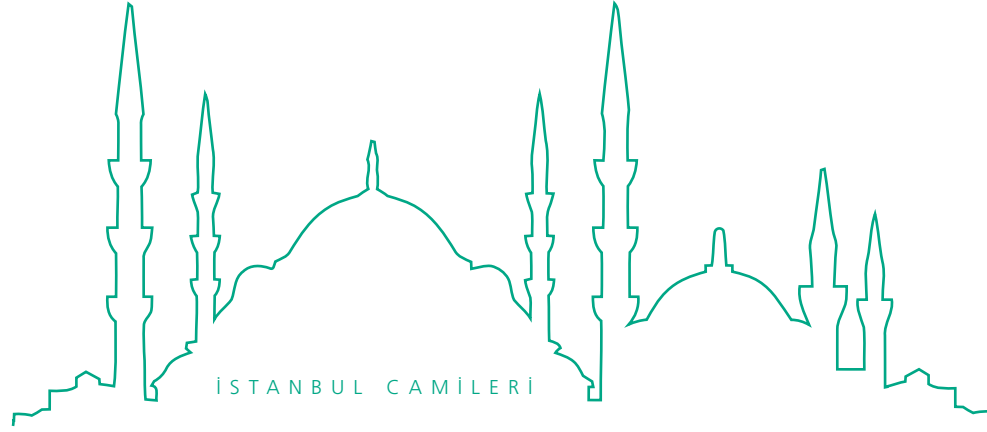
Yapıldı ehl-i aşka câmi'-i pâk-i Ali Paşa (1119)

Medresesinde tekke ve hücreleri de vardı. Tarihi: *"Zikr idin lâ ilâhe illallah (1120)"*

Caminin mahfili kubbeden asmadır. Kitaphanesi de vardır. Kendisi Midilli'de katlolunup kesilmiş, başı Bâb-ı Hümâyûn'a ref' olunduktan sonra bu caminin mezarlığına gömülmüş ve alamet olarak kallavili bir taş dikilmiştir. Tarih-i mısraı şudur:

Kulle-me'vâ sarây-ı Adn i'lâ-yı Ali Paşa (1123)

Vezir-i müşârunileyh II. Mustafa'nın kızı Emine Sultan'ın zevci olup silahtarlıktan neşet etmiştir.

HALICI HASAN AĞA CAMİİ

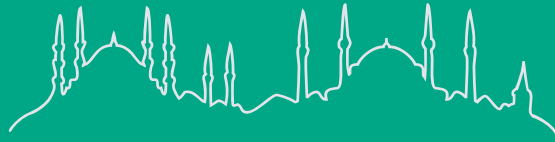
Gedikpaşa-Çarşıkapı kurbundadır. Banisi 926 tarihinde vefat etmiştir. Mektebi de vardır. Minberini Destercizâde Eyyûbî Mehmed Efendi koymuştu (1150). Eyüp'te medfundur. Cami Gedikpaşa yangınında yanmış, 1165'te Sadrazam Mustafa Paşa tecdid etmiştir. Kapısı üzerine şu kitabe konmuş imiş:

*Cenâb-ı Hazret-i Sultân Mahmûd Han Gâzî'nin
Vekîl-i mutlakı olsun hemîşe sadra rûh-efzâ
Melekler secde-i şükr eyleyüb Şâdî didi târîh
Zehî câmi' binâ kıldın yerinde Mustafa Paşa*

1165

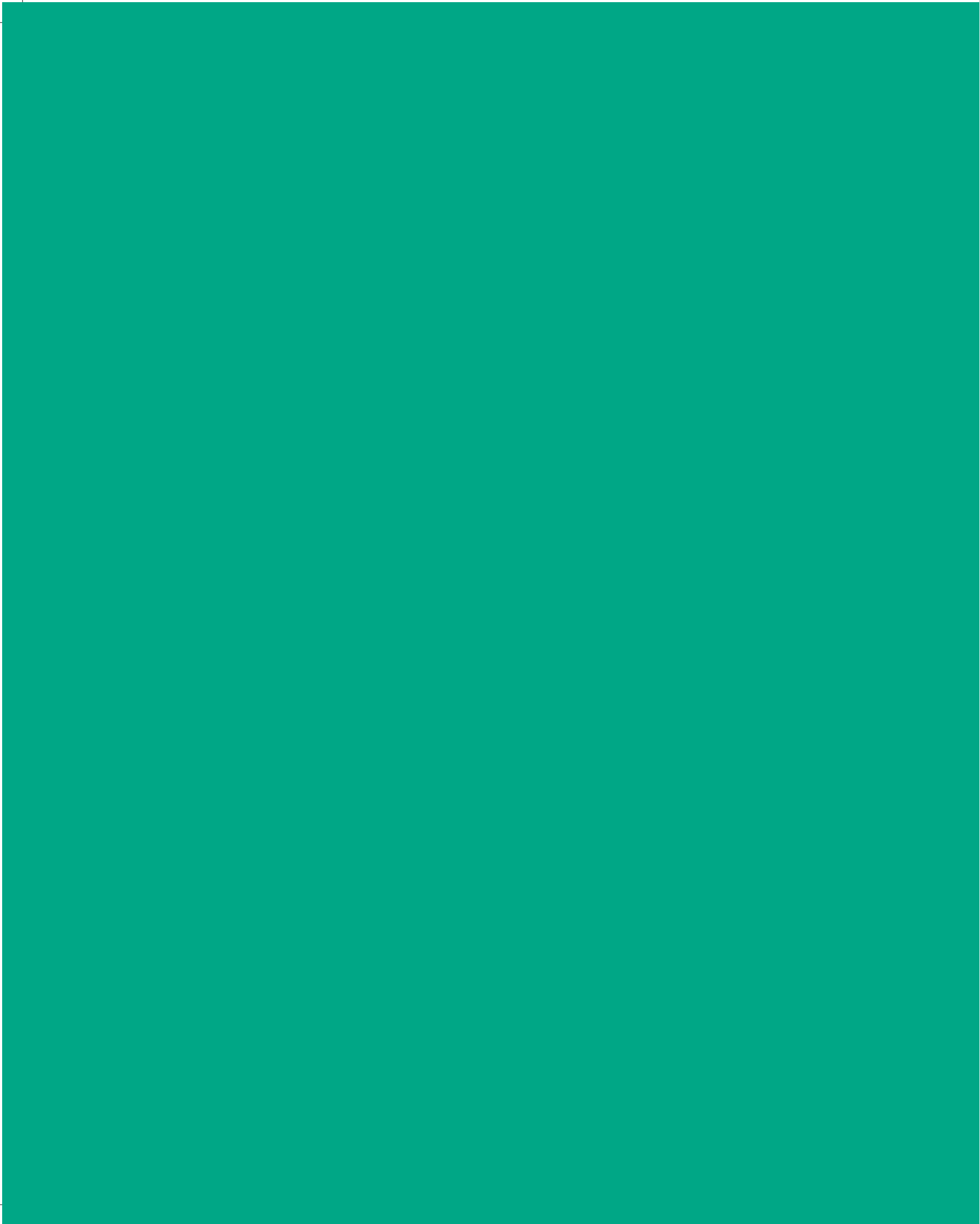
Dış kapı üstünde mevcut şimdiki kitabeye nazaran 1285 tarihinde cami tekrar yenilenmiştir:

Bu câmi'-i şerifin bânî-i sânisî Muhâkemât-ı Mâliye Komisyonu a'zâsı Mustafa Rif'at Efendi taleben li-merzâtillâhi te'âlâ inşâ ve ihyâsına muvaffak olmuşdur. (1285)

İSTANBUL CAMİLERİ

EMİNÖNÜ-MAHMUTPAŞA-
BEYAZIT

KÖPRÜALTI MESCİDİ

Karaköy Köprüsü altında Eminönü başında Boğaziçi cephesindedir. 1330'da yapılan yeni köprüden Şehremaneti'nce tefrik edilmiştir. Köprünün bazı satırları dökülmüş kitabesi şudur:

1330

Feyz-i Meşrûtiyetin feyz-i âli'l-âlidir

Eyleyen âsâr-ı umrândan bu mülkü müstefîd

Ma'ber-i nâ-üstüvârî nerde devr-i sâbıkın

Eyleyin insâf nerde şimdiki cîsr-i cedîd

Çarhdan balâ semânın köprüsünden muhteşem

Tâk-ı Nisa'dan mu'allâ cîsr-i gerdûnda müfîd

Viridi pâyitahta mânend-i sırât-ı müstakîm

Sanki cennetden riyâz Adn-i a'lâda nüvîd

Bunda da ... emânet ... tevîk-i Hakk

Sîm-vizr dökme ... hakkâ ... eyledi ... ümîd

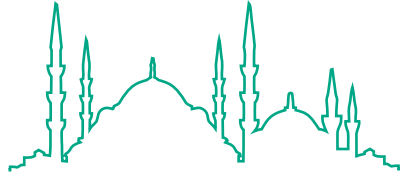
...

Sû-be-sû ... cîsr-i cedîd

...

...

Yazılar kakma ve kabartma olduğundan noktalarla işaret edilen kısımlar dökülmüştür.

İSTANBUL CAMİLERİ

VALİDE SULTAN YENİ CAMİİ

Eminönü'nde köprü başındadır. Mehmed-i Râbi'in vâlidresi Kösem Turhan Hatice Sultan'ın binasıdır. Esası Mehmed-i Sâlis'in vâlidresi Safiye Sultan'ındır. 1006-1012'de sakıflarına kadar yapılmış idi. Turhan Sultan zamanında (1071-1074) ikmal edildi.

İlk mimarbaşı Davud Ağa, sonra Dalgıç Ahmed Çavuş (Suyolu Nazırı), ikmal eden de mimar-ı hassa Mustafa Efendi'dir. Üçer şerefeli iki minaresi, mahfil-i hümâyûnu, müezzin mahfili ve iki tarafında fevkani ve tahtani cemaat mahfilleri vardır. Mekteb, darülkurra, sebil ve çeşmeleri ve âlî bir türbesi vardır. İtmamına; "Binâ-i azîm (1074)" tarih düşmüştür.

Kösem Sultan'ın vefatına iki defa; "İrci'î ilâ-Rabbiki (1094)" tarihtir. Burada medfundur. Yanında oğlu Mehmed-i Râbi', bunun oğulları Mustafa-yı Sâni, Ahmed-i Sâlis ve Mustafa-yı Sâni'nin oğulları Mahmud-ı Evvel, Osman-ı Sâlis ile Sultan Mahmud'un vâlidresi Saliha Sultan gömülüdür. Hatice Sultan, Âişe Sultan ve Şehzâde Süleyman, Mehmed, Hasan, Hüseyin, diğer Mehmedler, İsa, Selim, Numan, Seyfeddin, Abdülmelik, İbrahim, Murad ve Selim de bu türbededirler. Ahmed-i Sâlis'in 18 erkek evladından üçünün ismi Mehmed'dir ki ikisi saltanatı zamanında vefat etmişlerdir. Üçünün ismi Selim'dir. Bunlar da küçük yaşta ölmüşlerdir. Diğerleri; İsa, Ali, Murad, Abdülmelik, Süleyman, Mustafa, Bayezid,

Abdullah, İbrahim, Numan, Abdülhamid ve Seyfeddin'den Süleyman, Mehmed, Mustafa ve Bayezid nam 4 şehzâdenin sünnet düğünleri hasebiyle Okmeydanı'nda 15 gün süren tekellüfât-ı azîme vukua gelmiştir. Bunlardan vefat edenlerin cümlesi bu türbededir. Türbe haricinde sultanlar, hasekiler ve bilcümle daire-i hümayûn müntesipleri gömülüdür. Mustafa-yı Sâlis'in validesi Mihrişâh Emine Sultan da burada medfundur. Vefatı 1145'tedir. Âlî çeşme bunundur. Abdülhamid-i Evvel'in validesi Şermî Rabia Sultan da burada medfun olup 1135'te vefat etmiştir.

Türbenin diğer tarafındaki kitaphane Ahmed-i Sâlis'indir. Turhan Valide'nin Beşiktaş'ta Saray kurbundaki bir çeşmesinde şu tarih yazılıdır:

*Mehmed Han sultânü's-selâtîn
Nizâm-ı mülk ü millet pâk-i zâtı
Anın validesi Hatice Sultan
Ki ser-tâc-ı afâf-ı muhsanâtı
İdüb bu çeşme-i ulyâyı icrâ
Ki kandırdı cemî'-i kâinâtı
Ki hemçün bağ-ı cennet-i selsebîlin
İçen andan bulur dâim hayâtı
Şeh-i âlem anınla tâ-kıyâmet
Ki bulsun tahtgâh üzere sebâtı
Didi Tahsîn idüb ana müverrih
"Zehî ser-çeşme-i âb-ı hayâtı"*

1063

Istanbul. Vue panor

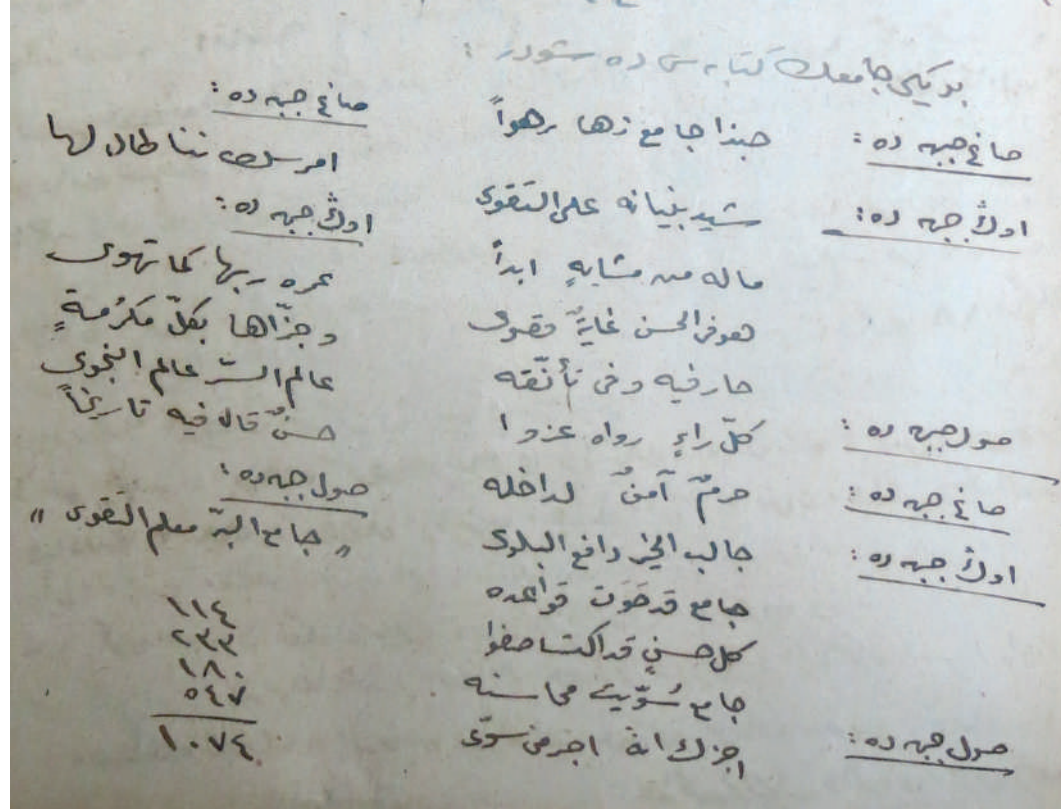

Eminönü ve Valide Sultan Yeni Camii'nin görünümü.

Vefatına tarih: "Vâlîde Sultân sûy-ı Adn'a rihlet eyledi" (1094)

Bu Yeni Cami'nin kitabesi de şudur:

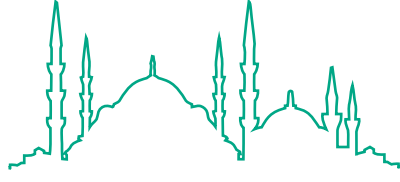

BURSA TEKKESİ - ARPACILAR CAMİİ

Bahçekapı'da, ahşap, fevkanidir. Tahtında Fatih ricalinden iki zatın türbesi vardır. Banisi Mahmud-ı Sâni'dir. Dış kapının üzerindeki kitabe şudur:

*Gâzî şehinşâh-ı cihân dârâ-haşem Mahmûd Han
Fermân ü hükmü her zamân mahz-ı kerâmetdir hemân
Lutfü inâyet mâyesi cûd ü himem sermâyesi
Ol nûr-ı mahzın sâyesi cism-i cihâna oldu cân
Âsâr-ı hayr âmâlidir bezl-i nukûd a'mâlidir
İhsân ü şefkat hâlidir ol şehriyârın ân-be-ân
İşte bu medfûn iki zât şeyheyn-i kerrûbî-sıfât
Fâtih'le itmişler sebât tutub bu mevzi'de mekân
Bir ma'bed itmişler binâ vakt ile gelmiş inhinâ
Keşfidüb ol zıll-i Hudâ tecdîde emr itdi hemân
Ol câmi'-i hikmet-müdâm virmektedir dehre nizâm
Tanzîm-i devletdir merâm bâ-avn-i Rabbi'l-Müste'ân
Ez-cümle dâim himmeti ister ki bulsun milleti
İzz ü refâh ü gayreti devrinde ol kutb-ı zamân
Bu şehinşâhı Hudâ çünkü bize itdi atâ
Kadrin bilüb eyle du'â sıdk ile rûzân ü şebân
Durdukça nüh-tâk u zemîn lutfuyla Rabbü'l-âlemîn
Kılsun hatâlardan emîn Râsih budur vird-i zebân
Târîh-i balâ câmi'i seyr it hem a'lâ câmi'i
"Yapdı bu vâlâ câmi'i emr eyleyüb Mahmûd Han" (1246)
El-fakîr Yesârîzâde Mustafa İzzet gufire lehümâ*

İSTANBUL CAMİLERİ

KÜRKÇÜLER HANI CAMİİ - HÂCI KÜÇÜK CAMİİ

*Yaptırub câmi'i yanında akarâtı ile
Eyledi sâye-i şâhânedede dîne hizmet
Tâm târîhim ola bâbına revnak İrfân
"Oldu Hâcı Küçük'ün câmi'i misl-i cennet"*

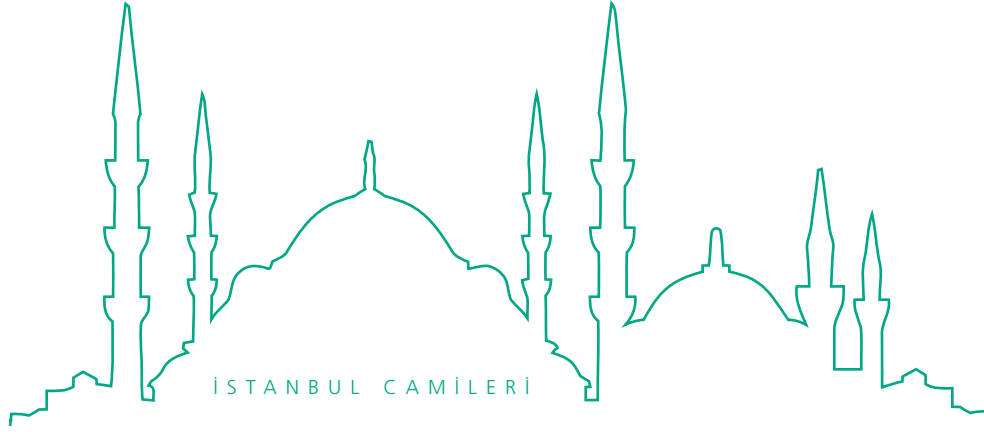
1289

Ketebehû es-Seyyid Abdullah el-ma'rûf bi-hafîd-i Muhsinzâde Mehmed Paşa
min telâmîz-i es-Seyyid el-Hâc Mustafa İzzet nakîbü'l-eşrâf reîsü'l-ulemâ.

Caminin son cemaat yerine aslı bir levha:

*Uluvv-i himmetiyle âlemi itmekdedir ihyâ
Şehinşâh-ı cihân Abdülaziz Han-ı kerem-fermâ
Olub hayrâta mâil esdikâ-yı bendegânîde
İderler Hakk yolunda sarf-ı mâl ve mâ-melek hâlâ
O şâhın hizmet-i şâhânesinde sermusâhibdir
Server Ağa-yı sâhib-i re'fet ü cûd ve himem-pîrâ
Bu mevki'de yapub nev-tarh-ı âlî bir ibâdetgâh
Olundu sâye-i şâhânedede pek dil-nişîn inşâ
İdüb Allah eفزûn-ı ömr ü iclâl-i hümâyûnu
Kıla bânî-i vâlâ şânına ecr-i cezîl i'tâ
Şeyh oldu murakkam harf-i menkût ile târîhi
"Bu dil-cû ma'bedi kıldı Server Ağa binâ hakkâ"*

1289

DAYE HATUN CAMİİ

Mahmutpaşa kurbundadır. Banisi Kanunî dayesi olduğu şu tarihten anlaşılır:

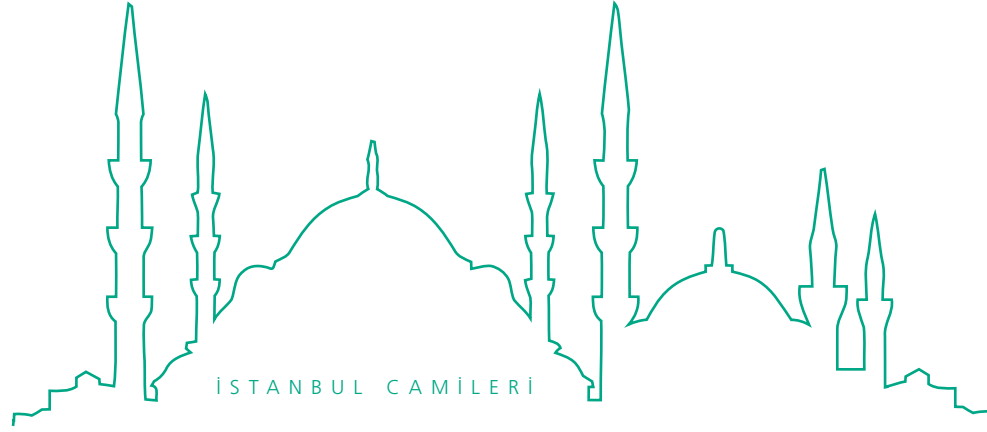
*Feth kıldım çünkü Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Hayrile itmâm kıldı ol Hayyü'l-Kadîm
Yâ ilâhî kıl müyesser bendene ilm ü amel
Kim kula dâim keremdir kâr-ı sultân-ı kerîm
Eyle Kur'ânı bana yâ Rabbenâ yarın şefî'
Çün kapundur cûd u fazl ey Hudâvend-i Rahîm
Bana bu devlet değil mi fahr idüb târîh didim
Şeh Süleymân bin Selîm'in dâyesiyim yâ Halîm"*

938

Kabri Yavedud İskelesi'nde Sultan Camii'nin karşısındaki mezarlık ortasında, dört mermer direk üzerine kabirli bir türbededir.

Caminin avlu kapısının üzerinde tamirine ait şu kitabe vardır:

Bin üç yüz yirmi beş senesi Reb'ü'l-âhirinde Dersâdet Emtia-i Ecnebiye gümrüğü ser istimatoru merhûm Hâcî Süleyman Efendi nâmına halîlesi Hâce Ulviye Hanım tarafından müceddeden tamir edilmiştir.

TEKKE MESCİDİ - KASIM GÜNANİ CAMİİ

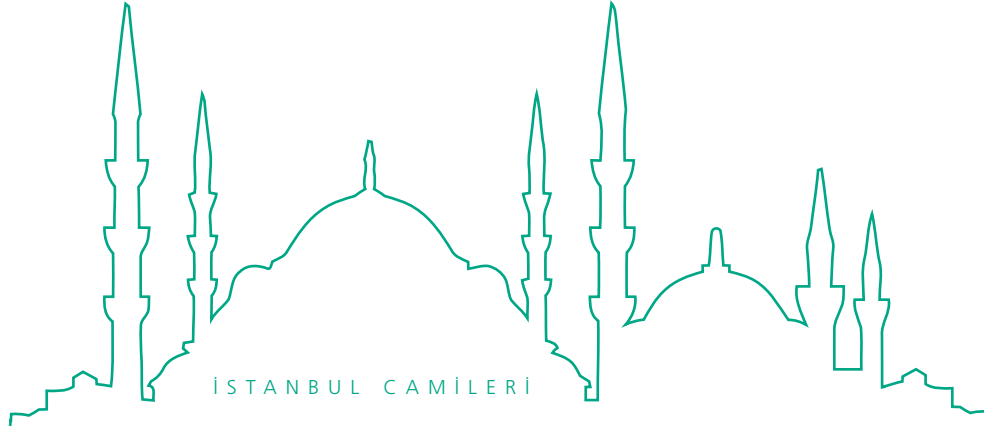
Babiali-Yeşildirek kurbundadır. Banisi sadr-ı esbak Rüstem Paşa'nın Üstadı Hoca Kasım'dır. Merkadi civarındadır. Binasını bitirip lakin vazife tedarik, tayin ve tescil ettiremeden irtihal etmekle paşa-yı müşârunileyh ruh-ı şerifine hizmet için kendi vakfından vazife tayin ve minberini vaz ederek ihya eylemiştir. Karşısında teberrüken bir de âlî medrese yaptırmıştır. Mûmâileyh Kasım Efendi'nin mescid kurbunda yaptırdığı Sufiye Zaviyesi vardır ki caminin sebab-i tesmiyesidir. Ba'de zaman Ahmed-i Sâlis vaktinde sadrazam, ittisalindeki saraya ilhak edip bedeli mukabilinde bir mülk bina verdirerek istibdal ettirmiştir. Bu bina Sufiye kibarından Ayasofya şeyhi iken vefat eden Bülbülcüzâde Fethi Abdülkerim Efendi'nin doğduğu evdir ki evlat ve ahfadı yedinden ahz olunmuştur.

Caminin kapısı üzerinde şöyle bir kitabe vardır:

*Bu beytullâhi ihsân ü keremden
İmâret itdi Han binti Süleymân
İlâhî kim ki bu mescidde ana
Okuya Fâtiha ola senâ-hân
Anı mahrûm itme rahmetinden
“Nasîb it son nefesde ana îmân”*

946

MAHMUD PAŞA CAMİİ

Nuruosmaniye altındadır. Aslen yerinde bir kilise bulunup sonra yıktırılarak bu cami-i şerif yaptırılmıştır. Banisi Sadrazam Mahmud Paşa-yı Veli'dir. Kapısı kemerindeki tarihi şudur:

Yesserallâhu lenâ kâ'-ı makâm-ı Mahmûd (868)

Medrese, mahkeme, mekteb, çeşme ve çifte hamam ve sair hayratı vardır. Müstakil türbesinde medfundur. Şehadetine “*Mâte Mahmûd şehîden zâhiden (878)*” tarihtir.

Mahfil-i hümayûnunu Sultan Mahmud ihdas etmiştir. Cami avlusunda Dârüssaâde Mustafa Ağa sebil ve çeşme yaptırmıştır. Tarihi şudur: “*Çeşme-i cârî aceb âb-ı hayât (1150)*”

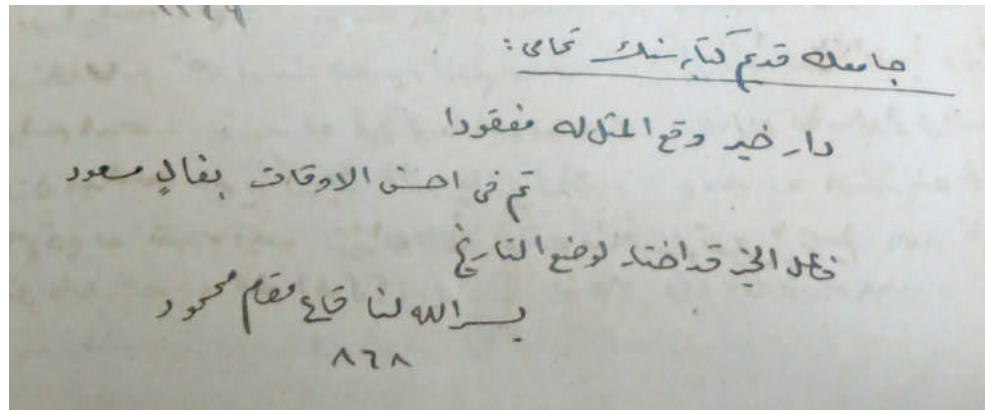
[Vezir-i müşârunileyh aslen Hırvat ve serhat gazilerinden Mehmed Ağa'nın bendesi saray-ı hümayûna alınarak Fatih'in cülusunda çerağ edilmiş, sonra Rumeli eyaletiyle i'zâz olunmuştu. 857 Rebiülevvel'inde İstanbul fethi akabinde Halil Paşa yerine sadrazam olup sa'y ve gayreti sebebiyle nice kale ve beldelerin fethi müyesser olmuştur. Kâtip Çelebi'ye göre 872'de Karamanoğlu Pir Ahmed'in kahr u idamı hususunda vukua gelen taksiri dolayısıyla Karahisar menzilinde çadırı başına yıktırılmıştır Mehmed Paşa-yı Rumî ve sair müverrihîne göre İshak Paşa veziriazam oldukça müşârunileyhe Gelibolu sancağı verilerek bahren Ağrıboz'un fethine memur edilmiş, 873 senesinde bu kale alındıktan sonra 877'de Akkoyunlular'dan Uzun Hasan'ın muharebesinde bunun huzuruna lüzum görülerek ikinci defa İshak Paşa üzerine veziriazam olmuş idi. Bu sefer de gayreti görüldüyse de diğer hususlarda tekâsülü olmak hasebiyle azledilmiş ve yerine Gedik Ahmed

Paşa geçirilmiştir. 878'de Edirne kurbunda Hasköy nam karyede münzevi iken Şehzâde Mustafa fevtinde münâfese-i kadime bahanesiyle 879 tarihinde katlolunmuştur. Mahlası "Adlî" idi.] Bu cami Osman-ı Sâlis tarafından 1169'da tamir ettirilmiştir. Kapısının iki tarafında şu kitabe vardır:

Cenâb-ı Hazret-i Sultân Osmân Han-ı sâlis kim
 Bilür evkât-ı hams içre du'âsı farz-ı ayn ebrâr
 Sirâc-ı dîn imâm-ı müslimîn ol dâver-i asrın
 Sabâhü'l-hayr-ı şevket cebhesinde matla'u'l-envâr
 Rızâullah için olmağla dâim sa'y-i meşkûru
 Bu âlî ma'bedin ihyâsına Hakk eyledi ikdâr
 Metâf-ı ehl-i sünnet kible-i ashâb-ı ta'âtîr
 Zehî hayr eyledi ol mecma'-ı memdûha-i âsâr
 Kırâat eyleyüb âyât-ı Nasrî resm-i Osmânî
 Melâik mahfilinde feth-hân olmakdadır her bâr
 Bi-arş ü kürsî-i a'lâ bi-hakk-ı Mescid-i Aksâ
 Ola hoşnûd rûh-ı Mustafâ vü Hazret-i Gaffâr
 Teveccüh eyleyüb dergâh-ı Hakk'a hüsn-i niyetle
 Didi ta'mîrine târîh için bu beyti istihzâr
 "İmâm-ı ahd olan Sultân Osmân eyleyüb imdâd"
 "Kılındı ma'bed-i Mahmûd Paşa yümnile i'mâr"

1169

Caminin kadim kitabesinin tamamı:

Yesserallâhu lenâ kâ'-ı makâm-ı Mahmûd

868

Çemberlitaş-Mahmutpaşa arasındadır. Bu camiyi binaya Mahmud-ı Evvel başlamış, bitmek üzere iken irtihal etmekle biraderi Osman-ı Sâlis, vakfı tescil ve hademesini tayin kılarak bir sene sonra itmam eylemiştir. Bu sebeple ismine Nur-ı Osmani denilmiştir. Validesi Şehsuvar Sultan burada ayrı bir türbede gömülüdür. Bu caminin yerinde Hasan Canzâde Şeyhülislâm Hoca Sâdeddin Efendi'nin haremi Fatıma Hatun'un mescidi vardı. Caminin ikişer şerefeli iki minaresi, medrese, imaret, kitaphane, muvakkit odası, sebil ve çeşmesi de vardır. Tarihi şudur:

Hümâyûn ola bu nev câmi'i Sultân Osmân'ın (1183?)

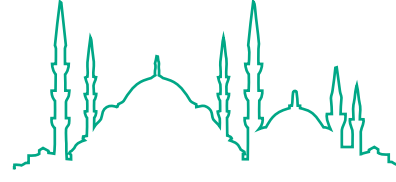
Orta kapı dışındaki ayet-i kerime işbu tarihin kaili Hattat Rasim Efendi'nin yazısıdır. İki taraf kapılarının içindeki ayet-i kerimeler Hattat Fahreddin Yahya'nındır. Medresenin tarihi Hâkim'indir:

*Düşdü bir târîh Hâkim'den du'â
"Medhal-i ilm ola bâb-ı medrese" (1169)*

İmaret tarihi de onundur:

*Yazılsun kill-i Hâkim'den bu târîh
"Ola a'lâ imâret-i bâb-ı erzâk" (1169)*

İSTANBUL CAMİLERİ

NURUOSMANIYE CAMİİ

Hariçteki ayet-i kerimleri Yedikulelizâde Seyyid Abdülhalim Efendi yazmış, diğer celî hatları Bursalı müzehhib Ali Ağa vücuda getirmiştir. Cami avlusunun sağ, orta ve sol taraf kapılarının iç cephelerinde şu kitabe yazılıdır:

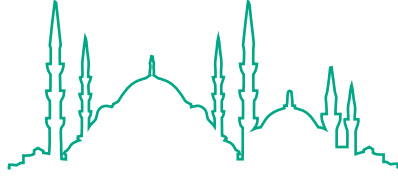
Benâ hâze'l-câmi'i's-şerîfi'l-bünyân li-ityânı ferâizullâhi'l-Ganiyyi'l-Mennân illâ vehüve's-Sultân ibnü's-Sultân a'zam Osmân Han ibnü's-Sultân Mustafa Han İbnü's-Sultân Mehmed Han ibnü's-Sultân İbrahim Han İbnü's-Sultân Ahmed Han ibnü's-Sultân Mehmed Han İbnü's-Sultân Murâd Han ibnü's-Sultân Selîm Han ibnü's-Sultân Süleymân Han ibnü's-Sultân Selîm Han ibnü's-Sultân Bâyezîd Han ibnü's-Sultân Mehmed Han ibnü's-Sultân Murâd Han ibnü's-Sultân Mehmed Han ibnü's-Sultân Bâyezîd Han ibnü's-Sultân Murâd Han ibnü's-Sultân Orhan Han ibnü's-Sultân Osmân Han.

İmaret kitabesinin tamamı:

*Şehinşâh-ı cihân sultân-ı âlem
Ki oldur mazhar-ı tevfi'k-i Hallâk
Hayâ vü adl ü sıdkın menba'idır
Kerem-ver sâhib-i i'ta vü infâk
Bu dergâh-ı ni'am-bahş-ı vasî'i
Yapub kıldı müşeyyed tâk-ber-tâk
İdüb it'âm-ı miskîn ü yetîmi
Atâ-hâhâna lutfun itdi ilhâk
Mevâid bast olundukça cihâna
Sımât-ı şükrü olsun kuvvet-ı a'nâk
Yazılsun kilik-i Hâkim'den bu târîh
"Ola a'lâ imâret bâb-ı erzâk" (1169)*

Medrese kitabesinin tamamı:

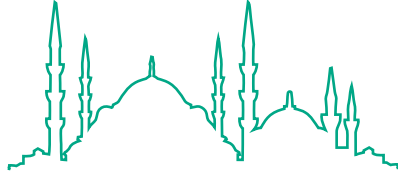
*Hazret-i Sultân Osmân kim anın
Şefkat ü ihsânı şâmil herkese
Ehl-i ilm ü zümre-i tahsîl için
Yapdı bir âlî müşeyyed medrese
Cevdet ü a'tâfını tahkîk ider
Metn-i fazlın kim ki tadrîs eylese
Hükm-i ihsânında yok selb-i vücûd
Nisbeti îcâb ile her bîkese
Yapdı sultân-ı cihân-ıktidâr
Bu mahalli neyl-i feyz-i akdese
Düşdü bir târîh Hâkim'den duâ'
"Medhal-i ilm ola bâb-ı medrese" (1169)*

İSTANBUL CAMİLERİ

BEDESTEN MESCİDİ

Çarşı-yı Kebir içinde Nuruosmaniye Kapısı kurbunda bedesten ortasında fevkani, ahşaptır.

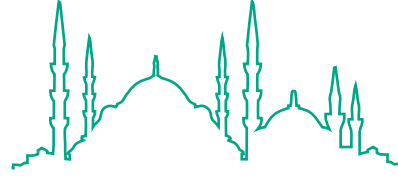

İSTANBUL CAMİLERİ

KİLİMCİLER MESCİDİ

Çarşı-yı Kebir halı ve kılımcılar arasında bir dükkândan mescid hâline konulmuştur.

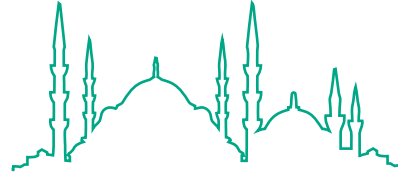

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇAKIR AĞA CAMİİ - HÂCİ EVLİYA CAMİİ

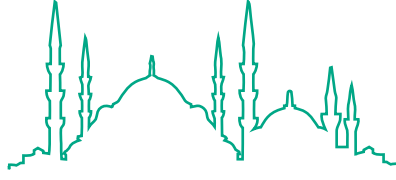
Çarşı-yı Kebir içinde Bodrum Hanı kurbunda Yağlıkçılar'da fevkanidir. Banisi Aksaray Çakır Ağa Camii'nin sahibidir. Babaeski'deki zaviyesinde medfundur.

İSTANBUL CAMİLERİ

BODRUM HANI MESCİDİ

Çarşı-yı Kebir içinde Bayezid Camii cihetindeki kapı kurbundadır. Banisi Bayezid-i Veli hazretleridir.

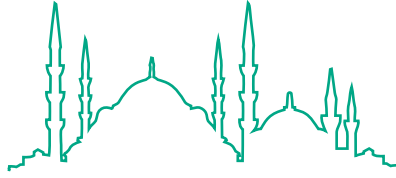

İSTANBUL CAMİLERİ

MERCAN AĞA CAMİİ

Eskisaray (Darülfünun) kurbundadır. Banisi Mercan Ağa da avlusundaki mezarlıkta gömülüdür. Tarihi 1114'tür. Bu cami yanmış, Dârüssaâde Nazırı Nezir Ağa yenilemiştir. Altuncuzâde Hafız Mehmed nam şair 17 türlü tarih çıkan şu beyti söylemiştir:

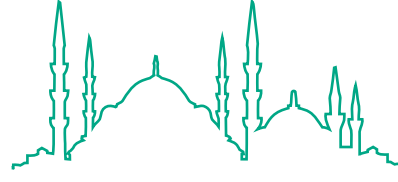
*Dâr-ı Hakk vâlâ binâ bu câmi'-i ehlî's-salâ
Mesken-i erbâb-ı takvâ melce-i ehl-i salâ*

İSTANBUL CAMİLERİ

VALİDE HANI CAMİİ

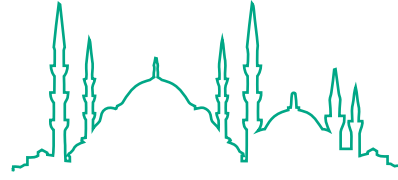
Çakmakçılar'dadır. Banisi Murad-ı Râbi' ve Sultan İbrahim'in anneleri Kösem denmekle maruf Mahpeyker Sultan'dır. Bu han Mustafa-yı Sâlis'indir. Caminin evkafındandır. Mahpeyker Valide 1062'de şehiden irtihal edip kocası Ahmed-i Evvel Türbesi'ne gömülmüştür. Sair hayratı da vardır. Mescid ahşap, fevkanı, minaresizdir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SAKA ÇEŞMESİ CAMİİ

Çakmakçılar'dadır. Fevkanidir. Aslen karşısında kuyumcular kârhanesi yerinde iken yerine kebir bir han yapıldığı zaman mescidden bedel Saka Çeşmesi üzerine bu cami yaptırılmıştır. Banisi Sultan III. Mustafa'dır. Tarihi 1177 senesidir.

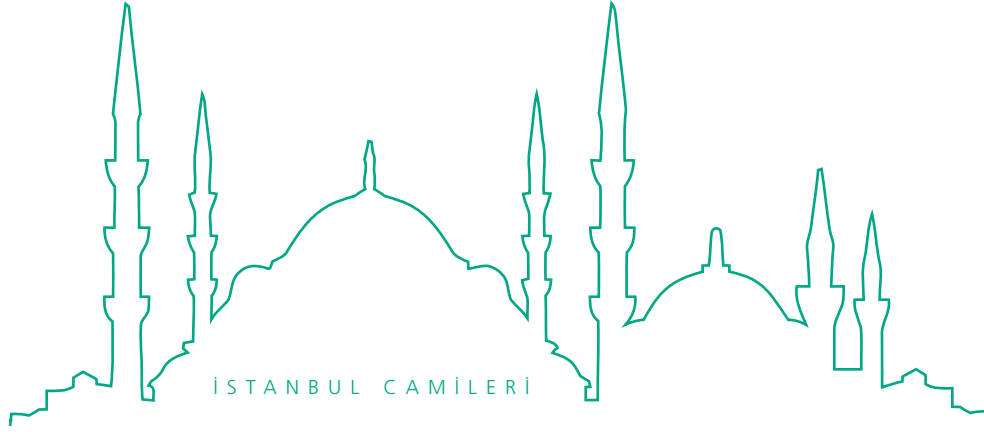

İSTANBUL CAMİLERİ

ALACA MESCİD CAMİİ

Marpuçular'dadır. Banisi Çelebi Ağa oğlu Alaeddin Efendi'dir. Mihrab önünde medfundur. Minberini Mehmed Ağa koymuştur. Vâkıfın yanında Şeyh Şükrü Mehmed Uşşâkî et-Tahmîsî (vefatı 1141) medfundur. Şeyh-i mûmâileyh şuaradan idi.

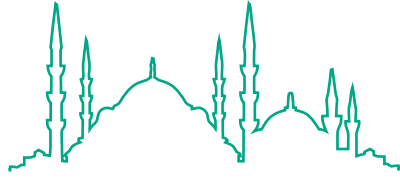

SAMAN-I VİRAN CAMİİ

Uzunçarşı kurbundadır. Banisi Saman Emîni Hoca Sinan'dır. İrtihali 857 tarihindedir. Minberini Sadrazam Maktul Mustafa Paşa koymuştur ki Midilli'de medfundur (1178). İkinci bani el-Hâc Mustafa ibn Mehmed nam hayır sahibidir. Tecdidî 1204'tedir. Avlu kapısında şu kitabe-cik vardır:

*Hamd ü minnet ol Hudâ'ya viridi bize bu ihsânı
el-HâcMustafa bin Mehmed bânî-i sâni*

1205

İSTANBUL CAMİLERİ

ATİK İBRAHİM PAŞA CAMİİ

Uzunçarşı kurbunda Saman-ı Viran aşağısında aralık içindedir. Banisi İbrahim Paşa sadrazam olmuştur. Camiyi sadaretinden evvel (883¹) 900 tarihinde yaptırmıştır. Kitabesi budur:

İbtidâ-i hâze'l-binâ

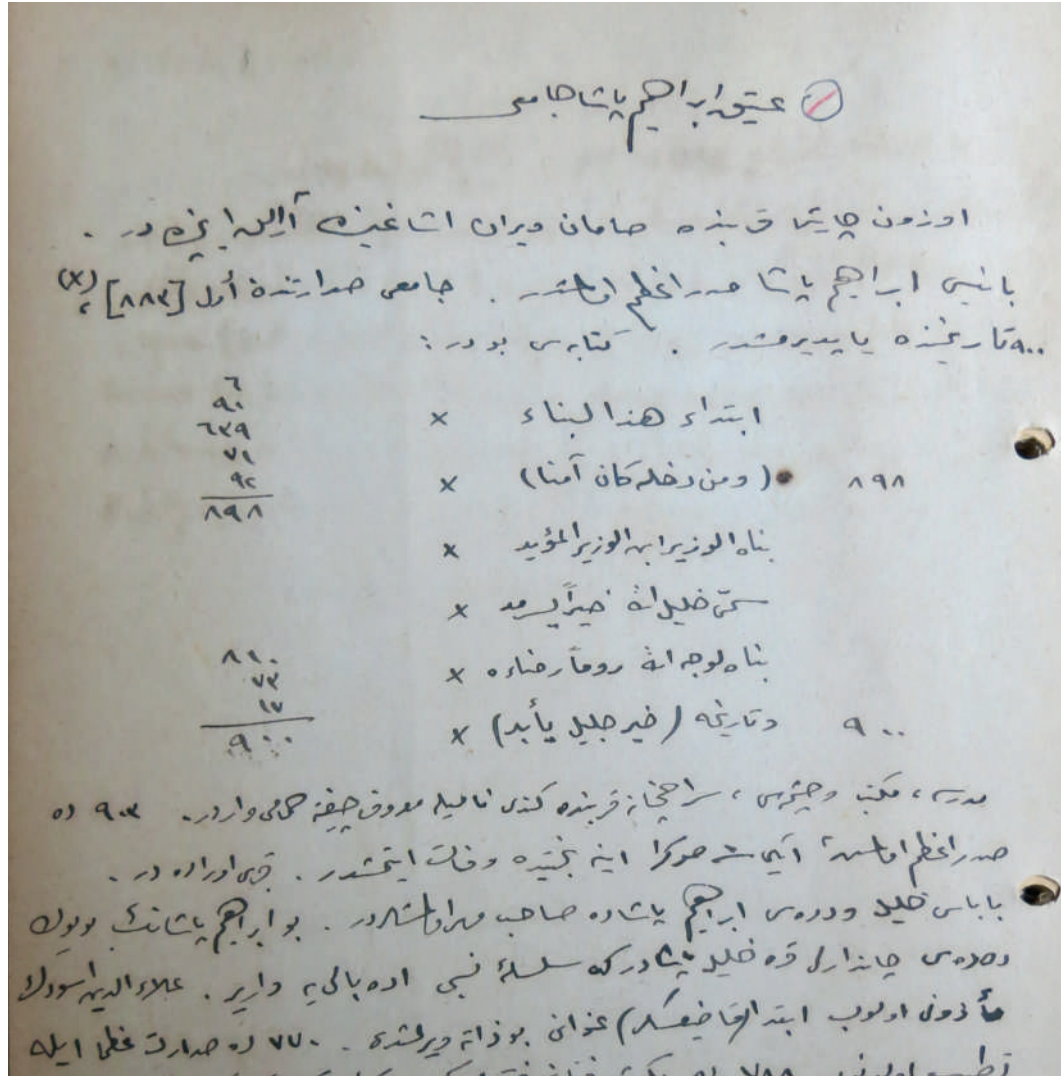
“Ve men dehale kâne âmennâ” (898)

Benâhu'l-vezîr ibnü'l-vezîri'l-müeyyed

Semiyy-i Halîlullâh hayran .....

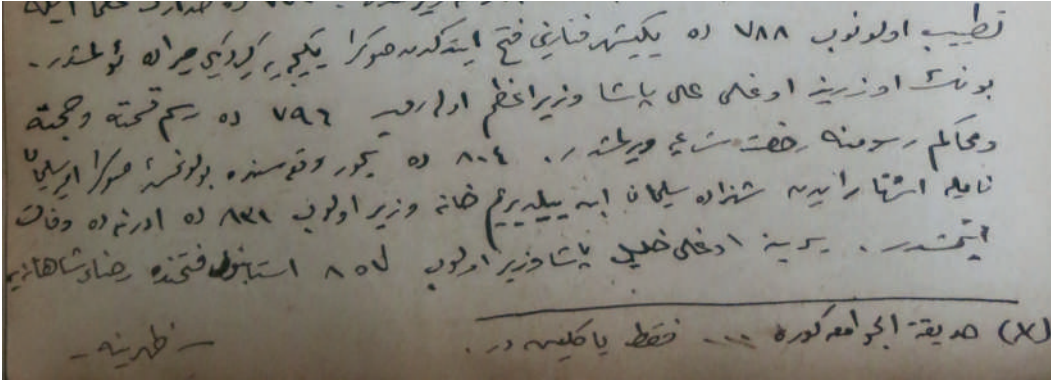
Benâhu li-vechillâhi .....

Ve târîhuhû “hayrun celîlün ye’bedü (900)

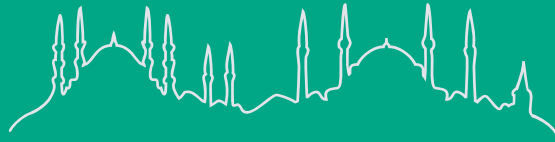
1 Hadikatü'l-Cevâmi'e göre... Fakat yanlışdır.

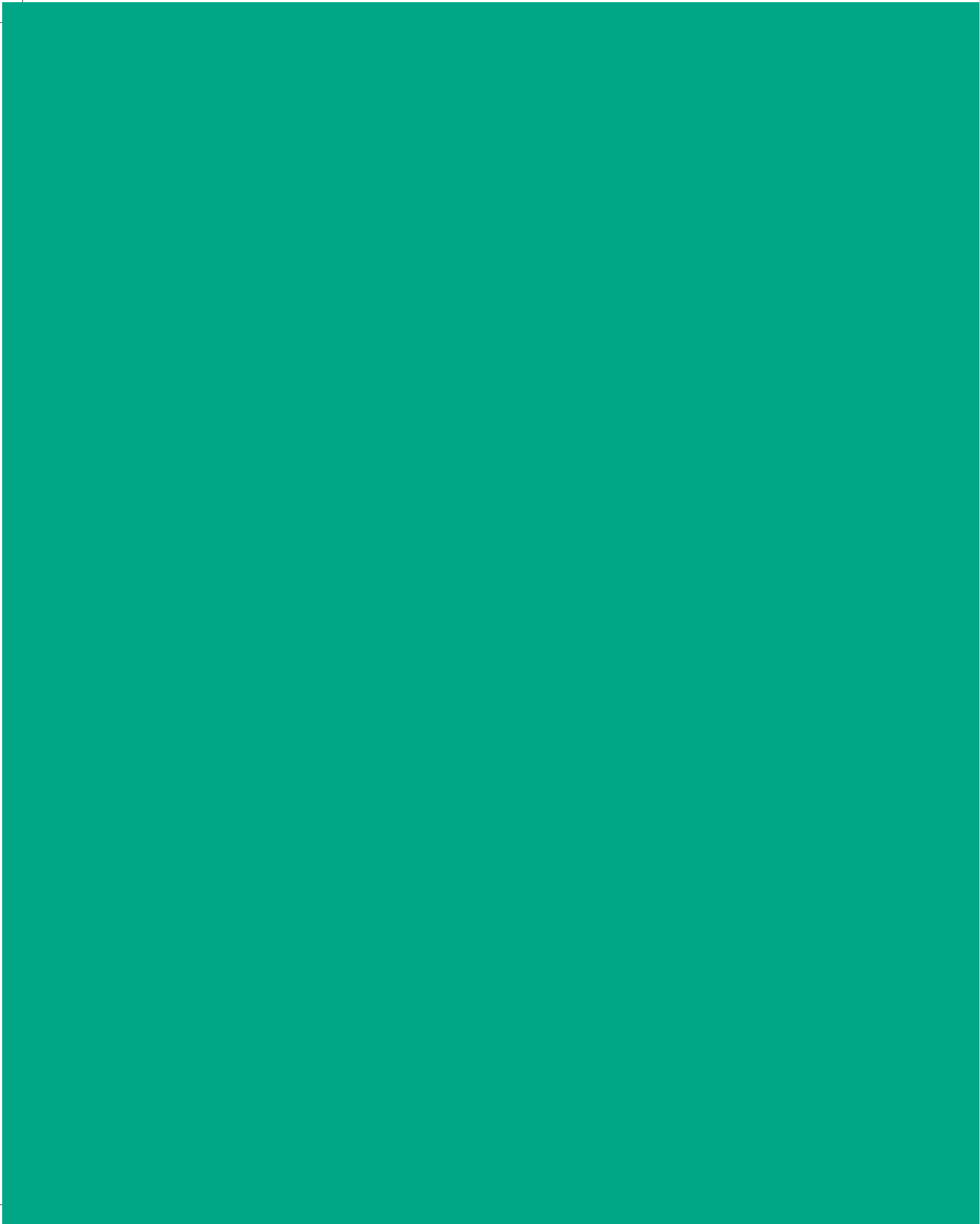
Medrese, mekteb ve çeşmesi, Saraçhane kurbunda kendi namıyla maruf çifte hamamı vardır. 903'te sadrazam olmuş, iki sene sonra İnebahtı'da vefat etmiştir. Kabri oradadır. Babası Halil ve dedesi İbrahim Paşa da sahib-i mühür olmuşlardır. Bu İbrahim Paşa'nın büyük dedesi Çandarlı Kara Halil Paşa'dır ki silsile-i nesebi Edebalı'ye varır. Alaeddin-i Esved'in mezunu olup ibtida "kazasker" unvanı bu zata verilmişti. 770'te sadaret-i uzma ile tatyib olunup 788'de Yenişehir Feneri'ni fethettikten sonra Yenice'ye girdiği sırada ölmüştür. Bunun üzerine oğlu Ali Paşa veziriazam olarak 796'de resm-i kismete ve hüccete ve mehâkim rüsumuna ruhsat-ı şer'îye verilmiştir. 804'te Timur vakasında bulunmuş, sonra Emir Süleyman namıyla iştihar eden Şehzâde Süleyman ibn Yıldırım Han'a vezir olup 831'de Edirne'de vefat etmiştir. Yerine oğlu Halil Paşa vezir olup 857 İstanbul fethinde rıza-yı şahaneye muhalif ahval-i sabıkasına binaen 40 gün çile doldurduktan sonra şemşir-i gazapla şehid edilmiştir. Sadrazamlardan maktulen vefat eden ibtida bu zattır. Bunun oğlu sahib-i hayır İbrahim Paşa, babası Halil Paşa'nın katlinde Edirne kadısı bulunup pederinin nikbeti kendisine de sirayet ederek azlolunmuş ve Sultan Bayezid'in saltanatı bidayetinde hâlini arz ile kendisini bildirdiğinde rütbe-i vezaretle sadr-ı Rum ve badehu "903 tarihinde" sadrazam olarak iki sene müruvunda yukarıda yazıldığı üzere İnebahtı'da vefat etmiştir. Nikbetinden sadaretine kadar son derece fakra uğramış olup lakin vezaretinde "600" fakir matbahında et'ime-i nefise ile it'âm ettirilirdi. Âlim, fazıl, abid ve zahid bir vezirdi.

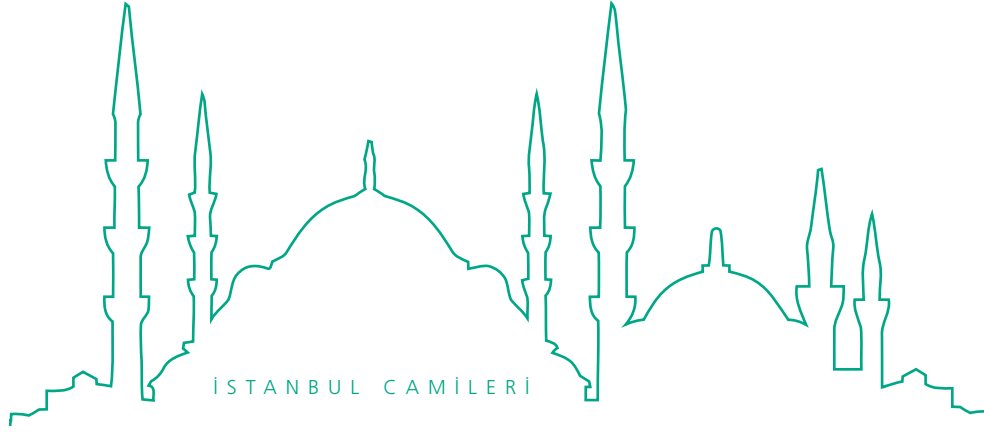

İSTANBUL CAMİLERİ

BALIKPAZARI-BALAT-
DEFTERDAR

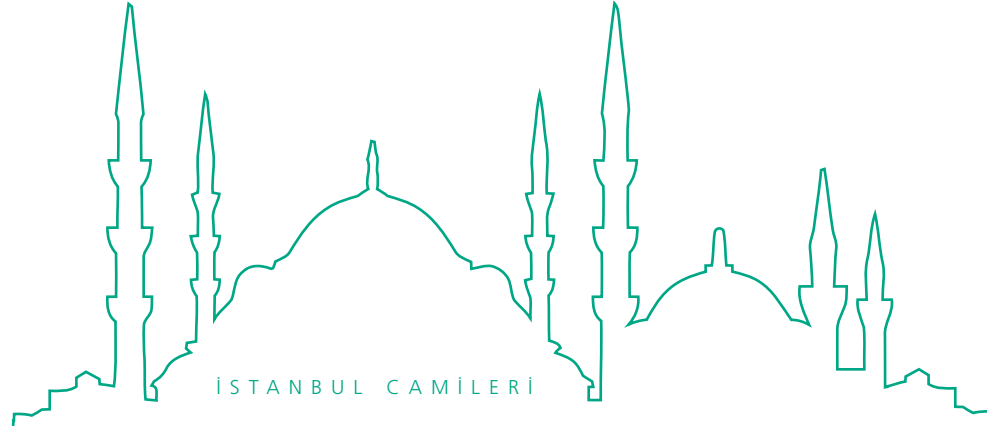

BALIKPAZARI İSKELE CAMİİ

Burada Mustafa-yı Sâlis evâhirinde bir hatun tarafından ahşap bir mescid yapılmıştır. Devr-i Hamîdî'de muhterik olup hali kalmış iken Selim-i Sâlis zamanında İzzet Mehmed Paşa-yı Sâni'nin sadaretinde yeniden yaptırılmış, minber ve vazife vaz edilmiştir. Badehu yine yandığından vakfından tecdid ettirilmiştir.

RÜSTEM PAŞA CAMİİ

Tahtakale'de Nalburlar kurbundadır. Fi'l-asıl burada el-Hâc Halil Ağa nam bir hayır sahibinin mescidi olup badehu yerine bu fevkani cami yapılmıştır. Altında mahzenler ve akaratı vardır. Banisi sadrazam ve damat olmuştur. Müşârunileyhin bundan başka hayratı, ezcümle Cağaloğlu Sarayı kurbunda bir medresesi vardır. İkinci sadaretinde Kanunî'nin gazabına uğrayıp şehiden vefat etmiştir. Şehzâde Camii kurbunda sebili civarındaki ayrı türbesinde gömülüdür. Vefatı tarihi şudur:

Ana olsun cihânda Adn mesvâ (968)

[Aslen Hırvat olup saraya dâhil ve Kanunî asrında vezaretle Diyarbekir eyaletine çerağ olduğundan bedhahlar “Cüzzam illetine müpteladır.” diyerek iftira etmişlerse de etıbbadan sorulmuş, bu illet müptelalarında kehle olmaz, cevabı alınarak etıbba-i hassadan Mehmed Halife bu hususun tespiti me-mur edilmiş, Rüstem Paşa'nın yakasında bir kehlecik görüp padişaha arz etmiş ve bunun neticesi olarak Anadolu mansıbı ile taltif kılınan müşârunileyh 946'da Mihrimah Sultan'ın akdiyle damatlık şerefini de ihraz ederek:

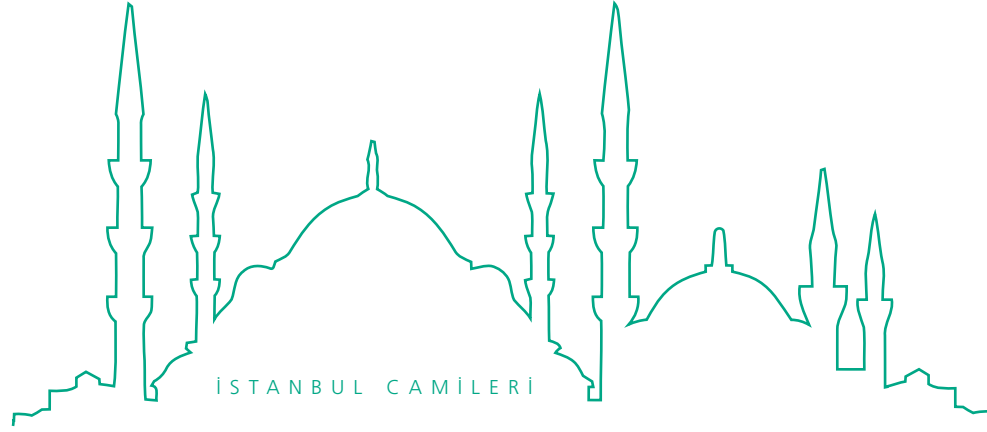
*Ohcak bir kişinin bahtı kavî, tâli'i yâr
Kehlesi dahi mahallinde anın işe yarar*

müfâdınca vüzera-yı kubbenişin silkine dâhil olmuş ve 951 tarihinde Hadım Süleyman Paşa yerine veziriazam nasb edilmiştir. 960'ta desise-i mekr ve gadrı ile büyük Şehzâde Sultan Mustafa gazab-ı şehriyârîye uğradıkta azil olunup yerine Kara Ahmed Paşa vezir olarak mazul-ı mûmâileyhin Üsküdar'daki bahçesinde oturmasına müsaade edildi. 962'de halefine halef olup 968'de ölmüştür. Müddet-i vezareti on beş senedir. Müşârunileyh rüşvet ve sair kabâyihî irtikab etmeyerek hüsn-i tedbirle hazineyi mal ile mâlâmâl etmişti. Camisi emsalsiz kıymette çinilidir.]

YOĞURTÇULAR CAMİİ - AHI ÇELEBİ CAMİİ

Unkapanı-Yemiş arasındadır. Banisi Ahi Çelebi Mehmed Kemal Ahi Han'dır. Tebrizlidir. Bina tarihinin 905 olduğu imam efendiden öğrenilmiştir.

KANTARCILAR CAMİİ

Tahtakale'de Rüstem Paşa Camii ilerisindedir. Banisi Sarı Demirci Muhyiddin Çelebi'dir. Ni'me'l-ceyşten olup merkadi malum değildir. Minberini Kametîzâde Abdurrahman Efendi mahdumu Mehmed Efendi koymuştur ki mûmâileyh iki kere İstanbul kadısı olduktan sonra Eyüp kazasından mazul iken irtihal eylemiş, Edirnekapı civarında Emir Buhari Zaviyesi kurbuna gömülmüştür. Vefatına kızı Sıdkı Emetullah Kadın şu tarihi demiştir:

*Kâmetîzâde Efendi idicek azm-i cinân
Ağladı anın için mâtem idüb ins ile cân
Didi târîh vefatını kızı Sıdkî anın
“Kâmetîzâde'ye a'lâ-yı İrem ola mekân”*

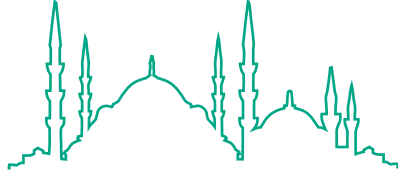
1089

Bu hanım da “Fazıl Sıdkı (1115)” tarihinde rıhlet edip babası yanına gömülmüştür. Bir ilâhiyât ve eş'âr divanı ve sair âsâr ve telifatı vardır. Bu cami bilahare yanmış, emin-i çavuşân el-Hâc İbrahim Ağa 1265 tarihinde yenilemiştir. Kitabesi avlu kapısı iç tarafındadır:

Sarı Timurcu Mehmed nâm sâhib-i himmetin
Kabrini pür-nûr-ı rahmet eyleye Rabb-i Mecîd
Atyeb-i mâl ü hulûs ile rızâ-yı Hakk için
Eyledi bu câmi'in inşâsına sa'y-i mezîd
Ez-kazâ “bâb-ı hatab” sûzan olunca bu dahi
Muhterik olub cemâ'at kalmış idi nâ-ümîd
Hayr-hâh-ı millet-i İslâm emîn-i çavuşân
Bânî-i sâni olub nâm aldı ol zât-ı sa'îd
Hasbeten-lillâh kıldı böyle üç mescid binâ

Ehl-i hayr ü nîk-haslet olduğu oldu bedîd
Mevki'inde itdi himmet ol ağa-yı muhterem
Hakk masûn itsün kederden ömrünü kılsun
mezîd
Emr-i inşâsı tamâm oldukda Râşid bî-kusûr
Beyt-i cevher-dâr ile târîhini yazdım müfîd
“Eylesün Allâh ihsân ecrini rûz-ı me'âd”
“Hâcî İbrahim Ağa bu mescidi yapıdı cedîd”

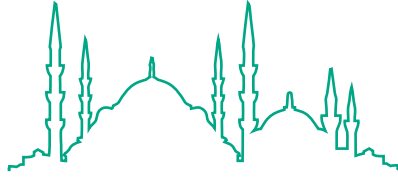
1265

İSTANBUL CAMİLERİ

KAZANCILAR CAMİİ - ÜÇ MİHRABLI CAMİİ

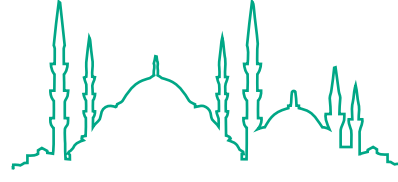
Unkapanı kurbundadır. Banisi Fatih'in üstadlarından Hoca Hayreddin Efendi'dir ki ittisalindeki medresesinde gömülüdür (880). Caminin yapılmasına "Hayreddin" tarih olmuştur (874). Badehu Fatih hazretleri minber koymak için bu mescidi tevsi ve bir mihrab ilavesiyle minberi vaz ettirmiştir. Badehu hoca-i mûmâileyhin oğlu Şam kadısı iken vefat eden Ahmed Efendi'nin karısı kendi evini mescide zam ve bir mihrab daha bina ettirmekle üç mihrablı olmuş ve bu namla anılmakta bulunmuştur. Mektebi de vardı. Mûmâileyhin Keçeciler kurbunda bir mescidi daha vardır.

İSTANBUL CAMİLERİ

TUĞLACILAR CAMİİ

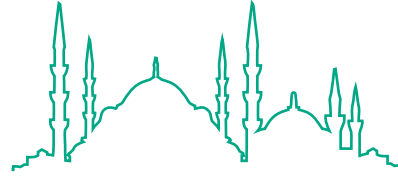
Odunkapanı dışında, fevkanidir. Banisi Soğancılar esnafı olup kâhyaları Mehmed Ağa delaletiyle yaptırılmıştır (1194). Fi'l-asıl yerinde bir kuyu kazılıp bir taş musluk teknesi konmuş iken harap oldukça soğancı esnafının meşveretiyle orta mallarından kethüdâları mûmâileyh marifetiyle bir mescid bina edilmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

SOĞANCILAR CAMİİ - YAVUZ ER SİNAN CAMİİ

Unkapanı değirmeni kurbundadır. Banisi Yavuz Sinan Çelebi'dir. Fatih'in mîr-i alem ağalarındandır. Merkadi buradadır. Bu caminin vakfına evladiyet ve meşrutiyet üzere müteveli olagelenlerden biri sahib-i tarih seyyah Evliya Hafız Mehmed Efendi'dir.

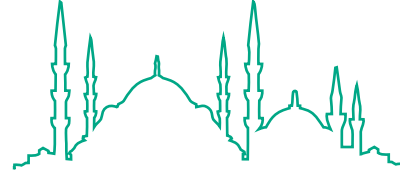

İSTANBUL CAMİLERİ

UNKAPANI CAMİİ

Fevkanidir. Banisi Süleyman Subaşı'dır. Kendisi Azaplar'da dört yol ağzında yaptırdığı mektebinde gömülüdür. Kanunî ricalindendi. Bu cami birkaç tamir gördükten sonra Şeyhülharem Hâcî Beşir Ağa tarafından tamir edilmiş ve mevlüd okunmak üzere kendi vakfından vazife verilmiş, badehu nazır-ı Haremeyn olan Maktul Beşir Ağa dahi Buhari Vakfı tayin ve mahfil-i hümâyûn ilave edip kiremitlerini kurşuna tebdil eylemişti. Beşir-i Evvel Eyüp Türbesi kurbunda, diğeri Üsküdar'da Doğancılar'da gömülüdür.

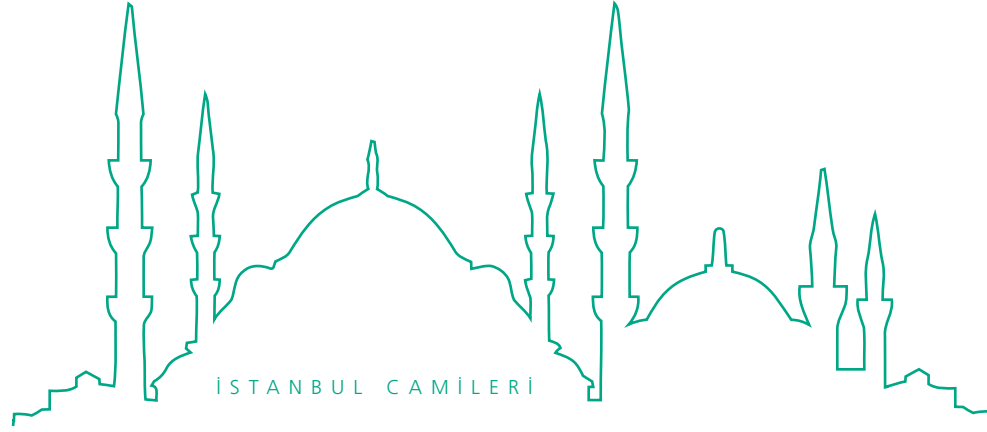

İSTANBUL CAMİLERİ

GÜL CAMİİ

Cibali Küçük Mustafa Paşa kurbundadır. Aya Teodosya Kilisesi'nden çevrilmedir. Aslen tersane, âlât ve levazımı için mahzen olup III. Selim iradesiyle minare ve sairesi inşa olunarak cami ittihaz edilmiştir. Mahfil-i hümayûnu Sultan Mahmud-ı Adlî devrinde yapılmıştır.

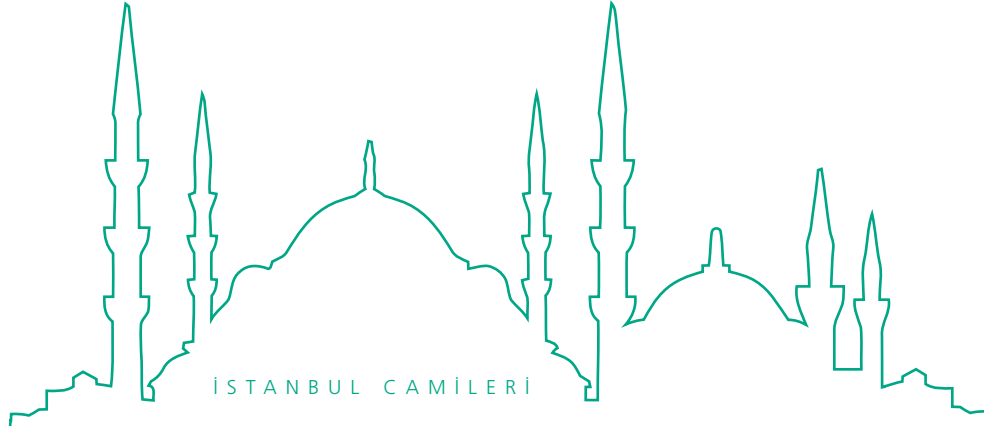

YAZICI ALİ CAMİİ - FENER İSKELESİ CAMİİ

Fevkanidir. Banisi Fatih Sultan Mehmed Han, bani-i sânisî Hâcî Raşid nam hayır sahibidir. Bu cami, son defa 1288’de imar edilmiştir. Kitabesi şudur:

Kıldı binâ Hazret-i Sultân Fâtih-i cennet-mekân
Eylediler edâ-i salât çok Müslümân bir zamân
Bir zamândan sonra oldu çün harâb ihrâkla
Geldi bir ehl-i sahâvet yine okundu ezân
Bânî-i sânisî merhûm Hâcî Râşid oldu kim
Özge mâl-ı hâlisinden çün yapıldı mescid-i beyân
İtmiş idi çok hizmet meskûkât-ı şâhânede
Bu âsâr-ı hayrdan memnûn oldu ehl-i îmân
Genc-i dilden doğdu cevher didi Hâdî târîhin
“Dilerim andan cây-ı meskeni bâğ-ı cinân”

1288

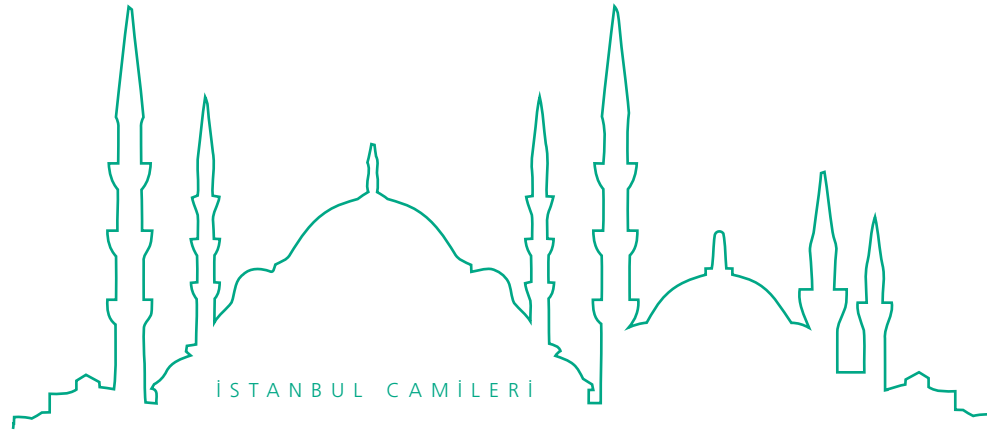

TAHTA MİNARE CAMİİ

Balat kurbundadır. Banisi Ebu'l-Feth Sultan Mehmed Han'dır. Önündeki türbede gömülü zat ni'me'l-ceyştendir. Cami önünde Kanunî'nin âlî bir çeşmesi vardır. Cami sonradan harap olmuş, Sivaslı Kantarîzâde Hamamcı Halil Efendi 1182 tarihinde yenilemiştir. Kitabesi budur:

Bu câmi'i mukaddem Bû'l-feth yarlığı ile
Halka ibâdet için itmişdi bunda bünyâd
Tutmuşdu yüz harâba bir nice vakit içinde
Başdan ayağa bu zât itdi ahâlîye dâd
Kantârîzâde ya'î mevlûdu şehr-i Sivas
Hakk ecrini buyursun kantarlar ile müzdâd
Olmuş iken Hamâmçı Tahta Minâre içre
Eylerdi mâ-i cûdu nâsın gönüllerin şâd
Cevherle târîhin yaz baş kesdi hâme Müştâk
“İtdi Halil Efendi el-hak keremile âbâd”

1182

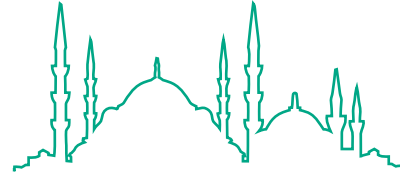

BALAT CAMİİ

Sadrazam Semiz Ali Paşa'nın kâhyası Ferruh Ağa yaptırmıştır. Pencere önünde medfundur. Zaviye, mahkeme ve çeşme de yaptırmıştır. Caminin itmamı 970'tedir. Kitabesi şudur:

Tekarrebü ilallâhi'l-Hâlıkü'l-birri ve'l-cûd ve terakkabu ilâ-şefâ'ati Muhammedin sâhibu sıfâti Mahmûd fî-eyyâmi's-Sultân Süleymân Han tâbe bekâhu men ahsâ bi-hidmeti vezîrühü'l-a'zam Alî Paşa yesserallâhu mâ yeşâ ve hüve'l-abdü Ferruh Kethüdâ bi-inşâi hâze'l-câmi' li-seneti seb'în ve tis'a mieti (970)

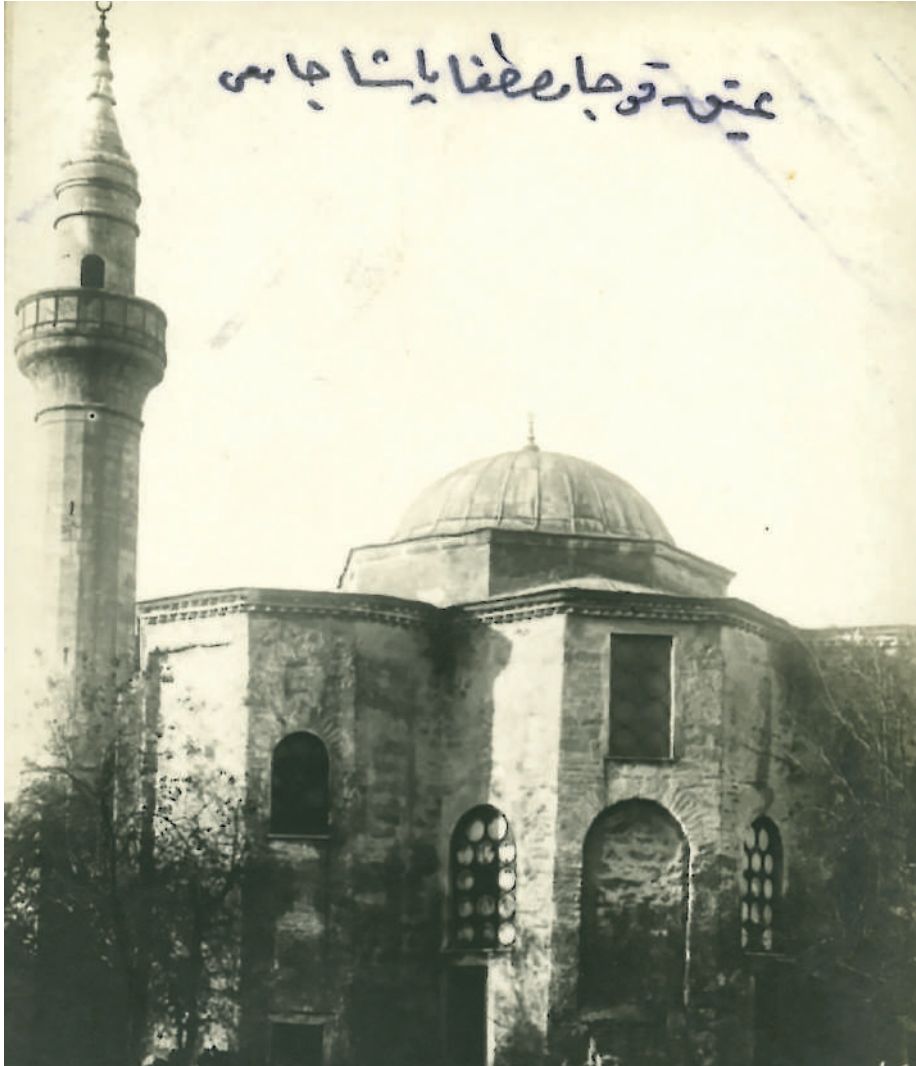
[Semiz Ali Paşa Hersek'te Praça kasabasında doğup seferler esnasında devşirme yoluyla saraya girmiş, sonra mîr-i alem rütbesiyle چراغ olarak 953'te Yeniçeri Ağası Ferhat Ağa'ya Kastamonu sancağı tevcih olundukta yerine geçmiş ve 957'de Rumeli eyaletiyle taltif olunarak yerine Sinan Ağa tayin kılınmıştır. 968'de Rüstem Paşa'nın vefatında veziriazam olup 972'de irtihal etmiş ve yerine Tavi Mehmed Paşa, Kanunî'nin son sadrazamı olmuştur. Merhum müşârunileyh Hazret-i Halid Türbesi bahçesinde medfundur. Edirne'deki Ali Paşa Çarşısı ve Eyüp Kurukavak Camii bu zatındır. Nüktedan ve eslafına faik bir vezir olup dört sene sadarete bulunmuştur.]

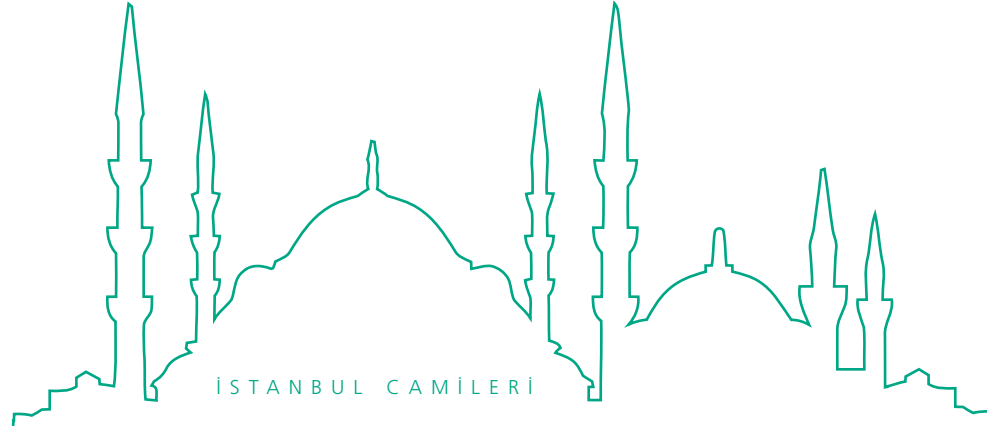
İSTANBUL CAMİLERİ

HAZRETİ CABİR
CAMİİ - ATIK
KOCA MUSTAFA
PAŞA CAMİ-İ
KEBİRİ

Ayvansaray'dadır. Kiliseden çevrilmedir: "Aya Petro ve Aya Marko". Cami içinde ashabdan Cabir ibn Abdullah el-Ensârî radiyalahu anh medfundur ki Ebû Eyyûb Ensârî ve Ebû Şeybe ile birlikte gelenlerdendir. Avlusundaki çeşme Şatır Hasan Ağa'nındır. Tarihini Mehmed-i Râbi' kızlarından Hatice Sultan'ın teberdarlarından Vechî yazmıştır.

KORUCU CAMİİ - AYVANSARAY CAMİİ

Fevkanid ve minaresiz, ahşaptır. Banisi Korucu Mehmed Çelebi ibn Hüseyin'dir. Vakfiye tarihi 999'dur. Kabri Tokmaktepe önündeki Eyüp yolu sağ tarafındadır. Minberini Zal Mahmud Paşa Türbesi kurbundaki mektebin hocası ve Çömlekçiler kurbundaki Arpacı Hayreddin Mescidi'nin imamı Abdullah Efendi koymuştur ki kabri bu mescid karşısında Şeyhoğlu Edhem Baba Türbesi'ndedir (1187).

Bu cami 1249'da yanmış, kuzât kapı kâhyalarından Muhzır Hâcî Bekrî'nin kızı tarafından yenilenmiştir. İskender Bey Mektebi ittisalinde Şah Sultan binti Mustafa-yı Sâlis yeni bir mekteb ve bir türbe yaptırmakla o mekteb muattal olmuştur. [Türbede müşârunileyhâ Şah Sultan ile validesi ve zevci Mustafa Paşa gömülüdür.]

Cami derununda şöyle bir levha vardır:

*Cennet-mekân Firdevs-âşiyân
Bu câmi'-i şerifin bânîsi
Rumeli kuzâtından el-Hâc Mehmed
Efendi'nin rûhîçün Fâtiha*

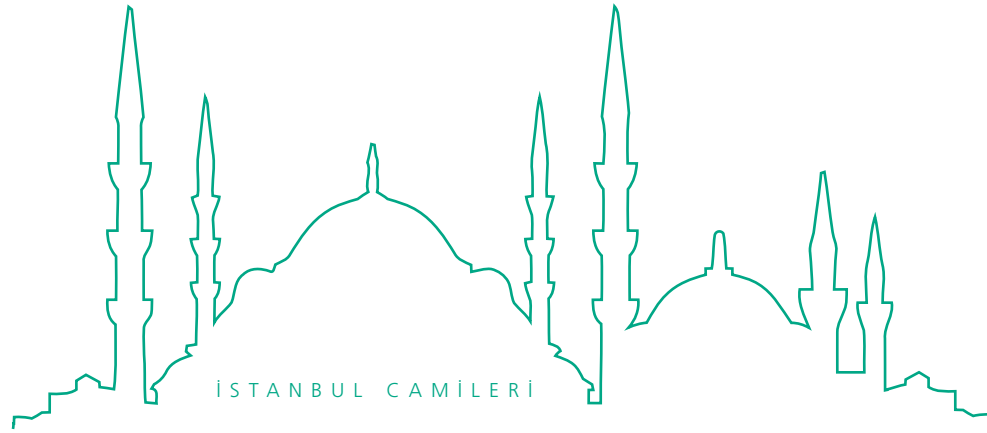
SULTAN CAMİİ - ABDÜLVEDÛD CAMİİ

Eyüp Defter İskelesi yerinde Ayvansaray ilerisinde, fevkanidir. Banisi Şeyh Abdülvedûd Efendi'dir. Buhara erenleriyle İstanbul muhasarasında bulunup fetihten sonra Ayasofya'da sakin iken Ayvansaray dışında bir mescid ve zaviye yaptırıp rihletinde Fatih'in emirleri ile kurbuna gömülmüştür (860). Hulefasından Tokmak Dede Vakfı'nı tayin etmiştir ki o da yakınında medfundur. Mahall-i defni hâlâ Tokmaktepe diye anılır. Mürur-ı ezmân ile bu cami harap olmuş ve vakfi kalmamış olduğundan Mehmed-i Râbi' kızlarından Hatice Sultan sahilsarayları karşısında yeni ve üst katlı bir mekteb ile çeşme ve sebil ve mektebin altında Muhammed Ensârî'ye türbe yaptırdığı sırada 1123'te bu camiye de müceddeden bina ve ihya eylemiştir. Bu sebepten Sultan Camii diye de maruftur. [Müşârunileyhâ sonradan 1151'de minber vaz ve müsakkafat-ı kesire vakfetmekle ruhuna dua olunmaktadır. Pederlerinin validesinin Eminönü'ndeki Yeni Cami dairesinde türbe içinde babası ve kardeşleri yanında medfundur (1156)].

Sebilinin tarihi: *İçelim âb-ı kevser oldu revân (1123)*

Çeşmesinin tarihi: *Allâh kabûl eyleye âlî eser oldu (1123)*'dur.

Bu cami 1219 tarihinde gene bir tamir görmüştür.

DEFTERDAR CAMİİ

Eyüp Çömlekçiler kurbunda bu namdaki iskele yakınındadır. Banisi Nazlı Mahmud Efendi'dir. Kitabesi şudur:

Hâzihi'd-dârü's-sa'îd ehlühâ / Üssiset lillâhi Rabbi'l-âlemîn / Kad
benâhâ ..... / Bârekallâhu ni'me ecrül-âmilîn / Kile manzu-
men kezâ târîhühâ / "İnehâ dârün li-kavmin mühtedin"

947

Avlusunda ahşap bir medreseyle kara cihetinde üst katı bir taş mekteb yapılmıştı. Avlunun deniz tarafındaki kapısında şu kitabe mevcuttur:

*Bânî-i emîn-i makâm-ı hamd ü du'â / Ki bâ-resm ü sıfât Mahmû-
dest / Pâdişeh-râ çû bûd defterdar / Ser-te-ser dü cihân hoşnûdest /
..... mescidi li-mahzi vechillâh / Ki ..... visâl-i ma'bûdest
/ Ârifî güft beher û târîh / "İsm-i mescid-i makâm-ı Mahmûdest" (947)
/ Fî seneti seb'a ve erba'în ve tis'a-mie*

Bu kapının bitişiğindeki çeşmenin tarihi budur:

"İnehâ hayrun cemîl (950)"

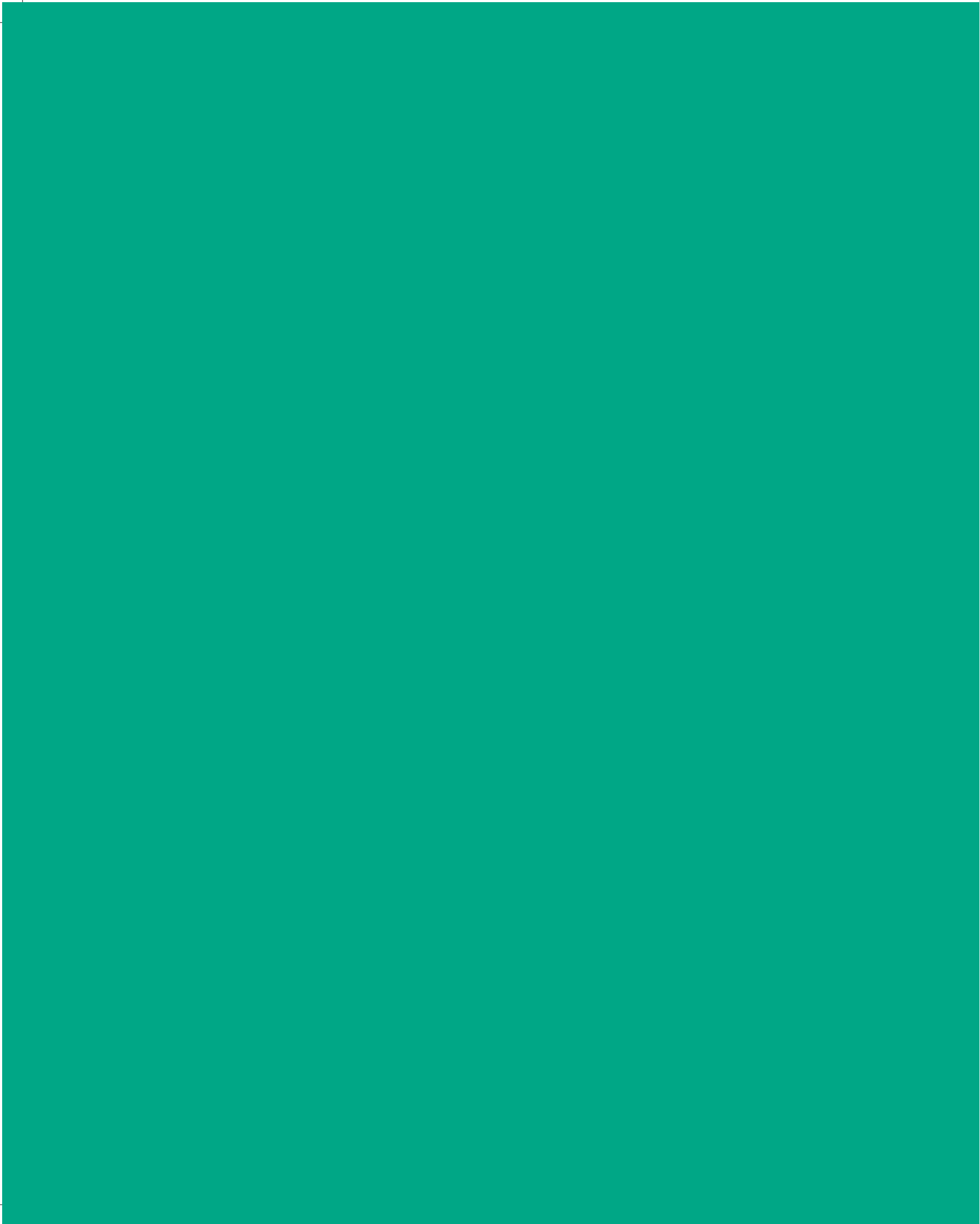
Varna'da da mektebi vardır. Vâkîf-ı mûmâileyh Hattat Şeyh Hamdullah Efendi'den mezun olup hüsn-i hatta malik imiş. Cami-i şerifin minaresi alemine bir hokka bir kalem koymuştur. Bu cami 1179 büyük zelzelesinden sonra esaslı tamir görmüştür. Önündeki iskelenin Defterdar İskelesi tesmiyesi bu cami dolayısıyladır. Mûmâileyh vefatında cami bahçesinin iskele cephesinde müstakil kubbe içine gömülmüştür. Mezar taşındaki tarihi 953'tür.

Medrese re'y-i mütevellî ile müteehhilîn odaları olmuş, mekteb kaldırılıp yerine akaret yapılmıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

EĞRİKAPI-EYÜP-
SADABAD

SAVAKLAR CAMİİ

Eğrikapı haricinde Eyüp civarındadır. Banisi Hırâmi Ahmed Paşa'dır ki Eyyenîçeri ağası olup kaynatası Sadrazam Siyavuş Paşa'nın 1003 tarihinde vefatında azledilmiş, ba'de zaman üç tuğ ile ikram buyurulmuşken çok geçmeden irtihal edip camisi kurbuna gömülmüştür (1008).

[Bir cami de Fethiye Camii kurbunda kiliseden çevrilme, hâlen haraptır.] Minberini tahvil kesedarı Sabih Ali Efendi koymuştur. Mûmâileyh 1183'te ordu-yı hümayûn İsakçı'da iken orada vefat eylemiştir. Bu cami civarında mûmâileyhin bir mektebi vardı. Savaklar Camii zaviye olarak yaptırılmış olduğundan etrafında hücreleri ve vakfından meşayih vazifesi vardır. Bu zaviye şeyhlerinden Cemaleddin Uşşâkî hayli zaman Edirne'de şeyhlik edip sonra İstanbul'a gelmiş, selefi Şeyh Mehmed Efendi-ki Piyale Paşa Camii'nin Cuma vaizidir- bu tekkede 41 sene hizmetten sonra 1155'te rihlet edip zaviye karşısına gömüldüğü sırada bu zaviye Cemaleddin Efendi'ye tevcih kılınmıştır. 9 sene sonra bunlar da irtihal ederek kible cihetindeki türbeye gömülmüştür. Vefatına Müstakimzâde şu tarihi demiştir:

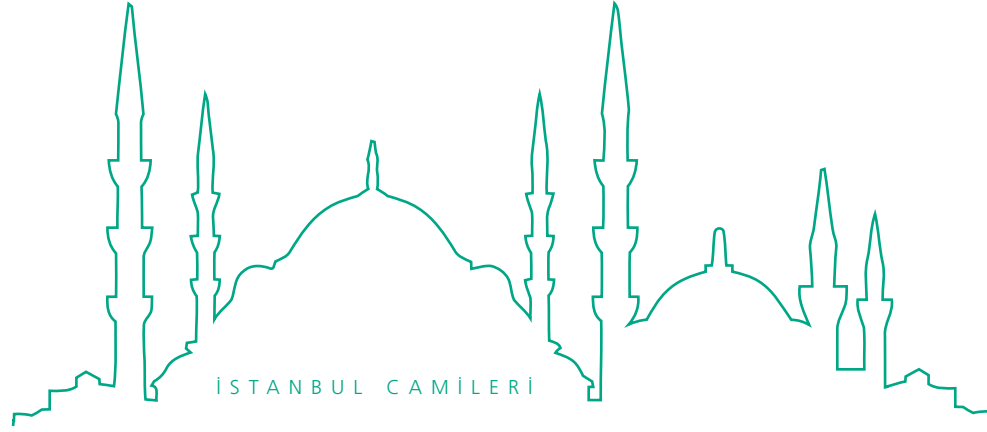
*Didiler cümle müştâkı bu târîh-i hak intâkı
Cemâleddîn-i Uşşâkî ide lâhûtî vâlâ-câ*

1164

Caminin ahşap minaresi Silahtar Seyyid Mehmed Paşa sadareti zamanında 1192'de tuğlaya çevrilmiştir. Cami-i mezkûr ba'de zaman harap olmuş, 1305 tarihinde Abdülhamid-i Sâni tarafından tecdid edilmiştir. Kitabesi şudur:

*Pek harâb olmuşdu câmi-i Ahmed Paşa
İtdi ihyâsına fermân şehinşâh-ı vahîd
Kilk-i cevher ile târîhi yazıldı Fikrî
"İtdi Sultân Hamîd ma'bed-i yektâ tecdîd"*

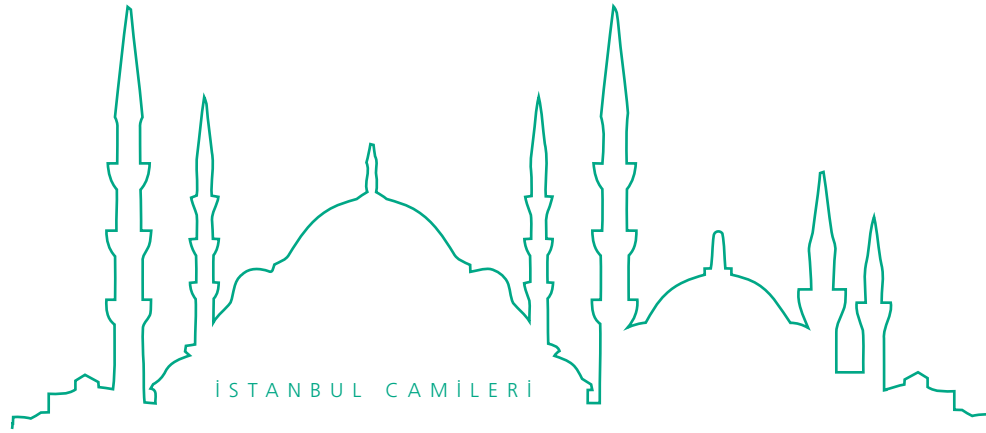
1305

YENİMAHALLE CAMİİ - HÂCİ HÜSREV CAMİİ

Eyüp civarında, Eğrikapı haricindedir. Banisi yokuşun sonunda yol üzerinde bir mahalde medfundur. Minberini Sadrazam Divitdar Mehmed Paşa vaz etmiştir ki Mısır valisi iken orada vefat etmişti. Karibindeki mektebin banisi Sadrazam Damat İbrahim Paşa'dır ki İstanbul'daki camisinde medfundur.

Caminin yakınındaki çeşme Şatır Hasan Ağa'nındır. Mûmâileyhin bir çeşmesi de Ayvansaray dâhilinde Mustafa Paşa Camii avlusundadır. Civarda kerpiç hamamı vardır ki mahalle de bu namdadır.

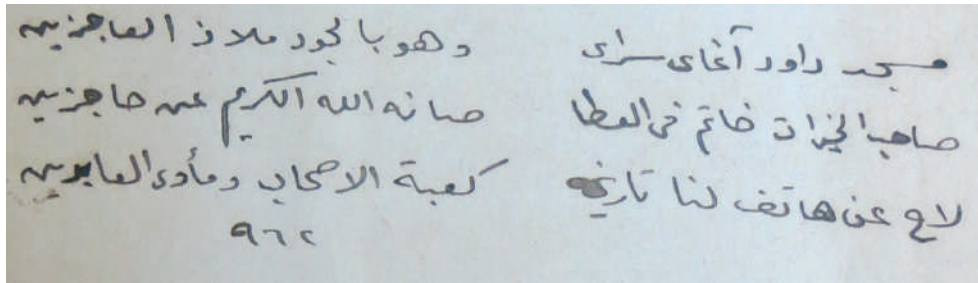

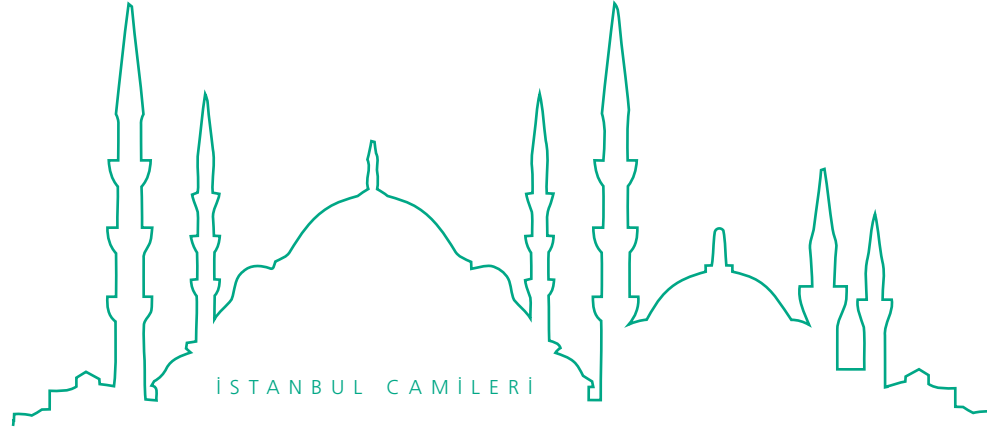
KAPIġASI DAVUD AĞA CAMİİ

Eyüp-Otakçılar ilerisindedir. Banisi Bâbüssaâde Aġası Davud Aġa burada gömülüdür. Vefatı 962 tarihindedir. Merhumun bir mektebi de vardır. Caminin kitabesi şudur:

*Mescid-i Dâvud Aġa-yı sarây
Ve hüve bi'l-cûdi melâzü'l-âcizîn
Sâhibü'l-hayrât hâtemü fi'l-atâ
Sânahallâhu'l-kerîm an hâcizîn
..... an hâtifi lenâ târihehû
Ka'betü'l-ashâb ve me'va'l-âbidîn*

962

OTAKÇILAR CAMİİ

Eyüp-Otakçılar nam mahalledir. Banisi Fethi Çelebi denmekle maruf Fethullah Efendi'dir. Kendisi de orada gömülüdür. Karibindeki mes-cid sahibi Mehmed Bey amcasıdır. Babası Hüseyin Ağa'nın da camisi vardır. Mürur-ı eyyâm ile bu cami harap ve vakfı munderis olduğundan Bâbüssaâ-de Gazanfer Ağa yeniden yaptırmış ve yakınında bir de su kuyusu açtırmış-tır. Yanında sebili vardır. Tarihi, Hükmî'nindir:

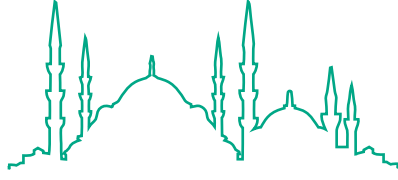
Sâhibü'l-birr râğübü's-sadakât
Sâhibü'l-hayrât mâilü'l-hasenât
Kapu ağası fahr-i ehl-i vegâ
Ya'nî kim Hazret-i Gazanfer Ağa
Kesserallâhü hayrahû ve sekâhü
Bi-miyâhü'n-na'im fî ukbâhü
İtdi bu cami'inde bi'r-i cemîl
Teşnegân-ı tarîke yapdı sebîl
Suyun içüb cemî'-i bay ü gedâ
Eylesün sâhibine hayr du'â
Görüb anı didi bu abd-i za'îf
"Târîh olsun sebîli hûb u latîf"

1008

Gazanfer Ağa, Kırkçeşme'de hususi türbesinde medfundur ki ittisalinde medrese ve köşesinde sebili vardır. Minberini Sadrazam Bayram Paşa koy-muştur. Bu da İstanbul'da tekkesinde medfundur. Karibindeki üst katlı mek-tebin banisi Muhasebeci Abdi Efendi'dir ki Silivrikapısı dışında gömülüdür.

Bu caminin kapısında şu kitabecik mevcuttur:

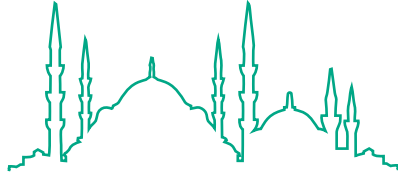
Merhûm ve mağfur el-muhtâc ilâ-rahmeti Rabbihi'l-Gafûr sâhibü'l-hay-rât ve'l-hasenât sâbıkâ Bâbüssaâde Ağası Gazanfer Atîk rûhiçün el-Fâtiha (1008)

İSTANBUL CAMİLERİ

TOPÇULAR CAMİİ

Eyüp, Münzevi Camii ilerisindedir. Banisi Kanunî zamanında topçubaşı bulunan Esad Ağa'dır. Mihrab önünde medfundur. Mezar taşında şu tarih yazılıdır: 966. Minberini oğlu Süleyman Ağa koymuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

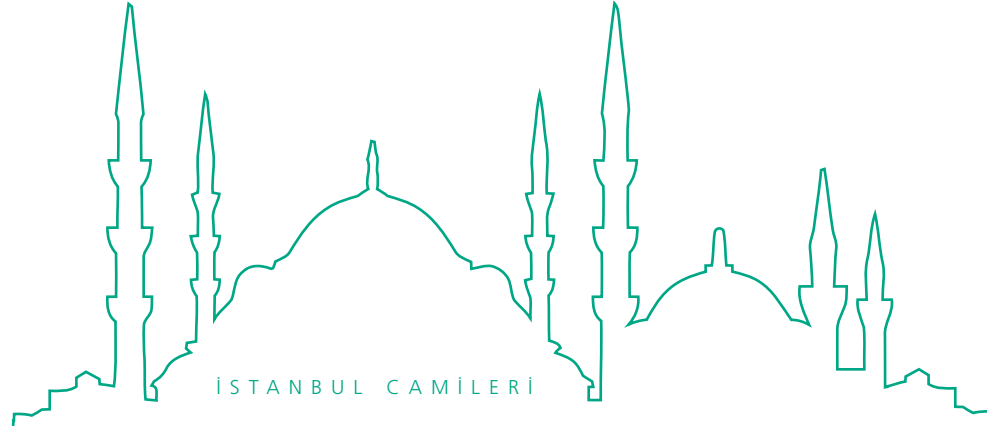
MÜNZEVİ CAMİİ - SÜLEYMAN SUBAŞI CAMİİ

Eyüp, Otakçılar ilerisindedir. Banisi Süleyman Subaşı'dır. Camisi haremindedir. Cami avlularında oturma tahtası olarak kullanılan tahtalar ibtida bu zatın icadıdır. Mezar taşının kitabesi şudur:

*Şehremîni kâtibi fevt eyledi pîrâye-ser
Kabrine ide anın bûy-ı cinândan râyiha
Fevtine târîh için Abdi du'â ile didi
"Adn ide Allâh Süleymân'a makâmı Fâtîha"*

1091

NİŞANCILAR CAMİİ

Eyüp Otakçılar kurbunda Davud Ağa Camii ilerisindedir. Banisi, Nişancı Mustafa Paşa ibn Celaleddin Tosyalı'dır. Kendisi de burada gömülüdür. Mezar taşındaki tarihi şudur: “İlâhî rahmet eyle Mustafa'ya (975)”

Caminin yakınındaki mekteb ve çeşme II. Mustafa'nın saltanatı sonlarında yani 1115 tarihinde veziriazam bulunan Rami Mehmed Paşa'nındır. Rami Çiftliği bu zatındır.

Nişancı Mustafa Paşa, Kanunî devrinde sadrazam bulunan İbrahim Paşa bazı nizamatin icrası için Mısır'a memur olduğu sırada Divan efendisi olarak sonradan nişancılık tevcih olunmuş, kavânîn vaz'ında birçok umurda müsteşar ve Divan mutemedi olmuş idi. 964'te tekaüdü ihtiyar etti. *Meâricü'n-Nübüvve* adlı kitabı Farisîden Türkçeye tercüme etmiş, *Tabakâtü'l-Mesâlik fî Derecâtü'l-Memâlik* namını koymuştur. Ahlaktan *Mevâhibü'l-Hallâk fî Merâtibü'l-Ahlâk* unvanlı bir telifi vardır. Selim-i Sâni'nin cülusunda tekrar nişancılık mansıbı ile tevkir olunup bu vazifede iken irtihal eylemiştir. Divan kâtibi olduğu zaman biraderi Salih Efendi şu tarihi yazmıştır:

*Hazret-i paşa-yı âlî menzil ve âlî-cenâb
Hakk te'âlâ izzetiyle dâimâ şâd eyleye
Asker-i mansûr-ı şâh ile geçüb deryâları
Şeh Süleymân-ı zamân-ı devrinde bir ad eyleye
Zulümle vîrân olan iklimi ma'mûr itmeğe
Varub İslâm ehlini her gamdan âzâd eyleye
Hâtif-i Gaybî didi târîhin ilhâm eyleyüb
Âsaf-ı devrân-âdil Mısır'ı âbâd eyleye.*

930

Nişancı Salih Efendi, Halep ve Mısır kadısı olup ba'de'l-azil Şehzâde Bayezid ibn Süleyman emriyle *Câmi'ü'l-Hikâyât* adlı kitabı Farisîden Türkçeye çevirip Eyüp müderrisi olmuştur. Kendisine amâ arız olduğundan tekaüd edilip sonra vefat etmiştir. Biraderi karibinde evinden ayrılan mahalde gömülüdür. Vefatına Bursalı Kandî şu tarihi söylemiştir:

“Kabr-i Sâlih cennet ola yâ ilâh” (973)

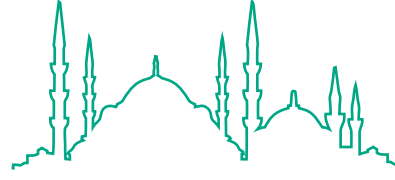
Leyla ve Mecnun namıyla bir manzumesi ve bazı fıkıh kitaplarına haşiye-leri vardır. *Firuz Şah* menakıbını tercüme etmiştir ki *Tezkire-i Şuara* sahibi Hasan Çelebi'nin rivayetine göre 8-9 cilt olmuştur. Ayrıca eş'âr-ı pesendîdesi vardır. Salahî ve Salih tahallus ederdi. Ömrü bekârlıkla geçip sinni altmışa vardıkta Halep kadısı olmadan evvel validesi bir cariye verip ondan İshak isminde bir çocuğu olmuş, Rahmî bu tarihi demiştir:

“Half-i Sâlih ide Celle Celâl” (956)

O da on yaşında ölmüştür. Şehzâde Bayezid babası Kanunî'ye itaatsizlikte olduğundan büyük biraderi Şehzâde Mustafa dahi gazaba uğradılar. Diğer biraderi Selim (Sânî) ile Konya Ovası'nda azim savaşlar ettikten sonra Acemistan'a kaçtığında Acem şahının gadri ile şehid edilmiştir. Biraderi ile cengine şu tarih denilmiştir:

Eyledi Sultân Selîm ile kıtâl Bâyezîd (966)

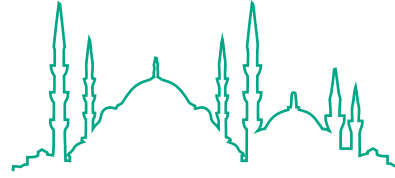
Fitne-i Bâyezîd ref' oldu (971)

İSTANBUL CAMİLERİ

TAKİYYE CAMİİ

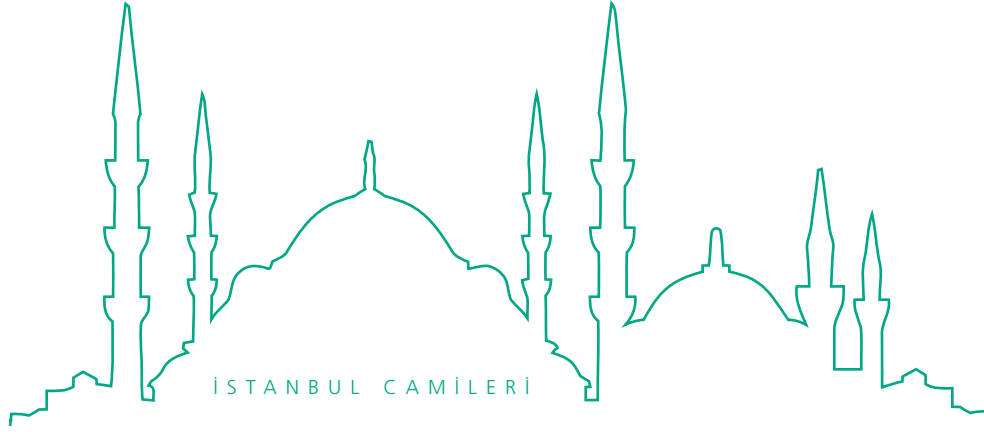
Eyüp'te Otakçılar kurbundadır. Banisi Arakiyeci Cafer Çelebi'dir. Kendisi de civarında gömülüdür. Minberini Hâcî Beşir Ağa koymuştur. Cami ba'de zaman harap olmuş, sonra yenilenmiştir. Karşısındaki mekteb Daye Hatun'undur. Orada medfundur.

İSTANBUL CAMİLERİ

ARPACI MESCİDİ

Eyüp Takıyyeci Camii alt tarafında, köşe başında fevkani ahşaptır. Karşısındaki türbede Şeyhoğlu Edhem Baba gömülüdür ki Akşemseddin pirdaşlarından ve İstanbul fethinde beraber bulunanlardandır. Bu zatın biraderi Ferah Dede dahi Otakçılar Hamamı karşısındaki hanenin kurbunda, hususi bir türbededir. Arpacı Mescidi'nin banisi Hayreddin'in mahall-i defni belirsizdir.

CEZERÎ KASIM PAŞA CAMİİ

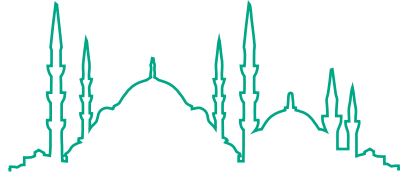
Eyüp'te Çömlekçiler kurbunda Akarçeşme'dedir. Banisi Cezerî Kasım Paşa'dır. Tarih-i binası 921 senesidir. Paşa-yı müşârunileyh Defterdar iken üç tuğ ile çerağ olmuştur. İbtida Selanik mansıbına nail olmuştur. Orada da hayratı vardır. Sonra Bursa'ya gelerek bir medrese ve bir tek hamam yaptırıp vakfını Emir Sultan Vakfı'na ilhak etmiştir. Kendisi de Emir Sultan dairesinde gömülüdür. Bu Akarçeşme Camii'nin şadırvanını Hatice Sultan kâhyası Mehmed Efendi yaptırmıştır. Cami-i şerifin imamı Feyzi Efendi şu tarihi Âşık Paşa Çeşmesi'ne nazire olarak söylemiştir:

*Resm-i târîh ide çün mühr eyleme kavs-i kuzah
Zîver-i ism-i Muhammed ola tâc-ı salavât
İde bu su ile Hakk şâdırvânın her dem
Rûh-ı pâkine Hüseyin'in ola vâsıl-ı cennât*

Birinci beyitten bir, ikinciden iki tarih çıkar.

Cami mürur-ı vakit ile harap olmuş ve 1248 tarihinde Mahmud-ı Adlî'nin hazinedar ustası imar etmiştir. Kapısında şu kitabe vardır:

*Hazret-i Adlî Sultân Mahmûd Han-ı Gâzî'nin
Su'adâ hazînedâr ustası ol hem haslet-i zehrâ
Harâb olmuş iken işbu ibâdetgâh-ı âlî kim
Hulûs-i kalb ile ta'mîr idüb çün eyledi ihyâ
Fî 3 Muharrem sene 1248*

İSTANBUL CAMİLERİ

ZAL MAHMUD PAŞA CAMİİ

Eyüp civarındadır. Banisi Kanunî'nin silah-tarlığından üç tuğ ile çerağ olan Mahmud Paşa ile karısı Şah Sultan'dır. İki bir türbeye gömülmüştür. Caminin mahfil-i fevkani değildir. Önündeki medresesi ve meydanındaki şadırvan mükemmeldir. Cami bir tarafından tahtani, türbe cihetinden fevkanidir. Türbenin avlu kapısında bir çeşmesi vardır ki tarihi şudur:

Teşne diller didiler târîhini
"Çeşme-i mâ-i hayât-ı can-fezâ" (952)

Paşanın vefatı 970'tedir. Türbe bitişiğindeki sıbyan mektebinin vâkîfi İskender Bey'dir ki karısı Gevher Mülûk Sultan ile mektebin yol tarafında gömülüdür. Gevher Mülûk, Bayezid Han'ın kızıdır. Bunun kızı Neslişah Hanım Sultan'ın babası Dukakinoğlu Mehmed Paşa'dır. Neslişah Sultan, İskender Bey'e verilmiş ve 987'de ölmüştür. Sarıyer'de (İstinye'de) camisi vardır. Eyüp'te Şah Sultan Türbesi cenubunda gömülüdür. Mekteb sonradan harap olmuş idi. Civarındaki Nafiz Feyzullah Efendizâde Hamid Molla Efendi'nin konağı İsmail Molla'nın küçük çocuğuyla hemşiresine intikal etmekle üç dört sene Eyüp kadılarına ve sair bazı kimselere icar ile verildikten sonra III. Mustafa'nın kızlarından III. Selim'in büyük hemşiresi Şah Sultan bu konağı satın almış ve yıktırıp yerine kendisi için bir türbe yaptırmaya başlamış, türbe bitmeden annesi irtihal edip buraya gömülmüştür. Kendisi de 1217'de ölerək türbenin ortasına defnedilmiştir. Kocası Mustafa Paşa da 1228'de irtihal edip merhumenin yanına gömülmüştür. Bu zat sadr-ı esbak Kara Vezir denmekle maruf Mehmed Paşa'nın kardeşi olup sultan-ı müşârunileyhâ hatırı için tekaüden Rami Çiftliği'nde otururdu. Caminin tahtani cihetine yakın Nakkaş Hasan Paşa Türbesi vardır ki müşârunileyh Ahmed-i Evvel vüzerasından olup Kuyucu Murad Paşa sadaretinde kaymakam da olmuştur. Türbesi gayet ihtimamlı ve müzeyyen yapılmış olduğu hâlde mürur-ı zamanla vakfı kalmadığından harap olmuştur. Müteallikatı da türbe içinde gömülüdür. Caminin bu cihetindeki kapısı karşısında Selahî Mehmed Bey Mescidi denmekle maruf mescidin yapılışı bu camiden eski olduğundan o civar mahalleleri mezkûr mescide aittir. Yakınındaki Horasancı dükkânı Osman-ı Sâni vakasında reis-i eşkiya sipahtan Mezak namında bir kimsenin Mevlevihane yaptırdığı yer olup lakin az vakitte yıktırılmıştır. Cami 1240 Ramazan-ı şerifi sonunda Mahmud-ı Sâni'nin de harap olduğu manzuru olarak tamiri irade edilmiş ve vakfından camiyle birlikte türbesi de tamir edilerek mahfil-i hümayûna bir memşâ ilave olunmuştu. Hâlen mesdûddur.

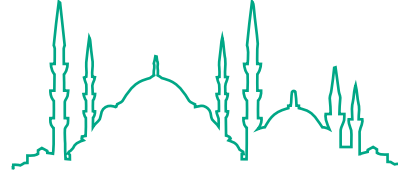

KIZIL MESCİD CAMİİ

Eyüp'te Cafer Paşa Medresesi kurbundadır. Banisi Kiremitçi Süleyman Çelebi'dir ki kendisi de burada medfundur. Vakfiyesi 938 tarihlidir. Minberini Feyzullah Nafiz Efendi'nin karısı Hâce Fatıma Hanım koymuştur. [Nafiz Efendi 1141 Safer'inde Bursa'da vefat eden imâm-ı sultanî Şeyhülislâm Mehmed Efendi'nin oğlu olup 1130'da müderris olmuş, Tebriz mevleviyeti, Filibe, Diyarbekir, Edirne mevleviyetleri ve Mekke kadılığı yapmış, 1167'de İstanbul payesi ve 68'de bilfiil kadı olmuş, sekiz ay sonra azledilmiş ve 1177'de Anadolu sadrı, 1181'de Rumeli sadareti ile taltif edilmiştir. 55 gün mürurunda vefat ederek Eyüp'te Küçük Emir Efendi karşı taraflarına gömülmüştür.] Bu caminin ittisalindeki mekteb Sekbanbaşı Ramazan Ağa'nındır. Kendisi de burada medfundur.

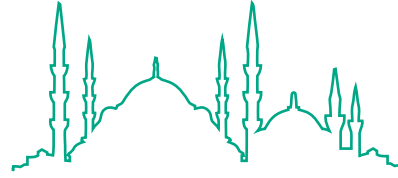
[Kurbundaki türbede Cafer Paşa gömülüdür. Mûmâileyhin, karibinde bir medresesi ve tarik-i Halvetiyeye meşrut bir zaviyesi vardır. 937'de Kanunî silahtarlığından yeniçeri ağası olmuş, sonra üç tuğ ihsan olunmuştur. Zigetvar fethinde padişahın hastalığında ve vefatında yazısı hakan-ı mağfurun yazısına son derece benzediği için gizlice sadrazam tarafına emrolunan emirleri yazarmış, sadr-ı vakit bu hizmetine mükâfaten ibtida kapıcıbaşı, sonra yeniçeri ağası yapmış ve kendisine damat edinmiştir. Selim-i Sâni devrinde İstanbul'da vuku bulan büyük yangındaki yeniçerilerin ihtimamsızlıkları yüzünden azlolunup badehu vezaret verilmiştir. Gayet vakur imiş. Murad-ı Sâlis zamanında 995 tarihinde irtihal ederek bu türbe-i mahsusaya gömülmüştür. Taallukatı da yanındadır.]

İSTANBUL CAMİLERİ

SOFULAR CAMİİ

Eyüp'te Ali Paşa kurbundadır. Banisi Çavuş Ali Ağa'nın kabri, biraderi Kasım Çavuş'un camisi mezarlığındadır. Ba'de zaman vakfı münderis olarak Şeyhülislâm Hoca Sadeddin Efendi, Süruri Mescidi Vakfı'ndan vazife göstermiştir. Minberini Arpacı Mescidi imamı Şeyh Abdullah Efendi koymuştur.

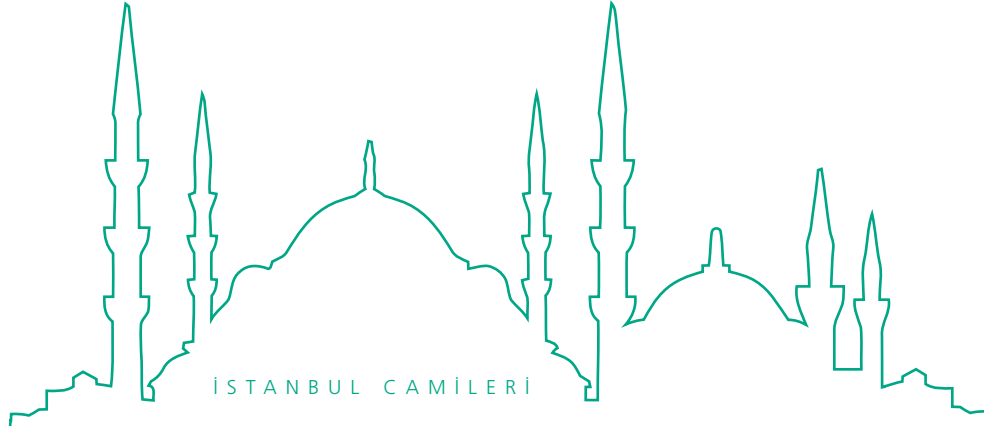

İSTANBUL CAMİLERİ

BABA HAYDAR CAMİİ

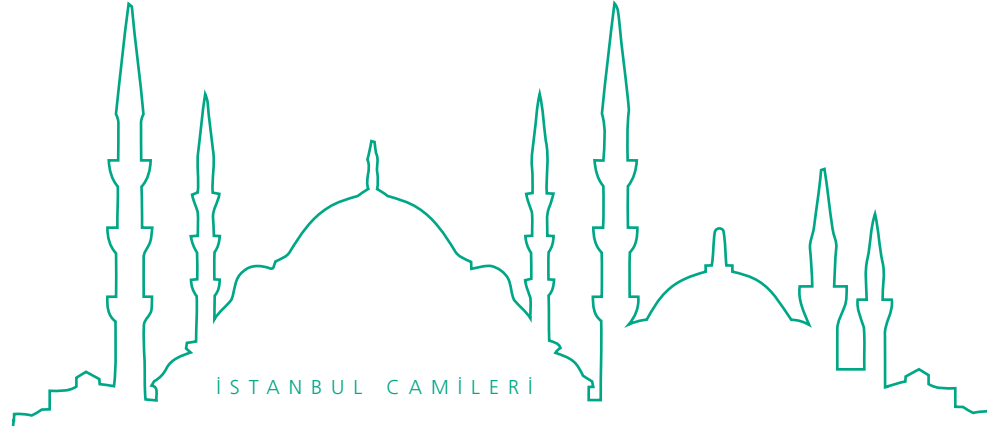
Eyüp-Akarçeşme ve Sofular kurbundadır. Banisi Kanunî Sultan Süleyman'dır. Haydar Baba için teberrüken yaptırmıştır. Bu zat Ubeydullah Ahrar hazretlerinden müstahlef olup, 40 sene kadar her Ramazan Eyüp Cami-i şerifinde itikâf etmiştir. Padişah-ı müşârunileyh, mûmâileyhin ahvaline muttali oldukça tatyib etmek üzere bu camiyi bina ettirmiştir. Haydar Baba, caminin avlu kapısı ittisâlinde gömülüdür (957).

Minberini Arpacı Mescidi Şeyh Abdullah Efendi, III. Mustafa zamanında koymuştur. Daha birkaç camide de minberleri vardır.

ALİ PAŞA MESCİDİ

Eyüp-Kurukavak'tadır. Banisi Sadrazam Semiz Ali Paşa'dır. Hazret-i Halid Türbesi civarında medfundur. Edirne'deki Ali Paşa Çarşısı da bu zatın eseridir. Tarih-i vefatı 972'dir. Bu mescid 1311 senesinde evkafça tecdiden inşa edilmiştir.

DÜĞMECİLER CAMİİ

Eyüp-Oluklubayır kurbundadır. Banisi Düğmecizâde Muhammed Bakır Efendi'dir. Burada medfundur. Anadolu sadrından mazulen 998'de ölmüştür. Şair-i meşhur Abdülbaki Efendi'nin ilk sadreti azlinde bu zat yerine geçmiştir (996).

Mûmâileyh Şair Abdülbaki Efendi'in İstanbul kadılığı ve Anadolu sadreti ikişer defadır. Üç defa da Rumeli sadrında bulunmuştur. Vefatı tarihi şudur:

“Bâkî Efendi gitdi ukbâya bin sekizde”

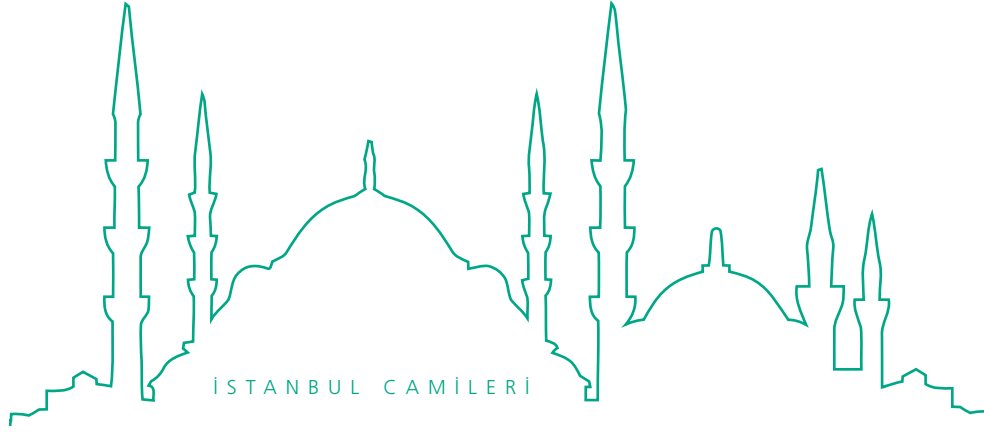
İsimleri Mahmud'dur. Sahib Düğmecizâde'nin iki defa İstanbul kadılığı vardır. Yanında Mir Mahdum ibn Ebu'l-Mekarim ibn Seyyid Ahmed Lala gömülüdür (991). Biraderi Seyyid Tahir Efendi de burada medfundur (975). Minberini vâkıfın neslinden Hüseyin Şah Efendi müteveli iken kendi mülkü olan bahçesini ilhak ve üç akçe vazife-i hitabet tayin ederek koymuştur. Birkaç defa tamir olunan bu cami-i şerifin Mahmud-ı Adlî harem-i hümayûnunda üçüncü hazinedar Lalezar Kalfa'nın himmetiyle ibtida şadırvan yolları tamir olunarak suyu getirilmiş ve sonra cami yenilenmiştir (1238).

Caminin duvarında şu kitabe vardır:

*Yâ Mâlike'l-Mülk (1313)
Rahnedâr olmuş idi zelzeleden mescidimiz
Hamdülillâh bu yıl oldu serâpâ âbâd
İde Alla derûnunda kıldıkça namâz
Emîne Fâtıma Hanımların ervâhını şâd*

İttisalindeki abdest musluğu kitabesi de şudur:

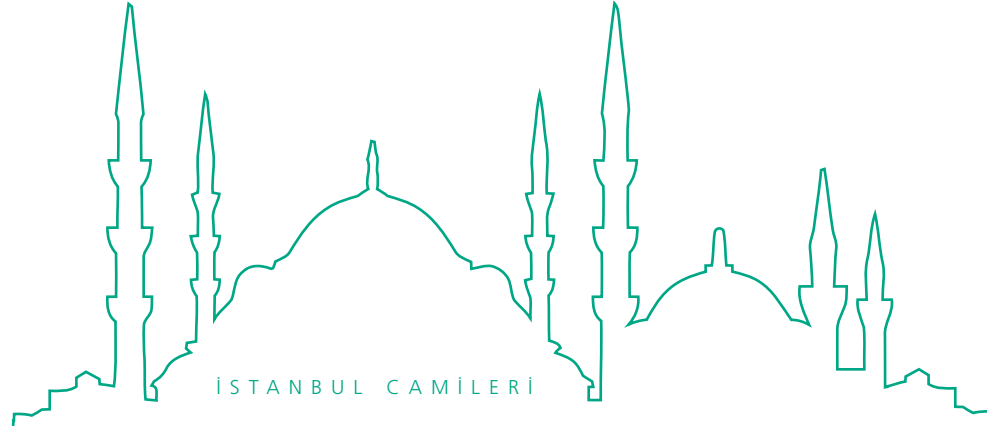
*İç bu mâ-i zezemi oku hem sen ruhuna
Âbdest al Fâtıma Hanım'a her dem kıl du'â (1286)*

ABDÜLKADİR EFENDİ CAMİİ

Eyüp-Cami-i Kebir kurbunda fevkanidir. Kalenderhane Caddesi'nde Yahyazâde Tekkesi'ne bitişiktir. Banisi Şeyhülislâm Abdülkadir Efendi'dir ki "Şeyhi" Abdülkadir Efendi demekle maruftur. Pederleri Şeyh Abdurrahim Efendi, Sivasi Tekkesi şeyhi idi. 944'te vefat ettiğinde mahdumları müşârunileyh Şeyhî Efendi bu caminin altındaki türbeye gömdürerek üstüne camisini yaptırmıştır.

BÜYÜK EYÜP İSKELESİ CAMİİ

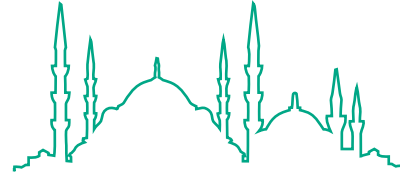
Eyüp İskelesi kurbunda fevkanidir. Banisi Gürcü el-Hâc Mahmud Ağa'dır. İbrahim Hanzâdelerin kethüdâlığı hizmetinde bulunmuştur. Vefatı Süleyman-ı Sâni evâil-i saltanatındadır. Bu cami ba'de zaman harap olmuş, Mahmud-ı Sâni'nin hazinedarı olup 1235'te vefat ederek Fatih Camii kurbunda Valide Sultan Türbesi'ne gömülen Cevri Usta'nın vefatından sonra malından Şehremini Hayrullah Efendi marifetiyle yenilenmişti. Minaresi yoktu. Eyüplü Hâcî İzzet Efendi minber koymuştu. Cami-i mezkûr sonradan yine haraba yüz tutmuş ve Bozcaadalı Bahriye Nazırı Hasan Hüsnü Paşa tarafından 1318 tarihinde tekrar imar edilmiştir. Kitabesi budur:

*Kapudân-ı hüsn-i sîret Hasan Paşa-yı deryâ-cûd
Bu âli ma'bedi te'sîs idüb çün Cennetü'l-Me'vâ
Okudukça "et'û" âyeti mihrab ü minberde
Hulûs ile du'â-hân ola tâ kim millet-i beyzâ
Hudâ bânîsin ecr ü mükâfât eylesün ihsân
Bi-hakkın beyt-i ma'mûr ü becâ-yı Ka'betü'l-ulyâ
Nola mihrabına yazılsa Re'fet bu güher târîh
"Yapıldı ma'bedü'l-envâr-ı pür-feyz Hasan Paşa"*

1318

İstanbul “Avn-ı Hâlık (857)” tarihinde Fatih Sultan Mehmed hazretleri tarafından -Akşemseddin hazretlerinin himmet ve beraberliğiyle- alınmış idi. Ondan evvel bu taraflara gelip gaza edenlerden Emevilerden İbn Ebî Süfyan zamanında “Zeyd İbn Şeceretü’r-Rehâvî” nam zat serasker tayin edilerek 51 tarihinde gelenler ile bulunan 33 sahabe-i kiramdan burada vefat eden 8 kimsenin en büyüğü ve ekremi olan Halid İbn Zeyd radiyallahu hazretleri o tarihte irtihal buyurmuşlar ve buraya defn olunmuşlar. İstanbul fethine kadar sekiz asırdan fazla bir zaman geçmiş iken Akşemseddin hazretlerinin kuvve-i kudsiye ve kerâmât-ı ünsiyeleriyle tayin eyledikleri mahal kazılarak iki kulaç derinlikte yazılı bir taş zuhur ederek meydana çıkmıştır. Derhal üzerine bir türbe binasına başlanıp hitamında bir cami de ilave olunmuştur ki “Eyyûb Camii” diye meşhur olmuştur. Tarihi şudur:

*Çün sekiz yüz altmış üç sâlinde bu
Câmi’i Sultân Mehmed yaptı nev
Kâne hâzâ misl-i cennâtü’n-na’ım
Mecma’-ı lillâh min kavmi’t-takvâ*

İSTANBUL CAMİLERİ

EYYÛB CAMİ-İ ŞERİFİ

678. İstanbul, Eyüp Sultan içi
Intérieur d’Eyup Sultan

EYYÜB CAMİ-İ ŞERİFİ

Eyüp Sultan Camii şadırvanı.

Ba'de zaman selâtîn-i izâm himmetleriyle birçok defalar tamir ve termîm olunmuş ve ashab-ı hayrattan Etmekçizâde Ahmed Paşa-ki uzun müddet defterdar olmuştur- musalla önündeki ilaviyeyi 1000 tarihinde bina ettirmiştir. 1236'da bilumum selâtîn camilerine mahya kurulması ferman olundukta bu caminin minareleri kısa olduğundan ikişer şerefeli mücedded iki minare binası irade buyurulmuş ve aynı yılda itmam olunmuştur. Tarihi şudur:

Çıkub "âvâze" arşa didi târîh
"Te'âlâ şânuhû Allâhu Ekber"

1136

Caminin bugünkü mevcut binası Selim-i Sâlis'indir. Büyük kapısı kemerinde şu kitabe mevcuttur:

Zehî münkâd-ı emr-i Kirdgâr u zill-i Rabbânî
Ser-firâz-ı cihândârân u asrın şâh-ı devrânî
Menâr-ı nûr-ı şân Sultân Selîm Hân-ı bülend-ikbâl
Bihîn gülbânk-i dâdı eyledi pür cümle âzânî
Güzîn-i hüsvân u kible-i şâhân-ı âlemdir
Tırâz-ı mülketidir Yesrib ü Bathâ-yı Yezdânî
Cihânın nuhbesidir dâr-ı mülk-i saltanât dârî
Ki ashâb-ı kirâmın oldu hâmuşgâh-ı zî-şânî
Husûsâ buk'a-i dil-cû ve mensûb-ı Ebî Eyyûb
Zarîh-i Hâlid bin Zeyd-i Ensârî-i nûrânî
Odur râyet-keş-i gazve alemdâr-ı Resûlullâh
Anın dârında şâhenşâh-ı kevneyn oldu mihmânî
Anınçün beyt-i pâki oldu berter arş-ı a'lâdan
Hümâyûn meşhedi de öyledir derk it bu tarz anı
O medfendir tecellîgâh-ı envâ'-ı füyûz u sır
O bâb-ı türbenin aktâbdır şübhesiz derbânî

Çü itdi feth-i Kostantiniyye'yi Sultân Mehmed Hân
 Sekiz yüzle dahi elli yedinin sâl ü ezmânı
 O dem kabr-i Ebî Eyyûb'u kıldı Akşemseddîn
 Kerâmetle bu yerden gün gibi izhâr u rahşânı
 Güzâr şeş sinîn-i fetihden ol Fâtih-i belde
 Mezârı nezdine olmuş zehî bu câmi'i bânî
 Mürûr-ı vakt ile ammâ olub vehn-i kavî târî
 Bu demde kıldı niyet indirâsa çâr erkânı
 Sütûnunda kıyâma kalmayub yârâ-yı balâ kebîr
 Rükû'a kubbesi meyl itdi buldu za'af her yanı
 Olub sırf ser ü sâ mânı cümle müşrif-i secde
 Tahiyâyâta ku'ûdu eylemişdi kasd-ı haytânı
 Şeh-i âlem idüb bu câmi'i hep hedm esâsından
 Nihâde eyledi üss-i nevîn bünyâd-ı umrânı
 Derûn-ı câmi' ve havlusunu tevsî' ile kıldı
 Buna sarf hasbeten lillâh emvâl-i firâvânı
 İlâhî defter-i a'mâlini ol şâh-ı devrânın
 Kılub lebrîz ecr it nasr ile mesrûr şâdânı
 Kırâat eylesün Ârif bu târîhi musallîler
 Selîm Han yapdı a'la ma'bed-i Eyyûb Sultânı

1215

Avlu kapısında da şu kitabe vardır:

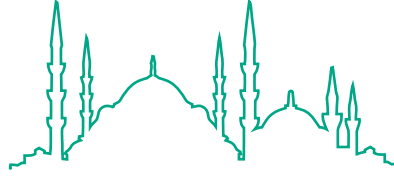
Zehî tâ'atgeh-i ehl-i velâyet kim bu beytullâh
 Metâf-ı evliyâdır tâifi reh-bürde-i matlûb
 Basîretmende gerd-i sâhasından iktihâl itmek
 Bakılsa farz-ı ayn olmuş ki müjgânın ider çârûb
 Bulundukda kerâmetle münevver meşhed-i Hâlid
 Ki hâlâ genc-i nakd-i rahmet-i Hakkdır o cây-ı hûb
 Kapu açmış musallîne salâ kılmışdı vaktinde
 Cenâb-ı Hazret-i Fâtih yapub bir câmi'-i mergûb
 Sevâbın ona vakf itmekle kasd-ı intisâb itmiş
 Anınçündür olur bu ma'bed ol devletlüye mensûb
 Şefâ'at-hâhlıkda fi'l-i ceddin işleyüb şimdi
 Şeh-i âlî-himem-i tarz-ı kadîmin kıldı nev üslûb
 Civârından rızâ pâzârı dükkânlar alub katdı
 Kef-i sükkânlarına sayıvirdi cümle zer-i mahbûb
 Büyütdü niyet-i pâkiyle tathîr itdi havlusun
 Derûnunda binâ-yı nâ-becâyı eyleyüb meslûb
 Ebu'l-feth-i cihânın çünkü tecdîd itdi âsârın
 O şâhı Hakk idüb gâlib adûsün eylesün mağlûb
 Sürûrî söyle târîhin edâ-yı farz idüb anda
 "Selîm Hân'a du'â kıl oldu zîbâ câmi'-i Eyyûb"

1215

Eyüp-İdris Köşkü kurbundadır. Banisi Devlet-i Aliyye kibâr-ı hâcegânından Tersane Eminliği ve sair hizmetlerde bulunmuş, Ruznamçe-i Kebirlik'ten mazul iken vefat eden Yekçeşm el-Hâc Murtaza Efendi'dir. Nakşibendiyeden Kaşgari Şeyh Abdullah Efendi evvelce Eyüp'e gelip yerleşmiş iken La'lizâde Seyyid Abdülbaki Efendi'nin yaptırdığı Kalenderhane'ye şeyh olmuştur. Lakin buranın meşihati bekârlara meşruta olduğundan ve Abdullah Efendi tehhül arzusunda olduğundan zaviye-i mezkûreden ayrılmıştır. Mûmâileyh Murtaza Efendi bu camiyi ve etrafındaki hücreleri yaptıınca Nakşibendiyeye şart eylediğinden bu tekkeye evvela Abdullah Efendi şeyh olmuştur. İtmamı 1158 tarihindedir. Bani-i mûmâileyh iki sene sonra vefat etmiştir. Zaviyesi dâhilinde gömülüdür. Kendi oğulları da yanındadır. Minberi, avlusunda şadırvanı ve şeyhlere mahsus evi vardır. Şeyh Abdullah Efendi 1174'te irtihal edip "Ekber-i meşâyih (1174)" tarih denilmiştir. 74 sene ömür sürmüş, bu tekkede 14 yıl şeyhlik etmiştir. Ulema ve sulehadan olup beğenilmiş şiiirleri vardır. Kendisinden sonra oğlu Ubeydullah Efendi şeyh olmuş ve 10 sene sonra 45 yaşında vefat etmiştir. Yerine zaviyenin imamı İsa Efendi meşihate geçip 1206'da 90 yaşında rihlet eylemiştir. Şuaradan Pertev vefatına şu tarihi söylemiştir:

*Mücevher harf ile levha kalem yazmış bu târihi
Ki böyle tâm vâki' oldu Pertev eyledim ihsâ
Fedâ-yı mâ-melekle Mâlik-i Mülk-i visâl oldu
Urûc-ı âsumân-ı evc-i ulyâ kıldı Şeyh İsa*

İSTANBUL CAMİLERİ

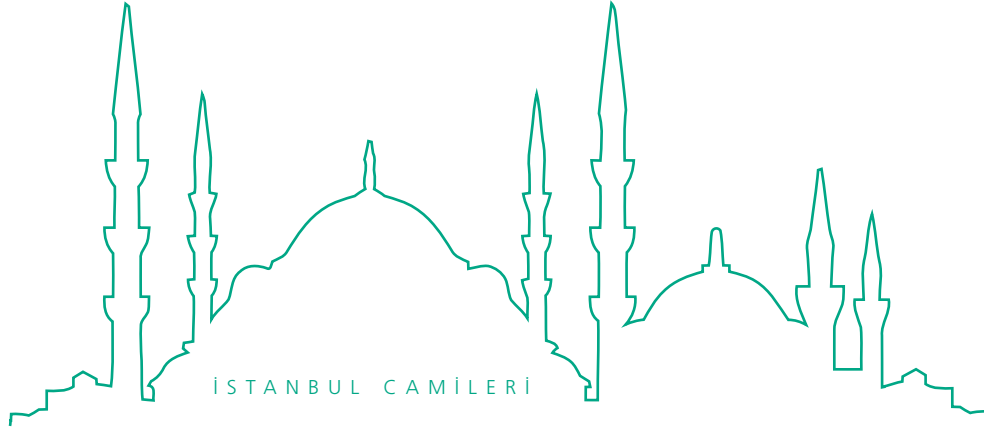
MURTAZA
EFENDİ CAMİİ
- KAŞGARI
DERGÂHI CAMİİ

1206

Tekke derununa gömülmüş, Selim-i Sâlis ayrı türbe yaptırmıştır. Bundan sonra Abdullah Efendi'nin damadı diğer Abdullah Efendi şeyh olmuş ve 2 sene geçerek 63 yaşında ölmüş, tekke dışında kapı yakınında gömülmüştür.

Eyüpsultan - Haliç genel görünüm.

ZEYNEP HATUN CAMİİ - GÜMÜŞSUYU CAMİİ

Eyüp-İdris Köşkü nam mahal kurbundadır. Banisi mûmâileyhâ İdris-i Bitlisî'nin karısıdır. Kendisi de burada gömülüdür.

[Mevlana-yı müşârunileyh İdris Hakem ibn Hüsameddin bir müddet Akkoyunluların, sonra Yavuz'un nedimi olmuştur. Bayezid-i Veli zamanında da mazhar-ı tekrim olduğu gibi sülüs, nesih ve ta'likte kemal olduğundan ümera-yı Acem'in dahi divan kâtiplikleri hizmetinde bulunmuştur. Bayezid devrinde Erdebilî Şah İsmail fitnesinde Devlet-i Aliyye'ye iltica ve kemal-i mertebe iltifat görmekle Farişî lisanıyla "Heşt Bihişt" adlı Âl-i Osman tarihini cem ve tertip etmiştir. Arabî ve Farişî konuşmaya muktedir ve her fende kemali müsellemler idi. Şah İsmail mezheb-i rafza revaç verip huruç ettiğinde "Mezheb-i nâ-hak" tarihini demiş. Bu kıssa şahın mesmuu oldukça nedimi Kemaleddin Tayyib Şirazi'ye latif inşa ile İdris'e bir mektup yazdırıp keyfiyeti sordurmuştur. Mevlana-yı müşârunileyh yazdığı cevapta "Ben 'mezhebünâ hak' dedim, terkîp Arabîdir." demiştir. Bu cevap Şah İsmail'e hoş gelip sohbetine rağib olmuşsa da müşârunileyh rağbet etmeyip bir mazeretname göndermiştir. Sultan Selim hazretleri İdris'i aşâir ve kabâili inkıyad ve itaat ettirmeye memur kılmış, bu suretle 25 kabile taht-ı itaate alınmıştır. Oğlu Ebu'l-Fazl Mehmed Efendi de ashab-ı kemalden bir zat olup Tophane'deki camileri hariminde gömülüdür. Mezkûr camiye Defterdar Camii denilmektedir, yanmıştır. Mûmâileyh pederinin Heşt Bihişt'ine zeyl, Hafız Divanı'na nazire yapmıştır. Âlî merhum vefatına iki kelime ile tarih söylemiştir: "Fazlı oldu (971)"

İdris-i Bitlisî hâlâ İdris Köşkü denmekle maruf yerde yaptırdığı çeşmeye karib Bülbülderesi cihetinde bir set üzerinde medfundur. Kanunî evâil-i saltanatında vefat etmiştir. Koca Mustafa Paşa Camii'nin tarihi İdris-i Bitlisî'nindir.]

Gümüşsuyu (Zeynep Hatun) Camii'nin minberini Arpacı imamı Şeyh Abdullah Efendi koymuştur.

Karibindeki zaviye karşısında dört direk üstlü mezarda KandelizâdeŞeyhülislâm Çelebi Alaeddin el-Arabî Efendi medfundur (932). Bunun karibinde Defterdar İbrahim Paşa medfundur ki İstanbul'da Mehmed Ağa Camii kurbunda mescid ve medresesi vardır. Mevzubahis zaviye "Karyağdı Baba Tekkesi" diye maruftur. Arka tarafında Gümüşsuyu nam mahaldeki çeşmeden evveli sakalar kahve için saraya su götürürlermiş. Bu tekkeyi Mustafa-yı Sâlis yaptırmıştır.

Zeynep Hatun Camii'nin kitabeleri şunlardır:

1

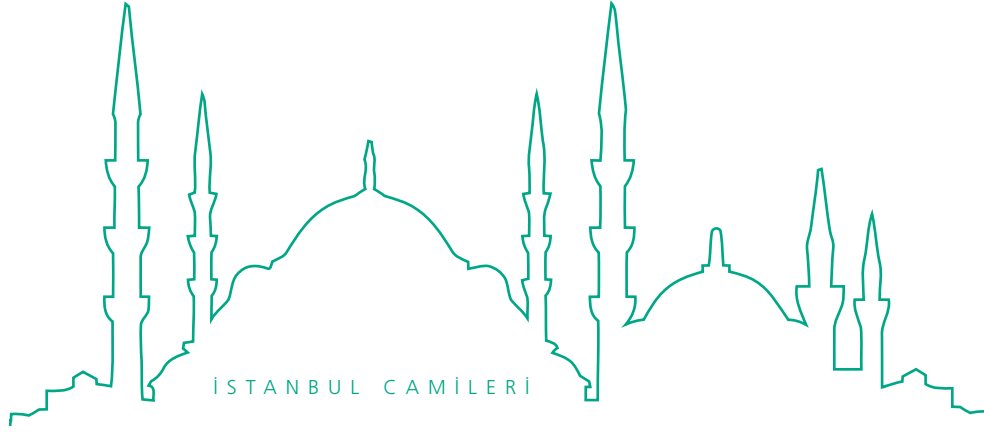
Bârekallâhu zehî ser-tâk-ı bihîn
Kasr-ı İdrîsde olmuş ne güzel âmâde
Şeref ehl-i salâh-âver zühd ü takvâ
Bir giren sahn-ı ibâdetgehine ukbâda
Olur elbette ücûrât-ı cezîleyle mesâb
Hâsılı anın için oldu cennet âmâde
Bânî-i evveli Zeyneb Kadın'ı Rabb-i Kadîr
"Men-benâ" sırrına mazhar idüben ukbâda
Kethüdâ-yı Hürrem Şâh-ı cihân def'-i gamı
İde dilşâd anı ûlâda ve hem uhrâda
İtdi bu mescidi ta'mîr ile beyt-i ma'mûr
Sakfi ferş olmağçün olmuşiken âmâde
Harc idüb Hakk yoluna su yerine nakd-i himem
Hiç kusûr eylemedi himmetini icrâda
Oldu bu hayra muvaffak ana da âhir Hakk
Nûrdan kasr ile ikrâm ide me'vâda

1203

2

Cihân durdukça var olsun hemân Abdülmecîd Han
Zamânında ola âlem bütün ma'mûr ü âbâdân
Harâb olmuş idi bu câmi'-i Zeyneb Kadın çokdan
Olub ta'mîre muhtâc bunca yıl kalmış idi vîrân
İdüb Atiyye Sultân-ı inâyetkâra çok hizmet
Hazînedârı usta eyledi ihyâ anı el-ân
Efendisine aldırđı du'âyı şübhesiz zîrâ
Bu etrâfın âhâlîsi yeniden oldular şâdân
Kabûl itsün bu hayrâtı Cenâb-ı Hazret-i Bârî
Virüb cennet sarâyını cemâlin eylesün ihsân
Mübarek şehir-i gufrânda kemâle irdi hayrâtı
Vire tevfikini dâim ana ol Hazret-i Mennân
Düşerse bir düşer târîh-i ta'mîri Emîn böyle
"Ne zîbâ oldu ta'mîr câmi'-i Zeyneb Kadın ey cân"

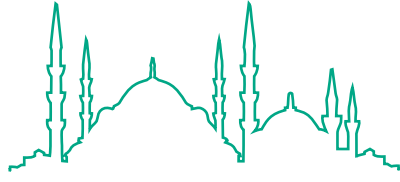
1258

EVLİCE BABA MESCİDİ - BÜLBÜLDERE MESCİDİ

Eyüp-Bülbülderesi'ndedir. Banisi eş-Şeyh Ahmed Efendi Baba, Eyûb Ensârî türbedarlarındandı. Burada gömülüdür. Minberini İshak Efendi isminde bir hayır sahibi koymuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

KASIM ÇAVUŞ CAMİİ

Musahib Mehmed Ağa'nındır. 1239'da vukua gelen seylâbda bu cami harap olmuş, vakfının müsaadesi bulunmadığından Sadrazam Galib Paşa himmetiyke esaslı tamir edilmişti. Zaman geçerek tekrar harap olduğunda Sadrazam Fuad Paşa yenilemiştir (1280).

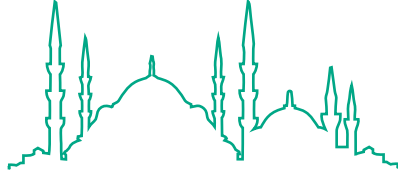
Eyüp-Eski Yeni Hamam kurbundadır. Banisi Hîn-i fetihten gelenlerdendir. Kendisi de burada gömülüdür.¹ Yanında biraderi Ali Çavuş da medfundur ki Eyüp Kızılmescid civarındaki Sofular Camii'nin banisidir.

[Et Meydanı-Yusufpaşa kurbundaki Sofular Camii Şeyhülislâm Molla Hüsrev'indir.]

Minberini Kasapbaşı Ali Ağa, Mahmud-ı Evvel devrinde koymuştur. İttisalindeki mekteb

1 Kasim Çavuş'un mezar taşında "987" tarihi yazılıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

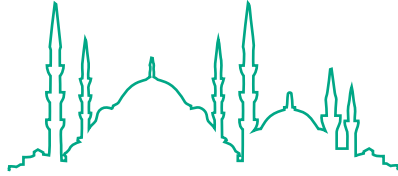
İSLAM BEY MESCİDİ

Eyüp-Oluklubayır altındadır. Banisi Kanunî ümerasındandır. Kabri de oradadır. Avlu kapısında şu kitabe vardır:

*Mâlik-i ilm-i ledünn vâsıl-ı sırr-ı Nebevî
Zübde-i âl-i Muhammed Seyyid Ahmed Bedevî*

Duvarında da şu yazılar mevzudur:

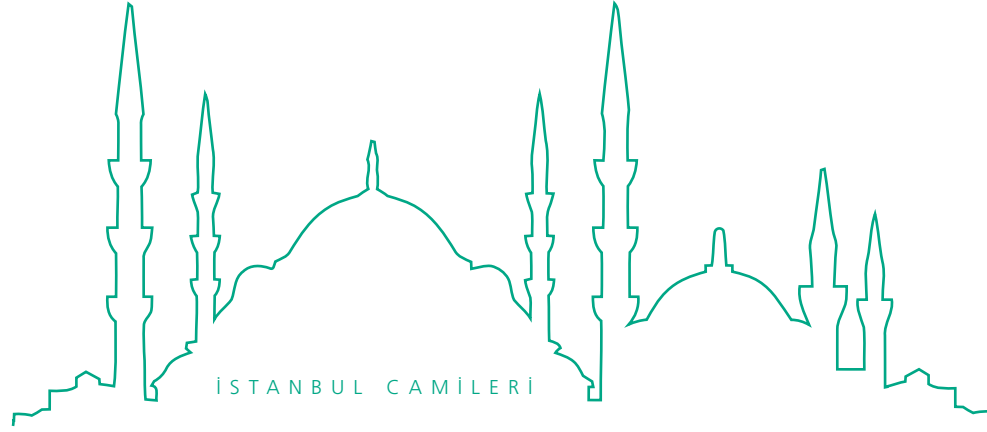
Tarîkat-ı Bedeviyeden sâhibü'l-hayrât İslâm Bey hazretlerinin merkad-i şerîfidir.

İSTANBUL CAMİLERİ

TANTAVİZÂDE CAMİİ

Eyüp-Rami karyesinde Boşnak Mahallesi'ndedir. Banisi Hâcı Halid Bey'dir. Tarih-i binası 1311 senesidir.

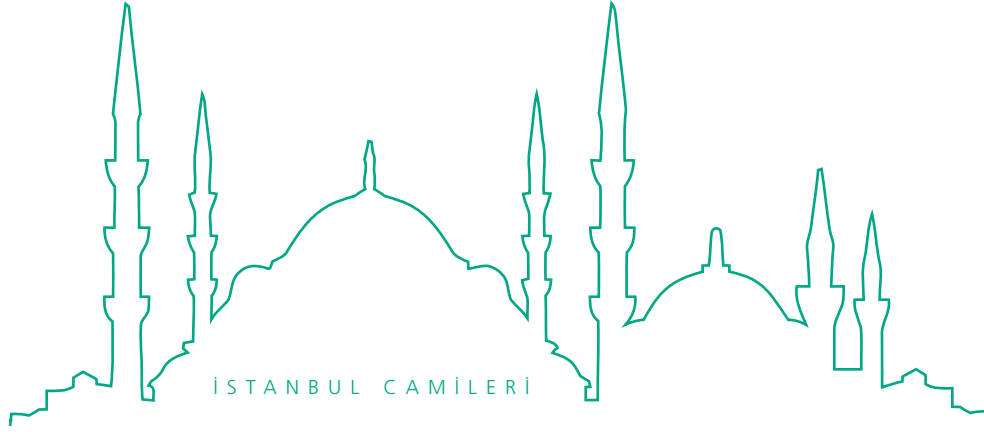

MABEYNCİ ALİ BEY CAMİİ

Rami karyesinde Cuma Mahallesi'ndedir. 1304 tarihinde yapılmıştır. Banisi İkinci Mabeynci Ali Bey'dir. Kible duvarı dışında şu kitabe vardır:

*Muktedâ-yı ehl-i sünnet hâmi-i şer'-i mübîn
Şem'-i mihrab-ı hilâfet hâdim-i beyt-i Hudâ
Ya'nî hâkân-ı bülend-âsâr Han Abdülhamîd
Hizmet eyler şer'-i pâk-i Ahmed'e subh u mesâ
Mâbeynci sâni-i Mîr Ali'nin maksadı
Pâdişâh-ı âleme aldırmadır hayr du'â
İşte ezcümle biri bu ma'bed-i pâkîze kim
Berk urur revzenlerinden nûr-ı feyz-i kibriyâ
Kûşe kûşe bülbülân-ı kudse tâ'atgâh olur
Gülşen-i tevhîddir bu ma'bed-i âlem-bahâ
Hakk te'âlâ eylesün bânîsinin ömrün füzûn
Ehl-i îmân eyledikçe bunda bel vaktin edâ
Söyledi Şevkî cemâ'atle iderdi târîhin
Yümn ide itdi Ali Bey mekteb ü mescid binâ*

1304

ŞAH SULTAN CAMİİ

Eyüp-Bahariye kurbundadır. Banisi Yavuz'un kızı ve Sadrazam Lütfi Paşa'nın halilesidir.

Lütfi Paşa Kanunî devrinde Ayas Paşa'nın irtihalinde (944) veziriazam ve 3 sene sonra mazul olup 950 tarihinde Dimetoka'da vefat eylemiştir. Arnavut'tur. İstanbul'da kendi namıyla bir çeşmesi vardır. Bu cami ve tekke Mustafa-yı Sâlis zamanında tamir olunmuş; tamirinden evvel kapısı kemerinde şu tarihi yazılı imiş:

*Bulub Hakk'a giden râhî
İder seyr-i ilallâhî
Binâ kıldı kabul eyle
Ki Şâh binti Selim Şâhî
Didi hâtif ana târîh
"Ve inne'l-hayru lillâhi"*

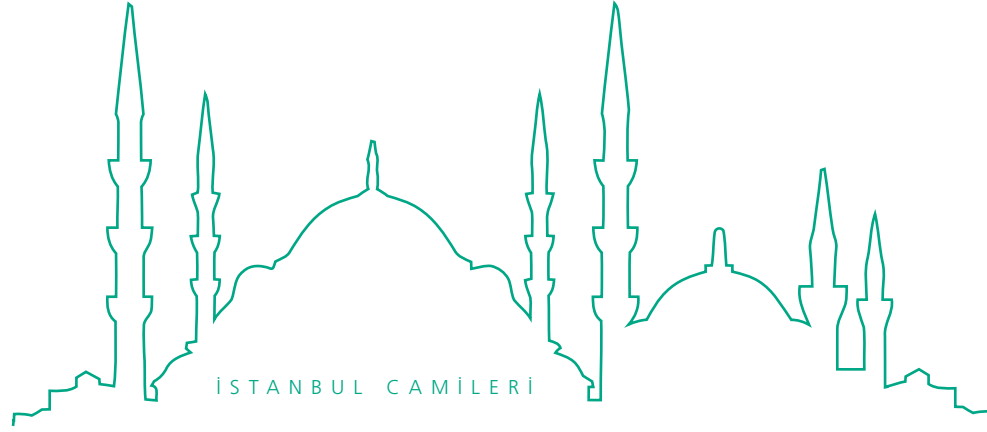
963

Esna-yı tamirde mahfil-i hümayûn ve hususi tevhidhane ihdas olunmuştur. Avlu kapısı üzerinde mektebi vardı. İttisalindeki Hançerli Sultan Sarayı namıyla meşhur sarayın ilk sahibesi müşârunileyhâ olduğu mervîdir. Türbesi yola nazırdır. Bu tekke ve cami ba'de zaman yine harap olduğundan Mahmud-ı Adlî tarafından tekrar yenilenmiş ve 1251'de ikmal edilmiştir. Kitabesi şudur:

*Sultân Selîm-i Sâni'nin bint-i sa'âdet-ahteri
Bu ma'bed-i ferhundeyi yapmışdı ber-vefk-i murâd
Lâkin mürûr-ı vaktile olmuşdu vîrân ü harâb
Ma'mûr u ihyâ eyledi Sultân Mahmûd-ı ictihâd
Aynî didim târîh oldu cemâ'at şâd-kâm
"Bu Şâh Sultân Câmî'i tecdîd olundu sa'dâbâd"*

1251

439

ALİBEYKÖYÜ CAMİİ

Banisi Hâcî Ahmed Paşa ve zevcesi Hâce Hanım'dır. Kapısında şu kitabe mevcuttur:

*Ali Bey karyesinde Hazret-i Ahmed Paşa
Zevcesi Hanım Efendi ile kıldı ihyâ
Eylemişler idi tahsîl-i rızâ-yı Bârî
Cân başile idüb Hacc-ı şerîfi îfâ
Yapdılar şimdi de bu câyı namâza mescid
İde Hakk anları dâreynde pür-izz ü safâ
Bî-zelel oldu bu târîh Selîm Sa'dî
“İtdi inşâ bu güzel mescidi Ahmed Paşa” (1315)
Mi'mârı Eski Zağralı Mehmed Sâdık*

KÂĞITHANE KÖYÜ CAMİİ

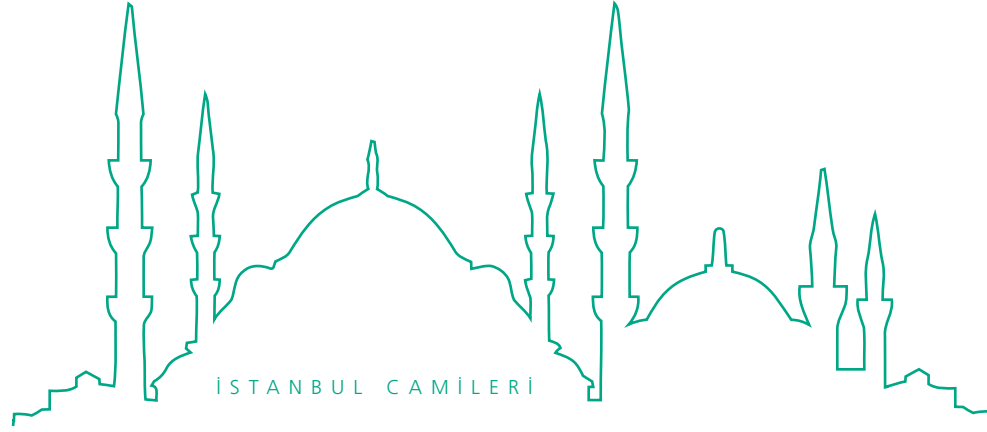
Banisi Daye Hatun, Şehzâde Camii'nin sahibi Şehzâde Mehmed'in dayesidir. Mahfil-i hümayûnu, mektebi ve bir şerefeli bir minaresi vardır. Kabri cami mezarlığının sağ tarafındadır. Caminin kitabesi şudur:

*Dâye-i Sultân Mehmed'dir bu mescid sâhibi
Hakk te'âlâ eyleye erzânî rahmetler ana
Cennet-i Firdevs'de ola Resûl'e hem-nişîn
Her ki mescid sâhibini Fâtiha birle ana*

1314 senesinde Abdülhamid-i Sâni tamir ettirmiştir.

Caminin karşısında Mihrişâh Valide'nin akar bir çeşmesi vardır ki tarih-i mısraı şudur:

"Bu ra'nâ çeşme-sârı yaptı vâlâ Vâlîde Sultân" (1209)

SADABAD CAMİİ

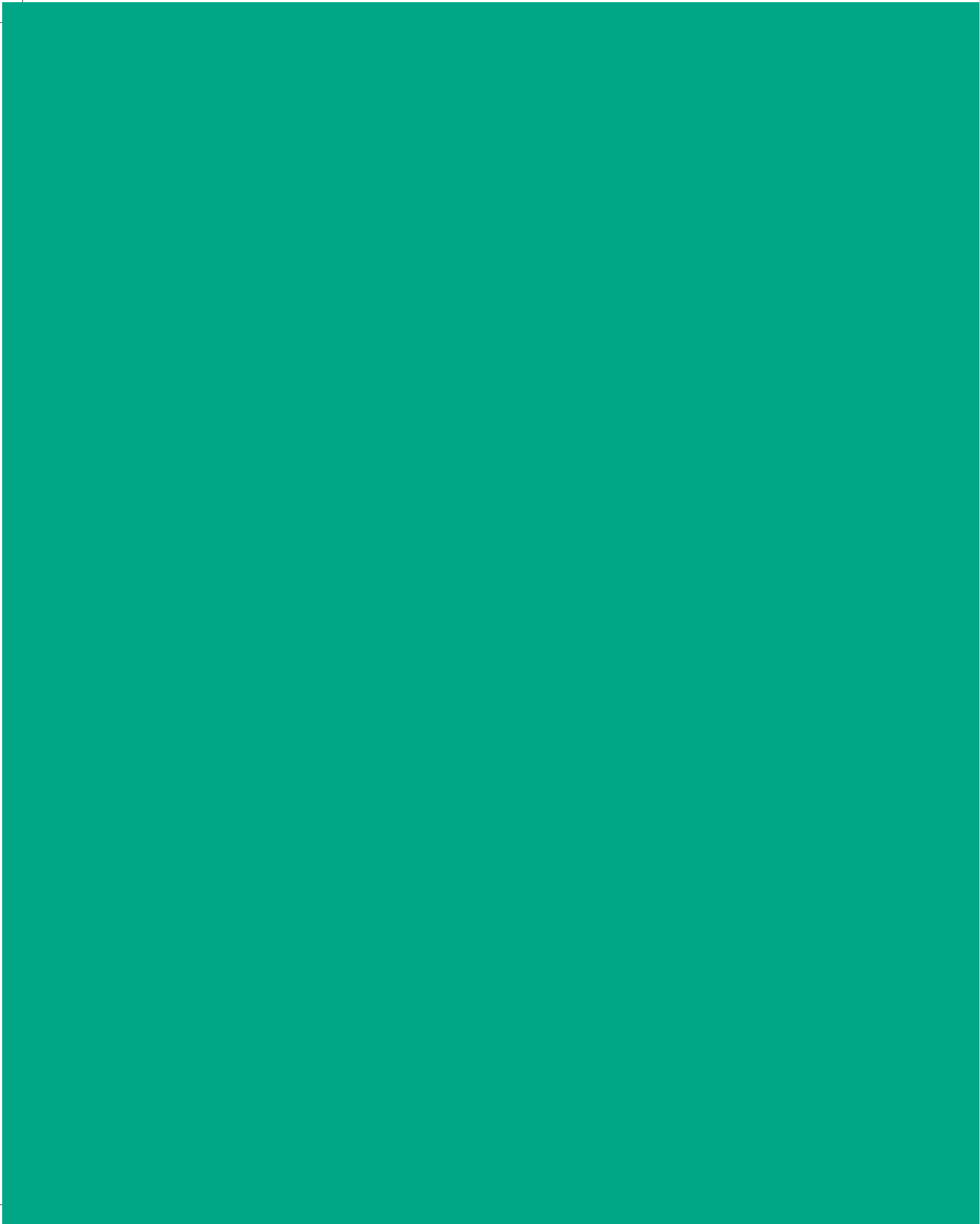
İlk banisi Ahmed-i Sâlis'in veziri ve damadı Nevşehirli İbrahim Paşa'dır. Tarih-i binası 1135 senesidir. Patrona Halil Fitnesi'nde bu mahalde kâin 120 kadar köşk yıkılmış, müşârunileyh katl ve padişah hal' edilmiştir. 1206 tarihinde Selim-i Sâlis himmetiyle yeni padişah imar edilen bu mahalde 1224 tarihinde Mahmud-ı Sânî emriyle çağlayanlar, kasırlar, saray, cami ve minare yenilenmiş, eski hâlinden daha mamur bir muhit husule gelmiştir; fakat ba'de zaman yine harap olan cami Abdülaziz tarafından tekrar tecdid ve ihya edilmiştir. Kitabesi şudur:

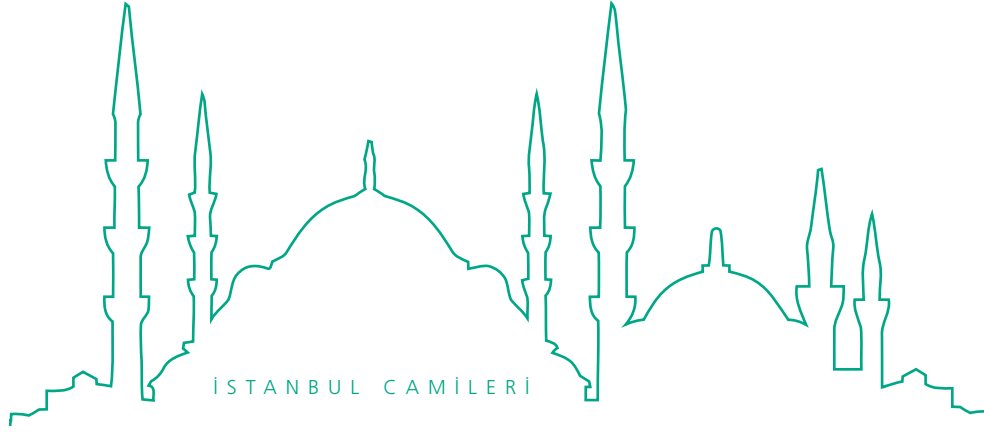
*Mehdî-i devr-i zamân Abdülazîz
Sâhib-i hayr-ı hisân Abdülazîz
Nerde gördüyse harâb bir mahal
Eyledi ihyâ hemân Abdülazîz
Var idi burada bir mescid dahi
Yapdı câmi' aldı şân Abdülazîz
Yazdı Kâmil kulları bir beyt ile
Seng-i târîhe nişân Abdülazîz
"Eyledi bünyâd Sa'dâbâd'dan
Câmi'-i zîbâ-yı Han Abdülazîz" (1279)
Nemakahû Abdülfettâh ser-sikke-kenân*

İSTANBUL CAMİLERİ

MERKEZEFENDİ-
VIDOS-YEŞİLKÖY

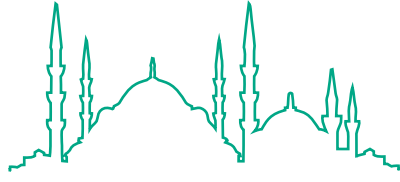

HÂCI MAHMUD MESCİDİ

Mevlevihanekapı dışında Merkez Efendi Camii yakınındadır. Minaresi yoktur. Banisi Bayezid-i Veli asrı ashab-ı hayrından Hâcı Mahmud'un kabri de buradadır. İttisalindeki üst katlı mekteb, civarında sakin Duhâni İsmail Ağa'nın hayrıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

MERKEZ EFENDİ TEKKESİ CAMİİ

Mevlevihanekapı dışındadır. Banisi Şeyh Muslihiddîn Merkez Musa Efendi ibn Mustafa ibn Kılıç Bey ibn Haydar'dır. Kütahya'nın Lazkiye (Denizli) kazası Sarımahmutlu köyünde doğmuşlardır. Sünbül Efendi'den ahz-ı tarikat etmiştir. Bu caminin avlusunda zaviye ve hücreler yaptırıp terbiye-i fukara ile meşgulken Sünbül Efendi'nin irtihalinde onun makamına nakledilip Koca Mustafa Paşa Hankâhı'nda irşadına devam eylemiştir. 23 sene postnişin olup 959'da rihlet ettiklerinde Cuma günü Fatih Camii'nde

Ebussuud Efendi cenaze namazını kıldırılmış ve vefatına bu tarihi söylemiştir:

Dâiresin Merkez'in nûr ide Allâh

Kendi hayrı olan tekkesinde ayrı bir türbede gömülüdür. Yerine damadı geçmiş; bu da 985te vefat ederek civarına gömülmüştür. Yanında Merkez Efendi'nin torunları, mûmâileyhin bir oğlu ve iki kızı vardır. Zaviye kapısı ittisalinde bu zaviyeye şeyh olanlardan Finikeli Abdullah Efendi medfundur ki Merkez Efendi yerine Koca Mustafa Paşa'ya şeyh olan Yakub Efendi'den hilafet alıp buraya postnişin olmuş ve bin tarihinde vefat etmiştir. Yüz on yaşında idi. Yerine oğlu Mustafa Efendi geçmiş, sekiz sene sonra vefat edip pederi yanında gömülmüştür. Mukabilindeki Darülfukara civarında banisi Abdullah Paşa medfundur. 1017'de yaptırıp 17 sene sonra Tokat valisi iken ölmüş ve cesedi buraya getirilmiştir. Merkez Efendi Tekkesi'nde bir ayazma vardır ki içine merdivenle inilir. Kurbundaki hamam kendi vakfindandır. Eyüp'teki Şah Sultan Cami ve Tekkesi'nin banisi Merkez Efendi'nin inabet ve inayet-kerdesi olduğundan o tekke ve camiye Merkez Efendi için yaptırmıştı. Mûmâileyh Selim-i Evvel zaviyesi civarında ayrı türbesinde gömülüdür.

Merkez Efendi Camii 1252 tarihinde Mahmud-ı Sâni tarafından yenilenmiştir. Avlu kapısında şu kitabe vardır:

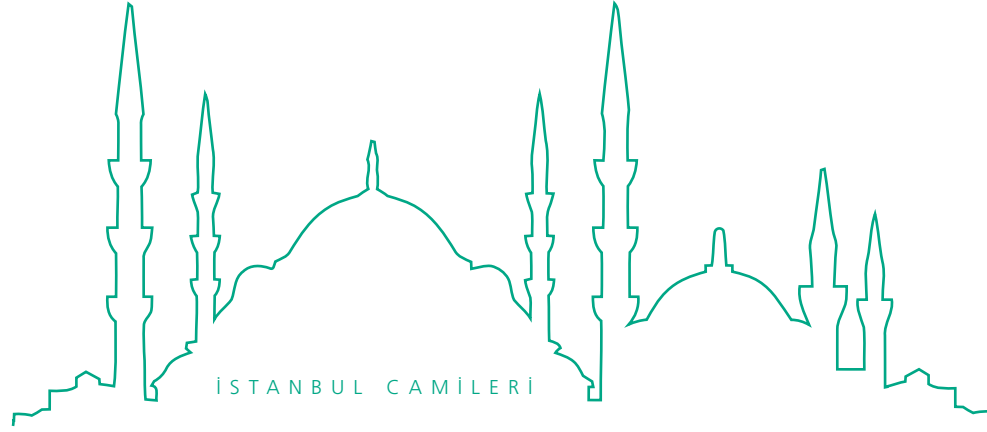
Merkez-i pergâr-ı şevket kutb-i vakt-i saltanat
Mihver-i çarh-ı velâyet Hazret-i Mahmûd Han
Ol şehinşâh-ı kerâmet-menkabet tecdîd idüb
Koymadı mülkünde aslâ köhne kalmış bir mekân
İdicek ihyâ cenâb-ı Merkez'in dergâhını
Beyt-i ma'mûr-i sürûr oldu kulûb-i sâlikân
Sâyesinde ol şehin tecdîd olundukça binâ
Şevket ü ömrün füzûn itsün Cenâb-ı Müste'ân
Geldi bir pîr-i suhan Zîver didi târîhini
“Yapdı zîbâ hankâh merkezi kutb-i cihân”

1252

İLYASZÂDE MESCİDİ

Topkapı dışındadır. Banisi İlyas Şucâaddin ibn İlyas'tır. Dimetokalıdır. Edirne'de Sahn Medresesi müderrisi olup sonra yine orada Bayezid müderrisi olmuşken samem arız olduğundan tekaüd edilmiştir. Bu caminin yakınında üstü açık daire içinde gömülüdür. Seyyid Şerif teliflerinin hepsine haşiyeleri vardır. Bu mescide halk tarafından "*Sakine Kadın*" da denilmektedir. Sakine Hatun, İlyaszâde'nin karısı ve mescidin asıl banisidir de denilebilir. Tarih-i inşası 999 senesi imiş. Sakine Hatun'un mescid kurbunda bir de sebili vardır.

TAKİYYECİ CAMİİ

Topkapı dışındadır. Banisi Arakiyeci İbrahim Efendi, bitişiğindeki sebilin içinde gömülüdür. Kabrinin pehle taşında şu beyitler yazılıdır:

*Sâhibü'l-hayrât alub bu meşhedi
Adn cennet içre ola meskeni
Yapdı ihyâ itdi cennetde yerin
Ana yoldaş ide hûrânı mu'ın*

Cami-i şerif 1000 tarihinde ikmal edilmiştir. Sebilin tarihi 986'dır. Avlunun yan kapısındaki sebil¹ ve kuyu camiden iki sene sonra yapılmıştır. Camiyi 1247 tarihinde Mahmud-ı Sâni yenilemiştir. Avlu kapısındaki kitabesi şudur:

1 Bu sebilin kitabesi de budur:

1

Yâ ilâhî neccinâ mimmâ nehâf işbu çeşme sâhibine kıl belâlardan mu'âf / Hem ana ilm ü amel eyle nasîb cennetin içre kabûl it yâ Mucîb

2

Hediye sundu sun'undan sana lutf eyleyüb Allâh
Sebilhâne ki yapdun suyun kıldun sebilullâh
Ola âb-ı hayât her kim gelüb içerse bu sudan
Şarâb-ı havz-ı Kevser'den yarın suna Habîbullâh
Hudâyâ sâhib-i hayrın vücudun müstedâm eyle
Ki yapdı bir sebilhâne dahi bir âlî beytullâh
Dem-i âhirde yâ Rabb ana imâni yoldaş it
Çün adın sen kodun İbrâhîm'ün yâ Râbb Halîullâh
Didi târihini Nûşî içüb âb-ı sebilinden
Hasan Hüseyin'ın aşkına açlısın bu sebilullah (1002)

3

Kâle'n-nebiyyü sallallâhü aleyhi ve sellem
Men sekâ kâfiran fekeennemâ sâme senetin
Ve men sekâ behîmeten fekeennemâ sâme işrine seneten
Ve men sekâ şeceraten fekeennemâ sâme
Erba'îne seneten ve men sekâ mü'minen fekeennemâ sâme seb'îne seneten sadaka Resûlullâh

Câmi'ü'n-nûr-ı hilâfetdir o Sultan Mahmûd
 Ki yerin mahz-ı irfânına kandîl oldu
 Öyle bir kible-i hâcât-ı mülk-i sîret kim
 Beyt-i ma'mûrda hayrâtına tehlîl oldu
 Kıldı bu mabedi tecdîd ile vakfın ihyâ
 Ahsen-i vechile nûr-ı sûrete tebdîl oldu
 Şarkdan garba değin cum'a günü her îdin
 Hep menâbirde anın hilyesi tertîl oldu
 Aynî târîhi didi şükr itdi enâm
 "Takiyyeci Câmi'i çıkdı başa tekmîl oldu"

1247

Caminin asıl iç kapı üzerindeki eski kitabesi:

... bu câmi'e çün bünyâd
İbrâhîm Çavuş yapıdı kodu dünyâda bir ad
Ta'mîrini... derûnu olmuşdu bin yıl
Mü'minlere beytullâh yapıdı bunu bir üstâd
Mahşer günü oldukda karşı gele bu câmi'
Emr-i Hakk ile anda rûhun senün olsun şâd
Beş vakit cemâ'atle her kim kıla câmi'de
Afv ide Hakk günâhın isyândan ola âzâd

Sağda:

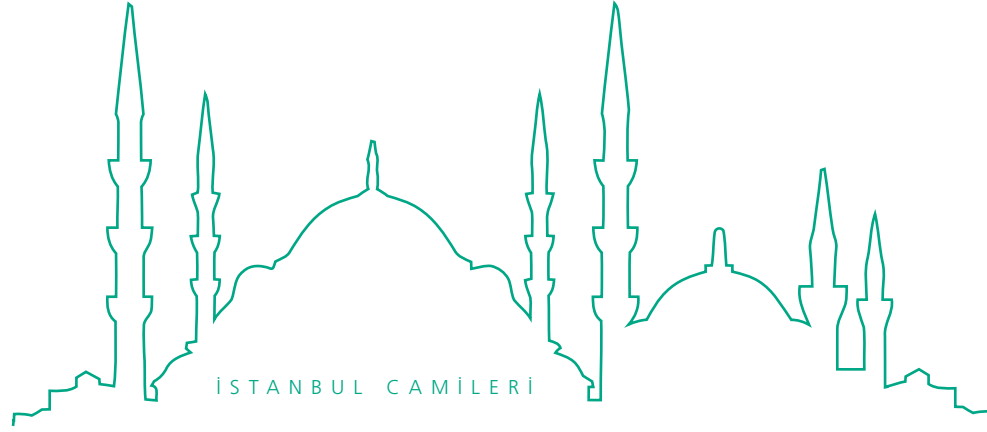
Yâ İlâhî neccinâ mimmâ nehâf işbu câmi'in sâhibine kıl belâlardan mu'âf

Tarih beyti:

Bu câmi'in hakkında Nurs [Nûşî] didi târîhin
Bu câmi'in ihyâsı çün kıldı anı irşâd (1000)

Solda:

Hem ana ilm ü amel eyle nasîb cennetin içre... [kabûl it] yâ Mucîb

YEDİKULE CAMİİ - FATİH CAMİİ

Yedikule dışında Kazlıçeşme denilen yerdedir. Banisi Fatih Sultan Mehmed Han hazretleridir. Cami-i mükerreren tamir ve tecdid edilmiştir.

Kazlıçeşme'nin kitabesi şudur:

*Kim nazar itdi bu âb-ı sâfiye
Didi buna kevser olmaz kâfiye
Gördü bir âşık didi târîhini
“Nûş iden yârâna sıhhen âfiye”*

953

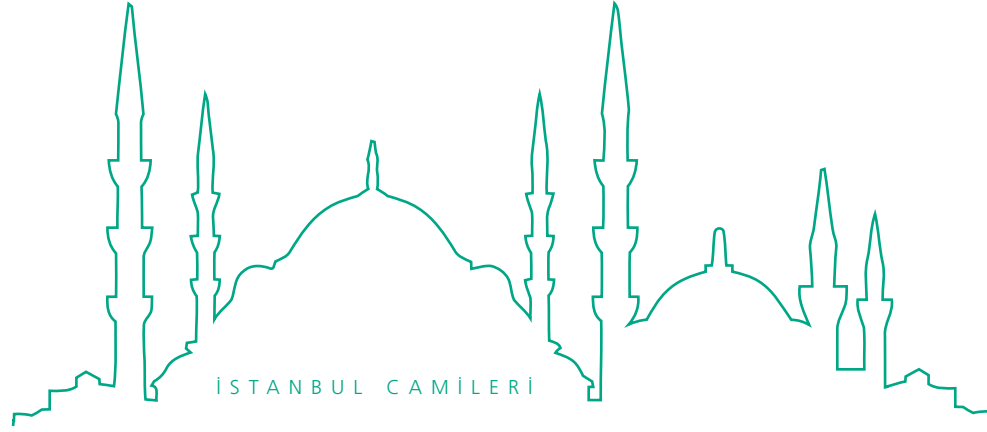

OSMANİYE KARYESİ CAMİİ

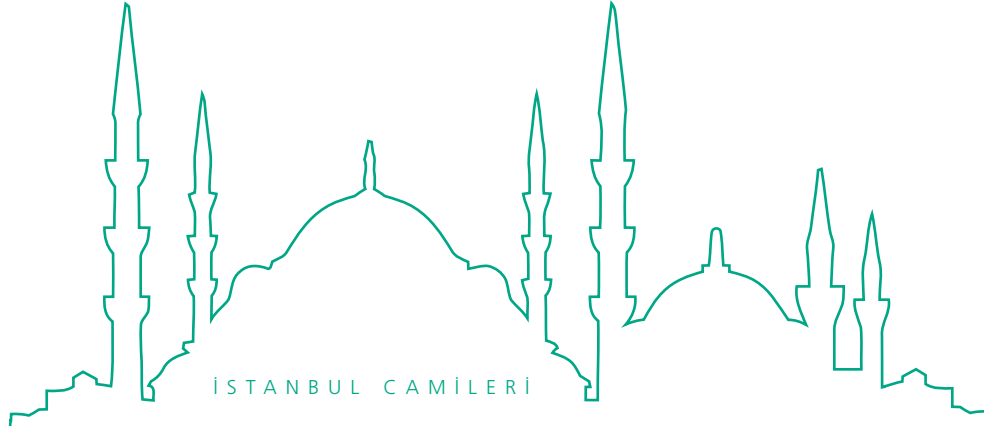
Bakırköy civarında “Osmaniye” nam-ı diğer “Yeniköy”dedir. Banisi Abdülhamid-i Sâni’dir. 1293’te hicret edip buraya yerleşen muhacirin için yaptırılmıştır. Her levazımı mükemmel ve mazbuttur. Tarih-i inşası 1323 senesidir.

KARTALTEPE CAMİİ

Bakırköy kurbundadır. Bu cami Yedikule tramvay hattı yapılırken istimlak edilen Ayşe Hatun'a ait caminin bedeliyle Evkaf Nazırı Hayri Bey zamanında "1331" tarihinde burada müceddeden bina ve ihya edilmiştir. Her şeyi mükemmeldir.

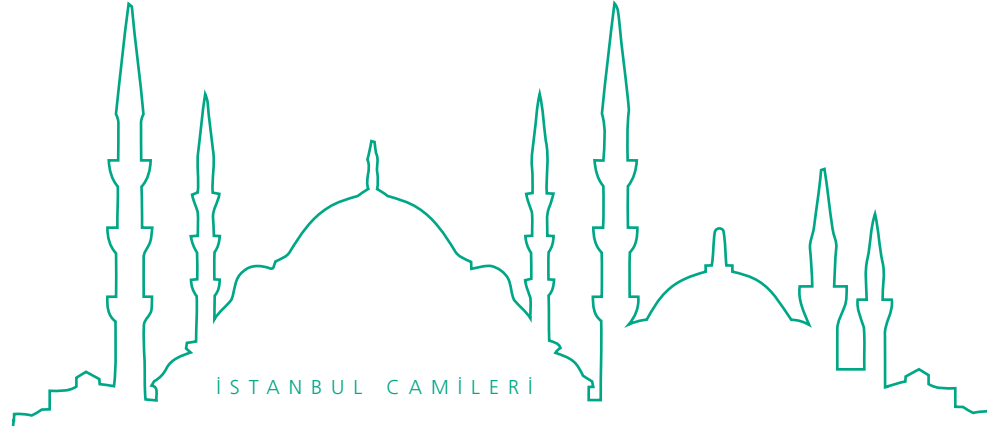

BAKIRKÖY CAMİİ - ŞABAN AĞA CAMİİ

Çarşı içinde, fevkanidir. Minber ve sair levazımı mevcuttur. Mahfili vâsidir. Altında sûk üstündeki çeşme üzerinde şu kitabe vardır:

*Bin on sâlinde himmet eyleyüb Şa'bân Ağa merhûm
Bu mevki'de binâ itmişdi a'lâ câmi' ve çeşme
Mürûr-ı dehr ile çıkmışdı tarz-ı dil-nişîninden
Karîn-i inhidâm olmuşdu ra'nâ câmi ve çeşme
Bi-hamdillâh kılındı sâye-i şâhânedede tecdîd
Bu nev tarh-ı bihîn üzre bu balâ câmi' ve çeşme
Binâ-yı devleti şâh-ı zamânın pâyidâr olsun
Olundukça cihânda böyle ihyâ câmi' ve çeşme
Bahâ târîh-i tâmınla Abdullâh'a kıl tebşir
Yapıldı def'a-i sânîde vâlâ câmi' ve çeşme*

1292

YEŞİLKÖY CAMİİ

Abdülmecid Han Vakfı'ndan 1327 senesinde müceddeden bina edilmiştir. Kitabesi şudur:

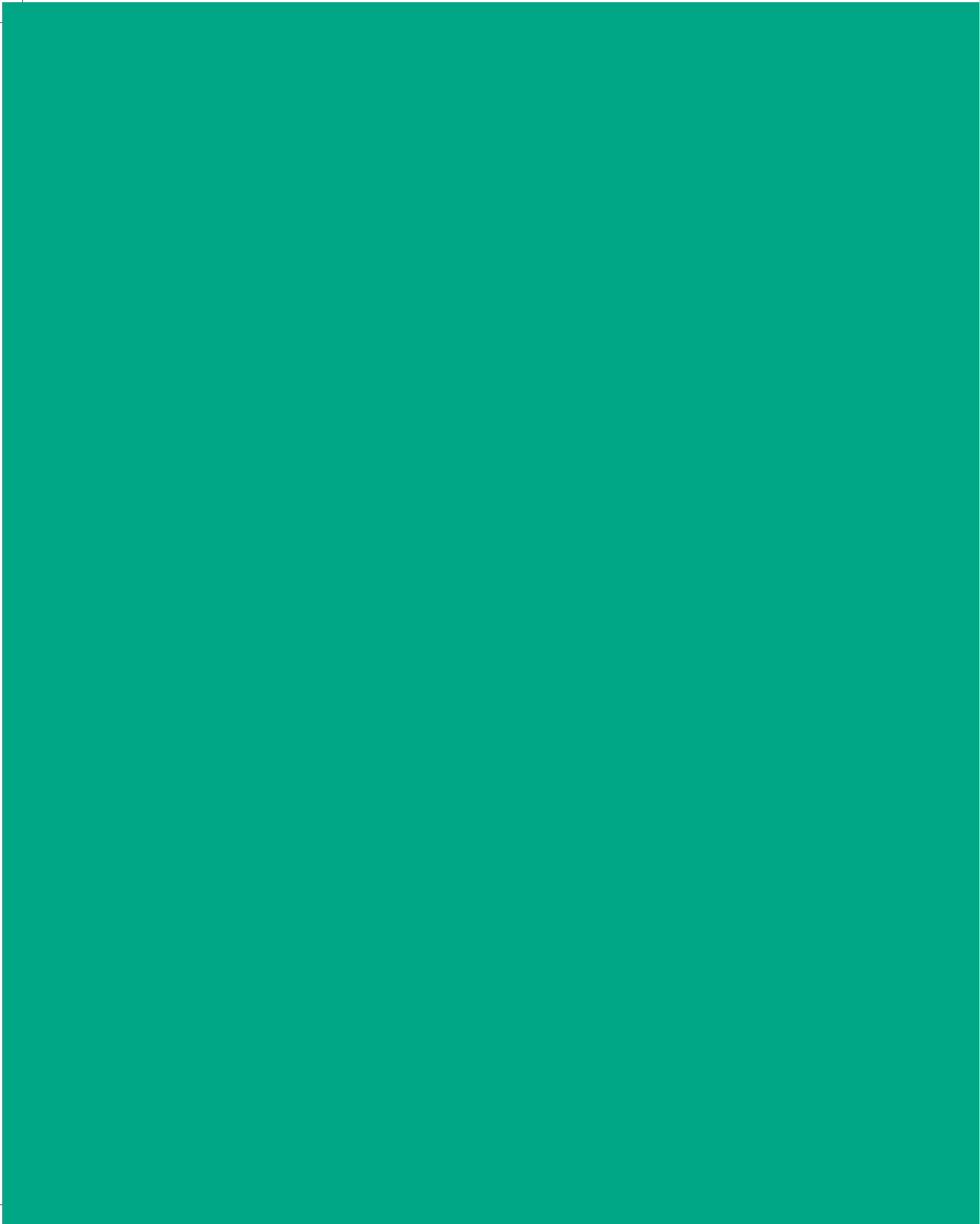
*Tekessür eylemişken karyede günden güne İslâm
Henüz yapılmamışdı ümmete bir câmi'-i ra'nâ
Bi-hamdillâh Mehmed Han-ı zî-şânın cülûsunda
Şu hayrın emr-i icrâsın müyesser eyledi Mevlâ
Cenâb-ı şehriyârın vâlidî merhûm Mecîd Han'ın
Yapıldı mâl-ı vakfından binâsı oldu şevk-efzâ
İlâhî kıl o sultân-ı zamânın sâyesin memdûd
Ki itmişdir cülûsu devr-i Meşrûtiyeti ihyâ
Teberrük eyledim cevher-bahâ mısra'la târîhin
"Şeref-pîrâye-i hayr oldu işbu câmi'-i a'lâ"*

1327

İSTANBUL CAMİLERİ

SÜTLÜCE-KASIMPAŞA-
KARAKÖY

SÜTLÜCE CAMİİ

Banisi Bâbüssaâde Ağası Mahmud Ağa, cami kapısı önündeki mezarlıkta gömülüdür (957). Etrafında şu altı zat medfundur:

- 1- Cemal Halveti denmekle maruf Karamanî Şeyh İshak Efendi (933)
- 2- Mahdumu Emir Buhari şeyhi iken vefat eden Muhammed Efendi (993)
- 3- Karahisar Şemseddin Ahmed Efendi (Cemal Halveti halifesi) (963)

Bu zat için Şeyhülislâm Ahizâde Hüseyin Efendi'nin söylediği tarih şudur: “Geçdi hayfâ Karahisârî-i pîr (963)”

[Bu Ahizâde, 1043'te şeyhülislâm iken Murad-ı Râbi'in gazabına uğrayıp nefyolunmuş ve tekrar bostancıbaşı arkasından yetişip gemisini çevirerek Florya'ya getirmiş ve padişahın iradesiyle boğularak oraya gömülmüştür.]

Karahisarî hakkında şu beyit de denilmiştir:

*Hatt-ı hûb içre beyaza çıkarandır özünü
Yazının Karahisarî'dir ağartan yüzünü*

4- Şakirdi Çerkes Hasan Çelebi üstadının azadgerdesidir. Süleymaniye Cami-i şerifinin yazılarını yazıp kapısı üstüne “*ketebehû*” vaz ederken te-berrüken üstadının ismini zikr için pederi makamına koyarak Hasan ibn Ahmed demiştir. Vefatı 1002 tarihindir.

5- Yusuf Sîneçâk “*İnsân-ı şîr-i nigâr (953)*” tarik-i Mevleviyeden olup *Güzîde-i Mesnevî* müellifidir. Yazıcızâde'nin “*Muhammediye*”sine nazire olarak 11.694 beyit söylemiştir. Yenicelidir. İbrahim Gülşenî'nin halifesidir. Sultan Mahmud ricalinden Halet Efendi Türbesi'ni tamir ve etrafına parmaklık inşa ettirmiştir.

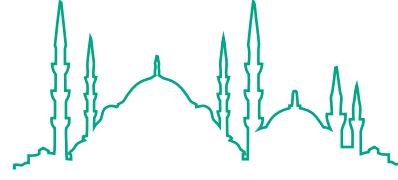
6- Turnacıbaşı Yetim Baba Ali Efendi (960) Mimar Sinan'ın şakirdi olmakla Süleymaniye Camii'ne bina emini olmuştur. Cemal Halveti hulefasındandır.

Bu cami 945 tarihinde yapılmış, 1293'te kurşunları harbe feda edildiğinden 14 sene, üstü kiremit kalmış ve harap olmuş, 1307'de Tophane Nazırı Seyyid Paşa yenilemiştir. Kitabesi şudur:

Üstü kurşunlu güzel bir câmi'
 Eylemiş Mahmûd Ağa bunda binâ
 Asr-ı Sultân Süleymanîde
 Kapu ağası dinür imiş ana
 Yıl dokuz yüz dahi kırk beşde imiş
 İde Hakk rahmet ana rûz-i cezâ
 Bin iki yüz dahi doksan üçde
 Kurşunu olmuş idi harbe fedâ
 Kaldı on dört sene üstü kiremid
 Pek harâb olmuş idi sertâpâ
 Sene bin üç yüz idi hem yedide
 O zamân Hazret-i Seyyid Paşa
 Yani Tophane'de nâzır idi ol
 Ana bahşâyîş-i Hakk lutf ü sehâ
 Sakfını yaptı mücedded muhkem
 İtdi kurşunu ferş ile atâ¹
 Hem minâresi anın nisfindan
 Mâil-i hedm idi kim buldu yıka
 Münhedim sedlerini makberenin
 Yapdı baştan başa kıldı ihyâ
 İzz ü devletle mu'ammer olsun
 Dem-be-dem eylerim Allâh'a ricâ
 Hakk te'âlâ ola andan râzî
 İde "Muhtâr" ile Gufrân'a sezâ
 Fî Receb 1307
 Ketebehû Mehmed Elif gufire lehû

1 Mamafih bugün de üstü kurşunlu değil, kiremitlidir.

Halıcıoğlu'ndadır. Sultan Selim-i Sâlis, Kumbaracılar ve Lağımcılara yeniden yaptırdıkları kışlanın ortasında valideleri Mihrişâh Sultan tarafından bina edilmiştir. Her levazımı mükemmeldir. İbtida bir minareli yapılmış, sonra hakan-ı müşârunileyh bir minare daha ilave etmiştir. İkmali 1208 tarihindedir. Etrafı kışla olup Sütlüce tarafı Lağımcılara ve Hasköy tarafı Kumbaracılar tahsis olunmuştu. Deniz cihetine bir kasr-ı hümâyûn ile iki tarafındaki kapılar üzerine kumbaracı, lağımcıbaşılara mahsus birer oda yaptırılmıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

HUMBARAHANE CAMİİ

Sultan Mahmud devrinde bu kışla kurbunda mühimmat ambarları da ihdas olunmuş ve evvelce yapılmış olan ambarlar ile kışla tamir edilmiş, ittisalindeki iskele ve dükkânlar mirice alınıp üç kıta kârgir ambar daha bina edilmiştir (1242).

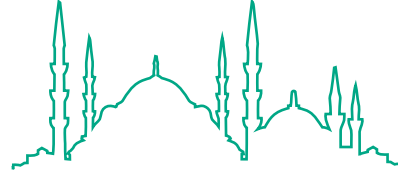
Caminin kitabesi şudur:

*Hazret-i Vâlide Sultân Mihrişâh-ı âlem
Yapdı çün lutfile bir câmi'-i gerdûn-girdâr
Okusun levhde târîhini Gâlib urefâ
"Câmi'-i Vâlide Sultân ne mu'alllâ âsâr"*

1208

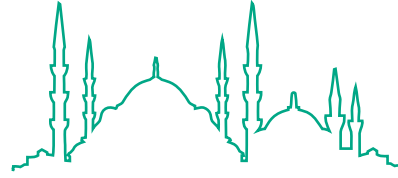
Halıç ve Humbarahane Camii'nin görünümü.

İSTANBUL CAMİLERİ

ABDÜSSELAM CAMİİ

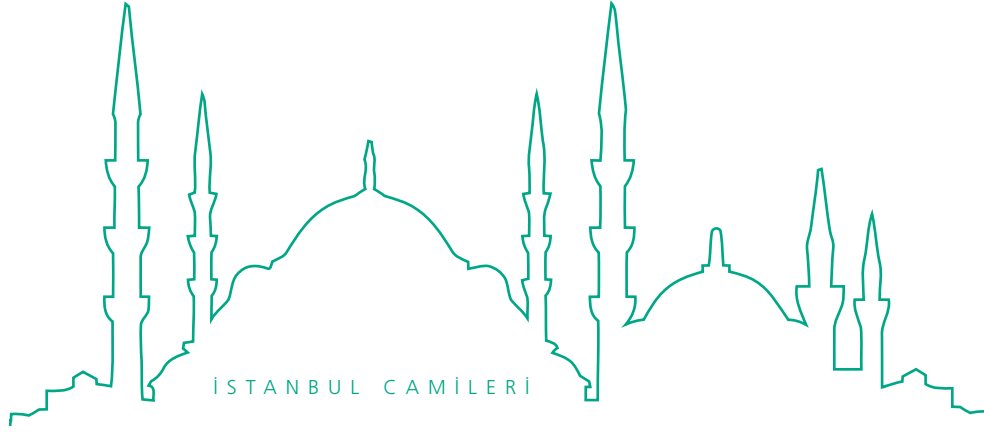
Halıcıoğlu, Kumbarahane kurbundadır. Banisi Defterdar Abdüsselam Efendi'dir ki Küçükçekmece'deki medrese ve imareti civarında hususi türbesinde gömülüdür. Minberini Aşçı Hüseyin Ağa koymuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

TURŞUCU CAMİİ

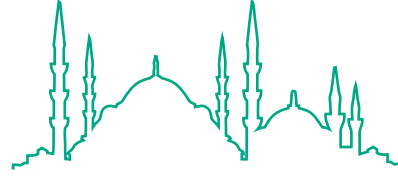
Halıcıoğlu Kumbarahane kurbundadır. Banisi Turşucuzâde Hüseyin Ağa'dır. Caminin mihrabı önünde medfundur.

KİREMİTÇİ CAMİİ - KIZIL MİNARE CAMİİ

Hasköy'dedir. Banisi Ahmed Ağa mihrab önünde gömülüdür. Minberini Esedullah Ağa nam kapıcı ve zevcesi Aynî Hatun müştereken koymuşlardır. Kitabesi avlu penceresine dayalıdır:

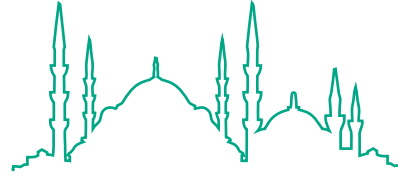
*Sarf idüb mâl ü menâlini iki sâhib-i hayr
Haşre dek olmağičün her birisi hayrla yâd
Kıldı bu mescidi câmi' eser-i hâs itdi
Emr ü fermân-ı şehinlâhla hasbe'l-mu'tâd
Birisi iffetle Râbi'a-i devr-i felek
Aynî Hatun ki anı hayr içün itdi îcâd
Biri bevvâbdır pâdişeh-i âlem kim
Şîr dildir Esedullah dinildi ana ad
Çün tamâm oldu didi Hâtif anın târîhin
"Câmi'-i hâs olub oldu bu cây-ı ibâd" (1000)*

İSTANBUL CAMİLERİ

KEÇECİ CAMİİ - EYYÜB AĞA CAMİİ

Hasköy'de sırt üzerindedir. Banisi Keçeci Mehmed Ağa'dır. Bir tarafı fevkanidir. Banisinin merkadi belli değildir. Minberini Uncu Halil Ağa koymuştur. Bادهu Ahmed-i Sâlis'in (annesi?) başkadını bu camiyi yeniden yaptırdığı esnada altındaki mektebi de bina ve ihya etmiştir. Sonra Eyyüb Ağa, 1118 tarihinde camiyi imar ve yanına büyük hazneli bir çeşme bina etmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KUŞKONMAZ CAMİİ - HANDAN AĞA CAMİİ

Hasköy'de Tersane Sarayı ittisalinde, deniz kıyısındadır. Banisi Handan Ağa Fatih etbâındandır. Mezarı belirsizdir. Ahmed-i Sâlis ricalinden Kıblizâde Mehmed Bey, tersane emini iken sûr-i hümâyûn esnasında yenilemişti. Tersane Sarayı, Selim-i Sâlis saltanatı sonlarına doğru tamamen yıktırılmış ve tersaneye ilhak edilmişti. Ancak camiye yakın mahalli tersane eminlerine mahsus olarak müstakil bir yalı yapılmıştır. Arka tarafı da biniş yeri olarak yenilenmişti. Yıktırılan sarayı 1200'de Koca Yusuf Paşa ilk sadaretinde külliye tecdid etmiş ve Sultan Selim-i Sâlis evâil-i saltanatında bu saraya nakletmişlerdi. O vakitler cami de yenilenmiş ve mahfil-i hümâyûn ihdas edilmiştir. Caminin kapısı üzerinde 1201 tarihi görülmektedir.

ÇORLULU ALİ PAŞA CAMİİ

Kasımpaşa'da Tersane avlusu ortasında fevkanidir. Mahfil-i hümâyûn-
ludur. Banisi II. Mustafa'nın silahtarı olup 1118'de sadarete geçen ve
1122'de azil ve Midilli'ye nefyedilip ertesi sene orada katledilen Çorlulu Ali
Paşa'dır. Başlı İstanbul'a getirilerek Sarayönü'ne konulmuş ve Divanyolu'n-
daki medresesi mezarlığına gömülmüştür. Bu caminin mihrabı içine Kâbe-i
Muazzama duvarından bir parça taş konulmuştur ki ziyaret olunur. Sâbit'in
bu beyti altın yazı ile yazılıdır:

*Bu seng-i la'l-kıymet rükn-i pâk-i Ka'be'dir muhakkak
Teberrük vechi üzre zâb-i mihrab eyledi paşa*

Caminin kapısı kemerindeki tarih Kâmî Efendi'nindir:

*Kad kîle fî târîhi itmâmihi
Essese hâze'l-ma'bed el-câmi' (1119)*

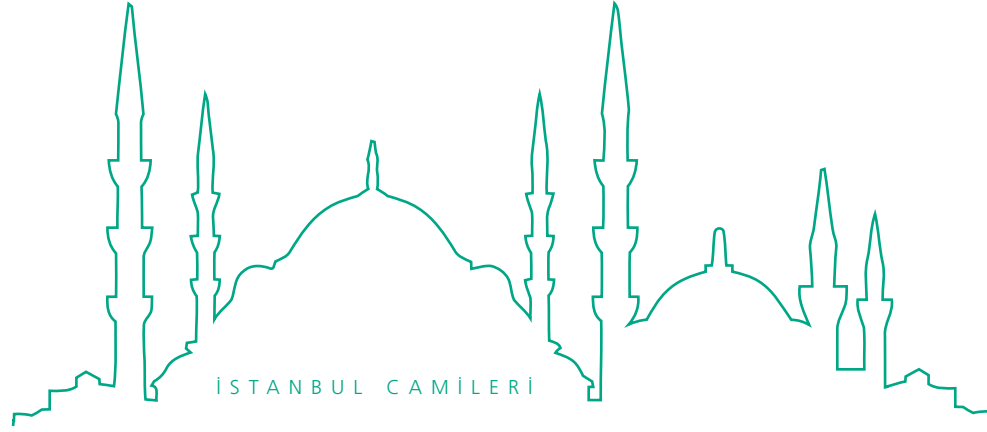
Sâbit'in Türkçe tarihi de şudur:

*Kapusun beklesin ecr isteyen târîh-veş Sâbit
"Yapıldı ehl-i aşka bu câmi'-i pâk-i Alî Paşa" (1119)*

Karşısında Kapudan Büyük Piyale Hasan Paşa bir çeşme yaptırmıştır ki
Tevfik Efendi şu tarihi söylemiştir:

*Gelince âbı atşâna didi târîhini Tevfik
"Bu aynı kıldı icrâ fî sebîlillâh Hasan Paşa" (1190)*

Bu cami Sultan Mahmud emriyle esaslı tamir ve tecdid olunup mahfil-i
hümâyûn ilave edilmiştir. Caminin altındaki, kapudanlara mahsus odalar
hâlen Bahriye Sevkiyat Müdürlüğü olarak kullanılmaktadır. Avlusundaki
kapalı şadırvanın kitabesi budur: "1172'de kapudan-ı derya bulunan Süley-
man Paşa'nın inşa ettirdiği çeşme hasbe'l-icâd hedm ettirilerek bu şadırvan
binâ olunmuştur. Merhûmun ruhu şâd ola. 1333"

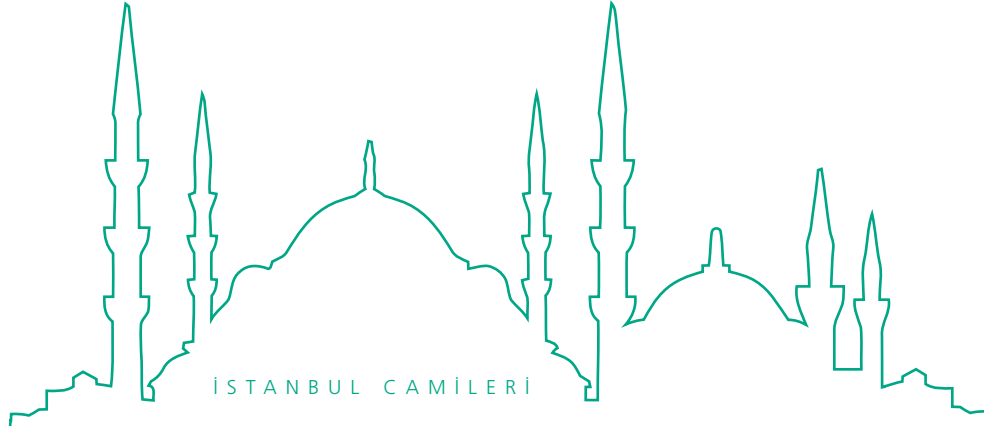

ZİNDAN ARDI CAMİİ - SİVRİKOZ CAMİİ

Kasımpaşa'da İbadullah Camii eteklerindedir. Banisi Sivrikoz Mehmed Efendi'dir. Vakfı Kasımpaşa Cami-i kebirine mülhaktır. Merkezi belirsizdir. Bu cami fevkanidir. Karibinde Cezayirli Gazi Hasan Paşa bir tek hamam yaptırmıştı ki tarihi:

“Tahâret-i ehlü's-sünnet (1192)” idi.

Cami 1352 senesi başlangıcında mahalle ahalisi ve bir hanım tarafından yeniden yapılmış derecede tamir edilmiştir.

İBADULLAH CAMİİ

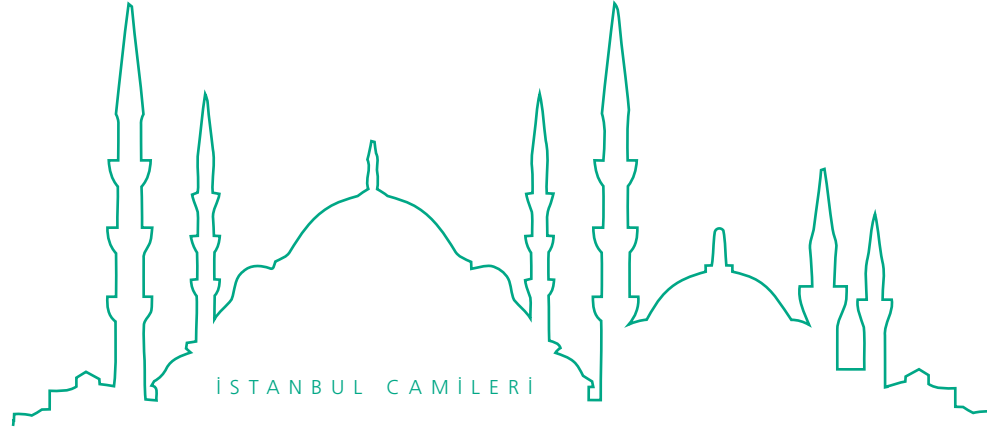
Kasımpaşa'da Zindan Ardı Camii ve Kulaksız arasındadır. Banisi Seyyid Ali Reis'tir. Cami kurbundaki meydanda gömülüdür. Caminin binası 997'dedir. Kitabesi budur:

*Cem' olub a'lâ ve ednâ itdiler hayr du'â
Hakk mübârek eylesün ana bu a'lâ mescidi
Hâtif Kudsî didi itmâmının târîhini
"Himmat Seyyid Ali yapırdı zîbâ mescidi"*

997

Bu caminin İbadullah ismiyle iştiharına sebep budur ki, binasına esas konulacağı gün padişah-ı vakit Murad-ı Sâlis Okmeydanı'ndaki kasr-ı âlî-de etrafını temaşa ederlerken kalabalığı görüp sebep-i içtimai sual zımnında: "Şuradaki ibadullah ne için cem olmuştur, haber alınsın." buyurmuşlar. Nutk-ı hümayûnda "ibadullah" lafzı kullanıldığı bu cami de o isimle yâd edilmeye başlanmış ve şöhret bulmuştur. Karibinde Dârüssaâde ağalarından el-Hâc Nezir Ağa'nın bir çeşmesi vardır. Arabî tarihi şudur:

Erba'a aşera ve mi'eti ve elf (1114)

HAŞİMÎ DERGÂHI - SAÇLI EMİR EFENDİ TEKKESİ CAMİİ

Kasımpaşa'da Kulaksız kurbunda sırt üzerindedir. Banisi es-Seyyid Osman Haşimî Sivasî'dir. Müderris iken terk-i tedris edip Bayramiyeden Gazanfer Efendi'den inabet ve sonra hilafet alarak bu cami civarında bir tekke yaptırmış, 1003 veya 1004'te vefat ederek cami ittisalindeki hususi türbeye gömülmüştür. Meşihati evladına şart kılmış idi. Yerine oğlu Seyyid Cafer Efendi geçti. Mûmâileyh de 1040 tarihinde ölmüş, babasının yanına gömülmüştür. Onun yerine oğlu Seyyid İbrahim Efendi şeyh olmuş, 1099'de ölürek o da babasının yanına defnedilmiştir. Bunun yerine hemşirezâdesi Gazanfer Efendi meşihati işgal eylemiştir. Mûmâileyh 1112'de irtihal edip babasının yanına gömülmüştür. Türbenin kitabesi şudur:

*Kutb-ı âlem nakd-i vakt-i Hâcî Bayrâm-ı Velî
Mustafâ ve Murtazâ sırrına mazharsın belî
Kutb-ı âlem mürşid-i kâmil mürüvvet menba'ı
Zât-ı pâkinde konulmuşdur Hudâ'dan ta ezel
Server-i hulk-ı Muhammed'le kerâmât-ı Alî
Hazret-i Osmân Efendi'dir velâyet mahzeni*

Kasımpaşa'da Bahriye Hastahanesi'nin arındadır. Banisi imâm-ı şehriyarî Abdülkerim Efendi'dir. İslam mahallesine karib maşatlık olan buraya cami yapmak murad ederek cümle levazımını hazırlamış ve mekaber-i âsârını yok ederek bir gece içinde şuru ve itmamı müyesser olmuştur. Binası 1000 tarihindedir.

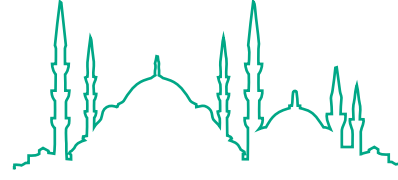
Mûmâileyh Murad-ı Sâlis zamanında sözü geçer bir zat olduğundan Nasar ve Yehud taifelerini tezlil için onların mavi ve sarı takkelerini siyah ve kırmızı çuhaya tebdil ettirmiştir. Alet-i lehv diye biçare maymunları nerede görse astırmış. Bu sebepten maymunkeş diye şöhret almıştır.

Vâkif-ı mûmâileyh pâye-i sadarete nail olmuştu. Vefatı:

“Vâsıl-ı cennet-i Hakk oldu imâmü's-sultân” (1002)

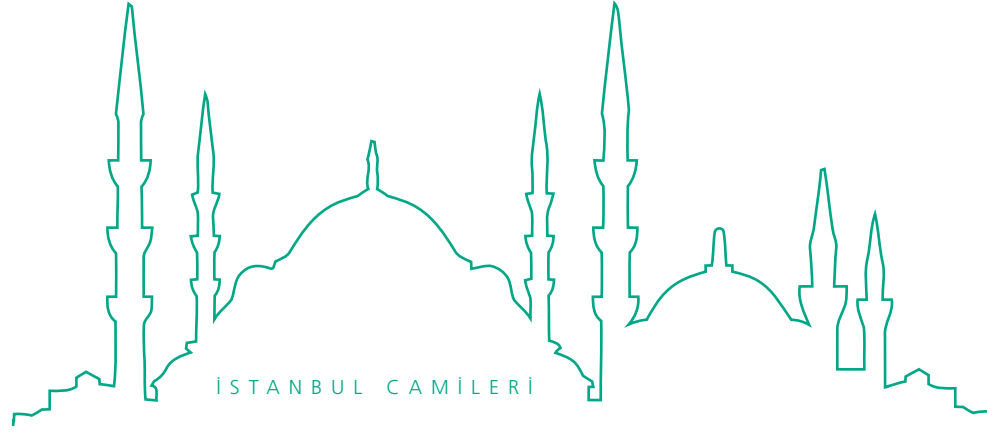
Eyüp civarında Kasım Çavuş Mahallesi'nde gömülüdür. Bu caminin vezaifini Kasım Paşa kendi cami-i kebirî vakfından tayin etmiştir. Bu sebeple bu cami Kasım Paşa'ya da nisbet olunmaktadır. İttisalindeki üst katlı mekteb Birinci Piyale Paşa'nın kethüdâsı Mehmed Ağa'nındır. Caminin minberini sonradan bu vakfa mütevellî olan bir zat koymuştur. Cami zaman geçerek harap olmuş iken Sabiha Hanım isminde bir sahib-i hayrın vereseşi tarafından 1307'de yenilenmiştir. Kitabesi şudur:

*Bu câmi'i yapmış idi Kasım Paşa
Kalmışdı zamânlar geçerek hâk-ı zelili
Merhûme Sabîha Hanım'ın mâl ü nukûdur
Yapdı yeniden aldı Hanım ecr-i cezîli
Vakfiyesi yapıldı olub âtîsi te'mîn
El-hak bu olur bâniyenin fi'l-i cemili
Bu câmi'i ihyâ ile olunca şerefyâb
Ahvâl-i salâhînin olur özge delili
Merhûmeyi me'cûre ide Hazret-i Sübhân
Taz'îf ider ecr-i azîm şey'-i kalîl
Bir beyt ile yazdım iki târîh-i mücevher
Aldıkda serveri alma kilik-i Süheyli
“Yapıldı becâ dâr-ı salât-ı mefrûz” (1307)
“Bu oldu Sabîha Hanım'ın hayr-ı cezîli” (1307)*

İSTANBUL CAMİLERİ

YEL DEĞİRMENİ CAMİİ

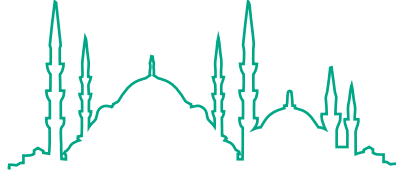
KURT ÇELEBİ CAMİİ

Kasımpaşa'da Yeni Çeşme kurbundadır. Banisi derya ümerasından Kurt Kaptan'dır ki 1020'de ölmüş, camisi avlusuna gömülmüştür. Mezar taşında “*Merd-i deryâ-yı şecâ'at Kurd Kapudân*” diye yazılıdır. İttisalinde Murad-ı Sâlis'in yaptırdığı çeşmenin duvarı bu caminin mihrabı olmuştur. Tarihi şudur:

“*Ayn-ı ihsân çeşme-i Sultân Murâd*” (994)

Bu cami Ahmed-i Evvel zamanında zaviye olarak yapılmış, ibtida Haşimî Osman Efendi'nin halifesi Paşmakçı Ali Dede Efendi buraya şeyh olmuştur. Şeyh Haşim Efendi'nin, Seyyid Osman Efendi'nin tariki Bayramiyyedir. 1004'te vefat ederek kendisine mensup Kulaksız'daki tekkeye gömülmüştür.

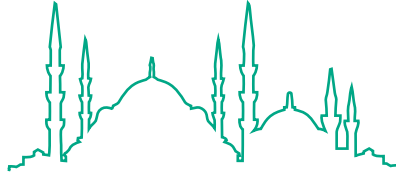

İSTANBUL CAMİLERİ

SİRKECİ MUSLİHİDDİN CAMİİ

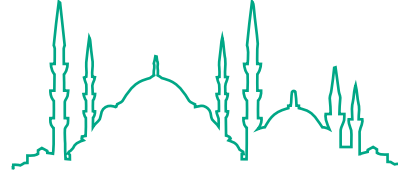
Kasımpaşa'da Kulaksız'a çıkılacak yokuş başında köşededir. Banisi, civarında gömülüdür. Minberini Hâcî Hasan Ağa koymuştur. Karşısındaki mekteb İkinci Piyale Paşa'nındır ki mûmâileyh kaptan paşa olmuştu. Karibindeki çifte hamam fi'l-asıl bu vakıftan iken bilahare Ahmediye Vakfı'na nakledilmiştir. Yakınındaki çeşme de paşa-yı maktulün eser-i hayırıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

PIŞMANIYE CAMİİ

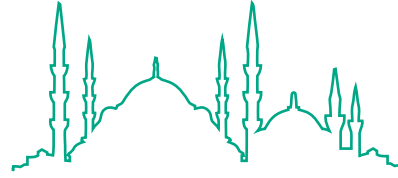
Kasımpaşa'da Sirkeci Muslihiddin Camii civarında dere kurbundadır. Banisi Mumcuzâde Yorgancı Mehmed Çelebi mihrab önünde medfundur. Cami 1331 senesinde tecdid edilmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

GEDİK ABDİ CAMİİ

Kasımpaşa'daki Sirkeci Muslihiddin Camii ilerisindedir. Banisi kaptanlardan Gedik Abdi Ağa'dır. 1023'te yaptırmış, sekiz sene sonra ölümler avlusuna gömülmüştür. Minberini Çavuşzâde Mustafa Efendi mescidin binasından 51 sene sonra koymuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

KÜÇÜK PİYALE PAŞA CAMİİ

Kasımpaşa'da Hacı Hüsrev ve Sinan Paşa camileri arası hizasındadır. Gedik Abdi ve Büyük Piyale Paşa camileri arasındadır. Banisi, Büyük Piyale Camii'nin sahibidir. Vakfiyesi 972 Ramazan'ında yazılmıştır. Şu hâle göre küçüğü büyüğünden evvel yapılmıştır. Karşısındaki mekteb ve altındaki çeşme Tersane-i Amire çavuşlarından Kadri Çavuş'undur. Karibindeki diğer mekteb Tersane kethüdâlarından Sefer Kethüdâ'nındır ki kabri buradadır. Çeşmenin tarihi 1115'tir.

Kasımpaşa'da Sakızağacı altındadır. Bani-si kapudan paşalardan Vezir Piyale Paşa bin Abdurrahman'dır. Mihrabı önünde, ayrı türbesinde gömülüdür. Vefatı 985 tarihindedir:

*Herkes safâ sürerken bezm-i cihânda ulvî
“Çekmiş ecel dolusun nâ-geh Piyâle Paşa”*

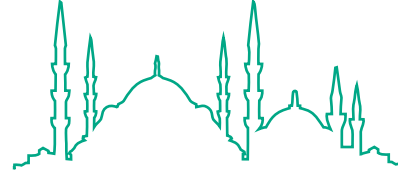
[Aslen Hırvat olup 954'te Enderun kapıcıbaşılıkla çerağ ve Sinan Paşa'nın irtihalinde 962 tarihinde Gelibolu sancağı ile kapudan olarak 3 sene sonra İspanya sahillerinde gördüğü hizmetlere mükâfaten beylerbeyilik payesiyle Cezayir eyaleti verilip 967'de Cerbe Adası'nı fethettiğinden ikramen Kanunî hazretleri mahdumu Selim-i Sâni'nin kızını kendisine nikâhlanmış, 973'te Sakız Adası'nı da aldığından vezirlik payesi vadolunmuş, 975'te vezir-i sâlis olmuştur.]

Caminin içindeki celî yazılar, Sütlüce Camii'nin yazılarını da yazmış olan Karahisarlı Hattat Ahmed Efendi şakirtlerinden Çerkes Hasan Efendi'nindir ki mûmâileyh 1000 tarihinde irtihal edip Sütlüce'de üstadı yanına gömülmüştür. Süleymaniye Camii yazıları da bu zatındır. Caminin mahfil-i hümâyûnu ve sair levazımı mükemmeldir. Altı kubbe iki direk üzerine kurulmuş sanatkârane bir eserdir. Avlusunda bir sıra hücreleri vardır. Bir tarafı medrese, diğer tarafı tekke odalarıdır. Kapısının dışında bir sebil, avlusunda kuyu, taş musluk ve memşaları da vardır. Mahfil-i hümâyûn karşısında diğer bir mahfil daha vardır ki altı direk üzerine konulmuştur. Müezzin mahfilinin sağ ve sol taraflarında ve üstünde birer mahfil daha yapılmıştır. Caminin dışında ve iki tarafında üst katta birer mahfil daha bina edilmiştir ki her biri yirmi beşer sütun üzerindedir. Bunlardan başka kemer altında on iki direk vardır.

Caminin binası, “*hayru'l-amel (981)*” tarihinde bitirilmiştir.

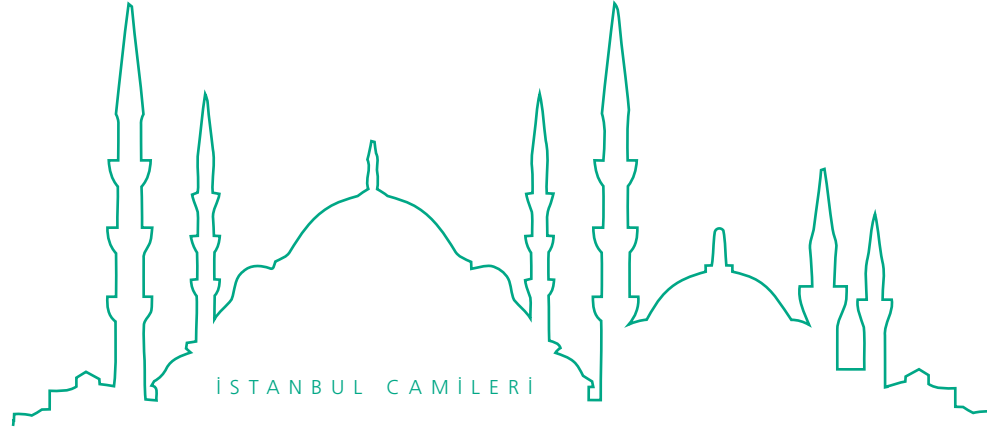
Bani-i müşârunileyh 10 sene kaptanlık ve 10 sene vezir-i sâlislik edip 14 yılda 67 tane cezire aldığından başka Anapoli kaptanını esir ederek der-i devlete getirmiştir. Üsküdar'daki Tunusbağı bu zatın binasıydı. Kasımpaşa'da Küçük Piyale Mescidi ve İstanbul'da Mercan kurbundaki sebil ve üstündeki mekteb de müşârunileyhin hayırlı eserlerindedir.

[Bu camide Şeyh Mahmud ibn Murad yazısıyla satırları arasında manaları yazılı bir Mushaf-ı şerif vardı. Şeyh Mahmud, meşhur Hattat Hamdullah merhumun şakirtlerindedir.]

İSTANBUL CAMİLERİ

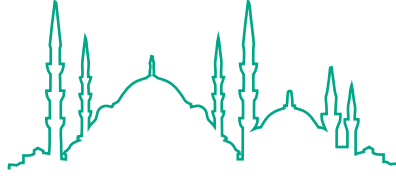
BÜYÜK PİYALE PAŞA CAMİİ

SAKIZAĞACI CAMİİ - MUSLİHİDDİN CAMİİ

Kasımpaşa'da Hacı Hüsrev Camii kurbunda sırt üzerindedir. Bani-si Sahaf Muslihiddin Efendi'nin nerede gömülü olduğu belirsizdir. Cami zaman geçtikçe harap olmuş, 1229 tarihinde Mahmud-ı Evvel'in validesinin başağası Salih Ağa tarafından yenilenmiştir. Kitabesi şudur:

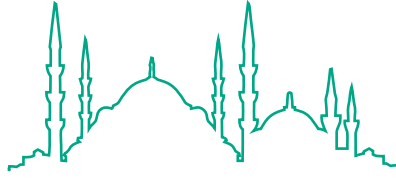
*Mâder-i Sultân Mahmûd'un Hudâ-yı bî-niyâz
Hamdülillâh hayra sa'y ile kılmış ser-firâz
Cümle etbâ'ı anın hayrâta sâ'î hak budur
Bâ-husûs başağası Sâlih Ağa-yı dil-nevâz
Muslihiddîn içre bünyâd eyledi bu câmi'i
Ta kılalar anda mü'minler du'â idüb namâz
Ta temelden kıldı nev inşâ bu vâlâ ma'bedi
Ka'be-i ulyâya teşbih itseler vardır cevâz
Su getürdi bir mu'allâ mekteb icâd itdi hem
Âb-ı kevserden o cennetden bu olmaz imtiyâz
Mü'minûn ve mü'minât itdikçe beş vakti edâ
Hakk vire bu câmi'in bânîsine ömr-i dirâz
Dilde tesbîh itdi Aynî sübha-i târîhini
"Her zamân bu câmi'-i Sâlih Ağa'da kıl namâz" (1229)*

İSTANBUL CAMİLERİ

HÂCI HÜSREV CAMİİ

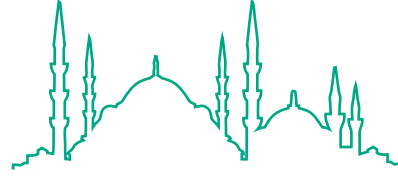
Kasımpaşa'da Sakızağacı semtinde sırt üzerindedir. Banisi Hâci Hüsrev Bey, Aydın'da medfundur. Minberini kızının oğlunun kızı Fatma Hatun koymuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

KARA İMAM CAMİİ - SAHAF MUHYİDDİN CAMİİ

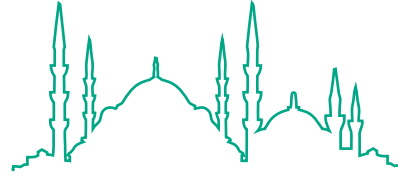
Kasımpaşa'da Karaman Mahallesi'ndedir. Banisi Sahaf Muhyiddin mihrab önünde gömülüdür. 1024 tarihinde ölmüştür. III. Ahmed'in saltanatı sonlarına kadar kapudan paşa olan şehid Kaymak Mustafa Paşa minberini koymuş ve bir mekteb yaptırmış, iki müezzin ilave ve her levazımını kendi vakfından tayin ile bu camiyi ihya etmiştir. Müşârunileyh Parmakkapı'da medfundur.

İSTANBUL CAMİLERİ

EMİN BEY CAMİİ

Kasımpaşa Eyyühüm Ahmed Efendi Camii yukarısında Beyoğlu Kamer Hatun ve Aynalı Çeşme kurbundadır. Banisi Baş Hasan Efendi tersane emini olmuştur. Binası 984 tarihindedir. Kabri belli değildir. Mektebi de vardır. Bu cami 1931 (1349) senesi içinde mükemmelen tamir edilmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

TAHTA KADI CAMİİ

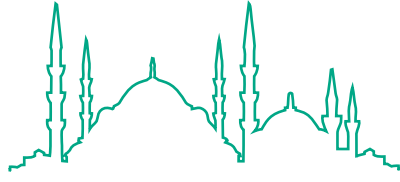
Kasımpaşa'da Cami-i Kebir ilerisindedir. Banisi Fatih ile gelenlerden Kadı Mehmed Efendi, caminin karşısında medfundur. Vefatı 873 senesindedir. Minberini Abacı Yusuf namında bir hayır sahibi koymuştur.

YAHYA KÂHYA CAMİİ

Kasımpaşa'da Cami-i Kebir civarındadır. Banisi Yahya Kethüdâ, sadr-ı esbak Taviî Mehmed Paşa'nın kethüdâsıdır. Paşa-yı müşârunileyh 972'de Semiz Ali Paşa'nın vefatında veziriazam olmuş, 987 tarihinde Diwan'da iken şehid edilmişti. Yahya Kâhya kendi camisinde gömülüdür. Caminin avlusunda tekke, üst katlı bir mekteb ve bir şadırvan vardır. Bu cami son defa 1311'de tamir edilmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

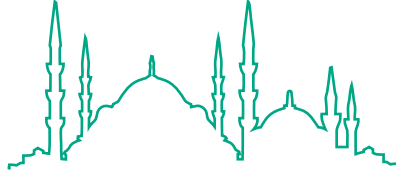
KASIM PAŞA CAMİİ

Sultan Ahmed-i Sâlis'in son zamanlarında cami-i mezkûr yanmış ve mütevellisi bulunan reisü'l-etibba Nuh Efendi'nin mahdumu ve sadr-ı esbak Hekimoğlu Ali Paşa'nın kardeşi Feyzullah Bey yenilemiş ve şu tarihi söylemiştir:

*Guzât-ı dîne ser'asker Sikender-i seyr-i cenk-ârâ
Semiyy-i Kâsım-ı evvel paşa-yı sâhib-i hayr âlî-câ
Zamânında kapudân idi kim Hakk eyleyüb tevîk
Yapub bu câmi'-i vâlâyı kıldı nâmını ihyâ
Dokuz yüz kırk idi hem câmi'inin bünyâdına târîh
Ki oldu bî-misil bir ma'bed-i ins ü mülk hakkâ
Sene bin yüz otuz dörde gelince muhterik oldu
Kılub nâsa âteş düştü yandı gûyiyâ dünyâ
İmâdüddîn-i zamân ve nâzır olmuşdur hem evkâfa
Ki Abdullâh Efendi ol hıdiv-i fâzil ü dâna
İşâret kıldı çün terfî ü tevsî'yle tecdidin
Yapıldı himmetiyle bî-bedel bir câmi'-i ra'nâ
Bu dâî hâdim-i vakıf ve umûr-ı tevliyyet (Fezzi)
Tefekkür eyler iken hûb bir târîh-i müstesnâ
Didi tahsîn birle nâgehân târîhini hâtif
"İbâdetgâh-ı pâk ve câmi'-i zîbâ-yı bî-hemtâ" (1135)*

Avlusunda şadırvanı vardır. Evvelce medresesi de varmış. Caminin müsakafatından yakınındaki çifte hamam, mahkeme ve saire vardır. Kasım Paşa kapudan paşa olmamış, yalnız kapudanlıktan üç tuğ almıştır. Gelibolu'da medfundur. Cami karibinde kızı Nefise Hanım'ın mektebi vardır ki kendisi de orada gömülüdür. Cami kurbundaki büyük çeşme mütevellî-i mûmâileyh Feyzullah Beyefendi'nindir.

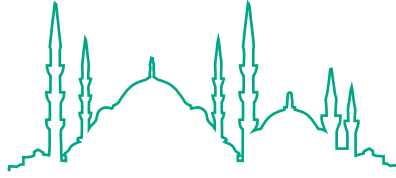
Çarşı ortasında ve kârgir iki minareli, kubbelidir. Banisi Güzelce Kasım Paşa, Kanunî devrinde sarayda terbiye olunup sonra rikâb ağası ile dışarı çıkmış, mirmiran olarak Budin'e ve iki kere Mısır'a vali olmuştur. İlk defasında "929 Receb" otuz dört [gün] sonra azledilmiş, yerine Hain Ahmed Paşa nasb olunarak tasallut davasına kalkıştığından ahali reyile katledildiğinde mezkûr eyalet tekrar 930 tarihinde Kasım Paşa'ya tevcih kılınmıştır. Bir sene geçince Sadrazam İbrahim Paşa Mısır'ın nizamına memur olunca yine azlolunmuştur. Rodos fethinde serasker olan Kasım Paşa bu camiye yaptırdığından semtin ismi de "Kasımpaşa" diye yâd edilmektedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

KAPTAN PAŞA CAMİİ

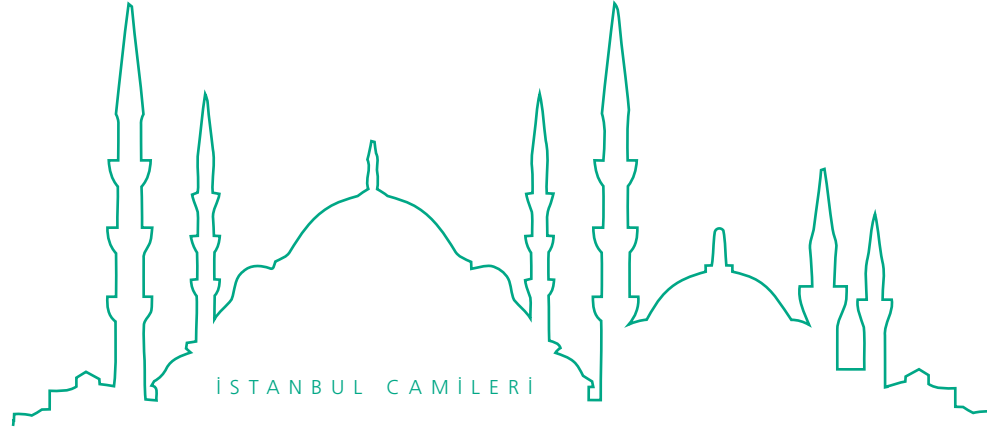
Kasımpaşa'da Deniz Matbaası bitişğinde, üst katlıdır. Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan Hüsnu Paşa yaptırmıştır. Bu caminin yerinde aslen Yusuf Âgah Efendi namında bir hayır sahibinin mescidi varmış. Zaman geçerek göçtüğünden müşârunileyh tarafından ihya edilmiştir (1319).

İSTANBUL CAMİLERİ

GAZİ HASAN PAŞA MESCİDİ

Kasımpaşa'da Bahriye Matbaası arkasında, minaresizdir.

KALYONCULAR KIŞLASI CAMİİ

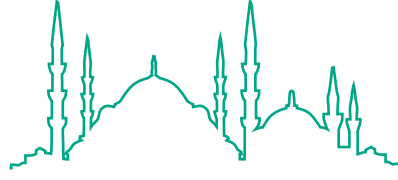
Kasımpaşa'da Deniz Yeni Efrad Kumandanlığı yapılan kışla ortasında, fevkanidir. Banisi Cezayirli Bıyık Hasan Paşa'dır. Tarihi 1197 senesidir. Ertesi sene bir şerefeli kârgir bir minare bina ve caminin iki cihetine bir kuyu hafredilmiştir. 1199'da cami-i mezkûr tevsi edilmek üzere yıktırılarak yeniden yaptırılmış ve mahfil ihdas olunmuştur.

Mûmâileyh Hasan Paşa, Limni Adası'nı küffardan kurtardığı için 1184 tarihinde taltifen derya kapudanı yapılmıştır. Sonra Abdülhamid-i Evvel devrinde İstiklal davasına kalkışan Mısrû'l-Kahire beylerini donanma ile ale'l-fazla basarak perişan etmiştir. Badehu Akka Kalesi'ne gidip Şam'a kaçan Tahir Ömer'i katil ve kellesini, bütün malını der-i devlete nakil ve takdim etmiştir. Mora asilerini, Arnavut mütecavizlerini kahr ve tedmir ettikten sonra 1203'te Karadeniz'de Moskof donanmasıyla büyük cenklerde bulunmuş, badehu Rusçuklu Hasan Paşa'nın azlinde sadrazam olmuştur.

[Rical-i hükûmetten bazılarını bila-lüzum katlettirmesi padişahın infialini celbetmiş ve hediye şeklinde kendisine gönderdiği mücevherli kutular içindeki zehirli kursları koklamak suretiyle ruhunu teslim etmiştir (1204).] Rusçuk'ta medfundur. 18 seneden ziyade kapudanlığı ve 4 seneden artık sadrazamlığı vardır. Yaşı sekseni geçmişti. Müşârunileyhin birer aslanı vardı ki tersanede bağısız olarak gezerdi ve daima yanında ve kucağında yatırarak onunla eğlenirdi.

Bu caminin dâhilinde üst ve alt pencereler arasında sağ-kible ve sol duvarlarda Besmele-i şerife ile başlayarak sûre-i Cuma başından sonuna kadar yazılmış, "Sübhâne Rabbike Rabbi'l-izzeti ilh... Rabbi'l-âlemîn"de bitirilerek şu imza atılmıştır: "Sevedehû Ömer el-Vasfî sene 1203".

Kapı üzerindeki mahfil kenarında da Kaside-i Bürde'den bir kısım boylu boyuna yazılarak "Ketebehû ez'afü'l-küttâb Osman el-Hilmi sene 1197" imzasıyla bitirilmiştir.

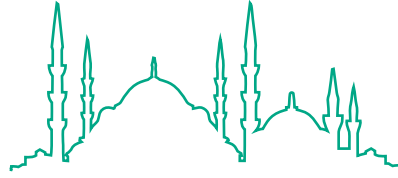

İSTANBUL CAMİLERİ

HAVUZLAR CAMİİ

Kasımpaşa'da Tersane havuzları kurbunda yüksek bir set üzerindedir. Banisi Abdülhamid-i Sâni, tarihi 1312 senesidir. Kitabesi şudur:

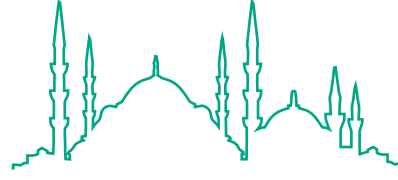
Zînet-efzâ-yı makâm-ı mu'allâ-yı hilâfet-i İslâmiye ve erîke-pîrâ-yı saltanat-ı seniyye-i Osmâniye es-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân el-Gâzî Abdülhamîd Han-ı Sâni hazretlerinin nev-be-nev sâha-ârâ-yı husûl olan âsâr-ı Hayriye-i hilâfet-penâhîlerine ilâveten işbu câmi'-i şerifin bin üç yüz on iki sene-i hicriyesi Recebü'l-ferdinde inşâları itmâm olunmuştur. (1312)

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇATMALI MESCİD CAMİİ

Kasımpaşa-Tepebaşı arasında Yahya Kâhya Camii arkasındaki sırtta, minaresizdir. Banisi Koca Kasım Paşa'nın kızı Belkıs Hatun'dur ki babasının tafsil-i hâli cami-i kebirinde yazılmıştır. İkisinin vakfi ve mütevellisi birdir.

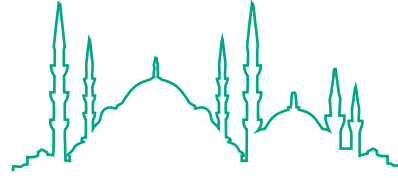

İSTANBUL CAMİLERİ

BEDREDDİN MESCİDİ

Kasımpaşa kurbunda Şişhane yokuşu altında Tersane karşılarındadır. Banisi derya ümerasından olup çektirme beyi iken irtihal ederek Rumeli Hisarını kurbunda Kayalar Mezaristanı'na gömülmüştür. Mescidin binası tarihi 915'tir. Mihrab duvarında şu kitabe mevsudur:

Sâhibühû ve benâhu Mahmûd ibn Abdülhay emîn-i iskele fî Kostantiniyye fî ahd-i Sultân Bâyezîd azze nasruhû el-mercû min Hazret-i Rabbi'l-âlemîn. İnne yec'alhu emînen min şedâidi'l-ukbâ târihehû "*Sârahû ile'l-cenneti Adn*" (915)

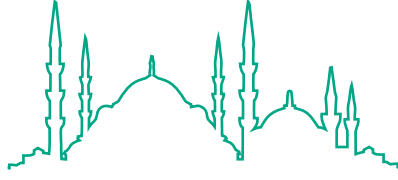

İSTANBUL CAMİLERİ

YELKENCİ HANI MESCİDİ

Galata'da Su İskelesi'yle Azaplar (Tavil Mehmed Paşa) Camii arasında, han içinde, fevkanidir. Banisi Kemankeş Sadrazam Mustafa Paşa'dır. Han, bu mescidin müsakkafatındandır.

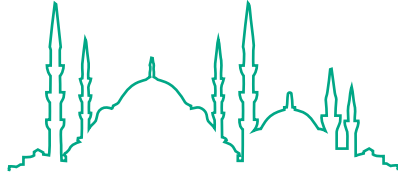

İSTANBUL CAMİLERİ

ESKİ YAĞ KAPANI CAMİİ - İBRAHİM PAŞA CAMİİ

Galata Fermeneciler Su İskelesi kurbundadır, fevkanidir. Banisi Sadrazam Makbul İbrahim Paşa'dır ki silsile-i nesebi Kostantiniyye'nin ilk banisi Yanko veled-i Madyan'a vasil olur. Selanik'te "Ayasofya" denmekle maruf camisi ile Kavala'da ve Hezargrad'da camileri, imaretleri ve sair hayratı vardır. 13 sene sahib-i mühür olup 942 Ramazan'ının Kadir Gecesi katledilmiştir. Kabri Tersane ardında Canfeza Zaviyesi nam mahalde müstakil sofa üzerindedir. Ba'de zaman Sadrazam Nasuh Paşa dahi 1023 Ramazan'ında katledildiğinde yanına gömülmüştür. Kumkapı'da da karısı Muhsine Hatun namına bir camisi vardır.

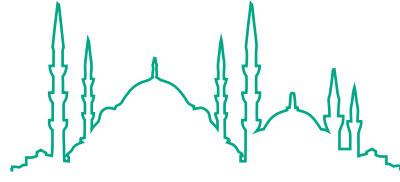
İSTANBUL CAMİLERİ

ALACA MESCİD CAMİİ

Galata'da Arab Camii kurbunda, fevkanidir. Banisi Şeyhülislâm Zenbilli Ali Efendi, Zeyrek başındaki mektebinde medfundur:

"Vefat-ı âlem-i Rabbânî (932?)" irtihali tarihidir.

Minberini Kasım Paşa Camii'nin Cuma vaizi ve bu caminin imamı Şeyh Hasan Efendi koymuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

ARAB CAMİİ

Galata'da Yeni Valide Camii ilerisindedir. Banisi Emevilerden Mesleme ibn Abdül-melik'tir. Hicretin 96'ncı yılında İslam askeriy-le Gelibolu'dan geçip Edirne ve Selanik etrafını yağma ve gâretten sonra İstanbul'a gelip muha-sara etmiş, biraderi Süleyman da denizden do-nanma ile gelerek fetih imkânı kolaylaşmış iken Bulgarların hücumu ve kaht u galâ sebebiyle sulhe razı olunmuştur. Lakin Galata alınmış ve derakap bu cami-i şerif yaptırılmıştır. Müşâru-nileyh 121 senesinde Şam-ı şerifte ölmüştür. Seyyid Gazi ile Mehmed Battal'ın şe-hadetleri de bu sene vukua gelmiştir. Bu vakanın tarihçesini mübeyyin bir levha cami derununa talik edilmiş olduğu gibi mermere mahkûk aynı tarihçe minberin sağ tarafındaki duvara yerleştirilmiştir ki şudur:

Karşı kıyıda Arab Camii'nin görünümü.

Bu ma'bedin sana ahvâlin eyleyem i'lâm
 Ki kadrin anla bu beyt-i atîke kıl ikrâm
 Nice nice seneler zulmet içre çekdi belâ
 Ki sonra ana kerem kıldı Hazret-i Mevlâ
 Ana göre idesin şânına anın ta'zîm
 Ki dergesinde Hûda sana da ide tekrîm
 Tazarru'uyla salât ü selâma kâim ol
 Cenâb-ı Hazret-i Bârî'ye maksadın ise yol
 Kabûl idüb umarız cürmümüzü idüb mağfûr
 Bu hâke yüz süreni dergehinden itmez dûr
 Ki doksan altı sene geçmiş idi Hicret'den
 Henüz bu dîne rehâ gelmiş idi fetretten
 Çün oldu Velîd ibn Abdülmelik halîfe-i dîn
 Yezîd'in eylediği fitneler bulub teskîn
 Murâd idüb feth-i Kostantiniyye'ye o sefer
 Ki kıldı Mesleme-i nâmdârı serasker
 Ki bir gün eyledi İslâm'a Mesleme hutbe
 "Diyar-ı Rûm'a azîmetle alıruz rütbe
 Bu feyz-i rahmet-i Rahmân'ı halka arz ideriz
 Kabûl itmeyen âdemle cengi farz ideriz"
 Bu va'zı gûş iden urbânden elli bin âdem
 Ta'ahhüd eylediler tâbî'nin ile ol dem
 Sahâbeden nice kimse de kıldı bile sefer
 Cenab-ı Hakk'a tevekkülle oldular rehber
 Kona göçe giderek dîne da'vet iderek
 Ki halka "eşhedü en lâ ilâhe" söyleyerek
 Diyâr-ı Rûm'a gelüb evvel bu şehri feth itdi
 İçinde bulduğu emvâli ceyşe bahş itdi
 Bu beyti mâl-ı ganîmetle eyleyüb ma'mûr
 Ki nâmı oldu "Arab Câmî'i" ile meşhûr
 Tekfûr-ı Rûm gelüb dergehine yüz sürdü
 Harâcı virmeğe der'uhde eyleyüb durdu
 Ricâsın itdi kabûl ana virdi peymânı
 Amân amân diyene budur emr-i Yezdânî
 Yedi sene bu şehirde ikâmet eylediler
 Bu bârigâh-ı Hudâ'da ibâdet eylediler
 O demde oldu Dimaşk içre fitneler peydâ
 Kim itdi âlemi lertzân ve dilleri şeydâ
 Birâderi ki Süleymân olub halîfe-i Şâm

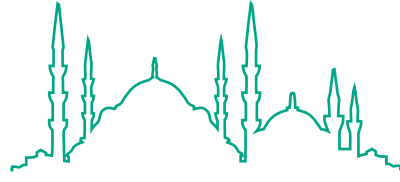
Kemâl-i adliyle İslâm'a virdi istihkâm
 Ki kıldı Mesleme'yi kendi yanına da'vet
 Bin atlı ile süvâr olub eyledi avdet
 Kusûr askere de düşdü hastalık vâfir
 Amân-ı ahdi bozub ferec buldu ol kâfir
 Huzûr virmeğüb ol ceysi kıldı âzürde
 Bu gamla tekrâr uğrayub her biri derde
 Tasavvur eylediler sulh-ı ber-karâr olmaz
 Ki başsız askere hiç kimse pâyedâr olmaz
 Ne çâre anladılar za'af geldi İslâm'a
 Bakiyye asker ile doğru gitdiler Şâm'a
 Tekfûr anı işidüb geldi şehri seyr itdi
 Nizâm-ı minber ü mihrabı bozdu deyr itdi
 Ki bunda çok seneler küfrün eyleyüb icrâ
 Bilirse kendi bilir hükmün anın Mevlâ
 Ki sonra pâk neseb fahr-i âl-i Osmân'dan
 Vücûda geldi cihângîr feyz-i Rahmân'dan
 Ki ya'nî Hazret-i Sultân Mehmed-i Sâni
 Cihânı eyledi âbâd şevket ü şânı
 Müyesser oldu bu Kostantiniyye fethi ana
 Ebu'l-feth dimek oldu ol pâdişâha sezâ
 Sekiz yüz elli yedide bu şehri feth itdi
 Cihânde sikkeyi mermere hakk idüb gitdi
 Nice cevâmi' ü mescidler eyleyüb bünyâd
 Du'alar eyleyelim ola haşre dek âbâd
 Hudâ kıla o şehin rûh-ı pâkine rahmet
 Ki dergesinde dahi bula izzet ü rif'at
 Ricâm odur ki nakle nazar eyleyen ihvân
 Makâle nâzımına Fâtîha kıla ihsân

Bu camiye Galata camilerinin hepsinin büyüğü olduğundan "Cami-i Kebir" de derler. Mahfil-i hümayûn, müezzin ve cemaat mahfilleri ve avlusunda şadırvanı vardır. Mahmud-ı Evvel'in validesi Saliha Sultan bu camiye tecdid ve tevsi ettirmiştir. Şadırvanın etrafında yazılı tarihi şu idi:

Didiler her biri tahsîn idüb târîh-i itmâmın
 Bu ahsen câmi'i tevsî' kıldı Vâlide Sultân (1147)

Cami 1222'de yanmış, sonra tekrar yenilenmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

VALİDE CAMİİ - YENİ CAMİİ (GALATA)

Karaköy Tünel ile Arab Camii arasındadır. Banisi Mehmed-i Râbi'in kadınlarından Mustafa-yı Sâni ve Ahmed-i Sâlis'in valideleri Gülnüş Emetullah Sultan'dır. Üsküdar Yeni Camii de bu valide sultan için yaptırılmıştır. Müşârunileyhâ Üsküdar'daki camisinde medfundur.

Bu caminin yerinde fi'l-asıl bir kilise bulunup badehu yandığında binasına müsaade olunmayarak arsası hali kalmış idi. Badehu 1109 tarihinde bu cami yapılmıştır. Kitabesi şudur:

Haliç ve Galata sırtının görünümü.

Cenâb-ı Vâlide Sultân ümm-i Mustafâ Han kim
 Demâdem bezl-i cûd itmekde bahr olmaz ana hemtâ
 Hudâ zât-ı şerifin hıfz ide dâim hatâlardan
 Anın dünyâ ve ukbâsını ma'mûr eyleye Mevlâ
 Hemîşe tab'-ı pâki hayra mâildir o zî-şânın
 Zamânında olub beytü's-sanem beytü's-Samed hakkâ
 Galata şehrine çün saldı nûr mühr-i ihsânı
 O şehri dest-i mi'yâr-ı keremle eyledi ihyâ
 Yapub bu câmi'-i zîbâyı... a'lâ itdirdi
 Akıtdı çeşmeleri hem bu mahalde selsebîl-âsâ
 Te'âlallâh zehî âlî binâ tâk-ı mu'allâ kim
 İrişmez fevke bâl ü per Cibrîl ile Ankâ
 Hemân bir gülşen-i zîbâya benzer hüsn-i suretle
 O gülşende menârı bir nihâl-i servdir gûyâ
 Nedir ol kasr-ı dil-cûlar o mahfillerle ol minber
 Hudâ ma'mûr ü âbâdân ide durdukça bu dünyâ
 Du'âlar eyleyüb âlem didi târîh için Râzî (1109)
 "Metâf-ı kudsiyân-ı arş ola bu câmi'-i zîbâ"

Diğer bir mısra tarihi de şudur:

"Ma'bed-i Vâlide Sultân ola dârü'l-hasenât"

Mahfil-i hümayûn, harem kapısında çeşmesi ve avlusunda abdest muslukları vardır. Karşısındaki medrese kethüdâsı olup sonradan vezirliğe irtikâ eden Mehmed Paşa'nındır. Bu zat da Üsküdar'da medfundur.

[Bu cami-i şerifin çatısı göçmüş ve henüz tamir edilmemiş olduğundan namazlar son cemaat mahallinde kılınmaktadır.]

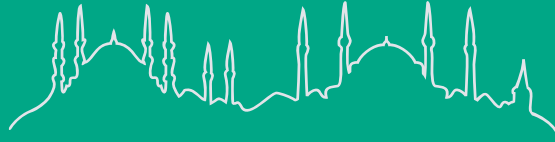

- Karşı kıyıda Arab Camii'nin görünümü.

Istanbul. Vue panoramique de Péra et de Galata

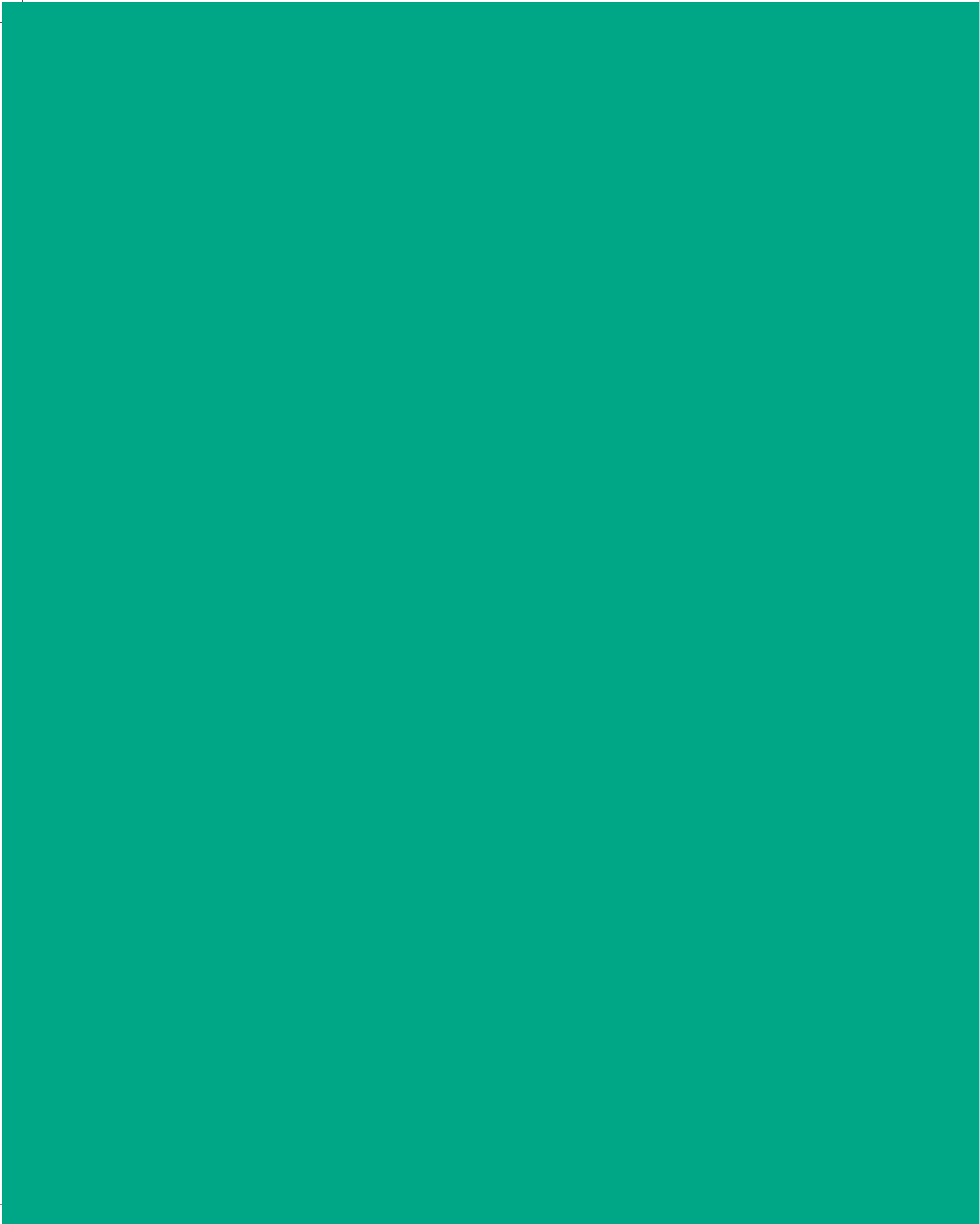
© 1911-1912

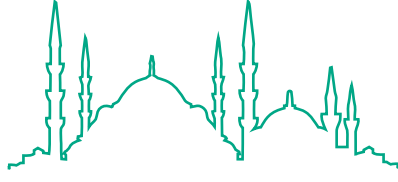

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞİŞLİ-DEREÜSTÜ-
KARAKÖY

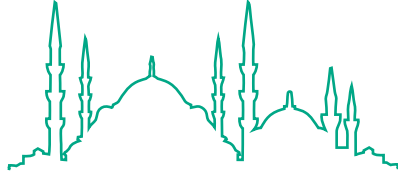

İSTANBUL CAMİLERİ

MECİDİYEKÖYÜ CAMİİ

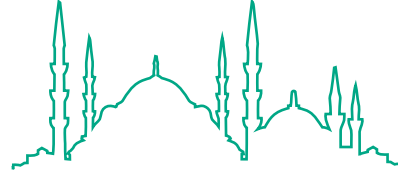
Şişli civarında bu namdaki köydedir. Banisi Abdülmecid'in 4'üncü kadını Pe-
restû Kalfa'dır. Binası 1306 senesindedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

DARÜLACEZE MESCİDİ

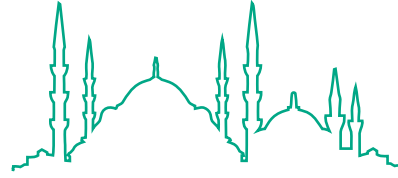
Şişli, Abide-i Hürriyet ile Okmeydanı arasında, cadde üzerinde mebni Da-
rülaceze'nin ortasındadır. Banisi II. Abdülhamid, tarihi 1312 senesidir.
Kapalıdır.

İSTANBUL CAMİLERİ

FERİKÖY CAMİİ

Banisi Abdülhamid-i Sâni, tarihi 1317 senesidir.

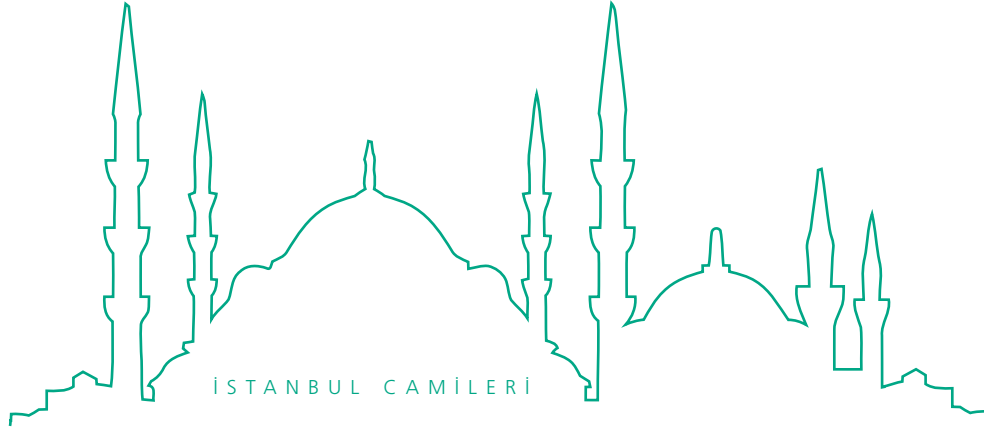
İSTANBUL CAMİLERİ

MEŞRUTİYET CAMİİ - HAMİDİYE CAMİİ

Nişantaşı'ndadır. Banisi Abdülhamid-i Sâni, tarihi 1313 senesidir. Kitabesi mihrab duvarı dışındadır:

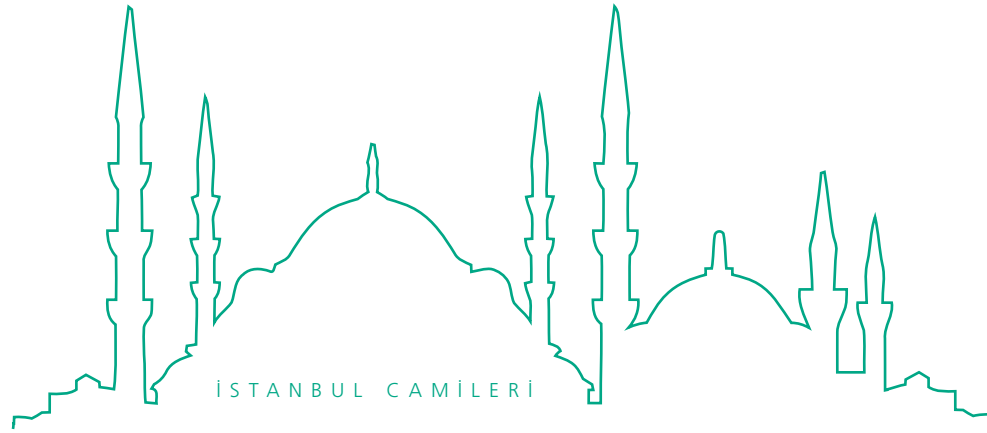
Nâm-ı şevket-ittisâm-ı cenâb-ı cihân-bânîye intisâb ile müzeyyen olan işbu Hamîdiye Câmî'-i şerîfi bi-tevfîkihi te'âlâ bin üç yüz on üç senesi Cemâziye'l-ûlâsında şu resm-i bihîn ve tarz-ı dil-nişinde müceddeden binâ ve inşâ buyurulmuşdur.

1313

DİKİLİTAŞ CAMİİ

Yıldız Sarayı arkasında İhlamur üzerinde, Nişantaşı sırtları mukabilindedir. 1322-1323 senelerinde iane-i ahali ile yapılmıştır.

TEŞVİKİYE CAMİİ

Maçka kurbundadır. Banisi Abdülmecid Han, tarihi 1270 senesidir. Kitabesi şudur:

*Şeh-i âlî-himem bu semti ihyâ eyleyüb kıldı
Ahâlîsi için bu câmi'-i zîbâyı nev bünyâd
Devâm-ı şevketiçün eyleyüb hayr du'â itdi
İki târîh-i cevher-mâyeyi Zîver kulu îcâd
Güzel câmi' ki Teşvikiye nâmıyla şeref-verdir (1270)
Eser-zîb-i cihân Abdülmecîd Han eyledi îcâd (1270)
Ketebehû el-abdü'd-dâ'î Ali Haydar gufire lehû*

Caminin mahfil-i hümayûnu ve her türlü levazımı mükemmeldir. Avlusunda iki tane nişan taşı vardır. Biri 1205 tarihli Selim-i Sâlis'e, diğeri 1226 tarihli Mahmud-ı Sâni'ye aittir.

Teşvikiye Camii 1310 senesinde Abdülhamid-i Sâni tarafından tecdid edilmiştir. Dış kapı üzerindeki armanın bakana nazaran sol tarafındaki kitabe şudur:

Zînet-efzâ-yı makâm-ı mu'allâ-yı hilâfet-i İslâmiye ve erîke-pîrâ-yı saltanat-ı seniyye-i Osmâniye, es-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân el-Gâzî Abdülhamîd Han-ı Sâni hazretleri taraf-ı eşreflerinden işbu câmi'-i şerîf derûnunda edâ-yı salât-ı mefrûza idecek mü'minîn taraflarından bâni-i âlîsi olan vâlid-i zi'l-mehâmid-i şehriyârî Firdevs-âşiyân Sultân Abdülmecîd Han hazretlerinin rûh-ı pür-fütûhu Fâtiha-i şerîfe ihdâsıyla şâd idilmek ümniyye-i hayriyesiyle bin üç yüz on sene-i hicriyesinde tecdîd ve tevsi'an inşâ edilmiştir.

1310

MURADIYE MAHALLESİ CAMİİ

Nişantaşı Teşvikiye altında İhlamur üzerinde, ahşap ve fevkanidir. İki kapılıdır ve şu kitabeler vardır:

Birinci kapıda:

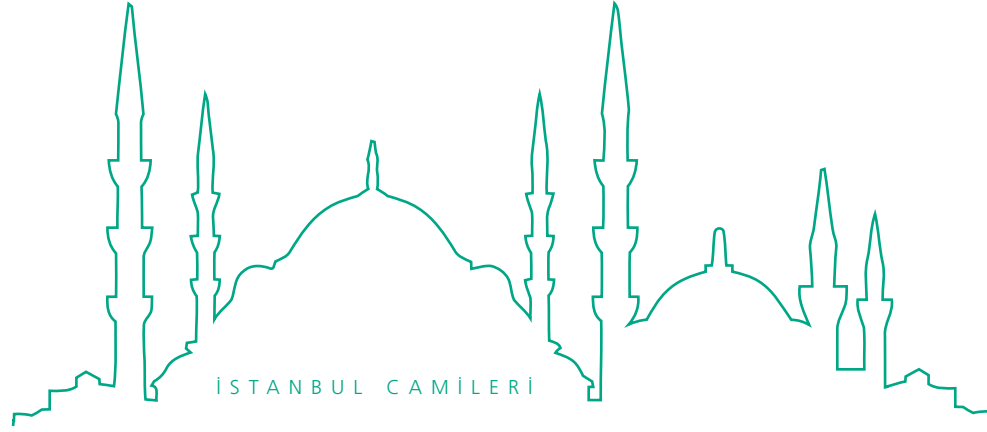
Erîke-pîrâ-yı hilâfet ve saltanat mümeħhid-i bünyân-ı dîn ü devlet es-Sultân el-Gâzî Abdülhamîd Han-ı Sâni Efendimiz hazretlerinin sâye-i inâyet-i cenâb-ı zıllullâhîlerinde şâhzâde civânbaht devletlü necâbetlü Ahmed Efendi hazretlerinin başağası sa'âdetlü Selîm Ağa ile iffetlü Fettânfer ve Dilistan kalfaların ve sâir ashâb-ı hayrın i'ânetiyle işbu câmi'-i şerîf müceddeden inşâ kılınmıştır.

1316

İkinci kapıda:

Erîke-pîrâ-yı hilâfet ve saltanat mümeħhid-i bünyân-ı dîn ü devlet es-Sultân el-Gâzî Abdülhamîd Han-ı Sâni Efendimiz hazretlerinin sâye-i inâyet-i cenâb-ı zıllullâhîlerinde mehd-i ulyâ devletlü ismetlü Vâlîde Sultân aliyetü'-şân Efendimiz hazretlerinin başağası merhûm Server Ağa iken merhume Nazsezâ ve Ferahnâk kalfaların Halîme Hanım ve sâir ashâb-ı hayrın i'ânetiyle işbu câmi'-i şerîf müceddeden inşâ kılınmıştır.

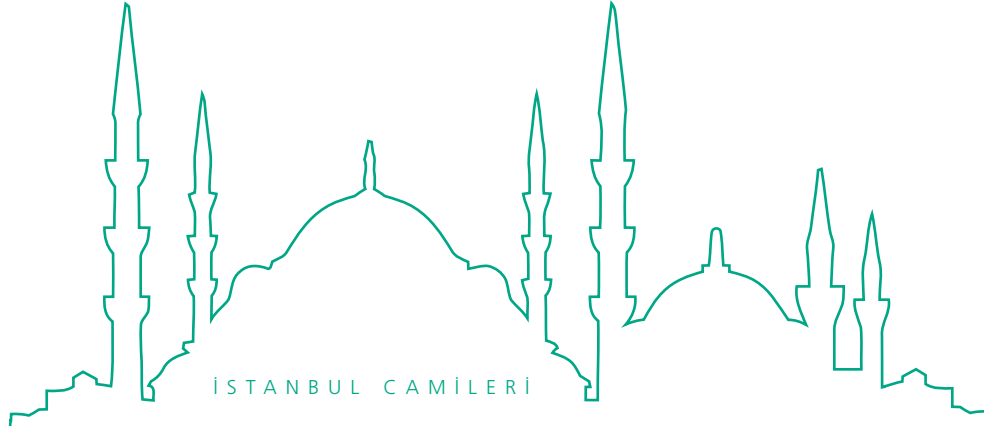
1316

İCLALİYE CAMİİ

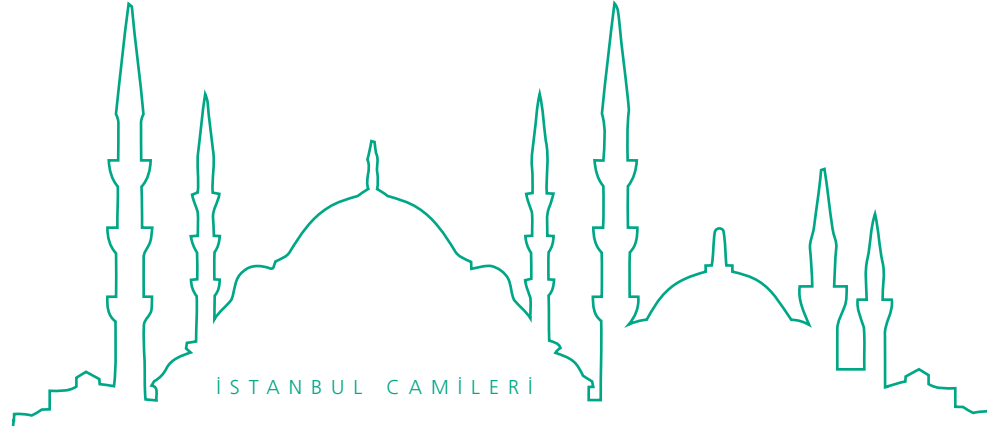
Maçka-Tevşikiye Camii ilerisinde, fevkanidir. Banisi Raif Ağa'dır. Tarih-i binası 1293 senesidir. Kitabesi şudur, tahtındaki çeşme üzerindedir:

*Hazret-i Abdülazîz Han Hâkân-ı İskender-tüvân
Adl ü dâdı dem-be-dem olmuşdur âlemde nişân
Sâye-i lutfunda bir câmi' binâsın eyleyüb
Şeb-i Çırağan kanâdîl ile her sû ol mekân
Dâderiyle vâlideyni rûhları handân ola
Gel bu hayrât içre icrâ it salâtı küllü ân
Seng-i mermere kazıldı târîh-i âb-ı hayât
Teşnegâna vardı suyunca akub buldu mekân
Hem dahi sıbyân için mekteb dahi oldu nasîb
Defter-i a'mâline rahmet yazılsun her zamân
Mescid-i İclâliye târîhini söyler Nazîf (1293)
"Ol Mehmed Râif'i me'cûrun it Mevlâ hemân"*

AYAS PAŞA CAMİİ - KADI CAMİİ

Fındıklı üzerinde Taksim kurbundadır. Banisi Kadı İbrahim Efendi'dir. Maraş ve Medine-i Münevvere ve Mekke-i Mükerreme payelerini ihraz, badehu İstanbul kadılığı ederek sonraca vefat etmiştir. Tarih-i vefatı 1078'dir. Minberini Başmuhasibe Kalemî'nde başhalife el-Hâc Abdi Efendi koymuştu. Cami 1304'te tecdid edilerek Ayas Paşa namını almıştır.

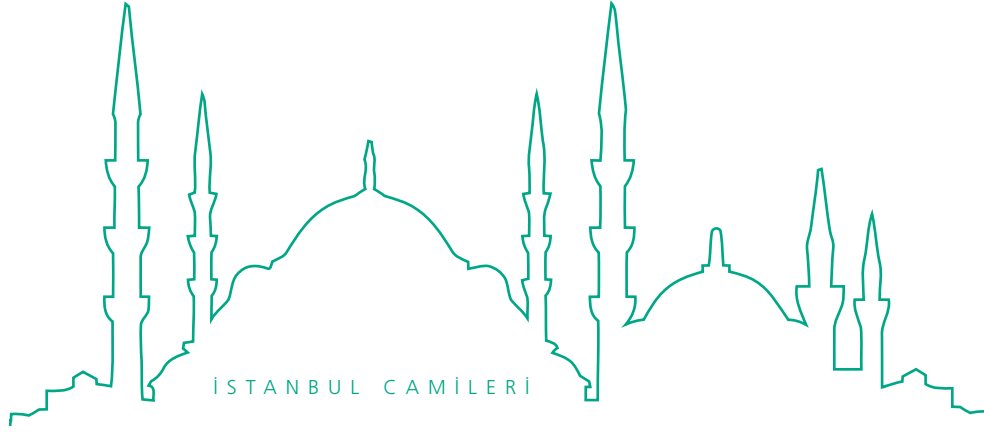

FİRUZ AĞA CAMİİ

Beyoğlu-Tophane arasındadır. Banisi saray ağalarındandır. Kabri belli değildir. Minberini Emine Hatun koymuştu. Cami yanmış, Mahmud-ı Sâni tarafından fevkani olarak 1239'da yenilenmiştir. Kitabesi şudur:

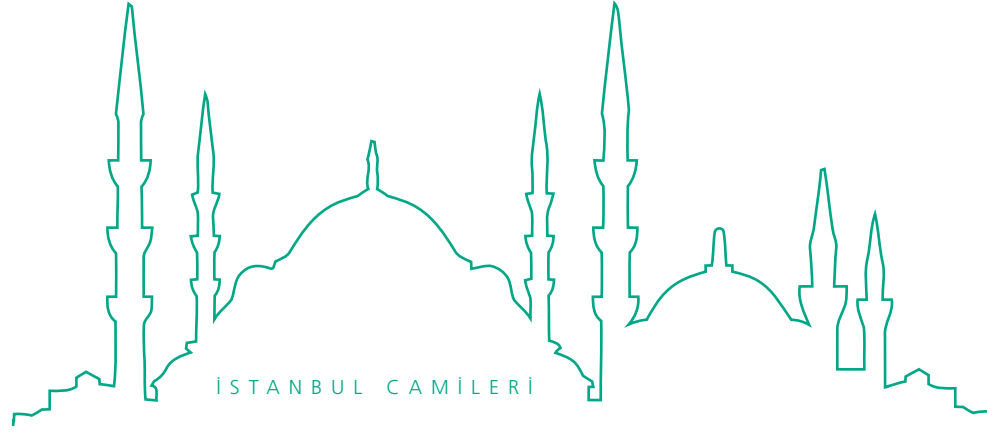
*Câmi'-i âsâr-ı nusret hâfız-ı erkân-ı dîn
Han Mahmûd-ı muzaffer nâsır-ı şer'-i mübîn
Mehbî-ı feyz-i Hudâ sertâc-ı şâhân-ı cihân
Muktedâ-yı ehl-i sünnet pîşvâ-yı mü'minîn
Hutbesin ta minber-i arş üzre yazmış kudsiyân
Zîb-i mihrab-ı hilâfet âyet-i feth-i mübîn
Oldu yâver baht-ı fîrûzu bu âlî buk'anın
Rûh-ı sâhib-i hayrı ihyâ eyledi şâh-ı güzîn
Şimdi pertevlendi tâb lutf-ı şâhenşâh ile
Yandığına yanmasun bu ma'bed-i ferhat-rehîn
Çâr mezhebde müsellemdir binâ-yı dil-keşi
Dört yol ağızında ne zîbâ düşdü bu cây-ı bihîn
Ta be-mahşer eylesün melce' o şâh-ı âlemin
Ehl-i tevhîde hümâyûn sâyesin Rabbü'l-âlemîn
Secde-i şükr iderek yazdım Lebîb târîhini
"Yapdı câmi' Han Mahmûd imâmü'l-müslimîn"*

1239

SİRKECİBAŞI CAMİİ

Tophane-Taksim arasındadır. Banisi Sirkeci başı Mustafa Ağa'dır. Burada gömülüdür. Minberini Mustafa-yı Sâlis devrinde Arpa Emîni Ali Ağa koymuştur. İmamlarından Şeyhülkurrâ el-Hâc Süleyman Efendi de burada medfundur (1168).

AĞA CAMİİ

Beyoğlu Cadde-i Kebir üzerinde, Taksim kurbundadır. Banisi Galata Sarayı'nın ağası Hüseyin Ağa'dır. Şeyhülhareme olmuştur. Tarihi 1005 senesidir. Kitabesi şu imiş:

*Çün tamâm oldu didim cür'et idüb târihin
"Câmi'-i eşref ü me'vâ abîdü'l-ıslâh"*

1005

Mürur-ı eyyam ile harap olduğundan Mahmud-ı Sâni teccid itdirmiş idi. Cami ba'de zaman yanmış, yine Mahmud-ı Sâni tarafından yenilenmiş ve avlu kapısı üzerine şu kitabe konulmuştur:

*Şâh-ı şâhân-ı cihân Hazret-i Sultân Mahmûd
Taht-ı devletde müebbed ola durdukça cihân
Evvel itmiş idi bu câmi'i ol şeh teccid
Kazâen olub ihrâkda sonra sûzân
Yine inşâsını emreyledi ol zill-ı İlâh
Yapdı cennet gibi bu ma'bed-i vâlâyı hemân
Söyledim ben de mücevherle Refîkâ târih
"Yapılıb oldu Ağa Câmi'i mânend-i cinân"*

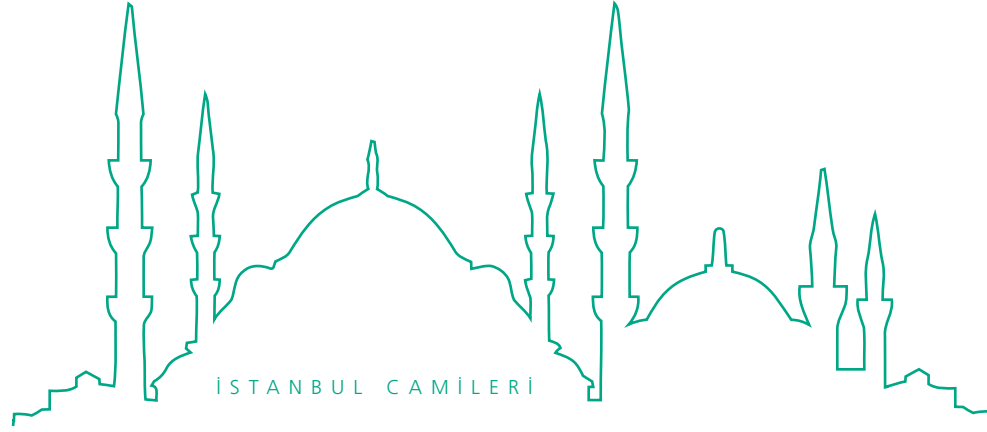
1250

KAMER HATUN CAMİİ

Beyoğlu-Galata Sarayı civarındadır. Banisi Daye Kamer Hatun mihrab önünde gömülüdür (1027). Yakınındaki çeşme Yeniçeri ağalarından üç tuğ ile çerağ ve sonra sadrazam olan Gürcü İsmail Paşa'nın hayrıdır. Aynalıçeşme denmekle meşhurdur. Bu İsmail Paşa, Şahin Mehmed Paşa üzerine 1144'te yeniçeri ağası olup badehu vezaret de ihsan olunarak 1145 Muharrem'i sonlarında Rumeli eyaleti verildiğinde yerine kul kethüdâsı Abdülbaki Ağa, ağa olmuştur. Vezir-i mûmâileyh bazı menasıb ile de tekrim ve Bağdat eyaletiyle taltif edilmiştir (1148). Hekimoğlu Paşa'nın ilk azlinde Bağdat'tan vezarete getirilip aynı sene mazul olmuş ve yerine Silahtar Mehmed Paşa geçirilmiştir.

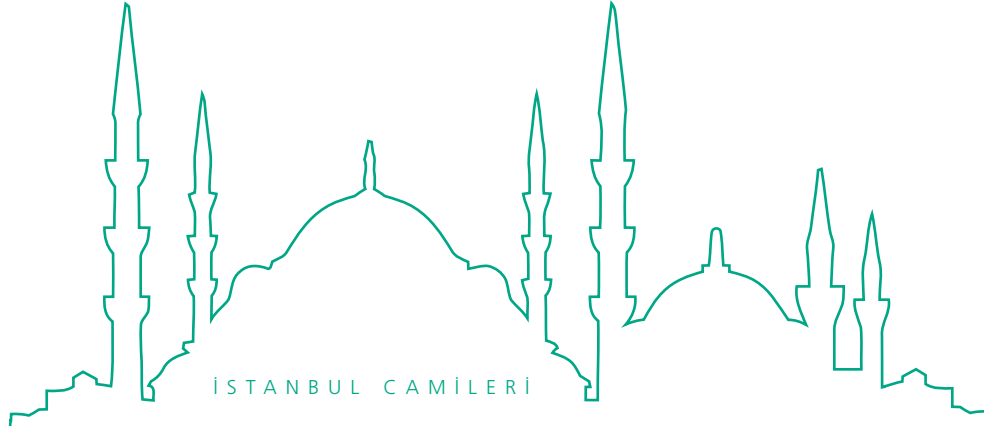

ŞAHKULU CAMİİ

Galata'da Yüksek Kaldırım'da Mevlevihane kurbundadır. Banisi Mehmed Çelebi, Mehmed-i Sâlis'in nedimlerinden idi. Şeyh Vefa semtinde defterdar-ı esbak Atıf Efendi Kütüphanesi karşısında sebil ittisalinde yaptırdığı mektebin bahçesinde medfundur. Parmakkapı'da Kemankeş Mustafa Paşa Medresesi karşısındaki Sinekli Medrese de onundur. Minberini Hekimoğlu Ali Paşa'nın ikinci sadaretinde Sarrac Süleyman Ağa koymuştu. Cami bilahare yanmış, 1291'de yenilenmiştir. Kitabesi şudur:

*Pâdişâh-ı neyyir-i dîn Hazret-i Abdülazîz
Şems-i lutfu kıldı tenvîr âlemi misl-i şafak
Meşrik ve mağrib demâdem olmada ma'mûr nev
Zill-i Yezdân sâye saldı âleme bu münfik
Çünkü tecdide delâlet kıldı bir sâhib-i himem
Vâlideyn ervâhını şâd eyleye Rabbü'l-felak
Mevlevî şeyhi Atâullâh Efendi sa'y idüb
Oldu tecdîd çün bu câmi' yanmış idi mâ-sebak
Ref"-i âh ile çıkardım târîhi mesrûr olub
"Oldu tecdîd Şâhkulu Câmi'i bâ-avn-i Hakk"*

1291

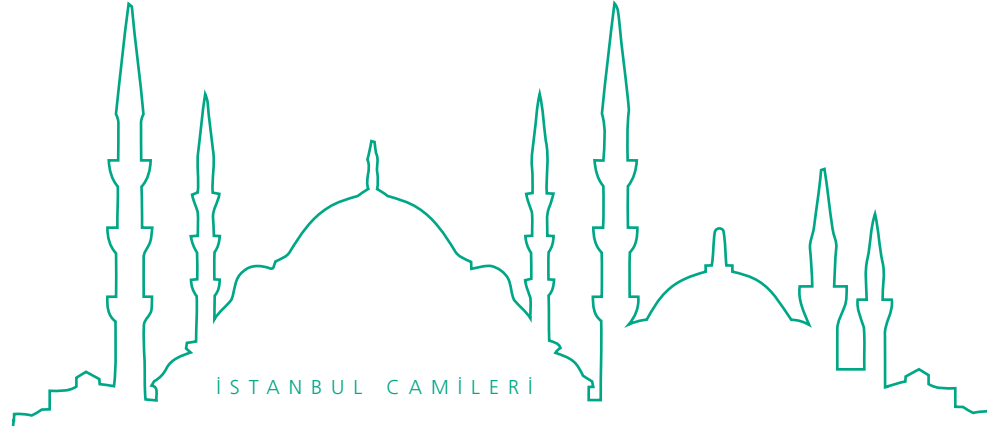

HENDEK CAMİİ - HOCA ALİ CAMİİ

Galata Kulesi kurbunda Hendek Sokağı başındadır. Banisi Hoca Ali Kapudan burada medfundur. Caminin köşesinde Mahmud-ı Evvel'in kadınlarından "Mihrişâh"ın güzel bir akar çeşmesi vardır. Kitabesi şudur:

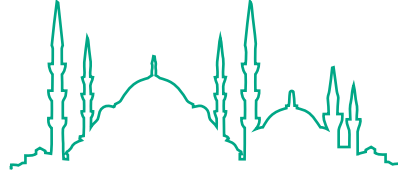
*Mihr-i burc-ı saltanat hûrşîd-i evc-ı saltanat
Zill-i Hakk Mahmûd Han şâhenşeh-i âlem-penâh
Eyleyüb Topha[ne]'yi ihyâ zülâl-i himmeti
Sâye saldı burc-ı âbîde misâl mihr ü mâh
Himmetiyle mülk-âsârına sâlik olub
Sâhibâtü'l-hayr-ı bânûyân-ı ismet-destgâh
Mihrişâh Kadın dahi lillâh bu ayn-ı dil-keşi
Kıldı ihyâ itdi râh-ı Hakk'da icrâ-yı miyâh
Geldi bir leb teşne ey Vehbî didi târîhini
"Oldu bu ayn-ı safâ ihyâ berây-ı Mihrişâh"*

1145

BOZACI SOKAĞI CAMİİ

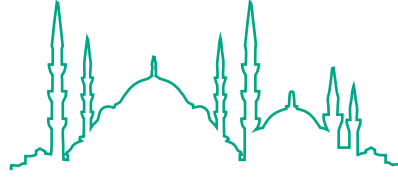
Galata'da Kule civarında, Hendek kurbunda Bozacı yahut Makri Sokağı'ndadır. Banisi caminin ikmalinden sonra derununda 17 gün geceli gündüzlü ibadet edip badehu vefat etmiştir. İsmi Makrizâde el-Hâc Hüseyin Efendi'dir. Karşısındaki mekteb ve altındaki çeşme esbak Matbah Emîni Hasan Ağa'nındır. Kendisi de orada medfundur. Cami banisinin kabri mektebin karşısındaki mezarlıktadır. Vefatı 1121 senesindedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞEHSUVAR CAMİİ

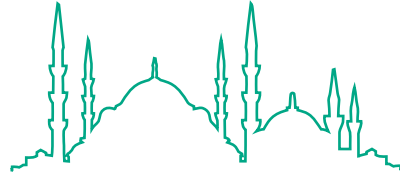
Galata Kulesi kurbunda, fevkanidir. Banisi Şehsuvar Bey, ni'me'l-ceyşten-dir. Bazı mühim derya umurunda kullanılmıştı. Kabri malum değildir.

İSTANBUL CAMİLERİ

OKÇU MUSA MESCİDİ

Galata'da Bankalar ilerisinde Şişhane yokuşu berisindedir. Banisi de orada gömülüdür.

İSTANBUL CAMİLERİ

BAĞKAPANI
CAMİİ -
MERZİFONLU
KARA MUSTAFA
PAŞA CAMİİ

Karaköy'de bugünkü Ziraat Bankası kârbinde, fevkanidir. Minaresi ecnebi zevkiyle yapılmıştır. Bani-i müşârunileyhin Divanyolu'nda medresesi de vardır. 1095 tarihinde sadaretinin sekizinci yılı Muharrem'inde Belgrad'da katledilmiş, başı Edirne'de rikâb-ı hümâyûna konularak Saruca Paşa Camii'ne gömülmüştür.

Medresesi kapısında şu kitabe vardır:

*Kazâ-yı mübremin tedbîr ile tağyîr mümkün mü
O tîrin def'i kâbil mi ki râmidir kazâ kavsi
Ziyâret iden ahhâbı disünler fevtine târîh
"Vedûdâ Mustafâ Paşa'ya ihsân eyle Firdevs'i"*
1095

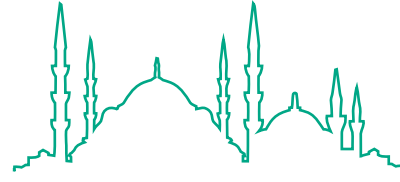
Medresenin ittisalinde mekteb, sebil ve derununda kütüphanesi vardır. Kendisi türbe-i mahsusada burada medfundur. Yakınında Kaymak Mustafa Paşa ve daha birçok ekâbirin mezarları vardır. Bani-i müşârunileyh dekâyık-ı umur-ı âleme vâkîf, âkil, gayyur, kerim ve sahib-i şuur bir vezirdi. Vakarı fevakalade ve tevfir-i mala râğbeti ziyade idi. Babası Bağdat Seferi'nde şehid olan Oruç Bey isminde bir kahramandı. Köprülü Mehmed Paşa ile hukuku olduğundan oğlunu kendi oğlu gibi tutmuş, terfi ve tefeyyüzüne çalışmıştır. Sadareti Köprülü Fazıl Ahmed Paşa'nın vefatında (1087'de) ihraz ederek 1089'da Çehrin Kalesi'ni fethetmiş, 1094'te Nemse Seferi'nde muhasara esnasındaki hezimetinde taksiri görülerek katledilmiştir.

Galata-Karaköy'de Yeraltı Camii kurbundadır. Ahşap ve fevkanidir. Banisi Hâcî Bektaş Efendi, Ayvansaray haricinde değirmen karşısında, Hatice Sultan Camii karşısındaki müstakil türbede medfundur. Mescid 331'de yanmış, ertesini sene Eğinli Hâcî Yusufzâde Mehmed Efendi yenilemiştir.

Bani-i evvelin mezar taşı:

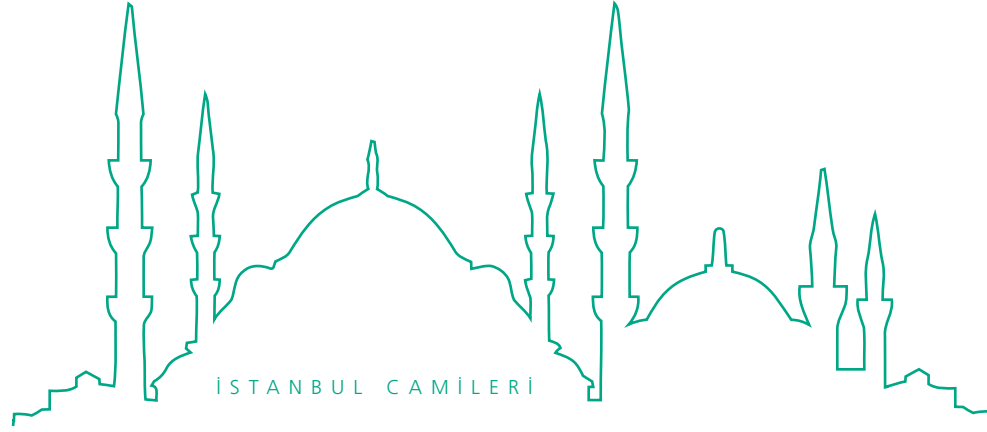
Galata'da Karaköy Hamâmı karşısında kâin fevkânî câmi'-i şerîf bânîsi ve Kânûnî Sultân Süleymân Han hazretlerinin imâm-ı evveli ve hocası Mevlânâ Bektaş Efendi hazretlerinin kabri şerîfleridir. Sene 933.

İSTANBUL CAMİLERİ

HÂCİ BEKTAŞ EFENDİ CAMİİ

KEMANKEŞ MUSTAFA PAŞA CAMİİ

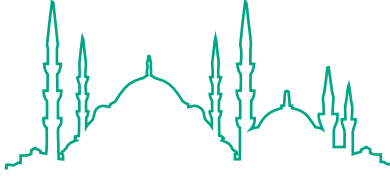
Galata-Karaköy'de Yeraltı Camii karibindedir. Kiliseden çevrilme ve fevkanidir. Mustafa Paşa, Murad-ı Râbi' zamanında Bağdat fethinde kapudan paşa iken Tayyar Paşa şehadetinde sadrazam olmuş ve badehu 1053'te Sultan İbrahim tarafından katlettirilmiştir.

“Mustafa Paşa'ya cennet cây ola (1053)” vefatı tarihidir. Divanyolu'nda müstakil türbede medfundur. Camisinin ve medresesi dâhilindeki mescidinin çeşmeleri vardır.

Galata'da Karaköy kurbundadır. Vâkîfî üç defa sadrazam olup Midilli'de katledilen Mustafa Paşa'dır. Alâ-rivâyetihî Hicret'in 100'üncü veya 96 veyahut 66'ncı yılında Galata fethedildiği zaman beş vakit namaz kılınmak üzere bu cami bina olunmuştur. Asakir-i İslam'ın Şam'a avdetlerinde içerisine bazı eşya koyarak kapısını kralın malumatı tahtında kapatıp kurşun akıtmışlar, Kurşunlu Mahzen namı bundan kalmıştır.

Badehu caminin tamir ve tezyini murad edilerek minber ve mahfil-i hümayûn yaptırılmış, Galata kulelerinden orada minare şeklinde olan bir tanesi minare olarak kullanılmaya başlanmış, bilahare vuku bulan zelzelede bu kule yıkıldığından yerine yeniden bir minare bina olunmuştur. Caminin itmamında Mahmud-ı Evvel gelerek bir Cuma namazı kılmışlar, vezir-i müşârunileyh Mustafa Paşa'ya bir samur kürk giydirmişlerdir. Caminin kitabesi budur:

*Şehinşâh-ı cihân Sultân Mahmûd Han Gâzî kim
Cihânı Pertev-âsâr hayrı itmede tenvîr
İdince himmet-i şâhânesin icrâ bu mevki'de
Bu dil-cû câmi'-i ashâbı kıldı bî-bedel ta'mîr
Muvaffak olmadı bir pâdişâh-ı ma'delet-pîrâ
Egerçi hayra sâk-ı ihtimâmı kıldılar teşmîr
Bu dahi kuvvet-i baht-ı şehinşâh-ı cihândır kim
Ola asrında böyle hayra nâil-i ecir âlemgîr
Hudâ kılsun hemîşe zât-ı pâkin mazhar-ı tevfik
Sikender gibi ser-tâ-ser cihânı eylesün teshîr
Didim bu mısra'-ı garrâ ile Abdî ana târîh
Bu zîbâ câmi'i Sultân Mahmûd eyledi ta'mîr*

İSTANBUL CAMİLERİ

KURŞUNLU
MAHZEN CAMİİ

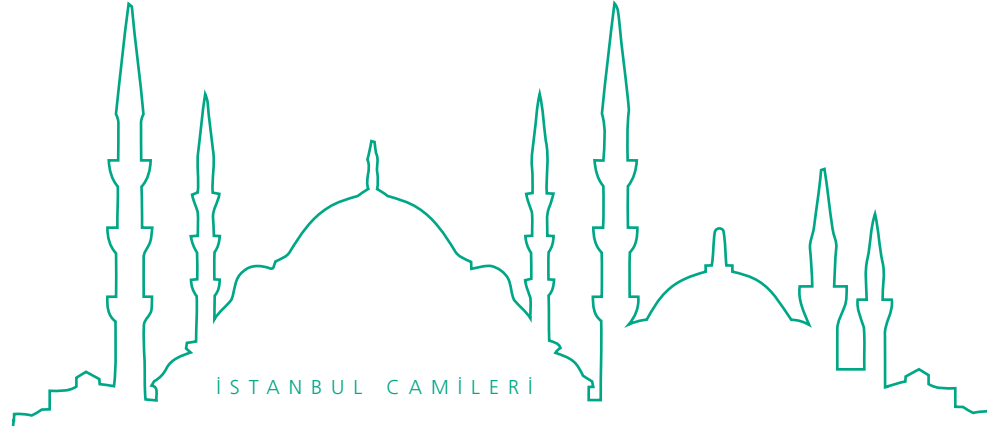
YERALTI CAMİİ

1166

Cami dâhilinde üç kabir mevcut olup birisi ayrı türbe şeklinde ve ikisi diğer tarafta parmaklıkla çevrilmiştir. Caminin itmamına Hâkim merhûmun söylediği tarih şudur:

Pâk ü zîbâ câmi'-i Sultân Mahmûdü'l-hısâl (1166)

Sudurdan Şehid Ali Paşa zamanında yapılan fevkani kasır bir nüzhetgâh olmuştu. Müşârunileyh 1128'de Nemse Seferi'ne giderek ihraz-ı şehadet eylemiştir. Yaptırdığı kasır fevkanidir. 1236 evâilinde yanmış, Sadrazam Derviş Paşa tarafından tecdid ettirilmiştir. İttisalinde gelip geçen sefayinin yoklanması için bir kalem tesis edilmişti.

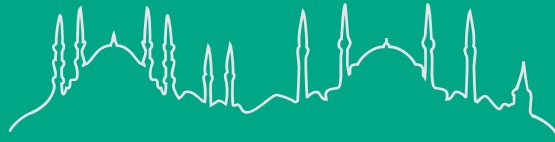

SULTAN BAYEZİD CAMİİ

Galata'da Kapiçi nam mahallededir. Banisi Bayezid-i Veli'dir. Minberini Dârüssaâde Nazırı Şeyhülharem Hâcî Beşir Ağa koymuştu. Bu cami ba'de zaman yanmış, ahali tarafından 1292'de yaptırılmıştır. Kitabeciği şudur:

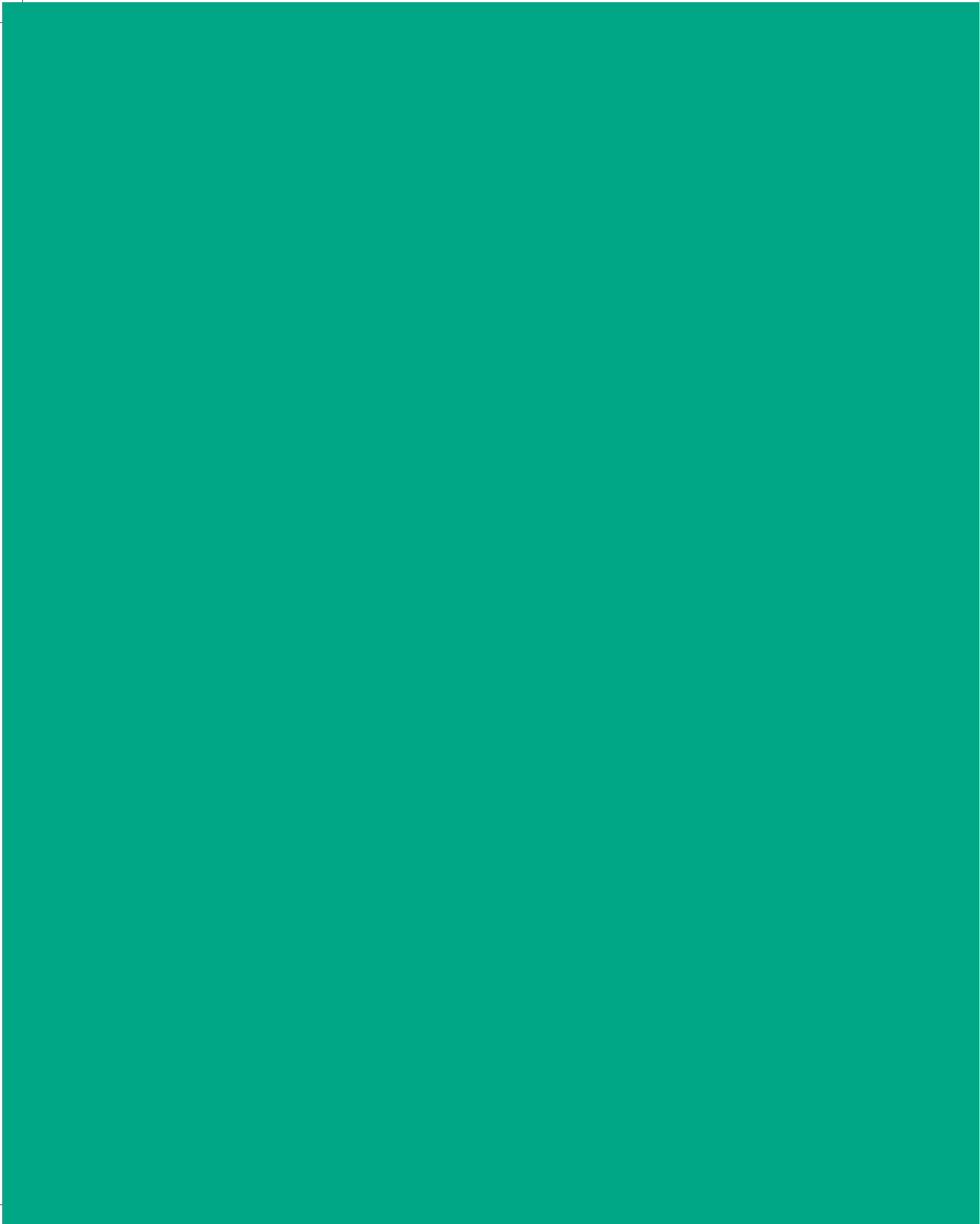
*Bâyezîd Câmî'ini mahv itmişdi şiddet-i nâr
Nice ashâb-ı hamîyyet sa'y ile kıldı i'mâr*

1292

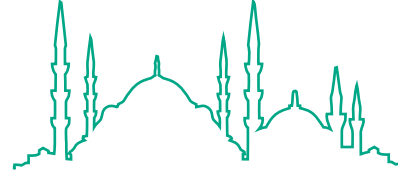
İSTANBUL CAMİLERİ

TOPHANE-BEŞİKTAŞ-
YILDIZ

Banisi Kılıç Ali Paşa, Hayreddin Paşa'nın tevabiinden olup fenn-i deryayı efendi-sinden tahsil etmiş ve Cezayir'de sahib-i nam bir kapudan iken selefi Müezzinzâde Ali Paşa'nın 979'da vuku bulan inhizam-i küllîde şehadeti üzerine İstanbul'a gelerek kapudanlığa nail olmuştur. Fî'l-asıl Uluç Ali diye meşhur iken namı sonradan Kılıç'a tahvil edilmiştir. Cami kârgir olup tûlü arzından ziyadecedir. Üç kapısı, mahfil-i hümayûnu ve avlusunda şadırvan ve muslukları ve harem kapılarından birinde sebili vardır. Medrese, mekteb ve hamam da bina edilmiştir. Caminin kapısı kemerindeki tarih şudur:

İSTANBUL CAMİLERİ

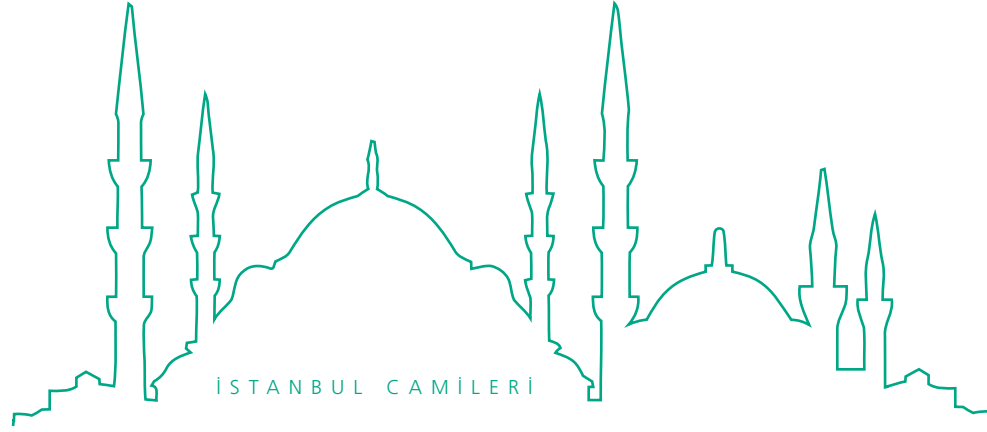
TOPHANE CAMİİ

*Han Murâd'ın devletinde adlile
Hamdülillâh buldu âlem intizâm
İzzet ü rif'atdedir her bendesi
Nice ma'mûr olmasun her bir makâm
Cehd idüb yapıdı bu zîbâ câmi'i
Şîr-i meydân ol Alî Paşa be-nâm
Ehl-i diller didiler târîhini
"Oldu a'lâ câmi'in beytü'l-harem" (988)*

Çarşı tarafındaki avlu kapısında da şu tarih yazılıdır:

*Mîrci a'nî Kılıç Paşa kapudân-ı zamân
Yapdı çün bu câmi'i ola yeri Dârü's-Selâm
Hâtif-i kudsî görüb Ulvî didi târîhini
"Ehl-i îmâna ibâdetgâh olsun bu makâm" (988)*

Müşârunileyh Selim-i Sâni devrinde 979 tarihinde kapudan olup 995 Receb'inde irtihal eylemiştir. Camisi karibindeki türbe-i mahsusasında medfundur. Yerine Murad-ı Sâlis'in damadı İbrahim Paşa vezaretle kaptan olup sonra Mehmed-i Sâlis zamanında Sinan Paşa'nın vefatında 1004 tarihinde azledilerek yerine Uluç Hasan Paşa geçirilmiştir. Bu da 998 tarihinde vefat edip Kılıç Ali Paşa Türbesi'ne gömülmüştür. İbrahim Paşa 1009 tarihinde üçüncü sadaretinde Belgrad'da serdar iken vefat ederek naaşı Şehzâde Camii harimindeki türbesine gömülmüştür.

KARABAŞ TEKKESİ CAMİİ

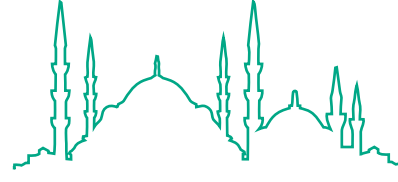
Tophane'de Kılıç Ali Paşa Camii karibindedir. Banisi Karabaş Mustafa Ağa ibn Korkut Bey'dir, orada gömülüdür. Kanunî devrinde Bâbüs-saâde ağası olmuştur. Vefatı 937'dedir. Kılıç Ali Camii'nin kebir yazılarını yazan Demircikulu el-Hâc Yusuf Efendi de bu tekkede medfundur ki 1020 tarihinde vefat etmiştir. Tophane ocağında müstahdem demirci ağalarından birinin memlükü ve azadgerdesi olduğundan bu namla şöhret bulmuştur. Fatih Cami-i şerifinde kayyumhane penceresi haricinde duvardaki fetih hadis-i şerifini ve Kasımpaşa'da Küçük Piyale Mahallesi'ndeki mektebin sahibi Sefer Kethüdâ'nın kabri pencerelerinde celî yazıları da bu zat yazmıştır.

Tophane kurbunda Tomtom Camii berisindedir. Banisi Sefer Kethüdâ, Küçük Pi-yale Paşa Mahallesi'ndeki mektebinde gömülüdür. Tarihi belirsizdir. Cami 1212 tarihinde şeyh-i topçuyân Abdülfettah nam sahib-i hayır tarafından tevsien tecdid edilmiştir. Kitabesi şudur:

*Şeyh-i topçuyân hâlâ Abdülfettâh kerem
Hayr u ihsân itmede kıldı ana Hakk feth-i bâb
Dâimâ endişesi ihyâ-yı evkâf itmedir
Sâhib-i himmet mekârim-pîşe ve âlî-cenâb
İşte bir hayrı bu mescid kim binâ-yı evvelin
Eylemiş idi Sefer Kâhyâ idüb hem sarf-ı tâb
Lîk çok eyyâm mürûr itmekle ol mescid-i şerîf
Kalb-ı âşık gibi hep erkânı olmuşdu harâb
Tevliyetle behrever oldukda şeyh-i kâmkâr
Kendi mâlın sarf idüb bu hayra oldu kâmyâb
Eyleyüb tevsî' dîvârı virdi sakfa irtifâ'
Vaz'-ı minber ile kıldı câmi'-i âlî-nisâb
Yapdı bir köprü memerr-i nâsa pîş-i mescide
Nûr olur metn-i sırât üzre bu da bî-irtiyâb
Fî-sebîlillâh Bû hayr bânî-i sâni olub
İsmi mermerde kazdı ta bi-eyyâm-ı hisâb
Didi bir mısra'-ı cevherdâr ile târîh Nigâh
"Câmi'-i Fethiye hakkâ nûr-ı mîzân-ı sevâb"
1212*

1291 tarihinde yağın çok miktardaki karın sıkletinden cami göçmüş, o sene ahali muavene-tiyle tekrar yaptırılmıştır. Kitabesi budur:

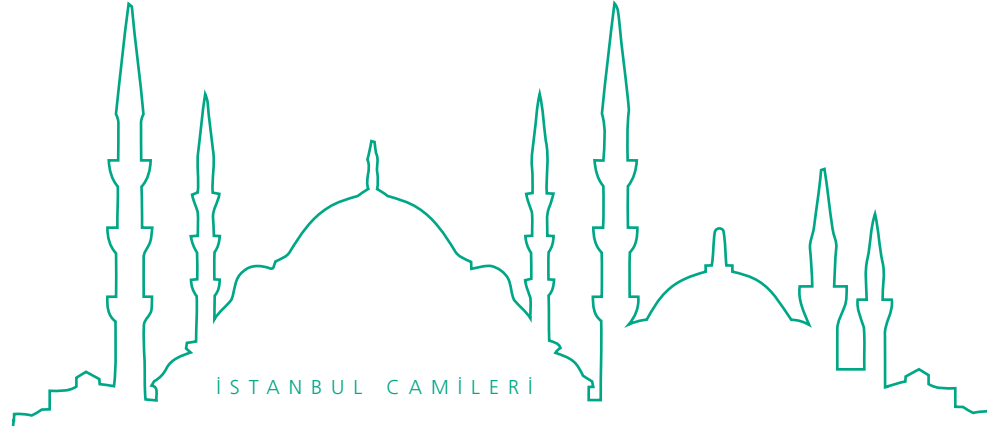
*Bin iki yüz doksan bir târîh-i hicrî
Kıpladı etrâfî şitâ şiddeti
Bu Sefer Kethüdâ Câmi'-i şerîfi
Selc-i sıklet hemân yeksân eyledi
Hamd ü senâ ol Bârî Hudâ'ya
Hayr şâyi' oldu bây ü gedaya
Sıdk-ı sadâkatle gayret-i inşaya
Nice kimseleri esbâb eyledi
1291*

İSTANBUL CAMİLERİ

BOSTANIÇI CAMİİ

TOMTOM CAMİİ

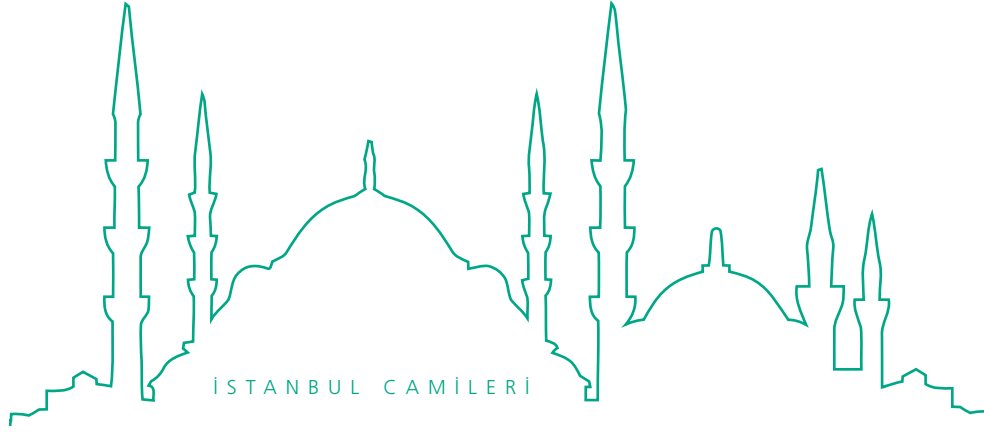
Tophane ile Galatasaray arasındadır. Set kenarına yapıldığından bir tarafı fevkanidir. Banisi Mehmed Ağa derya kapudanlarındandır. Kabri belli değildir. Şeyhüislâm Mehmed Esad Efendi merhûmun tertip ettiği “Tezkire-i Hânendegân”ındaki ilm-i musiki üstadı sahib-i beste “Tomtom Abdullah efendi” bu caminin imamı imiş. 1223 tarihinde vefat etmiş. Bu caminin tahtındaki mekteb topçubaşlarından Bali Ağa’nındır. Minaresi evvelce tahtadan iken Fatma Hatun namında bir sahibe-i hayır tuğladan yaptırmıştır. Tarihi duvarında yazılıdır (1173).

Cami 1296’da tamir ettirilmiştir. Kapısındaki kitabe şudur:

*Kıldı bir zât-ı mu’allâ-kadr bir câmi’ binâ
Bine vardıkda sinîn-i hicret-i fahr-i enâm
İsmi ol zâtın Mehmed hem kapudan rütbesi
Oldu andan böyle bu hâl ol mahal Tomtom be-nâm
Kaldı ammâ hayf birçok vakit metrûk [u] harâb
İtdiler ta’mîrine ehl-i mahalle ihtimâm
Hasbeten lillâh hüsn-i himmet cîrân ile
Bin iki yüz doksan altı oldu ta’mîri tamâm*

1296

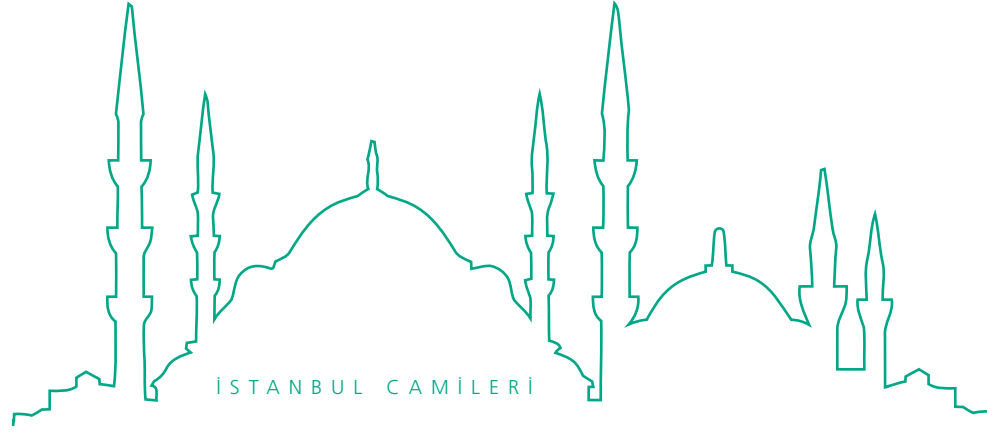
Sevedehû Mehmed Cemâleddîn

ÇUKUR CUMA CAMİİ

Tophane'de Tomtom Camii ilerisinde ve Fındıklı Deresi sonundaki Kazancı Camii kurbundadır. Banisi meşâyih-i İslamiyeden Fenari Mehmed Efendi'dir. Cedleri Şemseddin Mehmed ibn Hamza hazretleri 751 Safer'inde doğmuş ve Devlet-i Aliyye'nin ilk şeyhülislâmı olmuştur. 833'te hacca gidip ertesi sene Bursa'da irtihal buyurmuşlardır. Bu caminin banisi Muhyiddin Mehmed ibn Ali ibn Yusuf Bali ibn el-Fenari'dir. Valideleri de İbn Cezerî mahdumu Ebu'l-Hayr'ın kızıdır. Bani-i müşârunileyh 941'de Şeyhülislâm Kadri Efendi'nin inzivasında meşihate geçmiştir. Kanunî devrine tesadüf eden bu meşihat üç sene sürmüştür. 952 tarihinde tekaüdü ihtiyar buyurdularında makamlarına Ebussuud Mehmed Efendi suûd etmişlerdir. 954'te vefat eden Muhyiddin Mehmed Efendi, Küçük Emir İbrahim Efendi Türbesi kabrine gömülmüşlerdir. Pederleri Alaeddin Ali ibn Yusuf Bali 900'de Rumeli kazaskeri olup 903'te irtihal etmiştir. Büyük pederleri Yusuf Bali ibn el-Fenari, Bursa kadısı iken 846'da vefat etmiştir. Bunların pederleri Şemseddin Mehmed ibn Hamza'dır. Muhyiddin Efendi'nin pederinin amcaları Ahmed Paşa'dır ki Divanyolu'nda Valide Hamamı ittisalinde fevkani bir mescidi vardı. Şemseddin Mehmed ibn Hamza'nın bir oğlu da Mehmed Şah Fenari'dir ki 925'te İstanbul'a kadı olup o tarihte Anadolu'ya ve biraz sonra Rumeli'ye tahvil ve 929'da bilfiil kazasker olmuş, aynı sene irtihal eylemiştir:

“Gitdin ey Şâh Efendi eyvâh” (929)

TOPHANE OCAĞI CAMİİ

Tophane'de Askerî Sanayi Mektebi dâhilindedir. Banisi Kanunî Sultan Süleyman, tarihi 974 senesidir. Bu ocağı yeniçeriden ifraz ve topçılara tayin ve tecdid ettiği sırada yaptırmıştır. Sonradan yanmış, Mustafa-yı Sâlis asrında büyük Tophane yangınına kadar muattal kalmıştı. Mezkûr yangında buraları da yanıp kül olduğundan Yenişehirli Osman Efendi bina emini tayin olunarak her bir topçu ortasına yeni bir kışla bina, matbah ve saire ihdas olunmuştur. Caminin minaresini mezkûr ocak kâhyalarından mütekaid, otuz sene kadar topçubaşı olan Mehmed Ağa yaptırmıştır. Minarenin duvarında şu ebyât yazılıydı:

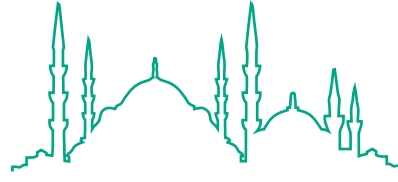
*Bu ocağ-ı topçuyân içre Mehmed Kethüdâ
Âsaf İbrâhîm Paşa'nın çırağı idiler
Meyvesi tevhîd-i Bârî bir şecer gars eyleyüb
Anda üçler yidiler kırklar beraber idiler
Hayrıyla gitdi veliyy-i ni'metin yâd it dilâ
Bir eser itdi kim âlem ana tahsîn itdiler
Bir minâre yaptı kim "Allâhu ekber" didiler*

1183

Devr-i Selim-i Sâlis bütün bu kışlalar tecdid ve tevsî olunup yeniden nice âsâr-ı hayriye icat ve mahall-i mezkûr âbâd edilmiştir.

Tophane'de Kılıç Ali Paşa Camii ileri-sindedir. Bu cami vaktiyle Arabacılar Kışlası derununda olup ibtida Selim-i Sâlis tarafında yaptırılmış idi. Mahmud-ı Adlî zamanında 1238'de zuhur eden büyük yangında Tophane'den Dolmabahçe'ye kadar yanan 48 cami meyanında muhterik olmuş, padişah-ı müşârunileyh tarafından evvelkinden âlâ olarak yenilenmiştir. Binasına 1238 Şevvali ortalarında başlanmış, 1241'de bitirilmişdir. Fevkanidir. Gayet müzeyyen kârgir yek kubbelidir. Derunundaki celi hat ile yazılı "Amme" sûresi Mahmud-ı Adlî'nin yazı hocası Anadolu sadrından mazul Mustafa Rakım Efendi'nindir. Yazıları tekmile karib iken vefat ederek Karagümrük'teki medresesi kurbuna defnolmuştur (1241). Kalan yazılarını şakirtlerinden Şakir Efendi ikmal etmiştir. Mahfil-i hümâyûnu minber tarafında olup yekpare pirinçten oyma ve yaldızlıdır. Cami-i şerif bütün mermerden olup oymalı mahalleri altın yaldızla süslenmiştir. İki kapısından biri mahfil-i hümâyûna tahsis edilmiş, diğeri avluya açılmıştır. Evvela ikişer şerefeli iki mevzûn minare yapılp lakin mahya yapıldığından caminin kubbesi hâil olduğundan alt şerefeye kadar yıkılıp daha yüksek yaptırılmıştır. Birçok tarihler meyanında Yesârîzâde hattıyla yazılan İzzet Efendi'ninki makbul-i şahane olmuştur. Sonradan büyük kapı karşısına bir sebil yaptırılmış ve

İSTANBUL CAMİLERİ

NUSRETIYE CAMİİ

bir sene sonra 1242'de hitam bulmuştur. Caminin tramvay yoluna nazır orta kapısının üzerinde şu kitabe mevcuttur:

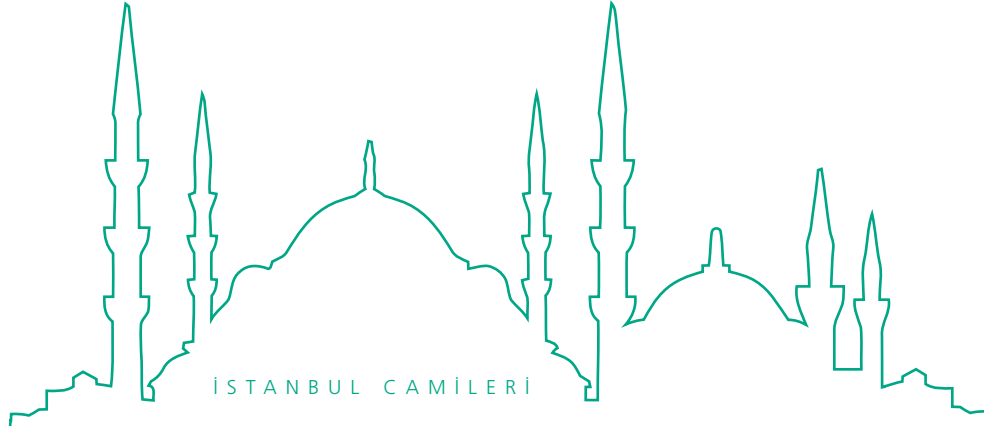
“Topdan Tophâne’yi âbâd kıldı pâdişâh” (1239)
 Mısra’ıyla eylemişdim vasf-ı âsâr-ı bihîn
 Câmi’i kalmışdı ancak anı da tekâmül idüb
 Secde-i şükr itdi Mevlâ’ya cünûd-ı müslimîn
 Görmedik mislin bi-Rabbi’l-Ka’be bu nev câmi’in
 İşte dünyâ işte âsâr-ı selâtîn-i güzîn
 Varsa çarhın beyt-i ma’mûru bu da sânîsidir
 Ba’de-ezîn eflâke fahr itse nola rûy-ı zemîn
 Eyledi mihrabına çâk-i girîbân âsumân
 Oldu mânend-i şafak ol matla’-ı nûr-ı mübîn
 Minber oldu arş-ı Rahmân’a mu’allâ nerdibân

Gelse şâyândır hitabet itmeğe Rûhü’l-emîn
 Oldu her bir necm-i zerkârî birer mihr-i felek
 Zînet kürsîsidir reşk-i sipîhr-i çârümîn
 İki serv-i bâğ-ı dîn oldu minâreyn-i büleñd
 Ser-nigûn-ı reşkîdir tûbâ-yı Firdevs-i berîn
 Câmi’-i Nusret ola nâmı bu vâlâ ma’bedin
 Eyleye bânîsini mansûr Rabbü’l-âlemin
 Haşre dek dergâhını zâtıyla Mevlâ eylesün
 Kible-i âmâl-i âlem muktedâ-yı ehl-i dîn
 Vaktini hayr ü gazâyâ sarfdan dûr olmadı
 Kışlada bu ma’bedinden fark ider ehl-i yakîn
 “İzzet” ol beyt-i Hudâ’nın söyledim târihini
 “Câmi’-i Mahmûd Han oldu metâf-ı mü’minîn”

1241

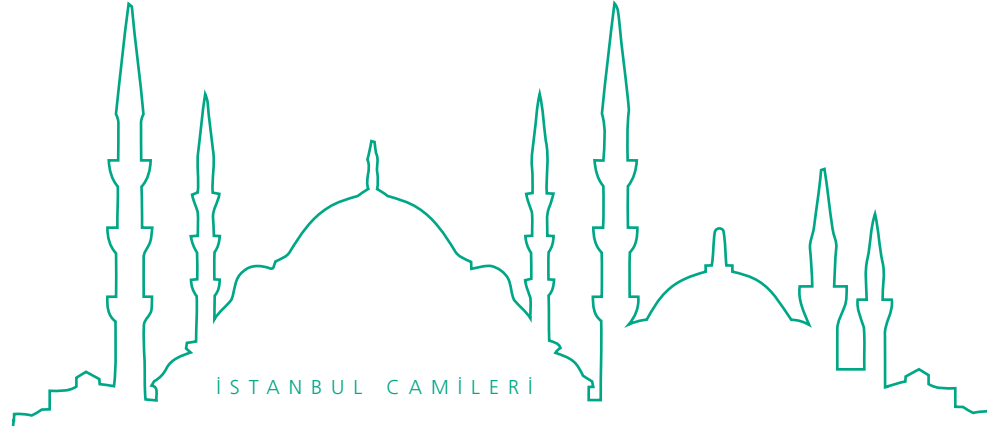
40

ÇÖPÇÜ LİMANI CAMİİ - ÇAVUŞBAŞI CAMİİ

Tophane'de Nusretiye Camii ilerisinde, fevkanidir. Banisi Mahmud Çavuş'tur. Burası fi'l-asıl çemenzar bir mahal iken mûmâileyh yağmurdan muhafaza için üzerine yalnız bir sakıf bina edip ba'de zaman mes-cid ittihaz edilmiştir. Badehu muhterik olarak tahvil kalemi kesedarı Azari el-Hâc Mehmed Efendi kârgir olarak bina ve minber vaz etmiştir (1153).

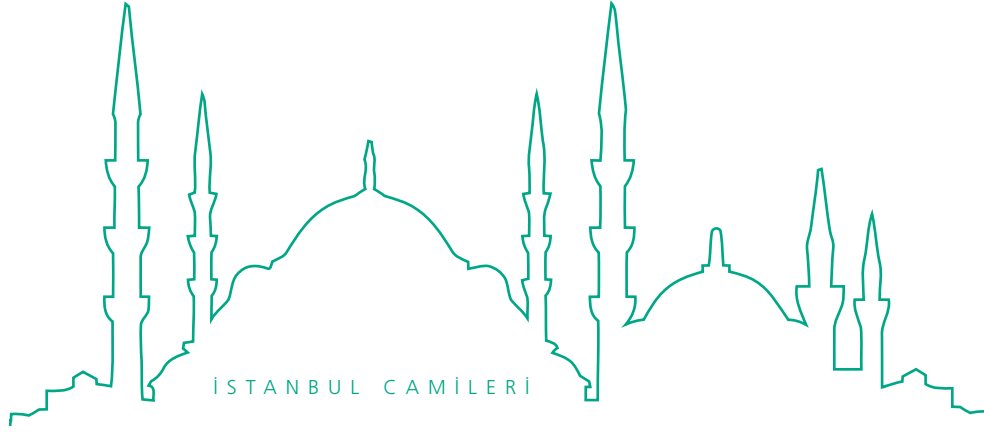
Mûmâileyh bu tarihten 16 sene sonra 1169'da vefat ederek buraya gömül-müştür. Karibinde mekteb de yaptırmıştı.

AKARCA CAMİİ

Tophane'de Cihangir kurbundadır. Banisi Kalyoncular Defterdarı İlyas Efendi'dir. Kabri de buradadır. Yanında Kasımpaşa'da Piyale Paşa Camii kurbunda Ma'ber Zaviyesi'nde şeyh iken vefat eden Ali Vahidî medfundur.

Mûmâileyh Şah Sultan şeyhi Cankurtaran Abdullah Efendi'ye ve sonra Şeyh Mahmud Akil Mekkî'ye derviş olup Kadiriye tarikinde hilafetle bekâm olmuş ve İsmail Rumî Dergâhı şeyhi Halil Efendi'nin Hicaz'a azimetinde yerine vekil naspedilip mûmâileyhin vefatı haberi alındığında mahdumları çelebilere de vekil olduğundan başka, hemşirelerini tezevvüç ederek badehu Ma'ber Tekkesi şeyhi olmuştur ve iki defa hacca gitmiştir. Mescid fevkani ve mesdûddur.

SÜHEYL BEY CAMİİ

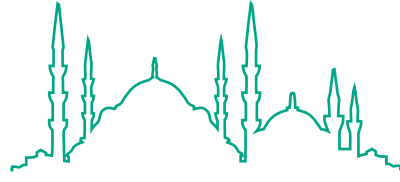
Fındıklı semtinde eski salı pazarındadır. Banisi derya beylerinden Süheyl Bey'dir. Merkadi malum değildir. Karşısındaki çeşme musâhibândan Mehmed Ağa'nın hayırıdır. Cami yolun tevsii dolayısıyla Abdülaziz tarafından yenilenmiş ve altına bir çeşme ilave edilmiştir.

Kitabesi budur:

*Hazret-i Abdülazîz Han'ın yemm-i lutf-i Hudâ
Eylemiş seyr-i ebsâr geşt-i emn-i kâinât
Tarh-ı tevsî'-i tarîkde bu Süheyl Bey Câmî'in
Yapdırub nev tarz ile ol dâver-i şevket-simât
Kıldı tahtında bu dil-cû çeşmeyi icrâ ile
Bu mahalle halkını seyrâb şehîd-i iltifât
Safvet-ı âbın görüb serdi nemâ olur zülâl
Reşk-i şîrîni ta'mundan erir kand-i nebât
Fethiyâ ihyâ-yı atşâna revân târîh-i tâm
“Gel bu vâlâ çeşme-i şâhîden iç mâ-i hayât”*

1290

İSTANBUL CAMİLERİ

CİHANGİR CAMİİ

Cihangir Camii de beş defa yanmış ve her yanışında yeniden yaptırılmıştır. Kapı üzerinde mevcut kitabesi şudur:

Cihangir Camii de beş defa yanmış ve her yanışında yeniden yaptırılmıştır. Kapı üzerinde mevcut kitabesi şudur:

Tophane üzerindedir. Banisi Kanunî Sultan Süleyman'dır. Şehzâdesi Cihangir ruhu için yaptırmıştır. Tarihi 967 senesidir. Cihangir, Halep'te vefat etmiş, naaşı İstanbul'a gönderilmiş ve büyük biraderi Şehzâde Mehmed Camii kurbundaki biraderi müşârunileyhin türbesine gömülmüştür. Tarihi:

“Firdevs ide makâm Cihângîr'i ol Celîl” (960)

[Şehzâde-i müşârunileyh pederi Kanunî ile Acem Seferi'ne gitmek üzere iken ekber şehzâdeğân olan Amasya valisi Mustafa 960'ta pederini karşılamak maksadıyla Ereğli kurbunda Akoyuk nam mahalle geldiğinde Sadrazam Rüstem Paşa'nın gadr ü ihanetiyle düçar-ı gazab-ı padişahî olarak rütbe-i şehadeti kazanmış, naaşı Bursa'da büyük dedeleri Sultan Murad'ın civarına gömüldükten sonra Cihangir dahi Halep'e vusulünden bir ay sonra intikal-i dar-ı beka eylemiştir. Veladeti 937 senesi yirmi dörde karibdi. Bu caminin mahfil-i hümayûnu ve mekteb-i sibyanı vardır. Avlusunun bir tarafında bilahare muhterik olan bir zaviyesi de vardı.]

Cihangir Camii de beş defa yanmış ve her yanışında yeniden yaptırılmıştır. Kapı üzerinde mevcut kitabesi şudur:

*Ebu'l-Fütûh Süleymân Han-ı Kanûnî
İdüb bu ma'bedi şehzâdesi için inşâ
O şâhzâdenin ism-i şerîfine nisbet
Konuldu nâmı Cihângîr Câmî'i hattâ
Cenâb-ı şeyh-i mükerrem Hasan Efendi kim
Yegâne pîr-i reşâdet semîr idi hakkâ
Virüb bu câye şeref bin yigirmi sâlinde
Makâmın itdi tamâm elli dört yıl ihyâ
Tarîk-i feyz-eser-i Halvetî'den irşâdi
Nice mürîde virirdi nisâb-ı izz ü alâ
Mahall-i zikr ü ibâdet iken bu cây-ı latîf
Geçüb sinîn idüb ol zât-ı ekmel azm-i bekâ
Zamân zamân dahi beş def'a muhterik oldu
Hudâ'ya şükr bu kerre yine olundu binâ
Bak işte sâye-i Abdülhamîd Han'ı da
İ'mârı eskiden de oldu çok a'lâ
Salât-ı hamsede her zikr-i Hakk akîbinde
İdilsün ol şeh-i zî-şâna bunda hayr du'â
Senîh şimdi şu altıncıdır didim târîh
“Becâ yapıldı metîn işbu câmî-i ra'nâ” (1307)
Nemakahû el-fakîr ed-dâ'î Mısrîzâde
Alî Rızâ Üsküdarî gufire lehû*

HATUNIYE CAMİİ

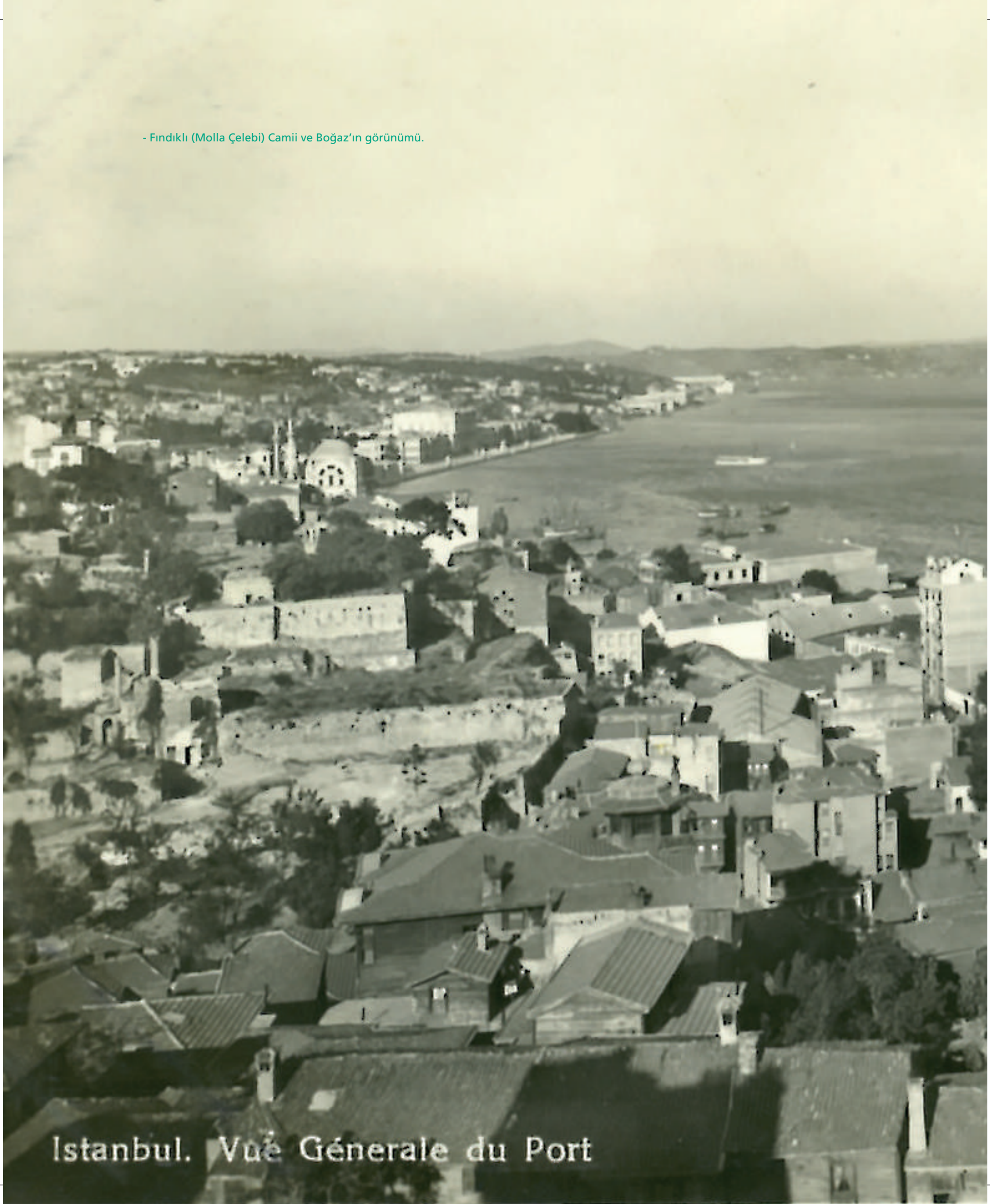
Fındıklı kurbunda Fındıklı ve Süheyl Bey camileri arasındadır. Banisi derya ümerasından Arab Ahmed Paşa zevcesi Saraylı Perizad Hatun'dur. Caminin yeri Ahmed Paşa'nın bahçesi olup zevcesine bağışlamıştır. Vâkifesi, vefat ettikten sonra vasiyeti üzere vasisi el-Hâc Mehmed Ağa, sülüs malından bir zaviye ve ittisalinde bu mescidi yaptırmıştır. Perizad Hatun ve kocası mescid kurbundaki türbede gömülüdür. Karşısındaki çeşme Ahmed Paşa'nındır:

“Selsebîl oldu için çeşme-i Ahmed Paşa” (983)

Caminin vakfiyesi 1008 tarihlidir. Mezkûr çeşmenin üzerinde tersane eminlerinden Şehid Hüseyin Efendi bir mekteb yaptırmış, bu sırada yolları harap bulunan çeşmeyi de tamir ettirip yeniden su getirtmiştir. Mûmâileyh Çakır Dede Camii'ne de minber koymuştu.

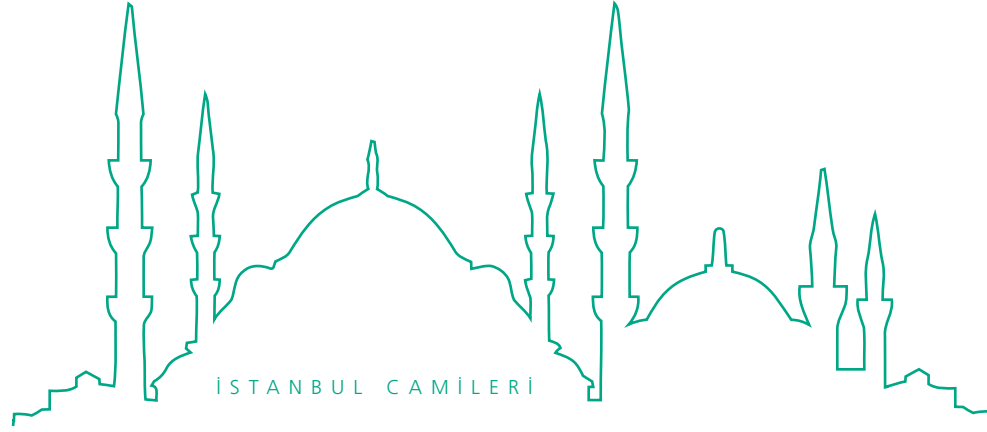
- Fındıklı (Molla Çelebi) Camii ve Boğaz'ın görünümü.

Istanbul. Vue Générale du Port

FINDIKLI CAMİİ

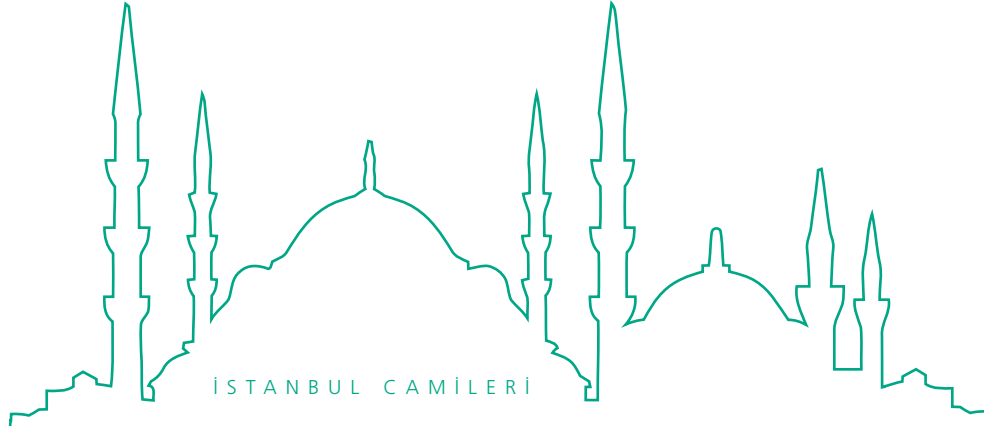
Banisi Anadolu kazaskerliğinden mazul Molla Çelebi Mehmed Vusulî Efendi'dir. Mûmâileyh Kütahya kadısı iken 974'te Muallimzâde Ahmed Efendi yerine Bursa hükûmetine nail ve aynı sene Hasan Bey yerine İstanbul kadısı olmuş iken 976 Receb'inde selefine halef olmuş ve 2 sene kadar Anadolu sadrında bulunup ba'de'l-azil yerine Şeyhî Efendi geçirilmiştir. 979'da Kınalızâde Ali Efendi, Anadolu'ya naklolundukta ikinci defa İstanbul kadısı olmuş, 982'de azledilerek yerine ikinci defa selefi Hasan Beyzâde geçmiştir. 988 tarihinde üçüncü defa İstanbul kadılığına gelerek aynı sene mazul olmuş, 995'te dördüncü defa İstanbul kadısı olup 998'de vefat etmiştir. Eyüp'te Debbaghane karşısında medfundur. Güzide eş'ârı vardır.

Caminin mahfil-i hümayûn ve sair levazımı mükemmel olup karibindeki mekteb ve hamam müsakkafatındandır. Defaat ile tamir olunduğu gibi 1238 harik-i kebirinde bazı tarafları rahnedar olduğundan külli tamir ve tecdid edilmiştir.

Cami ittisalindeki musanna sebil 1201'de yapılmıştır. Banisi Sadrazam Yusuf Paşa'dır.

Hamamın kapısı üzerindeki kitabe şudur:

*Didiler Hazret-i Monlâ Efendi yaptı bir hammâm
Nazîrin görmedi âlemde erbâb-ı nazar anun
Su gibi nola aksa ayağına sâf meşrebler
Ki zîrâ şimdi oldu âb-ı rûyu sahn-ı dünyânun
Görenler ol makâm-ı dil-küşânın didi târîhin
Leb-i deryâda seyrân eyle hammâmını Monlâ'nun (979)*

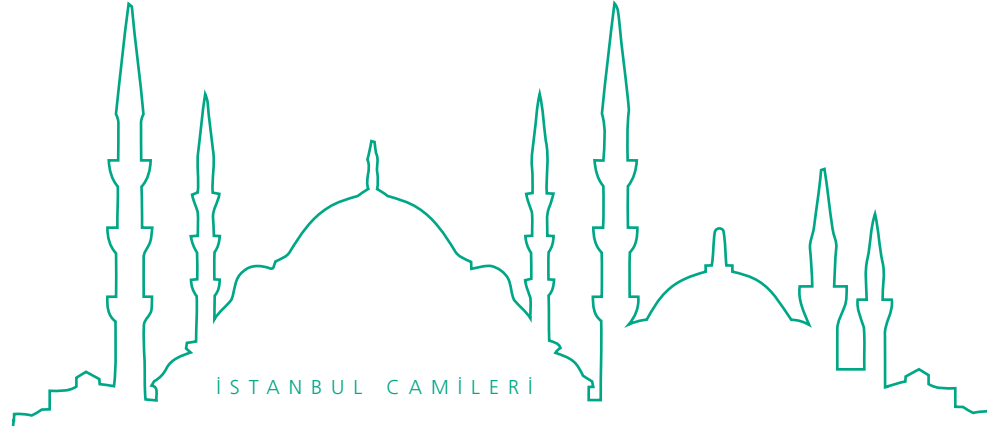
KAZANCI CAMİİ

Fındıklı Deresi üst başında Ayas Paşa (Kadı Mescidi) kurbundadır. Banisi Kazancıbaşı Hâcî Ali Ağa'dır ki karibindeki abdest muslukları mahallinde medfundur. Mezar taşındaki tarihi 1068'dir. Bادهu mütevellilerinden topçu çorbacısı Ziftçi Hâcî İbrahim Ağa tuğladan bir minare ve bir de mekteb bina ve vazife zammıyla o mahalli ihya edip vâkıf-ı sâni olmuştur. Mihrab önünde medfundur. Tarih-i vefatı 1124'tedir. Caminin karşısındaki köşede Köprülüzâde Kaymakam Ahmed Paşa, âli kârgir bir çeşme yaptırmıştır (1145).

Cami ba'de zaman yanmış, Topçu Ahmed Paşa tarafından 1266'da yenilenmiştir. Kitabesi şudur:

*Şevk-i mehtâb-ı ibâdetle fitîli aldı
Topçu gâzîlerinin eşca'ı Ahmed Paşa
Muhterik câmi'ini yaptı kazandı ecrin
Hayr ile rûhunu Kazgancı'nın itdi ihyâ
Kıldı bu beyte Hudâ bâni-i sâni zâtın
Beş vakit içre cemâ'at ider elbette du'â
Eyleyüb sa'yini meşkûr bi-hakkın Ka'be
Seyyâtın ide rahmet ile Rabbim imhâ
Yazdı târîhini Safvet okusun mü'minler
"Yapdı ihlâsla bu mescidi Ahmed Paşa"*

1266

BAĞ ODALARI CAMİİ

Kabataş sırtlarındadır. Banisi Tersane-i Amire Emîni Maktul Hüseyin Efendi kerimesi Fatma Hatun'dur. Binasına “bâğ-ı kuds” tarih düşmüştür (1117). Önce tahta minare yapılmış, vefatından evvel tuğlaya tahvil olunmuştur. Oğlu Elmas Mehmed Paşa imamı İbrahim Efendizâde Ahmed Efendi, Ayasofya müderrisi olmuştur. Fatma Hatun'un kabri Üsküdar'da Şerif Kapısı karşısında Kurşuncubaşı Ali Ağa civarındadır. Mezar taşında şöyle yazılıdır:

Sâbıkâ Tersâne-i Âmire Emîni Hüseyin Efendi merhûmun necl-i necîbesi ve Elmas Mehmed Paşa-yı şehîd-i mebrûk imâmı İbrahim merhûmun halîle-i muhteremesi merhume Hâce Fâtıma Hanım (1179).

Cami mürur-ı zamanla yanmış, 1255 tarihinde Mehmed Ali Paşa tarafından yenilenmiştir.

Kitabesi şudur:

*Hakk Mehmed Ali Paşa'yı muvaffak itdi
Mescid-i Fâtıma Hatun'u güzel kıldı binâ
Şâh-ı mağfûre olan hizmet-i vâlâsiçün
Kıldı Sultân-ı cihân-bân Ferîk-i Şûrâ
Dil-i âşık gibi yanmışdı bu ma'bedhâne
Kıldı mu'ammer yeniden o sehâvet-pîrâ
“Men benâ mescid”i âlim olan ârif anar
Şeksiz ol zâta virir mislini cennetde Hudâ
Yazsa Safvet nola cevher gibi parlak târîh
“Muhterik mescidi itdi Ali Paşa ihyâ”*

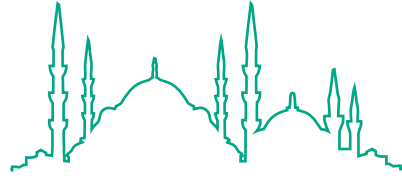
1255

KABATAŞ CAMİİ

Banisi Avni Ömer Efendi'dir. Vakfiyesi 1062 tarihlidir. Bunda bani-i mûmâileyh şöyle mukayyedir: "*Hâlâ nişancılık pâyesiyle mütekâid olan reîs-i erbâb-ı irfân, hâce-i cihân-maânî ve beyân, münşî-i bî-müdânî, sâni-i bedî-i Hemedânî Ömer Efendi ibn Mustafa Ağa*". Vefatı Bosna'da vukua gelmiştir. Caminin mihrabı önünde medfundur. Bu caminin pişgâhında deniz kenarındaki kârgir parçası "*Güngörmez Kilise*"nin parçasıdır. Rivayet olduğuna göre Atmeydanı'nda bu namdaki kilise İstanbul fetholunduktan sonra kemal-i metanetine binaen barut mahzeni yapılmış idi. 895 tarihinde saika isabeti sebebiyle berhava olmuş, on altı parçası Adalar önüne, bir parçası Kız Kulesi kurbuna, hepsinden büyük bir parçası da Kabataş'a, kubbesi Kızıl adalara düşmüştür. Etrafındaki evler ve mahallât, cümle dükkânlar hâk ile yeksan olmuş, beş altı bin nüfus helak olmuştur. Mevzubahis taş şimdiki Sultan Ahmed Camii'nin bulunduğu yerlerde imiş. Mevzubahis taş Selim-i Sâlis evâsıtına kadar hâli üzere kalmış, o zaman ricalden Köse Kethüdâ denmekle şehir Çelebi Efendi -ki ismi Mustafa Necib'dir- karibindeki sahilhanesini tamir ettiği sırada bu taşın etafını yontturup bir iskele hâline koydurmakla o zaman buranın müstakil iskelesi olmuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

DOLMABAĞÇE CAMİİ

Banisi Sultan Abdülmecid, tarihi 1270 senesidir. Vaktiyle burada bulunan mescidin banisi Çakır Dede nam sahib-i hayır olup kabri de civarında idi. Evvela tahtani yapılmış, Ahmed-i Sâlis devrinde tersane emini olan Mak-tul Hüseyin Ağa fevkani olarak tecdid ve minber vaz'ıyla ihya eylemiştir.

[Dolmabahçe denilen bu mahal 1023 tarihinde Ahmed-i Evvel iradesiyle doldurulmuştur. Sebebi şu yoldan rivayet edilir: Her sene donanma çıktıkta kapudan paşaların orada birkaç gün oturdukları ve alehusus resmî ziyafetlerini icra ettikleri cihetle körfezin doldurulması lüzumu hâsıl olmuş ve tensib de olunmuştur. 4 defa kapudan ve iki defa sadrazam olan Halil Paşa'nın ikinci kapudanlığında amele toplanarak körfez kurbundaki dağ denize indirilmiş ve Beşiktaş ile "Kara Bali" denilen mahal arası doldurulup bahçe hâline getirilmiştir.]

İskele kurbunda yola nazır bahçenin köşesindeki çeşme Abdülhamid-i Evvel'in birinci şehzâdesi Mehmed'in validesi Hümâşah Kadın tarafından yaptırılmıştır. Tarihi:

"*Ve sekâhum rabbuhum şerâben tahûrâ*"
(1193) ayet-i kerimesidir.

Caminin kitabesi şudur:

*Makâmın Vâlide Sultân Bezm-i Âlem ukbâ
İdince ma'bedinin yapmış idi çâr dîvârın
Tamâm itdi anın Adülmecîd Han cümle bünyânın
Zehî ikmâl kıldı bu bihîn hayr-ı pür-envârın
Garîk-i nûr-ı rahmet ola ta kim mâderi yâ Rabb
Cihândan itme bir an dûr o şâhın mihr-i dîdârın
Ezân vakti târîh oldu Zîver sît-i evc üzre
Bu ma'bed oldu câmi'-i Vâlide Sultân'ın âsârın*

(1270)

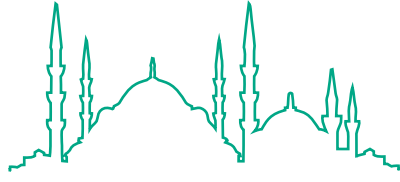
Ketebehû ed-dâ'î Alî Haydar

DOLMABAĞÇE CAMİİ

Constantinople. Mosquée de Dolma Bagtche

İSTANBUL CAMİLERİ

VIŞNEZÂDE CAMİİ

4 ay, ikincide 2,5 sene bu mevkide bulunmuşlardır. Şöhreti Vişnezâde Mehmed İzzetî Efendi'dir. Pederi Fişne Efendi denmekle meşhur Lütfullah Efendi, Şeyhülislâm Zekeriya Efendi'nin ikinci oğlu olup büyük biraderi Yahya Efendi'dir ki Sultan Mustafa-yı Evvel, Murad-ı Râbi' ve İbrahim zamanlarında üç defada 19 seneye karib meşihatleri vardır. Vefatı 1053'ten sonra olup babasının türbesine gömülmüştür. Zekeriya Efendi de Murad-ı Sâlis zamanında 16 ay meşihatte bulunup 1001 Şevvalinde bahar tebriki rikâbında ansızın vefat etmiştir. Sultan Süleyman Camii kurbundaki medreseleri ittisalinde bulunan türbe-i mahsusasında medfundur:

“Gitdi dîvân-ı cihandan Zekeriyyâ-i sa’îd” (1001) tarih-i irtihalidir.

Lütfullah Efendi, Filibe kadılığı etmiştir. Mehmed İzzetî Efendi 1097'de irtihal etmiş, vefatına eş-Şeyh Naci Dede bu tarihi söylemiştir:

İzzetî gitdi cihandan hayfâ

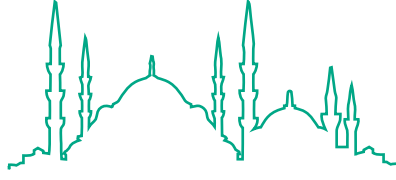
Fücceten ölmüş, amcasının türbesine gömülmüştür. Caminin binasına Fevzi'nin tarihi şudur:

“Bu mescid İzzetî Efendi'ye mes'ûd ola âmîn” (1075)

Sahib-i hayır İzzetî Efendi şuaradan olup müdevven bir de divanı vardır. Bu beyit ondan bir örnektir:

*Dil mescidini itme hâne-i âmâl
Ma'mûr idegör İzzetiyâ beyt-i derûnu*

Bir başka Vişnezâde daha vardır ki ismi Şeyh Mehmed Efendi'dir. Şemsi Ahmed Paşa Zaviyesi'ne ilk şeyh olan Hızır Efendi İstanbul'da Mehmed Ağa Zaviyesi'ne naklolunduğunda bu zat kendisini istihlaf etmiştir. Vefatı 1010'dadır. Pederi Fişne Mehmed Efendi, Kastamonulu Şeyh Şaban Efendi halifesi olup Üsküdar Valide-i Atik Camii'nin ilk Cuma vaizi ve zaviyesinin de postnişini olmuştur (991). Bir sene sonra katledilmiştir.

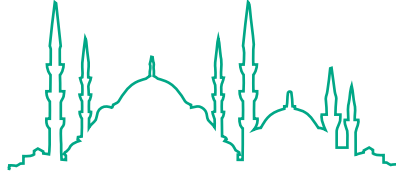
İSTANBUL CAMİLERİ

MAÇKA CAMİİ - ŞENLİK DEDE

Beşiktaş Maçka kurbundadır. Fevkanidir. Banisi Şenlik Dede Mescidi itisalinde medfundur. Minberini Şerife Rabia Hatun koymuştur. Minare, saika isabetiyle yıkıldığından 1316'da ahali tarafından yenilenmiştir. Karşısındaki zaviyenin banisi Kastamonulu Şeyh Şaban Efendi hulefasından Şeyh Mustafa Efendi'dir. Zaviyesindeki türbede medfundur. Şuaradan Sabri vefatına şu tarihi söylemiştir:

“Merg-i câmin içdi Dervîş Mustafâ” (1122)

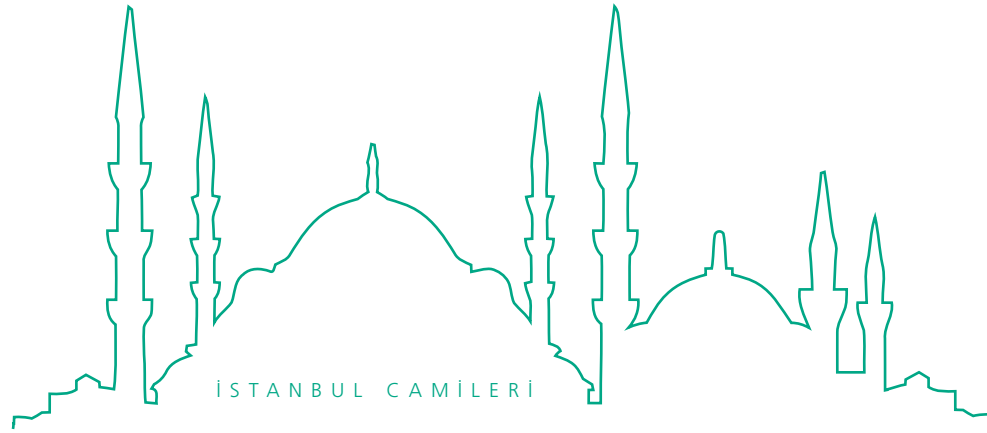
Zaviyenin karşısındaki çeşme Maktul Süleyman Ağa'nındır. Tarihi 1164 senesidir. Bir sene sonra efendisi Dârüssaâde Beşir Ağa ile bir günde katledilmişti.

İSTANBUL CAMİLERİ

EKMEKÇİBAŞI CAMİİ - DİBEK CAMİİ

Beşiktaş'tadır. Banisi EkmekçiBaşı Ali Ağa, Fatih etbândan olup merkadi malum değildir.

SORMAGİR ODALARI - KAPTAN İBRAHİM AĞA CAMİİ

Beşiktaş'ta İmaretler kurbunda, Sinan Paşa Köprü Sokağı'ndadır. Banisi Kapudan İbrahim Ağa'dır.

Minberini sudûr-ı eslaftan Hâcî Mehmed Paşa'nın hazinedarı Mehmed Ağa koymuştur. Paşa-yı müşârunileyh Sultanzâde namıyla meşhurdur. Şam valisi iken Kara Mustafa Paşa'nın katlinde (1053) sadrazam olmuş ve 1055'te Girit Seferi'ne serdar tayin edilip yerine Salih Paşa sadarete geçmiştir. Hâcî Mehmed Paşa, Girit'te vefat etmiş ve Mehmed Ağa paşasının vefatından sonra İstanbul'a gelerek hâcegândan Şehrî Mehmed Ağa'nın damadı ve Galata Voyvodası Arabgirli İbrahim Ağa orduya memur olduğundan onun yerine geçirilmiş ve voyvoda lakabıyla iştihar etmiştir.

[1176'da Ragıb Mehmed Paşa'nın vefatında yerine sadrazam olan Hamid Hamza Paşa bu camiyi yeniden yaptırmıştır.] Vezir-i müşârunileyh ertesi sene azledilerek Kandiyeye'ye i'zam olunmuş, Resmo'ya girdikten birkaç gün sonra hastalanarak ölmüştür. Caminin karşısındaki çeşme II. Mustafa'nın kızı Safiye Sultan'ındır. Müşârunileyhâ Maktulzâde Ali Paşa'nın refikası idi. Beşiktaş iskelesindeki sahilsaray bunların olup irtihalinde kızı Hanım Sultan'a ihsan edilmiş, onun da vefatında bir oğlu ve bir kızına geçmiştir.

[Cami-i mezkûr son defa 1317 senesinde Abdülhamid-i Sâni tarafından yenilenmiştir.] Dış kapısındaki kitabe budur:

Zînet-efzâ-yı makâm-ı mu'allâ-yı hilâfet-i İslâmiye ve erîke-pîrâ-yı saltanat-ı seniyye-i Osmâniye es-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân Abdülhamîd Han-ı Sâni hazretleri taraf-ı eşreflerinden işbu câmi'-i şerîf bin üç yüz on yedi sene-i hicriyesi Şa'bânü'l-mu'azzamında inşâ idilmiştir. Şa'bânü'l-mu'azzam 1317

Banisi Kaptan Sinan Paşa, Mihrimah Sultan'ın zevci Rüstem Paşa'nın biraderidir. 955'te Tavel Mehmed Paşa, Rumeli beylerbeyisi olduğu zaman yerine müşârunileyh Sinan Paşa kaptan olmuştu. Bu cami ve medreseyi binaya başlatıp ikmalinden iki sene evvel irtihal etmiştir. Üsküdar iskelesindeki Mihrimah Sultan Camii'nin mihrabı önünde medfundur. Zamanın reisülküttabı Sihrî Mehmed Efendi vefatına şu tarihi söylemiştir:

*Virir âhir-i fenâya felek teni
Nûh dahi olursa keştîbân
Her kaçan dem çeke neheng-i ecel
Katrece gelmeye ana ummân
Yûsuf-ı sâni idi ehîbbâya
Görünürdü adüvv gözüne Sinân
Sihriyâ gel du'â-i hayr idelim
Rûh-ı pâkini şâd ide Subhân
Hâtif-i gayb didi târîhin
“Daldı rahmet denizine kapudân”*

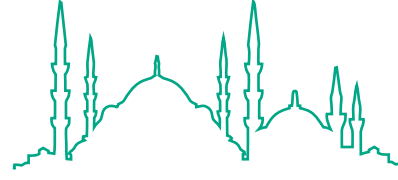
961

Yerine Piyale Paşa-yı Evvel kapudan olmuştur. Caminin mahfil-i hümayûnu, fevkani mektebi, medresesi ve meydanında yekpare dört köşe şadırvanı vardır ki şadırvanın etrafında şu tarih yazılıdır:

*Bir kerîm idi sebîlullâhda
Kıldı mâlın mâ-i cârî-veş sebîl
Bir nice hayra sebep oldu bugün
Ana rahmet eyleye yarın Celîl
Ehl-i cennetdir dinilse hakdır
Oldu âsârı ana çün kim delil
Kapudân ve mîr-i mîrân idi hem
Kılmış idi kâfiri gayet zelil
Yûsuf-ı sâni disem nola ana
Kânedir hulk-ı hasen hüsn-i celîl
Merve hakkıçün diye ehl-i safâ
Ka'be'de zemzem sebîl itdi Halîl
Gûyâ hâtif didi târîhini
“Çeşme-i âb-ı hayât selsebîl”*

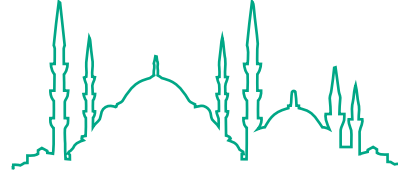
963

Medresenin sol tarafındaki sofada bulunan abdest musluklarının banisi Dârüssaâde Ağası Hâcî Beşir Ağadır. Bu caminin imamlarından Şeyh el-Hâc Mustafa Rıza Efendi merhûmun mülkhanesi kendi zaviyesi olup caminin solundaki mahkeme karşısındadır. Türbesi de oradadır. Vefatına: “*Nakşibendî-i Beşiktaşî (1159)*” tarih düşmüştür.

İSTANBUL CAMİLERİ

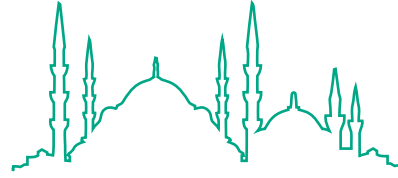
BEŞİKTAŞ CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

UZUNCAOVA CAMİİ - TUZBABA CAMİİ

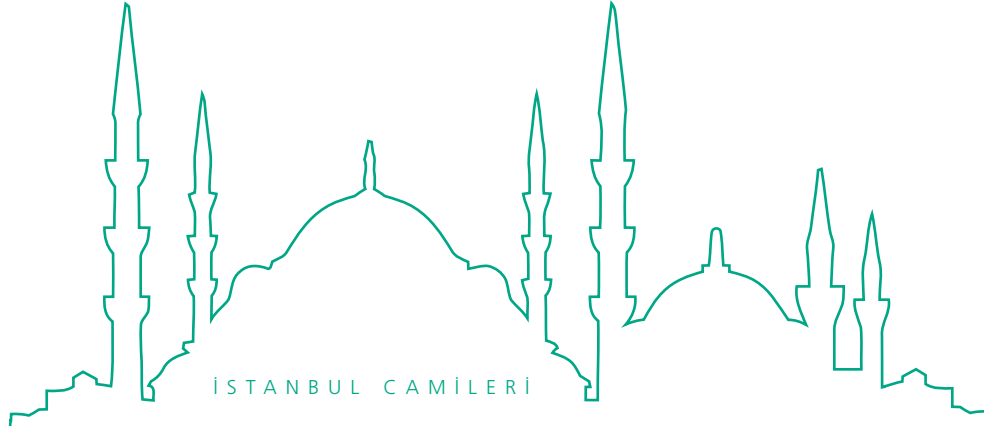
Beşiktaş'ta Abbasağa kurbundadır. Banisi Rum Ali Bey'dir. Mahallenin namı Türk Ali Bey'e tahvil edilmiştir. Cami 1347'de yenilenmiştir. Zarif bir minaresi vardır.

İSTANBUL CAMİLERİ

TOPAL HOCA CAMİİ

Beşiktaş Âsâr Camii yukarısında sırt üzerindedir. Banisi Nalband el-Hâc Hüseyin Ağa'nın kabri belirsizdir. Burada Topal Hoca namında biri imamlık ettiğinden cami onun namıyla anılmaktadır. Abdülhamid-i Sâni 1315 tarihinde yenilemiştir.

HAZİNEDAR AĞA ANBER AĞA CAMİİ - CİHÂNNÜMÂ CAMİİ

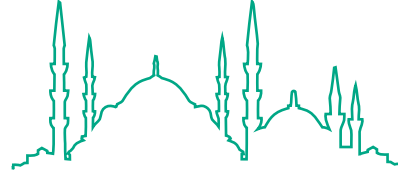
Beşiktaş'ta Serencebey yokuşundadır. Banisi Hazinedarbaşı Süleyman Ağa'dır. Binası 1116 senesindedir. Kitapçı Hamamı karşısında köşede bir de mekteb yaptırmıştır. Mûmâileyh badehu kapıağası olup 1133 tarihinde vefat etmiş, mektebi mezarlığına gömülmüştür. Cami mürur-ı eyyam ile harap olmuş, 1277 tarihinde Başhazinedar Anber Ağa tarafından yenilenerek mûmâileyhin namını almıştır. Kitabesi şudur:

*Oldu tevfik-i Hudâ bu mescidin bünyâdına
Sâye-i feyz-vâye-i şâh-ı cihân Abdülmecîd
Bânî-i evvel Süleyman Ağa inşâ itdirüb
Çürüyüb ebniyyesi ta'mîri olmuşdu bedîd
Hakk rızâsıçün vasiyyet eyleyüb Anber Ağa
Atyeb-i mâl-ı nukûdun sarfına oldu va'îd
İki sâhib-i hayr hulûsu oldu zîbâ bu eser
Mü'minîn kılsun namâzı ta ilâ-yevmü'l-va'îd
Hem-civârı ehl-i îmân gördüler a'lâ makâm
Çok du'âlarla sürûr hâsıl idüb şevk-i mezîd
Şükriyâ târîhini yaz cevheri hâme ile
"Eyledi Anber Ağa hem ma'bedi vakfi cedîd"*

1277

Eski kitabesi şudur:

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Miskâlîzâde Ebî Zebân Mehmed Ağa Çerâğî
Süleyman Ağa Ağayân-ı Bâbüssa'âde rahmetullâhi te'âlâ aleyhi ve li-men
nazaru fîhi (sene 1116)

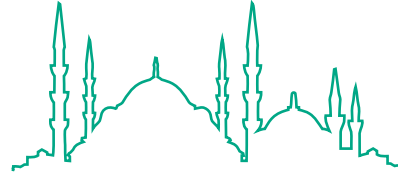
İSTANBUL CAMİLERİ

ABBAS AĞA CAMİİ

Beşiktaş'ta bir sırt üzerindedir. Banisi Dârüssaâde ağalarından Abbas Ağa 1078'de ağa olmuş, 1082'de azil ve Mısır'a icla edilmiş, orada vefat etmiştir. İmam Şafii merkadi civarında medfundur. Bu ca[miyi] 1074'te yaptırmış idi. Tarihi şudur:

“Beyt-i ma'mûr-ı meşid-i aksâ” (1076)

Mahfil-i hümâyûn, mekteb-i sibyan ve çeşme de yaptırmıştır. Ayrıca İstanbul'da 12 ve Üsküdar'da 2 yerde çeşmesi vardır. Laleli'de çifte hamamı, nevbethane kurbunda tek hamamı ve kurbunda mektebi, sebili vardır. Bu cami-i şerifin altında sarnıç da yapılmıştır. Sonra padişahlar tarafından bentler yaptırıldığından bu taraflarda çeşmeler çoğalmış, yağmur suyuna ihtiyaç kalmamıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

ERTUĞRUL CAMİİ

Yıldız ve Anber Ağa camileri arasındadır. Şazeli Dergâhı ittihaz edilmişti. Kitabesi şudur:

*Hudâvend-i cihân Abdülhamîd Han Hudâ-sâye
Bu dergâh-ı hakikat-ı iktinâhı eyledi inşâ
Muhakkak rûh-ı pâk-ı Şâzelî kurb-ı İlâhîde
Olur ol şâh için tevfiikhân-ı nusret-i Mevlâ
Ki târîhini nazm eyledi kemter kulu Muhtâr
“Bu dergehdir tecellîgâh-ı feyz-i âlem-i a'lâ”*

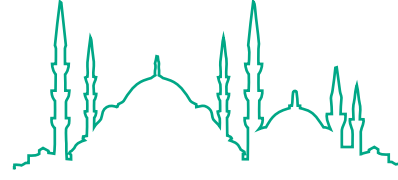
1303

Karibindeki türbede Şeyh Muhammed Zafir Efendi medfundur.

Banisi Abdülhamid-i Sâni, tarihi 1302 senesidir. Karşısındaki saat kulesi 1308'de yapılmıştır. Cami bir minareli ahşap minberlidir. Kulenin dört cephesinde şu kitabe yazılıdır:

1

*Olur her sâ'at mes'ûd ahdinde Hamîd Han'ın
Tanîn-endâz-ı âzân-ı cihân âvâze-i şevket
Bu mîkât-ı bedî'i yapdı târîhin didi Muhtâr
Yapıldı tarz-ı âlîde musanna' kulle-i sâ'at (1308)*

İSTANBUL CAMİLERİ

YILDIZ CAMİİ

2

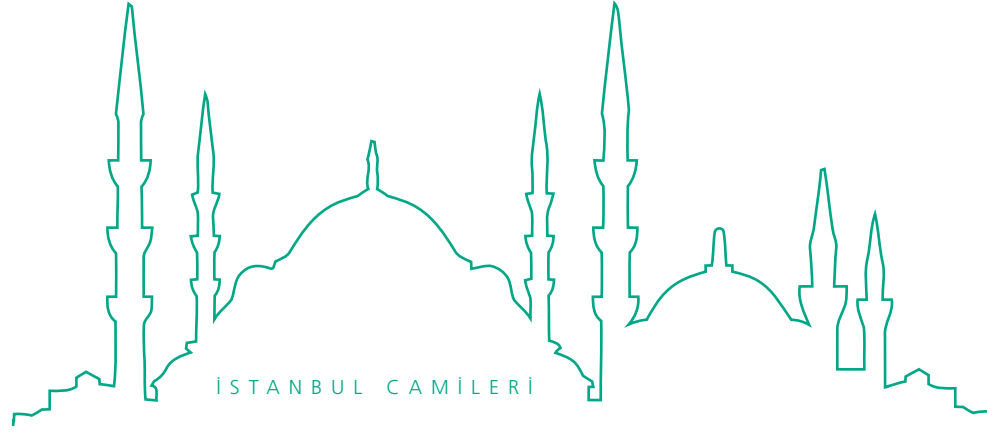
*Tarh-ı ulvî-i şehinşâhî olan bu kullede
Oldu mizân-ı hevâ hikmet-nümâ-yı i'tilâ
Nakş olunsun tâkına Muhtâr bu târîh-i tâm
"Kulle-i sâ'at tevâzüngâh-ı mîzânü'l-hevâ" (1308)*

3

*Şehinşâh-ı cihân Abdülhamîd Han eyledi inşâ
Mükemmel kulle-i sâ'at bu mebnâ-yı refî' üzre
Temâşâ eyleyüb târîhini yazdı kulu Muhtâr
Yapıldı kulle-i sâ'at bu nev tarz-ı bedî' üzre (1308)*

4

*Hâkân-ı kuvvet-bahş-ı dîn yapdı bu sâ'at kullerin
İ'lân için İslâm'a hep evkât-i hams-ı tâ'ati
Târihine Muhtâr ider ehl-i temâşâ ser-fürû
Sultân Hamîd itdi binâ bu cilvegâh-ı sâ'ati (1308)
Mehmed Nazîf gufire lehu*

ORHANIYE KIŞLASI CAMİİ

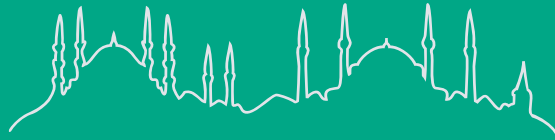
Ortaköy'de kışlanın ortasında kârgir, mükemmel bir camidir. Banisi Abdülhamid-i Sâni, tarih-i binası 1302 senesidir.

Kitabesi şudur:

*Yapdı cediti Hazret-i Orhan nâmına
Bu ma'bed-i şerîfi cenâb-ı şeh-i zamân
Sa'dî kulu didi târîh-i tâmmını
"Nûrâni oldu câmi'-i Abdülhamîd Han" (1302)*

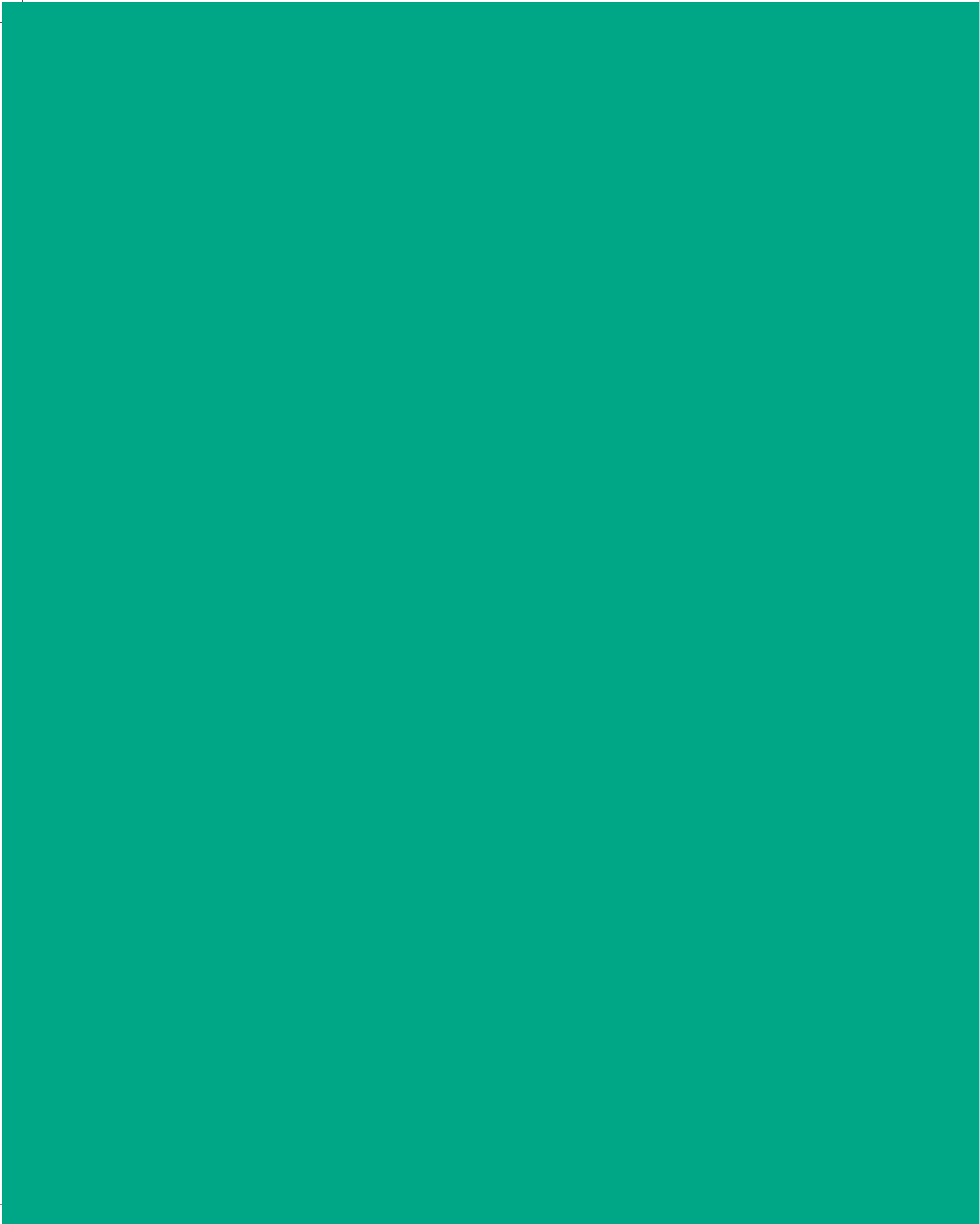
Askere aittir. Halk için yalnız Cuma namazlarına açıktır.

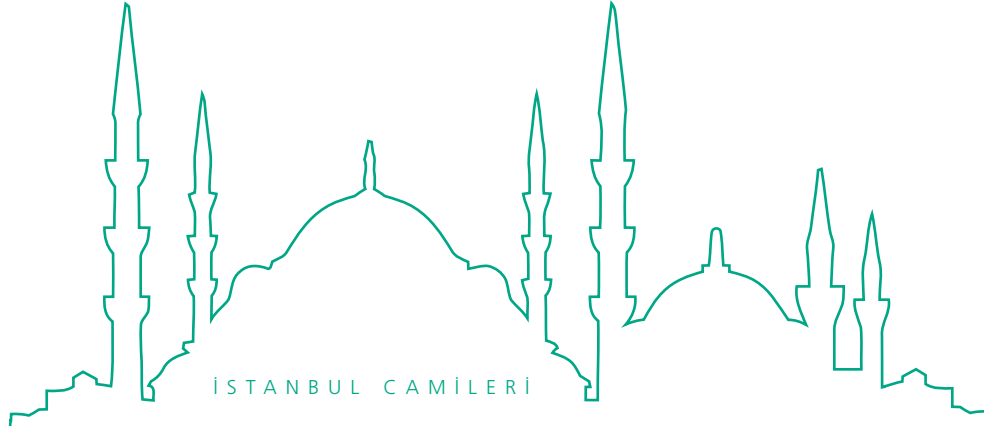

İSTANBUL CAMİLERİ

BOĞAZIÇI:
RUMELİ YAKASI

ÂSÂRİYE CAMİİ

Beşiktaş-Ortaköy arasındadır. Kılıç Ali Paşa İskelesi kurbundadır. Banisi Mahmud-ı Sâni'dir. Son Cuma'sını buranın küşadında kılarak hastalanmıştır. Tarih-i binası 1254 senesidir. Hâlen yerinde olmayan kitabesinin yazısı bu cami-i şerifin imâm-ı evveli ve en kıdemli imamı Ziya Efendi'den alınmıştır:

Câmi'-i hayru'l-eser Sultan Mahmûd'u Hudâ

Eylesün şevketle mahfil-i zîb-i ömr-i sermedi

Viridi "Âsâriye" nâmıyla şeref bu câmi'e

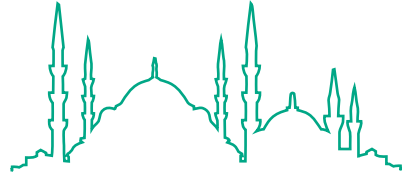
Oldu âsâr-ı mebânî-i cihânın emcedi

Zîverâ târîhim oldu bâbına cevher-nisâr

"İtdi hâkân-ı zamân ihyâ bu dil-cû ma'bedi" (1254)

Ta'mir-i câmi': 1291

Bu cami-i şerifin yerinde Sinan Paşa Mescidi namıyla bir mescid var imiş. Ba'de zaman harap olmuş.

İSTANBUL CAMİLERİ

KÜÇÜK MECİDİYE CAMİİ

Ortaköy'de Çırağan Sarayı karşılındadır. Banisi Sultan Abdülmecid, tarih-i binası 1265 senesidir. Avlu kapısı üzerinde şu kitabe vardır:

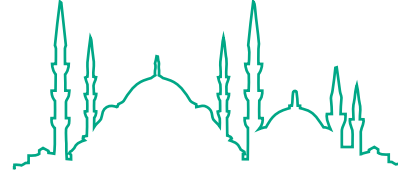
*Sâhib-i zamân-ı saltanat hâkân-ı ahd-i ma'delet
Yapdı sarâyı nezdine bir câmi'-i vâlâ zehî
Bünyânını tahsîn idüb Zîver didi târîhini
Abdülmeçîd Han câmi'-i âlî binâ kıldı behî*

1265

Bu cami-i şerifin mahfil-i hümâyûn ve bilcümle levazımatı mevcut, dâhil ve harici son derece müzeyyen ve mükemmelen mefruştur.

Ortaköy'de Mecidiye Camii arkasında sırt üzerindedir. Minaresi yoktur. Banisi meşhur Yahya Efendi 900 senesinde Trabzon'da doğmuş, sinn-i temyize vasıl olduktan sonra İstanbul'a hicret etmiştir. Vefatı 977 senesindedir. Kurban Bayramı namazı kılındıktan sonra vak-tin şeyhülislâmı Ebussuud Efendi, Süleymaniye Camii'nde mûmâileyhin cenaze namazını kıldır-mış idi. Selim-i Sâni iradesiyle üzerine türbe yaptırılmıştır. Pederleri Şamlı olup ismi Ömer Efendi'dir. Yahya Efendi'nin hân-i veladetinde Trabzon kadısı bulunuyorlardı. Va-li-i memleket olan Selim-i Evvel'in şehzâdesi Süleyman (Kanunî)'ye validesinin süt verdiği mervidir.

İSTANBUL CAMİLERİ

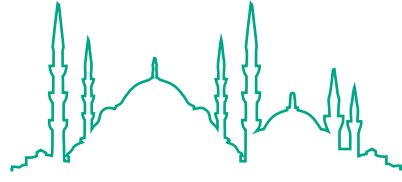
YAHYA EFENDİ DERGÂHI CAMİİ

Bu caminin minberi Velizâde Ahmed Efendi nam sahib-i hayır tarafından ko-nulmuştur. Civarındaki mezarlıklarda birçok ekâbir gömülüdür. Karibindeki kâr-gir türbede şehid Genç Osman'ın sahib-i ahdi iken vefat eden Çelebi Ali Paşa yahut Güzelce Ali Paşa medfundur. 1030'da vefat etmiştir. İstanköylüdür. Bunun pederi İstanköylü Ali Paşa'dır ki 996'da Tunus beylerbeyisi iken Celali Yahya tarafından şehid edilmiştir. Bu civarda diğer bir Ali Paşa daha medfundur ki Rodos beyi iken Haydar Ağazâde, Mehmed Paşa üzerine 1060 tarihinde kapudan olmuş, iki sene sonra azil ve yerine Derviş Mehmed Paşa nasbedilmişti. 1070'te tekrar kapudan olmuş ve o sene irtihal eylemiştir. Karibinde çektiri beylerinden diğer bir Ali Paşa daha medfundur ki 1078'de vefat etmiştir. Ümera-yı deryadan Murad Paşa ile Be-şiktaş Mevlevihanesi'nin banisi Sadrazam Hüseyin Paşa da burada medfundur.

Dergâh ve cami Abdülaziz'in validesi Pertevniyal Sultan tarafından 1287'de ye-nilenmiştir. Avlu kapısında bu kitabe mevcuttur:

Vâlîde Sultân Han-ı Abdülazîz kim zâtını
Hayr için halk eylemiş Hallâk-ı bî-çûn u çerâ
İtdi inşâ bir sebîl ü mekteb ü câmi'-i halk
Su içe ilm öğrene kıla namâz ide du'â
Bir de havz-ı bî-bedel yapırdı kim tersânede
Anda indi bahre bir zırhlı sefîne ibtidâ
Rûhunu hoşnûd için Yahyâ Efendi'nin dahi
Kıldı ihyâ türbe-i pâk-i şerîfin bî-riyâ
Hayrât u imârât itdi ol Sultân kim
Şübhesiz râzîdır andan rûh-ı pâk-i Mustafâ
Hayrî geldiler yediler didiler târîhini
“İtdi bu bâb-ı şerîfi Vâlîde Sultân binâ”

1287

İSTANBUL CAMİLERİ

ORTAKÖY CAMİİ

İlk banisi Mahmud Ağa nam bir sahib-i hayır idi. Fevkani olarak yaptırmıştı. Bu zatın merkadi malum değildir. Badehu Ahmed-i Sâlis devrinde Damat İbrahim Paşa'nın sadaretinde devlet kethüdâlığı unvanıyla kesb-i şeref eden Mehmed Ağa ki Mehmed Kethüdâ denmekle iştihar etmişti. Bu camiye bir şerefeli bir minare, mahfil-i hümayûn ve sair levazımatıyla birlikte sahilden bina etmiştir. Kapısı kemerinde şu tarih vardı ki şair-i meşhur Vehbî Seyyid Hüseyin Efendi'nindir:

*Tırâz-ı hıttâ-i iclâl-i Sultân Ahmed Gâzî
Ki itmiş kıblegâh-ı pâdişâhân dergehin Mevlâ
O sultân-ı cihânın mühr-i hâssı sadr-ı mümtâzı
Ebu'l-hayr Âsaf İbrahim Paşa-yı kerem-pîrâ
Zamân-ı şevketinde eyleyüb dünyâyı hayr-âbâd
Cihân-ı köhnede kalmadı ma'mûr olmadık bir câ
Fakat bu mevki'-i dil-keşde kim var idi bir mescid*

ORTAKÖY CAMİİ

Mine'l-bâb ile'l-mihrab olmuşdu harâb ammâ
 İdüb etrâfin evvel çirk-i küfr ü şirkden tanzîf
 Buyurdu kim anı da ideler bir câmi'-i pâkîze ter-âsâ
 Mükerrerem kethüdâsı nasîb-i aynı mühr-i zî-şânı
 Mehmed nâm Mahmûdü'-ş-semâil hazret-i ağa
 O da bin şevk ile tekbire bend-i iftâh oldu
 Hulûs-ı niyet ile yaptı böyle câmi'-i ra'nâ
 Ne câmi-i Ortaköy anınla mümtâz-ı kurâ oldu
 Bilindi nükte-i lâ-hayra illâ fi'l-vasat hâlâ
 Hdîv-i âlem ve sadr-ı kerîm sâhibü'l-hayrı
 Bu gûne nice âsâra muvaffak eyleye Mevlâ
 Tamâm oldukda Vehbî bülbül-i kudsü didi târîh
 "Yapıldı Ortaköy'de gül gibi bir ma'bed-i zîbâ"

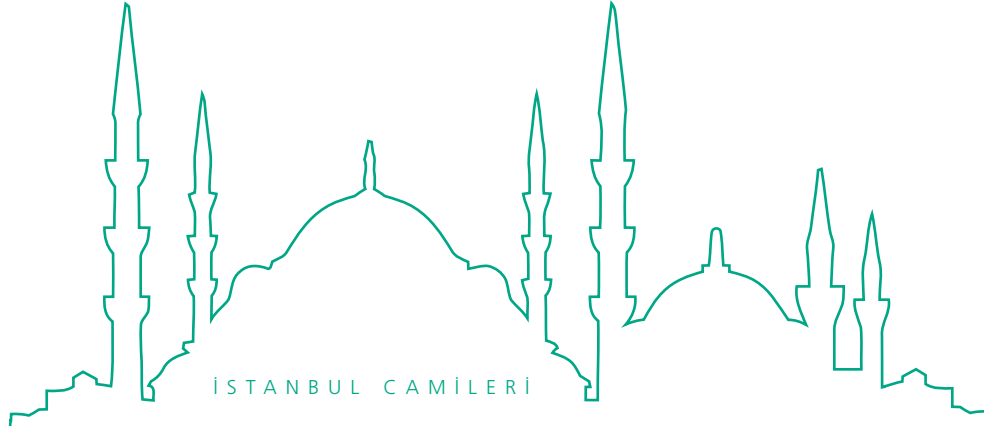
1134

Ağa-yı mûmâileyh vezir-i müşârunileyhin damadı olup Patrona Halil ve Muslu Vakası'nda şehid edildikte Süleymaniye kurbunda kendi konağının bahçesine gömülmüştü. Ba'de zaman damadı olan Divitdar Mehmed Paşa 1163'te Firarizâde Abdullah Paşa yerine sadrazam olunca kayınpederinin mezarını tamir ve yola bir pencere açarak meydana çıkarmıştır. Ağa-yı mûmâileyhin Topkapı Sarayı kurbunda yaptırdığı konağı itmam edilince İzzet'in takdim ettiği tarihname şu mısrayla bitiyordu:

Beytini ma'mur kılsun dâimâ Hayy-ı Vedûd (1139)

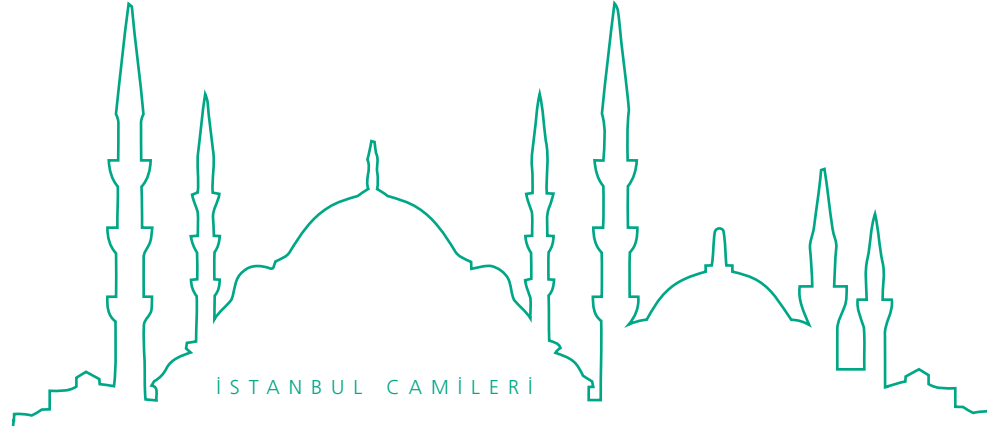
Bu cami Abdülmecid Han tarafından 1271'de yeni baştan imar ve ihya edilmiştir. Bugün mevcut kitabesi şudur:

Sâhil-i cûdın garîk-i lücce-i âmâl hep
 Eylemiş Abdülmecîd Han'ın makâm-ı bî-adîl
 Yaptı evvelkinden a'lâ hem nefîs ü hem metîn
 Olamaz bu câmi'in vafında aslâ kâl ü kîl
 Nüşa-i kübrâ-yı zâtı câmi'ü'l-hayrâtdır
 Ol şehin ömrün füzûn itsün Hudâvend-i Celîl
 Zîver üç târîh iki mısra' hudûd-ı nazmda
 Gösterir bahr-i remelde arz-ı beyti altı mîl
 Himmet-i Abdülmecîd Han vâkîf-ı hayrû'l-umûr (1271)
 Ortaköy'de câmi'i âbâd itdi bî-bedîl (1271)
 el-Abdü'd-dâî Alî Haydar gufire lehû

HÂCI MAHMUD EFENDİ CAMİİ

Ortaköy Deresi sonunda Orhaniye Kışlası altlarında, o hizadadır. Fevkani ve ahşaptır. Tarihi malum değildir. Banisi Abdülhamid-i Sâni'nin gidiş müdürü idi. Yahya Efendi Haziresi'nde medfundur. Yanında mesdûd bir hamamı da vardır.

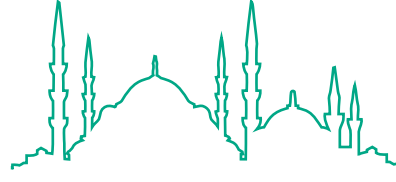

CAVİD AĞA CAMİİ

Ortaköy'de Orhaniye Kışlası mukabilindeki sırtta ahşap, zarif bir camidir. 1320 tarihinde yapılmıştır. Banisi saray ağalarından Musahib Cavid Ağa 1340 tarihinden sonra Erenköyü'nde ölmüştür. Caminin minberini Ortaköy Camii imamı efendi 1351'de koymuştur.

Ortaköy kurbunda Defterdarburnu nam mahalde, sahildedir. Banisi Defterdar İbrahim Paşa'dır ki ittisalindeki sahilsarayın da ilk banisidir. 1071 tarihinde Gürcü Mustafa Paşa üzerine vali-i Kahire olmuş, 1074 Ramazan'ında irtihal ederek yerine Silahtar Ömer Paşa nasbedilmiştir. Caminin kitabesi şudur:

*Fürûğ-ı şems-i mihrab hilâfet-i muktedâ-yı dîn
Vekîl-i fenn-i âlem-i Şâh Adlî sâye-i Ma'bûd
Kılub şevketle İbrâhîm Paşa ma'bedin ihyâ
Ana bir mahfil icâd eyledi ol kible-i maksûd
Musallîler cemâ'atle edâ itdikçe beş vakti
Serîrinde Hudâ ömr-i şerîfin eylesün memdûd
Mücevher söyledim târîhi Aynî secde-i şükr it
"Bu ra'nâ cami'i ta'mîr kıldı cûd-ı Han Mahmûd"*

İSTANBUL CAMİLERİ

İHMAL PAŞA CAMİİ

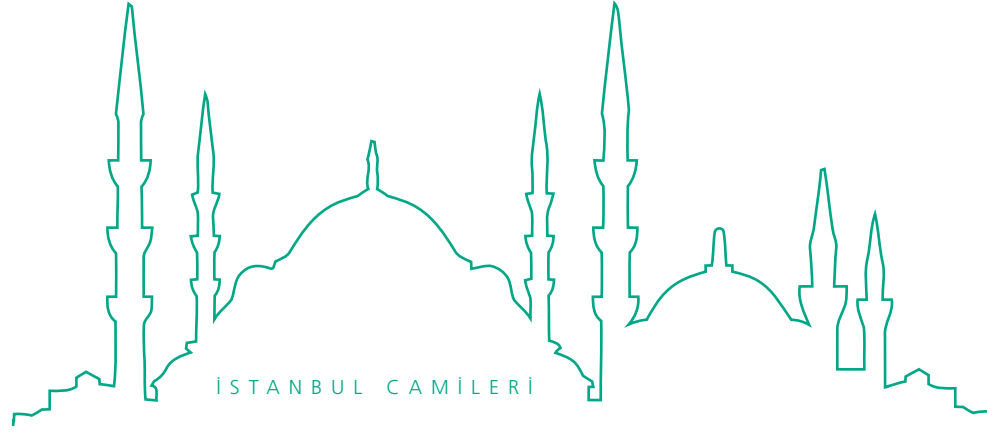
1248

İçeride kapı üzerindeki şu levha da Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa'nın bu cami-i şerifi tamirine aittir:

*Nâzır-ı Bahriye memdûh-hısâl
Zikr-i hayr ile cihânda men'ût
Varını hasr-ı meberrât iderek
Ağniyâyı bile itdi mebhût
İşte bu Câmi'-i İhmâl Paşa
Köhnedâr olduğu bulmuşdu sübut
Emr-i ta'mîrini itdi tesrî'
İtmedi anda teennî ve sükût
Buna da bânî-i sâni oldu
Vire cennetde Hudâ kasr u büyüt
Ömrünü hayrını müzdâd ide Hakk
Zeyn-i dünyâ ola ta tayr ile hût*

*Vire ukbâda dahi ecr-i cezîl
Ol melek-haslete Rabbü'l-melekût
Ey Sürûrî kalemin âcizdir
Zâtı nâ-kâbil ta'dâd-ı nu'ût
Arz-ı târîh ile kıl hatm-i kelâm
Beş vakt hâtimesi oldu kunût
İki mısra' ile târîh duta
Hâme-nazm itdi misâl-i yâkût
"Eser-i hayr-ı Hüsnü Paşa'yı
Kıldı Hakk dâr-ı kitâb-ı mevkût"*

1303

TEZKİRECİ CAMİİ

Kuruçeşme'dedir. Banisi Tezkireci Osman Efendi'nin merkadi ma-lum değildir. Karibindeki mekteb Bâbüssaâde ağalarından Ahmed Ağa'nındır. Bu zat Üsküdar'da Ağaçayırı'nda kendi eser-i hayrı olan camisin-de medfundur (1066). Bir mektebi de Çengelköyü'nde validesi Kerime Hatun'un bina eylediği caminin yanındadır. Kadırğa kurbundaki Emin Sinan Mescidi'ne de minber ve ecza-yı şerife vaz etmiştir. Kuruçeşme, Tezkireci Camii'nin karibindeki çeşmenin bir zaman yolu bozularak kuru kalmakla bu-ranın ismi olarak kalmıştır. Sonra Köprülü Mehmed Paşazâde, Fazıl Ahmed Paşa sadarette iken hemşireleri bu çeşmeyi tecdid ve suyunu icra etmiştir. Tarihi şudur:

“Çeşme-i dil-cû güzel ayn-ı sevâb” (1094)

Buna yakın diğer bir çeşme daha vardır ki Sadrazam Maktul İbrahim Paşa merhum yaptırmıştır. Tarihi 1141 senesidir, müşârunileyhin şehadetinden iki sene mukaddemdir.

TEVFİKİYE CAMİİ

Arnavutköyünde Akıntıburnu karibinde, fevkanidir. Banisi Mahmud-ı Sâni, tarih-i binası 1248 senesidir. Avlunun iki kapısında da birer kitabe vardır:

1

*Pâdişâh-ı dîn-perver sâye-i Rabbü'l-ibâd
Hazret-i Sultân Mahmûd-ı şer'at iktidâ
Yapdı her cânibde câmi' ol imâmü'l-müslimîn
Eylemekde her tarafdan rûz u şeb celb-i duâ
Lütfu deryâ-veş revân oldu Akındıburnu'na
Asker-i mansûruna bir kışla yapdı ibtidâ
Kıldı bir câmi' dahi inşâ ki cünd-i mü'minîn
Eylesünler anda ihlâs ile beş vakti edâ
Böyle münkâd-ı şer'at bir şehinşâh-ı cihân
Gelmedi bu mülk-i dünyâyâ bi-hakk-ı Kibriyâ
Ol Hudâvend-i celîlü's-şân ve asker-perverin
Ömrün eفزûn eyleyüb nusret vire Hakk dâimâ
Yazdı Rif'at bendesi târîh-i müstesnâsını
"Kıldı Han Mahmûd'un Adlî câmi'i balâ binâ"
el-Abdü'd-dâî Yesârîzâde Mustafa İzzet gaferal-
lâhu zünûbehumâ (1248)*

2

*Salâh-ı sultân-ı zamân kim mihr-i feyzinden
Münevver olmada günden güne dünyâ ve
mâ-fihâ
Husûsen kıldı Boğaziçi'ni başdan başa rûşen
Yapub bu câmi'-i pür-nûru ol şâh-ı cihân-ârâ
Muşa'sa' kubbesi mânende-i hûrşîd-i âlem-tâb
Menâr-ı ser-bülendi bir amûd-ı subhdur gûyâ
Ne câmi'-i gülşen-i cennet disen lâyük letâfetde
O gülşende bu bâb-ı saltanatda bir gül-i ra'nâ
Yapış gül-mîh-i zerkâra olursun matlaba vâsıl
Budur bâb-ı füyûzât-ı Cenâb-ı Hâhku'l-eşyâ
İde bânîsinin Hakk şevketin eفزûn ki devrinde
Nice âlî eserler nev-be-nev olmaktadır inşâ
Görüb resm-i dil-ârâsın didi Rif'at kulu târîh
Zehî ma'bed ki Han Mahmûd-ı âdil kıldı nev ihyâ
(1248)
el-Abdü'd-dâî Yesârîzâde Mustafa İzzet gaferal-
lâhu zünûbehumâ*

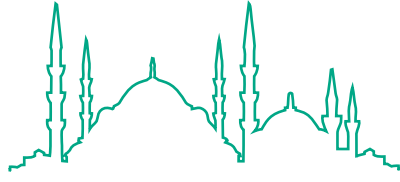
- Boğaz'dan görünüm

46 - Constantinople Vue d'Arnaoutheuy se

sur la cote d'Europe

İSTANBUL CAMİLERİ

BEBEK CAMİİ

Banisi Ahmed-i Sâlis'dir. Vaktiyle fevkanı imiş. Mahfil-i hümâyûnu vardır. Minaresinin altında çeşmesi vardı. Minareye hazinesinden çıkılırdı. Karşısındaki hamam bu vakfın müsakkafatındandır. Caminin ittisalinde Hümâyûnâbâd isminde bir kasr-ı âlî vardı ki Bebek Köşkü denmekle meşhurdu. Fi'l-asıl burada zabıt olarak tayin edilmiş olan Bölükbaşı, "Bebek" denmekle maruf olduğundan bu karyede o namla iştihar etmiştir. Cami 1331 tarihinde yenilenmiştir.

İSKELE CAMİİ - HÂCİ KEMALİDDİN CAMİİ

Rumeli Hisarı'ndadır. Banisi Hâcî Kemaleddin'in kabri de oradadır. Bu cami sonradan muhterik olmuş, Mahmud-ı Evvel tarafından yeniden fevkani olarak bina ve mahfil-i hümâyûn ve minber ihdas edilerek mahall-i mezkûr şeref bulmuştur. İki kapısı olup büyüğünde Nimetullah Efendi'nin şu tarihi yazılıdır:

Pâdişâh-ı yemm-i himem-i sultân-ı bâlâ-menzilet (1159)
Safdır ve dâd-âver ve İskender-i sâmi-mekân (1159)
Ol imâm-ı mülk ü millet pâdişâh-ı âlemin (1159)
Bir vücudu yümnle âfâka viridi zîb ü şân (1159)
Eyleyüb ihyâ li-vech-i Hakk nice hayr-ı cezîl (1159)
Siyyemâ biri bu vâlâ câmi'-i kuds-i âsitân (1159)
Tarhî dil-keş çün mine'l-bâb ile'l-mihrab kim (1159)
Bir gören sâpâş ile didikçe dil-cû hüsn ü ân (1159)
Lâmi'-i envâr her câm billûr revzeni (1159)
Rûşenâ efzâ-yı mâh oldu çü mihr-i âsûmân (1159)
İrke'û ve üscüdû ve a'büdüyü kilik-i ter (1159)
Tâkına ihlâs ile yazdı du'â idüb hemân (1159)
Hakk hatâsız ide dâim ol cihân-bânın felek (1159)
Hükmünü icrâ ide ta ki dura bu âsumân (1159)
Ni'metâ târih olur her mısra'ı bî-rîb [ü] şek (1159)
O bihîn hayr-ı nûr-îcâda eyâ mu'ciz-beyân (1159)
Zîrimde pür-güher feyz-nigîn oldu hemîn (1159)
Câmi'-i vâlâ-yı sultân-ı zamân Mahmûd Han (1159)

Şuaradan Nevres Efendi merhumun da bu cami hakkında söylediği uzun iki tarih vardır ki son kıtaları şunlardır:

1

*Nevres bunun târîh olur her mısra'ın yek it hesâb
İcrâ-yı i'câz itdi bu el-hak Mesîhâ-yı kalem
İtdi bu câmi'-i pâk ve bu dil-keş mahfili
Dâd-âver-i rûy-ı zamân Sultân Mahmûdü'ş-şiyem*

2

*Kodum bir beyte Nevres iki târîh dil-ârâ kim
Utârid yazsa şâyândır ferâz-ı arş-ı Rahmân'a
"Şeh-i vâlâ-neseb Sultân Mahmûd-ı celîlü'ş-şân" (1159)
"Binâ itdi bu zîbâ câmi'-i nüh tâkı şâhâne" (1159)*

Mahfil-i hümâyun altındaki kitabe de şudur:

*Mahfil-ârâ-yı hilâfet Hazret-i Mahmûd Han
Kim odur sultân-ı âlem zill-i Rabbü'l-âlemîn
Ol şehin ikbâliyle teşrifine tarh itdiler
Böyle vâlâ mahfil tâ'atine hâlet-fezâ
Kim derûn-ı enveri olmuş metâf-ı hûr-ı în
Kudret-i kilik-i hasen vasf-ı tarhını sebt eylemiş
Hâzihî cennâtü Adnin fedhulûhâ hâlidîn
Bânî-i hayr ol şehinşâhı Hudâ mes'ûd idüb
Eyleye zât-ı hümâyûnun hatâlardan emîn
Cevherin izhâr idüb Ni'met du'â-gûyu hemân
Yazdı iki mısra' berceste târîh-i bihîn
Resmi pâk ü dil-nişîn ve tarhı dahi nev zemîn (1159)
Mahfil-i dil-keş binâ-yı Han Mahmûd-ı güzîn (1159)*

Fevkanidir. Banisi Paşmakçı Şucâaddin mihrab önünde medfundur. Buradaki çeşme ve nişingâh Hezarpare Ahmed Paşa'nın eser-i hayıdır. Selim-i Sâlis'in validesi Mihrişâh kâhyası Yusuf Ağa padişah-ı müşârunileyh için limanın içerisinde büyük çayırda biniş köşkü yaptırmıştır. [Bu zat Selim-i Sâlis'in hal'inde hacca gitmiş idi. O sene Vehhabi istilası olduğundan hac edemeyerek Şam'a avdet ve oradan İstanbul'a muavedet etmiştir ki bu sırada Mustafa-yı Râbi'in cülusu vukua gelmiş ve Yusuf Ağa, Bursa'ya nefyolunmuştur. Otuz kırk gün sonra kaymakam Musa Paşa reyiyile katlolunup Emir Sultan kurbuna gömülmüştür. Başı Bâb-ı Hümâyûn önüne konulmuştu (1222). Bir sene sonra Musa Paşa dahi İzmir'de menfiyen mukim iken Alemdar Paşa siâyetiyle katlolunmuştur.]

[Baltalimanı tabyası 1236'da yapılmıştır. Rivayete göre Fatih İstanbul'u muhasara ettiği zaman denizden de tazyik lazım geldiğinden ve İstanbul ile Galata arasına zincir çekilmiş olduğundan Baltaoğlu denmekle meşhur Süleyman Paşa burada yetmiş kadar sefine ihzar ederek kızaklarla karadan yürütüp Fenerkapısı karşısında denize indirmiştir. Mahall-i mezkûr bu sebeple Baltalimanı tesmiye edilmiştir.]

[Garabiden olarak mervidir ki Kostantin, İstanbul'u payitaht edindiği sırada Kadıköyü'nde sakin bir müneccime bu şehrin talihini istihraç ettirdikte merkum;

Bu belde senin nesline ve milletine ta karada gemiler yürüyünceye kadar bakidir, dedikte,

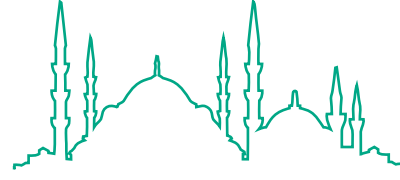
Bu, olsa olsa kıyamette olur, diye kemal derece mesrur ve şenliklerle mest olmuşlardır.

Fîmaba'd istihraç yolunda imiş.]

Yavuz Sultan Selim zamanında (922'de) tersane bina edildiğinden bu liman evvela terk, sonra imla edilmiştir. Cami 1242'de ricalden Arif Efendi tarafından yenilenmiştir. Kitabesi şudur:

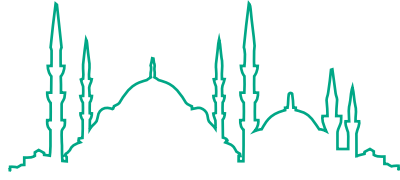
*Kesb-i zahr-ı âhiret kıldı zahire nâzırı
Eyleyüb Mevlâ hadîs-i men benâ... 'nın vâkıfı
Baltalimanı'nda kıldı ya'nî bir câmi' binâ
Ol makâmın olsa ahrâdır melâik-i tâîfi
Hâzihî cennâtü Adnin fedhulûhâ hâlidîn
Âyetin yazsa sezâ tavsîf iderken vâsıfı
Öyle pür-envârdır sahn-ı cinân mânendi kim
Olsa ervâh-ı ricâlullâh lâyıık-ı âkifi
Es'ad târîhini kıl sun musallîler salâ
"Ma'bed-i pâki binâ itdi ricâlin Ârif'i"*

1242

İSTANBUL CAMİLERİ

BALTALİMANI CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

EMİRGAN CAMİİ

Uluköy-Emirgan'dadır. [Murâd-ı Râbi' "Revan" Kalesi'ni aldığı sırada Şah tarafından mezkûr kalenin muhafazasına memur olan Emirgüneoğlu Tahmasb Kulu Han ve kethüdâsı Murad Ağa taleb-i aman ile bin neferden fazla tevabiiyle birlikte cürümler af ve ihsan ile taltif olunmuşlar ve Emirgüneoğlu Yusuf Paşa'ya Halep vilayeti, Murad Kethüdâ'ya da Şam eyaleti verilmiş, badehu bunun idamından, Yusuf Paşa'nın da azlinden sonra musahib-i şehriyârilik şerefini ihraz etmiş ve taraf-ı padişahiden bu mahalde bir sahilsaray bina olunduğundan burası Emirgüneoğlu namıyla iştihar eylemiştir.]

[Murad-ı Râbi' 1049'da irtihal ederek yerine İbrahim geçmiş ve Emirgüneoğlu idam edilerek sahilsaray Şeyhülislâm Mirza Mustafa Efendi[']ye] temlik kılınmıştır. Mûmâileyh 1083'te Kamanıçe Kalesi alındığında o beldenin mevleviyeti verilip, sonradan Yenişehir, Mısır ve Mekke kazaları ve daha sonra İstanbul kazası ihsan edilerek bilahare azil ve Kıbrıs'a nefyedilmiştir. Bir müddet sonra ıtlak ve tekrar Sinop'a icla ve badehı yine ıtlak olunmuş, 1120-1122 senelerinde üçüncü defa kazasker olarak 1126'da Şeyhülislâm Mahmud Efendi makamına seza görülmüştür. Kalender Tekkesi pişgâhında kendi mektebi makberesinde gömülüdür.]

[Bu sahilhane oğuldan oğula intikal ede ede 1192'de mahlûl kalmış ve Abdülhamid-i Evvel burasının bir karye olmasını ferman edip müceddeden bir cami, bir hamam, dükkânlar ve saire ile muhtasar bir köy vücut bulmuştur. Burası devr-i Selim-i Sâlis'te daha ziyade vüsat ve şeref kesbetmiştir.]

Caminin binası 1196 tarihindedir. Mahmud-ı Sâni 1254 tarihinde imar eylemiştir. Kitabeleri şunlardır:

*İmâm-ı câmi'-i ümmet hatîb-i minber-i îmân
Emîrül-mü'minîn Abdülhamîd Han-ı melik-unvân
Du'â-yı hayrî halka beş vakitte farz-ı ayn oldu
Nice evkâf u hayrâta muvaffak eylemiş Yezdân
Emirgün sâhasın hâlî görüb âsâr-ı umrândan
Ve lîkin her mahallin iltifât u rağbete şâyân
Mükemmel câmi' u hammâm u menziller binâsıyla
Yeniden bir güzel şehri dil-ârâ eyledi bünyân
Hümâ Şâh Kadın ol kim mâder-i Sultân Mehmed'dir
Bi-emrillâh idince her biri azm-ı reh-i Rıdvân*

Zehî şefkat mürüvvet kim muhabbet itdiği zâtı
 Vefat eylerse de itmez ferâmûş ol şeh-i zî-şân
 Ne câmi' kim musallîler olub müstağrak-ı envâr
 İderler revzeninden gülistân-ı cenneti seyrân
 Serîr-i saltanatda pâdişâhı Hakk idüb dâim
 Vire şehzâdegân u duhterâna ömr-i bî-pâyân
 Didi târîh-i itmâmın kemîne bendesi Tevfîk
 "Yapıldı ma'bed-i nev Hakk ide ecr u sevâb ihsân"

1196

Mahfil kapısında:

Şem'-i mihrab-ı kerem Hazret-i Mahmûd Han'ın
 Kıldı nûr-ı hasenâtıyla cihân kesb-i safâ
 Şerefe irdi menâr-ı kereminden âlem
 Nûr-ı ihsânı ile oldu münevver dünyâ
 Fahr iderse nola ervâh-ı selâtîn-i selef
 Cümleye hayr-ı halefdir o şeh-i adl-ârâ
 Vâlid-i emcedinin rûhunu şâdân itdi
 Kıldı bu câmi'i cennet gibi pür-zîb ü safâ
 Haşre dek hemçü kanâdîl-i meh ü mihr-i felek
 Mahfil-i şevketini rûşen ide subh u mesâ

*

Ka'be-âsâ müteveccih o şehinşâha cihân
 Dergehi kible-i şâhân-ı cihân olsa sezâ
 Mahfil-ârâ-yı sehâ câmi'-i hayr u hasenât
 Bânî-i lutf u kerem vâkıf-ı hâl-i zu'afâ
 Vâlid-i emcedinin kurre-i aynıdır o şeh
 Kıldı çeşm-i eser-i vâlidine bahş-ı cilâ
 Hep disün gökde cemâ'atle melâik âmîn
 Ol imâm-ı saff-ı şâhâna dilâ eyle du'â
 Didi Zîver kulu târîh-i mücevher göricek
 "İtdi hâkân pederi ma'bedin ihyâ vâlâ"

1254

- Anadolu Hisari ve çevresi.

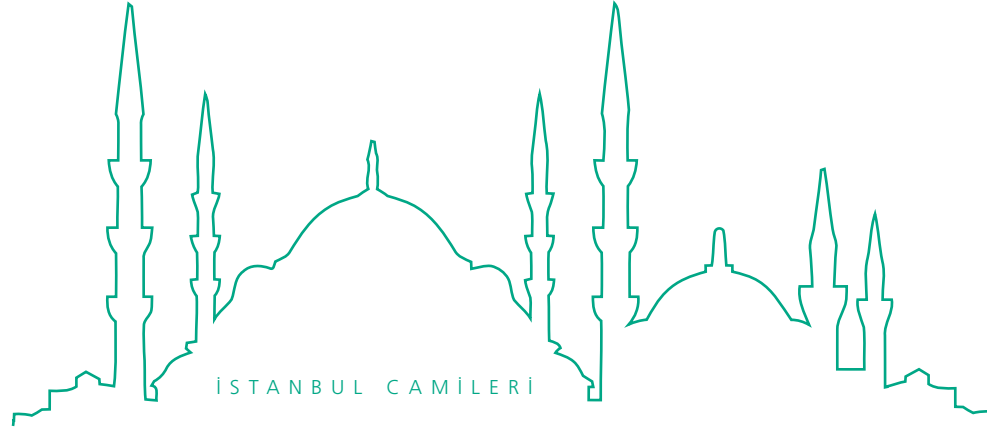

45 Constantinop le Duc gén. de Chateaux

ax d'Asie Bosphore

REŞİD PAŞA MAHALLESİ CAMİİ

Emirgan-Boyacıköy üstlerinde Reşid Paşa Mahallesi'ndedir. Banisi Selim-i Sâlis'in annesi Mihrişâh Sultan'dır. Taksim'de Topçu Kışlası dâhilinde iken orasının stadyum yapılmak üzere satıldığı zaman caminin bedeli alınarak 1345 tarihinde burada müceddeden bina edilmiştir. Bu mahalle, Sadrazam Mustafa Reşid Paşa'ya ait arazi üzerinde bundan 25-30 sene evvel kurulmuştu.

Caminin karşısında orta yerde büyük birr akar çeşme vardır. Kitabesi şudur:

Birinci cephe:

*Mülk-i fânide idüb sular gibi sarf-ı nukûd
Vakf-ı sadr-ı esbakı itmekdedir evlâdı şen*

İkinci cephe:

*İşte bu ayn oldu dil-cû nev mahalle çeşmesi
Ansun ol sadr-ı Reşîd'i hayr ile âbın içen*

Üçüncü cephe:

*Celb-i rahmet eylesünler rûz u şeb ol Âsaf'a
Var idüb cümle mahâdim-i kiramın zü'l-minen*

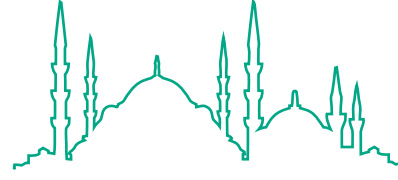
Dördüncü cephe:

*Yazdı Safvet katre-i kevserle târîhdir oku
"Şâd ola rûh Reşîd Paşa bu âlî çeşmeden"*

1277

İstinye'dedir. Banisi Hanım Sultan'ın pederi Mehmed Bey, Bayezid-i Veli'ye damat olmuştur. Tarihi: "ilâhi kâne hayran (947)"dir. Vakfiyesi Caminin sofası duvarında yazılıdır. Baniye-i müşârunileyhânın Edirnekapı'da bir camisi vardır.

İSTANBUL CAMİLERİ

NESLİŞAH CAMİİ

Caminin içerisinde asılı iki tarih levhasına nazaran 1054 tarihinde Mustafa Paşa oğlu Mustafa Bey ve 1289 tarihinde Hidiv İsmail Paşa bu camiyi tamir ettirmişlerdir:

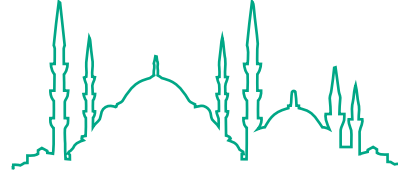
1

*Sâhibü'l-hayr ve râğib-ı hasenât
Ce'alellâhu cennetehû mesvâh
Mahmûd Bey ibn Mustafâ Paşa
Ol nakiyyü'l-huld siddîk-ı İlâh
Bu mahalden eyler iken güzerân
İtdi bu câmi'-i şerîfe nigâh
Gördü kim oluyor harâba karîb
Didi yapmak gerek bunu lillâh
Başlayub bu makâmı ta'mîre
Yeniden yine hasbeten lillâh
Gâyete irdi çünkü ta'mîri
Halk-ı âlem didi cezâkellâh
Hâtif-i gayb o demde târîhin
Didi "Hayrın kabûl ide Allâh"*

1054

2

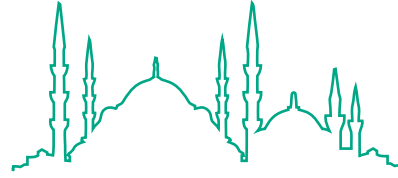
*Hidiv-i Mısır İsmâ'îl Paşa dâme iclâlehû
Yapıldı sâye-i lütfunda bu ma'bed-i behişt-âsâ
Nice hayrâta masdar oldu ol kân-ı atâ ancak
Vücûdu mahz-ı hayr u berr ve cûd u mekramet hakkâ
Uruldukça ezân pençgâne tablı âlemde
Sarây-ı âfiyetde dâim olsun ol kerîm-pîrâ
Gurre-i Receb sene 1289*

İSTANBUL CAMİLERİ

KÜRKÇÜBAŞI CAMİİ - ORTA MESCİD CAMİİ

İstinye'dedir. Banisi Kırkçübaşı Ahmed Şemseddin Efendi, Süleyman Kanunî'nin kırkçübaşısı olmuştu. Topkapı'da bir camisi ve Cerrahpaşa kurbunda bir mescidi vardır. Kabri Şam-ı şeriftedir. Mescidin binası 1181'dedir.

İSTANBUL CAMİLERİ

OSMAN REİS CAMİİ

İstinye-Yeniköy arasındadır. Banisi Hâcı Osman bin Abdullah derya reislerinden idi. Yanında mektebi vardır. Kendisi civarında medfundur. Mezar taşındaki tarihi 1055'tir. Cami 1321'de tecdid olunmuştur. Son banisi Levazımat-ı Umu miye Reisi Ahmed Afif Paşa, Beşiktaş'ta Yahya Efendi Dergâhı'nda gömülüdür. Bu cami daha evvel Sadrazam Şirvanizâde ve sudûrdan Hayrullah Efendi tarafından da muhtelif tarihlerde imar edilmiş idi.

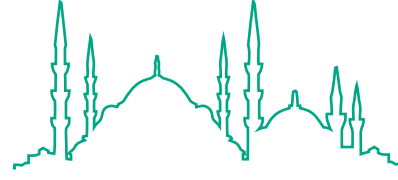
Yeniköy'dedir. Banisi Şeyhülislâm Zenbilli Ali Efendi merhumun mahdumu Fudayl Efendi'dir. İsmi tarih-i veladetidir (920).

940'ta tarik-i tedrise dâhil, 960'ta Bağdat kadılığına nail ve bir sene sonra Halep'e kadı olmuş ve ba'de'l-azil camisi medresesine müderris tayin edilmiştir. 969 tarihinde Mekke-i Mükerreme kazası tevcihinden sonra meşihat-ı İslamiye kendilerine teveccüh etmiş iken istifa eylemiştir (975).

Badehu ihtiyar-ı tekaüd ederek yevmiye 130 akçe ile uzlet edip 991 Muharrem'inde irtihal etmiş ve pederi yanına gömülmüştür. Bazı telifatı vardır. Kasîrû'l-kâme ve kambur imiş. Cami kurbundaki çifte hamam, Kanlıca'da medfun olan İskender Paşa Vakfî'ndandır.

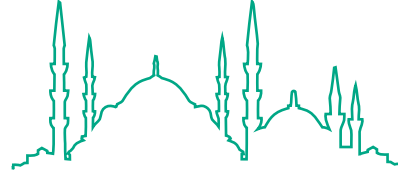
Cami, Salih Paşa tarafından 1237'de tecdid edilmiş idi. Kitabesi şudur:

*Necl-i Zenbilli Alî müftî-i dîn-i İslâm
Ya'nî Mollâ Çelebi nâm "Fudayl" dâna
Yeniköy içre yapub böyle mu'allâ câmi'
İtdi tahsîl-i rızâ-yı Hakk için anı binâ
Lîk çok sâl geçüb oldu harâbe müşrif
Kalmayub zîr-i esâsında metânet aslâ
Han Mahmûd şehinşâh-ı cihân-ârânın
Âsaf-ı sadrına tecdîdi olundukda ricâ
Der-akab keşf ü binasına olub fermân-rân
Der ü bâmın zer ü sîm ile idüb nev ihyâ
İde ikbâlini mümtedd nice bin ecr-i cezîl
Vire ol sadr-ı kerem-kâra cenâb-ı Mevlâ
Dâim itsün nice eyyâm ü şuhûr u a'vâm
Böyle hayrât u meberrât ile sadrında Hudâ
Hâmid itdi hesâb ana gelür bir târîh
"Kıldı tecdîd ile nev ma'bedi Sâlih Paşa"*

İSTANBUL CAMİLERİ

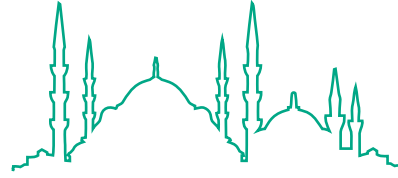
MOLLA ÇELEBİ CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

HÂCI OSMAN CAMİİ

Tarabya'dadır. Banisi tüccardan Hacı Osman Ağa'dır. Evvela mescid olarak yapılmış, sonra Mustafa-yı Sâlis zamanında Alacacı Hüseyin Ağa bir minber koyarak cami yapmıştır. Badehu harap olarak 1244'te Silahtar Ali Ağa yenilemiş ve genişletmiştir. Caminin karşısındaki meydanda Sultan Mahmud'un 1247 tarihli bir çeşmesi vardır.

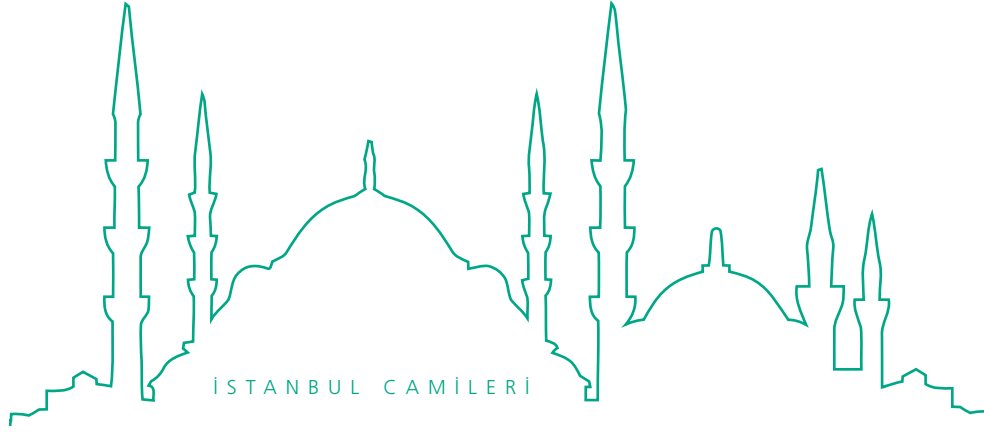

İSTANBUL CAMİLERİ

KİREÇBURNU CAMİİ

Büyükdere-Tarabya arasında Kireçburnu nam mahalledir. Minaresi yoktur. Mahmud-ı Sâni Vakfı'ndan takriben 1320-1322 senelerinde yaptırılmıştır. Mescidin önündeki akar çeşme Gümrük Emni İshak Ağa'nındır. Kitabesi şudur:

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât es-Seyyid İshak Ağa Emîn-i Gümrük-i Âsitâne (1163)

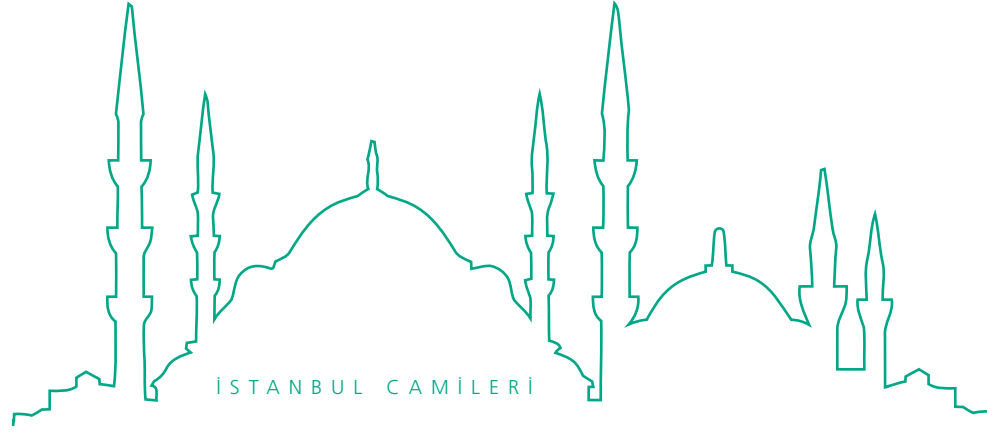

CERRAH MAHMUD EFENDİ CAMİİ - GAZİ HASAN PAŞA CAMİİ

Büyükdere çayırında Kefeli karyesi kurbundadır. Banisi meşhur kapudan-ı derya Kılıç Ali Paşa merhumun tevabiinden cerrahlık hizmetinde bulunan Mahmud Efendi'dir. Kabri, camisi harimindedir. Kitabesi şu imiş:

*Şer'e ta'zîm itmek için ol hümâm
İtdi ta'mîr oldu a'lâ bir makâm
Kıldı ahsen ahsenallâhu ileyh
Sâhibü'l-hayr Hâcî Mahmûd be-nâm*

Sonradan Cezayirli Gazi Hasan Paşa da bu camiyi imar ettiğinden merhumun namıyla da anılmaktadır. Mûmâileyh Uluç Hasan Paşa, Murad-ı Sâlis devrinde Kılıç Ali Paşa'dan sonra kapudan-ı derya olan İbrahim Paşa'yı istihlaf etmiş, Mağrib Seferi'nden avdetinde irtihal eyleyerek Gedikpaşa ile akar çeşme arasındaki kendi eser-i hayrı olan mektebine gömülmüştür. Kızı Meryem Hanım da yanındadır. Bir mektebi de Okmeydanı'nda Sinan Paşa Camii kurbunda idi. Kapudanlığı 996'da, vefatı 998'dedir. Bir camisi de Kumkapı haricinde idi.

MEHMED KARA KETHÜDÂ CAMİİ

Büyükdere'dedir. Banisi II. Mustafa zamanında sadrazam kethüdâsı olan Mehmed Ağa'dır. Kendisi bir kıyam esnasında şehid edildiğinden kabri malum değildir. Cami, 1312'de yenilenmiştir.

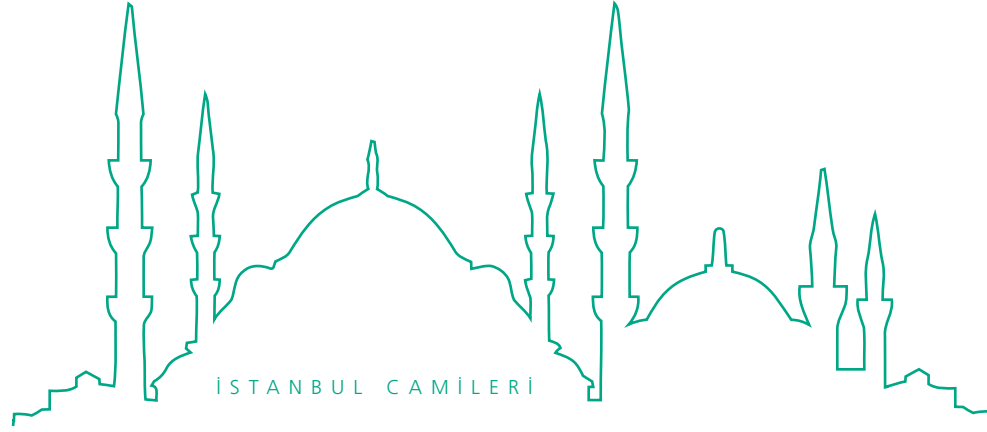

ALİ KETHÜDÂ CAMİİ

Sarıyer'dedir. Banisinin kabri malum değildir. Sonradan Sadrazam Damat İbrahim Paşa-yı maktulün kethüdâsı Mehmed Ağa bu camiye tamir ettirdiği sırada bir tuğla minare ilave etmiştir (1133). Caminin karşısındaki çeşme Musahib Mesud Ağa'nındır. Tarihi şudur:

Çeşme-i cûdu bin elli beşde ihyâ eyledi

Mûmâileyh, Sultan İbrahim ve Mehmed-i Râbi'e musahib olmuştur.

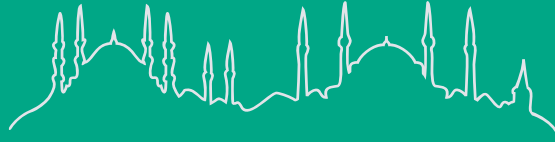

VALİDE CAMİİ

Rumelikavağı'ndadır. Banisi Turhan Valide Sultan'dır. Biraderi Yusuf Ağa için yaptırmıştır. Duvarında tecdidine ait şu kitabe vardır:

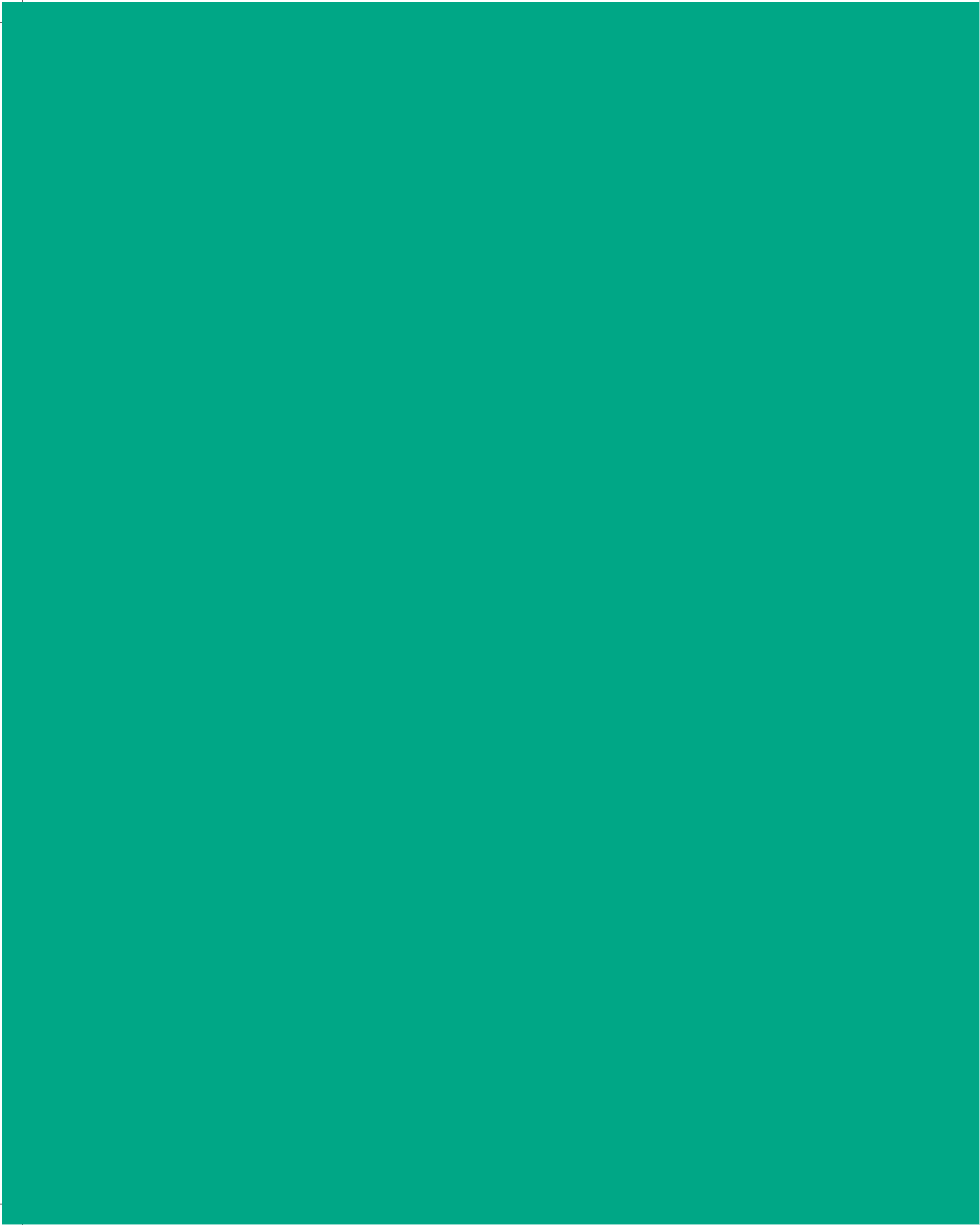
*Oldu tevhîd-i Hakk dîninin bünyâdı
Hem salâvât oldu anın imâdı
Oldu eşrefü'l-emkine mesâcid
Hem müşerref oldu anda...
Niyâz budur ol Bârî Hudâ'ya
Bu ma'bedi ihyâ iden zevâta
Kereminden kıla nice lutfu ihsân
Gerçi bânî-i evvel Yusuf Ağa merhûm idi
Sad sâl harâben turâb kalmış idi
Bânî-i sânî oldu ehl-i hayr-ı pür-safâ
Cümlesinin olsun şefî'i Muhammed Mustafâ*

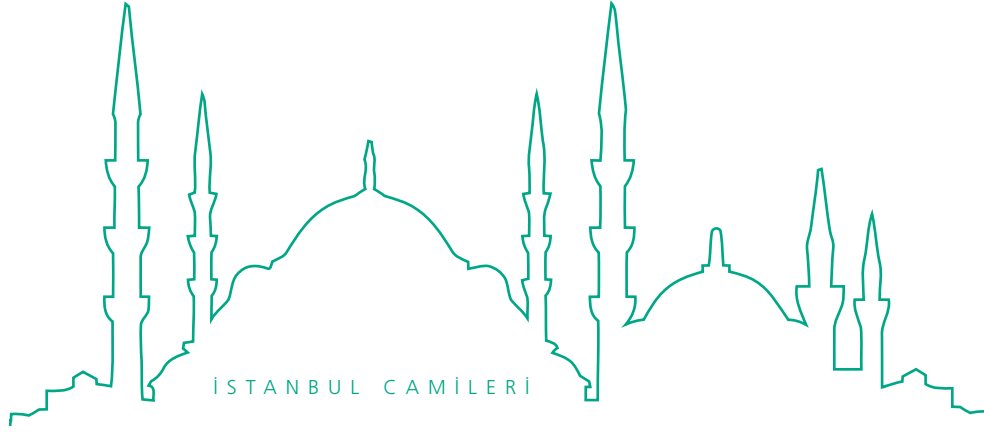
1297

İSTANBUL CAMİLERİ

BOĞAZIÇI:
ANADOLU YAKASI

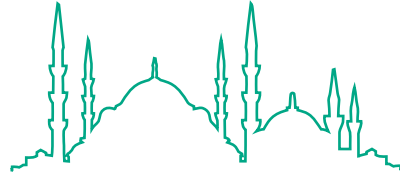

ALİ REİS CAMİİ

Anadolukavağı'ndadır. Banisi Midillili Hâcî Ali Reis'tir. Kendisi de burada medfundur. Binası 1001 tarihinde, yani kalenin yapılmasından 32 sene evveldir. 1258 tarihinde Hâcî Mehmed nam sahib-i hayır tarafından tamir edilmiştir. Cami derununda asılı levhası şudur:

*Bu vîrân mescidi Hâcî Mehmed eyleyüb âbâd
Misâl-i kâlb-i sâf ehl-i îmân eyledi tenvîr
Li-vechillâh sarf itdi nukûd-ı vâfire el-hak
Olunsa beş vakitde nâmı hayr ile tezkîr
İde makbûl-ı Yezdân'im cemâ'atden du'â aldı
Hulûs u sıdk-ı niyetle o merd-i ahsenü't-tedbîr
Bu beytullâhı i'mâr itdi çün iştibâh itmem
Hudâ zâtın ider kâşâne-i cennet ile tevkîr
Salâ itsün müezzîn Safvetî târîhini halka
"Yapub bu ma'bedi Hâcî Mehmed'dir iden ta'mîr" (1258)*

Son zamanlarda da cemaat gayretiyle imar edilen bu cami pek dilnişindir.

İSTANBUL CAMİLERİ

YUŞA CAMİİ

İlk banisi Sadrazam Mehmed Sadi Paşa'dır. İkinci Osman-ı Sâlis vaktinde sadâret kethüdâsı iken Nişancı Ali Paşa üzerine 1169 tarihinde nail-i mühür olmuş, yedi ay sonra azledilerek yerine Mirahur Mustafa Paşa ikinci defa geçirilmiştir. Caminin eski kitabesi bu imiş:

*Hudâvend-i cihân Sultân Osmân Han-ı zî-şân
Hümâyûn-ı zatıdır dünyâda ancak şimdi zıllullâh
Hudâ'dan bir nefes olmaz cüdâ ol zıll-ı Yezdânî
Olur elbette tâbi-i sâye sâhib-sâyeye billâh*

*Kerâmât-ı hümâyûnuna bu şâhid yetişmez mi
Ki sadr-ı a'zamîde hayra mâil hasbeten lillâh
Cenâb-ı Şeyh Mehmed bin Murâd-ı Nakşibendînin
Mübârek nutku bâdî oldu bu hayra bi-iznillâh
Gelüb hep kudsiyân-ı Âkif didi bu mısra'-ı târîh
"Sa'îd Paşa makâm-ı Yûşa'ı yaptı li-vechillâh" (1169)*

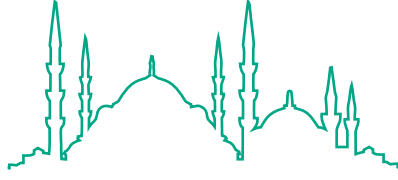
Bânî-i müşârunileyh Ahmed-i Sâlis ricalinden Yirmisekiz Çelebi denmekle maruf Mehmed Efendi'nin oğludur. Sadaretinden sonra Maraş valisi iken orada vefat etmiştir. Yuşa civarındaki ma-i cari bahçesi galat olarak Macar Bahçesi diye şöhret bulmuştur. Buraya karib "âb-ı hayât" denmekle maruf âlâ bir su vardır. Cami ba'de zamân yanmış ve Abdülaziz Han tarafından yenilenmiştir. Kitabesi şudur:

*Ziyâ-yı şem'-i mihrab-ı hilâfet câmi'-i şevket
Îmâmü'l-mü'minîn Abdülazîz Hân-ı kerem-mu'tâd
Bu vâlâ ma'bedi nâr-ı harîk itmiş iken sûzân
O bânî-i esâs-ı dîn ü devlet eyledi âbâd
Müezzinler salâ itsün Na'îmâ böyle târîhin
"Ne zîbâ kıldı Han Abdülazîz bu câmi'i bünyâd" (1280)
Nemakahû Abdülfettâh ser-sikke-kenân*

İç kapı üstünde de şu kitabe mevcuttur:

*Hazret-i Yûşa' nebî ve Mürsel ibn Nûn budur
Hem kelîmullâh fetâsıdır aleyhimüsselâm
Mu'cizâtından birisi bu gazâ eyler iken
Gün guruba gitmedi bir sâ'at oldu sonra şâm
Hürmetiçün âmedî Hâfız Mehmed kuluna
Cümle züvvâra dahi vire Hudâ hüsn-i hitâm
Rihletinden evvel târîh-i hicrîye kadar*

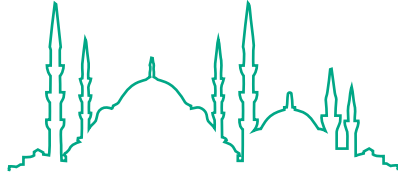

İSTANBUL CAMİLERİ

DERESEKİ MESCİDİ

Banisi Molla Fenari Mehmed Efendi'dir. 949'da Abdülkadir Efendi'den sonra şeyhülislâm olup 952'de ihtiyar-ı tekaüd ve 954'te vefat etmiştir. Köyü (?) civarında Karakulak suyu vardır. Bu suyun Selim-i Sâlis devrinde Valide Sultan ket-hüdâsı Giritli Yusuf Ağa tarafından mermer taşlarla yapılan menbaı gayet latiftir. Su arslan ağzından akar. İki tarafında köşkcükler vardır.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇAYIR YENİ CAMİİ

Beykoz Çayırı Yalıköy nam mahalledir. Banisi hâlen ber-hayat Beykoz eşrafindan Ali Bey'dir.

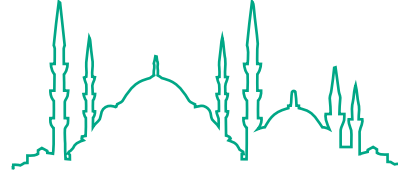

121

- Beykoz ve Boğaz'dan görünüm.

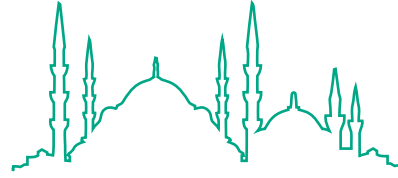
İstanbul. Beykos

İSTANBUL CAMİLERİ

AKBABA KARYESİ CAMİİ

Yuşa Dağı kurbundadır. Banisi Ahmed-i Evvel saltanatında Harem'de ket-hüdâ kadın olan Canfeza Hatun'dur ki Karagümrük'teki caminin de sahibidir. Saraçhane kurbunda bir de sebili vardı. Bu karyedeki harap tek hamam da onundur. Mahall-i defni malum değildir. Cami 1288'de tamir edilmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

YALIKÖY CAMİİ

Yalıköy'de Hünkâr İskelesi kurbundadır. Banisi bostancıbaşılardan Beykoz'daki caminin sahibi Mustafa Ağa'dır. Minberini İzzet Ali Paşa koymuştur. Yakınındaki hamam ve değirmeni Uncubaşı el-Hâc Mehmed Ağa buraya vakfetmiştir. Mezarlığında gömülü Gazi Yunus nam zat İstanbul fethinde bulunanlardanmış. Caminin köşesindeki akar çeşmenin kitabesi şudur:

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât es-Seyyid İshâk Ağa

Voyvoda-i Galata sene 1154

Banisi Yalıköy Camii'nin sahibi Bostancıbaşı Mustafa Ağa'dır. Medfeni malum değildir. Sinapınarı karyesinde de bir camisi vardır. Buradaki çeşme-i kebir Odabaşı Camii'nin banisi Behruz Ağa'nın hayratıdır. Ba'de zaman Mahmud-ı Evvel bu çeşmenin tamirini murad ederek Gümrük Emini Seyyid İshak Ağa nezaretiyle tecdid edilmiştir. Nevres'in manzume-i tarihiyesinin son beyti şudur:

Beykoz'un buldu suyun yapıdı bu dil-keş çeşmeyi (1159)

Şâh-ı balâ-menzilet Sultân Mahmûd-ı Velî (1159)

On adet lülesi olduğundan bu çeşmeye "On çeşme" denilmektedir. Mevcut kitabesi budur:

*Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât es-Seyyid İshak Ağa
Emîn-i Gümrük-i Âsitâne sene 1159*

Cami ahşap, üç tarafından fevkani mahfilidir. Minare caminin içinde, iç kapı yanındadır.

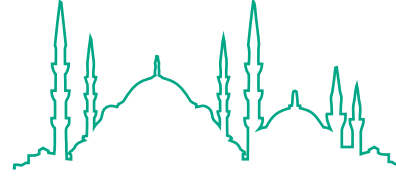
B. mahfilinde minare duvarında görülen aşağıdaki kitabeye nazaran bu cami 1224 tarihinde Selim-i Sâlis'in has haremî hazinedarı Afitab Usta tarafından yenilenmiştir. Kitabesi budur:

*Cenâb-ı câmi'-i zîbinde zehî ma'bed-i pâk
Beyt-i Ma'mûr gibi oldu bu def'a tecdîd
Anı yapmış serbostânî-i esbak merhûm
Mustafa Ağa bu mevzi'de idüb sa'y-i ekîd
Lîk olmuşdu esâs ü cedîrânı vîrân
Üzerinden güzâr itmekle ahd-i medîd
Böyle vîrân göricek eyeldi sarf-ı himmet
Hazînedâr-ı harem-i hâss-ı Selîm Han-ı şehîd
Âfitâb usta p pâkîze-güher kim ya'nî
Yeniden yapıdı idüb cümle esâsın temhîd
Oldu nev tarh güzel bir kafes hakk-ı Kur'ân
İde bânîsini me'cûr Hudâvend-i mecîd
Sâlimâ cümle cemâ'at okusun târîhin
"Oldu bu ma'bed-i âlî eser tarz-ı cedîd"*

1224

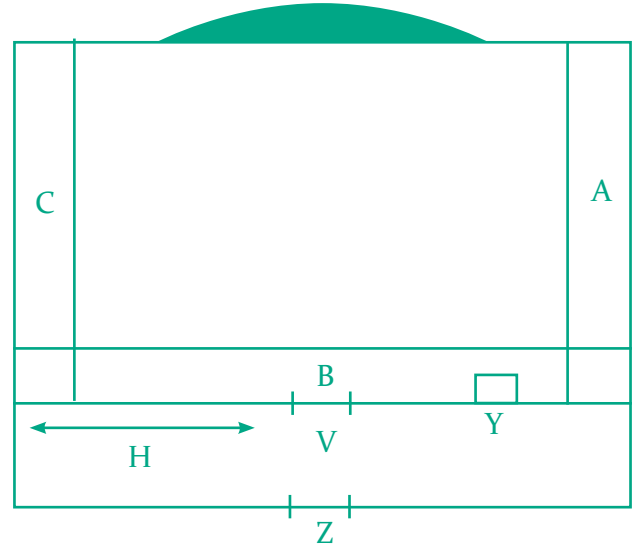
Caminin karşısında orta yerdeki muvakkithanenin kitabesi de budur:

Eseridir el-Hâc Hüseyin Ağa'nın (1274)

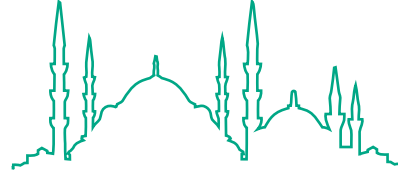

İSTANBUL CAMİLERİ

BEYKOZ CAMİİ

A. B. C. üç taraf mahfilleri
Y. minare mahalli
H. son cemaat yeri ve
Z. V. iç ve dış kapılar

İSTANBUL CAMİLERİ

MERYEMZÂDE MESCİDİ

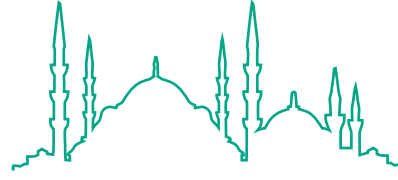
Beykoz Camii yukarısındadır. Banisi Mehmed Efendi hac yolunda vefat etmiştir. Beykozlu Ali Bey bu camiyi de tamir ettirmiştir. Mescidin karşısındaki büyük hazineli akar çeşme kemeri üzerinde şu kitabe vardır:

*Hakkın inâyetiyle geldi çeşmeye âb-ı lezîziniz
Bânîsine eyleyin Fâtiha sıhhat âfiyetle içiniz
Su içenler anı yevmü'l-kıyâme rahmet ile yâd idiniz
Debbağlar Ahi Babası Hâfız el-Hâc İbrâhîm'dir ismimiz
Sene bin iki yüz otuz beş Muharrem on beşdir târîhimiz*

1235

Ayna taşı üzerinde de şu bir satır yazılıdır:

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Hamamcı Fatma Hatun (1176)

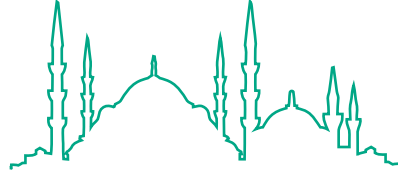
İSTANBUL CAMİLERİ

İNCİRKÖY CAMİİ

Paşabahçe'de, Sultaniye kurbunda, fevkanidir. Banisi bostancıbaşılarından Sinan Ağa'dır. Kabri karşısındaki mezarlıktadır. Ba'de zaman yine bostancıbaşı ağalardan Terzi Hüseyin Ağa, camiyi yenilemiş ve altına bir mekteb yaptırmıştır. Bu zat Üsküdar'da Karacaahmet kurbunda çayıra karşı bir mahalde medfundur. Vefatı 1179 Receb'indedir. Mûmâileyh sadrazam kethüdâsı da olmuştur.

Bu karyedeki mektebin banisi Muameleci Şeyh Mustafa Efendi'dir ki Mesihpaşa kurbundaki eser-i hayrı da bunundur. Mekteb hâlen münderistir.

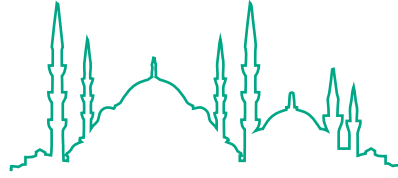

İSTANBUL CAMİLERİ

TEPEKÖY CAMİİ

Paşabahçe'de sırt üzerindedir. Banisi hâlen ber-hayat ağniyadan Beykozlu Ali Bey'dir. On beş, on altı sene evvel (yani 1334-35'te) bina ettirmiştir. Fevkanidir.

İSTANBUL CAMİLERİ

PAŞABAHÇE CAMİİ

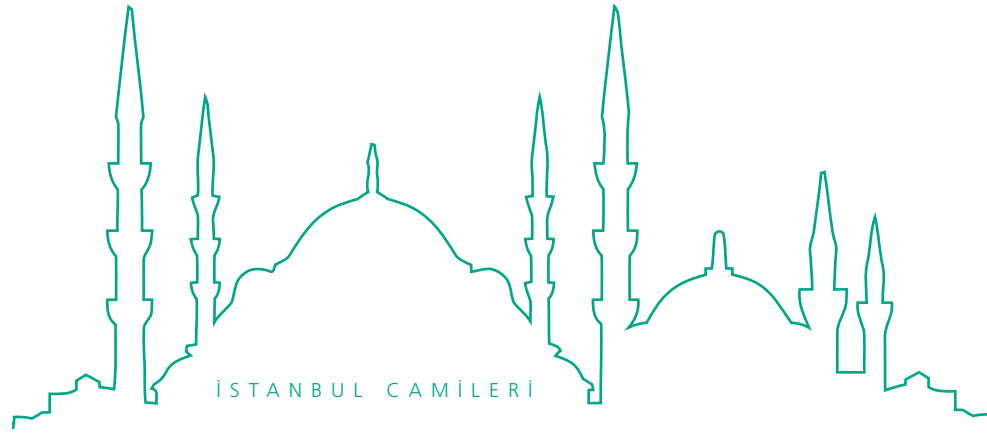
Banisi Mustafa-yı Sâlis'tir. 1177'de bina buyurmuşlardır. Civarında bir tek hamam, bir tatlı su çeşmesi ve küçük bir çarşı vardır. İncirli karyesinin pazar kayığı, sahilhane, 2 hamam bu caminin vakfındandır.

- Boğaz'dan görünüm.

263

ÇUBUKLU CAMİİ

Bu cami Feyzabad-Çubuklu mesiresindeki Neferat Kışlası'na aitti. Minberini bostancıbaşılardan Ağa Babası Halil Ağa vaz ve yevmî yedi akçe hitabet vazifesi tayin eylemiştir. Civarındaki havuz ve çeşme Ahmed-i Sâlis'in damat ve sadrazamı İbrahim Paşa'nındır. Tarih taşında şair-i meşhur Vehbî, es-Seyyid Hasan Efendi'nin şu nazmı mahkûktur:

*Hazret-i şehriyâr-ı heft-iklîm
Kutb-ı âlem-i hidiv-i kistrâ-dâd
Ya'nî Sultân Ahmed-i Sâlis
Yâver olsun ana çehâr evtâd
Öyle bir pâdişâh-ı ârif kim
Bâyezîd eyler andan ... (?) şâd
Oldu da'avât-ı devlet ü câhı
Kudsiyâna zamîme-i evrâd
Bir vezire muvaffak itdi anı
Kerem-i bî-dirîğ-i Rabb-i ibâd
Merhametkârî ve mekramet-pîşe
Cûd-i endîşe-Âsaf-ı isti'dâd
Mühr-i a'zam-ı yegâne-i âlem
Menba'-ı ilm ü hilm ü rüşd ü sedâd
Sadr-ı hâtem-i nihâd İbrâhîm
Bahr-i keff-i Âsaf-ı kerem-mu'tâd
Çünkü ebr-i bahâr-ı lütfundan
Hürrem oldu bu ravza-i îcâd
Oldu şâd âb-ı cûd-ı ihsânı
Bâğ-ı âlemde bende ve âzâd
Kıl da himmet Çubuklu'da ya'nî*

*Yapdı bir ayn-ı pâk ve sâff-ı nihâd
Habbezâ cilvegâh-ı bî-hemtâ
Gıpta-fermâ-yı (...) ve nevşâd
İtdi bir havz ile yine şimdi
Revnakın ol mesîrenin müzdâd
Havz ammâ ki buhayre-i kulzüm
Havz ammâ ki havz-ı cûy-ı nejâd
Bir gün evvel kûhsâr-ı vâlâya
Geldi devletle ol hizber-i cihâd
Seyre ikbâl idüb sa'âdetle
Ser-havza olunca pây-ı nihâd
Didi ol sadr-ı bî-karâr-ı çâker
Feyz-i akdesden idüb istis'âd
Ba'de-ezîn bu mesire-i hâssın
Nâmı olsun cihânda "Feyzâbâd"
(...) itdi şevkinden
Sâl-i târîhin eyledim ta'dâd
Oldu hakkâ ki bî-bedel târîh
"Câ-i dil-cû makâm-ı Feyzâbâd"*

1134

KANLICA CAMİİ

Banisi Kanunî devrinde bostancıbaşı ve 963'te Dukakin Mehmed Paşa'nın azlinden Mısır'a vali, 967'de mazul olan İskender Paşa'dır. Sonradan İstanbul'a geldiğinde Anadolu eyaleti ihsan olunup 978'de eyaleti askeriyeye Kıbrıs'ta Magosa Kalesi'nin fethine memur edilmiş ve fethinden iki gün sonra nefes darlığından vefat etmiştir.

Caminin karşısındaki türbede yatan diğer bir İskender Paşa'dır. Bu cami makberesinde Şeyhülislâm Yenişehirli Abdullah Efendi ve:

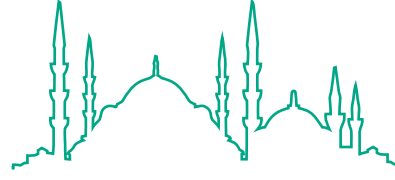
*Her tıfl-ı nev-âmûza gönül bağlama zinhar
Aşk oğlan oyuncağı değildir sakın ey yâr*

beytinin kaili Üsküdar kazasından mazulen vefat eden Bursalı Mehmed Emin Efendi de medfundur.

Caminin kitabesi şudur:

*Sadr-ı âlî İskender Paşa kerîm
Sufûdukellâhi zü'l-Kadri'l-Azîm
Kad benâ hâze'l-binâ li'l-âlemîn
Hasbeten li'l-Vâhidi'l-Ferdi'l-Kadîm
Kâle Rıdvânü'l-âli târîhehû
"Kulnâ Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm"*

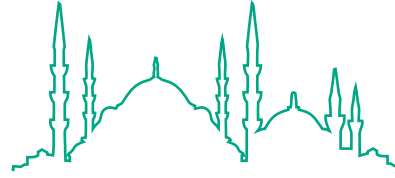
967

İSTANBUL CAMİLERİ

ANADOLU HİSARİ CAMİİ

Banisi Fatih Sultan Mehmed Han'dır. Vaktiyle bugünkü iskelenin karşılarında iken caddenin tevsii dolayısıyla üç dört yüz adım garba alınmak suretiyle vakfından 1347'de yeniden inşa ettirilmiştir. Kalenin toplar cihetindeki meydanda ve cami-i mezkûrun eski yeri karşısında Yasemin isminde bir kadının yaptırdığı mekteb var imiş. Çarşıdaki çifte hamam, Kanlıca'daki tek hamam bu mektebin müsakkafatındandır. Hisarın pazar kayığı da bu hatunun vakfidir.

İSTANBUL CAMİLERİ

DEĞİRMEN MESCİDİ - GÖKSU CAMİİ

Vaktiyle Göksu Köprüsü başında iken mürur-ı zamanla harap olan Değirmen Mescidi'ni Bebek'teki peksimet fırınında peksimetçibaşı olan Salih Ağa yeniden yapmıştır. Minberini Şeyhülislâm Dürrizâde Mustafa Efendi'nin mektupçusu Abdurrahim Efendi, Bursa'dan mazul iken koymuştur. Salih Ağa 1180 tarihinde vefat etmiştir.

Bu cami Abdülhamid-i Sâni tarafından imar edilmiştir.

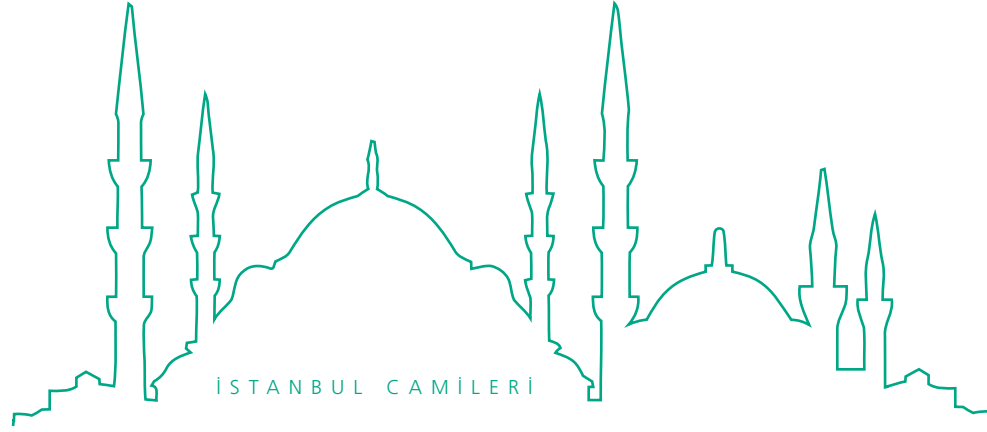

HİSAR MESCİDİ

Anadolu Hisarı'nda sırt üzerindedir. Banisi Sinaneddin Efendi'dir ki Sultan Mehmed müderrisi iken 921'de vefat edip Yayla Camii kabristanına defnedilen Sarı Gez Nureddin Efendi'nin damadıdır. Amasya'dan İstanbul'a gelerek tarik-i tedrise dâhil ve bazı menasıba nail olduktan sonra 954'te İstanbul kadısı ve 958'de Anadolu kazaskeri olmuştu. Badehu tekaüdü ihtiyar ederek hanesinde ibadet ve taat ile meşgul iken 93 yaşında olduğu hâlde 986'da vefat etmiştir. Kayınpederi yakınında medfundur. Minberini es-Seyyid Mahmud Dede Efendi vaz etmişti ki 1115 tarihinde Edirne'de hal' olunan Sultan Mustafa'nın üstadı ve şeyhülislâmı Feyzullah Efendi'nin damadıdır. O vakada İstanbul'da kadı bulunmakla Bursa'ya nefyolunup kemal-i zaruretle otuz sene mukim olduktan sonra 1144'te nakibüleşraf ve badehu Anadolu ve Rumeli payeleri ihsan olunarak 1147'de şeyhüslam olmuş, 1156'da ölmüştür.

Bu mescidin karşısındaki mesdud mektebin kitabesi şudur:

*Bint-i ulyâ-yı Mehmed Ali Paşa merhûm
Râh-ı Hakk'da hasenât itdi be-vefk-i dil-hâh
Mevki'inden yapılub işbu mu'allimhâne
Okusun zümre-i sıbyân idüb kesb-i refâh
Genc iken gitdi bu esnâda o genc-i ismet
Âh kim azm-i bekâ eyledi ol mâh eyvah
Mâder-i müşfikası Âdile Sultân'ı müdâm
Mazhar-ı sabr-ı cemîl ecr-i cezîl ide İlâh
Beyt-i mühmel ile târîhini yazdım Hayri
Rûh-ı bânîsine Firdevs ola ârâmgâh
"Yapdı bu mekteb-i hayriyeyi Hanım Sultân
İde mağfûr o merhûmeyi Mevlâ her gâh"*

KÜÇÜKSU CAMİİ

Bu mesiregâhta kadimden beri birkaç kasır mevcut olup Mahmud-ı Evvel buraya rağbet gösterdiğinden vaktin sadrazamı Divitdar Mehmed Paşa 1165 tarihinde tecdidine himmet ederek 840 zira arsa üzerine bir kasr-ı âlî yaptırılmış ve cenub tarafındaki dağdan su getirilip havuz, fiskiye ve selsebil inşasıyla tezyin olunmuştur. Bu kasrın karşısında Bostancı Ocağı'na mahsus bir mescid-i şerif yapıldı. Bu mescid de ba'de zaman harap olduğundan Selim-i Sâlis'in validesi Mihrişâh Sultan tarafından 1218 tarihinde tecdid olunmuştur. Önündeki meydana yapılan büyük çeşme hâlen susuzdur.

Kitabesi şudur:

Birinci cephe:

*Şehinşâh-ı cihân Sultân Selîm Han-ı hümâyûn-fer
Şu'â'-ı pertev-i iclâline peyk-i zafer yâver
Fezâ-yı sînesi gülzâr-ı mazmûn-ı me'ânîdir
Cihâna gelmemişdir böyle bir şâh-ı sühan-perver
Nigâhı mâye-i iksîr-i canbahş-ı sa'âdetdir
Künûz-ı cevher-i eltâfının hasret-keşi Kayser
Yed-i teshîre al şimden gerü heft-i ekâlîmi
Olunca râyet-i ikbâline avn-i Hudâ rehber*

İkinci cephe:

*Tulû'u Mihrişâh'dan gün gibi ol mâh-ı garrânın
Sipihre tâli'-i mes'ûdunu remz itdi Şeyh-i ekber
Bu âlemde hubâb-ı âb-ı lutfu olsa ger evzân*

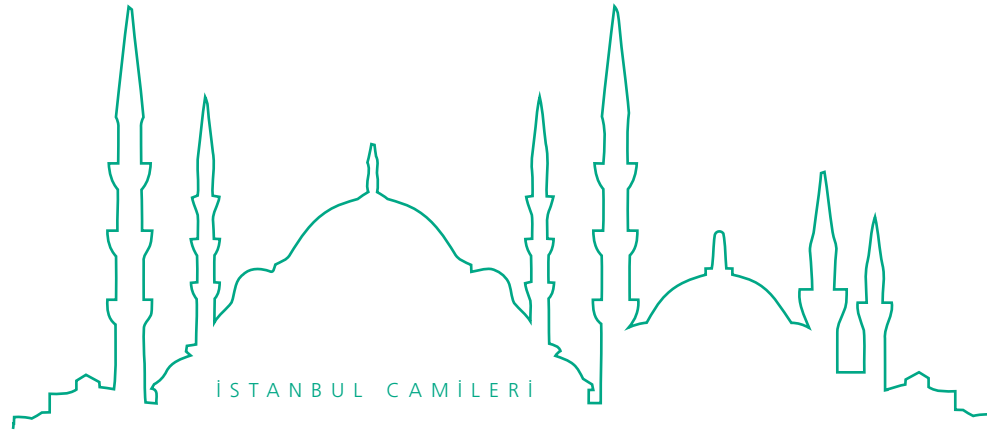
Ne mümkündür derâhîm ola ana bahr ile hem berr
 Bu câ-yı dil-küşâda yâdigâr olmak için her bâr
 Derûn-ı enverinde hayli müddetdir olub muzmer
 Yapıldı fî-sebîlillâh bu âsâr-ı cemîl el-hak
 Ola hoşnûd ü râzî hizmetinden rûh-ı Peygamber

Üçüncü cephe:

Mesûbât-ı cezîlin Vâlide Sultân-ı zî-şâna
 Hedâyâ itdi rûh-ı pâkine şâh-ı bülend-ahter
 Temâşâ eyleye züvvâr du'â-i sâhibü'l-hayra
 Hemân elfâz-ı ma'nâsın su gibi eylesün ezber
 Ferâmûş itdi dilden çeşme-i hûşîd ile mâhı
 Bu dil-cû menba'ı seyr eyleyüb çarh-ı sitem-perver
 Şehîdân-ı itâş-ı Kerbelâ'ya eyleyüb tebşîr
 Didi Rıdvân-ı cennet işte mâ nûş eyle gel kevser

Dördüncü cephe:

Nikât-ı lâfz-ı şîrîni çekerken satr-ı imlâya
 Kesildi su duyunca lezzet-i vasfında kand ü ter
 Çıkub kesdirme yoldan rağbet itmezken terâzûye
 Ne tâm kırat ile bulmuş suyun nev ma'den-i gevher
 Suyunca varmak ister mâcerâmız bundadır şimdi
 Olub sahn-ı çemende serv-i kad nâzende bir dilber
 Bu dil-cû çeşmeye şâyeste hâtif böyle bir târîh
 "Küçüksu viridi zîr-i kıt'a-i elmâsa zîb ü fer" (1221)

VANİKÖY CAMİİ

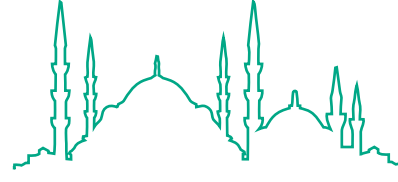
Bu köy mahalline fi'l-asıl Papaz Bahçesi denirmiş. Mehmed-i Râbi' devrinde Şeyh-i Sultanî Mehmed Vânî Efendi'ye burası temlik olunarak kendisi için bir yalı ile bazı haneler ve hâlen sahilde bu camiyi ve yanında bir medrese yaptırmış. Mustafa-yı Sâni saltanatında kendi hatt-ı destiyle yazdığı bir levhayı camiye talik etmiş, Mahmud-ı Evvel de bir mahfil-i hümayûn ilave eylemiş. Vüzerasından Divitdar Mehmed Paşa, Küçüksu Kasrı'nı tecdid eyledikten sonra 1166'da bu caminin de tecdidine muvaffak olmuştur.

Bani-i evvel Mehmed Efendi'yi Köprülü Fazıl Ahmed Paşa 1042'den Van'dan getirtip sonra Minkarizâde Şeyhülislâm Yahya Efendi'ye intisap ve taalluk-peyda etmekle yavaş yavaş iştihar ederek huzur hocası olmuş ve Sultan Mehmed-i Râbi'in Bahçekapısı'nda valideleri için yaptırdıkları yeni camide ibtida Cuma vaizesi kendisine tevcih olunmuştur. Mustafa-yı Sâni'ye şehzâdeliğinde hocalık etmiştir. Fazıl Ahmed Paşa'nın vefatında yerine 1078'de rikâb kaymakamı Kara Mustafa Paşa geçirilmiş, 1094'te Nemse'ye sefer vukuunda mûmâileyh Vânî Mehmed Efendi'yi ordu şeyhi tayin etmiştir. Peç Kalesi hezimetinden sonra Bursa'da Kestel karyesindeki çiftliğine nefyolunup orada sakin iken 1096'da vefat ederek oradaki camisi kabristanına gömülmüştür. Vefatı tarihi şudur:

O âli câh-ı efdalin melekler fevti târihin didiler: "Kürsîye Vânî Efendi çıkdı cennetde" (1096)

Süleyman-ı Sâni'nin şeyhülislâmı meşhur Feyzullah Efendi, Vânî Mehmed Efendi'nin damadıdır.

Banisi Kaymak Mustafa Paşa'dır. Müşâruni-
leyh 1133'te Vezir Hoca Süleyman Paşa'nın
vefatında kapudan-ı derya ve Sadrazam İbrahim
Paşa'ya damat olup 1143'te Patrona isyanında
kayınpederiyle birlikte şehid edilmiştir. Ceddi,
Kara Mustafa Paşa'nın Divanyolu'nda Parmak-
kapı kurbundaki medresesi mezarlığında med-
fundur. Bu caminin yanında bir de çeşme yap-
tırmıştır ki tarihini, 1172 tarihinde şeyhülislâm
olup ertesi sene vefat eden Çelebizâde İsmail
Asım Efendi müderrisliği esnasında söylemişti:

İSTANBUL CAMİLERİ

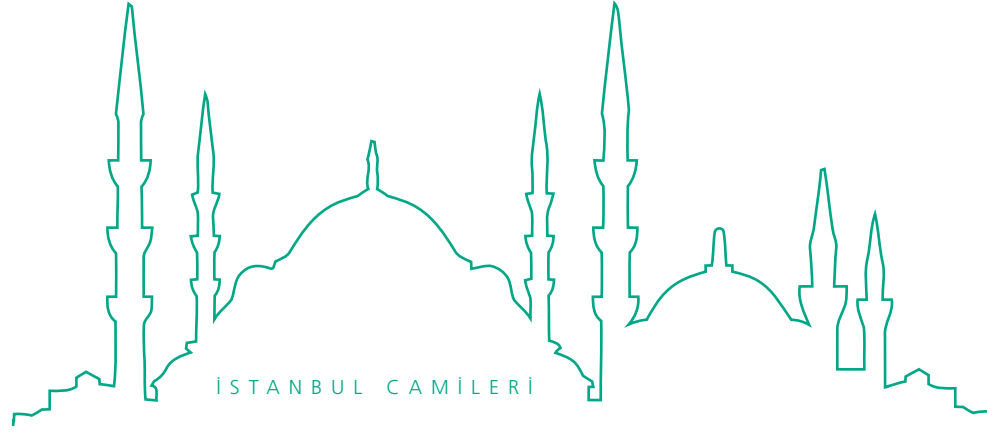
KULELİBAHÇE CAMİİ

*Şehinşâh-ı zamân Sultân Mahmûd Han-ı Gâzî'nin
Hatâlardan emîn itsün vücûd-ı pâkini Mevlâ
Nizâmü'l-mülk Âsaf-rütbe İbrâhîm Paşa kim
Anın seyrâb-ı ebr-i lutfudur hep gülşen-i dünyâ
O sadr-ı Bermekî-tînet idüb dâmâd-ı mümtâzı
Kapudân Mustafâ Paşa'yı bir gün kendüye hem-pâ
Gezerken sû-be-sû fülk-i hümâ-peykerle deryâda
Sa'âdetle bu nüzhetgâh-ı hûbu eyledi me'vâ
Biraz ârâm idüb esnâ-yı sohbetde ta'accüble
Buyurdu çünkü o sadr-ı cihân-ârâ niçün âyâ
Suyun bulmuş iken her yer zamân-ı pâdişâhîde
Bu seyrângâhda bir âb-ı sâf niçün olunmamış icrâ
Hemân-dem Mustafâ Paşa bu hayra eyleyüb niyet
O nutk-ı rûh-bahşı eyledi sad-şevkle ihyâ
Bu dil-cû çeşmeyi izn-i şerîfiyle idüb bünyâd
Nice leb-teşneyi âb-ı hayâta idicek irvâ
Du'â-gûy-ı kemîne bende Âsım didi târîhin
"Bu vâlâ çeşmeyi yaptı Kapudân Mustafâ Paşa"*

1137

Caminin minberini müderrisinden Voyvoda Ahmed Ağazâde Hattat Hasan Efendi koymuştur. Mürur-ı zamanla cami harap olmuş, Mahmud-ı Sânî 1253 tarihinde yenilemiştir. Kitabesi şudur:

*Sultân-ı cihân kutb-ı zamân Mahmûd Han
Bir misli ne geldi ne gelür devrâna
Yapdırdı bu nev-ma'bedi çün kasr-ı behişt
Döndü bu kazâ sâmile-i Rıdvâna
Bir beyt ile yazdım iki târîh-i güzîn
Pertev iderek hamd ü senâ Yezdân'a
"Kıldı Kuleli semtini cây-ı Firdevs" (1253)
"Nev câmi'-i zîbâ eser-i şâhâne" (1253)*

ÇINARLI MESCİDİ

Çengelköy iskele kurbundadır. Kapudan-ı Derya Abdullah Paşa 1234'te inşa ettirmiştir. Müşârunileyh bu karye ahalisinden birinin oğlu olup badehu Haseki zümresine dâhil, sonra serbostaniyan, başkapıkulu, sipahiler ağası, mirahur-ı kebir ağası ve sipahi olmuştur. 1234 Ramazan'ında kapudan-ı deryalığa ve 1238 Hâcî Salih Paşa azlinde sadarete geçmiştir. Badehu azil ve yerine Silahtar Ali Paşa nasbolunmuştur. Asıl ismi Gamdullah ise de Abdullah namıyla şöhret bulmuştu.

Mescidin duvarında asılı bir levha:

*Gelüb bir kutb-ı tâbân mühr ile imdâd-ı târîhi
Kapudân-ı sadr Hamdullâh Paşa emn-i Rabbânî*

1234

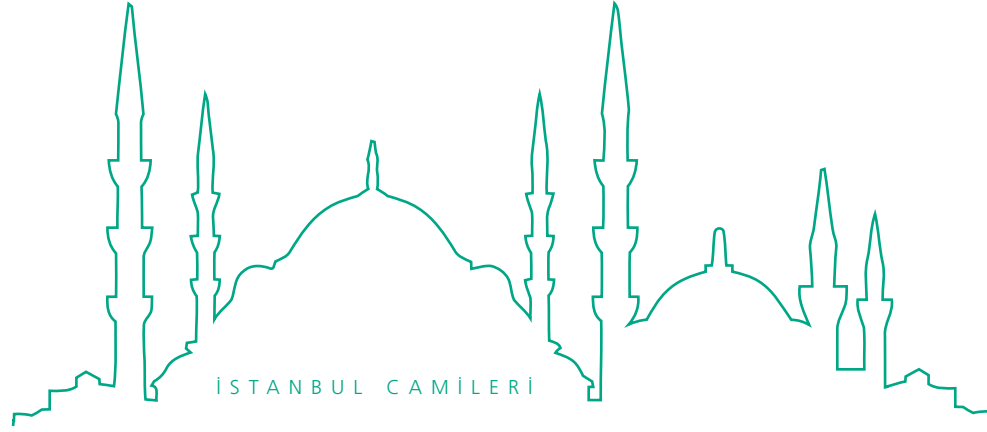

ÇENGELKÖY CAMİİ

Banisi el-Hâc Ömer Efendi'dir. Çengel Deresi kurbundadır. Merkadi buradadır. Tarih-i vefatı ve caminin tarih-i inşası malum değildir. Mahmud-ı Evvel validesi Saliha Sultan badehu minber vaz ve bir tuğla minare inşa ve camiye tamir ettirmiştir. Bilahare yanmış, 1312 tarihinde tecdid ve ihya olunmuştur. Kitabesi budur:

*Câmi'-i el-Hâc Ömer ki doksan altıda yanub
Kalmış idi arsa hâlinde on altı yıl tamâm
Vakfı bî-hâsıl bu yüzden çâre nâ-kâbil idi
Hâsılı beklerdi bir himmet bu hizmet ve's-selam
Bi'l-i'âne karyece inşâsını tasmîm idüb
Cümleten bu emr-i hayra eyledik ikdâm-ı tâm
İtmeyüb lâkin kifâyet eldeki mevcudumuz
Çâresiz kalmışken inşâât kısmen nâ-tamâm
Sâye-i lutfunda Sultân-ı Hamîdü's-şîmenin
Emr-i itmâmı müyesser oldu ber-vefk-ı merâm
Nâm-ı pâki hutbe-zîb-i minber-i devrân ola
Câmi'-i nüh kubbe oldukça İlâhî ber-devâm
Söyledi Sa'dî ma'a't-tebşîr târîh-i güher
"Lutf-ı Hakk'la buldu müjde câmi'-i karye hitâm"*

1312

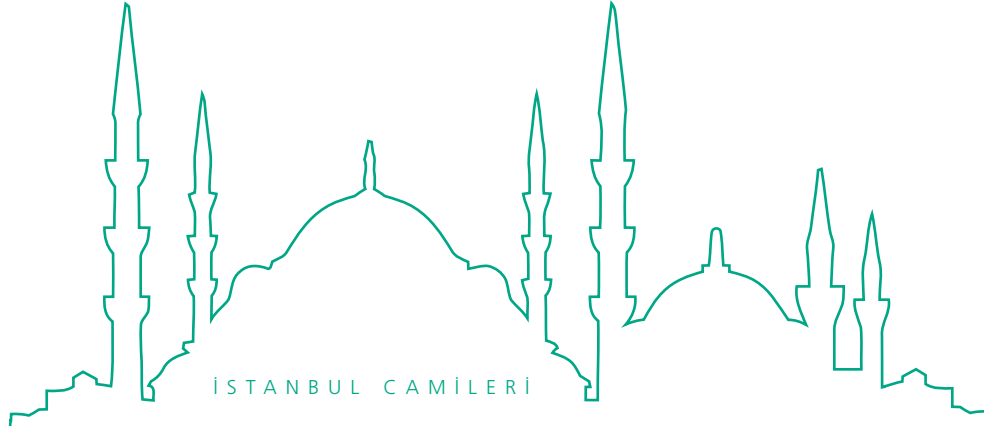

KERİME HATUN CAMİİ

Çengelköy, Yukarı Mahalle'dedir. Banisi Bâbüssaâde ağalarından olup 1066 tarihinde vefat eden Ahmed Ağa'nın validesi Kerime Hatun'dur. Kitabesi şudur:

*Kapu Ağası Ahmed Ağa annesi Kerîme Hatun'a lutf idüb Hudâ
Yapdı bunda bu münevver câmi'i varın itdi Hakk rızasına fedâ
Virüben Firdevs-i a'lâda makâm nâr-ı dûzahdan ide anı cüdâ
Sene bin altmış sekiz Zi'l-ka'dede buldu tamâm geldi hâtifden nidâ*

1068

BEYLERBEYİ CAMİİ

Banisi Abdülhamid-i Evvel'dir. Bir minareli olarak yapılmıştır. Mahmud-ı Adlî bir minare daha zam, camiye tamir ve tevsi, kârgir bir iskele ile bir muvakkat hane ilave buyurmuşlardır. Bu ameliyata 1235'te başlanıp 1236'da hitam verilmiştir. Bani-i müşârunileyh bu camiye valideleri Şermî Rabia Sultan ruhu için yaptırmışlardır. Kitabesi:

*Rûh-ı âlî-güher Vâlide Sultân için
Kasr-ı Firdevs gibi Hazret-i Sultân Hamîd
Yapdı bu câmi'-i pâki ide ecrin îsâl
O şehin vâlidesi Râbi'a Sultân-ı mecîd*

Valide-i müşârunileyhâ yeni camide medfundur. Tarih-i irtihalleri:

“Ola Şermî Kadın'ın menzili Adn-ı a'lâ (1135)”dır.

Caminin ittisalinde fevkani bir mekteb, mihrab cihetinde bir hamam bina edilmiştir. Camiye bir sene evvel Bahçekapı'daki türbe, medrese, imaret ve sebile emin nasbedilen Şehremini Hafız Mustafa Efendi bina emini tayin kılınmıştır. İmaretin inşasına şeyhülislâm-ı vakit olan es-Seyyid Mehmed Şerif Efendi ibn Şeyhülislâm Esad Efendi merhumun hemşireleri merhume Fitnat Zübeyde Hanım'ın uzun bir tarih-i ra'nâsı vardır ki son beyti budur:

*Düşerse bir düşer el-hak bu resme bir târîh
“Zehî imâret-i vâlâ-yı pâdişâh-ı zamân” (1191)*

Abdülhamid-i Evvel 1203 Receb'inde irtihal etmiştir. Müstakil türbesinde medfundur. [Bu türbede dört ay evvel hal' edilip Ramazan 1223'te irtihal eden Mustafa-yı Râbi' de gömülüdür.]

Medresenin inşasına Seyyid Yahya Tevfik Efendi'nin söylediği tarih şudur:

*Binde bir ancak düşer Tevfik ana târîh-i tâm
“Ehl-i ilme medrese yaptırdı Şeh Abdülhamîd” (1194)*

Bu zat bilahare şeyhüslilam olmuştur. Mektebin tarihi Lütfullah Efendi'nindir:

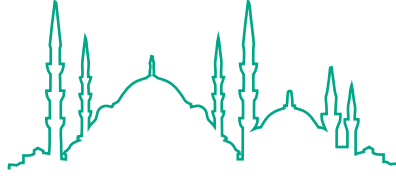
*Yazdı kalem-i Lütfî gibi târîh-i tâm-ı atyebi
“Sıbyâna yaptı mektebi şâh-ı cihân Abdülhamîd” (1191)*

Caminin binasına söylenilen tarihlerden biri:

*Ka'be'yi yâd itdirir dil-cû mekân hele (1192)
“Ma'bed-i matbû' ve nev bünyâd-ı Han Abdülhamîd” (1192)*

Mektebin 1229'da tamir ettirilmiş kitabesi budur:

*Sezâ Beylerbeyi'nde şâh-ı şâhâne eser inşâ
Ana olmuş muvaffak vâlidî sultân-ı devrânın
Cenâb-ı Han Mahmûd itdi izhâr el-veled sırrın
İdüb hayrâtın ihyâ vâlidî Firdevs-i me'vânın
Bulub bir dürr-i yektâ eyledi gencîne-i Kur'ân
Cenâh-ı câmi'u'n-nûr idi câyî kenz-i Furkân'ın
İder etfâl İzzet cevheri târîhini ezber
Ne vâlâ buldu mevki'-i mektebi Abdülhamîd Hân'ın (1229)*

İSTANBUL CAMİLERİ

KÜPLÜCE CAMİİ

Beylerbeyi kurbunda tepe üzerindedir. Banisi ahalidir. Kitabesi Şudur:

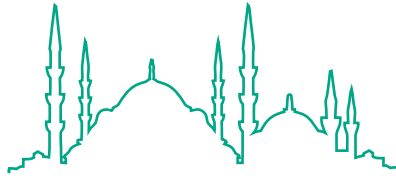
Hüsn-i niyet sa'y   himmet bir de tevfîk-i Hudâ
BirleŐ b geldi vücuda böyle te'sis-i g z n
Levh-i dilden çıkdı bir târîh cem lull h içün
"Bu mu'allâ câmi'i yapdırdı bak ihvân-ı d n"

1328

Minare Remziye Hanım nam sahib-i hayrındır. Kitabesi:

Sâhibetü'l-hayrât Gan  oğlu Al  AĞa kerimesi Remziye Hanım
Nezd-i câmi'de min re yapmağa bir s liha
Hasbeten lillâh itdi sarf-ı nakd-ı iktid r
Bir müezzin çıkdı a'l  eyledi târîhini
F tma Remziye Hanım eyledi bünyân-ı menâr

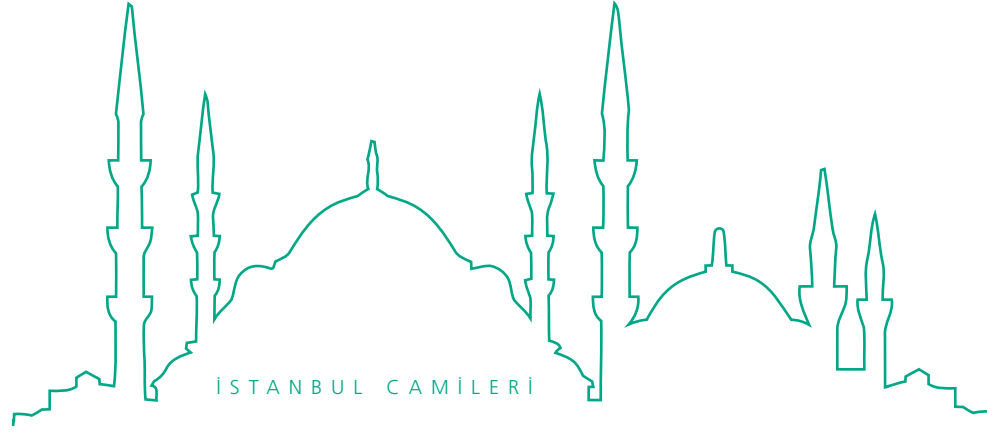
1328

İSTANBUL CAMİLERİ

BURHANIYE CAMİİ

Beylerbeyi kurbunda Burhaniye Muhacir Mahallesi'ndedir. Banisi Abdülhamid-i S n , tarihi 1320 senesidir.

FİSTIKLI MESCİD

Beyleybeyi'nde Abdullah Ağa Camii kurbundadır. Banisi İmâm-ı Sultanî el-Hâc Hafız Emin Efendi'dir. 1261'de vefat etmiştir. Mescidi kabristanında gömülüdür. Mezar taşında şöyle yazılıdır:

*Hâfız Emîn Efendi
Çok yıl büyük ağaya
Evkât-ı hamse içre
İtmiş idi imâmet
Oldu hatîb-i Eyyûb
Sonra imâm-ı Şâhî
Hem Mekke pâyesiyle
Bulmuşdu şân ü şöhret
Kesdirdi hasta iken
Vustâ benân-ı pâyın
Bâdî-i mevti oldu
Def' olmadı sekâmet
Kanı aka aka âh
Göçdü Muharrem içre
Olsun şefî'i ferdâ
Şâhenseh-i şehâdet
"Kıldı Emîn Efendi
Bezm-i Na'im'e rihlet" (Yevm-i ehad, 11 Muharrem 1261)*

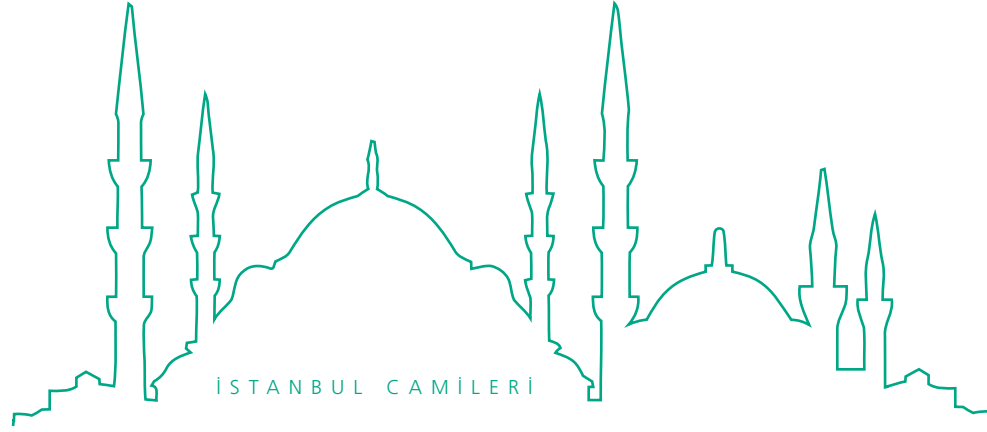

ABDULLAH AĞA CAMİİ

Beylerbeyi'nde İstavroz nam mevkidedir. Banisi Bostancıbaşı Abdullah Ağa'dır. Mûmâileyhin Langa'da ve Kısıklı'da iki mescidi daha vardı. Langa'daki yanmış, diğeri 1346 senesinde Evkafça yenilenmiştir. Merkadi Kısıklı'daki mescidi haziresindedir. Vefatı 1000 (mezar taşında 895 tarihi görülmektedir) tarihindedir. Hayratının evkafı ba'de zaman yeni camiye ilhak edilmiştir. Mahmud-ı Adlî zamanında bir mahfil-i hümayûn ihdas ve cami esaslı surette tamir olunmuştur. Kitabesi şudur:

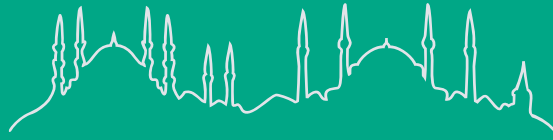
*İmâm-ı ehl-i sünnetdir kılan bu câmi'i ihyâ
İde Allâh te'âlâ şevket ü dârâtını memdûd
Temelden eylemişdi anı Abdullah bünyâd
Harâb oldu velî vakfında nakdi yoğidi mevcûd
Kılub emvâl-i evkât-ı hümayûnuyla âbâdan
İlâve eyledi hayrâtına ol şâh-ı sâhib-i cûd
Olunsun bâbına âvîze Rif'at cevherin târîh
"Bu ra'nâ câmi'i tecdîd kıldı Adl-i Han Mahmûd" (1248)
el-Fakîr Yesârîzâde Mustafa İzzet gufire lehümâ*

Devr-i Abdülhamid'de dahi tamir edilen bu camiyi Hamdullah Paşa tecdid ve tevsi eylemiştir. Mûmâileyh Deli Abdullah Paşa namıyla meşhurdu. Serbostaniyan-ı hassa, sipahiler ağası, serçavuşan, mirahur-ı evvel, kapudan-ı derya ve 1238 Safer'inde Salih Paşa yerine nail-i mühür olmuş; üç ay sonra azledilerek mütekaiden İzmit'te mukim iken üç dört ay sonra vefat eylemiştir. Yerine silahtarlıktan muhrec Ali Paşa nail-i mühür olmuştur.

NAKKAŞ CAMİİ

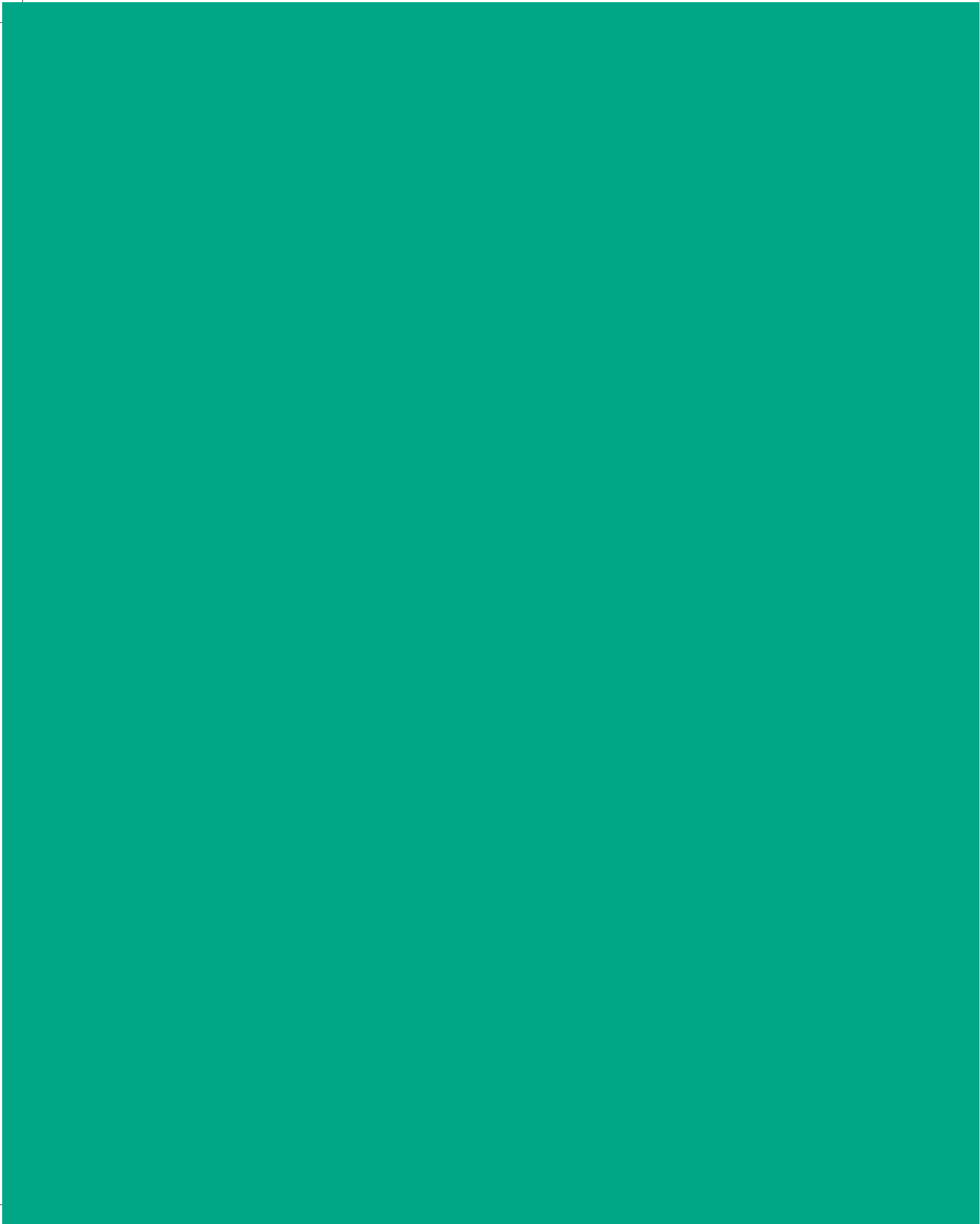
Kuzguncuk, Beylerbeyi arasında, deniz kıyısındadır. Ahşaptır. Banisi Uryanizâde Esad Efendi'dir (vefatı 1306). Edirnekapı'da Şehitlik'te medfundur. Binası tarihi 1310 (?) senesidir.

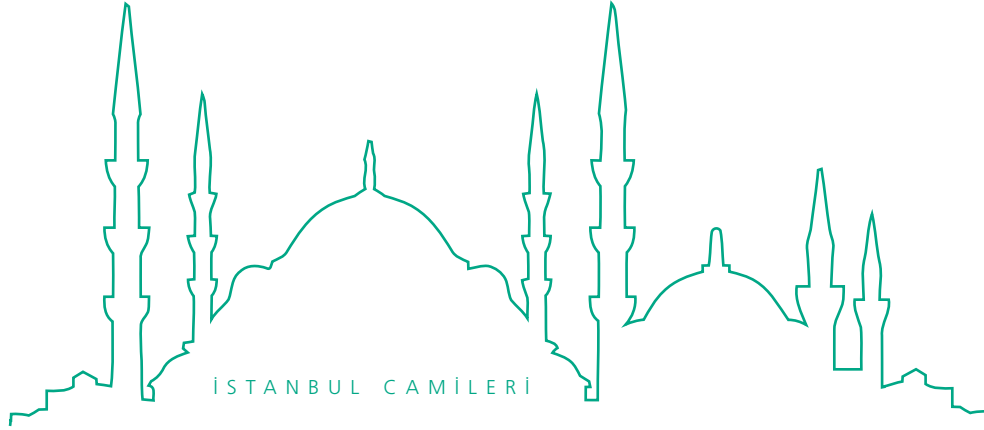

İSTANBUL CAMİLERİ

ÜSKÜDAR:

PAŞALİMANI-KAVAK İSKELESİ

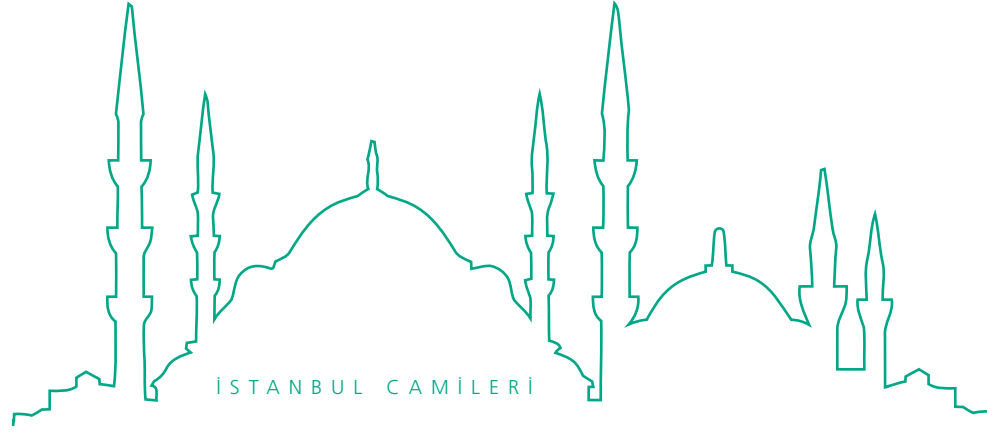

ŞEMŞİ PAŞA CAMİİ

Üsküdar'da bu nam ile anılan mahalde, haraptır. Banisi Şemsi Ahmed Paşa, Selim-i Evvel'in nüdemâ ve kurenâlarından olup silsile-i nesep-leri Halid ibn Velid hazretlerine peyvestedir. Harem-i hümâyûnda perverde olup badehu avcıbaşılıkla (silik?) ve sonra bölük ağaları zümresine ilhak ve gâh ulufeciyan ağalığı ve gâh sipahiyan ağalığı gibi hizmetlerde istihdam olunmakta iken mirimiran-ı Şam, badehu Sivas ve Anadolu emirülümeralığıyla da bekâm olduktan sonra Rumeli mirimiranı olmuştur. Ashab-ı ilim ve irfandan hünermend, nazım ve nesire kadir, silahşörlük ve şikârbazlıkta manendi nadir bir zat idi. İbtida Sultan Süleyman, badehu Sultan Selim, sonra Murad ibn Selim'e musahib olmuştur. Kendi ismiyle müsemma bir kasır Sultan Selim için bina ettirmiş ve karibinde bu cami-i şerifle bir medrese binasına muvaffak olmuştur. İtmamı 988'dedir. Kendisi civarında türbe-i mahsusada medfundur. Aynı sene vefat etmiştir: "*Küsûf-ı Şemsü'l-ma'ârif*" (988).

PAŞALİMANI CAMİİ

Üsküdar-Kuzguncuk arasında bu namdaki liman karşısındadır. Banisi III. Mustafa silahtarlığından muhrec Abdurrahman Ağa, Üsküdar'da Dedeler kurbunda Yanık Ömer Kapısı civarında medfundur. Cami derununda asılı levha:

Fehmî hâtifden dinildi bî-bedel târîh kim

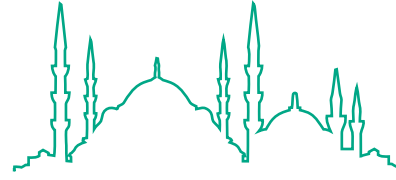
“Secdegâh olsun Resûl’ün ümmetine bu mekân” (1180)

Bani-i mûmâileyh dört sene sonra vefat etmiştir. Cami kurbunda bazı ashab-ı hayır sonradan bir çeşme ve namazgâh inşa etmişlerdir. Yakınında bir de Bektaşî tekkesi ihdas olunmuştu. 1241 evâhirinde Bektaşî tekkeleri yıkıldığında bu [da] tahrip edilmiştir.

Üsküdar İskelesi karşısındadır. Banisi Kanunî'nin kızı ve Rüstem Paşa'nın karısı Mihrimah Sultan'dır. 954 tarihinde, Rüstem Paşa'nın ilk sadaretinde ikmal ettirmiştir. Medresesi, imareti ve bir şerefeli iki minaresi vardır. Kapısı kemerinde: *“Essese bünyâne hâze'l-mescid el-câmi'ül-müşeyyedi'l-erkâni sâhibetül-hayrât ve'l-hasenât ismetihi'l-melikü'd-dünyâ ve'd-dîn Hanım Sultân hassahallâhu te'âlâ bi-mezîdi'l-ih-sân bint hâkânül-havâkîn fi'l-hâfikayn sultânü's-selâtîn fi'l-meşrikayn âmirü ma'mûretü'l-arz bi'l-adli ve'l-ih-sân müessisi bünyânü'l-emni ve'l-amân li-ehli'l-îmân es-sultân ibnü's-sultân es-sultân Süleymân Han ibnü's-Sultân Selîm Han hullide hilâfetihî hulûdü'z-zamân ve temme bi-menni'l-Mennân fî şehri Zil-hiceti'l-harâm min şuhûri seneti erba'a ve hamsîn ve tis'a mieti”* yazılıdır. Müşârunileyhânın bir camileri de Edirnekapı'da, diğeri Merdivenköyü'ndedir. Kendileri babasının hayatında bu caminin itmamından on sene sonra 964'te irtihal edip Süleymaniye pederi türbesine gömülmüştür. Zevci Rüstem Paşa da dört sene sonra mesned-i vezarette iken vefat etmiş, Şehzâde Camii'ndeki türbesine gömülmüştür.

Rüstem Paşa'nın diğeri zevcesinden doğma Osman Bey, Murad-ı Sâlis evâilinde vefat etmekle bu caminin sağ minaresi dibine defnolunmuştur. Vefatına Hükmi nam şair şu tarihi demiş, mezar taşına kazılmıştır:

İSTANBUL CAMİLERİ

İSKELE CAMİİ - MİHRİMAH CAMİİ

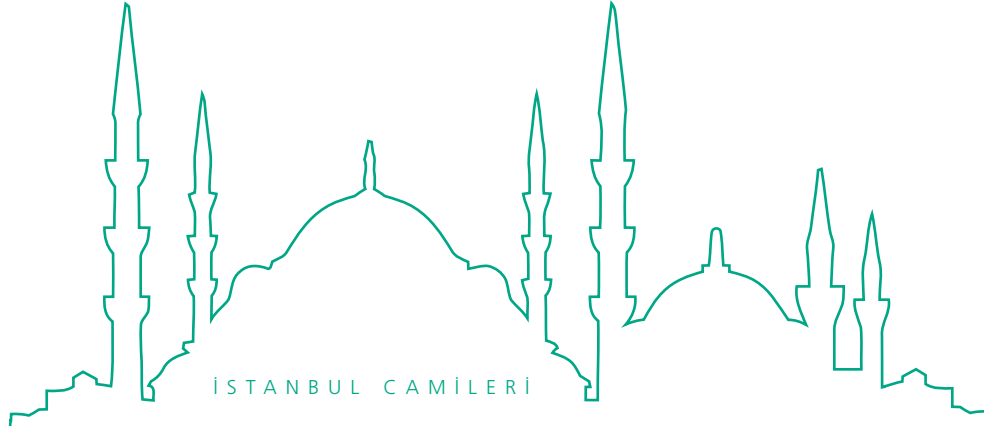
*Mîr-i pâkîze neseb-i Hazret-i Osmân Bey'in
Mürg-i rûhu idicek bâğ-ı cinâna tayrân
Eyleyüb rûhuna sıdkile du'âlar Hükâmî
Didi târîh "Cinân ola makâm-ı Osmân"*

984

"Daldı rahmet denizine kapudân (961)" tarih-i vefatıdır.

Müşârunileyh biraderi Rüstem Paşa'dan sonra kapudan olmuştur. Beşiktaş'taki caminin sahibidir.

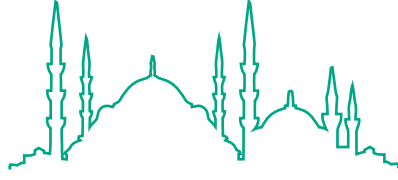

SÜLEYMAN AĞA CAMİİ - BÂBÜSSAÂDE AĞASI CAMİİ

Üsküdar İskelesi kurbundadır. Tarihi şudur:

“Essese bünyâne hâzihi'l-buk'ati'l-mübâreketi Süleymân Ağa ibn Abdullâh taleben li'r-rahmeti ve vaka'a'l-hatmi fî Receb li-seneti isnâ aşer ve tis'a mie fî evâil-i Cemâdiye'l-âhire (912)”

Ağa-yı mûmâileyh Bayezid-i Veli zamanında kapıağası olmağla bu cami-yi o vakit yaptırmıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

ŞEYH CAMİİ

di'nin türbesi civarında Tekkeli Mustafa Paşa da medfundur: “*Tecâvezallâhu an seyyiâtihi (1080)*” tarih düşmüştür.

Caminin dış kapı kemerindeki kitabesi şudur:

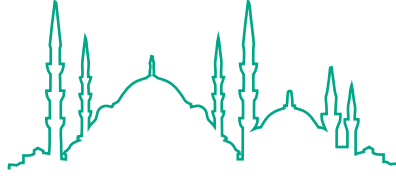
*Defter-i erbâb-ı hayra eylemişdi kayd-ı nâm
Yapdırub bu ma'bedi vaktiyle bir zât-ı sa'îd
Kalb-ı âşık-veş mürur-ı vakt idüb ammâ harâb
Olmaz olmuşdu vücudundan ahâlî müstefîd
Hazret-i şâh-ı cihânın Bahri Paşa bendesi
Kıldığın celb-i da'avât itmeğe sa'y-i mezîd
Sûret-i hâli imâm-ı müslimîne söyledüb
Eyledi inşâsına tahsîl-i fermân-ı ekîd
Habbezâ şâhenşeh-i devrâ ki sergerdâr olur
Âsitân-ı şevketin takbîl için çarh-ı anîd
Sîm ü zer rîzân ider bârân gibi her canibe
Pek büyük mîzâb-ı ihsândır o sultân-ı vahîd
Bir yere cem' itseler âlemdeki hayrâtını
Bir mu'azzam şehr olur gâyet dil-ârâ ve sedîd
Olsun şehr-i şerefzânın bu da bir mescidi
Pâyidâr itsün kıyâm-ı haşre dek Rabbü'l-Mecîd
Eyleyüb ins ü melek her kûşesinde i'tikâf
Kılsun ol şâh-ı felek-câha senâyâ-yı adîd
Nâsa i'lân eylesün Kâzım kulu târîhini
“Bu mu'azzez câmi'i yapdırdı Han-ı Abdülhamîd”*

1304

İç kapı kitabesi:

*Kethüdâ Arslan Ağazâde ki nâmı Mustafa
Fazl-ı Hakk'la açıldı ana ebvâb-ı sülük
Câmi'i yapmak için mâln vasiyet eyleyüb
Eylemişdi peyrev-i muhtâr ashâb-ı sülük
Zikr ü tevhîd ile ihyâ eyle yâ Rabb câmi'i
Ta ki icrâ oluna etvâr u âdâb-ı sülük
Pîr-i tamâm oldukda Hâfız didi târîhin anın
Câmi'-i ashâb-ı sünnet cây-ı erbâb-ı sülük*

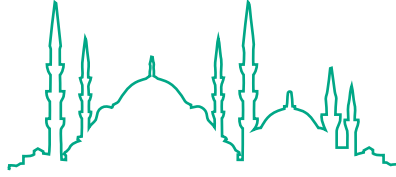
1061

İSTANBUL CAMİLERİ

ODALAR İÇİ MESCİDİ

Bülbüldere kurbunda, Serçe Hatun-Feyziye arasındadır. Banisi Mumcubaşı Mehmed Ağa'dır.

İSTANBUL CAMİLERİ

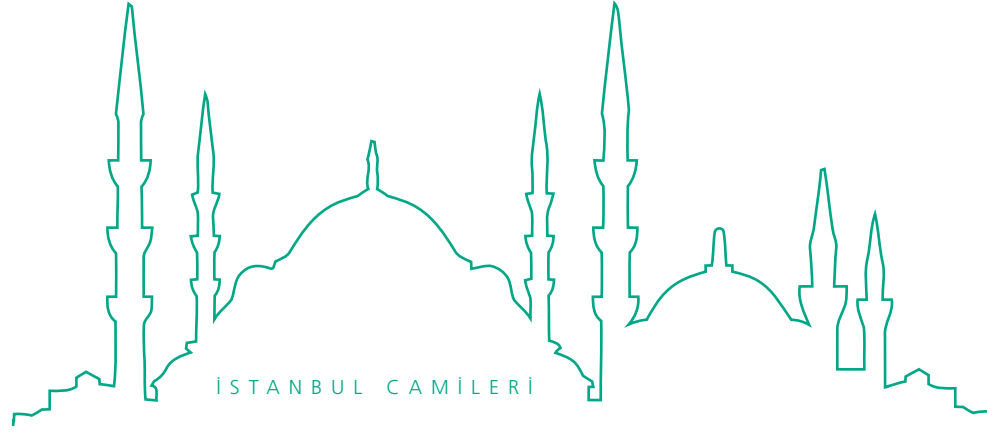
FEYZİYE MESCİDİ

Üsküdar'da Bülbülderesi'ndedir. Avlu kapısı kemerinde şu kitabe vardır:

*Habbezâ kim vâdî-i Bülbül'de ashâb-ı kerem
Yapdılar bu ma'bedi el-hak latîf ü dil-nevâz
Münzevî bir zâhid-i hak-bîne benzer gûyiyâ
Hakk'a el açmış bu kabristân içre eylez niyâz
Şâh-râh üzre dinlemiş aşk ile eyler nidâ
Es-salâ yâ mü'minîn gel benle eyle keşf-i râz
Re'fetâ itmâmına yazdım zehî târîh-i tâm
"Âbidâ gel câmi'-i Feyziye'de eyle namâz"*

1300

Bu mescidin minberi yoktur.

ŞEYHÜLİSLÂM CAMİİ - MİRZAZÂDE CAMİİ

Üsküdar'da Sultantepe'sindedir. Banisi Mirzazâde Şeyh Mehmed Efendi'dir. Şeyh Mehmed Efendi 1147 tarihinde vefat etmiştir. Pederleri İstanbul'dan mazulen 1093'te vefat eden Mirza Mehmed Efendi'dir. Bu zat Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin damadı olup tayy-ı meratible 1143'te Mahmud-ı Evvel'in cülusunda *Behcetü'l-Fetâvâ* sahibi Yenişehirli Abdullah Efendi'nin azlinde meşihate geçirilmiş, "*Hüve indî bahr-i ilm ü aleyhi'l-fetvâ*" tarih düşmüştür. Lakin o sıralarda zaaf-ı başara düçar olduğundan Paşmakçızâde es-Seyyid Abdullah Efendi kendisini istihlaf etmiştir. Hanesinde taatle meşgul iken aynı sene irtihal eylemiş, Tunusbağı kurbunda valideyni yanına gömülmüştür. Meşihati yedi aydır.

Hîn-i vefatında mahdumları es-Seyyid Mehmed Said Efendi, Bursa'da mazul olup 1183'te Pirizâde Osman Saib Efendi'nin vefatında sadr-ı fetvaya nail, 1187'de terk-i mesned ederek ertesi sene dar-ı ukbaya âzim olmuşlardır. Vefatına "*Hâtîme-i ulemâ (1188)*" tarih düşmüştür.

Caminin tarih-i binası 1143'tür. İtmamında Hekimoğlu Ali Paşa sadrazam bulunmakla hitabet, imamet ve müezzin vazifelerinin her birini onar akçe olarak tayin etmiştir.

Üsküdar'da Sultantepe'sindedir. Banisi Abdülbaki Efendi'dir. Mezarı ve tarih-i vefatı meçhuldür. İtmamına *Melhame* sahibi Cevrî Efendi'nin dediği bu tarih kapısı kemerinde yazılıdır:

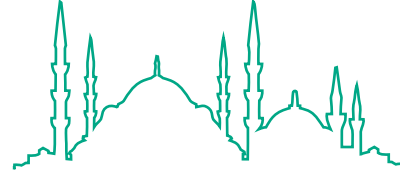
*Niyet-i ihlâsla bir ehl-i hayr
Eyledi emr-i Resûl'e iktidâ
Sa'y idüb bu ma'bedin bünyâdına
Yapdı himmetle kabûl itsün Hudâ
Hayr-ı bâkî oldu bu câmi' diyüb
Eylesünler kudsiyân dâim nidâ
Hakk vire bânîsine ecr-i azîm
Farzı beş vaktin olundukça edâ
Fikr idüb târîhini Cevrî didi
"Beyt-i tâ'at ma'bed-i ehl-i hüddâ"*

1054

[Cevrî Efendi'nin müretteb divan-ı eş'ârı vardır. Tarih-i vefatı 1065'tedir. İsmi İbrahim'dir. Bayramiyededir.]

Karibinde bir mektebi de vardı. Cami 1292'de tamir edilmiştir. Kitabesi şudur:

*Şu yerde var idi evvel zamandan bir ibâdetgâh
Harâb olmuşdu sonra korkulurdu indirâsından
Otuz yıldır derûnuna edâ-yı farz olunmazdı
Cemâ'at girmez olmuşdu ana havf ü hirâsından
Bu kere lutf idüb bir sâhib-i hayr-ı himem-pîrâ
Yapıldı nev-be-nev oldu metîn eski binasından
Güzel inşâ idildi resmi hüsnü dil-nişîn oldu
Bu a'lâ bir eserdir hüsn-i himmet muktezasından
Senîh ehl-i salâtı eyle şu târîh ile tebşir
"Yine ta'mîr olundu müjde bu ma'bed esâsından" (Fî 15 Ş. sene 1292)*

İSTANBUL CAMİLERİ

ABDÜLBAKİ EFENDİ CAMİİ

- Üsküdar'dan görünüm.

ÜSKÜDAR . 32

- Üsküdar'dan görünüm.

4

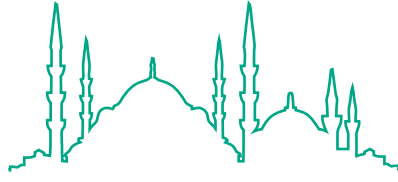

HATİCE HÜSNA HATUN MESCİDİ

Üsküdar'da Sultantepe'sindedir, fevkanidir. Baniyesi kul cinsindedir. Kabri mihrab önündedir. Cami yanmış, 1318'de teccid edilmiştir. Kitabesi şudur:

*Cenâb-ı Hâce Hüsnâ Hatun merkadidi[r] bu mahal yâ hû
Geçüb gitme oku bir Fâtiha it ruhuna ihdâ
O hayr-endîş yapub bu mescidi bir asır evvelde
Ahîren ta temelden bir harîk itmiş idi imhâ
Yapıldı sâye-i şâhânesinde hüsn-i tarz üzere
Şehinşâh-ı zamânın ömrünü efzûn ide Mevlâ
Münîrâ söyledim itmâmına târîhini lafzen
Tamâm oldu bin üç yüz on sekizde câmi'-i zîbâ*

1318

İSTANBUL CAMİLERİ

CEDİD VALİDE CAMİİ

Caminin kitabesi şudur:

Penâh-ı dîn ü devlet Vâlide Sultân-ı ‘âlî-şân
Mükerrem mâder-i Sultân Ahmed Han-ı mülk-ârâ
Riyâz-ı cennet itmişdir cihânı yümn-i âsârı
Odur âlemde şimdi âmir-i ma’mûre-i ukbâ
Ola şâyeste-i gufrân-ı Bârî zikr-i bi’l-hayrî
Hemîşe masdar-ı envâ-ı hayrât eyleye Mevlâ
Li-vechillâh olub bu câmi’e tarh-efken-i bünyâd
Tarîk-i Hakk’da bir âlî eser itdi yine ihyâ
Bu câmi’dir melâz-ı subha-gerdân-ı hulûs-âmîn
Bu câmi’dir metâf-ı kudsiyân-ı âlem-i bâlâ
Cemâ’at penç vakt ihlâsla gülberg-i da’avâtı
Muhammed Mustafâ rûh-ı şerîfine ider ihdâ
Zehî ferruh ibâdetgâh-ı pür-feyz-i mukaddes kim
Derûnu hâlet-efzâdır misâl-i Ka’be-i ulyâ
Kubâb-ı sakf-ı pâki künbed-i gerdûn ile hem-ser
Îmâd-ı tâk-ı berki amûd-ı subh ile hem-pâ
Müşebbek revzen-i rûşen-nihâdî matla’-ı envâr
Mu’allâ mahfil-i şâhenşehi mihr-i ziyâ-bahşâ
Beyâz-ı şem’-i mihrabı şu’â-ı nahl-ı nûr-endûd
Sevâd-ı dûde kandîli kuhl-i dîde-i havrâ
Mücellâ ol kadar her câm-ı billûru ki aksinde
Nümâyân oldu eşkâl-i nukûş-ı târem-i mîna
Mukavves ebruvân-ı tâkına cevzâ kemer-beste
Mukarnas turre-i matbû’una hûrşîd ruh-fersâ

Üsküdar’da çarşı içindedir. Ahmed-i Sâlis valideleri “Gülsüm Emetullah” için yaptırmıştır. Müşârunileyhânın büyük oğlu II. Mustafa da Karaköy’deki Yeni Cami’yi yaptırmıştı. Bu caminin iki minaresi, mahfil-i hümayûn, sebil, çeşme, imaret, sıbyan mektebi ve sairesi mükemmeldir. Emetullah Valide 1127 tarihinde oğlu III. Ahmed ile Edirne’ye gittiklerinde vefat etmiş, naaşı İstanbul’a getirilerek camisi harimine gömülmüştür. İki oğlu ile zevci Mehmed-i Râbi’-i saltanatlarını görmüştür.

Verâ-yı ebr-i şerme girdi gayretle hilâl oldu
Görünce mehce-i âlem-fürûğun gurre-i garrâ
Harîm-i dil-keş-i pehnâveri harmengeh-i tâ’at
Ruhâm-ı ferş-i sahnı gevher-i gencîne-i takvâ
Olaydı atlasında nakş-ı encüm çarh-ı vâlânın
Düşerdi pîşgâhında Hatâyî bûriyâ-âsâ
Zülâl-i havzı icrâ itdi hükm-i âb-ı hayvânı
Kuru bir nâmı kaldı çeşme-i Hızır oldu nâ-peydâ
Şarâb-ı Kevser’in aynı demek cüsbân idi Kevser
Olaydı neşve-bahş-ı teşnegân-ı sâha-i gabrâ
Menârı serv-i zîbende hurâm-ı gülşen-i tevhîd
Müezzinler hezâr nağme-perdâzı anın gûyâ
Nîgeh-pîrâ-yı enzâr-ı hired her şekl-i mergûbu
Mücessem nûrdur ser-tâ-kadem bu câmi’-i vâlâ
Olub zühhâd-ı âlem çehre-sâ-yı hâk-i dergâhı
Du’â-yı hayr-ı sultân cihânı eyler istîfâ
Kemâl- i’tikâd-ı pâkla ihlâsa mebnîdir
Ki tevfiik itdi Bârî ana böyle hayr-ı müstesnâ
Şürû’-ı vaz’-ı bünyâdına kim târîh ola “Hûrşîd” (1120)
Aceb mi neyyir-i a’zam gibi olsa şeref-pîra
Sezâdır Tâibâ derc eyleyüb bir beyt-i ma’mûre
İki târîh ile hüsn-i hitâmın itseler imlâ
“Mahallinde yapıldı Vâlide Sultân’ın âsârı” (1122)
“Güzîde beyt-i tâ’ât-ı Îlâhî ma’bed-i zîbâ” (1122)

İç avlusundaki büyük şadırvan kitabesi:**Birinci cephe:**

Zehî hoş tarh-ı şâdırvân dil-cû-yı safâ-güster
Ki ayn-ı selsebîl sahn-ı cennet dinse erzânı

İkinci cephe:

Göreydi havz-ı berrâkında bu âb-ı revân-bahşı
Sikender ârzû itmezdi hergiz âb-ı hayvânı

Üçüncü cephe:

Hezâr nağme-senc eyler hevâsı murg-ı tasvîri
Virir hüsn-i Nebe'yi dil-nişîni zevk-i rûhânî

Dördüncü cephe:

Bakılsa bir içim sudur letâfetle bu şâdırvân
Ki şîrîn-kâm eder her-dem zülâli neşve-cûyânı

Beşinci cephe:

Güzel buldu suyun mecrâ-yı ayn-ı mekramet hakkâ
Olunca böyle olsun hayr-ı cârî feyz-i Rabbânî

Altıncı cephe:

Su gibi ezber itsün Tâibâ şâdâb olub âlem
Du'â-yı Vâlide Sultân-ı âlî-kadr-i zî-şânı

Yedinci cephe:

Hemîşe mevrîd-i hayr ide zât-ı hümâyûnun
Dolandıkça cihânda cûlar etrâf-ı gülistânı

Sekizinci cephe:

Didim icrâ edince bir dem-i hurremde târîhin
“Zehî zîbende şâdırvân-ı mülk-ârâ-yı sultânî” (1123)

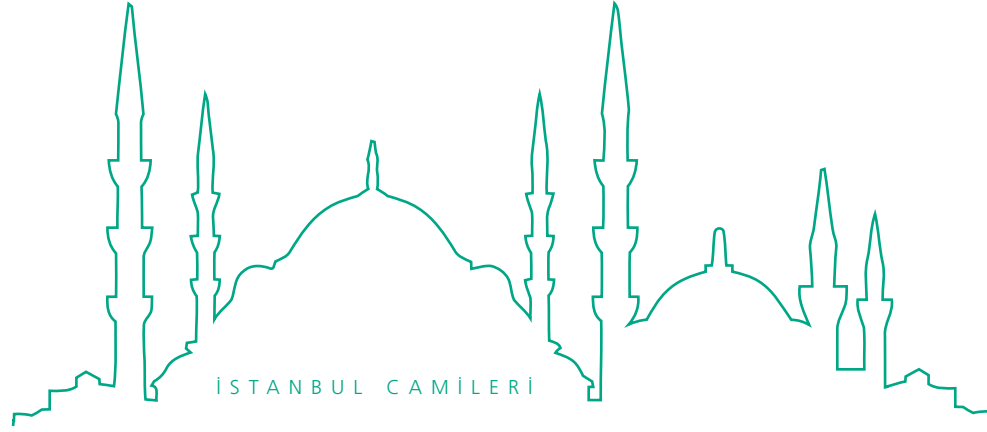
Dış avlu duvarında köşe başındaki sebil:

Vâlide Sultân o siddîke-şemâyil kim Hudâ
Nice hayrât-ı azîme anı mazhar eyledi
Hayr ile nâm-ı şerîfi dehre oldu münteşir
Müşk ü anber gibi âfâkı mu'attar eyledi
Hayr-ı cârî ile virdi halkına tâze hayât
Üsküdâr'ı pertev-i lutfu münevver eyledi
Bu zülâl-i hoş-güvâra yapdırub bir selsebîl
Mü'minîne sanki bezl-i nehr-i sükker eyledi
Dir Na'imâ âbını nûş eyleyen târîhini
“Vâlide Sultân sebil-i mâ-i Kevser eyledi”

1121

Sebilin çeşmesi:

Mehd-i ulyâ devha-i gülşen-sarây-ı saltanat
Mâder-i Sultân Ahmed Han-ı fârûk-ihtisâb
Yümnile tarh-efgen-i bünyâd olub bu çeşmeye
Eyledi dil-teşnegân-ı Üsküdâr'ı neşve-yâb
Oldular gark-ı zülâl-i çeşme-sâr-ı mekramet
Cân virirken bir içim su hasretinden şeyh ü şâb
Gelsün İskender içüb bulsun hayât-ı sermedi
Gezmesün zulmetde var iken bu ayn-ı müstetâb
Âlem-i dünyâda bu ecrin mükâfâtı muhâl
Ede Kevser ile cennetde telâfî Bû Türâb
Derc idüb bir beyte Tâib iki târîh-i latîf
Her gelen atşâna dir Hızr eyleyüb sevk-i savâb
“Vâlide Sultân bünyâd itdi bu nev çeşmeyi” (1121)
“Rûh-ı pâk-i Mustafâ aşkına gel iç âb-ı nâb” (1121)

GÜLFEM HATUN CAMİİ

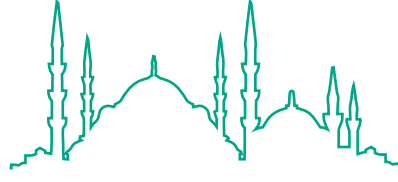
Üsküdar'da Kara Davud Camii kurbundadır. Banisi Sultan Süleyman'ın Harem cariyelerindendir. Cami karibinde yola nazır türbesi ve ittisalinde mektebi vardır. Mezar taşında:

Sâhibetü'l-hayrât sa'îdühû şehîdühû Gülfem Hatun fî seneti tis'a ve sit-tîn ve tis'a mie (969)

yazılıdır. Cami ba'de zaman yanmış, 1285'te yenilenmiştir. Kitabesi şudur:

*Hamdülillâh yine ma'mûr olub oldu ibâdetgâh
Bi Gülfem Câmî'î yanmış idi bir hayli sâl akdem
Nice ashâb-ı hayr u himmet arz-ı iştirâk itdi
Nukûd-ı vâfire sarf eyleyüb inşaya çok âdem
Senîhâ gül gibi târîh açıldı bâğ-ı tab'ımda
"Gülistâna şebîh oldu yapıldı Câmî'-i Gülfem"*

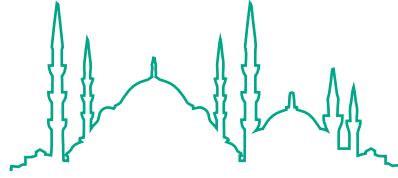
1285

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇİNGENE FIRINI CAMİİ - KARAKADI CAMİİ

Üsküdar'da Gülfem Hatun kurbundadır. Banisi Kadı Alaeddin de orada gömülüdür. Vefatı 1000 tarihindedir. Minberini İmamzâde Mustafa Efendi vaz etmiştir. Badehu Arabacılar Kâhyası Hâcî İsmail Ağa bu civarda bir mekteb yaptırmıştır. Diyarbekirli Seyyid Feyzullah Efendi bilahare bu camiyi zaviyeye çevirmiştir. Bu zat burada medfundur. Vefatı 1050'dedir.

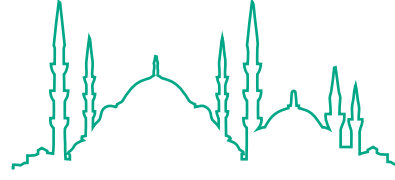
İSTANBUL CAMİLERİ

TOYGAR HAMZA CAMİİ

Üsküdar'da Toygartepe'dedir. Banisi Hamza Çelebi mihrab önünde gömülüdür. Toygartepesi namı bu mescidin banisinin unvanından alınmıştır. Minberini Mahmud-ı Evvel zamanında Matbah Emni el-Hâc Hafız Halil Efendi vaz etmiştir. Mûmâileyh defter emini iken 1167 tarihinde vefat ederek evinin karşısındaki Âşık Paşa Camii mezarlığına gömülmüştür.

Cami son defa Hâcî Emin Efendi adında bir zat tarafından 1339 yılında imar edilmiştir. Fevkani cemaat mahfilinin arka duvarında şöyle yazılıdır:

1339 senesi Teşrîn-i sâni ibtidâsında bu mescid Hâcî Emin Efendi tarafından ta'mîr edilmiştir.

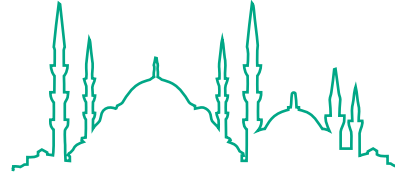
İSTANBUL CAMİLERİ

SOLAK SİNAN CAMİİ

Üsküdar'da Selamsız kurbundadır. Banisi Solakbaşı Sinan Ağa'nın kabri de buradadır. Cami içinde asılı levhada şöyle yazılıdır:

Câmi'-i şerîf-i binâ-yı Solak Sinân

İtmam tarihi 1155'tir. Minberini Mahmud-ı Evvel devrinde ihtisab ağalarından Mehmed Ağa vaz etmiştir (1166).

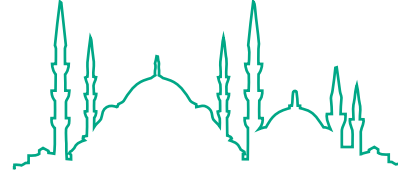
İSTANBUL CAMİLERİ

FATİMA HATUN CAMİİ

Üsküdar'da Selamsız kurbunda, Tekkekapısı nam mevkidedir. Baniyesinin merkadi meçhuldür. Bu mescid mürur-ı zamanla yanmış, Zülüflü Ocağ'ından Sırmabıyık lakabıyla meşhur Hâcî Mustafa nam türbedar tarafından yenilenmiş ve solakbaşılardan Samurkaş denmekle maruf Hâcî Mehmed Ağa da minber koymuştur. Bu Hâcî Mehmed Ağa İstanbul'da Parmakkapı'da mücedded bir dârülhadis yaptırmış, vefat ettiğinde kendisi de oraya defnedilmiştir.

Bu cami 1927'de tamir edilmiştir.

Üsküdar'da Toptaşı Valide Atik Camii kurbundadır. Baniyesi Ahmed-i Evvel'in karısı, Murad-ı Râbi' ve İbrahim'in annesi Mahpeyker Sultan'dır. Hepsinin saltanatlarını görmüş ve torunu Mehmed-i Râbi' saltanatı başlarında vefat etmiştir. Müşârunileyhâ 40 seneden fazla devlete [hiz]metkâ[r] olarak pek çok hayırlı âsâra muvaffak olmuştur. Bu cami 1050'de ikmal edilmiştir. Zamanı şairlerinden Himmet'in söylediği tarih kapı kemerinde yazılıdır. Mekteb, çeşme, dârülhadis ve çifte hamamı, sebili ve mahfil-i hümayûnu mükemmeldir.

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇİNİLİ CAMİ

Kitabesi şudur:

*Hemîşe hazret-i vâlâ cenâb-ı Vâlide Sultân
Hulûs üzre li-vechillâh hayrât itmedir şânı
Yapub bu câmi'i ana nice emlâk vakf itdi
Muvaffak itdi hayrâta anı tevfiik-i Rabbânî
Tamâm olunca didi hemtâ târîhini hâtif
"Bu câmi'de olan tâ'at ola makbûl-i Sübhânî"*

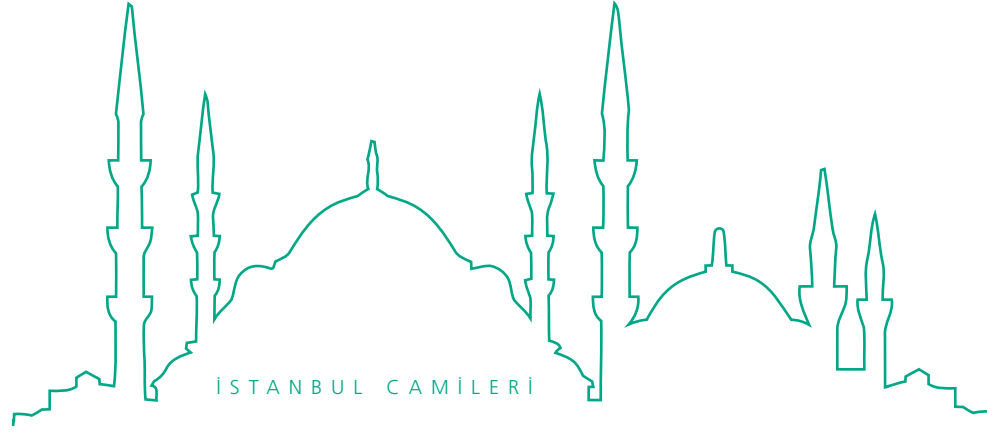
1050

Avlu kapısındaki tarih, Fevzi nam şairindir:

*Mâder-i Sultân İbrâhîm Han
Hazret-i Sultân-ı Ekrem Vâlide
Bu binâ-i Hakk'ı yaptı hayr için
Ta ola beyt-i ibâdet âbide
Da'vet ola beş vakitte rahmete
Menzil ola âbide ve zâhide
Yapdı mekteb çeşme hammâm ve sebîl
Kim ana Hakk lutf hem ihsân ide
Ehl-i hayrı bunda tâ'at ideni
Dâhil it yâ Rabb cinân-ı hâlide
Fevziyâ lafzen ve ma'nen târîhini
"Oldu bin ellide hayru'l-Vâlide" (1050)*

İstanbul'daki Valide Hanı bu caminin evkafındandır. Han içerisindeki mescid de sultan-ı müşârunileyhânındır. Boğaziçi'nde Anadolu kavağı Kalesi haricindeki camiyi de yaptırmışlardı. Rahmetullahi aleyhâ.

Sultan Ahmed Türbesi'nde medfundur.

PAZARBAŞI MESCİDİ

Üsküdar'da Nuhkuyusu kurbunda Murat Reis civarındadır. Banisi Pazarbaşı Ahmed Ağa'nın kabri malum değildir. Caminin içinde aslı bir levhada "Pazarbaşı Hâcı Mirzâ Ağa" denilmektedir. 1303 tarihinde Câmeşûy Usta Şevkız (?) Kalfa tarafından tecdid edilmiştir.

Üsküdar'da Nuhkuyusu-Alaca Minare kurbundadır. Banisi derya ümerasından gazi-i şehîr Murad Reis'tir. Kanunî zamanında Basra'nın Katif sancağından azlolundukta Mısır kapudanlığı ihsan edilip bundan evvel Mısır kapudanı olan Piri Reis 959'da 30 parça gemi ile Süveyş'ten Cidde'ye ve Bâbü'l-Mendeb'den Aden'e varıp re'sül-haddi geçtiği esnada yolda pusu ve duman olmakla gemiler dağıldığı hâlde Bahr-i Fâris'te Mesket Hisarı mahalle gidip burasını fetih, ahalisini esir eyledikten sonra Basra'ya vasıl olmuş, oradan avdet edeceği sırada düşman donanmasının gelmesi ve Hürmüz Boğazı'nı alarak yol vermemesi ihtimalinden dolayı Piri Kapudan donanmayı Basra'da bırakıp yalnız üç kıta kadirga ile Mısır'a gelirken Bahreyn kurbunda kadirganın biri parelenerek iki kadirga ike Mısır'a vasıl olmuştur. Bunun üzerine mezburun cezası tertip ve malı canib-i miriden zabtolunarak yerine sabikü'z-zıkr Murad Reis geçirilmiştir. Basra'da kalan sefinelerin Mısır'a nakli için ferman olunarak baki on beş kadirga ve iki parça ile Basra'dan çıkarak Hürmüz karşısına geldikte düşman gemilerine tesadüf edip yapılan muharebede fevkalade gayret edildi ise de düşman gemileri çok olduğundan tekrar Basra'ya avdetle vukuat arz edildi. Badehu Seydi Ali Kapudan'a Mısır kapudanlığı ihsan olunarak 960 evâhirinde mûmâileyh karadan Basra'ya gitmiştir.

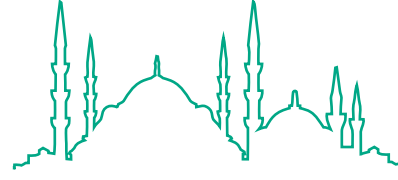
Bani-i merhum Murad Reis'in bu camiden başka birçok hayratı daha vardır. Mağribli olup Rodos'ta türbe-i mahsusasında gömülüdür. Şuaradan Şâmî Muhyî şu tarihi söylemiştir:

“Murâd Reîs teveffâ” (1012)

Bu cami-i şerif 1173'te Koca Ragıb Paşa tarafından yenilenmiştir. Kitabeleri şunlardır:

Sağ sütun:

Sâhibül-hayr imâm-ı hayr-ı ümem
Şem'-i mihrab-ı adl ü zıll-i Hudâ
Şâh-ı kürsî-nişîn milket-i cûd
Mustafâ Han-ı ma'delet-fermâ
Câmi'-i nüh kubâb-ı dünyâyı
Hays ü medhi pür itdi sertâpâ
Devr-i adlinde olmada ma'mûr
Eser-i hayr ile zehî dünyâ
Fahr-i ehl-i gazâ Murâd Reîs
Şîr-i Hakk'dır neheng-i bahr-i vegâ
Kim odur şimdi bahr-i rahmetde

İSTANBUL CAMİLERİ

MURAD REİS MESCİDİ

Lenger-endâz-ı sâhil-i ukbâ
 Men benâ mesciden hadisi ile
 Âmil olmuş idi o bebr-i gazâ
 Sâl-i (998) hayr-ı zemen şuhûrunda
 Eylemişdi bu ma'bedi ihyâ
 Kabrini eylesün defîne-i nûr
 Ta beş mihr-i rahmet Mevlâ
 Devr-i çarh ile lîk rahne-pezîr
 Olmuş idi o ma'bed-i vâlâ
 Sadr-ı dâna-yı mahfil-i irfân
 Câmi'-i ilm ü fazl ü cûd ü atâ
 Mühr-i deryâ-nevâl şâh-ı güzîn
 Bû'l-mekârim semiyî-i fahr-i verâ
 Sâhibü'l-hayr râğibü'l-hasenât
 A'lemü'd-dehr ekremü'd-dünyâ
 Edeb-âmûz-ı sâhib-i ubbâd
 Alem-efrâz-ı arsa-i heycâ

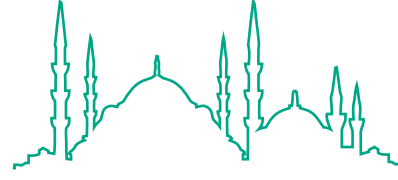
Sol sütun:

İtdi ta'mîr anı li-vechillâh
 O reîs-i kerem-ver-i vüzerâ
 İtdi bu mescidi zehî ma'mûr
 Dil-i pür-nûr-ı âbidân-âsâ
 Dergeh-i şâh bî-niyâz üzre
 Sâcideyn ta ola cebîn-fersâ
 Hakk ide ol vezîr-i dânanın
 Ömrün efzûn ve kadrini vâlâ
 İtdi bir beyt-i matla' dilden
 Avn-i tevîk ile tulû' ammâ
 Bi-hesâb-ı cümel o beyt-i afif
 Sâl-i tecdidin eyledi binâ
 "Mühr-i Cem-pâye Âsaf-dânâ
 İtdi bu mescidi zehî ihyâ" (1175)

Şehinşâh-ı cihân-ârâ ki Sultân Mustafâ Han'ın
 Felek görmüş değil mislin kamu eslâf ta'dâd it
 Ola mazhar ki tevîk-i Hudâ'ya her umurunda
 Zamân-ı adlîni yâ Rabb hemîşe kadr-i a'yâd it
 Hem ol düstûr-ı Âsaf kim Vezîr Râğibü'l-hayrın
 Derûnunda koma jeng-i kudûret dâimâ şâd it
 Ki ahinde komaz bir şey harâb âbâd ider ol dem
 Ve min cümle bu mesciddir Hudâ ecrini müzdâd it
 Cemâ'atle girüb böyle oku târîh-i ta'mîrin
 Dil-i ammârını her dem İlâhî böyle âbâd it

1175

Üsküdar'da Nuhkuyusu kurbunda Ala-
ca Minare ilerisinde Toprak Sokak'ta-
dır. Banisi Kütahyalı Şeyh Seyyid Ali Efendi'dir.
Namdaşı Selami Şeyh Ali Efendi'den ahz-ı nis-
bet ettikten sonra Manisa'ya hicret ederek bel-
de-i mezkûrede ikamet kasdıyla bir cami ve bir
hankâh yaptırmıştır ve Şeyh Kuyusu denilen ku-
yuyu kazdırmıştır. Ba'de zaman Selami Ali Efendi
vefat ettiğinde Üsküdar'a gelerek şeyhinin eser-i
hayrı olan Selami Tekkesi'nde postnişin olmuş,
bir müddet sonra diğer bir zata kasr edip Çavuşbaşı Mektebi karşısında bu camiye
bina ve hücreler ilave eylediğinden Celveti dergâhı ittihaz edilmiştir. Tarih-i binası
1126 senesidir. İlk şeyh kendileri olmuş ve 32 sene mesned-i irşadda bulunduktan
sonra irtihal ederek türbe-i mahsusasına gömülmüştür. Tarih-i vefatı:

İSTANBUL CAMİLERİ

FENÂYÎ TEKKESİ CAMİİ

Kıldı es-Seyyid Fenâyî dâr-ı Firdevs'i makâm (1158)'dir.

Mûmâileyh 1123'te Baltacı Mehmed Paşa'nın ikinci sadaretinde vuku bulan Rodos harbine iştirak ederek hîn-i muharebede iğtinam ettiği sancak hâlâ türbesinde başı ucunda dikilidir. Bayrağı sandukasına örtü yapılmıştır. Bu caminin minaresine 1180 tarihinde saika isabet ederek rahnedâr olmuş, Mustafa-yı Sâlis'e arz edildiğinde hâcegân-ı dîvân-ı âlîden Tıflî Mehmed Emin Efendi merhum bina emini nasbolunup cami-i şerif, minare, türbe ve hücreler tecdid ve ihya edilmiştir.

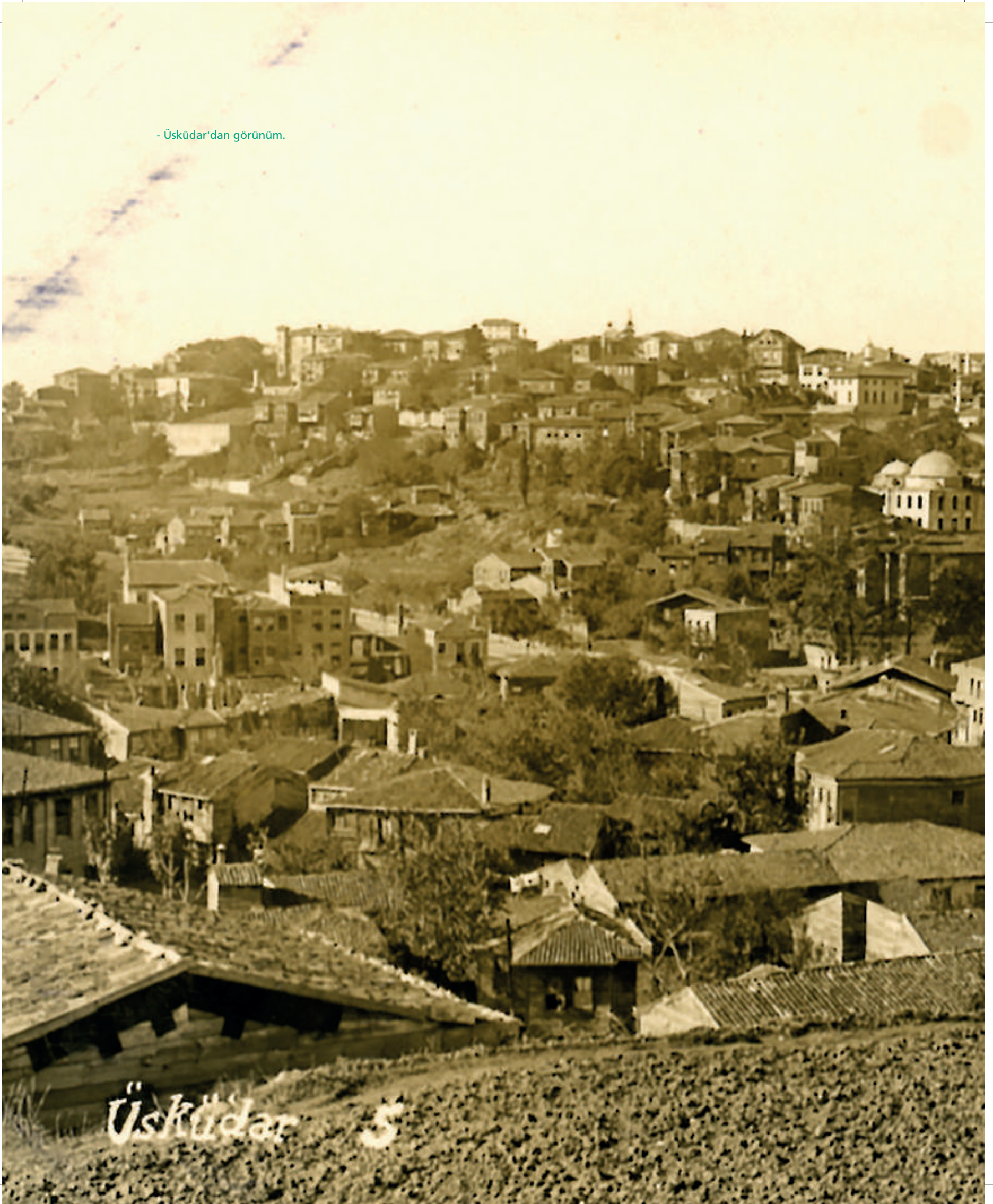
Karşısındaki mekteb vüzeradan Türk Ahmed Paşa tarafından kable'l-vezare çavuşbaşı iken 1116'da yaptırılmıştır. Mûmâileyh vezaretle çerağ olduktan sonra 1128'de Varadin gazasında Şehid Ali Paşa merhum ile birlikte irtihal etmiştir. Mektebin kitabesi:

*Bânî-i evveli merhûm Şehîd Ahmed Paşa
Eylemiş idi bu taş mektebi muhkem ihyâ
Yüreği taş olası cevri ile çarh-ı gerdân
Dil-i âşık gibi kalmış idi hayfâ vîrân
Ser-vezzânî-i telgraf-ı sarây-ı millet
Zehî el-Hâcî Efendi Aliyy-i âlî-himmet
Pek güzel eyledi ta'mîr anı bu merd-i sa'îd
Kıla bu nev eser-i hayra karîn-i Rabb-i mecîd
Re'fetâ târîhi yaz cûd-ı Aliyy-i Hakk-hâh
"Yapdı bu mektebi sıbyâna rızâen lillâh" (1298)
Nemakahû Mısrîzâde*

- Üsküdar'dan görünüm.

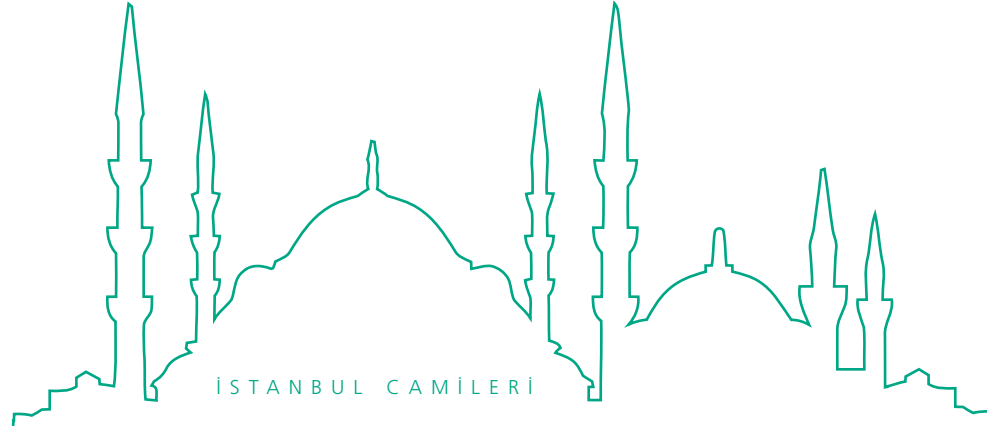
Üsküdar 5

VALİDE-İ ATİK CAMİİ

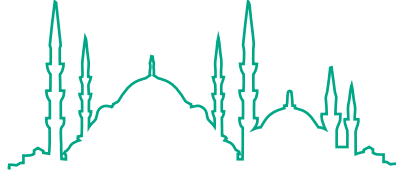
Üsküdar'da Toptaşı'ndadır. Banisi Murad-ı Sâlis'in annesi, Selim-i Sâni'nin karısı Nurbanu Sultan'dır. Bu cami ibtida bir kubbe üzerine olunup Pir Ali isminde bir zat müteveli olduğunda iki tarafına ikişer kubbe zammetmiştir. Medresesi, dârülhadis, darülkurrası ve imaret, şifahane, mekteb-i sıbyan ve misafirler için kebir hanı, birer şerefeli iki minaresi şadırvan ve avlusunda hücreleri ve saire mevcuttur. Kitabesi budur:

*Nûrbânû o zât-ı pür-ismet
Taraḫ-ı hayra eyleyüb niyet
İtdi bu ma'bed-i latifi binâ
Habbezâ re'y-i ahsen ü zîbâ
Eser-i hâssıdır bu hayr-ı güzîn
Oldu târîh "Zehî behişt-berrîn"*

991

Karibindeki çifte hamam Üsküdar'da Valide-i Cedid kurbunda Yeşil Direkli Hamam ve İstanbul'da Divanyolu'ndaki meşhur çifte hamam ve Langa Yenikapısı'ndaki tek havuzlu hamam bu vakfın müsakkafatındandır. Merhume Ayasofya'da zevci Selim-i Sâni türbesinde gömülüdür. İrtihali 991 Zilkade'sindedir.

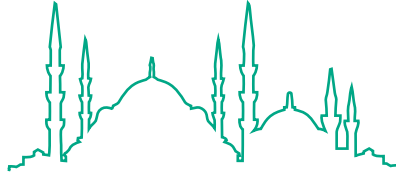

İSTANBUL CAMİLERİ

HAYREDDİN MESCİDİ

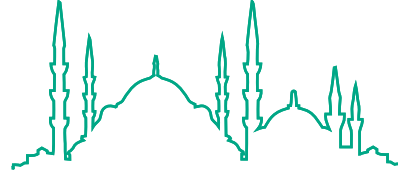
Üsküdar'da Semerciler semtindedir. Banisi Kanunî ricalinden Hayreddin Çavuş, mescidi yanında medfundur. 964'te vefat etmiştir. Mescidin minaresi ve minberi yoktur. 1937 yılında kapatılmıştır.

İSTANBUL CAMİLERİ

DEBBAĞLAR CAMİİ - TABAKLAR MESCİDİ

Üsküdar'da Toptaşı altlarındadır. Banileri Hâcî Ferhad ve Hâcî Mehmed biraderlerdir. Konya'dan İstanbul'a geldiklerinde Valide-i Atik Camii'nin binası sıraları olduğundan bazı hizmetlerde bulunmuşlar, hitamında bakiye-i enkazını istid'a ederek sahibe-i hayrat Valide Sultan'ın izniyle bu mescidi yaptırmışlardır. Tarih-i binası Valide-i Atik'in itmamından 4 sene sonra yani 995 tarihinde dir. Kabirleri Üsküdar haricinde Seyyid Ahmed Deresi nam mahalledir. Mescidin minaresi yoktur.

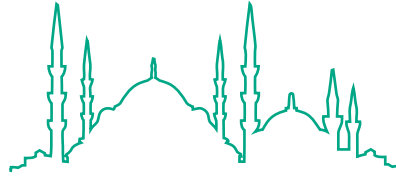
İSTANBUL CAMİLERİ

İNADIYE CAMİİ - TAVAŞI CAMİİ

Üsküdar'da İnadiye'dedir. Banisi Tavaşı Hasan Ağa "Hullide âşiyân (995)" tarihinde bina ettirmiştir. Mihrab önünde medfundur. Caminin kitabesi şudur:

*Tavâşî ol Hasan Ağa-yı sâhib-i cûd ü hayr-endîş
Mukaddem eylemişdi bu mübârek ma'bedi inşâ
Hadîce Hanım ol zâhide ve sâhibetü'l-hayrât
Harâbe hükmünü giymiş iken yetişdi Hızır-âsâ
Hulûs-i kalb ve hâlis niyet ile nakd-i cûdundan
İkinci def'ada manend-i cennet eyledi ihyâ
Hudâ nâil ide her birini ecr ü mesûbâta
Bi-hakkın beyt-i ma'mûr ü be-nûr-ı Ka'betü'l-ulyâ
Güher-veş Re'fetâ nazm eyledim itmâmına târîh
"Hadîce Hanım ihyâ eyledi bu câmi'i bâlâ"*

1310

İSTANBUL CAMİLERİ

AĞA CAMİİ

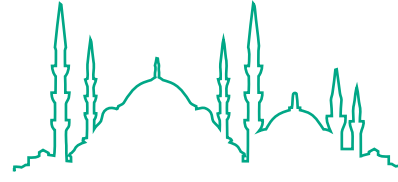
Üsküdar'da Ahmediye kurbundadır. Banisi ak ağalardan Dârüssaâde ağası olan Malatyalı İsmail Ağa'dır. Karibinde çifte hamamı ve bir çeşmesi vardır. Mûmâileyhin Bâb-ı Hümâyûn'a karib bir imaret ve bir tekkesi de vardır ki bunları Enderun-ı Hümâyûn'da iç kiler ağası iken yaptırmıştır. Bu caminin tarih-i binası:

*"el-Ârifî yekfîhi el-işâre (1045)"*tir.

Kabri, vilayeti olan Malatya'dadır. Caminin kapısında şu kitabe mevcuttur:

*Beş vakitte cemâ'atle salât oldukça edâ
İde gufrân bânî-i evvel ve sâniye Hudâ
Esâsen bin on sekizde yapdın İsmâ'il Ağa
Ba'dehû eyledi ihyâ cami'in Şevket Paşa (1320)*

Üsküdar'da Menzilhane semtindedir. Aslen burada Kepçe Mehmed Dede'nin bir mes-cidi vardı. Ahmed-i Sâlis zamanında Tersane Emi-ni Ahmed Ağa bu camiyi müceddeden bina, bir medrese, sebil, kütüphane ve çeşmeler ilavesiyle bu tarafları ihya eylemiştir. Mûmâileyh 1146'da vefat ederek camisi harimine defnedilmiştir. Bur-salı eş-Şeyh İsmail Hakkı Efendi ilk Cuma vaizi idi. Müşârunileyh 1137'de irtihal buyurmuşlardır. Cami 1134 tarihinde yapılmıştır. Tarihi şudur:

İSTANBUL CAMİLERİ

AHMEDİYE CAMİİ

“Fe-lillâhi ohüsnâ Ahmed bin el-Emîn” (1134)
Kad benâ câmi'an lil-âkifîn müceddeden

Medresenin kitabesi:

Emînzâde cenâb-ı Hâcî Ahmed
Sütûde-menkabet ağa-yı zî-şân
Bu nâzik-ter mahallin Üsküdar'ın
İdüb müstağrak-ı na'mâ-yı ihsân
Yapub câmi' bu Kepçe Mescidi'ni
Geterdi su idüb atşâna reyyân
Binâ itdi bir a'lâ dersâne
Bu yolda sarf idüb mâl-ı firâvân
Okunsun ilm-i dîn fikh u ferâiz
Ehâdis-i Nebî tefsîr-i Kur'ân
Olub hayrâtı makbûl-i İlâhî
Mu'ammer ide anı Rabb-i Rahmân
Müzehheb nüsha-i ikbâli ta haşr
Ola vâreste-i âsîb-i devrân
Didi bir ehl-i dil târîh-i sâlin
“Zehî tahsîlgâh-ı ilm ü irfân”

1134

Medrese kapısı sağındaki büyük akmaz çeşme:

Zehî dil-cû zîbâ çeşme-sâr-ı rûh-ı perver kim
İtâş-ı ümmete mâü'l hayâtı eyledi icrâ
Zehî hâtır-küşâ aynü'l-hayât-ı hûb-manzar kim
Bakub reşk eyler ana çeşme-i mihr-i cihân-ârâ
Hilâl-i îd eğer zencîr-i râh-ı kehkeşân birle

*Asılsa Kefçe-âsâ tâkına şâyestedir hakkâ
Bu dil-keş çeşme-sârın âb-veş bânîsinin dâim
Zülâl-i tab'ını gerd-i kederden pâk ide Mevlâ
Bu mısra'la didi hâtif ana bir bî-bedel târîh
"Emînzâde bu ayn-ı çeşme-sârı eyledi icrâ"*

1134

Medrese kapısının solundaki sebil:

1- Saçak altındaki yazılar:

A.

*Emînzâde cenâb-ı Hâcî Ahmed kim bu âlemde
Ana oldu müyesser hâk-bûs-i Ka'be-i ulyâ
Zehî zîba sebîl-i mâ-i selsebîl-i musaffâ-ter
K'olur nûş eyledikçe ayn-ı Zemzem-veş safâ-bahşâ*

B.

*İdüb teşmîr-i bâzû-yı kuvvet fî-sebîlillâh
Pür itdi ni'met-i hayrile çeşm-i Kepçe'yi hakkâ
Terâzûde nola tartılsa âb-ı dürr ü gevherle
Letâfetde ana lü'lü-yi lâla olamaz hemtâ*

C.

*İtâş-ı nâsa bir âb-ı musaffâyı sebîl itdi
Yenâbi'-i himemden bu mahalle eyleyüb icrâ
Safâ-yı lezzetin bir kez dışında Kûh-ken görse
İderdi ömrü oldukça leb-i Şîrîn'den istiğnâ*

2- Parmaklıklar kemerinde:

A.

*Aceb mi teşne lebler olsa şîrîn-kâm da'vâ
Ziyâfet eyledi atşâna şehd ü şîr ile gûyâ*

B.

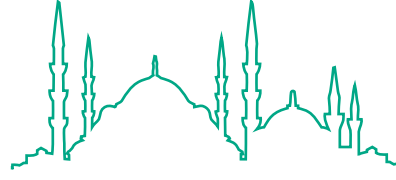
*İdüb hayrâtını mebrûr ide Hakk sa'yini meşkûr
Mu'în ola hemîşe ana lutf-ı Hazret-i Mevlâ*

C.

*Gelen dil-teşneye her kûzesi Sâlim didi târîh
Zülâl-i pâki nûş it bu sebîl-i âbdan sıhhâ (1134)*

Üsküdar'dadır. Banisinin isim ve kabri malum değildir. Karibindeki mektebi Mehmed Ağa Hadîkatü'l-Cevâmi'e nazaran 1090 tarihinde yaptırmıştır. Aşağıdaki kitabeden 1052 anlaşılıyor. Cami-i mezkûru Ragıb Mehmed Paşa fevkani olarak tecdid etmişti. Mürur-ı zamanla tekrar harap veya muhterik olduğunda 1268'de ihya edilmiştir. Caminin avlusunda duvara dayalı kitabesi şöyledir:

*Bu yerde bir sâhib-i eser Şa'bân Efendi'nin
Binâ-yı hayrı olmuşdu muhteriknâ-gâh
Anı Bağdadlızâde cenâb-ı Hâcı Ahmed Bey
Yeni başdan idüb ta'mîr ü ihyâ kıldı eyvallâh
Senîh ana kıl târîh ile cümle cemâ'ati
Kılındı bu sene tecdîd bu zîbâ ibâdetgâh*

İSTANBUL CAMİLERİ

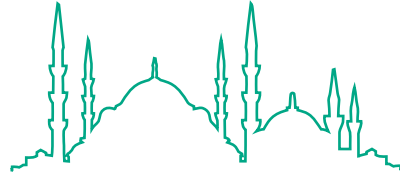
BULGURLU MESCİD

1268

Mektebin ve kuyunun av kapısı ittisalindeki kitabesi:

*Hamd ol cenâb-ı Müste'ân'a
Eyledi tevîk ana i'tâ
Ya'nî ol Dârü's-sa'âde ağası
Sâhibü'l-hayr... Mehmed Ağa
Hasbeten lillâh ta'mîr eyleyüb
Bu mu'allimhâneyi kıldı binâ
Fî-sebîlillâh hem yaptı sebîl
Ta ki rahmet bula ol rûz-i cezâ
Avn-i Rabbânî ile oldu tamâm
Cümle âlem ana itdiler du'â
Hazf-ı... ile didim târîhini
Mekteb-i irfân sebîl-i bi'r-i mâ*

1052

İSTANBUL CAMİLERİ

KARA DAVUD PAŞA CAMİİ

*Kılub ehl-i îmânı bu sûret eyledi tesrîr
Senihâ eyle bu târîhi teblîğ ehl-i îmâna
Olundu ma'bed-i Dâvud Paşa pek becâ ta'mîr*

1285

Daha evvel bu camiye yanmışken tecdid eden Hüseyin Ağa, Mahmud-ı Sâni bendelerindedir. 1237'de ihya etmiştir. Kitabeleri şunlardır:

Çarşı cihetindeki kapı üzerinde:

*Câmi'-i cümle fezâil-i Han Mahmûd'un Hudâ
Dergeh-i ikbâlin itmiş kible-i şâh ü gedâ
Ol imâmü'l-müslimînün çün hatîb-i himmeti
Minber-i dînne şeref virdi bi-hakkın Mustafâ
Cûd-ı şâh Bâyezîd vezîri Dâvud Paşa
Vâkıf-ı sâni'dir el-hak hem de sâhib-i tevliyet
Ola sa'y-i himmeti makbûl-ı dergâh-ı Hudâ
Cevher târîh itmâmın nisâr it Hâmidâ
"Bu mu'allâ câmi" kıldı Hüseyin Ağa binâ"*

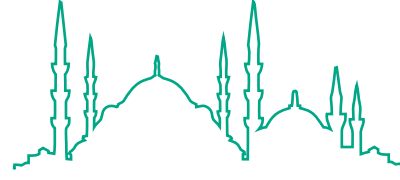
1237

Mahalle cihetindeki kapı üzerinde:

*Cenâb-ı Hazret-i Dâvud Paşa-yı hayr-kânı
Îlâ-yevmi'l-kıyâm yâd eylesünler hayr ile anı
Bu zât-ı pür-kerâmet olmuş idi kadr ile evvel
Cenâb-ı Bâyezîd Hân-ı Velî'ye âsaf-ı sâni
Ayasofya'sıdır Üsküdar'ın vast-ı sükunda
Dâvud Paşa-yı velinin câmi'i bu hayru'l-unvânı
Kuvâsına irişmiş idi lerze-havf-ı Bârî'yle
Bu ta'mîr-i mücedded ile geldi kuvve-i sâni
Mütevellîsine idüb lisân-ı hâlile tahsîn
Sadâkat âferîn vir Hüseyin Ağa'ya her yanı*

Üsküdar'da Kara Davud Paşa üstündedir. Tekke olarak yapılmıştır. Banisi müşârunileyh Aziz Mahmud Efendi'nin cami-i şerifinin fukarasına mahsus imareti de kendi eser-i hayrî idi. Caminin binarı 1007 tarihindedir. Aziz-i müşârunileyh Üftade hazretlerine müntesiptir. Bir rivayete göre vatan-ı aslileri Aksaray nahiyelerinden Koçhisar olup sonradan Üsküdar'da tavattun etmişlerdir. 92 sene yaşamış, Murad-ı Râbi'in cülusunda taklid-i seyf müşârunileyh eliyle yapılmıştır. Caminin avlusunda şadırvanı, etrafında fevkani ve tahtani mahfilleri, zaviye kapısında müteaddid çeşmeleri vardır. Nukud-ı mevkufesi çoktur. Dervişlerinden Vezir Halil Paşa'nın bu zaviye kurbunda "Kapucu Tekkesi" unvanlı ayrı bir tekkesi vardı ki o da buna mülhaktı. Hüdâyî Aziz Mahmud Efendi 1038'de vefat etmiştir. Tarih-i vefatı:

İSTANBUL CAMİLERİ

HÜDÂYÎ AZİZ MAHMUD EFENDİ CAMİİ

Süile'l-hâtır an-sâhibihâ
Hâtif Kâle "Li-Şeyh Mahmûd" (1038)
ile "Şeyh Mahmûd Hüdâyî (1038)"dir.

Cami, Abdülmecid Han tarafında son defa imar edilmiştir. Avlu kapısındaki kitabe şudur:

Hazret-i Abdülmecîd Han'ı ilâ-yevmi'l-hesâb
Ömr ü şevketle Hudâ tahtında kılsın kâmyâb
Pîr Mahmûd-ı Hüdâyî'nin ulüvv-i himmeti
Âsitânın eyledi ma'mûre ve zerrîn-kıbâb
Sa'y ile kesb-i safâ kıl kim bu dergâh-ı bülend
Ka'be-i uşşâkdır olmuş matâf-ı şeyh ü şâb
Baş keser bu bâba rûy-ı mihrini ferş eyleyüb
Kad-i hamîde olmuş anınçün sipihr-i bî-tınâb
Bendesin envâr-ı Hû ile kılub rûşen-çerâğ
Ol Azîz-i Celvetî eyler derûnun lem'a-tâb
Cûybâr-ı feyz ü himmet kim der-i ihsânın
Çeşme-sâr-ı cânibeyninden revândır âb-ı nâb
Levh-i bâba yazdı bir matla' Senîh-i kemterin
Kıldı her mısra'da bir târîh terkîm ü hesâb
"Oldu dergâh-ı Hüdâyî bendeye hayrül-meâb" (1272)
"Sıdk ile gel âsitân-ı kutb-ı âlemdir bu bâb" (1272)

İç kapılardaki kitabeler:

*Eğer vâsıl olam dersen dilâ sen sırr-ı maksûda
Gel âdâb ile yüz sür âsitân-ı Şeyh Mahmûd'a*

Sol kapıda:

*Şeh-i gâzî velâyet-menkabet Abdülmecîd Han'a
Zahîr olmuş fütûh-ı mülket içre nusret-i aktâb
Resânetle Azîz Mahmûd Efendi dergehî inşâ
İdince kıldı celb-i feyz-ı rûhâniyet-i aktâb
Du'â-i şevketiyle Zîver iki cevherin târîh
Sezâdır olsa bâb-ı hânkâhda zînet-i aktâb
"Şeh-i dîn kim Hüdâyî hânkâhın eyledi bünyâd" (1272)
"Mu'în olsun umûrunda Hudâ yâ himmet-i aktâb" (1272)*

Türbe kitabeleri:

Sağda:

*Bu meşhed mecmâ-ı ervâh-ı ecsâd-ı Hudâyîdir
Edeble gir azîzim türbe-i pâk-i Hüdâyî'dir*

Solda:

*Dilâ tahsîl idem dersen eğer zevk-i İlâhîden
Nasîbini alur elbet giren bâb-ı Hüdâyî'den*

Türbe kapısında asılı levha:

*Hulûs-ı kalb ile kâmil yüzün sür hâk-i pâyine
Teeddüle niyâz eyle makâm-ı ârifânîdir
Cenâb-ı kutb-ı a'zamdır ve bir zât-ı mükerrerdir
Tarîk-i Celvetî pîri Azîz Mahmûd Hüdâyî'dir
Avlu kapısı sağındaki büyük akar çeşme:
Vekîl-i saltanat Dâmâd İbrahim Pâşâ'yı
Hudâ dûr itmesün zill-ı zalîl-i Han Ahmed'den
Kef-i cûdu bu şehir-i Üsküdar'ı eyleyüb sîrâb
Ahâlîsini kıldı behre-yâb ihsân-ı bî-hadden
Bu mevki'de Mehmed Kethüdâ Paşa-yı hayr-endîş
Binâ-yı çeşmeye me'mûr olunca sadr-ı emcedden
Civâr-ı hânkâh-ı Hazret-i Mahmûd Efendi'de
Bu dil-cû çeşme oldu yâdigâr ol merd-i erşedden*

Hep âsâr-ı sadâkatdır ki oldu âkıbet Mahmûd
 Yapub bu çeşmeyi feyz aldı nûr-i izz-i sermedden
 Hudâ şâhenşeh-i zî-şân ve sâhibü'l-hayrın
 Riyâz-ı devletin âsûde kılusun dîde-i bedden
 Bekâ-cûy-ı kadîmi Şâkir-i dâ'î didi târîh
 Gel iç ayn-ı hayâtı çeşme-i pâk-i Mehmed'den

1141

Avlu kapısı solundaki büyük akar çeşme:

1

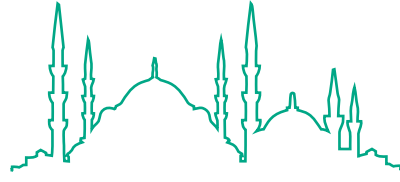
*Kad cerâ hâze'l-mâi'l-ma'înbi-inâyetillâhi'l-Meliki'l-Mu'în fî seneti selâse ve
 selâsîn ve elf min hicreti Seyyidi'l-evvelîn ve'l-âhirîn salavâtullâhi aleyhi ve alâ-sâi-
 ri'l-enbiyâi ve'l-mürselîn ve'l-hamdülillâhi Rabbi'l-âlemîn*

2

*Ve mine'l-mâi külle şey'in hayy
 Eylemiş Abdülmecîd Han-ı ezel Rabb-i Mecîd
 Feyz-i envâr-ı Hüdâyî zâtına bahş ü kerem
 Nezd-i dergâh-ı Hüdâyî'de bu zîbâ çeşmeyi
 Yapdı evvelkinden a'lâ kıldı icrâ-yı himem
 Hânkâh ile berâber yapırub bu çeşmeyi
 İki hayrı kıldı îfâ ol Hudâvend-i ni'am
 Evliyâ ervâhı şâd oldukça bu hayrâtile
 Saltanatla kâmrân olsun o şâh-ı muhterem
 Himmet-i evtâd ü aktâb ile Zîver safhaya
 Tâ'm ü cevher iki târîhi çıkub yazsun kalem
 "Kutb-ı âlem lutfudur bu çeşmeden iç sâf su" (1272)
 "Çâre-cûy-ı feyz ola şâh-ı cihâna çâr yemm" (1272)*

3

*Deryâ-yı cûd u rahmet ol dem ki cûşa geldi
 Halk-ı cihâna kıldı bu çeşme-sârı icrâ
 Ta'mîr olundugunda dinildi ana târîh
 Âb-ı hayâta mânend oldu bu çeşme hâlâ (1019)*

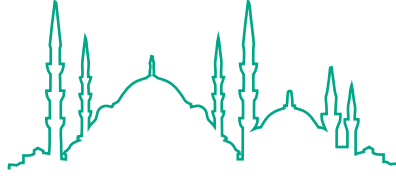

İSTANBUL CAMİLERİ

KAPTAN PAŞA CAMİİ

ihraz etmiş ve ecdad-ı izamından Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın İstanbul'da Divanyolu'ndaki medresesi mezarlığına defnedilmiştir. Camisi bundan üç sene evvel tecdide muvaffak olmuştu. Tekrar yanmış olan bu cami Nefise Hanım tarafından yenilenmiştir. Kitabesi şudur:

*Bu vâlâ ma'bedin bânî-i evveli sâhibü'l-hayrât
Olub Hamza Fakîh kutb-ı zamân ol zât-ı bî-hemtâ
Velâkin sonra Kaymak Mustafa Paşa-yı deryâ-cûd
Gelüb tarz-ı bihîn üzre mükemmel eyledi ihyâ
Harîk-i hânümân-sûz âfet-i nâgeh zuhûrundan
Dil-i âşık gibi yanub harâb olmuşdu vâ hayfâ
Akîbinde Cenâb-ı zü'l-Celâl i'mâr ü termîmin
Nefîse Hanım'ın kıldı zamîr-i pâkine ilkâ
Kemâl-i şefkatinden sa'y ü himmet eyledi derhâl
Hulûs-ı kalb ile ta'mîr idüb çün cennetü'l-me'vâ
Hudâ nâil ide her birini ecr ü mesûbâta
Bi-hakk-ı beyt-i ma'mûr ve bi-nûr-i Ka'betü'l-ulyâ
Mübârek bed'ine bir tâm ve ikmâle güher-birle
Bu vechile iki târîhi Re'fet eyledi imlâ
“Hudâvend-i ebed dergâh-ı pâkinde kıla makbûl” (1308)
“Rızâ-yı Bârî çün yapıdı Şerîfe Câmi'-i zîbâ” (1309)*

İSTANBUL CAMİLERİ

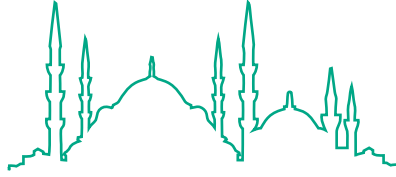
RUM MEHMED PAŞA CAMİİ

Üsküdar'da Şemsi Paşa üstündedir. Banisi Fatih vüzerasından Rum Mehmed Paşa'dır. Bir rivayette Mahmud Paşa-yı Veli'nin ilk sadaretinden azlinde veziriazam olup 875'te azil ve katledildiğinde bu cami haricindeki türbe-i mahsusaya defnedilmiştir. Bunun üzerine sadarete İshak Paşa getirilmiş ve iki sene sonra tekrar Mahmud Paşa nail-i mühür olmuştur.

Diğer rivayete göre vezir-i merhumun sadareti yoktur.

Caminin medresesi, karibinde bir hamam ve şadırvan ve sair levazımatı mevcut iken bunlar harap olmuştur. Caminin kapısının üzerinde şu kitabe vardır:

Âmirü'd-dâre'r-refî' kad benâ hâze'l-bina tâliben min lûtfi Hakk ecr-i dâri'l-bekâ innehû limâ recâ min Rabbihî hüsni'l-kabûl kâle fî târihihî "minnâ tekabbel Rabbenâ" (876)

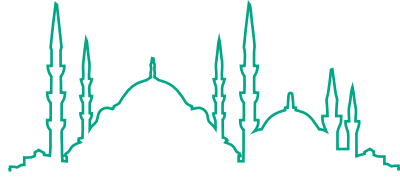

İSTANBUL CAMİLERİ

HÜSREV AĞA CAMİİ

Üsküdar'da Eski Hamam arkasındadır. Rum Mehmed Paşa civarındadır. Banisi Bâbüssaâde Ağası Hüsrev Ağa mihrab önünde medfundur. Minberini Kalınoğlu denmekle maruf el-Hâc Ahmed Ağa vaz etmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

AYAZMA CAMİİ

Ayazma Camii Üsküdar'da İmrahor semtindedir. Banisi Ahmed-i Sâlis'in oğlu Mustafa-yı Sâlis'tir. Caminin her levazımı mükemmeldir. Yakınında bir mekteb ve bir tek hamamı da vardır. Binası 1174 tarihindedir. Bu cami-i şerif bani-i müşârunileyhin valideleri Mihrişâh Emine Sultan ile büyük biraderleri Şehzâde Sultan Süleyman'ın ruhları için yaptırılmıştır. Valide-i müşârunileyhâ 1145'te irtihal etmiş ve İstanbul'da Yeni Cami türbesine gömülmüştü. Şehzâde-i müşârunileyh de aynı senede irtihal etmiş ve mezkûr türbeye defnolunmuştur. [Yirmi üç yaşlarında idi.]

Caminin kapı kemerinde şu ibare yazılıdır:

Kad vaka'a'l-ferâğ men benâ hâze'l-eserü'l-celîl li-seneti erba'a seb'în ve miyeti ve elf min hicreti men hüce câmi'-i külli halkın cemîl

Orta kapısı üstünde de Sadrazam Ragıb Paşa'nın inşâd ettiği tarih yazılıdır:

Muktedâ-yı ehl-i sünnet câmi'-i mecmû'-ı hayr
Kıldı çün bu ma'bed-i zîbâyı inşâ bî-riyâ
Sadr-ı asrı bendesi Râgıb didi târihini
"Câmi'-i ra'nâ binâ-i şâh Sultân Mustafâ" (1174)
Ketebehû ed-dâî Veliyyüddîn ufiye anhu

Bu kitabenin üzerinde şöyle yazılıdır:

A'zam-ı selâtîn-i izâm efham-ı havâkîn-i kirâm imâm-ı ehl-i sünnet ve cemâ'at muktedâ-yı kevâkib-i sipîhr-i hilâfet hâdimü'l-Haremeynü's-şerîfeyn bâsîtu'l-adli beyne'l-hâfikayn es-Sultân Mustafâ Han ibnü's-Sultân Ahmed Hanibnü's-Sultân Mehmed Han halledallâhu devletihî ilâ-inkirâzu'z-zamân ve ebbede saltanatu hû ilâ-âhirü'd-deverân hazretleri işbu câmi'-i şerîf ve ma'bed-i münîfi hasbeten li-vechillâhi'l-kerîm ve taleben li-merzâtü'r-Rabbü'r-Rahîm müceddeden binâ ve ihyâ buyurub bu hayr-ı cesîmlerinin sevâbını vâsile-i rahmet-i Rabbü'l-âlemîn olan Vâlide-i muhteremeleri merhûme ve mağfûrun-lehâ Mihrişâh Emîne Hatun tâbe serâhâ ile câlis-i serîr-i taht olan birâder-i ekberleri merhûm ve mağfûrun-leh Şehzâde Sultân Süleymân aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrânın rûh-ı pür-fütûhlarına hibe ve ihdâ buyurmalarıyla Cenâb-ı Hakk ve Feyyâz-ı Mutlak bu misillü nice meberrât-ı cezîleye mazhar eyleye âmin. Kad vaka'a'l-ferâğ...

İMRAHOR CAMİİ

Üsküdar'da Ayazma civarındadır. Banisi Cigalazâde Sadrazam Sinan Paşa'nın mirahuru el-Hâc Mehmed Ağa'dır. Kabri malum değildir. Karşısındaki darülkurra Ayşe Sultan'ındır. Diğer tarafta da Mihrimah Sultan'ın mektebi vardır. Bu Sinan Paşa, Eğri fethi akibinde (Rebiülevvel 1005) Damat İbrahim Paşa'nın ilk azlinde sahib-i mühür olup o ayın sonunda azledilerek yerine selefi getirilmiştir. Sadaretinden evvel ve sonra kapudanlıkları olup badehu Acem üzerine sipahsalar iken 1013 Ramazan'ında Diyarbekir'de ölmüştür. Bu cami ahiren mükemmel surette tamir edilmiştir. Yakınında Ahmed-i Sâlis'in başkadını tarafından yaptırılmış büyük bir çeşme mevcuttur.

- Salacak'tan görünüm.

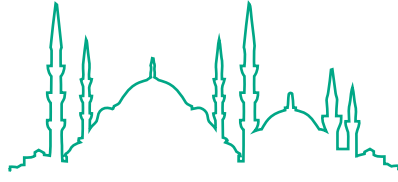
Constantinople. — Paysage côtier du Bosphore, S

Scutaria

İSTANBUL CAMİLERİ

SALACAK CAMİİ - FATİH CAMİİ

Üsküdar'da Salacak İskelesi kurbundadır.
Banisi Fatih Sultan Mehmed Han'dır.
Minberini Hekimoğlu Ali Paşa ilk sadaretinde
vaz etmiştir. Mahmud-ı Evvel 1166 tarihinde
imar ve ihya etmiştir. Cami derununda aslı lev-
ha-i tarihiyesi budur:

*Câmi'-i lutf u atâyâ Ka'be-i âmâl-i halk
Hâdim-i Bathâ ve Yesrib şâh-ı dîn Mahmûd Han
Heft iklîmi meberrât ile ma'mûr eyledi*

*Eyleyelden baht-ı devlet mukaddemiyle kesb-i şân
Üsküdar'ı nice hayrât ile âbâd eyleyüb
Oldu her bir kûşesi şimdi anın reşk-cenân
Kalb-i âşık gibi kalmışdı fakat bu câ harâb
İtmemişdi i'tibâr hiçbir şeh-i sâmi-mekân
Ya'nî kim Bû'l-Feth-i Gâzî Han Mehmed hazretin
Evvelîn hayrı iken bu câmi'-i arş-âsitân
İnhidâma meyl idüb her cânib-i ma'mûresi
Az kalmışdı ki bâmu bûma ola âşiyân
Sem'-i âlî-şânına bu mâdde lâhık olıcak
Oldu umrânına sâdır-ı hükm-i zî-şânı o an
Yapdılar emr-i hümayûn üzre muhkem hem cedîd
Rûh-ı pâk-i ceddini şâd itdi sultân-ı cihân
Ma'bed-i erbâb-ı takvâ câmi'-i gerdûn-zılâl
Mecma'-ı ashâb-ı zühd ü secdegâh-ı kudsiyân
Mahfili burc-ı utâriddir kanâdîli nücûm
Minberi mi'râc-ı rahmet hem-ser-i nüh âsumân
Hem menârı ser ü zîbende riyâz-ı mağfiret
Zer-i ilm-i hürşîd ü sakfi mecma'-ı Kerûbiyân
Ömr-i Nüh'a zühd-i Îsâ'ya muvaffak eyleyüb
Eyleye makbûl hayrâtın Hudâ-yı Müste'ân
Câmi'-i heft-âsumân oldukça sâbit-istivâ
Şem'-i mihrab-ı hilâfet olalar Osmâniyân
Harf-i menkûtuyla târihin didi hâtif-i Sa'îd
"Ma'bed-i Bû'l-Feth'i âbâd eyledi Mahmûd Han"*

1166

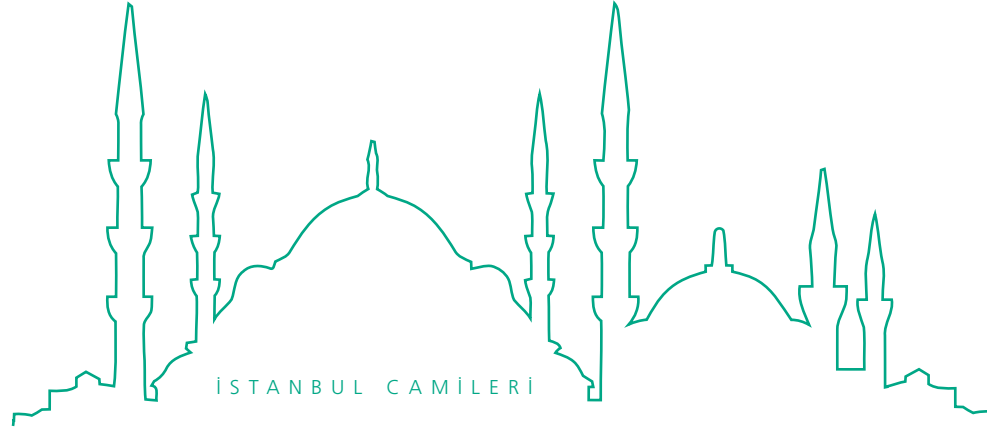

ÇAKIRCIBAŞI CAMİİ

Üsküdar'da, Doğancılar'da park karşısındadır. Banisi çakırcıbaşılıktan tuğ alan Hasan Paşa mirimirandandır. Karibinde yaptırdığı mekteb mürur-ı zamanla harap olduğundan caminin sofasını mekteb yapmışlardır. Müşârunileyhin Edirne'de bir medresesi vardır. Kendisi de orada medfundur. Bu caminin bina tarihi 966 senesidir. Mihrabı önünde Mehmed-i Sâlis vüzerasından olup Eğri gazasında beraber bulunan Koca Mehmed Paşa medfundur. Caminin İhsaniye tarafına açılan kapısı kurbunda İzmirli Ali Paşa'nın kesik kafası gömülüdür: "Şehîd oldu Ali Paşa mahallin Adn ide Mevlâ (1133)" tarih-i katlidir. Caminin karşısındaki hamamın banisi Hâcî Ahmed Paşa'dır. Türbe-i mahsusasında gömülüdür. Bu hamam Murad-ı Sâlis devrinde 993'te yapılub banisi de birkaç sene sonra vefat etmiştir.

Bu cami Üçüncü İkbâl Şayeste Hanım tarafından ihya edilmiştir. Kitabesi budur:

*Zât-ı iffet-sîreti Üçüncü İkbâl Hanım'ın
İsmi-veş Şâyeste'dir hayra bulub izz ü refâh
Yapdırub bu câmi'i evvelkiden a'lâ raşin
Eyledi şâdân bu semtin halkını bî-iştibâh
Ola a'mâli havâss-ı hamse-i hayrât ü cûd
Mü'minîn ta bunda kıldıkça namâz penç-gâh
Söylendi bu iki târîh bir beyt içre bak
Eyledikde hâme beyt-i nazmı Zîver penâh
Yapdı bak Üçüncü İkbâl Hanım a'lâ ma'bedi
Sa'yini Şâyeste-i ecr-i cezîl ide İlâh*

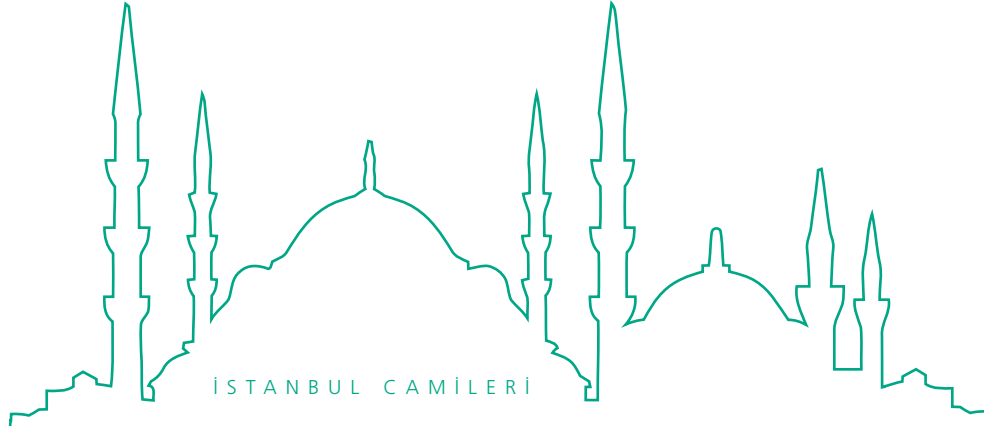

NASUHİ TEKKESİ CAMİİ

Üsküdar'da Doğancılar'da Paşakapısı kurbundadır. Banisi Mehmed-i Râbi'in kızı Hatice Sultan'ın zevci olan Damat Hasan Paşa'dır. Vezir-i müşârunileyh aslen Moralıdır. Şebabeti esnasında saraya giderek yoluyla silahtarlık rütbesine vasil olduktan sonra 1099'da üç tuğ ile ihraç ve Haseki Sultan kâhyası Hasan Paşa yerine Mısır beylerbeyiliği ihsan edilmiş, 1101'de azil ile yerine Kâhya Ahmed Paşa gönderilmiştir. İstanbul'a avdetinde Süleyman-ı Sâni zamanında müşârunileyhâ Hatice Sultan'la evlenerek damatları meyanına girmiştir. Birçok menasıbı devrettiğinden sonra Ahmed-i Sâlis devrinde 1115 yılında Nişancı Ahmed Paşa'nın üzerine veziriazam nasb ve 1116'da azil ve tekaüd edilerek yerine Kalaylı Ahmed Paşa sadarete getirilmiştir. Damat Hasan Paşa "Duhûlü'l-cennât (1125)"te vefat ettiği gibi zevcesi Hatice Sultan da Mahmud-ı Evvel devrinde 1156 tarihinde irtihal eylemiştir.

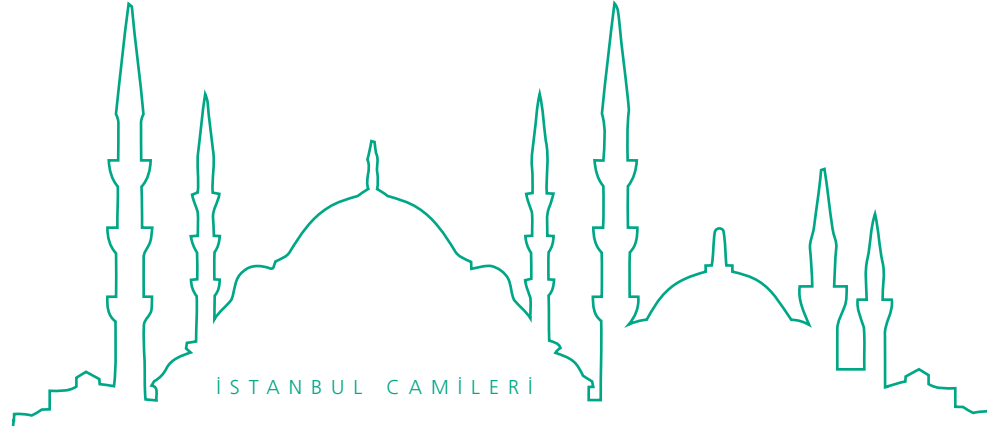
Cami 1280 tarihinde Rüstem Paşa tarafından kârgir olarak ihya edilmiştir. Kitabesi şudur:

*Hazret-i kutb-ı enâm Şeyh Nasûhî be-nâm
Sırrını eyleye takdîs Cenâb-ı Mevlâ
Bu makâm idi anın hânkâh-ı irşâdı
Cism-i pâkin yine bu hâkde itdi ihfâ
Dil-i derviş gibi yanmışdı ahşâbı
Kârgîr eyledi inşâ anı fahrü'l-vüzerâ
Didim ihlâsla Âsım iki târîh tamâm
Eyledim hakdır Hazret-i Pîr'e ihdâ
Tekke-i Pîr-i Nasûhî'dir efendi bu makâm
"Yapdı İzmîd (?) yoluna ma'bedi Rüstem Paşa" (1280)*

AHMED ÇELEBİ MESCİDİ

Üsküdar'da Doğancılar semtinde Açık Türbe kurbundadır. Banisi Ahmed Çelebi mihrab önünde gömülüdür. Caminin yapılışı 975'tedir. Karşısında Şeyhülişlâm Minkarizâde Yahya Efendi'nin türbesi vardır; müşârunileyh Mehmed-i Râbi' zamanında 1073 Rebiülahirinde Sun'izâde Mehmed Efendi yerine şeyhülişlâm olup 1084'te azledilmiştir. 11 sene mesned-i meşihatte bulunmuş, 1088'de irtihal ederek buraya defnedilmiştir.

SÜLEYMAN PAŞA CAMİİ

Üsküdar'da Doğancılar'dadır. Banisi müşârunileyh Murad-ı Râbi' vüzerasındandır. 1098 tarihinde katlolunup buraya gömülmüştür. Yerine Siyavuş Paşa, sadrazam olmuştur. Süleyman Paşa'nın sadareti iki seneye karibdir. Mezarının kitabesi:

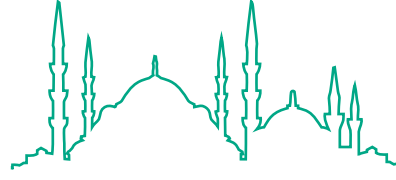
*Hilm ü insâfla ma'rûf o Süleymân Paşa
Hayf kim zulm-i firâvânla nâlân oldu
Ekreh hasnındaki mü'minlere şefkat itdi
Nakl-i zâd eylemeğe askere fermân oldu
Güç gelüb asker-i bed-fikre ânın fermânı
Cümlesi başına kâsd eyledi düşmân oldu
Îd-i adhâda şehîd itdiler ol mazlumu
Vâsıl-ı rahmet-i Hakk nâil-i gufrân oldu
Bî-güneh gitdi cihândan o vezîr-i müşfik
Ey dirîğa yine nâ-hak yire bir kan oldu
Didi târîhini erbâb-ı basîret anın
"Cennet-i Adn'a varub anda Süleymân oldu"*

1098

Yanında 1041'de katledilen Receb Paşa medfundur. Bu zat bostancıbaşılıktan vezarete ve 1031'de Kapudan Halil Paşa Akdeniz'e gittiğinde bu da kapudan paşa vekâletiyle Karadeniz'e memur olup muharebede hüsn-i hizmeti görülmekle 1032'de kapudan-ı deryalığa ve badehu kaymakamlığa ve daha sonra da Hafız Ahmed Paşa'nın katlinde sadarete nail olmuş ise de bera-yı mürurunda kendisi de katlolunmuştur.

Üsküdar'da Doğancılar Paşakapısı civarındadır. Banisi Osman-ı Sâlis'tir. İhsaniye denmekle maruf daire içindeki evlerle birlikte yapılmıştır. Binası tarihi şudur:

*Hazret-i Sultan deryâ-dil rüsûm-ı Osmâniyân
Kıldı çün teşrîf baht-ı taht-ı Osmâniye'yi
Kibleye itdi teveccüh arz-ı Kudse ibtidâ
Eyledi izhâr bu esrâr-ı insâniyeyi
Yapdı bir nev belde-i ma'mûr ihsân eyleyüb
Kalbi oldu reşha-pâş asâr-ı Rabbâniye'yi
Bir eserdir ta kıyâmet hayr-ı cârî bunda kim
Hiç kapatmaz defter-i a'mâl-i Rahmâniye'yi
Oldu cem'iyet dekâkin ile gûnagûn renk
Kıldı cümle gıpta-kâr esvâk-ı mercâniyeyi
Hakk te'âlâ zâhir ve bâtında ma'mûr eylesin
Andırır bu hayrı hep şâhân-ı Osmâniye'yi
Resm-i Osmânî ile târîh yazdı kill-i dil
"Hakk için Sultân Osman yapdı İhsâniye'yi"*

İSTANBUL CAMİLERİ

BÜYÜK İHSANİYE CAMİİ

1169

Kapısı üzerindeki kitabe:

*Kılıb Sultân Osmân Han-ı Sâlis ibtidâ inşâ
Bu câmi' oldu bir hayli zamân yâ hû ibâdetgâh
Tamâmıyla olub on yıl mukaddem muhterik nâgâh
Cemâ'ati gezerdi arayub her sû ibâdetgâh
Bu kerre akçeler sarfıyla Evkâf-ı Hümayûndan
Mücedded kârgîr inşâ şu ibâdetgâh
Senîh ihyâsına tekbîr ile târîh ider inşâd
Metîn oldu yine a'lâ yapıldı bu ibâdetgâh*

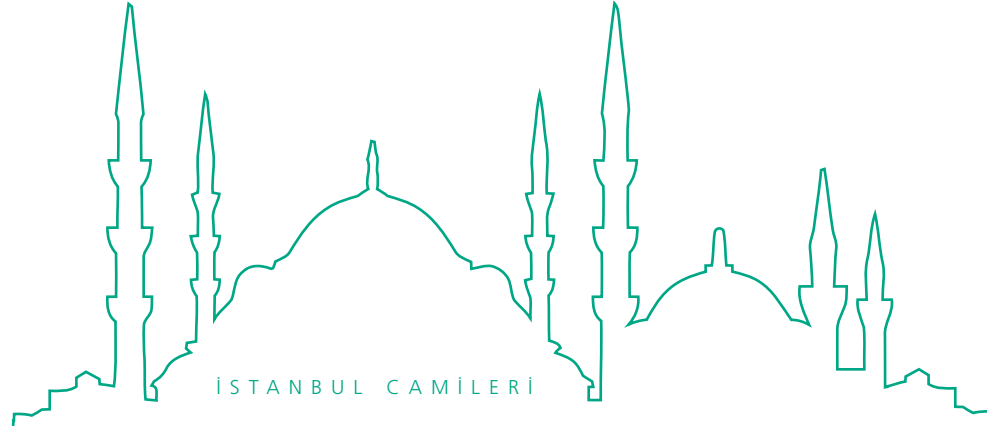
1287

Avlusundaki abdest muslukları:

1
*Hâliyâ Dârüssa'âde Ağası
Nâmı Hâfız İsâ nef'-i cihân
Eyledi bu çeşmenin bünyâdını
Hasbeten lillâh için reh-i revân
Her gün dir bârekallâh görmedik
Böyle zîbâ çeşme-i kevser-nişân (1240)*

2
Ferîkândan müteveffâ Cemîl Paşa hazretlerinin hayrâtıdır.

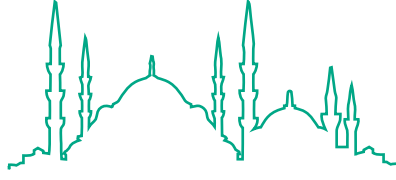

KÜÇÜK İHSANİYE CAMİİ

Üsküdar'da Doğancılar, Paşakapısı civarındadır. Banisi Osman-ı Sâlis'tir. Büyük İhsaniye ile birlikte yapılmıştır (1169). Buradaki evler Mehmed-i Râbi' kerimesi ve Osman-ı Sâlis'in halası Hatice Sultan'ın Ayvan-saray haricinde sahil-saray ile kurbundaki mekteb, sebil ve cami-i şerifi müsakkafatındandır. Sultan-ı müşârunileyh ve padişah-ı müşârunileyh Yeni Cami'de medfundurlar. Bu cami-i şerif Mustafa-yı Sâlis tarafından tamir ve ihya edilmiştir. Kitabesi şudur:

*Sâhibü'l-hayrât Osmân Han'ın âsârı olub
Yapdı İhsâniye nâmıyla mahallât-ı cedîd
Mescidile câmi'in bi'r-i ma'în-veş yapdılar
Fî-sebîlillâh cârî mâ-i lezzât-ı berîd
Çün mürûr-ı ezmânla ta'mîre muhtâc olduğun
Bildî Sultân Mustafâ Han itdi ihyâ-yı şedîd
Bu mahalde sâhib-i hayra du'â târîhdir
"Câmi'in ta'mîri oldu cümleye ahsen-i mecîd"*

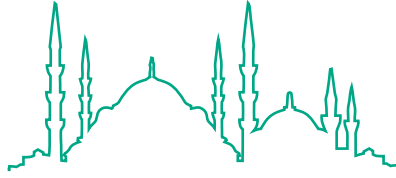
1179

İSTANBUL CAMİLERİ

TUNUSBAĞI MESCİDİ

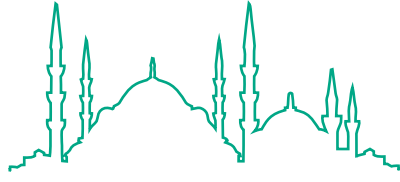
Üsküdar'da Karacaahmet kurbundadır. Banisi Hoca Bali yahut Bali Çavuş nam zattır. Kendisi mescidi karşısında yol kenarında gömülüdür. Mezar taşı tarihsizdir. Mescidin minberi yoktur.

İSTANBUL CAMİLERİ

ARAKİYECİ CAMİİ - TAKKECİ CAMİİ

Üsküdar'da Karacaahmet civarındaki Aşçıbaşı Mescidi kurbundadır. Banisi Mehmed Ağa nam sahib-i hayırdır. Bilahare kendisinin azatlısı Cafer Çelebi tecdid ettiğinden (1012) bu namla anılmaktadır. Mehmed Ağa'nın kabri mihrab önündedir. Vefatı 944 senesindedir. Mineberini Mustafa-yı Sâlis evâhir-i saltanatında zuamadan Seyyid Mehmed Emin Ağa vaz etmiştir.

İSTANBUL CAMİLERİ

BEZCİZÂDE TEKKESİ CAMİİ

*Hiç kesi yok nâmını yâd idüb itmeye du'â
Cümle yâd ü âşinâda rahmetullâhi aleyh
Zikr ü tevhîd olduğu yerde el açub tâlibân
Yâd idüb dirler du'âda rahmetullâhi aleyh
Ol fenâfillâh azîzin Sâfî târîhin didi
Fânî-i Hû Bezcizâde rahmetullâhi aleyh*

1020

Cami 1263'te tamir edilmiştir. Kapısı üzerindeki levha şöyledir:

*Cihân durdukça dursun hazret-i şâh-ı cihân-bânî
Zemîni tutdu enâm safâ-bahşâ-yı hengâmı
Anın çâkerlerinden Pervîz-i mekramet-cûyu
Kef-i lutfundadır nakdîne-i sîm ü zer-i hâmu
Müşîr-i müfahham evkâfdır ol şâh-ı cihânın
Muvaffak ya'nî takrîre fem-i imzâ-yı i'lâmı
Zehî berk derûn-ı Üsküdar'da resm olunmuşdur
Disem ressâma râci'dir eğer anlarsa ressâmı
Niyâz-ı feyzinmiş hâk-i pâya mâil olmuşdu
Bu sûretle mu'ammerdir der ü dîvâr ü ecsâmı
Bu bir dergâh-ı burç-ı evliyâullâhdır zîrâ
Ki Himmetzâde-i âlî-nesebdır şeyh-i Hudâ
Mahall-i ilticâ-yı hâksârân tarîkinden
Nice derbeste olsun halka Hakk'ın kenz-i in'âmı
Geçilmez halka-i bâb-ı ümîd feyz-i Mevlâ'dan
Muhassıl-ı müjde-i lâ taknetû dir vahy-i ilhâmı
Bir eksik söylemek mu'tâd imiş gevher-fürûşâna
Anınçün bir aded zammıyladır târîhin itmâmı
Mücevher tâc giysün mürşid-i târîhin ey Fevzî
"Güzêl ta'mîr olundu hânkâh-ı Hâcî Bayrâmî"*

1263

Üsküdar'da Nuhkuyusu civarı Divitçiler kurbundadır. Banisi Bezcizâde Şeyh Himmet, tarih-i binası 1021'dedir. Vefatı 1025'te türbesi camiye bitişiktir ve kitabesi şudur:

*Kutb-ı âlem Bezcizâde rihlet itdi denîden
Kıldı câmi'in bekâda rahmetullâhi aleyh
Hakk te'âlâ dileriz sırrını takdîs eyleye
Diyelim subh u mesâda rahmetullâhi aleyh
Kıldı âsârı cevâmi'de âvize tevhîdle
Penc vakit farzı edâda rahmetullâhi aleyh*

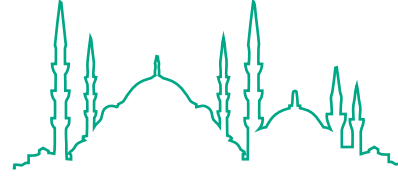
Üsküdar'da Nuhkuyusu'ndadır. Banisi Nakşifelek Hayrünnisa Hatun'dur. Caminin içerisinde asılı bir levha tarihini göstermektedir:

*Kibâr-ı müderrisîn ve şâ'ir-i mâhir fazl-ı aynî-
den tarz-ı cedîd mevlid-i şerîfin nâzımı İbrâhîm
Re'fet dâ'îlerinin kaside-i belîğa-i târîhiyesidir:*

*(Târîh-i bed'-i câmi'-i şerîf)
Pâdişâh-ı müttakî Gâzî Hamîd Han-ı Velî
Zill-i Rabb-i Müste'ân münkâd-ı şer'-i Mustafâ
Rûh-ı cism-i mülk ü millet nûr-ı çeşm-i saltanat
Hâmî-i dîn-i mübîn ve mâhî-i cevr ü ezâ
Tiş-e-i mi'mâr-ı adliyle cân vîrânesi
Hamdülillâh gün be-gün olmakda ma'mûr u binâ
Olduğuçün câmi'ü'l-hayrât bu şâh-ı güzîn
Re'y-i hayr-endîşine itmekde âlem iktizâ
İşte ez-cümle cenâb-ı "Hazînedâr Usta" ... (?)
Hazret-i Râbi'a-hû "Nakşifelek" Hayrünnisâ
Yapdı şehr-i Üsküdar'da bî-bedel bu câmi'i
İtdi zahr-ı âhiret makbûl ola rûz-ı cezâ
Öyle câmi' kim hulûs-ı kalb ile bünyâd ola
Ka'betullâh gibi anda müstecâb olur du'â
Sa'yini meşkûr ide dâreynde hem ecrin cezîl
Her ne ise matlabı Bârî Hudâ kıl sun atâ
Kilk-i gevher rîz-i Re'fet iki târîh-i selis
Hâlisâne eyledi bu beyt-i ra'nâda edâ
"İttikâya şem'-i rahmet ârife dârü'l-amel" (1300)
"Bâb-ı tevbe beyt-i tâ'at ma'bed-i ehl-i safâ" (1300)*

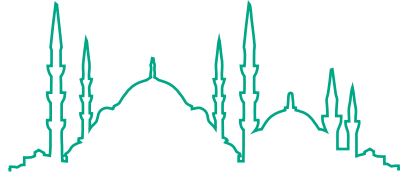
*

*(Târîh-i hitâm-ı câmi'-i şerîf)
"Zehî hâne-i Hudâ-yı ebed" (1301)*

İSTANBUL CAMİLERİ

HAZİNEDAR USTA CAMİİ - YENİ CAMİİ

İSTANBUL CAMİLERİ

ALTUNİZÂDE CAMİİ

Üsküdar'da Bağlarbaşı semtinde Tophanelioğlu nam mahallededir. Banisi Altunizâde İsmail Efendi, tarih-i binası 1283'tür. Kitabesi avlu kapısı üzerindedir:

*Râh-ı Hakk'da hayr idüb Altûnîzâde eyledi
Ma'den-i cûd ü sehâsından nisâr sîm ü zer
Yapdı bir câmi' ki oldu câmi'-i nûr-ı mübîn
Kıt'a-i elmâsdan resm-i latîf ü hûb-ter
Seng-i târîhi mücevher olsa şâyândır Senîh
"Oldu İsmâ'îl Efendi ma'bedi hayru'l-eser" (1282)
Ketebehû Râsim*

Mûmâileyh Şehzâde kurbunda Kadı Hüsam (Çamaşırcı) Mescidi'ni de hanesi karibinde bulunmasına binaen aynı tarihte mükemmelen bina ve imar etmiştir. Bugün mescid-i mezkûr da Altunizâde yahut ... (?) namıyla anılmaktadır.

[İsmail Paşa, pederi altıncı esnafından olup kendisi de nakkaş idi. Ebniye işlerinde bulunarak bi't-tefeyyüz miri binalarda bulundurulmuş, bâ-husus Dolmabahçe Sarayı'nın inşası esnasında bina emini olarak mükâfaten ûlâ sânisî ile Dâr-ı Şura-yı Askerî azalığına memur buyurulmuştur. 1277 tarihinde hizmetinden affolunarak ticaret ile tezyid-i şöhret ve sâ mân eylemiş ve gınasıyla ahireti zadını cem'e teşebbüsle it'âm-ı mesakin ve inşâ-yı hayrat ile kesb-i şöhret etmiş ve ahlak-ı sahenesi sayesinde 94 senesinde rütbe-i balâ ve 95'te vezaret ihsan buyurulmuş ve 1305 Cemaziyelevvel'inin ikisinde irtihal eylemiştir. Tophanelioğlu'ndaki camisinde gömülüdür. Mekteb ve hamamı ve sair mahalde âsâr-ı hayriyesi vardır. Rusya muharebesinde bir iki taburu giydirmiş ve doyurmuştur. Salih, müttaki, fukara babası bir zat idi. Allah rahmet eylesin. (Mir'ât-ı İstanbul)]

Üsküdar'da Karacaahmet'te Aşçıbaşı Camii kurbunda, fevkanidir. Bani-i evveli Rodoslu Hâcî Hafız Ahmed Ağa'dır. Ahfadından Fethi Paşa 1272'de tecdid eylemiştir. Kitabesi şudur:

*İmâm-ı ehl-i kible Hazret-i Abdülmecîd Han'ın
Şu'â'-ı şem'-i ikbâlin füzûn-ter eyleye Mevlâ
Şehinşâh-ı cihân-ârâ hidîv-i adl-pîrâ kim
Anın dergâh-ı ihsân-perverinden bendesi ednâ
Rodosî Hâcî Hâfız Ahmed Ağa ya'nî bânisi
Rikâbdâr-ı cenâb-ı şehriyâr idi esbak yâ
Muvaffak olduğu vakf-ı celîle mâ-tekaddemden
Zamîme eyleyüb bu mevki'i yapmış idi a'lâ
Binâsı zâtı ahşâb olduğundan hayli müddetdir
Turâba yüz tutub necl-i necibi mühr-i sâlis tâ
Esâsından yıkub yapdı hacerden nakd-i himmetle
Ne balâ câmi'u'n-nûr oldu el-hak hem zehî zîbâ
Gelüb beş vakti kılınca didi târîhini Şevket
"Cenâb-ı Fethî Paşa kıldı bak bu câmi'i ihyâ"*

1272

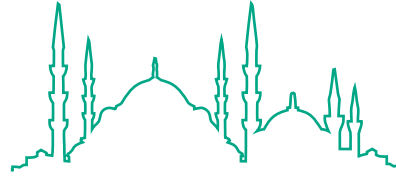
Caminin içindeki levhalar:

1

*Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfurun-leh Hâcî Ramazân rûhiçün
Fâtiha*

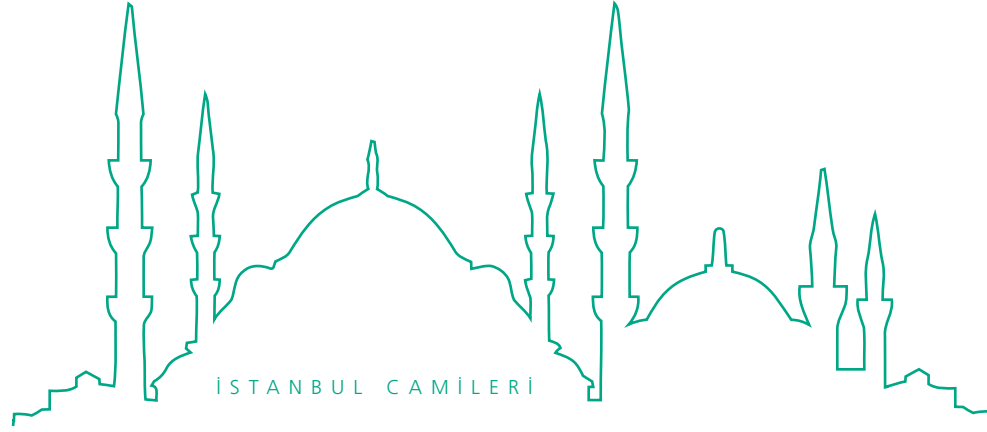
2

*İşbu câmi'-i şerîfi müceddeden binâ ve ihyaya bâ'is ve muvaffak olan merhûme
ve mağfurun-lehâ Rodosî Âişe Hatun binti Hasan Ağa rûhiçün Fâtiha
Ketebehû el-fakîr İsmâ'îl ez-Zühdî (1209)*

İSTANBUL CAMİLERİ

RODOS CAMİİ - FETHİ PAŞA CAMİİ

AŞÇIBAŞI CAMİİ

Üsküdar'da Karacaahmet kurbundadır. Banisi Mehmed-i Râbî' zamanında reis-i tabbâhînden olan Mehmed Ağa'dır. Kabri de oradadır. "Sâ'at-i selâmet (1062)" tarihinde vefat etmiştir. Minberini Ahmed-i Sâlis devrinde aşçıbaşılardan Selim Ağa vaz etmiştir (1120). Cami fevkanidir.

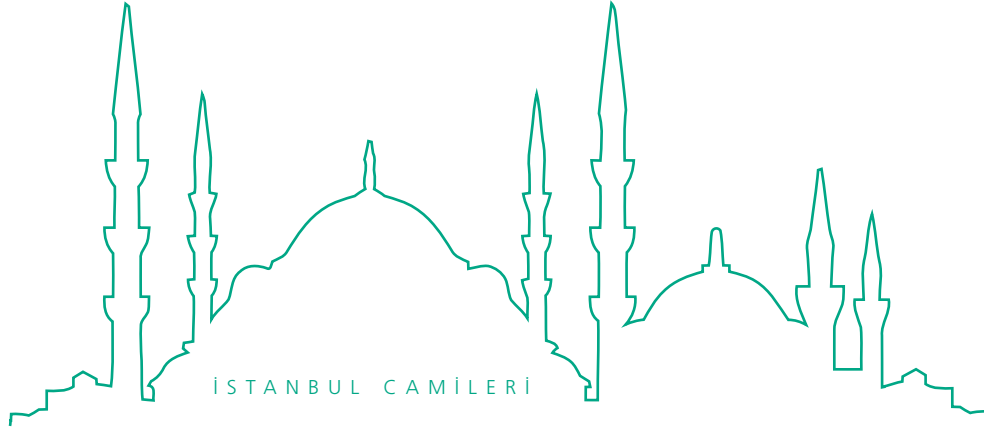
Bu mescidin vakfı aşçıbaşı olanlara meşruta olduğundan mütevelliler aşçıbaşılardır.

Mehmed ağa'nın mezarı kitabesi:

Sâbıkâ aşçıbaşı merhûm ve mağfur Mehmed Ağa rûhiçün Fâtiha (1062)

Caminin karşısındaki muattal tulumbanın kitabesi:

*Aşçıbaşı Mahallesi sâkinelerinden
Hâce Zelîhâ Kadın kendü mâlından
Olarak câmi'-i şerîf karşusunda
Tulumba sebile bin beş yüz gurûş
Vakf eyledim üzerine terâküm olunan
Mâhiyeden beher sene câmi'-i mezkûrda
İki mevlûdü'n-nebî kırâat oluna
Ve ta'mîr [ü] termîmine sarf oluna ba'dehû
Bi-i'lâm-ı şer'î mütevellî ve nâzır
Nasb eyledim ba'de'l-inkırâz mahalde sâkin
Dîn karındaşlarım rızâen lillâh ru'yet ideler
Cümle geçmişlerimizin rûhları şâd ola*

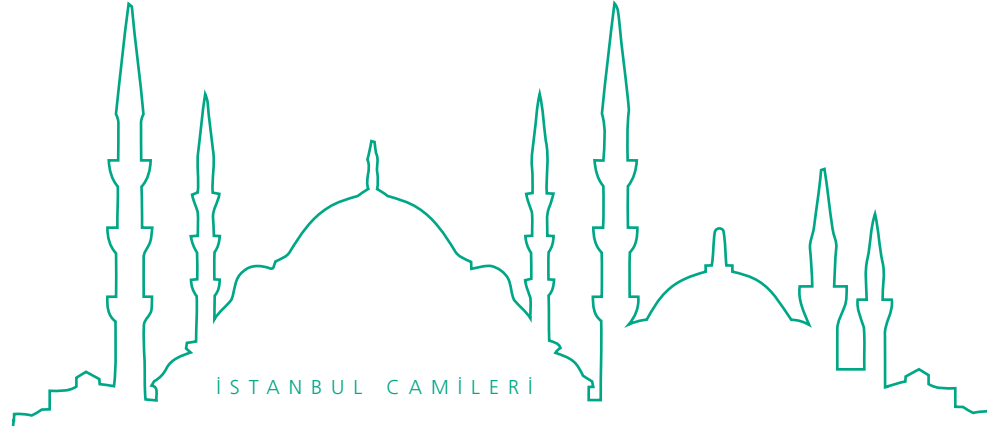

BULGURLU KARYESİ CAMİİ

Üsküdar'da Kısıklı ilerisindedir. Banisi teberdarandan Mehmed Ağa'nın kabri malum değildir. Minberini Bayram Paşa vaz etmiştir. Mahmud-ı Evvel silahtarlarından Süleyman Ağa¹ caminin karşısında bir mekteb yaptırmıştır ki kitabesi aşağıdadır. Karibindeki tek hamam ve Bulgurlu'nun ekser mahalli Aziz Mahmud Hüdâyî Efendi Vakfı'na aittir. Kötün ortasında bir meydan ile birkaç çınar ağacı ve bir çeşmesi vardır. Ahali-i karye bulgur yaptıkları zaman içinde dövmek üzere bir de dibek konulmuştur. Mektebin kitabesi:

*Pâdişâh-ı âlem ü âdil hidv-i kâmrân
Hazret-i Sultân Osmân Han-ı İskender-tüvân
Dâimâ tatbîk ider şer'-i şerîfe kârını
Hakk anıncün kıldı ol sultânı kutb-ı ârifân
Rûz u şeb tab'-ı şerîfi anın ihsân olub
Kıldı çok evkâf ve hayra sarf-ı mâl-ı bî-girân
Hâzin-i sultân-ı âlem ya'nî Süleymân Ağa
Oldu peyrev ol şeh-i âlî-cenâba bî-gümân
Celb-i tahsîl-i rızâ-yı Hazret-i Allâh idüb
Sıdkla hayrâta mâlın kıldı su gibi revân
Şevkle ta'lîm-i Kur'ân itmeğe etfâl için
Karye-i Bulgurlu'da bu mektebi yapdı hemân
Sa'yini meşkûr idüb Hakk ömrün efzûn eylesün
Ola böyle nice hayrâtile memdûh-ı cihân
Yâ İlâhî ezber itsünler du'â-yı vâkıfî
Fazl ü lutfunla senin ehl-i zemîn ü âsumân
Harf-i menkûtuyla Nüzhet söyledi târîhini
"Mekteb-i nâzik mu'allimhâne-i âlî-mekân" (1169)
Ketebehû Osmân kâtib-i hâzin-i şehriyârî*

1 Osman-ı Sâlis'in hâzini.

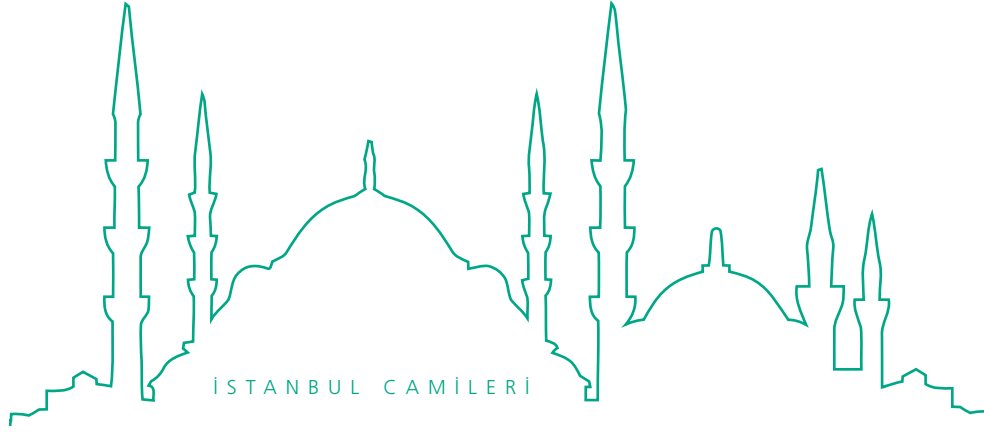

ABDULLAH AĞA CAMİİ

Üsküdar'da Kısıklı'dadır. Yaptıranı Bostancıbaşı Abdullah Ağa da orada gömülüdür. Mezar taşındaki tarihi 895'tir.

Cami 1346 yılında Evkaf İdaresi tarafından yenilenmiştir.

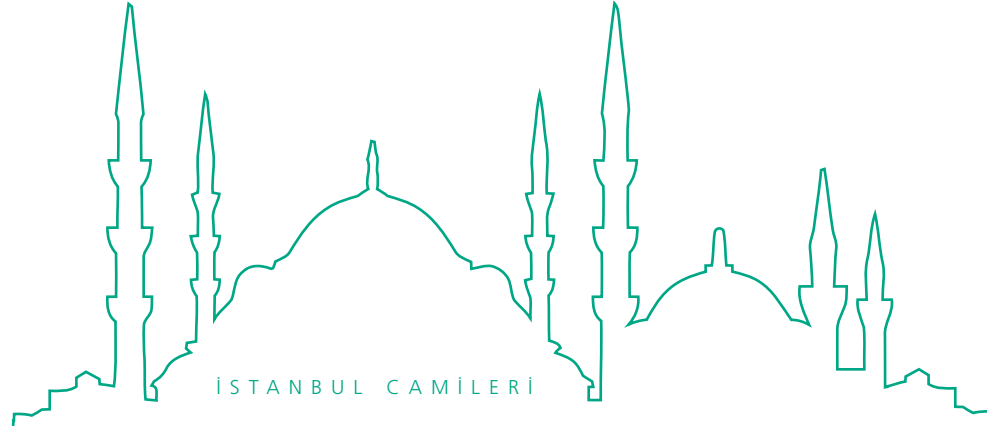

NAMAZGÂH KÖYÜ MESCİDİ

Üsküdar'da Kısıklı-Alemdağı yolu üzerinde Ümraniye köyü karibindedir. Mescid ahşaptır. Banisi Cavid Ağa'dır. Bina eminliğini Hazine-i Hassa Muhasebecisi İbrahim Bey yapmıştır. Tarihi 1315 senesidir.

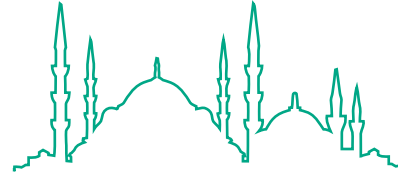
ÜMRANIYE KÖYÜ CAMİİ

Üsküdar'da Kısıklı civarında Namazgâh köyü karibindedir. Yaptıranı Başmusahib Cevher Ağa'dır. 1315 yılında yaptırılmıştır. Kitabesi şudur:

*Hazret-i Sultân Hamîd'i haşre dek zât-ı Hudâ
Kâmyâb itsün serîr-i şevketinde dâimâ
Haddi yok âlemdeki hayrât-ı feyz-âyâtının
Her tarafda mühr-i tevîkâtı mehden rûşenâ
Ezkiyâ bir müttakî âbid-i rızâ-cû bendesi
Böyle bir hayra muvaffak oldu el-hak mu'tenâ
Pâyesin takdîs ider tebcîl ider Rûhu'l-Emîn
Secdegâh-ı ehl-i îmân oldu bu âlî binâ
Fart-ı teslîmiyet ve ihlâs ile ehl-i salât
Beş vakitte şevket-i şâhâneye eyler du'â
Söyledim son mısra'ında cevherin târîhini
Eyledi hâmem der-i Mevlâ'da kesb-i i'tilâ
Kıldı inşâ Safvetâ Allâh için bu ma'bedi
"Ser-musâhib-i şehriyâr ol ehl-i dil Cevher Ağa"*

1315

Üsküdar'da Kısıklı-Alemdağı yolu üzerinde 9'uncu kilometrededir. Banisi Şirin Ali Paşa'dır. Cami köyün ortasında idi. Mürur-ı zamanla harap olduğundan 1313 Yunan Muharebesi sıralarında musahiblerden Lütfi Bey'in Harrem ağası tarafından bâ-vasiyet bırakılan para ile yolun kenarına yeniden yaptırılmış ve dört sene sonra da köy halkının ianesiyle bir ahşap minare ilave olunmuştur. Karibindeki büyük akar meydan çeşmesinin kitabesi şudur:

İSTANBUL CAMİLERİ

DUDULLU KÖYÜ CAMİİ

1

Ve mine'l-mâi...

2

*Aliyye-şân-ı ismet-menkabet Âdile Sultân kim
Elinden cârî her sû su gibi ihsân-ı bî-pâyân
Şehîd-i Kerbelâ aşkında dil-cû çeşme yaptırdı
Nazîrin görmemiştir böyle yerde dîde-i devrân
Dahi zîr-i zemînden yeryüzüne eyledi cârî
Bu âb-ı hoş-güvârı nûş ide insân ile hayvân
Merâm bu âb içen âbdest alan bir Fâtîha okusun
Revân-ı Hazret-i Mahmûd Han'ı eylesün şâdân
Kalender çıktılar üçler didiler yaz bu târîhi
“Revân bir çeşme yaptı Hakk yolunda Âdile Sultân” (1304)*

Bu çeşme kurbunda duvara dayalı eski kitabe:

Yâ Mu'în

1

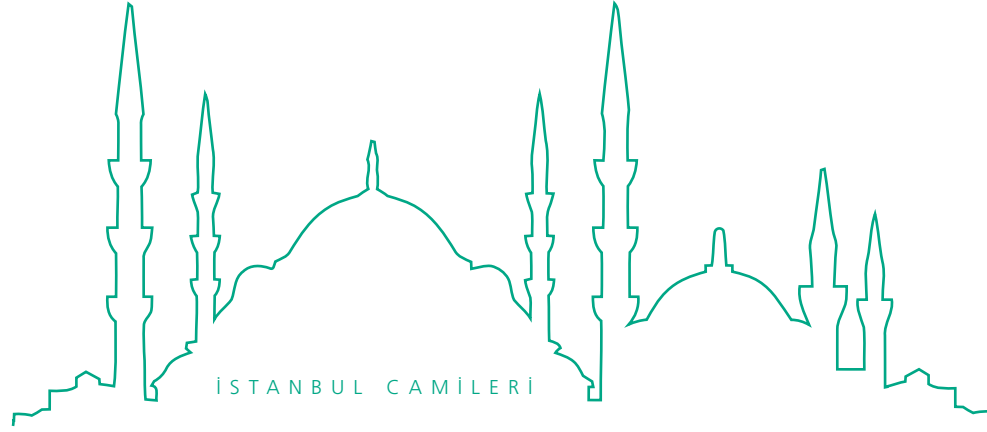
*Gâzî Han Mahmûd işbu çeşme-i dîrîneyi
Gördü akmaz emr idüb tecdîd-i bünyâd eyledi
Kesilün sonra Dudurlu halkı teşne-dil iken
Gencidar Usta yine anları dilşâd eyledi
Söyledi Fevzî kulu cevher gibi târîhini
“Şevkinihâl Usta nev çeşmesin âbâd eyledi” (1275)*

2

*Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Enderûn-ı Hümâyûndan çıkma Hâfız Abdül-
kerîm Ağa (1214)*

3

Düşdü yek fikrede târîh “ruhâm-ı berrâk” (1143)

SARI KADI KARYESİ CAMİİ

Üsküdar Kısıklı-Alemdağı yolunda Dudullu köyü ilerisindedir. Caminin banisi Atik Valide Nurbanu Sultan'dır.

[Bu köy civarında medfun Sarı Gazi (Kadı) eş-Şeyh Mehmed Efendi tarik-i Kübraviyeden eş-Şeyh İlyas Bey'in pirdaşıdır. Sarı Kadı eş-Şeyh Mehmed Efendi'nin bir oğlu eş-Şeyh Mustafa Efendi mekteb ittisalinde, diğer oğlu eş-Şeyh Musa Dede tekke avlusunda gömülüdür. Bunların yedi kat silsilesi eş-Şeyh Necmeddin-i Kübra hazretlerine çıkar.]

Üsküdar'da Selimiye civarında tramvay yolu üzerindedir. Banisi Selim-i Sâlis'tir. Avlu kapısının iç ve dış tarafında şu iki kitabe vardır:

İç taraf:

*Yapıldıkda bu câmi' hâbda üç er olub zâhir
Birisî Hazret-i Behcet imiş ol kutb-ı Rabbânî
Dimiş Saçlı Efendi'ye kapuya yaz bu târîhi
"Bu câmi'de olan tâ'at olur makbûl-ı Sübhânî"*

1251

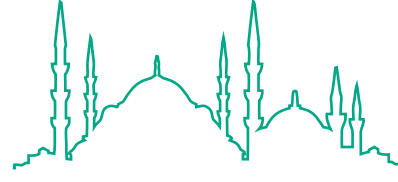
Dış taraf:

*İdüb bu hânkâhı ibtidâ Sultân Selîm inşâ
Binâsı muhtasar mebnâsı gâyetle müfîd oldu
Ali Behcet Efendi şeyhi irşâd oldular bunda
Mürîd-i feyz olanlar hazretinden müstefîd oldu
Cemâl-i Mevlevî mücellâ-yı sırrından olub zâhir
Kemâl-i Nakşibend icmâl-i hâlinden bedîd oldu
Göçüb anlar geçüb demler harâb olmuşdu bu yerler
İ'mârından sanursın sâkinânı nâ-ümîd aldu
Bu kerre kıldı ihyâ Hazret-i Sultân Mahmûd Han
Yapıldı vüs'at üzre her yeri tarz-ı cedîd oldu
Zehî kutb-ı hilâfet şems-i kudret âsumân-rif'at
Serâpâ-yı cihâna sâye-i lutfu medîd oldu
Zehî İskender mu'ciz-eserdir durduğı yerden
Bir ednâ himmeti bin fitneye sedd-i sedîd oldu
Tuta âfâkı hays [ü] şevketi ta ki bu ma'bedde
Sadâ-yı zikr-i Hakk peyveste-i arş-ı mecîd oldu
Buyurdu hidmet-i inşâyâ Pertev bendesin me'mûr
Ne devlet böyle kemter öyle sultâna ubeyd oldu
Biri bed' ve biri itmâmına târîhdir el-hak
İki mısra' ki yazdım dil-küşâ beytü'l-kasîd oldu
"Bu dergâhı mücedded yapıdı kutb-ı dîn Mahmûd Han"*

1250

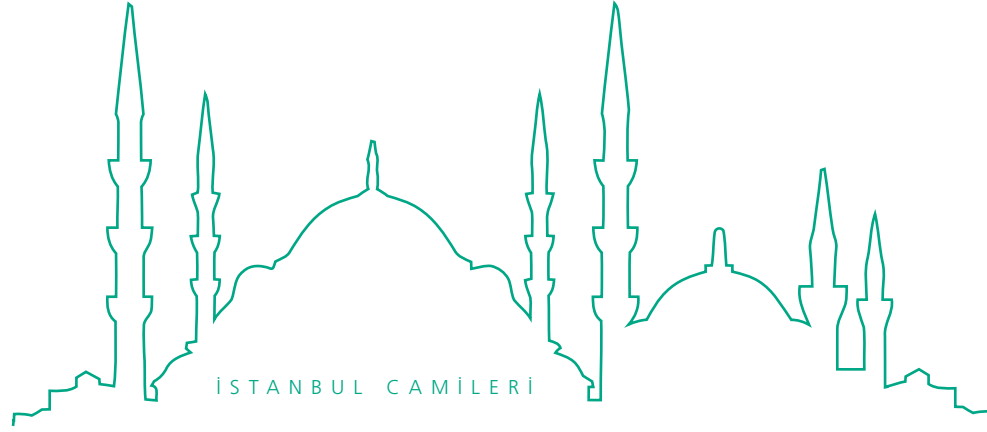
"Bu zîbâ tekye-i Behcet-fezâ tarh-ı cedîd oldu" (1251)

el-Müznib er-Râcî Yesârîzâde Mustafâ İzzet gaferallâhu zünûbehumâ

İSTANBUL CAMİLERİ

BEHCET EFENDİ
CAMİİ - KÜÇÜK
SELİMİYE
TEKKESİ CAMİİ

SELİMİYE CAMİİ

Üsküdar'da bu namdaki kışla karibindedir. Banisi Selim-i Sâlis'tir. Eyüp Cami-i şerifini tecdid ve ihyadan sonra emin-i bina olan ricalden Uzun Hüseyin Efendi bu cami-i şerife de emin nasbolunmuş ve 1216'da işe başlanarak 1220 senesi Muharrem'inin beşinci günü bitirilmişdir. Mahfil-i hümayûnu, müezzin mahfili, mekteb, tekke, hamam ve sair akarı vardır. Caminin hitamında minareleri kalın düştüğünden dışarıdan tıraş suretiyle inceltilmiş idi. 1238'de şiddetli bir lodos rüzgârından minarelerden biri nısfından, diğeri temelinden yıkılmış ve camiye de rahnedar etmişlerdi. Bu rüzgâr ile İstanbul'da daha on üç caminin minaresi yıkılmıştır. Badehu vakfından caminin rahnedar olan mahalleri ile minareleri evvelkiden daha âlâ tamir ve tecdid edilmiştir.

Selimiye Camii'nin büyük kapısı üzerindeki kitabe:

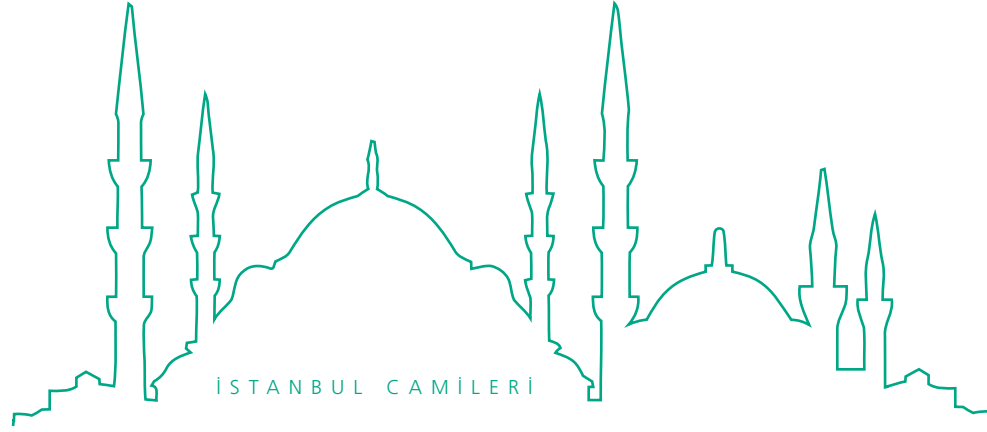
*Zîver-i tâc-ı hilâfet şâh-ı âlî-menkabet
Muktedâ-yı ehl-i sünnet sâye-i Rabb-i Rahîm
Câmi'ü'l-hayrât şâhenşâh-ı kerrûbî-nihâd
Eyledi bu ma'bedi âbâd çün kasr-ı na'im
Üsküdar'ı kıldı ihyâ çünkü hüsn-i himmeti
İki nev târîhle zeyn oldu bu beyt-i nazîm
"Yapdı a'lâ tarh ile câmi'-i imâmü'l-müttakîn" (1219)
"Bir mücessem nûrdur bu ma'bed-i Sultân Selîm" (1219)*

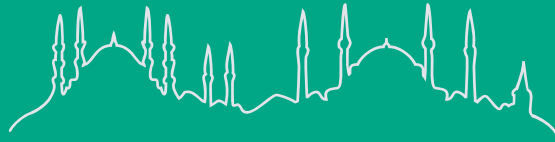
ŞEREFABAD CAMİİ - HÜRREM İSKELESİ CAMİİ

Banisi Evkaf Nazırı Tahir Efendi burada medfundur. Burada vaktiyle Şerefabad denmekle maruf saray yapılmadan evvel 1122'de bir sahib-i hayır tarafından yapılan mescidin vezaiifi Bostancıyan Ocağı'ndan tayin olunmuştu.

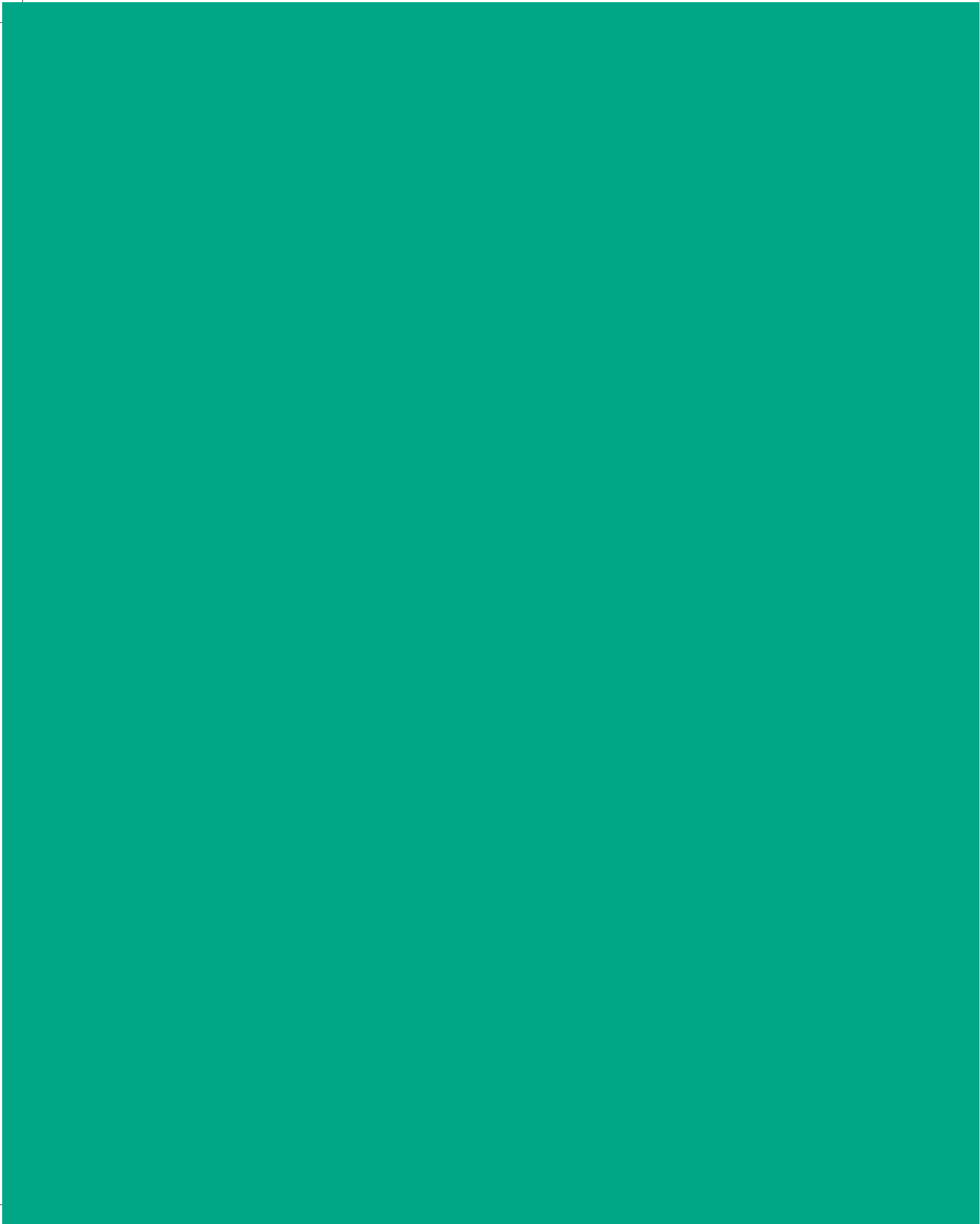
KAVAK İSKELESİ CAMİİ

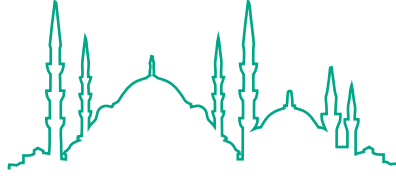
Üsküdar'da Selimiye Kışlası karibinde, sahildedir. Banisi Mehmed-i Râbi' asrında hazinedar olan Lala Beşir Ağa'dır. "el-Hâtime (1077)" tarihinde bina edilmiştir. Minberini Dârüsaâde Ağası Şeyhülharem Beşir Ağa 1133 senesinde Ahmed-i Sâlis zamanında vaz etmiştir. Mûmâileyh 1159'da vefat eder, Hazret-i Halid yanında türbe-i mahsusasına gömülmüştür.

İSTANBUL CAMİLERİ

ACIBADEM-HAYDARPAŞA-
KADIKÖY

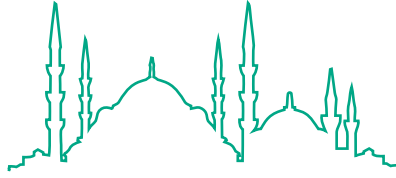

İSTANBUL CAMİLERİ

FAİK PAŞA CAMİİ

Acıbadem'dedir. Banisi Faik Paşa bahriye ferikidir. Tarih-i inşası 1320 senesidir. 1350 senesi içinde esaslı surette imar edilmiştir. Minaresinin saçak hizasından yukarısı Ali Bey isimdeki oğlunun bu camiye ait araziyi kendi lehine kazanmak için açtığı dava yüzünden ikmal edilememiştir.

Faik Paşa 1322'de ölmüş, cami haziresine gömülmüştür.

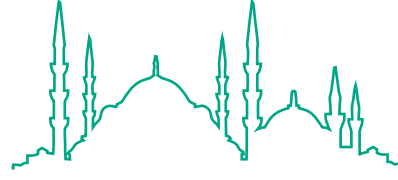

İSTANBUL CAMİLERİ

İKBALİYE CAMİİ

Acıbadem'dedir. İne-i ahali ile takriben 1325-1326 seneleri arasında yapılmıştır. Minaresi ahşaptır. Arsası çilek tarlası iken sahibesi Kadıköyü civarında Yeldeğirmeni'ndenki caminin banisi Bahriye Nazır-ı esbakı Rasim Paşa'nın halilesi İkbal Hanım tarafından ihda edilmiş ve caminin teberrüken "İkbaliye" tevsim edilmesine sebep olmuştur.

İSTANBUL CAMİLERİ

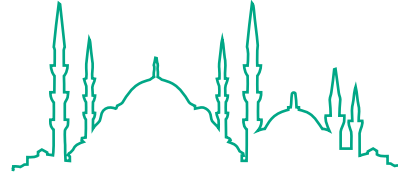
FERİDİYE CAMİİ

Haydarpaşa'da İbrahim Ağa Çayırı ilerisinde, sırttadır. Banisi Nevcivan Feridun Paşa'dır. Tarihi 1330 Şaban'ıdır. Dış duvarında şu levha asılıdır:

Nevcivân Ferîdûn Paşa Câmî'-i şerîfi

25 Şa'bânü'l-mu'azzam sene 1330 yevm-i cum'a

27 Temmuz sene 1328

İSTANBUL CAMİLERİ

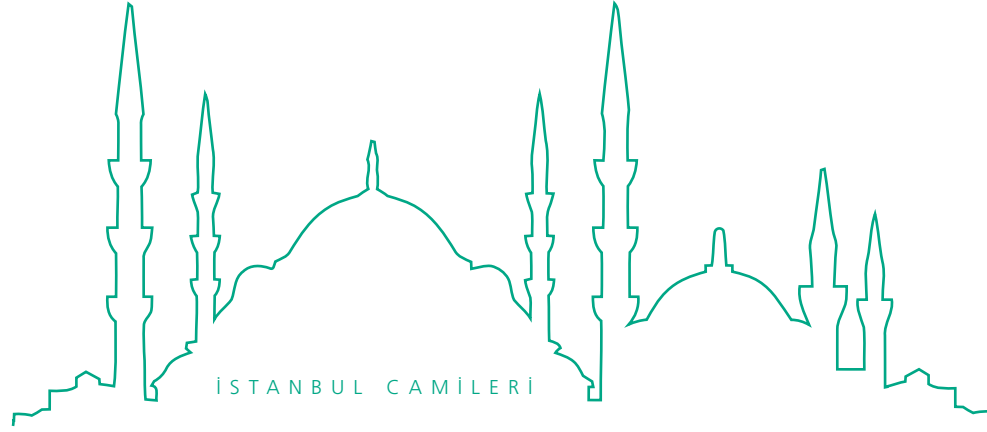
REŞADIYE CAMİİ - YELDEĞİRMENİ CAMİİ

Haydarpaşa civarında Yeldeğirmeni mevkiindedir. Banisi Rasim Paşa'dır. Cami 1337 senesinde tevsiyen imar edilmiştir. Acıbadem'deki İkbaliye Camii'ni refikası İkbâl Hanım yaptırmıştır.

ÇAYIR CAMİİ

Haydarpaşa'dadır. Banisi İbrahim Ağa, Murad-ı Sâlis devrinde Bâbüs-saâde ağası olmuştur. Tarih-i inşası 888'dir. Mûmâileyh de orada medfundur. Ba'de zaman Kadiriye meşayihinden Mustafa Efendi bu camiye zaviye yapmış ve Mahmud-ı Evvel devrinde Dârüssaâde Ağası Hâcî Beşir Ağa merhumun yedekçisi el-Hâc Veliyyüddin Ağa minber vaz etmiştir. Bu zat 1161'de vefat ederek o civara gömülmüştür. Hâcî Beşir Ağa ise ondan iki sene evvel irtihal etmiştir.

KAPTAN HASAN PAŞA CAMİİ

Kadıköyünde Kurbağalıdere nam mevkidedir. Banisi Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa'dır. Caminin kitabesi şudur:

*Şehinşâh-ı cihân zıll-i Hudâ Abdülhamîd Han'ı
Serîr-i şevketinde dâim itsün Hazret-i Mevlâ
Semiyî-i sıbt-ı pâk-i fahr-i âlem Âsaf-ı dîndâr
Kapudan Ali tedbîr ve deryâ-dil-i kerem-fermâ
Hüsn-i hulk u hasen-nâm ve Hasan Paşa hüsn-i sîret
Zehî her vechile ahsen yaratmış Hâlık-ı yektâ
Telâtum-hîz olunca bahr-i rahm ü şefkati derhâl
Bu vâlâ ma'bedi el-hak li-vechillâh idüb ihyâ
Metâf-ı kudsiyân ü ins ü cin oldukça beytullâh
Salât-ı hamseye saf saf durunca millet-i beyzâ
Bu nev âsâr-ı hayrî Hakk te'âlâ eyleye makbûl
Bi-hakkın sûre-i Nûr ve bi-sırrın leyle-i İsrâ
Hudâ bânîsine ecr ü mükâfât eyleye ihsân
Yazılsun defter-i a'mâline hayrât-ı lâ-tuhsâ
Bi-istimdâd-ı rûhâniyet-i Peygamberî Ref'et
Dü târîh-i güher-pâş eyledi itmâmına inşâ
"Ola makbûl-ı dergâh-ı celîl-i hazret-i Vehhâb" (1317)
"Münevver câmi'-i pür-feyz-i ulyâ-yı Hasan Paşa" (1317)*

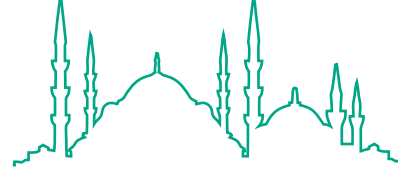
Minaresinin şerefe kenarlığı musanna demir parmaklıktır. Şerefeden yukarısı yıkıktır.

Kadıköyü çarşısındadır. Banisi Bâbüssaâde Ağası Osman Ağa'dır. Tarih-i binası 1021 senesidir. Caminin Hadîkatü'l-Cevâmî'de görülen kitabesi budur:

*Devr-i adl-i Hazret-i Sultân Ahmed Han'da
Bendegân-ı hâssa-i eltâfi bâb-ı bândır
Kim cânibinde kapu ağası ol Osmân Ağa
Sâhibü'l-hayrât âli câmi'ü'l-ihsândır
Emr-i sultân-ı cihânla yaptı ol bu câmi'i
Hazret-i Mevlâ'dan ana bâ'is-i gufrandır
Ka'be-veş yaptı hayâtında o merhûm sa'îd
Hakk kabûl ide bu bir tâ'atgeh-i Rahmân'dır
Bâ'is ü bâdîsine Allâh rahmet eylesün
Yerleri fazl-ı Hudâ'dan cennet-i Rıdvân'dır
Nâm-ı pâki bânî-i hayrât-âsârı tamâm
Didiler târîhini: "Bil Câmi'-i Osmân'dır"*

1021

Bâbüssaâde ağalarından Mısırlı diğer bir Osman Ağa da abdest muslukları ve karibinde bir çeşme yaptırmıştır. Bu caminin yerinde Kadı Mehmed Efendi isminde bir zatın mescidi vardı. Kadıköy'ün bu namı alması müşârunileyhin şöhretleriyle. Mürûr-ı zamanla harap olan o mescid yerine bu cami yapılmıştır. Her iki baninin de mezarları meçhuldür.

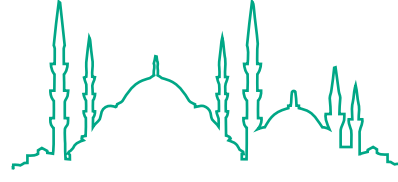

İSTANBUL CAMİLERİ

OSMAN AĞA CAMİİ

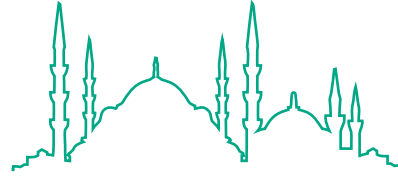
Kadıköy-İskele Meydanı

İSTANBUL CAMİLERİ

ÇAKIR AĞA CAMİİ - BAYEZİD KETHÜDÂ MESCİDİ

Kadıköyünde Cafer Ağa Mescidi kurbundadır. Banisinin kabri malum değildir.

İSTANBUL CAMİLERİ

CAFER AĞA MESCİDİ

Kadıköyünde Osman Ağa Camii kurbundadır. Banisi Bâbüssaâde ağalarından Cafer Ağa'nın kabri de buradadır. Tarih-i vefatı malum değildir.

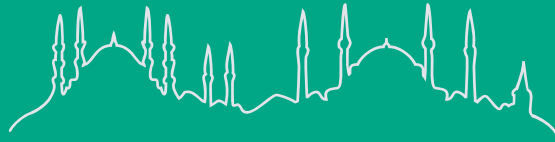

KADIKÖY CAMİİ

İskele kurbundadır. Banisi Mustafa-yı Sâlis, tarih-i binası “Câmi’-i zî-şân (1174)” senesidir. Bir asır sonra Abdülmecid tarafından tecdiden ihya edilmiştir. Kitabesi şudur:

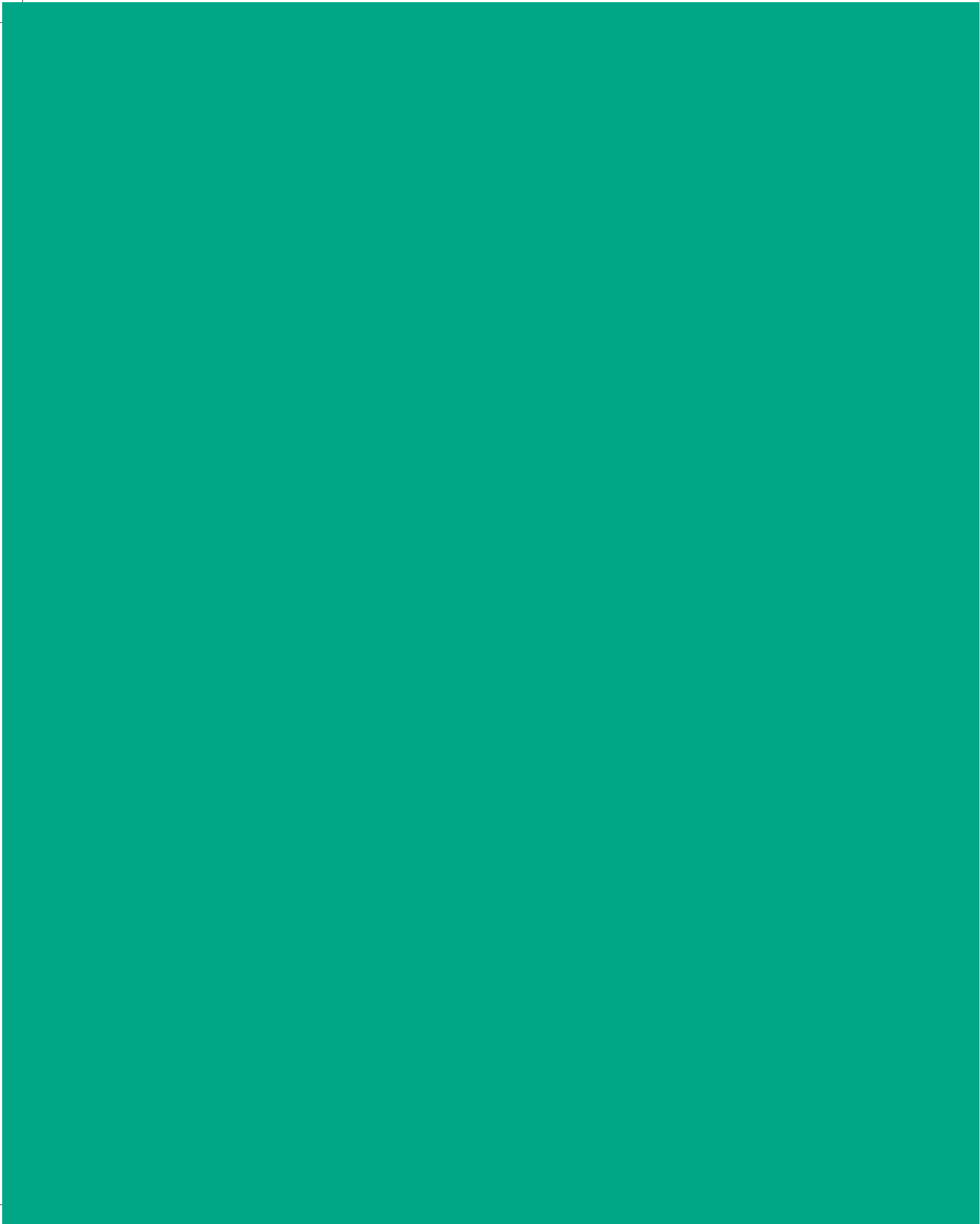
*Oldu Kadı karyesi mahsûd-ı şehr-i Üsküdar
Sû-be-sû ihyâd buyurdu hükm Han Abdülmecîd
İşte ez-cümle binâ itirdi muhkem kârgîr
Bu ibâdethâneyi yakmışdı ihrâk-ı şedîd
Her cihetle dinse lâyıkdır imâmü’l-müslimîn
Zâtı olmuş her câmi’-i mecmû’-ı ahlâk-ı hamîd
Şeksiz olmuşdur bu vâlâ himmetinden şâdümân
Cedd-i a’lâsı Üçüncü Mustafâ Han-ı sa’îd
Mevc urur âb-ı güher-âsâ derûnunda safâ
Viridi zînet sâhil-i bahre bu bünyâd-ı cedîd
Nûr-ı rahmetle der ü dîvârı pürdür Ka’be-veş
Hac sevâbın lutfider züvvârına Rabb-i Vahîd
Ey cemâ’at beş vakitde eyleyin böyle du’â
Olsun ol mihrab-ı adlin ömr ü ikbâli mezîd
Hutbe-i nâm-be-nâmı dem-be-dem nusret ile
Revnağ olsun minber-i mülke ilâ-yevmi’l-va’îd
Secde-i şükr eyleyüb Safvet didi târîhini
“Câmi’-i zîbende yapdı emr Han Abdülmecîd” (1275)
Harrerehû Mustafâ İzzet*

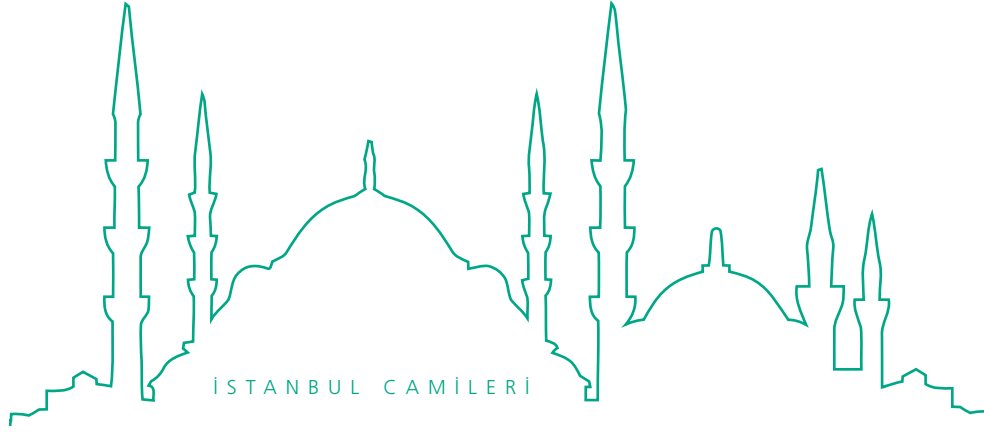

İSTANBUL CAMİLERİ

KIZILTOPRAK-BOSTANCI-
ADALAR

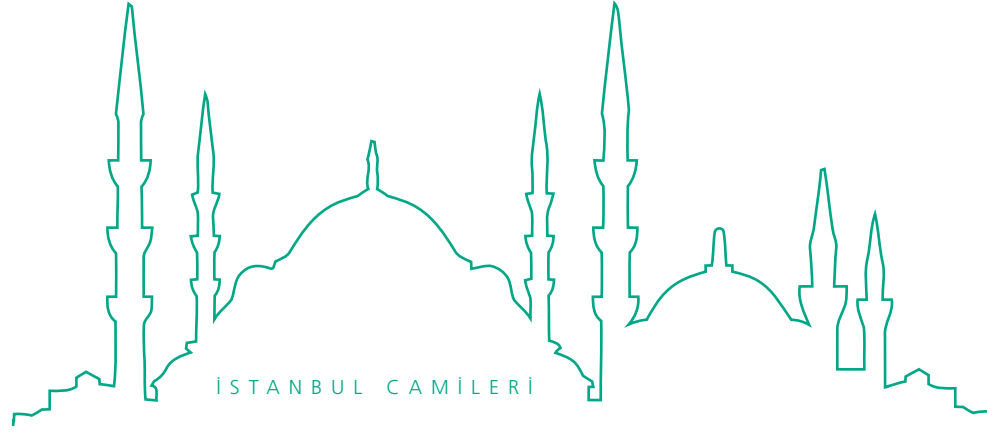
ZÜHDÜ PAŞA CAMİİ

Banisi Maarif Nazırı Zühdü Paşa'dır. 1320 tarihinde vefat etmiştir. Camisinde medfundur. Kızıltoprak'tadır. Kitabesi budur:

*İmâmü'l-müslimîn Abdülhamîd Han-ı cihân-bânın
İdildi sâye-i şâhânesinde bu eser itmâm
Semiyy-i fahr-i âlem Hazret-i Zühdü Efendi'nin
İmâd-ı dîne virmişdir esâs-ı zühdü istihkâm
İderdi arzu bir câmi'in inşâsını dâim
Muvaffak eyledi ol zât-ı pâki Kâdir-i Allâm
Çıkardım çâr-ı yârin himmetiyle Hakkıyâ târîh
"Bu câmi'de namâz kılsun kıyâm-ı haşre dek İslâm" (1301)*

Cami kurbunda 1306 tarihinde bir de mekteb yaptırmıştır. Kitabenin son beyti şudur:

*Baş eğer târîh-i Muhtâr'a belîğân-ı zamân
"Matla'-ı ilm ü edebdir Zühdü Paşa Mektebi" (1306)*

TUĞLACI CAMİİ

Kızıltoprak kurbunda, Feneryolu'ndadır. Banisi el-Hâc Mustafa Efendi'dir. Tarih-i binası 1285 senesidir. Kitabesi şudur:

*Eylesün bânîsini dâreynde Mevlâ azîz
Yapdırub bu câmi'i şâd itdi rûh-ı Ahmed'i
Geldi bir târîh hâtifden Cemâl itmâmına
“İtdi el-Hâc Mustafâ inşâ bu a'lâ ma'bedi” (1285)*

GÖZTEPE CAMİİ

İstasyon yanındadır. Banisi Hazine-i Hassa Hukuk Müşaviri Mehmed Halis Bey'dir. Tarih-i inşası 1317 senesidir. Kitabesi şudur:

Bismillâh...

Kâlellâhu te'âlâ vallâhu yed'û ilâ-dâri's-selâm

Ve kâlellâhu te'âlâ üdhulûhâ bi-selâmin...

Kâle aleyhisselâm men benâ lillâhi mesciden benallâhu lehû ke-hey'e-tihî fi'l-cenneti

Hayra mâil müttakî bir sâhib-i cûd u sehâ

Himmetiyle eyledi Allâh için kesb-i alâ

Sâha-i imkâna koydu böyle âlî câmi'i

Gıpta eylerse sezadır sa'yine ehl-i gınâ

Göztepe sükkânı çokdan müftakirdir câmi'e

Şimdi gelsün durmasun artık cemâ'at es-salâ

Hayırla bânîsini ta haşre dek yâd eylesün

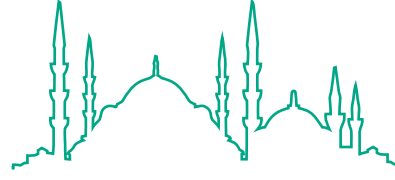
Eyledikçe beş vakitte ehl-i dîn farzı edâ

Söyledi târîh-i cevher-i dâreyni Nazmî anın

Beyt-i âtîde idüb ihlâsla ben de du'â

"Sa'yini meşkûr ide Mevlâ Mehmed Hâlis'in

Mevki'inde bu mu'allâ câmi'i kıldı binâ" (Reb'ü'l-evvel sene 1317)

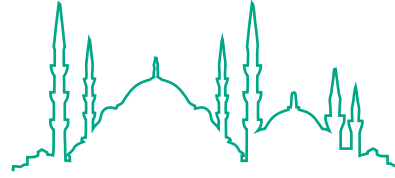

İSTANBUL CAMİLERİ

GALİB PAŞA CAMİİ

Caddebostan'dadır. Banisi Sultan Abdülhamid-i Sâni'dir. Reşad Paşa'nın nezareti altında cülusunun yirmi beşinci yıl dönümü münasebetiyle yaptırılmıştır. Kitabesi şudur:

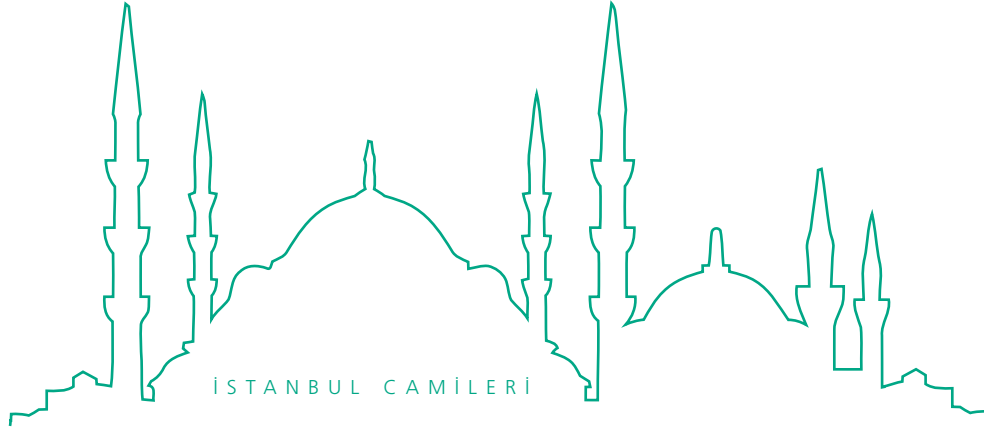
Serîr-i ârâ-yı hilâfet-i kübrâ pâdişâh-ı mu'azzam ve şehinşâh-ı mükerrem es-sultân ibnü's-sultân es-Sultân el-Gâzî Abdülhamîd Han-ı Sâni hazretlerinin cülûs-ı meyâmin-me'nûs-ı hümayûnlarının yigirmi beşinci sene-i devriyesine müsâdif 1316 senesi Ağustos'unun on dokuzuncu günü irâde-i seniyye-i şâhaneleriyle teyemmünen esâsı vaz' olunarak inşâ olunmuşdur.

İSTANBUL CAMİLERİ

MERDİVENKÖY CAMİİ

İlk binası Fatih devrinde imiş. Kanunî'nin kızı Mihrimah Sultan tecdid etmiş. Kitabesi yoktur.

ŞADIRVAN CAMİİ - SAHRA-YI CEDİD CAMİİ

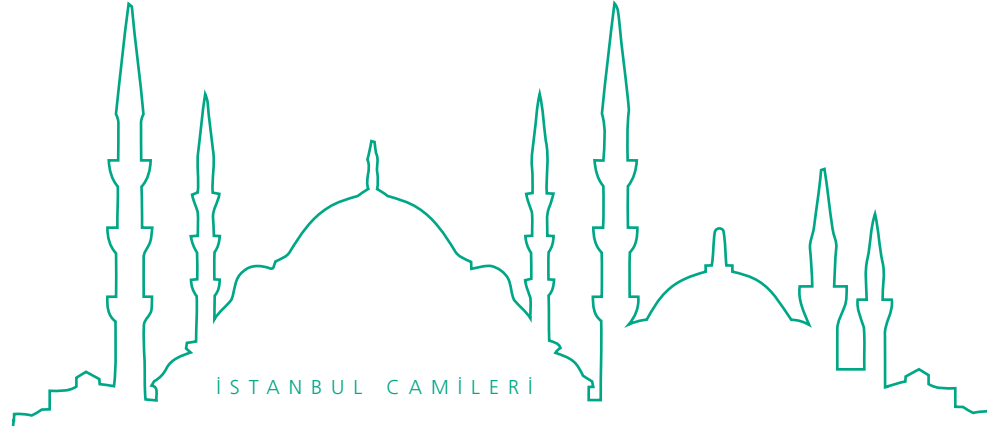
Merdivenköy kurbundadır. Mukaddema Ahırkapı civarında Enderun Mağalarına mahsus olarak bina edilmişti. Yola gittiğinden bedeliyle burada ihya edilmiştir. Tecdidi 1292 tarihindedir. Kitabesi şudur:

*Nev-be-nev itmekle cem'iyet civârda izdiyâd
Buldu hâtırlarda bir câmi' binâsı irtişam
Çün bu mahfil-i hayra cîrân itdi niyet-i hâlisâ
Hakk te'âlâ eyledi teysîr-i alâ-vefki'l-merâm
Şöyle ki Ahurkapı'da yola gitmiş arsası
Vardı bir ma'bed "Şâdırvân Câmî'i" ile be-nâm
Virdi devlet kıymet-i nakz anın hem ehl-i hayr
İtdiler lâzım gelen nakdi edâyâ ihtimâm
Kıldılar inşâ bu ra'nâ câmi'i bu mevki'e
Eylediler kasd-ı tahsîl rızâ-yı lâ-yenâm
İşbu hayra mâlen ve fi'len i'âne eyleyen
Mü'minîni Hakk ide me'cûr ve mesrûr ve bekâm
Yazdı Hakkı okusun târîhini ehl-i salât
"Beş vakitde gel namaza kıl câmi'de devâm"*

1292

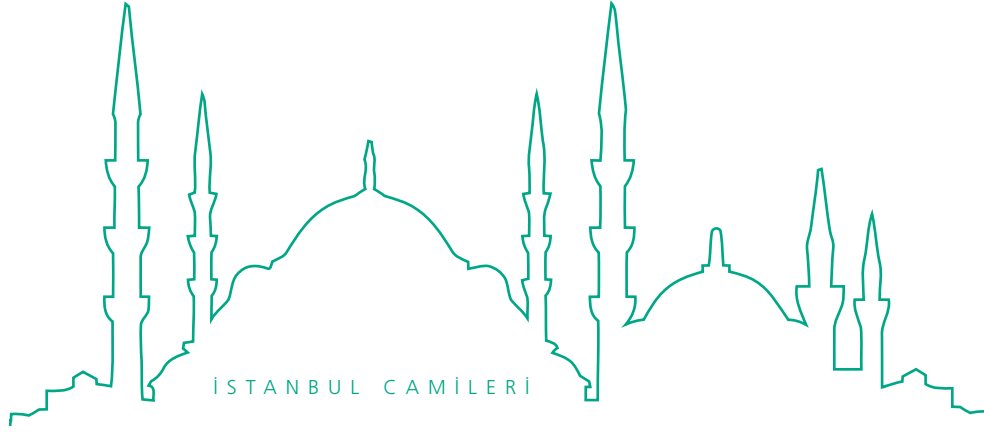
Bu cami ittisalindeki mekteb kitabesi:

*İslâmbol pâyelülerinden Şurâ-yı Devlet a'zâyı sabıkasından Tırnakçızâ-
de Mehmed Sa'îd Zîver Bey Efendi merhûmun rûhiçün binâ olunan mekteb-i
şerîfdir. (1292)*

BÖCEKLİK CAMİİ

Kozyatağı kurbundadır. Banisi Tüccarbaşı Halil Efendi'nin zevcesi Fatıma Hanım'dır. Tarih-i binası 1335 senesidir. Kitabesi yoktur.

KOZYATAĞI CAMİİ

İçerenköy kurbundadır. Minaresi ahşaptır. Kitabesi yoktur. Banisi Abdülhalim Efendi'dir. Vefatı 1314 senesindedir. Mezar taşı aşağıda yazılmıştır.

Karşısındaki mektebin duvarında şu kitabe mevzudur:

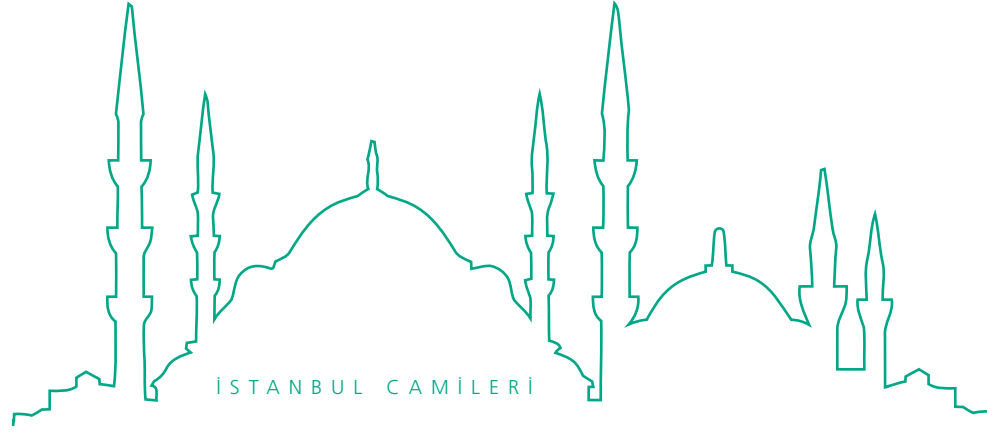
*Reîs-i Meclis-i Eytâm Süleymân Sırrî-i fâzıl
Amîmül-cûd ü deryâ-dil ebu'l-hayr ve kerem-fermâ
Hurûş idince bahr-i şefkati etfâl-i İslâm'a
İdüb bu mektebi el-hak rızâ-yı Hakk için inşâ
Du'â aldırđı hâkân-ı cihân Abdülhamîd Hân'a
Serîr-i şevketinde dâim itsün Hazret-i Mevlâ
Yazıldı bi'l-bedâhe Re'fet itmâmına târîh
"Yapıldı zümre-i sıbyâna bu nev mekteb-i ra'nâ"*

1317

Yâ Hû

*Merhûm ve mağfur ilâ-rahmeti Rabbihi'l-Gafûr tarikat-ı aliyye-i Rufâ'iyye
meşâyihinden eş-Şeyh Süleymân Halîm Efendi'nin rûhiçün el-Fâtiha (sene 1314)*

Sahib-i hayır kendi camisi avlusunda gömülüdür. Camiyi vefatından 30 sene kadar evvel bina ettirmiş.

KAZASKER CAMİİ

Erenköy kurbunda, Kozyatağı yolu üzerindedir. Banisi Süleyman Sırrı Efendi caminin avlusunda gömülüdür. Mezar taşında:

“Bâb-ı Fetvâ-penâhî Meclis-i İdâre-i Emvâl-i Eytâm reîs iken irtihâl-ı dâr-ı bekâ iden esbak Rumeli Kâdi’askeri sâhibü’l-hayrât Kasîdecizâde Hâfız Süleymân Sırrî Efendi’nin rûhiçün el-Fâtîha. Yevmü’l-hamîs 15 Şevvâl sene 1321” yazılıdır.

Caminin kitabesi şudur:

Ahd-i âlî-i şeh-i âlem dîn-perverde
Olmada ehl-i vera’ sâlik-i râh-ı hasenât
İşte ez-cümle sudur-ı ulemâdan birisi
Yapdı bir câmi’-i zîbende-i envâr-ı âyât
Ser-firâz-ı fuzalâ ya’nî Süleymân Sırrî
Amel-i sâlih ile buldu reh-i tevfkât
Nezd-i merdân-ı Hudâ’da budur aksâ-yı emel
Hayrdır ârif-i Hakk’a göre sâni-i hayât
Beyt-i pür-nûr-ı Hudâvend-i kerîm olduğıçün
Oldu târîh-i dil-ârâsı “e’azzü’l-hayrât”

1320

ERENKÖY CAMİİ

İstasyon yanındadır. Banisi Mustafa Zihni Paşa, tarih-i binası 1320 senesidir. Kitabesi budur:

Sağda:

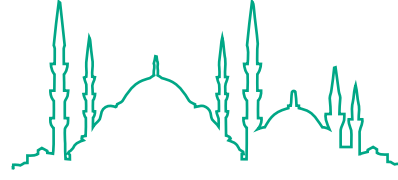
*Kâlellâhu te'âlâ fî kitâbihi'l-Kerîm
İnnemâ ya'muru mesâcidallâhi men âmene billâhi ve'l-yevmi'l-âhir*

Solda:

*Kâle Resûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem
Men benâ lillâhi mesciden benallâhu lehû beyten fî'l-cenneti*

Ortada:

Hâmî-i dîn-i mübîn halîfe-i Resûl-i Rabbi'l-âlemîn es-sultân ibnü's-sultân es-Sultân el-Gâzî Abdülhamîd Han efendimiz hazretlerinin asr-ı güzîn-i hümâyûnlarında Ticâret ve Nâfi'a nezaretiyle mübâhî Mustafâ Zihnî Paşa'nın eser-i hayrıdır. (1320)

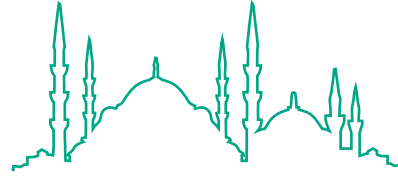
İSTANBUL CAMİLERİ

SUADIYE CAMİİ

Banisi Abdülhamid-i Sâni'nin maliye nazırlarından Reşad Paşa'nın kızı Suad Hanım'dır. Tarih-i binası 1325 senesidir. Kapısında şu kitabe vardır:

*Hazret-i Sultân Hamîd'in devr-i mes'ûdunda hep
Böyle hayrât ü meberrât nev-be-nev eyler zuhûr
"Câmi'-i hayrât" oldu târîhi bu ma'bedin
Pâyidâr itsün Hudâ binlerce a'sâr ü dühûr*

1325

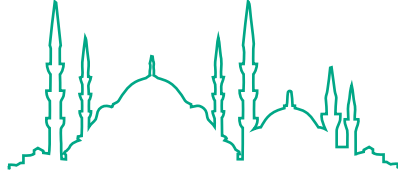
İSTANBUL CAMİLERİ

İÇERENKÖY CAMİİ

Buna Mehmed Çavuş Camii de denilmektedir. On sene kadar evvel (1343'te) yenilenmiştir. Son cemaat yerinde görülen eski kitabesinde şöyle yazılıdır:

*Tersâne Kethüdâsı Mustafâ Kethüdâ kim
Allâh rızâsı için oldu bu hayra tâmi'
Lafzen ve ma'nen ana târîhdir bu mısra'
"Bin seksen ile dördte yaptı ve oldu câmi'"*

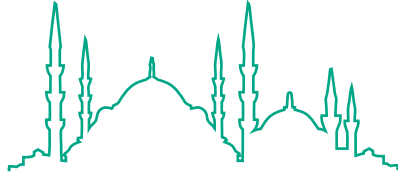
1084

İSTANBUL CAMİLERİ

KULOĞLU CAMİİ

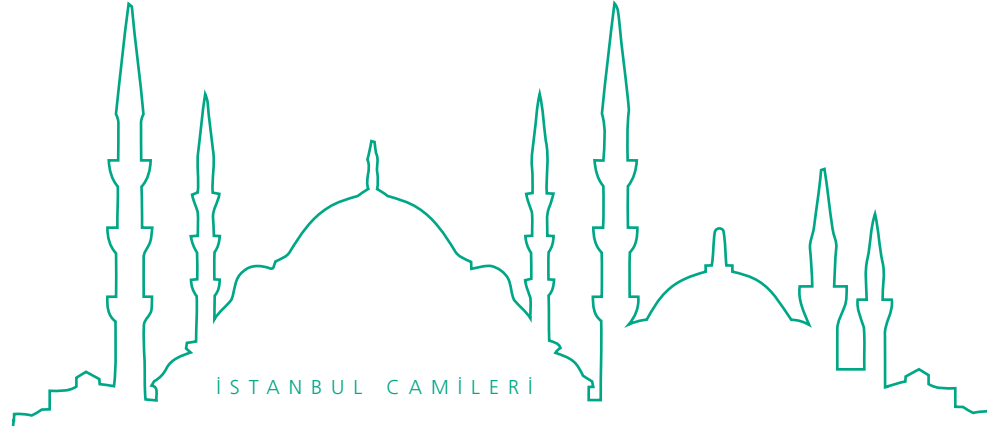
Bostancı'dadır. Bu cami fi'l-asıl Beyoğlu cihetinde Galata'nın Tophane civarında bir han içinde iken satılarak bedeliyle burada ihya edilmiştir. Bani-i evveli Kuloğlu Çamaşırıcı Mustafa Bey'dir ki merkadi eski yerindedir. Vakfiyesi "a'zam (1011)" tarihli. Yanında bu vakfi itmama sa'y eden, caminin mümini ve minaresinin yağını vakfeden Muammere Hatun da gömülüdür. Karibindeki mektebin banisi el-Hâc Ferhad Ağa da civarında medfundur.

İSTANBUL CAMİLERİ

YENİ MAHALLE CAMİİ

Bostancı'da, tepe üzerinde bu namdaki mahallededir. Takriben 1320-1321 senelerinde yapılmıştır. Banisi Galib Bey'dir.

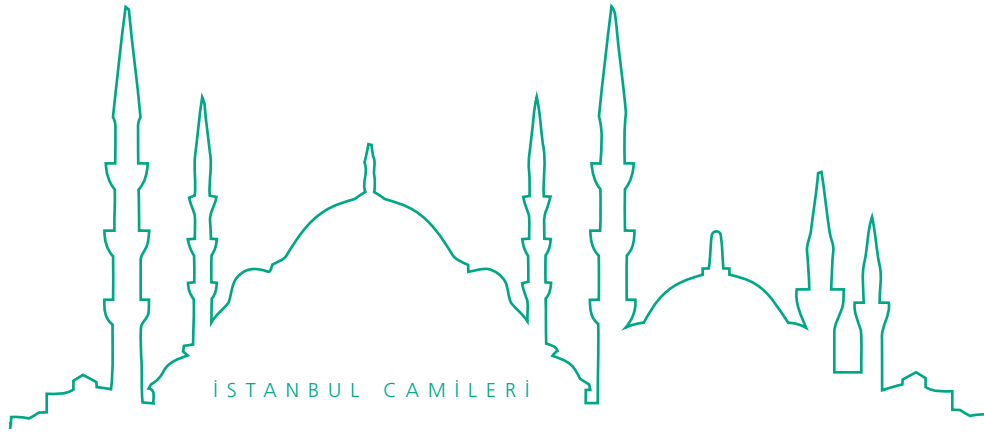
BÜYÜKADA CAMİİ

Banisi Sultan Abdülhamid-i Sâni'dir. Tarih-i binası 1313 senesidir. Kitabesi Hareket Ordusu'nun İstanbul'a gelişinde kırılarak denize atılmıştır.

Fevkani, müzeyyen ve latif manzar bir cami-i şeriftir.

Büyükada'dan görünüm.

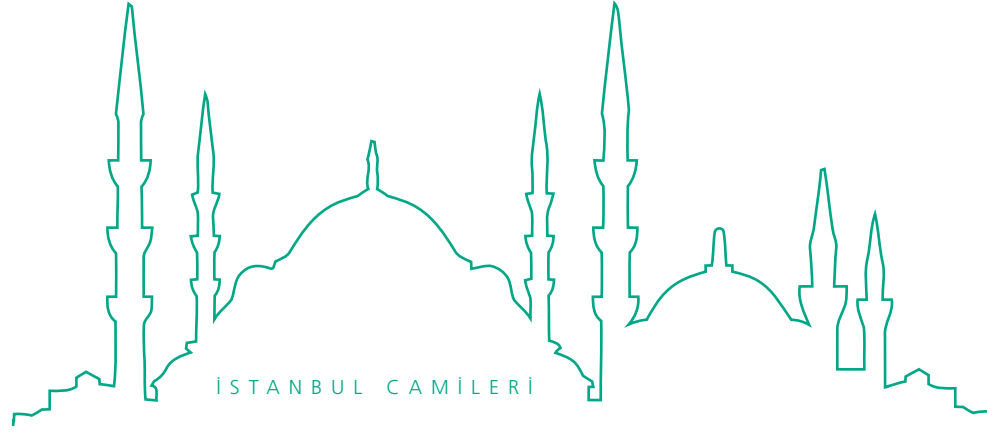

HEYBELİADA CAMİİ

Sahilde, Bahriye Mektebi içinde, fevkanidir. Banisi Sultan Mahmud-ı Sâni'dir. Kitabesi alçılanmıştır.

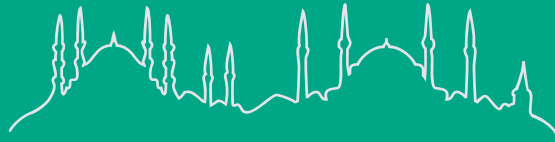
Heybeliada Bahriye Mektebi.

HEYBELİADA YENİ CAMİİ

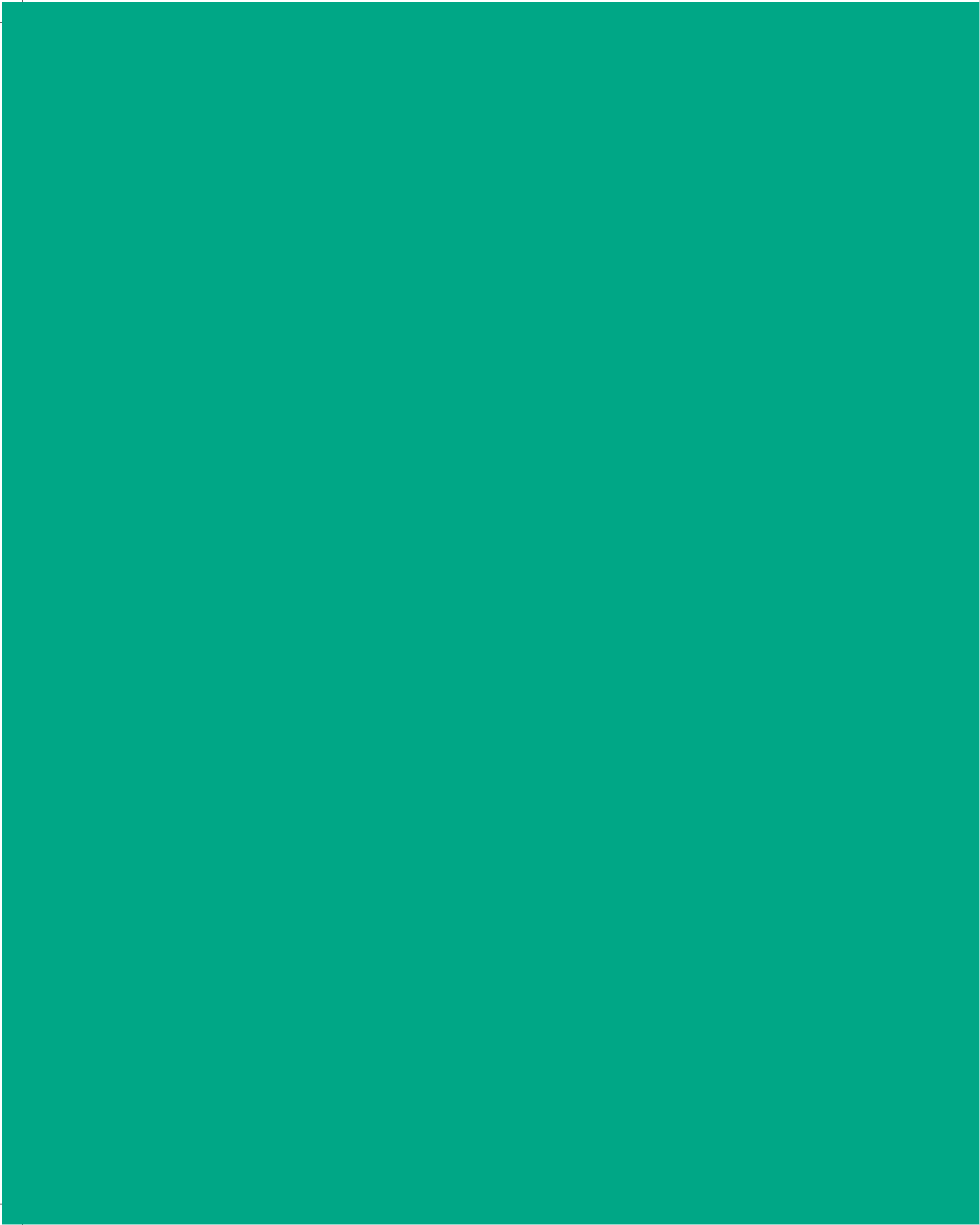
Bahriye Mektebi'ndeki cami istibdalen yeniden yapılmıştır. Kazasker Abdülkadir Efendi Vakfı'ndan tecdid olunmuştur. 1355 Ramazan'ının birinci günü (15 Teşrinisani 1936) açılmıştır. Secde yerleri, bahçe tarhları ayrı ayrı ve yerden beş santim kadar yüksekçe, zemin araları betondur. Evkaf tarafından yapılmıştır. Başvekil İsmet İnönü'nün evleri yakınındadır.

İSTANBUL CAMİLERİ

DİZİN

I, II, III, IV...

- II. Abdülhamid 489
II. Ahmed 307
III. Ahmed 473, 618
III. Mustafa 388, 420, 422, 606
III. Selim 401, 420
II. Mustafa 175, 308, 367, 416, 463,
534, 570, 618
II. Selim 308
II. Süleyman 307, 320
IV. Murad 348

A

- Abacı Şeyh Süleyman Camii 129
Abacı Yusuf 474
Abaza Paşa 243
Abbasağa 536
Abbas Ağa 186, 538
Abbas Ağa Camii 186, 538
Abdal Yakub Zâviyesi 151
Abdi Çelebi 123, 124
Abdi Subaşı 288
Abdi Subaşı Camii 288
Abdulkerim Efendi 467
Abdullah Ağa Camii 600, 601, 660
Abdullah Efendi 406, 431, 612
Abdurrahim Efendi 301, 588
Abdurrahman Efendi 228, 258
Abdurreşid Efendi 139
Abdülaziz 135, 361, 378, 442, 521,
545, 576
Abdülaziz Han 378, 576
Abdülbaki Efendi 424, 613
Abdülbaki Efendi Camii 613
Abdülfettah Paşa 293
Abdülhalim Efendi 687
Abdülhamid-i Evvel 299, 373, 478,
530, 560, 597
Abdülhamid-i Sâni 364, 411, 441,
451, 479, 490, 492, 534, 536, 539,
540, 549, 588, 599, 684, 690, 692

- Abdülkadir Efendi 425, 577
Abdülkadir Efendi Camii 425
Abdüllatif Efendi 241
Abdüllatif Kudsî 256
Abdüllatif Razi Efendi 281
Abdülmecid 145, 147, 153, 238, 285,
286, 454, 489, 492, 548, 637, 677
Abdülmecid Han 145, 147, 238, 285,
454, 492, 548, 637
Abdülmecid Han Vakfı 454
Abdülvedûd Camii 407
Abdüsselam Camii 460
Abide-i Hürriyet 489
Acem 179, 290, 321, 325, 417, 433,
522, 643
Acıbadem 669, 671, 672
Açık Türbe 649
Adalar 529, 679
Adli 144, 239, 382, 419, 517, 551, 553
Afitab Usta 581
Ağa Babası Halil Ağa 586
Ağa Camii 317, 498, 632
Ağaçkakan Camii 141
Ağa Kapısı 309
Ahırkapı 313, 315, 316, 685
Ahi Çelebi 200, 397
Ahi Çelebi Camii 397
Ahi Çelebi Mehmed Kemal Ahi
Han 397
Ahizâde 457
Ahmed Afif Paşa 566
Ahmed Ağa 166, 187, 267, 324, 355,
461, 552, 596, 657
Ahmed Çelebi Mescidi 649
Ahmed Dede 122
Ahmed Han 179, 222, 241, 271, 272,
334, 335, 348, 353, 384, 618, 619,
642, 675
Ahmed-i Evvel 163, 224, 308, 342,
348, 387, 420, 468, 530, 580, 623
Ahmed-i Evvel Türbesi 387
Ahmed-i Sâlis 154, 210, 222, 240,
241, 244, 267, 268, 333, 335, 336,
337, 356, 372, 373, 380, 442, 462,
484, 530, 546, 556, 576, 586, 618,
633, 640, 642, 643, 648, 658, 668
Ahmediye 283, 469, 632
Ahmediye Camii 283, 241, 633
Ahmediye Vakfı 469
Ahmed Kethüdâ Camii 166
Ahmed Lutfî 198
Ahmed Paşa 129, 179, 188, 194, 201,
202, 215, 248, 291, 301, 318, 355,
411, 440, 515, 523, 527, 627
Ahmed Paşazâde Mehmed Bey
291
Ahmed Şemseddin Efendi 203
Arac Âişe Hatun 133
Âişe Hanım 166, 187
Âişe Sultan 256, 372
Akarca Camii 520
Akarca Mescidi 149
Akarçeşme 419, 422
Akarçeşme Camii 419
Akbaba 224
Akbaba Karyesi Camii 580
Akbıyık Camii 316
Akıntıburnu 553
Akka Kalesi 478
Akkoyunlular 381
Akkoyunlu Uzun Hasan 190
Aksaray 117, 128, 130, 131, 163, 166,
167, 168, 169, 186, 187, 188, 189,
191, 196, 197, 294, 315, 386, 637
Aksaraylı Çelebi Halife Şeyh
Mehmed Cemâlî 142
Akşehir 301
Akşemseddin 240, 245, 303, 337,
358, 418, 427
Akşemseddin Camii 240
Akşemseddin Efendi 358
Akşemseddin Mehmed el-
Bayramî ibn Hamzatüŧ-Şâmî
245

Akşemseddin Mescidi 240
Alacacı Hüseyin Ağa 568
Alaca Mescid Camii 388, 481
Alaca Minare 625, 627
Alaeddin-i Esved 391
Alaiyeli Manav İvaz Efendi 279
Alemdağı 661, 663, 664
Alemdar Baba Hasan Ağa 200
Ali Ağa 177, 322, 384, 497
Ali Ağa bin Abdüşşekûr 322
Ali Bey 177, 224, 322, 438, 440, 577, 671
Alibeyköyü Camii 440
Ali Çavuş 436
Ali Çelebi 275
Ali Efendi 355, 358, 627
Ali Fakih 173
Ali Fakih Camii 140
Ali Paşa 151, 152, 153, 154, 155, 171, 176, 190, 224, 229, 236, 257, 267, 316, 358, 363, 366, 367, 391, 404, 422, 423, 528, 545, 589, 594, 601, 647
Ali Paşa Çarşısı 404, 423
Ali Paşa Mescidi 423
Ali Reis Camii 575
Ali Vahidî 520
Altay Camii 230
Altımermer 168, 292
Altıncızâde 203
Altuncuzâde Hafız Mehmed 387
Altunizâde Camii 656
Altunizâde İsmail Efendi 202, 656
Altunizâde Zâviyesi 203
Alyanak Şeyh Ali Efendi 134
Alyanak Tekkesi Mescidi 134
Amine Hatun 318
Anadolu Beylerbeyisi 158, 252
Anadolu Hisarı 589
Anadolu Hisarı Camii 588
Anadolukavağı Kalesi 623

Anber Ağa 334, 537, 538
Arabacı Bayezid Mahallesi 125
Arabacılar 183, 517, 621
Arabacılar Camii 302
Arab Ahmed Paşa 523
Arab Camii 481, 482, 484
Arab Kuyusu Camii 122
Arakiyeci Cafer Çelebi 418
Arakiyeci Camii 91, 100, 653
Arakiyeci el-Hâc Ahmed Ağa 138
Arakiyeci İbrahim Efendi 448
Arif Efendi 559
Arnavut 439, 478
Arnavutköyü 553
Arnavutluk 120
Arpacı Hayreddin Mescidi 406
Arpacılar Camii 377
Arpacı Mescidi 418, 422
Arpa Emimi Mescidi 179
Arpa Emimi Mustafa Efendi 273
Âsâr Camii 536
Âsâriye Camii 543
Âsitâne 149, 301, 568, 581
Âsitâne Gümrüğü Başkâtibi Mehmed Efendi 149
Askerî Sanayi Mektebi 516
Aşçıbaşı Camii 657, 658
Aşçıbaşı Mehmed Paşazâde 276
Aşçıbaşı Mescidi 653
Aşçı Hüseyin Ağa 460
Âşık Paşa 292, 293, 419, 621
Âşık Paşa Camii 292, 621
Âşık Paşa Çeşmesi 419
Aşki Mehmed Efendi 281
Atıf Efendi Kütüphanesi 500
Atik Ali Paşa 217, 231
Atik Ali Paşa Camii 230, 363
Atik İbrahim Paşa Camii 390
Atik Valide Nurbanu Sultan 664
Attar Halil Ağa 183

Attar Hoca Halil Ağa 302
Avni Ömer Efendi 529
Aya Marko 405
Aya Petro 405
Aya Sergios 318
Ayasofya (-Camii) 171, 227, 228, 315, 320, 335, 336, 337, 338, 340, 341, 360, 365, 380, 407, 481, 528, 630, 636
Ayasofya Devlet Matbaası 315
Ayasofya Şeyhi Ömer Efendi 227
Ayas Paşa 215, 439, 495, 527
Ayas Paşa Camii 495
Aya Teodosya Kilisesi 401
Ayazma 643
Ayazma Camii 642
Aydınoglu Tekkesi 332
Aynalı Çeşme 474
Aynî Hatun 461
Ayşe Hatun 452
Ayvansaray Camii 406
Azaplar 302, 400, 480
Azaplar Camii 295
Azari el-Hâc Mehmed Efendi 519

B

Babaeski 131, 294, 386
Baba Hasan 199, 200
Baba Hasan Alemi 199
Baba Hasan Alemi Mescidi 200
Baba Haydar Camii 422
Baba Haydar Mahallesi 333
Baba Nakkaş 321
Baba Nakkaş Şeyh Mehmed Nakşibendi 321
Bâb-1 Hümâyûn 336, 367, 559, 632
Bâb-1 Meşihat 309
Bâbüssaâde 233, 292, 318, 413, 414, 457, 512, 552, 596, 641, 673, 675, 676
Bâbüssaâde Ağası Camii 609

- Bâbüssaâde Ağası Davud Ağa 413
 Bâbüssaâde Ağası Hüsrev Ağa 641
 Bâbüssaâde Ağası Mahmud Ağa 457
 Bâbüssaâde Ağası Osman Ağa 675
 Bâbüssaâde Gazanfer Ağa 414
 Bâbüssaâde Hüseyin Ağa 318
 Bâbüssaâde Tavaşi Hüseyin Ağa 292
 Bağkapanı Camii 504
 Bağlarbaşı 656
 Bağ Odaları Camii 528
 Bahçekapı 330, 377, 597
 Bahriye Hastahanesi 467
 Bahriye Matbaası 477
 Bahriye Mektebi 693, 694
 Bahriye Nazırı 477, 551
 Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa 477, 551
 Bahriye Sevkiyat Müdürlüğü 463
 Bakhos Kilisesi 318
 Bakırköy 451, 452
 Bakırköy Camii 453
 Balat 229, 280, 281, 282, 283, 284, 393, 403
 Balat Camii 404
 Balâ Tekkesi 133
 Balâ Tekkesi Camii 135
 Balıkpazarı 393
 Balıkpazarı İskele Camii 395
 Bali Bey Camii 242
 Bali Çavuş 653
 Bali Efendi 203
 Bali Paşa 242
 Bali Paşa Mescidi 242
 Bali Süleyman Ağa 135
 Baltalimanı 559
 Baltalimanı Camii 559
 Baş Hasan Efendi 474
 Başhazinedar Anber Ağa 537
 Başmusahib Cevher Ağa 662
 Başmusahip Server Ağa 378
 Bayezid 126, 127, 130, 131, 142, 143, 144, 158, 203, 211, 220, 229, 242, 244, 294, 315, 318, 321, 322, 348, 372, 386, 417, 420, 433, 445, 447, 508, 565, 609
 Bayezid Camii 386
 Bayezid Cami-i Şerifi 211
 Bayezid Han 142, 144, 211, 220, 322, 420
 Bayezid-i Cedîd Camii 126
 Bayezid-i Veli 126, 203, 211, 229, 242, 244, 321, 386, 433, 445, 508, 565, 609
 Bayezid-i Veli Camii 321
 Bayezid Kethüdâ Mescidi 131, 676
 Bayramiye 305
 Bayramiyyeden Gazanfer Efendi 466
 Bayram Paşa 167, 659
 Bâzırğân Mescidi 150
 Bebek 556, 588
 Bebek Camii 556
 Bebek Köşkü 556
 Bedesten Mescidi 385
 Bedreddin Mescidi 480
 Behcet Efendi Camii 665
 Behram Çavuş Camii 323
 Behruz Ağa 581
 Bektaşî 606
 Belgrad 162, 504, 511
 Belgratkapısı 138
 Belkis Hatun 479
 Beşiktaş 373, 509, 530, 533, 534, 536, 537, 538, 543, 545, 566, 608
 Beşiktaş Camii 535
 Beşir Ağa 217, 273, 340, 668, 673
 Beşir Ağa Camii 333
 Beşir-i Evvel Eyüp Türbesi 400
 Beyazıt 191, 210, 213, 260, 277, 313, 327, 369
 Beyceğiz Camii 235
 Beykoz 224, 577, 580, 581, 582
 Beykoz Camii 581, 582
 Beykoz Çayırı 577
 Beykozlu Ali Bey 582, 583
 Beylerbeyi Camii 597
 Beyoğlu 474, 496, 498, 499, 691
 Bezcizâde Şeyh Himmet 654
 Bezcizâde Tekkesi Camii 654
 Bezmiâlem Camii 184
 Bezmiâlem Valide Sultan 184, 281
 Bıçakçı Alaeddin 295
 Bıçakçı Alaeddin Camii 295
 Birinci Piyale Paşa 467
 Bitlice 127
 Bodrum Camii 302
 Bodrum Hanı 386
 Bodrum Hanı Mescidi 386
 Boğaziçi 371, 541, 553, 573, 623
 Bosna 158, 208, 320, 529
 Bosnalı Mustafa Efendi 359
 Bostancı 590, 679, 691
 Bostancıbaşı Abdullah Ağa 601, 660
 Bostancıbaşı Mustafa Ağa 581
 Bostancı Ocağı 590
 Bostaniçi Camii 513
 Boşnak Mahallesi 437
 Boyacıköy 564
 Boyahane Camii 360
 Boyalı Mehmed Paşa 231
 Boynueğri Mehmed Paşa 362, 363
 Bozacı Sokağı Camii 502
 Bozcaadalı 296, 426, 674
 Bozcaadalı Bahriye Nazırı Hasan Hüsnü Paşa 296, 426
 Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa 674
 Bozdoğan Kemerleri 276
 Böceklik Camii 686
 Buhari Vakfı 400

Bulgurlu Karyesi Camii 659
Bulgurlu Mescid 635
Burhaniye Camii 599
Bursa (bk. Burusa, Burusevî) 289,
301, 308, 355, 361, 419, 421, 515,
522, 526, 559, 588, 589, 592, 612
Bursalı eş-Şeyh İsmail Hakkı
Efendi 633
Bursalı Haşimî Mehmed Efendi
348
Bursalı Mehmed Emin Efendi 587
Bursalı Selçuk Hatun 186
Bursa Tekkesi 377
Burusa Mevlevihanesi 142
Burusevî 142
Bülbülcüzâde Fethi Abdülkerim
Efendi 380
Bülbüldere Mescidi 435
Bülbülderesi 433, 435, 610, 611
Büyükada Camii 692
Büyükdere 568, 569, 570
Büyük Eyüp İskelesi Camii 426
Büyük İhsaniye Camii 651
Büyük Piyale (Paşa) Camii 470,
471
Büyük Piyale Hasan Paşa 463

C

Cabir ibn Abdullah el-Ensârî 405
Caddebostan 684
Cadde-i Kebir 498
Cafer Ağa Mescidi 676
Cafer Çelebi 653
Cafer Paşa 421
Cafer Paşa Medresesi 421
Cafer Subaşı 289
Cafer Subaşı Mescidi 289
Cağaloğlu 355, 361, 396
Cağaloğlu Sarayı 396
Camcı Ali Camii 275
Camcı Çeşmesi 289

Camcılar Camii 194
Camcı Mescidi 289
Câmeşûy Usta 624
Cami-i Kebir 425, 474, 475, 483
Cânbâziye Mescidi 148
Canfeda Camii 224
Canfeda Kâhya Kadın Camii 224
Canfeda Saliha (-Hatun) 224, 254
Canfeda Tekkesi 325
Canfeza Hatun 580
Canfeza Zaviyesi 481
Cankurtaran Abdullah Efendi 520
Cavid Ağa 661
Cavid Ağa Camii 550
Cebecibaşı Mustafa Ağa 341
Cedid Nişancı Mehmed Paşa
Camii 231
Cedid Valide Camii 618
Celaleddin Efendi 301
Celali Şah Kulu 230
Celali Yahya 545
Celveti 627
Cemaleddin Aksarayî 298
Cemaleddin Efendi 411
Cemaleddin Uşşakî 411
Cemal Halveti 457, 458
Cem Sultan 143
Cemşid Çavuş 302
Cerrah Mahmud Efendi Camii
569
Cerrahpaşa 127, 129, 148, 166, 359,
566
Cerrahpaşa Caddesi 129, 166
Cerrah Paşa Camii 161
Cerrahpaşa Hastahanesi 127, 359
Cevad Paşa 131
Cevrî Efendi 613
Cevrî Usta 426
Cezayirli Bıyık Hasan Paşa 478
Cezayirli Gazi Hasan Paşa 464, 569
Cezerî Camii 361

Cezerî Kasım Paşa Camii 282, 419
Cezerî Kasım Paşa 282, 361, 419
Cibali 131, 256, 291, 294, 401
Cibali Camii 293
Cigalazâde Sadrazam Sinan Paşa
643
Cigalazâde Sarayı 282
Cihangir 260, 520, 522
Cihangir Camii 522
Cihânnümâ Camii 123, 537
Cuma Mahallesi 438

Ç

Çadırcı Ahmed Çelebi Mescidi
324
Çakır Ağa 131, 132, 194, 294, 386
Çakır Ağa Camii 131, 132, 386, 676
Çakırcıbaşı Camii 647
Çakırcı Paşa 131
Çakır Dede 523, 530
Çakır Dede Camii 523
Çakmakçılar 387, 388
Çamaşırcı el-Hâc Mustafa 202
Çandarlı 391
Çandarlı Kara Halil Paşa 391
Çapa 169, 182, 186
Çardaklı Hamam 318
Çarşamba 285, 290
Çarşıkapı 366, 368
Çarşı-yı Kebir 385, 386
Çatmalı Mescid Camii 479
Çavuş Ali Ağa 422
Çavuşbaşı Camii 519
Çavuşbaşı Mektebi 627
Çavuşzâde 127, 470
Çavuşzâde Camii 127
Çavuşzâde Mustafa Ağa 127
Çavuşzâde Mustafa Efendi 470
Çayır Camii 673
Çayır Yeni Camii 577

Çehrin Kalesi 504
Çelebi Abdullah 123
Çelebi Ağa oğlu Alaeddin Efendi 388
Çelebi Şeyh Mehmed Efendi 228
Çelebi Ulak 176
Çelebizâde İsmail Asım Efendi 593
Çemberlitaş 321, 355, 362, 363, 364, 366, 383
Çengel Deresi 595
Çengelköy Camii 595
Çengelköyü 552
Çerkes Hasan Çelebi 457
Çerkes Hasan Efendi 471
Çerkes İskender Paşa 252
Çeşme (-çeşme, çeşmecik) 119, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 134, 136, 138, 139, 140, 147, 152, 155, 160, 168, 173, 176, 177, 179, 181, 183, 185, 187, 188, 196, 197, 199, 201, 208, 210, 215, 216, 220, 221, 224, 228, 229, 230, 237, 238, 241, 248, 254, 255, 268, 271, 272, 279, 280, 283, 285, 292, 294, 299, 316, 333, 362, 373, 381, 404, 405, 407, 412, 416, 420, 441, 448, 453, 462, 463, 468, 469, 470, 476, 494, 499, 502, 521, 523, 527, 530, 533, 534, 535, 538, 552, 559, 564, 568, 569, 571, 581, 582, 586, 590, 591, 593, 606, 618, 619, 623, 633, 634, 637, 638, 639, 643, 651, 663, 675
Çınarlı Mescidi 594
Çırağan Sarayı 544
Çingene Fırını Camii 621
Çinili Cami 623
Çivizâde Camii 127
Çivizâde Mehmed Efendi 127
Çorlulu Ali Paşa 171, 238, 359, 365, 463
Çorlulu Ali Paşa Camii 463
Çorlulu Ali Paşa Dârülhadisi 365
Çorlulu Ali Paşa Medresesi Camii 366

Çömlekçiler 406, 408, 419
Çöpçü Limanı Camii 519
Çubuklu 586
Çubuklu Camii 586
Çukadâr Yusuf Ağa 119
Çukur Cuma Camii 515
D
Dalgıç Ahmed Çavuş 372
Daltaban Camii 208
Daltaban Mustafa Paşa 208
Damat Hasan Paşa 648
Damat İbrahim Paşa 241, 337, 546, 643
Damat İbrahim Paşa Dârülhadisi Camii 268
Damat Maktul İbrahim Paşa 356
Damat Mehmed Paşa 269
Damat Mustafa Paşa 269
Damat Şehid Ali Paşa 264
Darphane 210, 244, 366
Darphane-i Amire Emine 244
Darülaceze 489
Darülaceze Mescidi 489
Darülfünun 387
Dârüssaâde 186, 217, 233, 273, 303, 333, 334, 381, 387, 465, 508, 533, 535, 538, 632, 673
Dârüssaâde Abbas Ağa 186
Dârüssaâde Ağası Maktul Beşir Ağa 303
Dârüssaâde Ağası Süleyman Ağa 334
Dârüssaâde Ağası Şeyhülharem el-Hâc Beşir Ağa 333
Dârüssaâde Beşir Ağa 533
Dârüssaâde Mustafa Ağa 381
Dârüssaâde Nazırı Maktul Beşir Ağa 273
Dârüssaâde Nazırı Nezir Ağa 387
Davud Ağa 372, 416
Davud Ağa Camii 416

Davud Paşa 176, 190, 253, 315
Davud Paşa Camii 253
Davud Paşa Türbesi 176
Davutpaşa 125, 128, 156, 160, 163
Davut Paşa 151, 157, 158, 159
Davut Paşa Camii 151, 157, 159
Davutpaşa İskelesi 128
Davut Paşa Medresesi 158
Daye Hatun 418, 441
Daye Hatun Camii 379
Daye Kadın 333
Daye Kamer Hatun 499
Debbağhane 526
Debbağ İskender Çelebi 141
Debbağlar Camii 631
Debbağ Yunus Camii 289
Debbağzâde Mehmed Efendi 230
Defterdar 201, 294, 330, 335, 393, 408, 419, 433, 434, 460, 551
Defterdar Abdüsselam Efendi 460
Defterdar Avni Mehmed Efendi 330
Defterdar Camii 408, 433
Defterdar İbrahim Paşa 434, 551
Defterdar (-Defter) İskelesi 407, 408
Defterdar Mustafa Paşa 294
Defterdar Sebili 201
Defterdar Tahsin 335
Değirmen Mescidi 588
Deli Abdullah Paşa 601
Demircikulu el-Hâc Yusuf Efendi 512
Demirkapı 295
Deniz Abdal 182
Deniz Abdal Camii 182
Deniz Abdal Tekkesi 182
Denizli 446
Deniz Matbaası 477
Deniz Yeni Efrad Kumandanlığı 478

Dereşeki Mescidi 577
Dereüstü 487
Derviş Ali Mescidi 223
Derviş Mehmed Paşa 363, 545
Derviş Mehmed Paşa-yı Sâni 363
Derviş Mustafa Efendi 210
Desterecizâde Eyyûbî Mehmed Efendi 368
Devlet Giray Han 120
Devlet-i Aliyye 322, 341, 431, 433, 515
Devoğlu Ali Ağa 305
Devr-i Hamîdî 395
Dibek Camii 533
Dibekli Camii 210
Dikicibaşı es-Seyyid el-Hâc Osman Ağa 199
Dikilitaş Camii 491
Dilâşûb Saliha Sultan 308
Dilsiz Tavşan Ağa 341
Dimetoka 125, 158, 439
Divan-ı Âlî 325
Divanî Ali Bey 322
Divanyolu 362, 463, 504, 506, 515, 593, 630, 640
Divitçiler 654
Divitçi Şeyh Mustafa Efendi 610
Divitdar Mehmed Efendi 296
Divitdar Mehmed Emin Paşa 276
Divitdar Mehmed Paşa 548, 590, 592
Diyala Nehri 208
Diyarbakir 190, 208, 396, 421, 643
Diyarbakirli Seyyid Feyzullah Efendi 621
Dizdariye Camii 321
Doğancılar 400, 647, 648, 649, 650, 651, 652
Dolmabahçe 517, 530, 532, 656
Dolmabahçe Camii 530
Dördüncü Ordu Müşiri Mustafa Tevfik Paşa 323

Drama 143
Draman 221, 285
Draman Camii 222
Dudullu köyü 664
Dudullu Köyü Camii 663
Duhâni İsmail Ağa 445
Duhâni Mustafa Efendi 148
Duhâniye Mescidi 148
Dukakin Mehmed Paşa 587
Dukakinoğlu Mehmed Paşa 220, 420
Düğmeciler Camii 424
Düğmecizâde 424
Düğmecizâde Muhammed Bakır Efendi 424
Dülgeroğlu Camii 253

E

Ebe Kadın Camii 187
Ebubekir Paşa 156
Ebubekir Paşa Camii 156
Ebû Eyyûb Ensârî 282, 405
Ebû Saîd el-Hudrî 217
Ebussuud (Mehmed) Efendi 181, 446, 515, 545
Ebû Şeybe 405
Edib Mustafa Efendi 282
Edirne 150, 203, 230, 290, 301, 331, 382, 391, 404, 411, 421, 423, 447, 482, 504, 589, 618, 647
Edirnekapı 131, 209, 213, 217, 224, 225, 227, 294, 363, 398, 565, 602, 607
Edirnekapı Caddesi 224
Edirnekapı (-sı) Camii 183, 215, 227
Eğri Abdi Efendizâde Mehmed Beyefendi 292
Eğrikapı 277, 279, 280, 282, 409, 411, 412
Eğri Minare Mescidi 185
Ekmekçibaşı Ali Ağa 533

Ekmekçibaşı Camii 533
Ekmekçizâde Ahmed Paşa 142, 259
Ekmel Tekkesi 188
el-Hâc Abdi Efendi 495
el-Hâc Ahmed Ağa 201, 641
el-Hâc Hafız Emin Efendi 600
el-Hâc Halil Ağa 396
el-Hâc Hüseyin Ağa 119, 581
el-Hâc İbrahim Ağa 138, 398
el-Hâc İlyas Ağa 280
el-Hâc İsa 283
el-Hâc Mahmud Efendi 133
el-Hâc Mehmed Ağa 233, 523, 643
el-Hâc Mustafa Efendi 198, 682
el-Hâc Mustafa ibn Mehmed 389
el-Hâc Mustafa Rıza Efendi 535
el-Hâc Nezir Ağa 465
el-Hâc Ömer Efendi 595
el-Hâc Tiryaki Mehmed Paşa 315
el-Hâc Veliyyüddin Ağa 673
Elkas-Mîrzâ 130
Elmas Mehmed Paşa 528
Elvan 295
Elvan Çelebi Sinan Efendi 295
Elvanzâde Camii 295
Emin Baba 133
Emin Bey Camii 210, 474
Emine Hatun 496
Emine Sultan 174, 175, 367
Emin-i Cev 179
Eminönü 369, 371, 372, 407
Emin Sinan Camii 321
Emin Sinan Mescidi 552
Emir Buhari 306, 398, 457
Emir Buhari Camii 306
Emir Buhari Zaviyesi 398
Emirgan 560, 564
Emirgan Camii 560
Emirgüneoğlu 560

Emir Hâce Seyyid Mustafa Efendi 330
Emirler Camii 330
Emir Sultan 259, 361, 419, 559
Emir Sultan Vakfı 361, 419
Emir Süleyman 391
Engürüs 336
Erdel 362
Ereğlili 181
Erenköy Camii 689
Erenköyü 550
Ertuğrul Camii 538
Esad Ağa 415
Esedullah Ağa 461
Esir Pazarı 318, 365
Eski Ali Paşa Camii 236
Eski Cami (Cân bâziye Mescidi) 148
Eski Hamam 641
Eski İmaret Camii 250
Eski Nişancı 292
Eskisaray 387
Eski Yağ Kapanı Camii 481
Eski Yeni Hamam 436
es-Seyyid Hasan Efendi 586
es-Seyyid Mahmud Dede Efendi 589
es-Seyyid Mehmed Said Efendi 612
es-Seyyid Mehmed Şerif Efendi 597
es-Seyyid Osman Haşimî Sivasî 466
eş-Şeyh Ahmed Efendi Baba 435
eş-Şeyh Muhammed 240
eş-Şeyh Musa Dede 664
eş-Şeyh Mustafa Efendi 664
eş-Şeyh Necmeddin-i Kübra 664
Etmekçizâde Ahmed Paşa 429
Etmeydanı 188
Etyemez 125, 126

Evkaf Nazırı 452, 667
Evkaf Nazırı Hayri Bey 452
Evlâtlar Tekkesi (Oğlanlar Tekkesi) 131
Evlice Baba Mescidi 435
Evliyâ Camii 171
Evliya Hafız Mehmed Efendi 400
Eyüp 125, 224, 252, 294, 296, 302, 303, 316, 333, 348, 361, 368, 398, 404, 406, 407, 408, 409, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 431, 433, 435, 436, 437, 439, 446, 467, 526, 666
Eyüp Cami 422, 666
Eyüplü Derviş Molla Mustafa Efendi 289
Eyüp Türbesi 224, 316, 348
Eyyüb Camii (-i Şerifi) 427
Eyyüb Ağa 462
Eyyüb Ağa Camii 462
Eyyüb Efendi 225
Eyyüb Ensari Türbesi 217
Eyyühüm Ahmed Efendi Camii 474

F

Faik Paşa 671
Faik Paşa Camii 671
Fatıma Hanım (Hatun) 187, 260, 281, 383, 686
Fatıma Hatun Camii 622
Fatıma Sultan 179, 204
Fatıma Şeb-Safa Hatun 299
Fatih 128, 135, 140, 155, 158, 160, 167, 173, 177, 181, 182, 185, 186, 189, 190, 202, 213, 221, 230, 231, 235, 241, 244, 245, 248, 250, 251, 255, 260, 273, 280, 281, 292, 295, 301, 302, 303, 304, 316, 321, 322, 326, 336, 341, 377, 378, 381, 399, 400, 402, 407, 426, 427, 446, 450, 462, 474, 512, 533, 559, 588, 641, 646, 684

Fatih Camii (-i Şerifi) 244, 245, 426, 446, 450, 646
Fatih Nişancı 235
Fatih Sultan Mehmed Han 181, 402, 450, 588, 646
Fatih Türbesi 248
Fatma Hatun (Hanım) 119, 167, 473, 514, 528, 582
Fatma Sultan Camii 356
Fazıl Ahmed Paşa 362, 552, 592
Fazıl Sıdkı 398
Fazlı Paşa Camii 360
Fenarizâde Yusuf Bali Efendi 355
Fenâyî Tekkesi Camii 627
Fener İskelesi Camii 402
Fenerkapısı 288, 559
Feneryolu 682
Ferah Dede 418
Ferahşâd Sultan 206
Feridiye Camii 672
Feriköy Camii 490
Fermeneciler 481
Ferruh Ağa 404
Fethi Çelebi 414
Fethi Paşa 657
Fethi Paşa Camii 657
Fethiye Camii 222, 285, 411
Fethullah Efendi 414
Fezabad 586
Feyzi Efendi 419
Feyziye Mescidi 611
Fezullah Bey 358, 476
Fezullah Efendi 139, 208, 589, 592
Fezullah Nafiz Efendi 421
Fındıkkıran Camii 324
Fındıklı Camii 526
Fındıklı Deresi 515, 527
Fitnat Hanım 204
Fitnat Zübeyde Hanım 597
Finikeli Abdullah Efendi 446

Firarizâde Abdullah Paşa 548
Firuz Ağa 354
Firuz Ağa Camii 354, 496
Fişne Efendi 532
Florya 457
Frenk 143
Fuad Paşa 360
Fuad Paşa Camii 360
Fudayl Efendi 567

G

Galata 325, 480, 481, 482, 483, 485,
498, 499, 500, 501, 502, 503, 505,
506, 507, 508, 534, 559, 580, 691
Galata Kulesi 501, 503
Galata Sarayı 498, 499
Galata Voyvodası 534
Galata Voyvodası Arabgirli
İbrahim Ağa 534
Galib Bey 691
Galib Paşa Camii 684
Ganime Hanım 227
Gavsî Şeyh Mustafa Efendi 176
Gazanfer Ağa 414
Gazanfer Efendi 466
Gazi Hasan Paşa Camii 569
Gazi Hasan Paşa Mescidi 477
Gazi Mahmud 221
Gazi Yunus 580
Gebze 636
Gedik Abdi Ağa 470
Gedik Abdi Camii 470
Gedik Ahmed Paşa 322, 326, 382
Gedikpaşa 322, 368, 569
Gedik Paşa Camii 322
Gelibolu 381, 471, 476, 482
Genç Osman 190, 348, 545
Germiyanoglu 315
Gevher Han Sultan 161
Gevher Mülûk Sultan 220, 420
Gıyâseddin Mehmed Efendi 303

Girit 188, 291, 534
Giritli Yusuf Ağa 577
Göksu Camii 588
Göksu Köprüsü 588
Görice 120
Göztepe Camii 683
Gureba-i Yemen 194
Gureba-i Yesar 194
Gülbahar Sultan 244
Gül Camii 291, 401
Gülfem Hatun 620, 621
Gülfem Hatun Camii 620
Gülhane Parkı 335
Gülnûş Emetullah Hatun (Sultan)
210, 484
Gülsüm Emetullah 618
Gülşen-i Enverî 130
Gümrük Emîni İshak Ağa 568
Gümrük Emîni Seyyid İshak Ağa
581
Gümüşsuyu 434
Gümüşsuyu Camii 433
Güngörmez Kilise 529
Gürcü el-Hâc Mahmud Ağa 426
Gürcü İsmail Paşa 499
Gürcü Mehmed Paşa 362
Gürcü Mustafa Paşa 551
Güzelce Ali Paşa 545
Güzelce Kasım Paşa 476
Güzelce Rüstem Paşa 215

H

Hâce Fatıma Hanım 421
Hâce Hanım 316, 440
Hâcî Ahmed Paşa 248, 440, 647
Hâcî Ali Ağa 322, 527
Hâcî Bayram Haftânî 167
Hâcî Bayram-ı Veli 240
Hâcî Bektaş Efendi 505
Hâcî Bektaş Efendi Camii 505
Hâcî Beşir Ağa 140, 333, 400, 418,

508, 535, 673
Hâcî Emin Efendi 621
Hâcî Evliya Mescidi 131
Hâcî Ferhad 631
Hâcî Ferhad Camii 293
Hâcî Halid Bey 437
Hâcî Hamza Camii 138, 139
Hâcî Hasan Ağa 251, 469
Hâcî Hasanzâde Camii 251
Hâcî Hüseyin 119, 122, 175
Hâcî Hüseyin Camii 122
Hâcî Hüsrev Bey 473
Hâcî Hüsrev Camii 412, 472, 473
Hâcî Hüsrev Çelebi 150
Hâcî İsmail Ağa 251, 621
Hâcî Kadın 301
Hâcî Kadın Camii 122, 301
Hâcî Kemaleddin 557
Hâcî Kemaleddin Camii 557
Hâcî Küçük 378
Hâcî Küçük Camii 378
Hâcî Mahmud 445
Hâcî Mahmud Efendi Camii 549
Hâcî Mahmud Mescidi 445
Hâcî Mehmed 163, 171, 534, 575,
622, 631
Hâcî Mehmed Ağa 622
Hâcî Mehmed Paşa 534
Hâcî Mustafa Efendi Mescidi 198
Hâcî Osman bin Abdullah 566
Hâcî Osman Camii 568
Hâcî Paşa Camii 180
Hâcî Raşid 402
Hâcî Salih Paşa 594
Hadım Hasan Paşa 161
Hadım İbrahim Paşa 137
Hadım Mesih Mehmed Paşa 229
Hadım Süleyman Paşa 396
Hafız Ahmed Paşa 650
Hafsa Sultan 290

- Hain Ahmed Paşa 476
Hâkim 383, 384, 507
Halep 231, 325, 417, 522, 560, 567
Halıcı Hasan Ağa Camii 368
Halıcılar 241, 355
Halıcılar Köşkü 355
Halıcıoğlu 459, 460
Halid ibn Velid 605
Halid ibn Zeyd 427
Halil Ağa 183, 189, 532
Halil Efendi 229, 305, 403, 520
Haliliye Medresesi 256
Halil Paşa 126, 243, 381, 391, 530
Halvetiyye 233
Hamal Hayreddin Camii 187
Hamal Hayreddin Çelebi 187
Hamamî Halil Ağa 207
Hamamiye 202
Hamid Hamza Paşa 534
Hamidiye Camii 490
Hammamî Muhyiddin 283
Hamza Çelebi 621
Hamza Efendi 138
Hamza Fakih 640
Hançerli Sultan Sarayı 439
Handan Ağa 462
Handan Ağa Camii 462
Hanım Sultan 290, 534, 565
Hanife Hatun 171
Hareket Ordusu 692
Haremeyn-i Şerifeyn 186
Hasan Ağa 332, 632, 657
Hasan Beyzâde 526
Hasan Çelebi 307, 417
Hasan Dede 228
Hasan Hüseyin Camii 282
Hasan Paşa 207, 229, 236, 237, 297, 426, 463, 478, 647, 648, 674
Hasan Paşa Hanı 207
Hasan Paşa Mescidi 229
Haseki Camii 163
Haseki Hastahanesi 165
Haseki Sultan 648
Hasköy 298, 382, 459, 461, 462
Hasodabaşı Behruz Ağa 176
Has Odabaşı Hasan Ağa 321
Has Odabaşı İbrahim Ağa 298
Haşimî Dergâhı 466
Haşimî Osman Efendi 468
Hatice Hüsna Hatun Mescidi 617
Hatice Sultan 290, 372, 373, 405, 407, 419, 505, 648, 652
Hatice Sultan Camii 505
Hattat 20, 22, 157, 336, 383, 408, 471, 593
Hattat Fahreddin Yahya 383
Hattat Hamdullah 471
Hattat Hasan Efendi 593
Hattat Rasim Efendi 383
Hattat Şeyh Hamdullah Efendi 157, 408
Hatuniye Camii 523
Havuzlar Camii 479
Havuzlu Mescid 321
Haydar 154, 251, 256, 281, 287, 295, 296, 366, 422, 446, 492, 530, 545, 548
Haydar Ağazâde 545
Haydar Baba 422
Haydar Caddesi 296
Haydar Kethüdâ Camii 159
Haydarpaşa 669, 672, 673
Hayfa Hanım 289
Hayreddin Çavuş 631
Hayreddin Mescidi 631
Hayreddin Paşa 320, 511
Hayrullah Efendi 566
Hazinedar Ağa Anber Ağa Camii 537
Hazinedarbaşı Süleyman Ağa 537
Hazinedar Usta Camii 655
Hazine-i Amire Kâtibi 359
Hazine-i Hassa 661, 683
Hazine-i Hassa Muhasebecisi 661
Hazret-i Halid 334, 404, 423, 668
Hazret-i Halid Türbesi 404, 423
Hazreti Üveys 238
Hekimbaşı Nuh Efendi 143, 147, 151
Hekimbaşı Nuh Efendizâde Ali Paşa 151
Hekim Çelebi Tekkesi 228
Hekimoğlu Ali Paşa 155, 221, 283, 358, 476, 500, 612, 646
Hekimoğlu Ali Paşa Camii 151, 155
Hekimoğlu Paşa 499
Hemedânî Ömer Efendi ibn Mustafa Ağa 529
Hendek Camii 501
Hendek Sokağı 501
Hersek 404
Hersekzâde Ahmed Paşa 143
Heşt Bihişt 433
Heybeliada Camii 693
Heybeliada Yeni Camii 694
Hezarpare Ahmed Paşa 559
Hırka-i Şerif 228, 229, 236, 237, 240, 241
Hırka-i Şerif Camii 238
Hırvat 381, 396, 471
Hızır Ağa 284
Hızır Bey 122, 300, 301
Hızır Bey Camii 301
Hızır Beyefendi 300, 301
Hızır Çavuş Camii 284
Hibetullah 204
Hidiv İsmail Paşa 565
Himmat 228, 352, 465, 548, 623, 639
Hirami Ahmed Paşa 411
Hisar Mescidi 589
Hoca Ali Camii 280, 501
Hoca Ali Çelebi 280

Hoca Ali Kapudan 501
Hoca Bali 653
Hoca Hamza 305
Hoca Hayreddin (Efendi) 302, 399
Hoca Hubyâr Bey 359
Hoca Kasım 281, 282, 283, 380
Hoca Kasım Camii 281
Hoca Kasım Günani 282
Hoca Ömer Efendi 227
Hoca Paşa 323
Hoca Paşa Camii 331
Hoca Rüstem 355
Hoca Sinan Paşa 301
Hoca Üveys Mescidi 331
Hoca Üveys Paşa 331
Hoşkadem 200, 202
Hoşkadem Camii 201
Hubyar Camii 359
Humbarahane Camii 459
Hüdâiye Tekkesi Camii 178
Hüdâyî Aziz Mahmud Efendi Camii 637
Hüdâyî 242, 610, 637, 638, 639, 640, 659
Hüdâyî Aziz Mahmud Efendi 637, 640
Hüdâyî Tekkesi 610
Hüma Sultan 242
Hüma Sultan Mescidi 242
Hümâşah Kadın (Sultan) 260, 530
Hünkâr Delisi 258
Hünkâr İskeleyi 580
Hürmüz Boğazı 625
Hürrem Çavuş 228, 241
Hürrem Çavuş Camii 228, 241
Hürrem İskeleyi Camii 667
Hürrem Sultan 163, 308
Hüsam Bey Camii 257
Hüsameddin Hasan Bey 257
Hüseyin Ağa 194, 258, 365, 414, 498, 636

Hüseyin Ağa Camii 119, 365
Hüseyin Paşa 363, 545
Hüseyin Şah Efendi 424
Hüsrev Ağa Camii 641
Hüsrev Kâhya 259
Hüsrev Paşa 242, 243, 362
Hüsrev Paşa Çarşısı 242

I-İ

Ihlamur 491, 493
İbadullah Camii 464, 465
İbn Cezerî 361, 515
İbn-i Meddas Camii 294
İbn Kemal 203
İbrahim Ağa 398, 527, 672, 673
İbrahim Ağa Çayırı 672
İbrahim Bey 661
İbrahim Efendi 293, 336, 515, 528
İbrahim Efendizâde Ahmed Efendi 528
İbrahim Paşa 137, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 325, 390, 391, 416, 476, 511, 546, 569, 586, 593
İbrahim Paşa Camii 137, 325, 481
İbşir Paşa 362
İclaliye Camii 494
İçerenköy 687
İçerenköy Camii 690
İdris Hakem ibn Hüsameddin 433
İdris-i Bitlisî 433
İdris Köşkü 431, 433
İhmal Paşa Camii 551
İkbal Hanım 671, 672
İkbaliye Camii 671
İkinci Piyale Paşa 469
İkinci Divanı 320
İlyas Şucâaddin ibn İlyas 447
İlyaszâde 447
İlyaszâde Mescidi 447
İmâm-ı Sultan Evliyâ Mehmed Efendi 171

İmâm-ı Sultanî 600
İmam Şafii 538
İmamzâde Mustafa Efendi 621
İmrahor 122, 642
İmrahor Camii 120, 643
İnadiye Camii 632
İncirköy Camii 582
İshak Efendi 151, 435
İshak Paşa Camii 315
İskele Camii 557, 607
İskender Ağa 229
İskender Bey 406, 420
İskender Bey Mektebi 406
İskender Paşa 122, 141, 252, 280, 567, 587
İskender Paşa Camii 141
İskender Paşa Mescidi 252
İskender Paşa Vakfı 567
İslam Bey Mescidi 437
İsmail Ağa Camii 199
İsmail Efendi 194, 225, 273
İsmail Molla 420
İsmail Rumî Dergâhı 520
İstanbul Kadısı 281
İstinye 420, 565, 566
İvaz Efendi Camii 279
İvaz Mehmed Paşa 282
İzmirli Ali Paşa 647
İzzet Ali Paşa 580
İzzet Efendi 175, 426, 517
İzzet Mehmed Paşa-yı Sâni 395

K

Kabakulak Ağa 229
Kabakulak Camii 229
Kabataş 528, 529
Kabataş Camii 529
Kâbe-i Muazzama 463
Kadem Tekkesi 126
Kadı Alaeddin 621

- Kadıasker Hâcı Hasan Efendi 158
- Kadı Camii 495
- Kadı Hüsam 656
- Kadı İbrahim Efendi 495
- Kadıköy 131, 669, 675
- Kadıköy Camii 677
- Kadı Mehmed Efendi 474, 675
- Kadı Mescidi 527
- Kadırga 313, 318, 321, 323, 552
- Kadırga Bostan Camii 322
- Kadı Sadi 283
- Kadızaâde 171, 273
- Kadızaâde Camii 221
- Kadızaâde Mehmed Efendi 171
- Kadri Çavuş 470
- Kâğıthane Köyü Camii 441
- Kâhya Ahmed Paşa 648
- Kalaylı Ahmed Paşa 648
- Kalenderhane 425, 431
- Kalenderhane Caddesi 425
- Kalenderhane Camii 273
- Kalender Tekkesi 560
- Kalyoncular Defterdarı İlyas Efendi 520
- Kalyoncular Kışlası Camii 478
- Kamaniçe Kalesi 560
- Kamer Hatun 474
- Kamer Hatun Camii 499
- Kamer Şah Kadın 186
- Kametîzaâde Abdurrahman Efendi 398
- Kanlıca 280, 567, 588
- Kanlıca Camii 280, 587
- Kantarcılar 306
- Kantarcılar Camii 398
- Kanunî (-Sultan Süleyman) 130, 163, 179, 188, 202, 203, 215, 241, 260, 280, 290, 298, 307, 320, 321, 325, 336, 379, 396, 400, 403, 404, 415, 416, 417, 420, 421, 422, 433, 437, 439, 471, 476, 512, 515, 516, 522, 545, 566, 587, 607, 625, 631, 684
- Kapalıçarşı 131, 294
- Kapıağası Davud Ağa Camii 413
- Kapı Ağası Mahmud Ağa 317
- Kapıiçi 508
- Kaptan Hasan Paşa Camii 674
- Kaptan İbrahim Ağa Camii 534
- Kaptan Paşa Cami 296, 477, 640
- Kaptan Sinan Paşa 535
- Kapucu Tekkesi 637
- Kapudan Halil Paşa 650
- Kapudan-ı Derya Abdullah Paşa 594
- Kapudan İbrahim Ağa 534
- Karaağaç Mescidi 172
- Kara Ahmed Paşa 179, 396
- Kara Baba Dergâhı 364
- Karabaş Camii 227
- Karabaş Mustafa Ağa ibn Korkut Bey 512
- Karabaş Tekkesi Camii 512
- Karacaahmet 582, 653, 657, 658
- Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi 326
- Kara Davud (Paşa) Camii 620, 636
- Kara Davud Paşa 190, 637
- Karadeniz 248, 322, 478, 650
- Karagöz Mehmed Paşa 134
- Karagöz Tekkesi 134
- Karagöz Tekkesi Mescidi 134
- Karagümrük 223, 224, 225, 226, 236, 254, 363, 517, 580
- Karagümrük Camii 229
- Karahisar 381, 457
- Karahisarî 307, 457
- Karahisarî Ahmed Efendi 307
- Karahisarlı Hattat Ahmed Efendi 471
- Karahisar Şemseddin Ahmed Efendi 457
- Kara İbrahim Paşa 208
- Kara İmam Camii 473
- Karakadı Camii 621
- Karaki Hüseyin Çelebi Camii 332
- Karaköy 371, 455, 484, 487, 504, 505, 506, 507, 618
- Karaköy Köprüsü 371
- Karakulak suyu 577
- Karamanî Şeyh İshak Efendi 457
- Karaman Mahallesi 473
- Karamanoğlu 315, 381
- Karamanoğlu Pir Ahmed 381
- Kara Mustafa Paşa 168, 362, 534, 592, 593
- Kara Mustafa Paşa Camii 168
- Kara Nişancı 636
- Karcıbaşı 276
- Kariye Camii 217, 221
- Kartaltepe Camii 452
- Karyağdı Baba Tekkesi 434
- Kasapbaşı Ali Ağa 436
- Kasap Demirhan Camii 303
- Kasap İlyas Camii 126, 128, 129
- Kasım Ağa Medresesi 201
- Kasım Çavuş 141, 422, 436, 467
- Kasım Çavuş Camii 436
- Kasım Çavuş Mahallesi 467
- Kasım Efendi 380
- Kasım Günani Camii 282, 380
- Kasımpaşa 296, 367, 455, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 512, 520
- Kasım Paşa 292, 467, 476, 481
- Kasım Paşa Camii 292, 476, 481
- Kastamonulu Şeyh Şaban Efendi 532, 533
- Kastamonu sancağı 404
- Kaşgari Dergâhı Camii 431
- Kaşgari Şeyh Abdullah Efendi 431
- Kâtib Muslihiddîn Camii 168
- Kâtib Muslihiddîn Efendi 168
- Kâtib Bali Mehmed Efendi 206

- Kâtip Çelebi 326, 381
Kâtip Kasım Efendi 193
Kâtip Kasım Mescidi 193
Kâtip Mustafa Efendi 200
Kâtip Sinan Camii 208
Kâtip Sinan Efendi 208
Kavak İskelesi 603
Kavak İskelesi Camii 668
Kayalar Mezaristanı 480
Kaymak Mustafa Paşa 473, 504, 593, 640
Kazabadlı Osman Efendi 289
Kazancı Camii 515, 527
Kazancılar Camii 399
Kazasker 258, 273, 301, 694
Kazasker Abdülkadir Efendi Vakfı 694
Kazasker Camii 688
Kazasker Dahkî Mustafa Efendi 258
Kazasker Mehmed Salim Efendi 273
Kazganî Hasan Ağa 256
Kazlıçeşme 450
Keçeci Camii 462
Keçeciler 133, 227, 241, 399
Keçeci Mehmed Ağa 462
Keçeci Piri Ağa 225
Keçi Hatun 165
Kefeli 221, 569
Kefeli Camii 221
Kemaleddin Tayyib Şirazi 433
Kemal Paşa Camii 203
Kemal Paşazâde Şemseddin Ahmed Efendi 203
Kemankeş Ali Paşa 363
Kemankeş Mustafa Paşa 252, 500
Kemankeş Mustafa Paşa Camii 506
Kemankeş Mustafa Paşa Medresesi 500
Kemankeş Sadrazam Mustafa Paşa 480
Kenan Bey 242
Kepçe Mehmed Dede 633
Kepenekçi Camii 305, 306
Kerime Hatun 552, 596
Kerime Hatun Camii 596
Keskin Dede Mezarlığı 225
Kesmekaya Camii 283
Kiblelizâde Mehmed Bey 462
Kıbrıs 334, 560, 587
Kılıç Ali Paşa 511, 512, 517, 543, 569
Kılıç Ali Paşa Camii 512, 517
Kılıç Ali Paşa İskelesi 543
Kılıç Ali Paşa Türbesi 511
Kınalızâde Ali Efendi 526
Kırkçeşme 257, 414
Kısıklı 601, 659, 660, 661, 662, 663, 664
Kızılmescid 436
Kızıl Mescid Camii 421
Kızıl Minare Camii 189, 461
Kızıлтаş Mescidi 206
Kızıлтаprak 679, 681, 682
Kız Kulesi 529
Kız Mustafa Efendi 258
Kilerci Hüseyin Çelebi 332
Kilimciler Mescidi 385
Kilise Camii 355
Kırazlı Mescid Camii 276
Kireçburnu Camii 568
Kiremitçi Camii 461
Kiremitçi Süleyman Çelebi 421
Kitapçı Hamamı 537
Koca Kasım Paşa 479
Koca Mehmed Paşa 647
Kocamustafapaşa 121, 122, 125, 138, 139, 140, 141, 148, 149, 150, 154, 159, 301
Koca Mustafa Paşa 142, 143, 147, 153, 155, 198, 405, 433, 446
Koca Mustafa Paşa Caddesi 153, 155
Koca Mustafa Paşa Camii 142, 147, 433
Koca Mustafa Paşa Hankâhı 446
Koca Mustafa Paşa Vakfı 198
Koca Sinan Ağa 309
Koca Yusuf Paşa 462
Koçhisar 637
Konya 171, 417, 631
Korucu Camii 406
Korucu Mehmed Çelebi ibn Hüseyin 406
Koruk Mahmud Mescidi 176
Koska 208
Kostantin 559
Kostantiniyye 430, 480, 481, 483
Kozyatağı 686, 688
Kozyatağı Camii 687
Köprüaltı Mescidi 371
Köprülü Fazıl Ahmed Paşa 504, 592
Köprülü Mehmed Paşa 504, 552
Köprülü Mehmed Paşa Camii 362
Köprülü Mehmed Paşazâde 552
Köprülüzâde Kaymakam Ahmed Paşa 527
Kösem 372, 387
Kösem Turhan Hatice Sultan 372
Köstendil 362
Kuburbeli 288
Kuburbeli Camii 288
Kudüs 303, 362
Kulaksız 465, 466, 468, 469
Kulelibahçe Camii 593
Kuloğlu Camii 691
Kuloğlu Çamaşırcı Mustafa Bey 691
Kumbarahane 460
Kumkapı İstasyonu 324
Kumrulu Mescid Camii 235

Kurbağalı 296
Kurbağalidere 674
Kurşuncubaşı Ali Ağa 528
Kurşunlu Mahzen 507
Kurşunlu Mahzen Camii 507
Kurt Çelebi Camii 468
Kurt Kaptan 468
Kuruçeşme 552
Kurukavak 404, 423
Kurukavak Camii 404
Kuşkonmaz Camii 462
Kuyucu Murad Paşa 275, 420
Kuyucu Murad Paşa Türbesi 275
Küçük Ayasofya 318, 365
Küçük Ayasofya Camii 318, 365
Küçükçekmece 460
Küçük Efendi 139
Küçük Efendi Tekkesi Camii 139
Küçük Emir Efendi 421
Küçük Hızır Bey 301
Küçük İhsaniye Camii 652
Küçük Mecidiye Camii 544
Küçük Mustafa Paşa 401
Küçük Mustafa Paşa Camii 291
Küçükpazar 302
Küçük Piyale Mahallesi 512
Küçük Piyale Paşa Camii 470
Küüksaray Meydanı 178
Küçük Selimiye Tekkesi Camii 665
Küüksu Camii 590
Küüksu Kasrı 592
Küplüce Camii 599
Kürkçübaşı Ahmed Şemseddin Bey (-Efendi) 180, 566
Kürkçübaşı Ahmed Şemseddin Efendi Camii 180
Kürkçübaşı Camii 566
Kürkçübaşı Hacı Hüseyin Ağa Cami 119
Kürkçü Çeşmesi 283
Kürkçüler Hanı 378
Kürkçüler Hanı Camii 378

Kütahya 151, 154, 446, 526
Kütahyalı Şeyh Seyyid Ali Efendi 627

L

Lala Beşir Ağa 668
Laleli Cami-i Şerifi 204
Laleli Çeşme 189
Lâlezâr 134
Lalezar Kalfa 424
Lâ-mekâni Hüseyin Efendi 125
Langa 130, 193, 601, 630
Lazkiye 446
Lefkeli Mustafa Paşa 363
Letafet Apartmanı 273
Levazımat-ı Umumiye 566
Limni Adası 478
Lütfi Bey 663
Lütfi Paşa 125, 439
Lütfullah Efendi 532, 598

M

Maarif Nazırı 681
Mabeynci Ali Bey 438
Mabeynci Ali Bey Camii 438
Macar Bahçesi 576
Maçka 492, 494, 533
Maçka Camii 533
Magosa Kalesi 587
Mahmud Ağa 288, 546
Mahmud Ağa Camii 288
Mahmud Çavuş 519
Mahmud-ı Adlî 238, 356, 419, 424, 439, 517, 597, 601
Mahmud-ı Evvel 244, 245, 372, 383, 436, 472, 483, 501, 507, 557, 581, 590, 592, 595, 612, 621, 622, 646, 648, 659, 673
Mahmud-ı Sâni 139, 153, 195, 282, 329, 377, 420, 426, 442, 446, 448, 492, 496, 498, 543, 553, 560, 568, 593, 636

Mahmud-ı Sâni Vakfı 568
Mahmud Paşa Camii 381
Mahmud Paşa-yı Veli 315, 358, 641
Mahmud Paşa-yı Veli Vakfı 358
Mahmutpaşa 369, 378, 379, 383
Mahpeyker 348, 387, 623
Mahpeyker Kösem Sultan 348
Mahpeyker Sultan (-Valide) 387, 623
Maber Tekkesi (-Zaviyesi) 520
Makbul İbrahim Paşa 241
Makri Sokağı 502
Makrizâde el-Hâc Hüseyin Efendi 502
Maktul 276, 285, 325, 400, 530, 533, 640
Maktul Beşir Ağa 400
Maktul Damat İbrahim Paşa 285
Maktul Hüseyin Ağa 530
Maktul İbrahim Paşa 276, 325, 640
Maktul Süleyman Ağa 533
Maktulzâde Ali Paşa 534
Malatyalı İsmail Ağa 632
Malcı Camii 121
Manastırlı 208
Manastır Mescidi 177
Manisa 290, 627
Marpuççular 388
Matbah Emîni el-Hâc Hafız Halil Efendi 621
Matbah Emîni Hasan Ağa 502
Mecidiye Camii 545
Mecidiyeköyü Camii 489
Medine-i Münevvere 333, 495
Medrese 179, 230, 259, 267, 273, 279, 363, 366, 381, 384, 391, 408, 511, 633, 634
Mehmed Ağa 199, 235, 276, 285, 315, 341, 348, 381, 388, 399, 434, 436, 467, 514, 516, 521, 532, 534, 537, 546, 570, 571, 622, 635, 653, 658, 659

- Mehmed Ağa Camii 233, 235, 285, 434
- Mehmed Battal 482
- Mehmed Bey 188, 215, 235, 244, 414, 420, 565
- Mehmed Çavuş Camii 690
- Mehmed Çelebi 500
- Mehmed Ebulhüda Efendi 178
- Mehmed Efendi 138, 172, 189, 398, 419, 433, 505, 515, 532, 576, 582, 592, 649
- Mehmed Emin Efendi 228
- Mehmed Eminzâde Sadık Ağa 355
- Mehmed Halis Bey 683
- Mehmed-i Râbi 308, 372, 405, 407, 484, 571, 592, 618, 623, 648, 649, 652, 658, 668
- Mehmed-i Sâlis 372, 500, 511, 647
- Mehmed Odabaşı 294
- Mehmed Paşa 121, 134, 161, 162, 181, 226, 231, 276, 304, 320, 326, 362, 381, 420, 485, 499, 534, 545, 627
- Mehmed Paşa Camii 303, 304
- Mehmed Sadık Ağa 176
- Mehmed Şâh 130
- Mehmed Şah Fenari 515
- Mehmed Talib Efendi 610
- Mehmed Tefvik Efendi 171
- Mekke 227, 363, 421, 495, 560, 567, 600
- Mekke-i Mükerreme 227, 495, 567
- mekteb 46, 120, 121, 128, 129, 132, 140, 147, 177, 179, 180, 184, 206, 210, 211, 217, 220, 222, 227, 228, 232, 236, 242, 255, 273, 279, 281, 285, 290, 294, 307, 309, 321, 322, 333, 334, 337, 342, 361, 381, 391, 406, 407, 408, 416, 418, 421, 436, 438, 445, 467, 469, 470, 471, 472, 473, 475, 494, 502, 504, 511, 514, 519, 522, 523, 526, 527, 537, 538, 545, 552, 582, 588, 589, 597, 621, 623, 627, 630, 636, 642, 647, 652, 659, 664, 666, 681, 685, 687
- Mekteb-i Fünun Tıbbiye-i Şahane 329
- Melek Ahmed Ağa 283
- Melek Hatun 172
- Melek Hatun Mescidi 172
- Melvan 363
- Mengli Giray Han 322
- Mercan Ağa 387
- Mercan Ağa Camii 387
- Mercan Çarşısı 298
- Mercimek Mescidi 131, 294
- Merdivenköy 685
- Merdivenköy Camii 684
- Merdivenköyü 607
- Merkez Efendi 125, 138, 142, 144, 443, 445, 446
- Merkez Efendi (Tekkesi) Camii 445, 446
- Merkez Efendi Tekkesi 125, 138, 446
- Meryem Hanım 569
- Meryemzâde Mescidi 582
- Merzifonlu Kara Mustafa Paşa 640
- Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Camii 504
- Mescid-i Haram 351, 353
- Mesih Mehmed Paşa 229, 236
- Mesih Paşa 220, 229, 230, 237
- Mesih Paşa Camii 236, 237
- Mesleme ibn Abdülmelik 482
- Mesud Efendi 308
- Meşeli Mescid 138
- Meşrutiyet Camii 490
- Mevlana 326, 433
- Mevlevihane 420, 500
- Mevlevihanekapı 169, 171, 172, 173, 445, 446
- Meydancık Camii 282
- Meyyit İskelesi 293
- Mısır 144, 148, 203, 211, 221, 225, 229, 252, 295, 304, 331, 334, 363, 412, 416, 417, 476, 538, 560, 565, 587, 625, 648
- Midilli 154, 367, 389, 463, 507
- Mihrimah (-Sultan) 204, 215, 308, 396, 535, 607, 643, 684
- Mihrimah (Sultan) Camii 535, 607
- Mihrişâh 122, 204, 373, 441, 459, 501, 559, 564, 590, 642
- Mihrişâh Emine Sultan 373, 642
- Mihrişâh Hatun 122
- Mihrişâh Sultan 459, 564, 590
- Mihrişâh Valide 441
- Mimar Acem Ağa 174
- Mimar Acem Camii 174
- Mimar Ayas Camii 254
- Mimar Hayreddin Camii 364
- Mimar İlyas Şecaaddin bin Abdullah 182
- Mimar Sinan 235, 242, 458
- Mintancı Abdurrahim Rahmi Efendi 151
- Mirahur Mustafa Paşa 576
- Mir Mahdum 424
- Mirza Mehmed Efendi 612
- Mirzazâde Camii 612
- Mirzazâde Şeyh Mehmed Efendi 612
- Molla Aşkî Camii 281
- Mollacıkzâde Ali Paşa 276
- Molla Çelebi Camii 567
- Molla Çelebi Mehmed Vusulî Efendi 526
- Molla Fenari Mehmed Efendi 577
- Molla Gürani 186, 258
- Molla Hüsrev Camii 259
- Molla Hüsrev Efendi 188
- Molla Hüsrev Mehmed Efendi 291
- Molla Hüsrev Mehmed ibn Feramuz ibn Ali 259
- Molla Murad Mesnevihane Camii 287
- Molla Şemseddin Camii 258
- Molla Taşkendî Seyyid Muhterem Efendi Türbesi 341

Molla Yegân 301
Molla Zeyrek Mehmed Efendi 255
Moskof 478
Muameleci Şeyh Mustafa Efendi 582
Muammere Hatun 691
Muhacir Mahallesi 599
Muhammed Ensârî 407
Muhasebeci Abdi Efendi 414
Muhsine Hatun 325, 481
Muhsinzâde Mehmed Paşa 121, 378
Muhyiddin Efendi 316, 515
Muhyiddin Mehmed Efendi 515
Mukataa Emîni 332
Mumcubaşı Mehmed Ağa 611
Mumcuzâde Yorgancı Mehmed Çelebi 469
Murad-ı Râbi 336, 348, 362, 387, 457, 506, 532, 560, 623, 637, 650
Murad-ı Sâlis 162, 229, 267, 285, 320, 336, 421, 465, 467, 468, 511, 532, 569, 607, 630, 647, 673
Murad-ı Sâni 301
Murad ibn Selim 605
Muradiye Mahallesi Camii 493
Muradiye Türbesi 143
Murad Paşa 166, 190, 545
Murad Paşa Camii 102, 167, 190
Murad Reis Mescidi 625
Murat Reis 624
Murtaza Efendi 431
Murtaza Efendi Camii 431
Musahib Cavid Ağa 550
Musahib Mesud Ağa 571
Muslihiddîn Camii 469, 472
Muslihiddîn Efendi 142, 183, 472
Muslu Vakası 548
Mustafa Ağa 158, 164, 217, 222, 282, 316, 580, 581
Mustafa Bey 148, 565
Mustafa Çavuş 177, 221

Mustafa Çelebi 130, 177
Mustafa Çelebi Mescidi 177
Mustafa Paşa 143, 144, 145, 252, 309, 321, 335, 368, 406, 412, 420, 506, 507, 565
Mustafa Paşa Bahçesi 321
Mustafa Paşa Camii 412
Mustafa Paşa Tekkesi 252
Mustafa-yı Râbi 559, 597
Mustafa-yı Sâlis 204, 245, 256, 373, 387, 395, 406, 434, 439, 497, 516, 568, 583, 627, 642, 652, 653, 677
Mustafa-yı Sâni 240, 372, 484, 592
Mustafa Zihni Paşa 689
Müezzinzâde Ali Paşa 511
Müftü Esad Efendi 204
Mühtedi Sinan 306
Mülev Manastır 123
Münzevi Camii 415
Müstakimzâde 411
N
Nafiz Feyzullah Efendizâde Hamid Molla Efendi 420
Nakkaş Camii 602
Nakkaş Hasan Paşa Türbesi 420
Nakşifelek Hayrünnisa Hatun 655
Nakşibendi Tekkesi 225
Nalband el-Hâc Hüseyin Ağa 536
Nallı Mescid Camii 358
Namazgâh köyü 662
Namazgâh Köyü Mescidi 661
Nasır Bey Efendi 167
Nasreddin Hoca 176, 300, 301
Nasuhi Tekkesi Camii 648
Nasuh Paşa 325
Nazır Mehmed Efendi 331
Nazmi Mehmed Efendi Tekkesi 180
Necati Efendi 300
Neferat Kışlası 586

Nefise Hanım 126, 476, 640
Nemse Seferi 504, 507
Neslişah binti Mehmed Bey 220
Neslişah Camii 220, 565
Neslişah Hanım Sultan 420
Neslişah Sultan 420
Nevcivan Feridun Paşa 672
Nevres Efendi 558
Nevruz Kadın Mektebi 276
Nevşehirli İbrahim Paşa 268, 442
Nimetullah Efendi 557
Nişancı Ahmed Paşa 648
Nişancı Ali Paşa 576
Nişancılar Camii 416
Nişancı Mehmed Paşa Camii 326
Nişancı Mustafa Paşa 416
Nişancı Mustafa Paşa ibn Celaleddin Tosyalı 416
Nişancı Salih Efendi 417
Nişantaşı 490, 491, 493
Ni'me'l-ceyşten 193, 295, 398, 403, 503
Nuh Efendi 143, 147, 154, 476
Nuhkuyusu 624, 625, 627, 654, 655
Nurbanu Sultan 630
Nureddin el-Cerrahi Tekkesi 224
Nureddin Tekke 224
Nuruosmaniye Camii 254, 383
Nuruosmaniye Kapısı 385
Nusretiye Camii 517, 519
O
Odabaşı Camii 176, 581
Odalar İçi Mescidi 611
Oğlanlar (-Tekkesi) 131
Okçu Musa Mescidi 503
Okmeydanı 305, 325, 373, 465, 489, 569
Oluklubayır 424, 437
Orhaniye Kışlası 549, 550
Orhaniye Kışlası Camii 540

Orta Cami 185, 241
Ortaköy 540, 543, 544, 545, 548,
549, 550, 551
Ortaköy Camii 546, 550
Ortaköy Deresi 549
Orta Mescid Camii 566
Oruç Bey 504
Oruç Gazi 199, 200
Oruç Gazi Camii 199
Osman Ağa Camii 675, 676
Osman Bey 607
Osman Çelebi 121
Osman-ı Sâlis 372, 382, 383, 576,
651, 652, 659
Osman-ı Sâni 227, 420
Osmaniye 451
Osmaniye Karyesi Camii 451
Osman Reis Camii 566
Otakçılar 413, 414, 415, 416, 418
Otakçılar Camii 414
Otakçılar Hamamı 418

Ö

Öksüzce Hatib Camii 149
Öksüz Mehmed Paşa 227
Öksüz Mehmed Paşa Camii 226
Ömer Efendi 159, 227, 280, 545
Özdemiroğlu Osman Paşa 229

P

Pantokrator 255
Papaz Bahçesi 592
Papazoğlu Medresesi 208
Parmakkapı 473, 500, 593, 622
Paşabahçe 582, 583
Paşabahçe Camii 583
Paşa Çelebi 303
Paşakapısı 648, 651, 652
Paşalimanı 603
Paşalimanı Camii 606
Paşmakçı Ali Dede Efendi 468

Paşmakçı Şucâaddin 559
Paşmakçızâde Tokadi
Hüsameddin 294
Patrikhane 287
Patrona Halil 442, 548
Patrona Halil Fitnesi 442
Patrona Vakası 640
Payas 363
Pazarbaşı Ahmed Ağa 624
Pazarbaşı Mescidi 624
Pazar Nazmi Tekkesi 180
Peç Kalesi 592
Perestü Kalfa 489
Pertev 224, 247, 431, 507, 593, 665
Pertevniyal Sultan 195, 545
Pertevniyal Valide Camii 195
Pir Ahmed Efendi 231
Pir Ali 630
Piri Ağa 356
Piri Halife 256
Piri Kapudan 625
Piri Mehmed Paşa Camii 298
Piri Paşa 290, 298, 325
Pirizâde Osman Sahib Efendi 190
Pişmaniye Camii 469
Piyale Paşa 161, 411, 470, 513, 520,
535
Piyale Paşa Camii 411, 520
Piyale Paşa-yı Evvel 535
Postahane 359
Praça 404

R

Ragıp Mehmed Paşa 152, 210, 534,
635
Rahmî 417
Raif Ağa 494
Râi Hasan Efendi 331
Rakka 208
Ramazan Efendi 150, 331, 363
Ramazan Efendi Camii 150

Rami 208, 416, 420, 437, 438
Rami Çiftliği 416, 420
Rami Mehmed Paşa 209, 416
Rasim Paşa 671, 672
Reisülküttab Küçük Çelebi
Mehmed Efendi 363
Reisülküttab Şâmizâde Efendi 322
Remziye Hanım 599
Reşadiye Camii 672
Reşad Paşa 684, 690
Reşid Paşa Mahallesi 564
Reşid Paşa Mahallesi Camii 564
Rodos Camii 657
Rum Ali Bey 536
Rum Mehmed Paşa 641
Rum Mehmed Paşa Camii 641
Rumeli 143, 251, 273, 279, 301, 320,
363, 381, 404, 406, 421, 424, 480,
499, 515, 532, 535, 541, 557, 589,
605, 688
Rumeli Eyaleti 143
Rumeli Hisarı 273, 480, 557
Rumelikavağı 572
Rumeli Yakası 541
Rusçuk 478
Rusçuklu Hasan Paşa 478
Ruznamçe-i Kebirlik 431
Rüstem Paşa 130, 179, 183, 215, 265,
380, 396, 398, 404, 522, 535, 607,
608, 648
Rüstem Paşa Camii 183, 398, 396
Rüstem Paşa Türbesi 265

S

Saatçi Yokuşu 302
Sabiha Hanım 467
Sabih Ali Efendi 411
Sâbit 463
Saçlı Emir Efendi Tekkesi Camii
466
Sadabad 409

- Sadabad Camii 442
- Sadrazam 125, 142, 152, 157, 179, 190, 215, 230, 236, 298, 305, 318, 323, 326, 335, 362, 363, 366, 368, 378, 381, 389, 404, 411, 412, 414, 423, 436, 439, 476, 481, 507, 522, 526, 545, 552, 564, 566, 571, 576, 593, 642
- Sadrazam Alemdar Mustafa Paşa 335
- Sadrazam Bayram Paşa 414
- Sadrazam Çorlulu Ali Paşa 366
- Sadrazam Damat İbrahim Paşa 412, 571
- Sadrazam Divitdar Mehmed Paşa 412
- Sadrazam Fuad Paşa 436
- Sadrazam Galib Paşa 436
- Sadrazam Hadım Ali Paşa 230, 363
- Sadrazam Karamanî Mehmed Paşa 326
- Sadrazam Köprülü Mehmed Paşa 362
- Sadrazam Lütü Paşa 125, 439
- Sadrazam Mahmud Paşa 378, 381
- Sadrazam Mahmud Paşa-yı Veli 381
- Sadrazam Makbul İbrahim Paşa 481
- Sadrazam Maktul Damat İbrahim Paşa 305
- Sadrazam Maktul İbrahim Paşa 552
- Sadrazam Maktul Mustafa Paşa 389
- Sadrazam Mehmed Sadi Paşa 576
- Sadrazam Mustafa Paşa 142, 318, 368
- Sadrazam Mustafa Reşid Paşa 564
- Sadrazam Nasuh Paşa 481
- Sadrazam Piri Mehmed Paşa 298
- Sadrazam Rağıp Paşa 642
- Sadrazam Semiz Ali Paşa 404, 423
- Sadrazam Siyavuş Paşa 411
- Sadrazam Şirvanizâde 566
- Sadullâh Çavuş 134
- Safiye Hanım 142
- Safiye Sultan 308, 348, 372, 534
- Sahaf Muhyiddin 473
- Sahaf Muhyiddin Camii 473
- Sahn-ı Semân 203, 244
- Sahra-yı Cedid Camii 685
- Said Murad Efendi 287
- Saka Çeşmesi 388
- Saka Çeşmesi Camii 388
- Sakızağacı Camii 472
- Sakine Hatun (Kadın) 447
- Salacak Camii 646
- Salacak İskeleyi 646
- Salih Ağa 472, 588
- Saliha Sultan 372, 483, 595
- Salih Efendi 416
- Salih Paşa 294, 534, 567, 601
- Salih Paşa Camii 294
- Salkımsöğüt 332
- Salmatomruk 282, 283
- Saman Emmini Hoca Sinan 389
- Saman-ı Viran 390
- Samatya 117, 122, 123
- Saraçhane 224, 329, 391, 580
- Saraçhanebaşı 189, 253
- Saray Ağası Mustafa Ağa 332
- Saray-ı Cedid Orta Kebir Camii 329
- Saraylı Perizad Hatun 523
- Sarayönü 463
- Sare Hanım 131
- Sarı Ali Efendi 227
- Sarı Bayezid 304
- Sarı Bayezid Camii 304
- Sarı Demirci Muhyiddin Çelebi 398
- Sarı Kadı eş-Şeyh Mehmed Efendi 664
- Sarı Kadı Karyesi Camii 664
- Sarımahmutlu 446
- Sarı Mustafa Paşa 186
- Sarı Sultan Selim 161
- Sarım Efendi 244
- Sarmaşık Camii 225
- Sarrac İshak Camii 326
- Sarraciye Mahkemesi 253
- Sarrac Süleyman Ağa 500
- Saruca Paşa Camii 504
- Savaklar Camii 411
- Sebil (sebîl) 131, 132, 136, 138, 155, 187, 196, 197, 268, 271, 334, 353, 414, 535, 545, 619, 623, 634, 635
- Sedefçiler Camii 363
- Sefer Kethüdâ 470, 512, 513
- Sekbanbaşı Camii 207
- Sekbanbaşı Mehmed Ağa 201
- Sekbanbaşı Ramazan Ağa 421
- Sekbanlar 202
- Selami Şeyh Ali Efendi 627
- Selami Tekkesi 627
- Selamsız 622
- Selanik 250, 315, 361, 419, 481, 482
- Selçuk Hatun Camii 185, 186
- Selçuk Sultan 211
- Selim Ağa 658
- Selim-i Evvel 125, 446, 545, 605
- Selim-i Sâlis 204, 395, 429, 431, 442, 462, 492, 516, 517, 529, 559, 560, 564, 577, 581, 590, 665, 666
- Selim-i Sâni 280, 320, 336, 416, 421, 471, 511, 545, 630
- Selimiye Camii 666
- Semerciler 631
- Semiz Ali Paşa 230, 320, 404, 475
- Serasker Rıza Paşa 123
- Serçe Hatun 611
- Serencebey 537
- Seydî 260
- Seymenler 202

- Seymenler Camii 202
- Seyyid Abdülbaki Efendi 431
- Seyyid Ahmed Deresi 631
- Seyyid Ahmed Lala 424
- Seyyid Ali Reis 465
- Seyyid Cafer Efendi 466
- Seyyid Gazi 482
- Seyyid İbrahim Efendi 466
- Seyyid Kasım Gubari Efendi 348
- Seyyid Mehmed Emin Ağa 653
- Seyyid Mustafa Efendi 199
- Seyyid Osman Efendi 468
- Seyyid Tahir Efendi 424
- Seyyid Velayet Efendi Türbesi 292
- Seyyid Yahya Tefvik Efendi 598
- Siddik-ı Ekber 240
- Sıdkı Emetullah Kadın 398
- Sihri Mehmed Efendi 535
- Silahtar Ali Ağa 568
- Silahtar Seyyid Mehmed Paşa 411
- Silivri 298
- Silivrikapı, -sı 120, 125, 130, 133, 135, 137, 138, 414
- Simkeşhane 210, 366
- Sinan Ağa 210, 404, 582
- Sinaneddin Efendi 589
- Sinan Paşa 285, 364, 470, 471, 511, 534, 535, 543, 569, 643
- Sinan Paşa Camii 569
- Sinan Paşa Mescidi 543
- Sinan Paşa Türbesi 364
- Sinapınarı 581
- Sinek 269
- Sineklibakkal 168
- Sinekli Medrese 500
- Sinekli Mescid 168
- Sinop 560
- Sipah Ocağı 186, 302
- Sirkecibaşı Camii 497
- Sirkecibaşı Mustafa Ağa 497
- Sirkeci İstasyonu 330
- Sis 363
- Sivasi Tekkesi 425
- Sivashlı Kantarızade Hamamcı Halil Efendi 403
- Sivrikoz Camii 293, 464
- Sivrikoz Mehmed Efendi 293, 464
- Siyavuş Paşa 363, 650
- Softa Sinan Mescidi 185
- Sofular Camii 188, 422, 436
- Sofu Mehmed Paşa 358
- Soğanağa 326
- Soğan Ağa Camii 210
- Soğancılar 399
- Soğancılar Camii 400
- Soğuk Kuyu Camii 298
- Sokul 320
- Sokullu Mehmed Paşa 320
- Sokullu şehid Mehmed Paşa Camii 320
- Solakbaşı Sinan Ağa 622
- Solak Sinan Camii 622
- Sormagir Odaları 534
- Suad Hanım 690
- Suadiye Camii 690
- Su İskelesi 480, 481
- Sultan 120, 125, 126, 128, 129, 134, 140, 143, 144, 148, 151, 152, 153, 155, 157, 161, 163, 164, 174, 175, 178, 181, 183, 184, 185, 195, 196, 197, 201, 202, 205, 206, 210, 211, 215, 220, 227, 228, 229, 230, 238, 242, 244, 252, 254, 260, 283, 285, 288, 289, 290, 291, 292, 294, 308, 309, 315, 320, 322, 325, 326, 334, 336, 337, 348, 353, 354, 356, 360, 364, 365, 372, 379, 381, 387, 388, 391, 396, 401, 403, 406, 407, 419, 420, 427, 433, 449, 457, 459, 462, 463, 476, 506, 522, 529, 530, 532, 543, 544, 568, 571, 589, 592, 597, 605, 620, 623, 642, 643, 648, 651, 652, 684, 692, 693
- Sultan Abdlaziz 195
- Sultan Abdlmecid 238, 285, 530, 544
- Sultan Ahmed 143, 164, 205, 228, 353, 476, 529, 623
- Sultan Ahmed Camii 342, 343, 345, 347, 353, 529
- Sultan Ahmed Trbesi 623
- Sultan Aziz 360
- Sultan Bayezid 120, 206, 210, 211, 242, 244, 290, 336, 354, 364, 365, 391
- Sultan Bayezid Camii 508
- Sultan Camii 379, 407
- Sultan Cem 143
- Sultan Çeşmesi 125, 220
- Sultan Fatih 326
- Sultan İbrahim 294, 325, 337, 387, 506, 571
- Sultan Mahmud 129, 140, 143, 151, 152, 153, 155, 181, 309, 315, 334, 337, 372, 381, 401, 457, 459, 463, 568, 693
- Sultan Mahmud-ı Adli 401
- Sultan Mehmed 202, 205, 260, 290, 322, 403, 427, 589, 592
- Sultan Mehmed Camii 290
- Sultan Mustafa 205, 396, 532, 589
- Sultan Osman 227, 291, 348
- Sultan Selim 128, 143, 148, 202, 229, 230, 289, 290, 433, 459, 462, 605
- Sultan Selim Cami-i şerifi 290
- Sultan Selim Hamamı 202
- Sultan Sleyman 144, 183, 220, 242, 252, 283, 288, 290, 292, 532, 605, 620, 642
- Sultan Süleyman Camii 532
- Sultanahmet 317, 320, 354
- Sultantepeci 612, 613, 617
- Sultanzade Mehmed Paşa 294
- Suyolu Nazırı 372
- Süheyl Bey 521, 523
- Süheyl Bey Camii 521
- Süleyman Ağa 415, 537, 659
- Süleyman Ağa Camii 609

Süleyman Bey 203
Süleyman Efendi 294, 306, 379
Süleyman-ı Sâni 426, 592, 648
Süleymaniye 264, 276, 277, 302,
303, 304, 305, 306, 457, 458, 471,
545, 548, 607
Süleymaniye Camii 458, 471, 545
Süleymaniye Cami-İ Şerifi 307
Süleyman Paşa Camii 650
Süleyman Sırrı Efendi 688
Süleyman Subaşı 276, 400, 415
Süleyman Subaşı Camii 415
Sünbül Efendi 122, 446
Sünbül Efendi Camii 142
Sünbül Sinan 142, 144, 146
Sünbül Sinan Türbesi 146
Süruri Mescidi Vakfı 422
Sütlüce 298, 307, 455, 459, 471
Sütlüce Camii 471, 457

Ş

Şaban Ağa Camii 453
şadırvan 174, 179, 190, 237, 252, 320,
337, 420, 424, 463, 475, 511, 619,
630, 641
Şadırvan Camii 685
Şâh-ı Acem 130
Şahkulu Camii 500
Şah Sultan 125, 406, 420, 446, 520
Şah Sultan Camii 125, 439
Şah Sultan Cami ve Tekkesi 446
Şâh u Gedâ Camii 130
Şair Abdülbaki Efendi 424
Şakir Efendi 517
Şam 130, 150, 362, 363, 399, 478,
482, 507, 534, 559, 560, 566, 605
Şamdancı Hasan Çelebi 121
Şâmî Muhyî 625
Şatır Hasan Ağa 405, 412
Şayeste Hanım 647
Şazeli Dergâhı 538

Şeb-Safa Camii 299
Şehid Ali Paşa 267, 507, 627
Şehid Ali Paşa Kütüphanesi 267
Şehid Hüseyin Efendi 523
Şehitlik 602
Şehremaneti 321, 360, 371
Şehremini 181, 183, 426, 597
Şehremini Camii 181
Şehremini Hafız Mustafa Efendi
597
Şehremini Hayrullah Efendi 426
Şehrî Mehmed Ağa 534
Şehsuvar Camii 503
Şehsuvar Sultan 383
Şehzâde 162, 163, 201, 202, 204, 206,
259, 260, 265, 266, 267, 268, 336,
372, 382, 391, 396, 417, 441, 511,
522, 607, 642, 656
Şehzâdebaşı 202
Şehzâde Bayezid ibn Süleyman
417
Şehzâde Camii 163, 201, 260, 266,
267, 268, 336, 396, 441, 511, 607
Şehzâde Karakolu 202
Şehzâde Mahmud 260
Şehzâde Mehmed 162, 204, 441, 522
Şehzâde Mehmed Camii 522
Şehzâde Mustafa 382, 417
Şehzâde Cihangir 522
Şehzâde Sultan Korkut 206
Şehzâde Süleyman 372, 391
Şehzâde Türbesi 265
Şemseddin Habib Efendi 253
Şemseddin Mehmed ibn Hamza
515
Şemsi Ahmed Paşa 532, 605
Şemsi Paşa 641
Şemsi Paşa Camii 605
Şengül Hamamı 333
Şenlik Dede 533
Şenlik Dede Mescidi 533
Şerefabad 667

Şerefabad Camii 667
Şerife Hatun 127
Şerife Rabia Hatun 533
Şeyh Abdullah Efendi 422, 434
Şeyh Abdurrahim Efendi 425
Şeyh Abdurrahman Efendi 133,
227
Şeyh Abdülvedûd Efendi 407
Şeyh Ahmed Efendi 292
Şeyh Bekir Zaviyesi 226
Şeyh Camii 610
Şeyh Hamdullah 354
Şeyh Hamdullah Efendi 354
Şeyh Hasan Efendi 481
Şeyh Haşim Efendi 468
Şeyh İbrahim ibn Yahşi 256
Şeyhî Efendi 425, 526
Şeyh İlyas Bey 664
Şeyh İshak Karamanî 298
Şeyhîzâde Abdurrahman Efendi
301
Şeyh Kuyusu 627
Şeyh Mahmud Akil Mekki 520
Şeyh Mahmud ibn Murad 471
Şeyh Mehmed Efendi 411, 532, 612,
664
Şeyh Muhammed Zafir Efendi
538
Şeyh Mustafa Efendi 533, 610
Şeyhoğlu Edhem Baba 406, 418
Şeyhoğlu Edhem Baba Türbesi
406
Şeyh Süleyman Efendi 256
Şeyh Süleyman Mescidi 256
Şeyh Şükrü Mehmed Uşşâkî et-
Tahmîs 388
Şeyh Taceddin 256
Şeyhülislâm 127, 142, 157, 181, 188,
190, 201, 211, 222, 230, 250, 251,
255, 258, 273, 275, 291, 303, 322,
363, 383, 421, 422, 425, 434, 436,
457, 481, 514, 515, 532, 560, 567,
587, 588, 592, 597, 612, 649

- Şeyhülislâm Abdülkadir Efendi 425
- Şeyhülislâm Ankaralı Mehmed Efendi Medresesi 201
- Şeyhülislâm Camii 612
- Şeyhülislâm Çelebizâde İsmail Asım Efendi 363
- Şeyhülislâm Dürrizâde Mustafa Efendi 588
- Şeyhülislâm Ebussuud Efendi 181, 222, 322
- Şeyhülislâm Feyzullah Efendi 612
- Şeyhülislâm Hoca Sadeddin Efendi 422
- Şeyhülislâm ibn Kara Mirza ibn Ali 291
- Şeyhülislâm İshak Efendizâde Ahmed Efendi 250
- Şeyhülislâm Kapısı 303
- Şeyhülislâm Kara İsmail Efendi 251
- Şeyhülislâm Kemâl Paşazâde Ahmed Efendi 157
- Şeyhülislâm Mehmed Efendi 421
- Şeyhülislâm Mehmed Esad Efendi 514
- Şeyhülislâm Mekkî Efendi 255
- Şeyhülislâm Minkarizâde Yahya Efendi 649
- Şeyhülislâm Mirza Mustafa Efendi 560
- Şeyhülislâm Mirzazâde Mustafa Efendi 273
- Şeyhülislâm Molla Gürani Efendi 258
- Şeyhülislâm Pirizâde Sahib Mehmed Efendi 275
- Şeyhülislâm Şemseddin Ahmed Efendi 258
- Şeyhülislâm Veliyüddin Efendi 142
- Şeyhülislâm Yenişehirli Abdullah Efendi 587
- Şeyhülislâm Zekeriya Efendi 532
- Şeyhülislâm Zenbilli Ali Efendi 255, 481, 567
- Şeyhülkurrâ 171
- Şeyhülkurrâ el-Hâc Süleyman Efendi 497
- Şeyh Yakub 125
- Şeyh Yusuf Sünbül Sinaneddin 142
- Şirin Ali Paşa 663
- Şirmerd Çavuş 186
- Şirmerd Çavuş Camii 186
- Şişhane 480, 503
- Şişli 487, 489
- Şucâaddin İbrahim Efendi 300
- Şumnu 330
- T**
- Tabaklar Mescidi 631
- Taceddin Karamanî 256
- Tahir Efendi 667
- Tahir Ömer 478
- Tahta Kadı Camii 474
- Tahta Minare Camii 403
- Takiyye Camii 418
- Takiyyeci Camii 418, 448
- Takkeci Camii 653
- Taksim 495, 497, 498, 564
- Takyeci Camii 156
- Tamışvar 179, 320
- Tantavizâde Camii 437
- Tarabya 568
- Tarsuslu 173
- Tarsuslu Camii 173
- Tatar 120
- Tatlı Kuyu Camii 183
- Tatlı Kuyu Mektebi 221
- Tavaşi Camii 324, 632
- Tavaşi Hasan Ağa 632
- Tavaşi Mustafa Beşe 240
- Tavaşi Süleyman Ağa 324
- Tavil Mehmed Paşa 323, 337, 404, 475, 480, 535
- Tavşantaşı 208
- Tayyar Paşa 506
- Tekfurdağı 154
- Tekfur Sarayı 217
- Tekkekapısı 622
- Tekkeli Mustafa Paşa 610
- Tekke Mescidi 380
- Temeşvar 130
- Tepeköy Camii 583
- Tercüman Yunus Ağa 222
- Terkim Mescidi 252
- Tersane Emine Ahmed Ağa 633
- Tersane Eminliği 431
- Tersane-i Amire 470, 528
- Tersane-i Amire Emine Maktul Hüseyin Efendi 528
- Tersane Sarayı 462
- Terzi Hüseyin Ağa 582
- Teşvikiye 492, 493
- Teşvikiye Camii 492
- Tevekkül Hamamı 186
- Tevfik Efendi 171, 463
- Tevfikiyeye Camii 553
- Tevkii Cafer Mahallesi 287
- Tezkireci Camii 552
- Tezkireci Osman Efendi 552
- Tıbbiye Mektebi 329
- Tıflî Mehmed Emin Efendi 627
- Tokat 446
- Tokmak Dede Vakfı 407
- Tokmaktepe 406, 407
- Tomtom Camii 513, 514, 515
- Topal Hoca 536
- Topal Hoca Camii 536
- Topçu Ahmed Paşa 527
- Topçubaşı 135
- Topçu Kışlası 564
- Topçular Camii 415
- Tophane 433, 458, 496, 497, 509, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 519, 520, 522, 691
- Tophane Camii 511

Tophanelioğlu 656
Tophane Nazırı Seyyid Paşa 458
Tophane Ocağı Camii 516
Topkapı 156, 169, 171, 177, 178, 180,
258, 447, 448, 548, 566
Topkapı Caddesi 258
Topkapı Kara Ahmed Paşa Camii
179
Topkapı Sarayı 548
Toprak Sokak 627
Toptaşı 623, 630, 631
Toygır Hamza Camii 621
Toygartepe, -si 621
Trablus 362
Tramvay Caddesi 267, 354
Tuğlacı Camii 682
Tuğlacılar Camii 399
Tunusbağı Mescidi 653
Turhan Sultan 372
Turhan Valide Sultan 572
Turnacıbaşı Yetim Baba Ali Efendi
458
Turşucu Camii 460
Turşucuzâde Hüseyn Ağa 460
Tûtî Abdüllatif Mescidi 241
Tûtî 241
Tuzbaba Camii 536
Tüccarbaşı Halil Efendi 686
Tünel 484
Türk Ahmed Paşa 627, 636
Türk Ali Bey 536
Tütün Gümrüğü 332

U

Ubeydullah Ahrar 422
Ubeydullah Efendi 431
Uluç Ali 511
Uluç Hasan Paşa 511, 569
Uluköy 560
Uncubaşı el-Hâc Mehmed Ağa
580

Uncu Halil Ağa 462
Unkapanı 183, 189, 292, 294, 295,
302, 397, 399, 400
Unkapanı Camii 400
Unkapanı değirmeni 400
Uryanizâde Esad Efendi 602
Uşşâkîzâde 225, 388, 411
Uzuncaova 168
Uzuncaova Camii 536
Uzunçarşı 389, 390
Uzun Hasan 381
Uzun Hüseyn Efendi 666
Uzun şucâ 360
Uzun şucâaddîn 360

Ü

Üç Mihrablı Camii 399
Üftade 637
Ümmü Gülsüm Hatun 127
Ümraniye 661
Ümraniye Köyü Camii 662
Üskübiye Camii 341
Üsküblü Camii 131
Üsküdar 215, 283, 288, 294, 396, 400,
471, 484, 485, 528, 532, 535, 538,
552, 582, 587, 603, 605, 606, 607,
609, 610, 611, 612, 613, 617, 618,
620, 621, 622, 623, 624, 625, 627,
630, 631, 632, 633, 635, 636, 637,
638, 640, 641, 642, 643, 646, 647,
648, 649, 650, 651, 652, 653, 654,
655, 656, 657, 658, 659, 660, 661,
662, 663, 664, 665, 666, 668, 677
Üsküp 203, 322
Üsküplü Camii 294

V

Valide Atik Camii 623
Valide Camii 199, 484, 572
Valide Hamamı 355, 515
Valide Hanı 623
Valide Hanı Camii 387
Valide Hastahanesi 184
Valide-i Atik 532, 631
Valide-i Atik Camii 630
Valide-i Cedid 630
Valide Sultan 356, 362, 426, 577,
610, 631
Valide Sultan Türbesi 356, 426
Valide Sultan Yeni Cami 372
Valide Yeni Camii 243
Vanıköy Camii 592
Vânî Mehmed Efendi 592
Varadin 264, 627, 636
Varat Kalesi 362
Varna 408
Vechî 405
Vefa Meydanı 234, 264
Vehbî 268, 271, 356, 501, 546, 548, 586
Vehbî Seyyid Hüseyn Efendi 546
Veled-i Karabaş Camii 133
Veliyyüddîn Efendi 211
Velizâde Ahmed Efendi 545
Vezir Halil Paşa 637
Vezir Hoca Süleyman Paşa 593
Veziriazam 290
Vezir Piyale Paşa 471
Vezirzâde Abdurrahman Efendi
532
Vidos 443
Vişnezâde Camii 532
Vişnezâde Mehmed Efendi 532
Vişnezâde Mehmed İzzetî Efendi
532
Voynuk şucâ Camii 300
Voynuk şucâ Mescidi 301
Voyvoda Ahmed Ağazâde 593

Y

Yağlıkçılar 294, 386
Yahya Bey 130, 307
Yahya Efendi 532, 545, 549, 566, 592
Yahya Efendi Dergâhı 566
Yahya Efendi Dergâhı Camii 545
Yahya Efendi Haziresi 549
Yahya Kâhya 475, 479
Yahya Kâhya Camii 475, 479
Yahya Paşa 322
Yahyazâde Tekkesi 425
Yakub Ağa 207
Yakub Ağa Camii 207
Yakup Paşa 301
Yalıköy 577, 580, 581
Yalıköy Camii 580, 581
Yanık Ömer Kapısı 606
Yanko veled-i Madyan 325, 481
Yanova Kalesi 362
Yassıören 363
Yatağan Camii 280
Yatağan Çeşmesi 280
Yatağan Dede 280
Yavedud İskelesi 379
Yavuz 211, 221, 290, 400, 433, 439, 559
Yavuz Er Sinan Camii 400
Yavuz Mehmed Ağa Camii 160
Yavuz Sinan Çelebi 400
Yavuz Sultan Selim 211, 221, 559
Yavuz Sultan Selim Vakfı 221
Yayla 134, 174, 589
Yayla Camii 589
Yazıcı Ali Camii 402
Yazıcı Mehmed 316
Yedikule 117, 119, 120, 121, 122, 141, 450, 452

Yedikule Camii 450
Yedikule İmrahoru 121
Yedikulelizâde Seyyid Abdülhalim Efendi 384
Yeldeğirmeni 671, 672
Yel Değirmeni Camii 467
Yeldeğirmeni Camii 672
Yelkenci Hanı Mescidi 480
Yenibahçe 133, 183, 241
Yenibahçe Camii 183
Yeni Cami 376, 407, 484, 610, 618, 642, 652, 655
Yeni Camii (Galata, -Valide Camii) 484
Yeniçeri Ağası Ferhat Ağa 404
Yeniçeri Efendisi Mehmed Said bin İbrahim Efendi 321
Yeniçeri Ocağı 309
Yeni Çeşme 171, 468
Yeniköy 451, 566, 567
Yeni Mahalle Camii 691
Yenimahalle Camii 412
Yeniodalar 241, 252
Yenişehirli Osman Efendi 516
Yeni Valide Cami 482
Yeraltı Camii 505, 506
Yerebatan Sarayı 341
Yesârîzâde 377, 517, 553, 601, 665
Yeşildirek 380
Yeşil Direkli Hamam 630
Yeşilköy 443
Yeşilköy Camii 454
Yıldırım Han 391
Yıldız 146, 185, 491, 509, 538
Yıldız Camii 539
Yıldız Sarayı 491
Yirmisekiz Çelebi 576
Yoğurtçular Camii 397
Yorgani el-Hâc Hüseyin 283

Yunan Muharebesi 663
Yusuf Âgah Efendi 477
Yusuf Ağa 199, 559, 572
Yusuf Bali ibn el-Fenari 515
Yusufpaşa 167, 187, 436
Yusuf Sîneçâk 457
Yusuf ve Züleyha 130
Yuşa Camii 576
Yuşa Dağı 580
Yüksek Kaldırım 500

Z

Zal Mahmud Paşa 186, 406
Zal Mahmud Paşa Camii 420
Zal Mahmud Paşa Türbesi 406
Zal Paşa 186, 220
Zal Paşa Türbesi 186
Zehgîrci Tekkesi Mescidi 134
Zenbilli 203, 211, 255, 481, 567
Zenbilli Ali Efendi 203, 211, 255, 481
Zevci İskender Bey 220
Zeynep Hatun 434
Zeynep Hatun Camii 433, 434
Zeynep Sultan 335
Zeynep Sultan Camii 335
Zeyrek 122, 256, 298, 300, 301, 302, 303, 481
Zeyrek Kilise Camii 255
Zigetvar Seferi 292
Zincirlikuyu 230, 363
Zincirlikuyu Camii 230
Zindan Ardı Camii 464, 465
Ziver Efendi 329
Ziya Efendi 543
Zurnazen Mustafa Paşa 134
Zühdü Paşa 681
Zühdü Paşa Camii 681
Zülüflü Ocağı 622

